

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

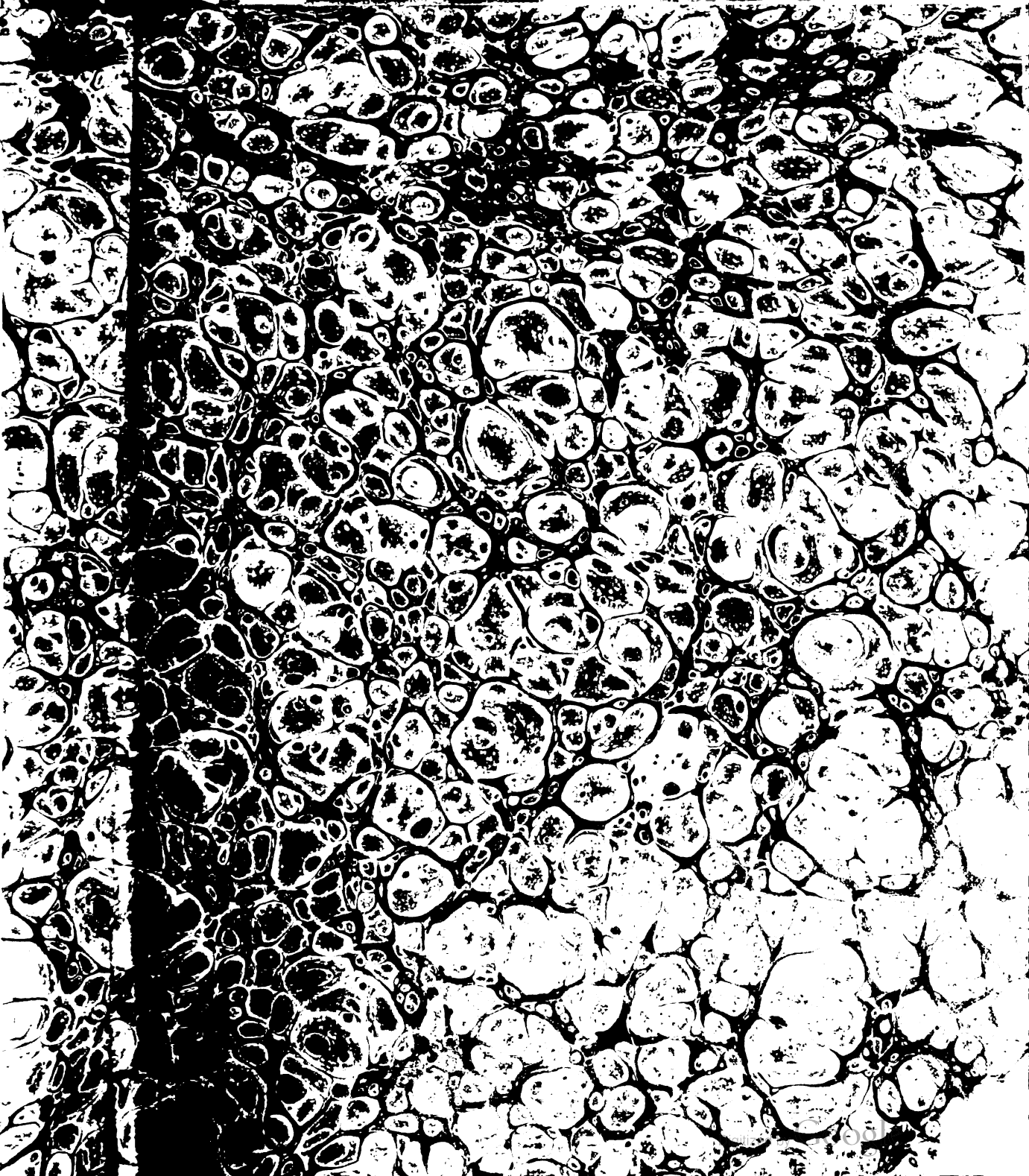
- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

PHILIP. REINH. VITRIARII
INSTITUTIONES
JURIS NATURÆ
ET
GENTIUM;

IN USUM
SERENISSIMI PRINCIPIS
CHRISTIANI LUDOVICI,
MARCHIONIS BRANDENBURGICI &c. &c.

AD METHODUM

HUGONIS GROTII,

IN OPERE SUO DE JURE BELLI ET PACIS;

CONSCRIPTÆ ET AUCTÆ

A DNO. JOHANNE JACOBO VITRIARIO,
JURISCONSULTO ET ANTECESS. ORDIN.

RECENSUIT ET NOVE EDIDIT CUM NOTIS
DAVID LUDOVICUS VULLYAMOZIUS
JURISCONSULTUS LAUSANNENSIS.

Accessit, ut in Editione *Lugd. Batavorum* An. M D C C X P X.

J. F. BUDEI *Historia Juris Naturalis, ut & Synopsis Juris Naturæ & Gentium*
secundum Disciplinam Hebræorum,

I
33^a

FRANCOFURTI AD MOENUM,
APUD FRANCISCUM VARRENTRAPP.
M D C C L I I.

P R Æ F A T I O A U C T O R I S

A D

L E C T O R E M.

L. B. S.

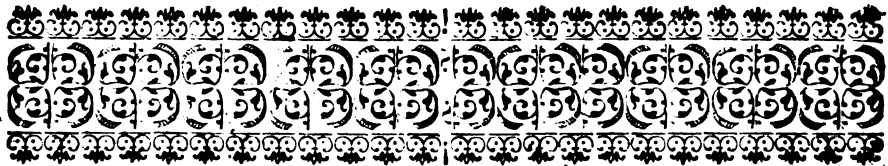

ISI Serenissimus Princeps tanta in honestam animarum culturam fuisset propensione, & vere nobilitatis apicem virtutis sublimitate metiretur, forte nec desiderasset, ut has Institutiones Juris Naturæ & Gentium scriptis complecterer, nec ut Prælo submitterem. Quorum utrumque cum pro innata sua & propria bonitate in omnes, quos virtutis & eruditionis amor commendat voluerit fieri, (aliis enim necessarium futurum, quod sibi recto animi judicio utile putabas) hoc mandatum non minore animi voluptate quam jucunditate exequendum suscepi. Nam licet Serenissimi Principis nomen omni scholastico conatu sublimius esset, credere tamen debui, non minus spectari ex Academia devotum obsequiosumque animum, quam ex Palæstra; non minus ex subsellis Doctorum, quam e tabernaculis militum

militum oblata, clementi & benigno vultu suscipi. Videbam præterea, nullas hæcenus Institutiones Juris Natura & Gentium ita fuisse conscriptas, ut totius legitima Jurisprudencia Naturalis elementa exhiberent; id quod, si voto & animo conatus respondit, in his benevolus & æquus lector deprehendet. Secutus sum magni Hugonis GROTII Divinum Opus de Jure Belli & Pacis, Libros, Capita & Paragraphos; attamen non servili vel cæca quadam subjectione, verum ut liber in libera Rep., qualis est hæc nostra Litterarum, in qua unusquisque libere sentit, & libere loquitur, dummodo lingua absit impia & injuriosa licentia in Deum, in Patriam & in Proximum. Ubi GROTII opinionem veram puto; quia hæc mea Institutiones continent Elementa eorum, quæ, ut ita loquar, sunt in ipsius Pandectis Juris Nat. & Gent.; ipsa verba GROTII ubique retineo: ubi verò ab eo dissentio, in margine notatur. Theologiam Theologis relinquo. In Libro tertio, quia à Capite decimo usque ad caput decimum septimum retrolegit vestigia, conjunxi cum capite quarto caput decimum & undecimum, cum cap. V. cap. XII., cum cap. VI. cap. XIII., cum cap. VII. cap. XIV., cum cap. VIII. cap. XV., cum cap. IX. cap. XVI. Et cum Celeberrimus PUFFENDORFIUS sit perpetuus in Divinum nostrum Scriptorem Commentarius, quamvis alia methodo, semper ipsum comitem videbis. Dissentientes, si cui forte Quæstiones maxime controversas sub examen revocare animus esset adjeci. Et ne quid ad complementum mei Compendii deesset, Definitiones, Divisiones, & multa alia, ab aliis prætermissa, in singulis Capitibus à me proposita & explicata invenies. Ceterum cum Filius meus Joh. Jacobus Vitriarius primum in Heidelbergensi, jam vero in Ultrajectina Academia Juris Publici & Privati Professor Ordinarius, in ultima hæc Institutionum Editione ann. 1704. Indicem locupletissimum & plurimas Quæstiones adjecerit, alias auxerit, Summaria singulis Capitibus præmiserit, ut etiam Eruditissimas

tissimas duas Dissertationes Viri Excellentissimi Johann. Francisci BUDDEI, tunc-temporis Phil. Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Prof. Publ. ordin. ex dictarum Institutionum Editione Hallensi, in majus earum ornamentum, & studiosorum commodum retinuerit, ea omnia hinc quoque servata videbis. Cumque nuperime Vir plurimum Reverendus & Celeberrimus Joh. Wolfgangus JÄGERUS, Primarius in Acad. Tubingensi Theologia Professor, in Observationibus suis ad Hugonem GROTIUM de Jure Belli & Pacis, ex Collegio quodam MS. mihi opiniones aliquas affinxerit, & ut tales refutaverit, deceptus MS. cui impostor aliquis nomen meum praposuerat, ut ipse Vir Excellentissimus in Litteris humanissimis ad me datis 21. Febr. 1711. agnoscit; Superest B. L. ut Te moneam, ne vel huic, aut simili M. S. fidem habeas, nec alias mihi Opiniones tribuas, quam quas publice in hisce meis Institutionibus editas videbis. Hisce vale benevole Lector, & si quaedam occurrant, qua non placent, amice ut dissentias, nostrisque studiis faveas, etiam atque etiam rogo.

P R Æ F A T I O E D I T O R I S .

QUANDOQUIDEM Jus Naturale & Gentium, & Ordine & Dignitate, omnia alia quæcunque sint Jura antecedit, de Jure in genere aliquid dicendum est, ut quid sit Jus, & præcipue ejus Divisiones intelligantur.

Jus igitur in genere, eo sensu de quo hic agitur, est Norma quædam, secundum quam Hominum actiones dirigi debent, & Lites inter eos ortæ finiri; talis Normæ utilitas & necessitas manifesta est, sive singulos Homines spectemus, seu quatenus Societate quadam inter se conjuncti sint.

Si singulos Homines spectemus, facile animadvertemus, multis Appetitibus eos omnes obnoxios esse, qui ad quatuor præcipuos referri possunt; Primus, est Appetitus nostræ ipsius Conservationis; Secundus, Appetitus Honoris seu Existimationis; Tertius, Appetitus Divitiarum; Quartus denique, Appetitus Voluptatum; Hi Appetitus generales, ex quibus innumeri singulares oriuntur, varii admodum sunt, & inter se sæpius pugnantes, non tantum in variis Hominibus, sed etiam in uno eodemque Homine, pro ætate, statu, & variis circumstantiis; Ne quid dicamus, de Cupiditatibus quibusdam morosis, & ab impetu cæco oriundis, quales eleganter expressit Martialis, hoc Distico;

*Non amo te Licini, nec possum dicere quare;
Hoc tantum possum dicere, non amo te.*

Nisi igitur Appetitus illi coerceantur, temperentur, & ad certam quamdam Normam dirigantur, non potest non esse miserima

ferrima Hominis conditio , sed necessitas talis Regulæ ; ulterius adhuc apparet, si jam Homines spectemus, tanquàm in Societatem conjunctos, quâ Societate Vita eorum carere nequit, & vix vitalis est ; Hic enim, non tantùm ex conflictu Cupiditatum unius Hominis , cum aliis Cupiditatibus alterius , rixæ & bella inter eos necessariò nascuntur, sed etiam aliquando ex similitudine Cupiditatum , dum unam eandemque rem , quâ simul duo pluresve frui nequeunt , singuli appetunt, unde neque latrones sine alicujus Regulæ observatione , simul vivere posse dudum observatum est ; Ceterum Norma illa de qua agimus, non tantùm utilis & necessaria, sed etiam pulchra est, unde oritur sensus honesti, etiam in perditissimis hominibus ; quodnam autem sit fundamentum ultimum obligationis illius observandæ , postea in suo loco videbimus ; Debet autem talis Norma actionibus non tantùm externis, sed etiam vel maximè internis, à quibus externæ proficiscuntur, præscribi ; Ex usu tamen obtinuit, ut Jus fere respiciat tantùm actiones externas, & de internis præcipuè agatur in ea Disciplina quæ dicitur *Ethica*.

Hæc de natura & necessitate Juris in genere ; Jam ut ad ejus Divisiones transeamus, *Jus* omne est, vel commune omnibus Hominibus, vel quibusdam tantùm proprium ; *Jus Commune* omnibus Hominibus, est illud quod dicitur, *Jus Naturale & Gentium, Naturale*, quoniam ab ipsa Natura Hominis fluat, quæ Natura cum sit omnibus Hominibus cujuscunque loci & temporis communis, ideò non potest non esse omnibus Hominibus *Commune* ; *Jus* autem *Gentium* dicitur, quoniam ex quo Homines in varias Gentes divisi sunt, singulæ illæ Gentes, inter se *Jus* illud observare debent, cujus Regulæ eadem omninò sunt, quamvis applicatio earum, aliquandò paulò diversa sit, propter constitutionem Societatum civilium ; aliquandò tamen per abusum, *Jus Gentium* impropriè dicitur, de quibusdam Consuetudinibus,

dinibus, inter plures Populos receptis, quæ per se nullam habent necessitatem, & quibus tunc demum aliquis tenetur, quando consensu suo, vel expresso, aut tacito, se se illis subjecit.

Jus Commune omnibus Hominibus, vel omnibus in universum commune est, quatenus talibus, aut omnibus tantum qui in certo statu sunt, & quandiù in illo sunt; Exempla prioris sunt, istæ, *verbi gratiâ*, Regulæ; *Neminem ledendum*, *Damnum datum resarciendum*, *Fidem datam servandam*, &c. Ad posterius pertinent, Officia Parentum, & Liberorum, Dominorum, & Servorum, Imperantium, & Subditorum, &c.

Hæc de Jure Communi; Jus verò non commune, sed *Proprium*, est illud, quod ex Voluntate Hominum oritur, & extra Jus Commune est, quamvis illud non possit esse adversum, si quidem rectum sit; potuit esse tale *Jus* etiam ante Societates civiles institutas; quid enim obstabat, quominus vel tunc plures Homines inter se Regulas quasdam ad utilitatem suam privatam observandas constituerent? Exempla gratiâ, circa occupationem rerum communium, aut circa usum, verbi gratiâ, Pascuorum communium, & similia; sed præcipuè à Civitatibus conditis, tale *Jus* constitutum est; Unde ortum est *Jus Civile* singulorum Populorum, *Jus* hoc *Civile* est, vel *Publicum*, aut *Privatum*; *Publicum*, quod pertinet ad administrationem Reipublicæ; *Privatum*, quod ad utilitatem privatam singulorum Civium, quatenus talium spectat; *Publicum* est vel *Universale*, aut *Particulare*; *Universale* complectitur ea omnia quæ communia sunt omnibus Civitatibus, quocunque Regimine utantur; Sic in omnibus Civitatibus, est summum aliquod Imperium, sunt Leges, sunt Magistratus superiores & inferiores, & alia hujusmodi, de quibus Regulæ traduntur, ubique obtinentes ex ipsa natura Constitutionis civilis: *Jus* autem *Publicum Particulare*, est illud quod vario modo se habet, pro varia conditione & utilitate singulorum Populorum,

exemplis

exempli gratiâ, Modus Imperii variè se habet, Leges diversæ sunt, aliquando contrariæ, Magistratum alia sunt Nomina, alii Ordines, alia Potestas, & sic de ceteris.

Supereft tantùm ut de Utilitate & Præstantia *Juris Naturalis & Gentium*, omnibus Hominibus communis aliquid dicatur.

Hoc Jus autem ex quatuor præcipuè Prærogativis deducitur; Et primò quidem *Jus* illud est Fons obligationis omnium Jurium, quæcunque sint; Nullum enim est, cujus obligatio non ultimò descendat ex Regula aliqua *Juris Naturalis & Gentium*, ut pluribus exemplis probari posset. Secundò *Jus* istud est etiam aliorum Norma, *scilicet*, ut nihil contrarium iis rebus quæ ab illo præcipiuntur, aut vetantur, constitui & sanciri possit, à quacunque Potestate, & si fiat injustum sit, nullamque necessitatem parendi imponat, in iis tantùm quæ permissa sunt eodem Jure, Leges Civiles possunt aliquid addere vel detrudere, *exempli gratiâ*, in Contractibus, in Nuptiis, in Potestate patria, in Facultate testandi, & similibus; Possunt etiam Leges Civiles definire ea quæ indefinitè præcipit *Jus Naturale*, verbi gratiâ, Locum, Tempus, Personas, Modum, & alias Circumstantias, ut in reparatione Damni dati, in Concursu plurium quibus aliquid debetur, in Absolutione Pacti, & similibus; Formam etiam imponunt certis Negotiis, sine qua valere non debent, ut Testamentis, Contractibus, Donationibus, ita ut aliquando Actus alio modo factus, irritus sit etiam *Jure Naturali*; aliquando in Foro tantùm humano, non in Foro conscientiæ. Tertiò *Jus Naturale & Gentium* est omninò immutabile, & hoc ex ipsius Essentia sequitur, cum nitatur solâ ratione, & Naturâ humanâ, quæ semper eadem est, omnia verò Jura Civilia mutabilia sunt, cum pendeant ex Utilitate singulari, adeòque mutabili. Quartò denique, *Jus Naturale & Gentium*, est Supplementum perpetuum omnis Juris humani, & Norma etiam explicandarum

† †

omnium

x **PRÆFATIO EDITORIS.**

omnium Legum , in quibus est aliqua obscuritas vel ambiguitas ;
Ex quibus omnibus sequitur ; huic Studio , ante omnia alia ,
operam dandam esse , & illud etiam non esse peculiare illis qui
Jurisprudentiæ se se devoverunt ; sed ab omnibus Hominibus ,
omnium Ordinum , quantum licet , excolendum esse.

INDEX

INDEX CAPITUM.

LIBER PRIMUS.

CAP. I.	Quid Bellum, quid Jus?	Pag.	3.
II.	An bellare inquam justum sit?		12.
III.	Belli partitio in Publicum, Privatum & Mixtum. Summi Imperii explicatio.		13.
IV.	De Bello subditorum in Superiores.		29.
V.	Qui Bellum licite gerant.		38.

• LIBER SECUNDUS.

CAP. I.	De Belli Causis, & primam de Defensione sui & rerum.		39.
II.	De his, quæ Hominibus communiter competunt.		50.
III.	De Acquisitione originaria rerum, ubi de Mari & Fluminibus.		65.
IV.	De Derelictione præsumpta, & eam secuta Occupatione: & quid ab Usucapione & Præscriptione differat.		71.
V.	De Acquisitione originaria Juris in Personas: ubi de Jure Parentum: de Matrimonii: de Collegiis: de Jure in subditos & servos.		79.
VI.	De Acquisitione derivativa facta Hominis, ubi de alienatione Imperii, & Rerum Imperii.		94. & 95.
VII.	De Acquisitione derivativa, quæ fit per Legem: ubi de Successionibus ab intestato.		101.
VIII.	De Acquisitionibus, quæ vulgò dicuntur Juris Gentium.		122.
IX.	Quando Imperia vel Dominia desinant.		128.
X.	De Obligatione, quæ ex Dominio oritur.		134.
XI.	De Promissis.		140.
XII.	De Contractibus.		155.
XIII.	De Jurejurando.		173.
XIV.	De eorum qui summum Imperium habent, Promissis & Contractibus & Juramentis.		184.
XV.	De Fœderibus, ac Sponsonibus.		192.
XVI.	De Interpretatione.		198.
XVII.	De Damno per injuriam dato, & Obligatione, quæ inde oritur.		214.
XVIII.	De Legationum Jure.		221.
XIX.	De Jure Sepulturae.		230.
XX.	De Penis.		235.
XXI.	De Pœnarum Communicatione.		251.

XXII.	<i>De Causis injustis Belli.</i>	260.
XXIII.	<i>De Causis dubiis Belli.</i>	264.
XXIV.	<i>Monita de non temerè etiam ex justis Causis suscipiendo Bello.</i>	269.
XXV.	<i>De Causis Belli pro aliis suscipiendi.</i>	270.
XXVI.	<i>De Causis justis, ut Bellum geratur ab his, qui sub alieno Imperio sunt.</i>	274.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.	<i>Quantum in Bello liceat, Regulae generales ex Jure Naturæ, ubi & de Dolis & Mendacio.</i>	278.
II.	<i>Quomodo Jure Gentium bona subditorum pro debito Imperantium obligentur: ubi de Repressaliis.</i>	288.
III.	<i>De Bello justo, sive solemnii Jure Gentium: ubi de Indictione.</i>	292.
IV.	<i>De Jure interficiendi Hostes in Bello solemnii, & alia vi in corpus Hostis.</i>	290.
	<i>Grotii Operis de Jure Belli & Pacis, Capita 10. & 11. Lib. 3. complectens.</i>	
V.	<i>De Rebus vastandis eripiendisque.</i>	301.
	<i>Grotii Fractatus Caput 12. complectens.</i>	
VI.	<i>De Jure acquirendi in Bello capta.</i>	304.
	<i>Grot. Caput 13. complectens.</i>	
VII.	<i>De Jure in Captivos.</i>	310.
	<i>Grot. Caput 14. complectens.</i>	
VIII.	<i>De Imperio in victos.</i>	315.
	<i>Grot. Caput 15. complectens.</i>	
IX.	<i>De Postliminio.</i>	318.
	<i>Grot. Caput 16. complectens.</i>	
X. seu XVII.	<i>apud Gr. De Populis in Bello Neutralibus.</i>	324.
XI. seu XVIII.	<i>ap. Gr. De his, quæ in Bello privatim sunt.</i>	327.
XII. seu XIX.	<i>ap. Gr. De Fide inter Hostes.</i>	329.
XIII. seu XX.	<i>ap. Gr. De Fide publica, quâ Bellum finitur: ubi de Pacis Compositione, de Sorte, de Certamine condicito, de Arbitrio, Dedi- tione, Obsidibus, & Pignoribus.</i>	333.
XIV. seu XXI.	<i>ap. Gr. De Fide, manente Bello, ubi de Induciis, Commeatu, & captivorum Redemptione.</i>	351.
XV. seu XXII.	<i>ap. Gr. De Fide minorum Potestatum in Bello.</i>	359.
XVI. seu XXIII.	<i>ap. Gr. De Fide privata in Bello.</i>	363.
XVII. seu XXIV.	<i>ap. Gr. De Fide tacita.</i>	366.
XVIII. seu XXV.	<i>ap. Gr. Conclusio cum Monitis ad Fidem & Pacem.</i>	367.

PROLEGOMENA.

I. <i>An homo ad pacem, an ad bellum natus sit.</i> II. <i>Unde probatur, eum ad pacem natum.</i>	III. <i>Cur homo non sit natus ad bellum.</i> IV. <i>Cur plures homines tam proxi sint ad bellum.</i> V. <i>Quando bellare liceat.</i>

I.

Status in quo homo est creatus & natus, estne status belli an pacis.

H

 OMO creatus & natus est ad pacem colendam cum omnibus, & in societate particulari & universalis omnium gentium cum ipso viventibus,

Grot. l. 3. c. ult. §. 2. in fin. & seq. in Proleg. n. 16.

II.

Unde hoc probatur.

Ex appetitu societatis excellentis & ipsius naturæ convenientis: in bello enim nulla est societas, sed summa dissociatio.

Grot. in Proleg. n. 7. §. 8. l. 1. c. 1. §. 2. l. 3. c. 4. §. 8.

III.

Verum homo non videtur ad societatem natus, sed ad bellum in omnes.

Imo ad societatem natus est; 1. Quia homini congenita est facultas sciendi & agendi secundum generalia præcepta, sc. ut honestè vivat, neminem lædat, & jus suum cuique tribuat: quorum extra societatem nullus est usus. 2. Quia solus inter animales

Hobbes de Civ. c. 9. §. 3. Puffend. l. 2. c. 2. per tot. Grot. in Proleg. n. 7. §. 8.

mantes est instructus sermone. 3. Quia extra societatem nec nascitur, nec conservari, nec educari potest. Est enim 4. infirmus & multarum rerum ad vitam recte ducendam egens; imo nec ulla tam valida est civitas, quæ non aliquando aliorum extra se ope indigere possit, vel ad commercia, vel etiam ad arcendas multarum externarum gentium junctas inter se vires.

Grot. l. 2. c. 5. §. 8. c. 7. §. 4. in Proleg. n. 16. §. 22.

I V.

Unde ergo est, quod plures homines & populi eorumque Rectores tam proni sint in bellum.

R. 1. Causa est malitia eorum. 2. effræna augendæ propriæ potentiæ libido. 3. alienis inhians cupiditas, quibus. 4. interdum accedit sævitæ voluptas.

Grot. l. 1. c. 1. §. 12. in med. l. 2. c. 22. §. 17. n. 2. dist. c. 22.

V.

Quando licet bellare.

§. 1. Grot. l. 1. c. 2. §. 3. §. 2. §. 2. l. 2. c. 1. §. 2.

R. Si justa sublit causa.

INSTITUTIONES JURIS NATURÆ ET GENTIUM.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Quid Bellum, quid Jus?

- I. *Quid sit bellum.*
- II. *Quotuplex sit bellum.*
- III. *An in bello jus observetur.*
- IV. *Quotuplex sit significatio juris.*
- V. *Quid sit injurium.*
- VI. *Quotuplex sit justum.*
- VII. *Unde justis divisio in rectorium & æquatorium probetur.*
- VIII. *Quæ sit secunda juris significatio.*
- IX. *An qualitas moralis personæ tantum competat.*
- X. *Quotuplex sit hæc qualitas moralis.*
- XI. *Quid sit facultas.*
- XII. *Quæ sub ea contineantur.*
- XIII. *Quotuplex sit.*
- XIV. *Quid sit vulgari.*
- XV. *Quid eminens.*
- XVI. *Cur facultas eminens dicatur superior vulgari.*
- XVII. *Quid sit facultas moralis minus perfecta.*
- XVIII. *Quæ justitia in facultate respiciatur.*
- XIX. *Quæ in aptitudine.*
- XX. *Quæ sit tertia juris significatio.*
- XXI. *Quomodo in hac tertia significatione dividatur.*
- XXII. *Quid sit jus divinum.*
- XXIII. *Quotuplex.*
- XXIV. *Quid sit jus morale.*
- XXV. *Quotuplex.*
- XXVI. *Quid sit jus divinum positivum.*
- XXVII. *Quid sit jus naturæ.*
- XXVIII. *Quæ dicantur honesta.*
- XXIX. *Quæ turpia.*
- XXX. *Cur hæc determinantur ex natura societatis humanæ.*

- XXXI. *Quid si quis negaret dari jus naturæ.*
 XXXII. *Unde probatur dari jus naturæ.*
 XXXIII. *Quotuplex sit jus naturæ.*
 XXXIV. *An sit perpetuum.*
 XXXV. *An mutari possit.*
 XXXVI. *An bruta sint capacia juris naturæ.*
 XXXVII. *Quomodo probatur aliquid esse juris naturæ.*
 XXXVIII. *Quid tandem circa jus naturæ sit notandum.*
 XXXIX. *Quid sit jus gentium.*

- XL. *Cur Deus hoc jus constituerit.*
 XLI. *Quodnam ejus juris sit fundamentum.*
 XLII. *An jura naturæ & gentium sint diversa.*
 XLIII. *Quomodo probatur aliquid esse juris gentium.*
 XLIV. *In quem usum jus divinum positivum in his questionibus adhibetur.*
 XLV. *Quid sit jus humanum.*
 XLVI. *An hoc jus in decidendis de jure belli questionibus adhibeatur.*

I. *Quid est Bellum?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 2. c. 3. §. 2. l. 2, c. 23. §. 6. & seq. **B**ellum est status per vim certantium, quæ tales sunt, i. e. quamdiu in tali statu vivunt, & jus suum alio modo consequi non possunt, quàm per bellum. Et sic est status subsidiarius.

II. *Quotuplex est bellum?*

R. Bellum est vel privatum, vel publicum, vel mixtum. Privatum prius est: quia societates privatæ seu minores sunt priores societatibus publicis seu majoribus; & inter illas non minus, quàm in his & inter has justitia est administranda.

III. *An in bello jus observetur?*

Gr. l. c. 1. princip. Grot. in Proleg. §. 25. & seq. **R.** Jus naturæ & gentium, quia 1. hæc jura obligant omnes homines, & eos qui habent summum Imperium, & eos qui his obediunt. 2. Omni tempore, sc. tempore pacis & tempore belli: bella enim suscipi non debent, nisi ad juris consecutionem, nec suscepta geri, nisi intra juris & fidei modum.

IV. *Quotuplex est significatio juris?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 3. x. 1. **R.** Triplex in prima, jus nihil aliud, quam quod justum est, significat, idque negativo magis sensu quam affirmativo, ut jus sit quod injustum non est.

V. *Quid*

V. *Quid est injustum?*

R. Injustum est, quod naturæ societatis ratione utentium repugnat. Sic alteri detrahere commodi sui causa, contra naturam est, quia id si fiat societas hominum & communitas evertatur necesse est. Grot. d. 1.

V I. *Quotuplex est justum?*

R. Aliud est ex æquo inter se viventium, quod æquatorium: aliud ejus qui regit & qui regitur, qua tales sunt, quod rectorium vocatur. Grot. l. 1. c. 1. §. 3. n. 2.

V I I. *Unde hæc divisio justæ probatur?*

R. Quia societas alia est æqualis, ut inter fratres, cives, amicos, foederatos, alia inæqualis, ut inter maritum & uxorem, patrem & liberos, dominum & servum, regem & subditos. Grot. l. 2. c. 5. §. 23. l. 1. c. 3. §. 21. junct. 2. c. 5. §. 17. l. 2. c. 15. §. 6. Et seq. l. 2. c. 5. §. 8. Et 1. Et seqq. Et §. 26. 27. Et seqq. l. 1. c. 3. §. 7. Et seqq. Grot. l. 1. c. 1. §. 4. Grot. d. 1. §. 3. l. de servit. pr. ad. pr. l. de usufr.

V I I I. *Quæ est secunda juris significatio?*

R. In secunda significatione, jus est qualitas moralis, personæ competens, ad aliquid juste habendum vel agendum.

I X. *An hæc qualitas moralis personæ tantum competit?*

R. Personæ tantum competit; etiam si rem interdum sequatur, i. e. etiam si propter rem competat, & ad quemcunque possessorem transeat. Sic servitutes prædiorum jura realia dicuntur, comparatione facta ad alia mere personalia: non quia non ipsa quoque personæ competant, sed quia non alii competunt, quam qui rem certam habeat.

X. *Quotuplex est hæc qualitas moralis?*

R. Duplex. perfecta, quæ facultas; & minus perfecta, quæ aptitudo dicitur. Grot. d. 1. §. 3. l. de servit. pr. ad. pr. l. de usufr.

X I. *Quid est facultas?*

R. Facultas, quam Jurisconsulti nomine sui appellant, est jus proprie & stricte dictum, quod actionem efficacem producit. Grot. l. 1. c. 1. §. 5.

XII. *Quenam sub hac facultate, sive jure proprie dicto continentur?*

Grot. d. l. R. Potestas tum in se, quæ libertas dicitur, tum in alios, ut
 l. 1. c. 3. patria, dominica: dominium plenum & minus plenum, & cre-
 §. 12. l. 2. ditum, cui ex aduerso respondet debitum.
 o. 5. §. 1.

§ seqq.

§ §. 27.

l. 10. II.

§ 49 D.

de verb.

signif.

Grot. l. 1.

c. 1. §. 6.

Grot. d. l.

XIII. *Quotuplex est hæc facultas?*

R. Vulgaris, & eminentis.

XIV. *Quid est vulgaris?*

R. Quæ usus particularis causa comparata est.

XV. *Quid eminentis?*

Grot. d. l. R. Quæ superior est jure vulgari, utpote communitati com-
 petens in personas earumque res, boni communis causa.

XVI. *Cur dicitur hæc facultas eminentis superior vulgari?*

Grot. d. l. R. Quia vulgaris ab eminente dependet, quatenus regia po-
 testas eminenter sub se habet maritalem, patriam, & domini-
 cam potestatem; & in res singulorum majus est reip. dominium,
 ad bonum commune, quam dominorum singularium: sic reipu-
 blicæ quisque ad usus publicos magis obligatur, quam creditori.
 Plura de hac eminenti facultate vid. l. 2 c. 2. quest. 10. II. § seq.

XVII. *Quid est facultas moralis minus perfecta?*

Grot. l. 1. R. Facultas moralis minus perfecta sive aptitudo, est jus mi-
 c. 1. §. 7. nus proprie dictum, quod jus habendi & petendi juxta alios pro-
 ducit.

XVIII. *Qua justitia respicitur in facultate sive in jure stricto dicto?*

Grot. l. 2. R. Justitia expletrix, sive commutativa, qua unicuique tribui-
 c. 17. §. 2. tur, quod ipsi tanquam uni ex singulis peculiariter debetur.
 II. 2. §. 3.

XIX. *Que*

XIX. *Quæ in aptitudine sive in jure minus proprie dicto ?*

R. Justitia attributrix, sive distributiva, qua unicuique tribuitur, quod ipsi in civitate debetur ex rebus communibus, ideo quia civis est.

XX. *Quæ est tertia juris significatio ?*

R. In tertia significatione, jus idem valet quod lex, quoties Grot. l. 1. c. 1. §. 2. vox legis largissime sumitur, ut sit regula actuum moralium obligans ad id, quod rectum est.

XXI. *Quotuplex est jus ?*

R. Est vel Divinum, vel humanum.

XXII. *Quid est jus Divinum ?*

R. Jus divinum est jus, quod auctore Deo latum est.

Seld. l. 1. c. 10.

XXIII. *Quotuplex est jus divinum ?*

R. Est vel morale, vel positivum.

XXIV. *Quid est jus morale ?*

R. Jus morale est jus, quod obligat omnes homines & omnes gentes.

XXV. *Jus morale quotuplex est ?*

R. Vel est jus naturæ, vel jus gentium.

XXVI. *Quid est jus Divinum positivum ?*

R. Jus divinum positivum est jus, quod obligat certam gentem, e. g. Judæos, & est vel forense vel ceremoniale.

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 1.

XXVII. *Quid est jus natura ?*

R. Jus naturæ est jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes homines constituit propter honestatem & turpitudinem.

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 2.

XXVIII. *Quæ dicuntur honesta ?*

R. Honestæ dicuntur omnia, quæ cum natura societatis humanæ conveniunt, & omnino requiruntur ad ejus conservationem; ut amare Deum ex toto corde, & proximum ut se ipsum.

Puff. in spic. Controv. c. 5. §. 6. & 7. Grot. l. 1. c. 1. §. 3.

XXIX.

XXIX. *Quæ dicuntur turpia ?*

Boeckl. in Proleg. p. 60. Grot. l. 2. c. 20. §. 44. n. 1. 4. 5. 6. §. 45. §. 46. n. 4. **R.** Quæ non conveniunt cum natura societatis humanæ, ordinem in ea tollunt, & omnino eam destruunt; ut negare Deum vel verbis vel factis, falsos Deos colere, inobedientia erga superiores, impietas in parentes, inhumanitas in proximum.

XXX. *Cur hæc ita determinantur ex natura societatis humanae ?*

R. Quia jus naturæ propter conservationem societatis humanæ & ordinatæ est latum: ergo quæ cum ea conveniunt, eamque conservant, rectè dicuntur honesta, & quæ non conveniunt cum ea & eam destruunt, dicuntur turpia.

XXXI. *Quid, si quis negaret dari jus natura ?*

Grot. in Proleg. n. 5. Proleg. n. 6. §. 1. c. 2. §. 1. n. 6. c. 3. §. 3. n. 3. In Proleg. n. 18. Puff. l. 2. c. 3. §. 10. in med. **R.** Carneades antiquus Philosophus id olim negavit, & putavit omnia jura utilitatis tantum gratia esse lata: adeoque jus naturæ vel nullum esse, vel esse stultitiam, quia vult, ut sibi quis noceat alienis commodis consulens. Quæ opinio falsa est. 1. Quia etiam si nulla re indigeremus, jus naturæ futurum fuisset, latum cum ipsa humana natura, ut in societate ordinata tranquillè vitam transigere possemus. 2. Jus naturæ non vult, ut nobis noceamus & alienis commodis consulamus; sed ut amemus proximum ut nos ipsos, & nostram utilitatem jungamus cum utilitate proximi nostri; seu non debemus tanti facere propriam utilitatem, ut propterea communia populorum jura negligamus: quod enim mihi licet in proximum, id ipsi licet in me. Sic populus jura naturæ & gentium violans, suæ tranquillitatis in posterum rescindit munimenta 3. Sapientiæ, non stultitiæ est eò ferri, ad quod à natura nostra nos duci sentimus.

XXXII. *Unde probatur dari jus natura ?*

Grot. in Proleg. n. 23. §. 20. l. 3. c. 3. §. 2. n. 1. **R.** I. Quia inter homines naturales dantur societates, ergo etiam naturale datur jus; nulla enim societas sine jure consensu vari potest, nec nuptialis, nec paterna, nec herilis &c. 2. Quia omnes homines, qui male quid egerunt, etiam illi, qui vel legem à Deo expressè non acceperunt, vel quibus ab hominibus metus

metus nullus impendet, vel quod Principes sint, vel quod occultissimè gesta res sit, terrentur in conscientia, ut vocant, & metuunt pœnam, ergo propter transgressionem legis, quæ non est alia, quam illa, quæ nata est cum ipsis, & per rectam rationem à Deo in cordibus ipsorum lata.

XXXIII. *Jus naturæ quotuplex?*

R. Aliud est jus naturæ absolutum, quod omni tempore & omni loco hominem obligat; aliud est hypotheticum, quod præsupponit factum humanum, quo posito obligat, e. g. Deum colere, honestè vivere, sunt juris naturæ absoluti: homines enim semper & omni in loco Deo cultum debent, omnis homo omni tempore & loco honestè vivat: furtum non facere, est juris naturæ hypothetici, quod præsupponit distinctionem dominiorum, quâ posita, obligat; autè eam furtum non est.

Grot. l. 1.
c. 1. §. 10.
n. 4.

XXXIV. *Jus naturæ æque perpetuum an vero mutari potest?*

R. Jus naturæ est immutabile, adeo ut ne à Deo quidem mutari queat: licet enim liberè ab initio hominem creaverit, tamen dum ipsum animal sociale creavit & propterea hoc jus ipsi concreavit, quamdiu hominis naturam non mutat, tamdiu jus naturæ mutare non potest: & Deus non potest velle, ut homo vivat in societate ordinata, & tamen tollere illud jus, quod ordinem constituit & conservat in societate. Dei enim potentia ad impossibilia se non extendit.

Grot. l. 1.
c. 1. §. 10.
n. 5.
Puff. l. 2.
c. 3. §. 5.

XXXV. *Objectum juris naturæ an Deus mutare potest?*

R. Quia Deus est supremus Dominus & auctor vitæ & rerum nostrarum, de iis pro lubitu suo disponere potest: & si jubeat hominem occidi non erit homicidium, quia exemit hunc hominem ex numero eorum objectorum, quæ comprehendebantur sub isto præcepto *non occides*: si jubeat alicui auferri res suas, non erit furtum, quia objectum hujus præcepti *furtum non facies*, à Deo est mutatum. Et hæc mutatio objecti non est confundenda cum mutatione juris naturæ ipsius.

B

XXXVI.

XXXVI. *An bruta sunt capacia juris naturæ?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 11. n. 1. R. Non: juris enim capax non est, nisi naturæ præceptis utens generalibus.

XXXVII. *Quomodo probatur aliquid esse juris naturæ?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 12. n. 1. aliter Seld. l. 1. c. 4. §. 5. Puffend. l. 2. c. 3. §. 7. R. 1. Si ostendatur alicujus rei convenientia aut disconvenientia cum natura rationali ac sociali. 2. Quicquid apud omnes gentes, quæ ratione sua recte utuntur, i. e. ut ipsarum ratio conveniat cum natura, creditur esse juris naturæ: nam universalis effectus universalem requirit causam, talis autem existimatio- nis causa nulla alia videtur esse, præter sensum ipsum communem.

Boeckl. hic.

XXXVIII. *Quid tandem notandum circa jus naturæ?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 3. l. 1. c. 4. §. 19. l. 3. c. 13. §. 4. R. Quædam juris naturalis non proprie dicuntur, sed, ut scholæ loqui amant, reductive, quibus jus naturale non repugnat. interdum etiam per abusionem ea, quæ ratio honesta, aut oppositis meliora esse indicat, etsi non debita, solent dici juris naturalis.

XXXIX. *Quid est jus gentium?*

aliter Grot. l. 1. c. 1. §. 14. aliter Boeckl. c. 1. §. 14. p. 169. R. Jus gentium est jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes gentes propter communem necessitatem & utilitatem constituit.

XL. *Cur Deus hoc jus constituit?*

R. Quia in magna hac gentium civitate non requiruntur tantum jura, quæ ipsam constituunt & conservant; verum requiruntur & alia, quæ faciunt, ut beatitudinem in ea & tranquillitatem consequamur majorem, & commodiorem.

Grot. in Proleg. n. 17.

XLI. *Quodnam ergo est fundamentum hujus juris?*

Str. Synt. Jur. Civ. Ex. 1. th. 55. Grot. l. 2. c. 5. §. 13. n. 3. R. Communis inter omnes gentes utilitas & necessitas: sic apud omnes gentes utile ac necesse est, ut matrimonium inter fratres & sorores sit prohibitum, ut constituentur in unaquaque civitate certi magistratus, ut dominia distinguantur, ut sit libertas transeundi per territorium alterius, commercia exercendi, legatos mittendi, foedera faciendi, ut certis ritibus & certo modo bellum geratur.

XLII.

XLII. *An ergo jus naturæ & gentium non est idem?*

R. Non. 1. Jus naturæ est constitutum propter honestatem & turpitudinem; jus gentium propter communem necessitatem & utilitatem. 2. Jus naturæ omnino est immutabile; jus gentium mutari potest: vel potius non obligat, quando cessat ratio communis utilitatis & necessitatis; hinc tempore belli, quia nobis non est utile, ut hostis per territorium nostrum transeat, vel commercia in eo & per illud exerceat, ad hoc jus gentium nos non obligat.

XLIII. *Quomodo probatur aliquid esse juris gentium?*

R. 1. Si contineat communem utilitatem vel necessitatem inter omnes gentes. 2. Si omnes gentes, quæ ratione sua rectè utuntur, i. e. quatenus illa convenit cum communi utilitate vel necessitate, aliquid dicunt esse juris gentium. *alter Grot. l. 1. c. 1. §. 14. n. 1.*

XLIV. *Jus Divinum positivum per Mosem datum, quoniam usum habet in hac de jure belli & similibus questionibus?*

R. Lex Hebræa ostendit id, quod ea lege præcipitur non esse contra jus naturæ. Nam cum jus naturæ sit perpetuum & immutabile, non potuit a Deo, qui injustus nunquam est, quicquam adversus id jus præcipi.

XLV. *Quid est jus humanum?*

R. Jus humanum est jus, quod a potestate civili seu ab eo, qui habet Majestatem, in propriam suæ civitatis utilitatem & necessitatem est latum. *Grot. in Proleg. §. 17. & lib. 1. c. 1. §. 14.*

XLVI. *Hoc jus an in decidendis questionibus de jure belli adhibetur?*

R. Non. quia jus civile eos, qui habent Majestatem, & inter quos bella geruntur, non obligat: sed tantum subditos istius majestatis, quæ tulit jus civile. *Grot. in Proleg. §. 25. & 26. l. 1. c. 1. in pr. c. 3. §. 7. n. 1.*

CAPUT II.

An bellare unquam justum sit.

I. An bellare liceat.

II. Quid sunt prima natura.

III. An prima natura per se sufficiant ad probandum jus naturæ.

I. An bellare unquam justum est?

Grot.
l. 1. c. 2.

§. 1. n. 1.

4. dissent.

Feld. bic.

jung. Pro.

leg. n. 29.

aliter

Osiand.

b. 1.

Grot. l. 1.

c. 2. §. 1.

n. 5. §. 6.

Grot. dict.

loc. §. 2.

n. 1. §. 2.

Seld. l. 6.

c. 12.

dict. c. 2.

§. 3. dict.

c. §. 4.

sed aliter.

Grot.

l. 1. c. 2.

§. 1. n. 1.

§. 1. 2. c.

17. §. 2.

dict. cap.

l. n. 4.

R. **A**ffirmatur. 1. Quia prima naturæ a recta ratione disposita & determinata hoc permittunt & volunt: finis enim belli est vitæ membrorumque conservatio, & rerum ad vitam utilium aut retentio, aut acquisitio. 2. Quia recta ratio istam tantum vim inhibet, quæ societati repugnat, i. e. quæ jus alienum tollit, qualis non est vis bellica, nisi sit injusta. 3. Quia S. Scriptura hoc permittit, & bella probat; non tantum quia Deus Israelitis bellare mandavit contra septem populos ab ipsis excidendos, unde & hæc bella Dei bella in Sacris literis nominantur: verum etiam quia Deus de modo gerendi belli populo suo leges generales ac perpetuas præscripsit Deut. 20. v. 10. & 15. 4. Quia omnes gentes hoc statuunt. 5. Quia communis necessitas & utilitas inter omnes gentes id exigit.

II. Quia diximus de primis naturæ, quid sunt prima natura?

R. Prima naturæ vocantur, quod simul atque natum est animal, ipsum sibi conciliatur & commendatur ad se conservandum, atque ad suum statum & ad ea, quæ conservantia sunt ejus status, diligenda; alienatur autem ab interitu iisque rebus, quæ interitum videntur afferre: hinc singulis animantibus vires sunt a natura attributæ, ut sibi tuendis juvandisque sufficiant:

Sentit enim vim quidque suam, qua possit abuti:

Cornua nota primæ vitulo quam frontibus extant.

Illi iratus petit atque insensum inurget.

III. An

III. *An hæc prima natura per se sufficiunt ad probandum jus naturæ?*

R. Non, nisi convenient cum ipsa ratione, quæ corpore est potior; atque hæc convenientia, in qua honestum sit propositum, pluris est faciendæ, quam ad quæ sola primum animi appetitio ferobatur; quia prima naturæ commendant nos rectæ rationi, quæ nobis carior esse debet quam illa, a quibus ad eam venerimus.

Grot. l. r.
c. 2. n. 2.

C A P U T I I I.

Belli partitio in publicum, privatum, & mixtum.
Summi imperii explicatio.

- I. *Quæ sit prima belli divisio.*
- II. *Quid sit bellum publicum.*
- III. *Quid privatum.*
- IV. *Quid mixtum.*
- V. *An post instituta judicia publica bellum privatum licite geri possit.*
- VI. *Quando bellum privatum sit permissum.*
- VII. *Quot modis & quando cesset judicium.*
- VIII. *Quotuplex sit bellum publicum.*
- IX. *Quid sit bellum solemne.*
- X. *Quid minus solemne.*
- XI. *Quando minor magistratus possit bellum gerere.*
- XII. *An injuriam invasionis persequi & vindicare possit.*
- XIII. *An non sufficiat conjectura voluntatis.*

- XIV. *Quid si ipsi concedatur facultas belli inchoandi.*
- XV. *An ad tuendam plebem & exercendam jurisdictionem habeat jus belli.*
- XVI. *Quid sit Majestas.*
- XVII. *Cur dicatur summa.*
- XVIII. *An actus ejus a nemine possint reddi irriti.*
- XIX. *Quotuplex sit subjectum Majestatis.*
- XX. *Quid commune subjectum.*
- XXI. *An populi, qui in alterius ditionem concesserunt, habeant Majestatem.*
- XXII. *Quid si plures populi unum habeant caput, an singuli majestatem retineant.*
- XXIII. *Unde hoc constet.*
- XXIV. *An durante domo regnatrice, populus habeat Majestatem.*
- XXV.

- XXV. *An civitates arctissimo federe junctæ singula retineant majestatem.*
- XXVI. *Quid sit subjectum majestatis proprium.*
- XXVII. *Cur vocetur proprium.*
- XXVIII. *Quot sint jura Majestatis.*
- XXIX. *Cur quidam admittant Majestatem realem.*
- XXX. *Unde probatur Majestatem non esse populi.*
- XXXI. *An hæc tantum in monarchiis obtineant.*
- XXXII. *An populus, quia Regem constituit, Rege sit superior.*
- XXXIII. *An populus, quia omne regimen eorum causa qui reguntur est comparatum, sit supra Regem.*
- XXXIV. *An Rex male imperans non subjiciatur populo.*
- XXXV. *An ex nomine & externâ administrationis specie de summâ potestate judicari possit.*
- XXXVI. *An ex imperii delatione per electionem aut successionem.*
- XXXVII. *An imperium summum diverso modo haberi possit.*
- XXXVIII. *An detur Monarcha temporarius.*
- XXXIX. *Quomodo imperia possunt esse in patrimonio.*
- XL. *An populus alienari possit.*
- XLI. *An jus regendi populum devotum sit in patrimonio populi.*
- XLII. *An regna populi voluntate delata alienari possint.*
- XLIII. *An summitus imperii distinguui possit ab habendi plenitudine.*
- XLIV. *Quorum sit tutela, cum rex potestate frangi non potest.*
- XLV. *An rex promittens aliquid Deo aut subditis retineat summum imperium.*
- XLVI. *Quid si addatur, si Rex fidem fallat ut tum regno cadat.*
- XLVII. *An summum imperium dividi possit.*
- XLVIII. *Quid si populus futuro regi aliquid imperet per modum manentis præcepti, aut si quid sit additum, quo intelligatur Regem cogi aut puniri posse.*
- XLIX. *Si talis partitio instituitur qualis sit resp.*
- L. *An ex tali statu bicipiti non oriantur multa incommoda.*
- LI. *Quid si Reges acta sua a senatu probari velint.*
- LII. *An inaequaliter federatus summum imperium habeat.*
- LIII. *An ipsi tale inaequale fedus expediat.*
- LIV. *An summum imperium habeant qui certi quid pensitant.*
- LV. *An illi, qui nexu feudali tenentur.*
- LVI. *An ex administrandi modo summum imperium semper dignosci possit.*
- LVII. *Unde probatur modum administrandi ab ipso summo imperio diversum esse posse.*

I. Qua

I. *Quæ est belli prima & necessaria partitio?*

℞. **B**ellum aliud est privatum, aliud publicum, aliud mixtum.

II. *Quid est bellum publicum?*

℞. Bellum publicum est, quod geritur auctore eo, qui habet jurisdictionem, i. e. summum imperium, vel interdum imperium summò minus. Grot.
l. 1. c. 3.
§. 1. n. 1.
& §. 4.
n. 3.

III. *Quid est privatum?*

℞. Bellum privatum est, quod geritur a privato in privatum e. g. a viatore in latronem. diñ. c. 3.
§. 1. n. 1.
c. 4. §. 1.
n.

IV. *Quid est mixtum?*

℞. Quod ex una parte est publicum, ex altera privatum, e. g. quod privatus gerit in eum, qui summo utitur imperio; aut quod summum imperium habens gerit in privatos sibi non subiectos. diñ. c. 4.
§. 1.

V. *An post instituta judicia publica bellum privatum licetè geri potest?*

℞. Non potest, nisi certis in casibus: quia 1. frustra instituta esset judiciorum auctoritas. Et non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè potest fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. 2. Quia legum nulla esset reverentia; ideo enim læ sunt, ut nihil manu, nihil proprio ageretur impulsu: in quo enim a bellica confusione pax tranquilla distat, si per vim litigia terminantur? Et vim vocant leges, quoties quis id, quod deberi sibi putat, non per judicem reposcit. Grot.
diñ. c. 3.
§. 1. n. 2.
l. 2. c. 1.
§. 14. in
fin.
diñ. 1.
c. 3. §. 1.
n. 2. in fin.

VI. *Qui sunt isti casus, ubi bellum licetè inter privatos geri potest?*

℞. Ubi judicia cessant: nam lex vetans sine judicio suum consequi, intelligi commode debet, ubi copia est judicii: nam ubi judicia deficiunt, incit bellum. diñ. c. 3.
§. 2. n. 1.
l. 2. c. 1.
§. 2.

VII. *Quos modis cessat judicium?*

℞. Duobus: momentanee, aut continue. Momentanee, quando

dict. c. 3. do eo ipso momento vel tempore, quo vi certatur, non potest
§. 2. l. 1. judex expectari sine certo periculo aut damno, e. g. in necessaria
c. 1. §. 3. defensione suæ vitæ.
 & c.

Grot. l. Continue, quando non tantum eo momento, quo vi decer-
2. c. 20. tatur, judicis copia haberi non potest, verum etiam tempore
§. 8. n. 5. successivo: idque aut jure, aut facto; jure, si quis versetur in
 locis, ubi nulla est civitas, neque spes sit, adversam partem
 venturam in locum, ubi civitas est, ut si versetur in insulis
 vacuis, soliudine, mari, aut locis non occupatis; facto, ut si qui-
 dem versetur in loco, ubi judicis copia haberi potest, sed sub-
Grot. l. 2. diti non audiant judicem, & nullo jure recusent pati executio-
c. 3. §. 2. nem fieri, vel si judex aperte dicat, se mihi non administratu-
n. 1. rum jus, aut malitiose de die in diem, de anno in annum
 protrahat.

Grot. d.
l. 1. c. 3.
§. 4. ali-
ter Ziegl.
Grot.

VIII. *Quotuplex est bellum publicum?*
 R. Duplex. solemne, & minus solemne.

dict. §. in
fin.
Grot.

IX. *Quid est solemne?*
 R. Quod geritur auctore eo, qui summam potestatem habet
 in civitate, & cui ritus quidam adsunt, scilicet denuntiatio.

l. 3. c. 3.
§. 1. n. 2.
§. 3. 4.

X. *Quid minus solemne?*

§. 5.
Puf. l. 8.
c. 6. §. 9.

R. Quod ritibus illis carere potest, & geri in privatos, &
 auctorem habere magistratum.

Grot.
dict. c. 3.
§. 4. n. 2.

XI. *Quando minor magistratus potest bellum gerere?*

dict. c. 3.
§. 4. n. 2.
dict. c. 3.
§. 4. n. 2.

Conring.
de fin.
Imp.
c. 19.

R. Si ita præsens sit periculum, ut tempus non ferat eum consuli,
 qui supremum in civitate jus habet, necessitas facultatem se de-
 fendendi concedit. Sic Proreges, Præsides provinciarum, Præ-
 fecti castrorum &c. in casu necessitatis contra aliorum invasionem
 jure se defendunt, & videtur summum imperium habens maluis-
 se civitatem quacunque ratione salutem suam procurare, quam
 ab hostibus capi.

Grot.
dict. c. 3.
§. 3. n. 3.
in fin.

XII. *Si Rex injuriam invasionis persequi negligat, an eam per-*
sequi & vindicare possunt?

R. Non: quia bellum offensivum tantum geritur auctore eo,
 qui habet summam potestatem.

XIII. *An*

XIII. *An hic non sufficit conjectura voluntatis, e. g. si occasio detur eas feliciter vendicandi?*

R. Non. quia non sufficit videre, quid, hoc rerum statu, summam potestatem habenti si consulatur, placitum sit, sed videndum, quid ille, ubi res moram fert, aut dubiam habet deliberationem, se inconsulto cupiat fieri: & licet hoc tempore & tali rerum statu forte voluntas Imperantis esset, ut bellum gereretur, tamen, quia si unusquisque Magistratus hujus rei iudicium ad se traheret, perpetuis periculis Civitas exponeretur, quibus tamen ex natura & sine ejus est occurrendum, hoc permitti non debet. Imo, vel hoc Summum Imperium habenti displiceret, quod Minister limites muneris sui excederet.

Grot. dict.
c. 3. §. 5.
n. 3. *Puff.*
l. 8. c. 6.
§. IX.

XIV. *Sed si in Imperio latè patente inferiores Potestates belli inchoandi concessam habeant facultatem?*

R. Si hoc fiat, jam sane censendum erit, bellum geri ex vi Summæ Potestatis; nam quod faciendi quis jus alii dat, ejus ipse auctor censetur.

Grot. dict.
c. 3. §. 5.
n. 2.

XV. *An extra hos casus non habent potestatem gerendi bellum, scilicet ad tuendam plebem & exercendam jurisdictionem, si vis occurrat?*

R. Ad tuendam plebem & jurisdictionem exercendam non opus habent jure belli, sed modico imperio seu facultate ad coercendos refractarios, quæ concessa est omnibus, qui habent jurisdictionem; & si eorum tantus sit numerus, ut iis compescendis lictores aut apparitores non sufficiant, rectè Summæ Potestatis iudicium super tali negotio expectant, hæc enim plebem tuetur, Magistratus jurisdictionem exercet. Neque tamen propriè hæc vis coactiva, quam Majestas rebellibus & refractariis opponit, bellum dici potest, quia hoc est inter pares, aut qui tales esse volunt.

Zieg. ad
Grot. l. 1.
c. 3. §. 4.
n. 1. *Puff.*
send. l. 8.
c. 6. §. 10.
aliter
Grot. l. 1.
c. 3. §. 5.
n. 2. & 3.
in Proleg.
§. 25.

XVI. *Verum quia bellum geritur ab eo, qui habet Summam Potestatem seu Majestatem, quid est Majestas?*

R. Majestas est summa potestas in civitate ubique, i. e. in personas & res.

C

XVII.

XVII. *Cur dicitur hæc Potestas summa?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 7. R. Quia actus ejus alterius non subsunt, ita ut alterius voluntatis humanæ arbitrio irriti reddi possint.

n. 1.

XVIII. *An ergo actus ejus a nemine possunt reddi irriti?*

Grot. d. l. R. Tantum ab eo, qui summam potestatem habet, cui voluntatem mutare licet, ut & successori, qui eodem jure utitur, ac proinde eandem habet potestatem.

XIX. *Subjectum Majestatis quotuplex?*

Grot. dict. §. 7. n. 1. R. Est duplex, commune seu essentialis, & proprium seu essentialis.

§. 3.

Lamp. de Rep. Rom. Germ. part. 1. §. 59. seqq.

XX. *Quid est commune?*

R. Civitas, seu Majestas non est, nisi in civitate: quæ est cœtus perfectus liberorum hominum, juris fruendi & communis utilitatis causa sociatus: seu est societas magna ex pluribus minoribus composita, omnis pene sufficientiæ finem habens.

XXI. *Populi, qui concesserunt in alterius ditionem, habentne Majestatem?*

Grot. dict. §. 7. n. 2. l. 2. c. 9. §. 6. R. Non. quia non sunt civitas per se, aut cœtus perfectus liberorum hominum, sed membra minus digna perfectæ Civitatis, in cujus ditionem concesserunt, ut sunt Provinciæ Romanorum, & quasi incorporantur, ut dicunt regno alterius.

XXII. *Si ergo plures sunt Populi, qui singuli perfectum cœtum constituunt & unum caput habent, an singuli retinent Majestatem?*

dict. §. 7. n. 2. l. 2. c. 9. §. 9. R. Affirmatur. in morali enim corpore, eadem persona potest esse caput plurium & distinctorum corporum diversa ratione considerata; secus ac in corpore naturali.

XXIII. *Unde hoc constat?*

Grot. d. c. 3. §. 7. n. 2. R. Hujus rei certum indicium esse potest, si extincta domo regnatrice, Imperium ad quemcunque Populum seorsum revertatur.

XXIV.

XXIV. *Ergone. durante domo regnatrice civitas ipsa seu Populus non habet Majestatem?*

R. Qui agnoscunt duplicem Majestatem, realem scilicet & personalem, affirmant quæstionem: & ii, qui agnoscunt tantum unam in una civitate negant; quorum opinio verior est. 1. quia omne primum & summum debet esse solum. 2. quia in Democratia hæc pluralitas ostendi non potest. 3. quia jura Majestatis realia a juribus Majestatis personalis diversa non dantur: & simul ac à civitate transit in personam Imperantis, desinit esse realis: sicut dum desinit esse personalis, iterum fit realis; & à Deo, ad quem revertitur, tanquam suam causam efficientem proximam & solam, populo iterum confertur.

Lim. ad capit. Rudolph. II. art. 32. p. 533. Grot. diſt. §. 7. n. 2. Boeckl. Inst. Pol. l. 2. c. 1. p. 94. Et seqq. Frid. Hor. 2.

XXV. *Civitates arctissimo fœdere junctæ an singule retinent Majestatem?*

R. Quia manent cœtus perfectus, retinent sua jura, leges, & libertatem, etiam retinent Majestatem.

Pol. c. 1. §. 10. aliter Puffend. l. 7. c. 3. §. 3. Et seqq. Grot. diſt. §. 7. n. 2. in fin. l. 2. c. 5. §. 9.

XXVI. *Quid est subjectum Majestatis existentia seu proprium?*

R. Ipsi Imperantes, in quibus Majestas existit, & per quos omnia in civitate disponuntur & diriguntur proprio nomine; persona una, pluresve, pro cujusque gentis legibus ac moribus.

Grot. diſt. §. 7. n. 3.

XXVII. *Cur vocatur proprium?*

R. Quia ab eo Respp: denominantur, & per illud à se invicem differunt: scilicet, si unus habeat Majestatem, vocatur Monarchia; si plures, Aristocratia; si omnes, Democratia; si & unus & plures, vel unus & omnes, vel unus, plures, & omnes, Resp. mixta.

XXVIII. *Quot sunt jura Majestatis?*

R. Quia Majestas est potestas seu jus, tanquam res incorporalis, dividi non potest, sed est indivisa in se, & sic est unicum jus Majestatis, quod à varietate objectorum varia accipit nomina, e. g. vocatur jus legislatorium, quando leges fert: jus constituendi Magistratus, quando Magistratus constituit &c.

Frid. Horn. l. 2. c. 2. §. 2. Grot. l. 1. c. 3. §. 6. n. 2.

Hinc pro nostro concipiendi modo possunt constitui tria, ad quæ reliqua reducuntur: Imperium in personas, dominium in res, & regimen universi.

XXIX. *Diximus supra quosdam admittere Majestatem realem, in quem finem hoc statuunt?*

Lim. dict. capit. vid. quest. 21. Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 1. R. Ut ostendant, ubique & sine exceptione summam potestatem esse Populi, ita ut ei, Reges, quoties imperio suo male utuntur, & coercere & punire liceat: quæ sententia multis malis causam dedit & dare etiamnum potest, penitus animis recepta.

XXX. *Unde probatur Majestatem non semper esse Populi?*

Quest. 24.

Frid. Horn. d. l. vid. quest. 24. in fin.

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 1. dict. §. 8. n. 3. dict. §. 8. n. 1. in fin. dict. §. 8. n. 6. dict. §. 8. n. 8.

R. 1. Per ea, quæ supra dicti sunt. 2. Quia Populus nunquam concessit potestatem Regi, quam nunquam habuit, sed solus Deus: & populus liber Regem sibi eligendo, inter manus Dei, a quo proximè accepit, eam resignat, qui confert illam Regi a populo electo. 3. Quia rex est Dei vicarius, non populi, ergo a Deo, non a populo accipit suam potestatem. 4. Populus liber sibi potest eligere qualem vult gubernationis formam, ita ut regendi sui jus ita in alium velit transferri, ut nullam ejus juris partem sibi retineat: neque ex præstantia hujus vel illius formæ, sed ex voluntate jus metiendum est, e. g. si in tantum periculum adductus, aliam legem, quâ se defendat, reperire non possit, neque ex incommodis, quæ hinc sequuntur, aut sequi possunt judicandum; nam qualemcunque formam gubernationis animo finxeris, nunquam incommodis aut periculis carebit, aut hæc cum illis sunt habenda, aut illa cum his deserenda. 5. Quia jus regendi populum bello acquiri potest. 6. Quia tum Sacra, tum profana Historia hoc testantur.

XXXI. *An hæc ita se habent tantum in Monarchiis, an verò etiam in aliis Rerumpp. formis?*

Grot. dict. §. 8. n. 6. & 7.

R. Idem jus eademque ratio est Procerum qui plebe exclusa civitatem regunt; & Populi, qui alios sub se populos habet.

XXXII.

XXXII. *At Populus, quia Regem constituit, Rege est superior?*

R. Constituens constituto est superior, quando constitutionis effectus perpetuo pendet a voluntate constituentis, ut si constituens non tantum constituat personam, verum etiam conferat potestatem; sic Rex constituens Magistratum eo est superior, quia non tantum magistratus personam constituit, verum etiam potestatem ei confert: secus quando constitutio quidem ab initio est voluntatis, sed postea effectum habet necessitatis, quo modo mulier sibi virum constituit, cui parere semper necesse habet, quia potestatem maritalem ei non confert, sed Deus, qui est causa omnis ordinis inter imperantes & parentes in societatibus politicis. Quo accedit, quod non omnes Reges & Imperantes constituantur a Populo, quod exemplis gentium bello devictarum satis intelligi potest.

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 13. Ziegl. ad b. l. Puff. l. 7. c. 6. §. 6. in med.

XXXIII. *An non ideo Populus Rege est superior, quia omne regimen eorum causa, qui reguntur, non qui regunt, est comparatum?*

R. Plures hoc affirmant ex finis nobilitate. Verum universalius verum non est, omne regimen, ejus qui regitur causa, esse comparatum; sic Imperia, quæ victoriâ parta sunt, possunt esse comparata ad Imperantium utilitatem; possunt quædam utilitatem respicere tam ejus qui regit quam ejus qui regitur; ut cum Populus impotens sibi tuendo Regem potentem imponit.

2. Non sequitur quod illi inferunt, propterea populum Imperantibus esse superiorem; nam & tutela pupilli causa reperta est, & tamen tutela est potestas in pupillum. Verum quidem est, tutorem removeri posse si rem pupilli male administret, non autem Regem seu Imperantes, quia tutor superiorem habet, non vero Rex seu Imperantes; horum enim peccata Deus sibi curæ peculiari esse testatur, qui ea aut vindicat, si ita opus judicet, aut tolerat in poenam aut explorationem populi. Nec refert, quod populi interdum puniti legantur ob Regum peccata: non enim id eo evenit, quod populus Regem aut non puniret aut non reprimeret, cum enim sit inferior, nec potest, nec tenetur ea prohibere aut punire, sed Deus summo dominio, quod in vitam

Grot. d. § 8. n. 14. Ziegl. bic; sed non bene.

Grot. d. §. 3. n. 16. Puff. l. 7. c. 6. §. 6. Grot. l. 2. c. 21. §. 7. 14. §. 17.

vitam necemque singulorum habet, uti potuit in pœnam Regis, cujus supplicium est subditis orbari.

XXXIV. *An non tunc demum populus universus subjicitur Regi, dum bene imperat, & dum male imperat Rex populo subjicitur?*

Grot. l. 1.
c. 3. § 9.
l. 2. c. 26.
§ 3.

Fr. Horn.
l. 2. c. 12.
§ 6. & 7.

Grot. d.
§ 9. n. 1.
in fin. &
eod. cap.

§ 17.

XXXV. *An ex nomine & externa specie administrationis potest judicari de Summa Potestate?*

Grot. l. 1.
c. 3. § 10.
d. § 10.
n. 2. & 3.

Limu.

Tom. 4.

Addit.

l. 2. c. 1.
p. 200.

Grot. dict.

§ 10. n. 4

Boecl. in

Comment.

b. l.

R. Prima cautio hæc sit, ne decipiamur ambiguo nominis sonô, aut rerum externarum specie; sic veteres Germaniæ Reges erant, quos Tacitus præfuisse ait auctoritate suadendi, non potestate: contra Romani Imperatores, postquam palam & sine ulla dissimulatione Regnum liberrimum tenuerunt, Principes tamen vocabantur: sed & insignia Regiæ Majestatis in liberis quibusdam civitatibus tribui Principibus solent. Item & Comitia ordinum alibi sunt tantum majus Regis consilium, alibi de Majestate participant, alibi etiam jus habent de actis Principis cognoscendi atque etiam Leges præscribendi, quibus Princeps teneatur.

XXXVI. *An discrimen Summi Imperii & summo minoris petendum ex Imperii delatione per electionem aut successionem?*

Grot. dict.
§ 10. n. 5.

Fr. Horn.
de Civit.

l. 2. c. 9.

§ 1. fin.

R. Negatur. successio enim non est titulus Imperii, qui imperio formam assignet, sed veteris continuatio, jus enim ab electione familiæ cœptum succedendo continuatur; quare quantum prima electio tribuit, tantum defert successio: seu electio & successio sunt tantum modi perveniendi ad Imperium; seu modi, quibus designamus personas, quæ imperare debent, Imperium autem ipsum non conferunt.

XXXVII.

XXXVII. *An ergo Imperium Summum diverso modo haberi potest?*

R. Altera cautio hæc esto; aliud esse de re quærere, aliud de habendi modo: sic alii habent Summum Imperium jure pleno proprietatis seu in patrimonio, ut qui justo bello id quæ- siverunt, aut in quorum ditionem aliquis Populus ita se dedit, ut nihil de Majestate retineret: alii non, seu Regnum non habent in patrimonio, ut Reges tam qui primi eliguntur, quam qui electis legitime succedunt: alii jure temporario.

Grot. l. 1. c. 3. §. 11.

XXXVIII. *An datur Monarcha temporarius?*

R. Affirmatur, quia rerum moralium natura ex operationibus cognoscitur: quare quæ facultates eisdem effectus habent, eodem nomine nuncupandæ sunt. Sic si quis rogatus, ut, si alteri nascantur liberi, Regnum iis restituat; ante eorum nati- vitatem Majestatem habet, quia omnia, in civitate independenti ab hominibus, potestate proprio nomine disponit, neque ipsius ac- tus ab ullo homine irriti reddi possunt, & regnum restituit, non vi superiori ab homine coactus, sed ad fidem quam de- functo dedit exsolvendam hoc facit. Exempla Dictatoris Roma- ni, Curatorum qui Regibus dantur dum impuberes sunt, aut furore aut captivitate impediuntur, nihil probant, quia Dictator Romanus & tales Curatores, Magistratus sunt, ab aliis homi- nibus dependent, & omnia non nomine proprio sed alieno a- gunt; imò interdum ipsorum Actus possunt reddi irriti vel a Po- pulo, vel a Rege, & sic eos non exercent ut Rex optimo jure.

aliter
Grot. l. 1. c. 3. §. 11. n. 2.

Boecl. in Pol. 2. c. 1. pag. 108. Et comment. b. l. Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 4. Puff. l. 7. c. 6. §. 15. in fin.

Boecl. in Comment. b. l.

aliter
Grot. b. l. Fr. Horn. l. 2. c. 10. §. 3. Cor- ring. de Regno §. 4. Ziegl. de jur. Majest. l. 1. c. 1. §. 41. Puffend. l. 5. c. 1. §. 5.

XXXIX. *Quomodo Imperia possunt esse in patrimonio, cum li- beri homines non sint in commercio?*

R. Natura quidem liberos homines constituit extra commer- cium: quia quicquid est in commercio, potest æstimari certo pretio, & liberi homines certo pretio æstimari non possunt, aut si æstimentur, non amplius sunt liberi, sed sunt servi: verum jus imperandi est in patrimonio & commercio.

XL. *Atqui Populus sæpe alienatur, & quicquid alienatur seu venditur est in commercio & certo pretio æstimatur?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 1. **R.** Proprie non ipsi homines alienantur, sed jus perpetuum eos regendi, quia populus sunt, seu potius, jus habendi Majestatem alienatur.

XLI. *Imo hoc jus videtur esse in patrimonio populi, quia Rex illud non sine civium sanguine ac sudore quaesivit?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3. Hist. tom. illust. tr. quæst. 1. Grot. l. 2. c. 6. §. 11. **R.** Fieri 1. potuit: ut Rex ex sua privata substantia exercitum aluerit. 2. aut ex fructibus ejus patrimonii quod Principatum sequitur, qui ipsius sunt, licet patrimonium sit Populi; & sic evenire potest, ut Rex in quosdam Populos Imperium habeat proprio jure, ita ut alienare etiam possit.

XLII. *Regna, qua Populi voluntate delata sunt, possuntne alienari?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 13. n. 1. Alber. Gent. l. 3. c. 15. p. 608. **R.** Non est præsumendum, eam fuisse Populi voluntatem, ut alienatio Imperii Regi suo permitteretur; quia ideo hunc Regem & interdum ipsius familiam elegit, ut exerceret summum Imperium per se, non per quemvis alium, & sic hoc jus ex primæva voluntate, dum in societatem coiverunt, metiendum est.

Grot. l. 2. c. 7. §. 15. l. 2. c. 6. §. 9. in fin. l. 2. c. 6. §. 4. in fin. **XLIII.** *Diximus modum habendi Summum Imperium distinguendum ab Imperio ipso, Anne ergo Summitas Imperii potest distingui ab habendi plenitudine?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 14. **R.** Dicunt hoc adeo verum esse, ut non modo pleraque Imperia Summa non plene, i. e. non in patrimonio habeantur, sed & multa non Summa habeantur plene, i. e. in patrimonio, ut Marchionatus, & Comitatus, quæ propterea facilius quam Regna vendi & testamento relinqui soleant. Nos distinguimus; si per vocabula, *plene habere*, intelligatur, ut quis non solus Summum Imperium, sed commune cum aliis habeat, bene dicitur; verum, si intelligatur, ut non habeat omnia jura Majestatis, falsum est. Quia quicquid est Summum, a nemine dependet, & quicquid a nemine dependet, nullos habet limites & plenum est, licet interdum commune & conjunctum cum aliis qui participant de summo

Instit. jur. Publ. l. 1. tit. 7. in

Summo imperio; sic Imperatoris nostri gloriosissimi imperium est Summum & plenum, licet non solus habeat Majestatem in Imperio R. G. sed conjunctim cum Statibus Imperii: Marchionatus, Comitatus &c. nec omnino Summa sunt, nec plena, quia sunt Feuda Imperatoris & Imperii, & sic Imperium in iis est dependens & minus plenum, nec ita facile vendi & testamento alienari possunt.

2. Feud.
10. & Bifchius ibi Struo.
Synl. I. F. c. 13. apb.
12. & 13.

XLIV. *Quorum est tutela, cum Rex aetate aut morbo impeditur sua fungi Potestate?*

℞. In Regnis non patrimonialibus tutela eorum est, quibus Lex publica, aut ea deficiente, consensus Populi eam mandat. In Regnis patrimonialibus eorum, quos Pater aut Propinqui elegerunt. Quamvis & in non patrimonialibus tutela testamentaria locum habeat, exempla vid. in A. B. tit. 7. in tutela Serenissimorum Electorum I. R. G.

Grot. l. 1. c. 3. §. 15.
Inst. Inv. Publ. l. 3. tit. 11. §. 4. & 5.

XLV. *Imperium desinitne esse Summum, si Imperatorus promittat aliquid aut Deo, aut subditis?*

℞. Si promittat Deo aut subditis de observatione juris Divini vel naturalis & gentium, ad quam omnes Reges tenentur, etiam si nihil promiserint, e. g. justitiam omnibus æqualiter administrare &c. Summum Imperium nec desinit, nec commune fit cum aliis: verum si promittat de regulis quibusdam exercendi Summum Imperium, ad quas sine promisso non teneretur, videndum an promissio tantum cadat in exercitium actus, e. g. nolo gerere Bellum sine communicato cum Statibus Regni consilio, adhuc & Summum manet Imperium & solus retinet: si promissio cadat etiam directè in ipsam facultatem, e. g. nec volo nec possum gerere Bellum nisi consensu Statuum, *Wir sollen und wollen*, Summum quidem manet Imperium, sed solus non retinet, qui facultatem communicat cum Statibus Regni. Hinc si contra prius promissum faciat, actus tantum erit injustus; si contra posterius, erit nullus, propter defectum facultatis, quam solus non habet, non ex vi superiori.

Boecl. in Comm. h. l. Puff. l. 3. c. 6. §. 1. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 16. n. 2.

D

XLVI.

Boccl. b.

l. aliter

Grot. l. 1.

c. 3. §. 16.

n. 4. §. 5.

§. 1. 2.

c. 20. §. 1.

§. 3.

Grot. l. 1.

c. 3. §. 7.

n. 1.

Instr. Pac.

Ojii. art. 8.

n. 2.

Boccl. in

Comm. ad

Grot. l. 1.

c. 2. §. 17.

n. 1.

Puff. l. 7.

c. 6. §. 15.

in fin.

Vid.

quest. 45.

aliter

Grot. l. 1.

c. 3. §. 3.

n. 1.

Grot. l. 2.

c. 20. §. 17.

n. 2.

Boccl. Inst.

Pol. l. 2.

c. 1. in

Com. b. l.

aliter

Bodinus.

l. 20. c. 1.

Gassend.

in Phil.

Mor. p.

14 §. 66.

Fr. Horn.

l. 3. c. iii.

§. 3. Puff.

l. 7. c. 4.

§. 13.

XLVI. Quod si addatur, si Rex fidem fallat, ut tum Regno cadat ?

ꝛ. Si talis Lex commissoria in delatione Regni adjiciatur, definit Summum Imperium habere, quia 1. se subjicit judicio Populi vel Statuum regni. 2. quia poena infligitur a Superiore, propter transgressionem Legis, quam præscripsit.

XLVII. An Summum Imperium dividi potest ?

ꝛ. Summum Imperium unum quid est ac per se indivisum, quia est Potestas seu Jus, & sic res incorporalis, fieri tamen interdum potest, ut dividatur per partes, ut vocant, Potentiales, seu objectum ejus dividi potest. e. g. in Imperio R. G. Dignitates per universum Imperium conferantur a solo Imperatore, Leges universales feruntur ab Imperatore & omnibus Imperii Statibus in comitiis. Dividi etiam potest per Partes subjectivas, seu ut Subjectum existentiae dividatur, e. g. in Imperio R. G. subjectum existentiae Majestatis Imperator solus est in reservatis suis; in Juribus comitialibus Imperator & Status Imperii simul. Etiam ratione locorum, & ratione temporis, e. g. hic in Oriente, illi in Occidente, hic hoc tempore, illi alio tempore impigent.

XLVIII. An talis Partitio instituitur, si quid Populus adhuc liber futuro Regi imperet per modum manentis Præcepti, aut si quid sit additum, quo intelligatur, Regem cogi aut puniri posse ?

ꝛ. Non, sed Populus solus habet Summum Imperium, Rex tantum titulum: quia is, cui præcipimus, inferior est, ut & is qui puniri potest: par enim in parem non habet imperium, sed Superior in inferiorem, & coactio moralis seu civilis semper fit a Superiore, secus quam physica, ibi enim cogit qui fortior est, non qui Superior dignitate aut potestate.

XLIX. Quando talis Partitio instituitur, ut ante diximus, qualis est Respublica ?

ꝛ. Est Resp. mixta, quia ubi subjecta Majestatis existentiae miscentur, ibi fit Resp. mixta; a subjecto enim existentiae Resp. denominatur. Si unus imperet, est Monarchia &c. vid. quest. 27.

L.

L. *Sed talis Status biceps multa incommoda defert in Civitatem?*

R. In civilibus nihil est, quod omni ex parte incommodis careat, & jus non ex eo, quod optimum huic aut illi videtur, sed ex voluntate eorum, qui in Civitatem coeunt, metiendum.

Grot. l. 1.
c. 3. §. 17.
n. 2.

LI. *Si Reges Acta quædam sua nolint esse rata, nisi a Senatu aut alio cœtu aliquo probentur, eritne partitio & Resp. mixta?*

R. Non, sed est tantum simulacrum Reip. mixtæ: quia facultas Imperandi sic non communicatur cum Senatu, aut alio cœtu aliquo, sed tantum modus administrandi; & quæ Acta eum in modum rescinduntur, intelligi debent rescindi Regis ipsius imperio, qui eo modo sibi cavere voluit, ne quid fallaciter impetratum pro vera ipsius voluntate haberetur. Simile quid est, si Rex non subscribere velit, nisi prius subscriptum videat à suo Cancellario, cujus fidem in omnibus perspectam habet.

Grot. l. 1.
c. 3. §. 18.
Boccl. in
Com. h. l.

LII. *An inaequaliter Fœderatus Summum Imperium habere potest?*

R. Aut Fœdus conjunctum est cum imminutione Summi Imperii: ut si facultas imperandi vel plane transferatur in confœderatum, vel communicetur, e. g. ne cui Bellum faciat confœderatus injussu alterius, facultas imperandi in ipsum est translata: qui enim me jubet, me Superior est. Aut est sine imminutione Imperii, ut si quis promittat confœderato, se certis locis Arces non ædificaturum, se non navigaturum certo loco &c. facultas enim Castra exstruendi & Munimenta, navigandi facultas penes ipsum manet, licet exercitium ex pacto restringatur, ut ubique hoc non possit. Huc refer Fœdera Protectionis & Advocatiæ. Item, dum Populus Populo reverentiam & honoris signa quædam exhibere promittit.

Grot. l. 2.
c. 15. §. 7.
n. 1. & 2.

Grot. l. 1.
c. 3. §. 21.
n. 1.

LIII. *At sæpe, qui superior est in Fœdere, si is Potentia multum antecellat, Summum Imperium usurpat?*

R. Verum est, præsertim si Fœdus sit perpetuum, & cum jure Præsidia inducendi in Opoida. Hinc ad prudentiam civilem pertinet in tractandis consiliis circa istiusmodi Fœdera & clientelas cautè incidere: non enim inepte vulgò dicitur, clientelam primum ad servitutem esse gradum.

Grot. l. 1.
c. 3. §. 21.
n. 10.

Puff. l. 8.
c. 9. §. 4.
in fin.
Bodin.
de Rep.
l. 5. c. 6.

LIV. *An Summum Imperium habent, qui certum quid pensitant, aut ad redimendas vexas, aut ad tutelam comparandam?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 23. Alber. Gent. l. 3. c. 4. Seld. l. 6. c. 17. R. Quo minus Summum Imperium habere possint, nullam dubitandi causam video, cum de Imperandi facultate plane nihil decedat, quanquam infirmitatis confessio de Dignitate aliquid delibat.

LV. *An qui nexu feudali vincuntur, habent Summum Imperium?*

Aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 23. n. 1. §. 2. §. 1. 2. c. 6. §. 9. R. Non: quia dominus feudi retinet dominium directum seu superius, & vassallus tantum dominium utile seu inferius consequitur. Imo ob crimina feudalia puniri & feudum amittere potest.

LVI. *An ex modo administrandi Summum Imperium semper judicandum est de forma Imperii aut Summo Imperio ipso?*

Grot. l. 1. c. 3. §. ult. aliter Lim. l. 1. c. 10. §. 24. §. in tom. addit. ad b. lib. R. Negatur. Aliud enim est jus, aliud usus juris. sive, modus administrandi Summum Imperium potest esse diversus a Summo Imperio. sic modus administrandi potest esse Aristocraticus, Imperium autem Monarchicum, e. g. dum Rex infans est, furiosus, captivus, jus seu Summum Imperium habet, sed exercere non potest; Verum sæpe exercetur per Senatores regni, & sic modus administrandi est Aristocraticus, Imperio Monarchico existente.

LVII. *Unde hoc cognoscitur?*

R. Si salvis Imperii legibus fundamentalibus hic modus administrandi a Summo Imperio habente mutari possit, diversus est ab Imperio ipso, seu a forma ipsius Reip. & si salvis Imperii legibus fundamentalibus mutari non possit, modus administrandi, & Imperium ipsum, seu forma Reip. conveniunt, & non sunt diversa, ut in Imperio R. G. & modus administrandi & forma ipsa Reip. sunt mixta.

CAPUT

CAPUT IV.

De Bello subditorum in Superiores.

I. <i>An subditi adversus Imperantes licite arma sumant.</i> II. <i>Unde probetur eos id non posse.</i> III. <i>An I. Sam. 8. v. II. describatur verum jus Regium.</i> IV. <i>An Magistratus inferior non possit contra Imperantem arma sumere.</i> V. <i>An Lex de non resistendo nos obliget in gravissimo & certissimo discrimine.</i> VI. <i>Cur persona Regis sit parcendum.</i> VII. <i>An ergo injurias pati utile sit.</i> VIII. <i>An Regiis ministris & ini qui mandati executoribus sit parcendum.</i> IX. <i>Quibus in casibus detur jus Belli adversus Regem.</i> X. <i>Quid si Rex Imperium abdicaverit, aut pro derelicto habuerit.</i> XI. <i>Quando censeatur Imperium derelictum.</i> XII. <i>Quid si Regnum alienet aut alii subjiciat.</i> XIII. <i>Quid si hanc Regni alienationem tentet.</i>	XIV. <i>Quid si vere hostili animo in totius Populi exitium feratur.</i> XV. <i>Quis de ejus hostili animo judicare debeat.</i> XVI. <i>Quid si Rex regnum committat ex feloniam, vel ipse per clausulam in Imperii delatione appositam subditos suos certo casu obedientia vinculo solverit.</i> XVII. <i>Quid si Rex in partem Summi imperii, quam Populus habet, inolet.</i> XVIII. <i>Quid si hoc in casu Belli potestas penes Regem sit.</i> XIX. <i>Quid liceat in invasorem Imperii.</i> XX. <i>An talem invasorem occidere liceat ex mandato ejus, qui verum jus Imperandi habet.</i> XXI. <i>An ex Lege antecedente.</i> XXII. <i>Quid si Rex in tyrannum degeneret.</i> XXIII. <i>Quid sit tyrannus.</i> XXIV. <i>Quid in eum liceat.</i> XXV. <i>In controverso jure quid privatus facere debeat.</i>

I. *An subditi adversus Summam potestatem, aut inferiores agentes Summæ potestatis auctoritate, licite arma sumunt?*

Grot. l. 1. §. 1. *c. 4. §. 1.* *u. 2. §. 3.* **S**I quid (a) imperent Naturali juri aut Divinis præceptis contrarium, non est faciendum quod jubent: quia Deo magis quam hominibus obediendum est. At, si qua ex tali causa, aut *Grot. l. 2. c. 26. §. 3.* alioqui quia Summum imperium habenti ita libet, injuria nobis inferatur, quamdiu non est tyrannus, & vinculum inter Imperantes & parentes non solvit, toleranda est potius, quam vi resistendum.

II. *Unde hoc probatur?*

Grot. diſt. c. 4. §. 2. u. 1. **P**robatur. 1. quia aliàs Civitas, quæ jus majus in nos & nostra consequitur, quam ipsi habemus, finem suum, qui est, ut quiete & tranquille vivamus, non potest consequi. Unde enim sanitas ægrotantibus, si non per omnia Medicis pareant? quid tuti navigantibus, si plebs nautica Gubernantium jussu contemnat. 2. Non est Civitas, sed dissociata multitudo & confusa turba, nemo ubi audit neminem. 3. Frustra Majestas sive populi, sive unius, qui Summo fungitur imperio, tot legibus & tot poenis defenditur, si maneat resistendi licentia. 4. In Lege Hebræa mortis supplicio damnatur, qui inobediens fuerit aut summo Pontifici, aut qui extra ordinem rector populi a Deo est constitutus. Deut. XVII. v. 12. I. Sam. VIII. v. 11.

III. *An I. Sam. VIII. v. 11. describitur verum jus Regium?*

Fr. Horn. i. 2. c. 4. §. 8. **A**ff. 1. quia populus regem petiit, & Deus promisit regem talem, qualem alii populi habebant. 2. Quia omnes actus ibi defini-

N O T A.

Art. I. (a) Sic, si verbi gratia, Princeps, ob injustam causam, aliquem ex Subditis suis juberet, ut alium interficeret, salvâ conscientia sua, tale mandatum exequi non posset subditus ille: Hujusce sententia nobis suppeditat Argumentum validissimum, Historia Sacra (*Exodi* Cap. I. sub finem) ubi dicitur à Deo remuneratas fuisse obstetrices Israëliticæ, ex eo quod non interfecissent Mares Hebræos, quamvis id a Rege Ægyptiæ mandatum fuisset.

designati per se vitium nullum continent. 3. Posita necessitate Reip. necessario a quocunque Rege, si salvam velit Remp. suscipiuntur. 4. Recensentur jura Regis ordinaria & extraordinaria seu eminentis domini: instruit enim Samuel populum, eique Regis potestatem & Imperii amplitudinem exponit, secus quam Moses, qui Regis officium describit.

Boeckl. Inst. Pol. 2. c. 2. & in Comment. Ossand. b. l. aliter Grot. dict.

IV. *An hæc tantum locum habent in privatis, an vero etiam in Magistratibus inferioribus?*

§. 3. Puff. l. 7. c. 8. §. 3. & 6. Grot. dict. c. 4. §. 6. n. 1.

¶. Inventi sunt nostro Sæculo Viri, eruditæ quidem illi, sed temporibus & locis nimium servientes, qui putabant, hæc tantum locum habere in privatis, non etiam in Magistratibus inferioribus, quibus jus esse putant resistendi injuriis ejus, cujus Summum est Imperium; imo & peccare eos, ni id faciant. Quæ opinio admittenda non est: quia quidem Magistratus illi, inferiorum ratione habita, sunt Publicæ personæ, ad Superiores si considerentur, privati sunt. Nam omnis facultas gubernandi, quæ est in Magistratibus, Summæ potestati subjicitur, ut quicquid contra voluntatem Summi Imperantis faciant, id defectum sit ea facultate, ac proinde pro actu privato habendum; & quicquid Imperii censentur habere, id omne debent Principi, qui si detrahat manum & reposcat Potestatem, nudi adstabant nihil pristinæ Dignitatis retinentes. Quo accedit, quod in populo Hebræo, ubi tot fuere Reges Divini humanique juris contemptores, nunquam inferiores Magistratus, in quibus plurimi fuere Viri pii & fortes, id sibi juris sumserunt, ut Regibus vim ullam opponerent, nisi si qui a Deo, cujus in Reges Summum jus, mandatum speciale acceperant.

dict. c. 4. §. 6. n. 3.

V. *An Lex de non resistendo nos obligat in gravissimo & certissimo discrimine?*

¶. Leges etiam Dei quædam, quanquam generaliter prolatae, tacitam habent exceptionem Summæ necessitatis, ut Lex de Sab-
bato sanctificando, & non edendis panibus propositionis: non quod Deo jus non sit ad certam mortem subeundam nos obstringere, sed quod Leges quædam ejus sint argumenti, ut non credibile sit datas ex tam rigida voluntate. An autem Lex de non resisten-

dict. c. 4. §. 7. n. 1.

resistendo Regi talis sit? Plures dubitant: quia naturæ turpe est Summo resistere Imperio, & quemadmodum Jus naturæ, ita & hoc Præceptum de non resistendo Regi immutabile est. *Ziegl. Off. and. b. l.* Verum non videntur damnandi vel singuli aut pars Populi minor, si ita utantur ultimo necessitatis præsidio, ut interim communis boni respectum non deserat, & in tali periculo personæ Regis vel Principis semper parcat. *diß. §. 7. n. 4. 5. & 7.*

VI. Cur persona Regis excipitur?

diß. c. 4. §. 7. n. 6. **R.** Quia 1. est sancta propter Majestatem, quæ eandem personam inhabitat, quæ impias nobis infert manus, eamque semper comitatur, ita ut ejus reverentiam nunquam nobis deponere liceat, & nec voce lædendū sit, multo minus manu. Nam cum *Horn. de Civ. l. 2. c. 12 §. 11. & 13.* Summum Imperium non possit non multorum odiis patere, securitas fungentis peculiariter a Deo est munita, & regium nomen Gentes, - quæ sub regibus sunt, pro Deo colunt. 2. Quia multis est utilis; nisi enim Rectores civitatum essent, ferio rem *Grot. d. l. & l. 2. c. 1. §. 9. Pufend. l. 2. c. 5. §. 2.* feris degeremus vitam, non mordentes tantum, sed & vorantes alios alii.

VII. At utile non est pati injurias?

diß. c. 4. §. 4. n. 2. & 3. **R.** Hæc injuria interventu meliorum pensatur, tranquillitate scilicet publica, in qua & singulorum comprehenditur; & si quando nimia iracundiâ aliisve affectibus transversî agantur Rectores, quo minus rectam ineant viam, quæ ad tranquillitatem ducit, id inter minus frequentia habendum est; vel si non utile videatur huic, qui patitur injuriam, ejus tamen patientia utilis est Universitati, ad cujus conservationem est natus, etiam cum amissione vitæ, si aliter fieri non possit. *Boecl. in Inst. Pol. l. 1. c. 6. p. 84.*

VIII. An idem dicendum est de Ministris, quos adhibet?

Grot. l. 2. c. 26. §. 1. n. 1. in fin. & n. 2. 1. **R.** Si Ministros adhibeat, ut iniqui mandati executores, hos malitia Regis non præstabit sacro-sanctos, & ab Imperio injusti Regis & tyranni nullam facultatem injuste agendi consequuntur; sed abistere debent ab executione præcepti iniqui, ministerium enim est crimen; & si quis aut patri, aut Magistratui, aut

aut domino turpia aut iniqua facta Imperanti, non paret, is nec inobediens est, nec injuriam facit, nec peccat. Et hinc si malitiam malitiæ conjungant inque executione pergant, quin a læsis omnes tanquam latrones trucidari possint non dubitamus. *Honn. l. 2. c. 12. §. 11. med.*

IX. An igitur nullo in casu datur jus Belli adversus Regem aut Principem?

R. Qui Principes sub Populo sunt, sive quia ab initio talem acceperunt potestatem, sive postea ita convenerint, si peccent in Leges Reip. non tantum vi repelli possunt, sed si opus sit, puniri morte. Confer tamen supra c. 3. q. 45. ubi ostendimus tales Principes Majestatem non habere. *dist. c. 4. §. 8.*

X. An jus Belli datur in eum, qui abdicavit Imperium, aut *habet pro derelicto?

R. Affirmatur, quia post id tempus habetur pro privato, & omnia in eum licent, quæ in privatam. *dist. c. 4. §. 9.*

XI. Quando habetur Imperium pro derelicto?

R. Pro derelicto habet Imperium, qui sciens volensque patitur illud perire, aut in Summum discrimen adduci, nec in salutem ejus quicquam movet dignum memoratu. Qui illud per fugam manifeste dereliquit, qui è Regno ejectus illud ab alio præscribi patitur, nec Armis, nec Protestatione interposita sibi consulit, cum invasore paciscitur nulla juris sui mentione facta, ipsum Regem vel Principem illius regionis nominando, titulo & insignibus Regiis abstinendo. Nec enim ita se gerit circa rem quam pro sua vendicat Vir bonus, aut prudens. Minime autem pro derelicto habere Imperium censendus est, qui id tractat negligentius. *Coming. de fin. Imp. c. 19. §. 5. Boecl. in Comment. ad Grot. l. 1. c. 4. §. 9.*

XI. Quid si Rex regnum alienet, aut alii subjiciat?

R. Amitti ab eo Regnum existimat Barclajus. Verum sine ratione; nam talis Actus, si Regnum electione aut successoria Lege deferatur, nullus est, propter defectum facultatis; quæ autem nulla sunt nullum habent juris effectum. *dist. c. 4. §. 10.*

XIII. *Si tamen id etiam tradere aut subjicere molitur?*

Grot. d. c. 4. §. 10. in fin. l. 2. c. 7. §. 27. n. 1. in fin. R. Quin ei resisti possit, non est dubitandum. Modus enim habendi Imperium ne mutetur, obstare potest Populus; id enim sub Imperio comprehensum non est, sed ex primæva in Civitatem coeuntium voluntate metiendum est, ubi nullum fuit Imperium. Et si sibi ipsi defendendo sufficiat, separatam potest instituere Civitatem: parendum enim in omnibus Patri, in eo autem non est parendum, quo efficitur, ne Pater sit.

XIV. *An Bellum in eum est licitum, qui vere hostili animo in totius Populi exitium fertur?*

dict. c. 4. §. 11. R. Affirmatur. Consistere enim simul non possunt voluntas Imperandi & voluntas perdendi. Quare qui se hostem Populi totius profitetur, is eo ipso abdicat Regnum. Sed vix videtur id accidere posse in Rege mentis compote, qui uni Populo imperat: si enim pluribus Imperet, accidere potest, ut unius Populi in gratiam alterum velit perditum.

XV. *Quis judicabit an sit hostis?*

Boeckl. in Comment. l. 1. c. 4. §. 11. Lumpad. de Rep. R. G. part. 1. §. 11. 12. §. 13. R. 1. Multæ hic se ingerunt difficultates, nec enim hoc simpliciter Populi judicio permittendum, qui forte rerum præsentium pertæsus facile Regem hostem pronuntiaret. 2. Notæ sæpe tales sunt, ut non statim hostem; (a) sed pessime Imperantem ostendat. Hinc subditi necessitate obsequii tamdiu non sunt liberati, quamdiu Reip. essentia non est intercisa, & constat ejus compages. Et si pluribus Populis Imperet, & alterum velit perditum, videndum est, (b) an hoc faciat ex causa pœnali, an odio tyrannico.

XVI.

NOTÆ.

Art. 15. (a) Nulla est differentia inter pessimè Imperare, & Hostem se se ostendere, (contra sententiam Auctoris,) nam qui pessimè Imperat, dici non potest Populi salutis sive utilitati prospicere, adeoque hostis potius nomen meretur, nisi ipsi non satis sit vis ingenii, ad distinguendum verè Conducibilia a Noxiis.

(b) Verisimile non est universam Regionem sive Provinciam peccare in Regem; adeoque inutilis videtur hæc distinctio.

XVI. *An in eum Bellum est licitum, qui Regnum committit ex feloniam, aut ex clausula in Imperii delatione apposita, qui subditi obedientiam Vinculo solvantur, si Rex hoc aut illud fecerit?*

Grot. d.
c. 4. §. 12.
Et §. 14.
Corring.
in thes.
Recump.
part. 1.
p. 180.
Et §. 181.

R. Affirmatur; quia tunc recidit in privatam personam: vel potius, quia nunquam Majestatem habuit. vid. supra c. 3. q. 45.

XVII. *An si Rex partem habeat Summi Imperii, partem alteram Populus aut Senatus, Regi in partem non suam involanti vis justa opponi poterit?*

R. Affirmatur, quia eatenus Imperium non habet.

diff. c. 4.
§. 13.

XVIII. *Quid si Belli potestas penes Regem esset?*

R. Si Belli potestas est penes Regem, intelligendum est de Bello externo, non de Bello in Coimperantes, qui non possunt non jus habere suam Partem tuendi, adeò ut Rex suam Imperii Partem Belli jure amittere possit: in mixta enim Rep. ille justam Bellandi causam habet, qui suam Partem defendit.

diff. c. 4.
§. 13.
Boeck. in
Comment.
b.l. Con-
ring ad
Lamp.
part. 1.
§. 11. conf.
Grot. l. 2.
c. 16. §. 14.
Et l. 3.
c. 3. §. 4.
Horn.
l. 2. c. 9.
§. 2. 3. Et 4.

XIX. *Quid licet in invasorem Imperii?*

R. Quamdiu (c) durat causa invadendi, seu quamdiu Imperium non est plane arreptum, videtur manere Belli jus, ac proinde in eum licere, quod in hostem licet, qui à quolibet etiam privato potest interfici: si autem Imperium omnino sit acquisitum, vel quia Pactio est secuta, aut fides illi data, aut victoria in Populum obtenta, adeò ut cogatur Arma omnino ponere, nullum in ejus personam jus superest Populo. Ad Impe-

E 2 rium

Art. 19. (c) Ex voce Invasoris sequitur sine Jure eum ad Solum involare; jam autem non dubium est, quin illo in casu ei obistere possit Populus, eumque si fieri possit occidere: Ubi verò Victor evasit, in casibus ab Auctore propositis, debet ei sese subjicere Populus, tamen si Pactio consentum suum non dederit Rex legitimus, ex eo quod conjici potest eum talibus assentiri per breve tempus, ne scilicet ulteriori resistentia malis quibusdam, exitiove exponeretur Populus; De cætero occasione data, auxiliisque a Sociis sibi concessis, potest legitimus Rex Jura sua persequi, Invasoremque vicissim expellere, & tandem donec legitimus ille Rex pactum à Populo factum cum Invasore expressè atque publicè confirmaverit, nullum est illud Pactum, quoniam ab alio penderet.

rium enim nihil attinet, quocunque modo sit acquisitum, semper enim & ubique sibi respondens postulat obsequium, quod à Deo Majestati conjunctum est; & simul ac invadenti Victori-
Grot. l. 3. c. 8. §. 1. am istius pactionem transtulisse dicendum est. Imperia enim Ar-
§. 4. mis quærentur, Victoriis propagantur, neque voluntas Dei, qui Reges imponit & deponit, ex Belli causa æstimanda est.

XX. *An ergo talem tyrannum occidere non licet, si deserta auctoritas accedat, ejus, qui verum jus Imperandi habet, sive is Rex sit, sive Senatus, sive Populus?*

Grot. l. 1. c. 4. §. 18. aliter. R. Licet, si nulla Pactio intercessit, & Victoria nondum omnino fuit obtenta; alias non licet, quia Summum Imperium non amplius est penes eum, qui fuit Rex.

XXI. *Quid si ante invasionem Lex exstiterit, ut unusquisque invasorem occidere possit?*

Grot. l. 1. c. 4. §. 17. aliter. R. Quamdiu in Actu occupandi & invadendi constitutus est, licet; non autem postquam occupavit.

XXII. *Quid si aliquis etiam ab initio legitimus Rex degeneraret in tyrannum, seu fieret tyrannus exercitio?*

Boecl. in Comment. ad §. 14. R. (d) Quid sit tyrannus non satis est definitum; nec hic Philosophi auctoritate abuti debemus & descriptiones quasdam pro veris definitionibus arripere; Sunt enim quædam 1. nec bonæ nec malæ per se. 2. quædam ita comparatæ, ut optimo cuique Principi competere possint. Nec statim ad mores Patrios

Art. 22. (d) Potest enim Rex quædam præcipere quibusdam Privatis graviora, quibus verò utilitati Publicæ prospicit: Hic observandum est non unum sed plures operam navare ut vim tyranno inferant; Non debent pro-niores esse Subditi ad rebellionem, ad quam, necessitate exigente, recurrere possunt. Attamen non est expectandum donec tyranno non possit resistere Populus, utpote viribus sufficientibus suppeditatus, sed sibi quantum potest prospicere.

Patrios confugere & illum tyrannum dicere licet, qui facit contra mores Patrios, quos interdum Populus eumentur, & titulo Legis adornat, vel qui jam ab aliquot Sæculis in usu non fuerunt; contra primævas enim Leges Reip. tempus multa innovat. Et hinc sicut in definiendo tyranno, ita & in eo, quid in illum liceat, non ita faciles sumus oportet.

XXIII. *An ergo defini non potest?*

R. Fortè non male describitur tyrannus: quod sit is, qui nec eo, quo decet, ordine & modo Imperat, sed omni honestatis, virtutis, juris ratione, inprimis Patrii insuper habitâ, in tractanda Rep. libidinem animi pro lege habet. Requiritur ergo hic Regni cujusque solida cognitio.

XXIV. *Si hæc omnia certa sint, quid in ipsum licet?*

R. In remediis adversus tyrannum conquirendis nullus temeritati & festinationi locus est. Quia tamen sic omnino dissolvitur vinculum inter Imperantes & parentes, quin in tali necessitatis casu, quando Reip. aliter consuli non potest, deponi possit, non dubitamus.

*Fr. Horv.
l. 2. c. 9.
§. 3. &
aliter.*

XXV. *Si dubium sit, ad quem Imperandi jus pertineat?*

R. In re controversâ judicium sibi Privatus sumere non debet, sed possessionem sequi. Sic tributum solvi Cæsari Christus jubebat, quia ejus imaginem Nummus præferebat, i. e. quia in possessione erat Imperii.

*Grot. l. 1.
c. 4. §. 20.
conf. bis
Becman.
in not.*

CAPUT V.

Qui Bellum licite gerant.

I. <i>Quæ sit causa principalis effectrix in Bello.</i> II. <i>An pro aliis Bellare liceat.</i> III. <i>Quæ sint Hominum inter se</i>	<i>vincula, quæ ad mutuam opem invitant.</i> IV. <i>Quæ sit causa Instrumentalis.</i> V. <i>An subditi ad Bellum cogi possint.</i>

I. *Quæ est causa Principalis effectrix in Bello?*

Grot. l. 1. B. c. 5. §. 1. **I**S; *cujus res agitur: in Privato privatus; in Publico potestas Publica, maximè Summa.*

II. *An & pro aliis Bellum movere possumus?*

Grot. d.c. §. 2. n. 1. **B.** *Alteri prodesse non licitum modo, sed & honestum est.*

III. *Quæ sunt Hominum inter se Vincula, quæ ad mutuam opem invitant?*

Grot. d.c. §. 2. n. 1. & 2. in fin. **B.** *Diversa sunt: Nam & Cognati ad opem ferendam coeunt, & Vicini inclamantur, & qui ejusdem sunt Civitatis participes. Et hisce Vinculis deficientibus sufficit humanæ Naturæ communio. Deus enim præter cætera homini dedit hunc pietatis affectum, ut homo hominem tueatur, diligat, foveat, contraque omnia pericula accipiat & præstet auxilium.*

IV. *Quæ est causa Instrumentalis?*

Grot. d.c. §. 3. **B.** *Filius Patri est instrumentum, Pars quippe ejus naturaliter; fervus Domino; subditus Imperanti; qui ita agunt sua voluntate, ut ea ab altero pendeat.*

V. *An omnes subditi naturaliter Bello possunt adhiberi?*

Grot. d.c. §. 4. l. 2. c. 25. §. 1. c. 26. §. 5. **B.** *Dubium non est, propter Summum Imperium in ipsorum personas: & quia sunt quasi pars Rectoris; hinc etiam in casu necessitatis cogi possunt.*

I N S T I

INSTITUTIONUM
JURIS
NATURÆ ET GENTIUM.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

De Belli causis, & primum de Defensione sui & rerum.

- I. *Quid sit causa Belli.*
II. *Quotuplex sit.*
III. *An in omni Bello causa justifica requiratur.*
IV. *Quid sit causa Justifica.*
V. *An is qui injuriam nec passus est, nec metuit, justam habeat Belli causam.*
VI. *An detur Bellum penale.*
VII. *Qua sit prima justa Belli causa.*
VIII. *Quid si corpus impetatur vi presente.*
IX. *Quid si inuasor peccato careat.*
X. *Quid si innocentes interpositi fugam aut defensionem impediant.*
XI. *Quale periculum requiratur, ut alium licite occidere possim.*
XII. *An quis cogatur expectare primum ictum.*

XIII. *Quid si quis conjuraverit, aut alias insidias struat.*

XIV. *An pro integritate Membrorum Bellum sit licitum.*

XV. *An pro pudicitia conservanda.*

XVI. *Quando occidi potius quam occidere debeamus.*

XVII. *An Rex innocentem insultans, ipso facto Rex esse designat.*

XVIII. *An unusquisque Salutem propriam anteponeere debeat Salutis Reip.*

XIX. *An interfectio licita sit ad arcendam aliam aut malum simile.*

XX. *Talem injuriam patienter ferens an Honorem suum augeat.*

XXI. *In periculo vite constitutus an fugere debeat.*

XXII.

- XXII. *An fuga ignominiosa sit.*
 XXIII. *An occidi possit qui male de nobis loquitur.*
 XXIV. *An pro rebus defendendis interfectio sit licita.*
 XXV. *An fur interdum occidi possit.*
 XXVI. *An Lex civilis, interfici aliquem permittens, jus det, an solam impunitatem.*
 XXVII. *Quando licita esse possit singularis dimicatio.*
 XXVIII. *Quid si Magistratus, duos mortem meritos, inter se committat.*
 XXIX. *An ad vindicandum pri-*

vatas injurias Duella sint permittenda.

- XXX. *An haecenus dicta de jure se & sua tuendi etiam ad Bellum Publicum aptari possint.*
 XXXI. *An ad imminuendam Potentiam Vicini arma licite sumantur.*
 XXXII. *Quid si de ejus animo hostili cogitet.*
 XXXIII. *An licita sit defensio, in eo qui justam bello causam dedit.*
 XXXIV. *An oblata satisfactio semper acceptari debeat.*

I. Quid est causa Belli?

Grot. l. 2. c. 1. §. 1. c. 22. §. 1. n. 1. §. 2. **C**ausa Belli, quæ & principium vocatur, licet inter se diversa sint, est, propter quod quis Bellum gerit.

II. Quotuplex est causa Belli?

Grot. d. 1. Boccl. ad 1. Annal. Tac. c. 10. Puffend. l. 8. c. 6. §. 4. & 5. **R.** Duplex. Justifica, quæ movet sub ratione justii, & Bellum justum reddit; Suasoria, quæ sub ratione utilis movet. Illæ dicuntur etiam prætextus, plerumque in Publicum edi solent: hæc in pectore Bellantium latent, ut gloriæ cupido, metus vitæ, cinæ Potentiæ, odia &c. Causæ Justificæ propriè nostri sunt §. 4. & 5. argumenti.

III. An in omni Bello causa Justifica requiritur?

Grot. dict. §. 1. n. 3. **R.** (a) Non minus de Bello publico, quam privato verum est. Licet

NOTA.

Art. 3. (a) Effectus Bellorum justorum injustorumque similes sunt: Ubi errore ductus Rex quidam Bellum gessit, damna per tale innocentibus illata reparare tenetur.

Licet enim Bella publicâ Auctoritate suscepta habeant aliquos effectus juris, quos Bella privata non habent, non tamen vacant peccato, nisi iusta causa subsit, & qui ea gerunt, vocantur latrones, & prædones: dicuntur alios fraude latronum ac scelere Regnis spoliare &c.

IV. *Que est causa iustifica?*

R. Nulla esse alia potest, nisi injuria aut facta, aut non facta. *Grot. dict. §. 1. n. 4.*
 Propter injuriam factam aut reparamus quod nostrum est vel fuit, aut punimus. Propter injuriam nondum factam, defendimus aut corpus, aut rem. Hinc plerique tres Bellorum causas justas statuunt, Defensionem, Recuperationem rerum, & punitionem. *Grot. d. §. 2. n. 2.*

V. *Qui ergo injuriam passus non est, vel eam non certe metuit, an habet justam Causam?*

R. (b) Non, & ab omni jure abhorret perperam sic dicta Ratio Belli, *raison de Guerre*, quâ putant omne esse licitum, quod status Belli feliciter perficiendi deponere videtur, posthabito omni æquitatis respectu; quo referuntur Populationes in Territorio amico vel neutrali, militum excursiones, deprædationes, hospitationes &c. An etiam Castri occupatio in Solo neutrali, ne hostis illud occupet sit licita? Videbimus in cap 2. ad §. 10. *Text. in Synt. J. G. c. 17. §. 2.*

VI. *Cur diximus, plerique admittunt tres justas Causas?*

R. (c) Quia plures Bellum pœnale non agnoscunt, & quidem recte: pœna enim exigitur ab inferiore, Bella suscipiuntur inter æquales. *Feld. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 2. n. 2. Boech. in Com. b. l. Grot. in Proleg. §. 25.*

VII.

N O T Æ.

Art. 5. (b) Quandoquidem in Neutralem Regionem Bellum non inferatur, & Neutram partem tucatur hæc Regio, nullum damnum justè ei fieri potest.

Art. 6. (c) In statu Naturali Bellum pœnale locum habere potest; Nam Vitam nostram sive bona nostra conservamus, detrimento alterius in nos injuriam inferentis; & sic tali exemplo alios deterremus, quod occurrit in definitione pœnæ.

F

VII. *Quæ est prima justæ Belli causa ?*

Grot. dict.

l. 2. §. 2.

n. 3. in fin.

aliter Te-

xt in Syn.

J. G. c. 17.

§. 9 Grot.

d. c. §. 3.

Ziegl. ad

l. 1. c. 3.

§. 3. Puff.

l. 2. c. 5. §.

5.

R. Injuria nondum facta, quæ petit aut corpus aut rem.

VIII. *Si Corpus impetatur vi præsentæ cum periculo Vitæ non aliter evitabili, an Bellum est licitum ?*

R. (d) Licitum est, etiam cum interfectione periculum ini-

IX. *Quid si is, qui me invadit, peccato careat ?*

Grot. d. 1.

§. Puff.

R. (e) Etiam si peccato careat, puta quod bona fide militet, aut alium me putet quam sim, aut quod insania aut insomniis agitur, non eo tolletur jus se tuendi, cum Natura quemque sibi commendet; & sufficiat, quod ego non teneam id, quod ille intentat, pati, non magis quam si bestia aliena periculum intentaret. Imo propter naturalem amorem sui ipsius Homo in pari cum altero periculo constitutus sibi potius quam alteri consulere & potest & debet: quia alias non esset caritas in proximum, sed crudelitas in se ipsum.

Grot. l. 1.

c. 3. §. 3.

n. 3.

X. *Quid si innocentes interpositi, infantes scilicet, claudi &c. defensionem aut fugam, sine qua evadi mors non potest, impediunt ?*

Grot. l. 3.

c. 1. §. 4.

aliter l. 2.

c. 1. §. 4.

n. 2.

Bacl. in

Comment.

l. 2. c. 1.

§. 4. §.

Ziegl. ali-

ter Puff. l.

2. c. 6. §. 4.

R. (f) Impelli & prosterni possunt, etiam si mors inde sequatur: ad jus enim agendi multa consequi possunt indirectè & extra agentis propositum, ad quæ per se jus non esset. Hi enim non occiduntur ex intentione, quum illa mors non eligatur ut quidam primario intentum, sicut in punitione judiciali, sed ut unicum quod eo tempore suppetit. Sic Navis piratis ple-

na, 9.

Art. 8. (d) Unicuique enim amor sui ipsius insitus fuit a Natura, quò inducitur ad removenda objecta, quibus Vita ejus de quâ disponere non potest, in periculum adduci potest.

Art. 9. (e) Bona fide militat, qui in dubio versatur, an Bellum a suo Rege delatum, sit Justum nec ne, & Cujus obedientiam effugere non valet, nisi evidens aut Verissimilius ei sit, Bellum ab illo injustum inferri.

Art. 10. (f) Nisi Tales in fundo suo versentur, merito occidi possunt.

na, aut domus latronibus, tormentis peti potest, etiamsi intra eandem Navem aut domum sint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus inde creetur periculum.

XI. *Quale periculum hic requiritur ut alium occidere possimus?*

R. (g) Præsens & quasi in puncto.

Grot. l. 2.
c. 1. §. 5.
n. 1.

XII. *An quis cogitur expectare primum idem?*

R. (g) Si insultator Arma arripiat, & quidem ita, ut appareat eum id facere occidendi animo, occupari potest facinus; & melius est prævenire, quam præveniri; in Moralibus enim non invenitur punctum sine aliqua latitudine. multum autem falluntur & fallunt, qui metum qualemcunque ad jus occupandæ interfectionis admittunt, talis enim requiritur, de quo moraliter certi sumus, & qui in Virum constantem cadere possit.

Grot. d. l.
Alber.
Sent. l. 1.
c. 13.

XIII. *Quid si quis vim non jam præsentem intentes, sed conjurasse aut insidiari compertus sit, si venenum struere, si falsum testimonium, vel iniquam judicium moliri?*

R. (b) Si aliter periculum evadi non potest, conjuratos, insidiatores, aut venenum struentes occidi posse verius est: quia ex signis externis animus occidendi omnino apparet, propter quem facinus occupari potest. In falsa accusatione, falso testimonio, vel

aliter
Grot. l. 2.
c. 1. §. 5.
n. 2. §.
Ziegl. b. l.

F 2

Art. 11. & 12. (g) Ad talium Quæstionum solutionem, Homines vel in statu Naturali, vel in statu Civili Considerandi sunt; Si prius, non dubium est quin in præsentem periculo, si aliter in tuto poni nequit vita nostra, Aggressorum nostrum interficere possimus; In Statu verò Civili possumus etiam ubi Magistratûs auxilium postulari non potest.

Si verò non præsens sit periculum, sed Consilium suum quis nobis significaverit manifestè, Vitam nobis auferre velle; tunc in statu Naturali, talia prævenire possumus, in infinitum eum persequendo; nisi tale Vanum alio modo reddere possimus; In statu verò Civili, Magistratui viribus sufficientibus donato, curam vitæ nostræ conservationi prospiciendi relinquere debemus.

Art. 12. (b) Duplici quoque in statu sunt Homines spectandi, Juris Naturalis nempe; atque Civilis; In priori, nisi alia via insidiæ effugi possint, tales occasione Insidiatorum sunt præveniendæ; In Statu verò Civili, Magistratûs est tales prævenire; Quod attinet verò falsam accusationem &c. Testes adhibendo, Judicemque adeundo, talibus obviam ire potest.

iniquo iudicio res aliter se habet: aliis enim remediis corrigi hæc possunt, & sic periculum evitari.

XIV. *Quid dicemus de periculo mutilationis membri?*

R. (i) Si membrum sit è præcious & Vitæ quasi æquiparabile, cujus abscissio periculum mortis post se trahit, si aliter vitari nequeat, intentantem periculum occidi posse putarem: mutilatio enim talis membri non minori æstimatur, quàm si Vita adimatur. Vid. l. 4. §. 2. D. ad leg. Corn. de sicar.

Grot. l. 2. c. 1. §. 6. Boecl. ibi. Puff. l. 2. c. 5. §. 10. aliter Feld. b. l.

XV. *An pro Pudicitia conservanda?*

R. (k) Pudicitia quidem semel ablata naturaliter seu physice restitui non potest: verum quia inter offensionem & defensionem debet esse æqualitas, Vitæ vero nullum periculum imminet, & Moraliter seu Civiliter Pudicitia potest restitui, Vita autem semel amissa restitui non potest; interfectionem illicitam quidem, sed si injuriæ atrocitate commota violentum stupratorem occidat, eam excusandam esse putamus: Appetitus enim declinandi mali maxime est naturalis, ideoque inter Appetitus honestissimus; unde quæ mortis, carceris, doloris, aut summæ egestatis vitandæ causa, aut ad Pudicitiam conservandam injustè fiunt, maxime excusabilia videri solent.

Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 7. aliter Grot. d. l. §. 1. i. c. 2. §. 5. n. 7. l. 2. c. 17. §. 15. l. 8. §. 2. D. quod metus causa..

Grot. l. 2. c. 20. §. 29. n. 1.

XVI.

Art. 14. (i) Aut scopum suum nobis declaravit Aggressor nec-ne; Si prius, Nonne potest, pro Membro Mutilato, Vita mihi auferri; Præterea, non magis sum Dominus membrorum quàm Vitæ meæ; illorumque Conservacioni prospicere teneor; His adde quòd inveniri possunt qui mortem mutilationi membrorum suorum præferrent, quàm mutilationem mors quoque subsequi potest, & quâ, etiam via quibusdam aufertur labore victum sibi Comparandi.

Art. 15. (k) Errat Auctor in isto Casu; Jus Virginitatis sive Mulieribus, Pudicitiam suam morte Aggressoris Conservare denegando; Nam primò Pudicitia æquiparata fuit, aut æquiparatur cum vita; Sed præterea in periculum vita adducitur, nam fuere Casus in quibus, post stuprum interfectæ fuerunt Virgines, seu Mulieres; Tandem in se restitui non potest Pudicitia.

XVI. An non interdum præceptum est occidi potius, quam occidere?

R. (1) Si inuasor sit Rex aut Princeps, qui similem habet Potestatem, sine peccato occidi non potest: 1. quia est persona sancta vid. supra c. 4. q. 6. 2. quia multis utilis.

Grot. l. 1. c. 4. §. 7. n. 6. §. 7. §. l. 2. c. 1. §. 9. n. 1.

XVII. An non vero Rex innocentem insultans ipso facto Rex esse desinit?

R. (m) Sicut Dominia, ita & Imperia non amittuntur delinquendo, nisi Lex id statuatur: delictum enim est factum improbum a Lege puniendum. Talis autem Lex, quæ hoc de Imperiis statueret, ut delicto in privatum, si enim sit in ipsam Remp. Rex sit hostis & desinit esse Rex, amitterentur, nusquam reperta est, nec repertum iri credo; summam enim rerum confusionem induceret, & ex Imperantibus parentes & inferiores efficeret.

Grot. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. c. 8. §. 20. aliter Puff. l. 2. c. 5. §. 14. in fin.

XVIII. Atqui unusquisque Reip. Æ Regis incolumitatem desiderat propter propriam suam salutem, & hinc eam anteponeere debet Æ salutem Reip. & Regis?

R. Nostri quidem causa Remp. salvam esse volumus, sed non tantum Nostri, verum & aliorum, vid. supra cap. 4. q. 7.

Grot. d. §. 9. n. 2. in fin l. c.

XIX. Si cui periculum imminet accipiendæ alapæ, aut mali similis, e. g. ictus fustis?

R. (n) Defensio modum accipit ab offensione, & vero inæqualia sunt mors & alapa; hæc Civiliter reparari potest, contra mortem vero nulla remedia supersunt. Si tamen ab alapa inflicta statim

Feld. ad Grot l. 2. c. 1. §. 10. n. 1. aliter

F 3.

Art. 16. (1) Non accuratè loquendo, Sancti nomen meretur Rex; nec verissimile est, ex Pactis a Populo cum certo quodam Rege initis, eum Jus acquisivisse, pro mero arbitrio Vitam cuius privato auferendi, quod ipsis quoque non licitum esset.

Art. 17. (m) Cessat in isto Casu utilitas Publica respectu privatæ; Nam si Rex quidam innocentem quemdam insultaret, timendum esset ne irreflexivè ejus, pro libidine alium agerederetur

Art. 19. (n) Hic distinguendum est, inter statum Naturalem & statum Civilem; In priori, ubi in posterum Vita mea periculo est exposita, & tuta alio modo esse non potest quam Aggressoris occisione, potest tunc temporis occidi; In posteriori verò, ad Magistratum recurrere possumus.

Grot. diſt. ſtatim ferrum ſtringatur ab utroque, & quis inuaſorem occidat;
l. pug.
Puff. l. 2.
c. 5. §. 12. non ſine ratione mitius puniri debet.

XX. At vero qui fert talem injuriam, auget ſuum Honorem, quia ſe excellenter patientem oſtendit?

l. 2. c. 1. *R.* (o) Grotius ſic exiſtimat; Verum ejus philoſophiam mos
§. 10. n. 2. vitæ civilis non fert, neque propterea excellenter patiens cenſen-
Feld. b. 1. dus eſt: nam quævis ferre & a quovis, virtus non eſt, ſed
 ignavia.

XXI. An in periculo Vita conſtitutus fugere cogitur?

Grot. d. §. *R.* (p) Si in fuga periculum non ſit, fugiendum eſt, quia fuga
10. n. 3. eſt modus ſe & ſuum proximum conſervandi.

XXII. An fuga ignominioſa eſt, præſertim Nobili homini?

Grot. d. *R.* Eſt falſa quædam ignominie opinio, aſpernend. ab omni-
§. 10. n. 2. bus iis, qui virtutem & ſapientiam ſectantur. quia non ſuſcipitur
Puffend. ex ignavia aut neglectu officii; ſed quia ratio hic nullam forti-
l. 2. c. 5. §. tudinis materiam invenit.
16. in
med.

*XXIII. An occidi poteſt is, qui male de nobis loquitur, & talia di-
 cit, quæ credita noſtram exiſtimationem apud Bonos delibarent?*

Grot. diſt. *R.* (q) Non. quia interfectio iſta non eſt modus aptus ad tuen-
§. 10. n. 3. dam

Art. 20. (o) Quandoquidem alapæ, niſi a Superioribus in ſibi Inferio-
 res, vel genere vel alio modo, infligi non ſolent, hinc fit ut ſecum
 trahant aliquid contemnendi ſive injurioſi.

Art. 21. (p) Si, *verbi gratiâ*, Viatori in itinere ſuo occurrat latro, non
 tenetur Veſtigia ſua relegere, ſed e Contrâ; poteſt ſuæ deſenſioni proſpi-
 cere morte aggreſſoris, quia via publica eſt. His adde quod eo in pericu-
 lo non erunt alii qui eandem viam alia vice inſequentur; In Statu Natura-
 li, non poſito periculo Vitæ in fuga, occidi poteſt; In Statu verò Civili,
 niſi adeſſet domus propinqua & quidem tuta, fuga eſſet vitanda, quia tunc-
 temporis Magiſtratus proteſtatio requiri non poteſt; Adde quòd in fuga,
 óbice quodam ad pedes poſito, lapſus fieri poſſit.

Art. 22. (q) Hic iterari debet diſtinctio inter ſtatum privatum, & ſta-
 tum Civilem; Nam in Privato, ubi quis talibus hoſtem noſtrum ſe decla-
 rat, & periculum ſit ne ulterius pergat, Vitaque noſtra ſit periculo ex-
 poſita, tunc vi repelli poteſt; In Civili verò, ad Magiſtratum ſit acceſſus;
 Adde quòd ſi pergat in ſuis detrectationibus, bonis tuis moribus detegetur
 oppoſitio.

dam existimationem ; sed studium virtutis , & alia remedia jure *in fin. l. 5.*
nobis concessa. *§. 1. D. de*
extr. cogn.

XXIV. An ad res nostras conservandas raptor potest occidi ?

R. (r) Si sit talis res, ex qua Vita nostra & familiæ nostræ *aliter*
pendeat, quæque Judicio recuperari non possit, fortè quia fur est *Grot. l. 2.*
ignotus & in fugâ constitutus, occidi potest. Alter enim non *c. 1. § 11.*
plus juris ad res meas, quàm Vitam eripiendam habet, & cum *§ 13.*
citra res Vita non possit conservari, hanc quoque consequenter *juag. l. 1.*
impugnat, qui illis se spoliare nititur. Quo accedit, securita- *c. 2. §. 1.*
tem & tranquillitatem Societatis civilis ac generis Humani non pos- *n. 4. in fin.*
se subsistere, si rerum raptores occidere non liceret, inprimis *Puff. l. 2.*
Judiciis sublatis. Imò pleraque Bella geruntur, non ut aliis *c. 5. §. 16.*
Vita, sed res eripiantur. *Bacl. in*
Comment.

XXV. An fur interdum occidi potest ?

R. (s) Occidi potest, inprimis si ipse in periculum Vitæ ad- *Grot. l. 2.*
ducatur: nec obstat mihi, quod me in id discrimen adduxerim, *c. 1 §. 12.*
dum rem meam cupio retinere, aut occupatam extorquere, aut *Puff. l. 2.*
furem capere; nam in his omnibus mihi nihil potest imputari, qui *c. 5. §. 18.*
verfor in actu licito, nec cuiquam injuriam facio, cum utar meo jure.

**XXVI. An Lex civilis, interfici aliquem permittens, jus dat, an *Grot. l. 2.*
solam impunitatem? *c. 1. §. 14.***

R. (t) Interdum jus dat, interdum tantum impunitatem. *c. 20. §.*

XXVII.

Art. 24. (r) Vel in statu Naturali, vel in statu Civili verfor; Si prius, *17. junct.*
ubi aliter rebus meis prospicere quàm morte furis non possum, & nolit *Puff. l. 8.*
mihi reddere quæ abstulit, violenta tunc temporis licita est hæc mea de- *c. 3. §. 23.*
fensio; In Posteriori verò, si fieri possit, adeundus est Magistratus. *Grot. l. 2.*
c. 2. §. 15.

Art. 25. (s) Aut Die, aut Nocte, furari me vult quis, si Die, redit *Grot. l. 2.*
casus præcedens; si verò Nocte, modò mihi significaverit nolle mihi Vi- *c. 2. §. 15.*
tam auferre, reddatque mihi quæ abstulit aufugiendo, Contentus esse de-
beo; Lege impunè Nocte occiditur fur.

Art. 26. (t) Verbi gratià, in Scriptura Sacra legitur, quod ubi quis *Grot. l. 2.*
alium involuntariè occiderat, certa quædam loca, A Z Y L A dicta, petere *c. 1. §. 14.*
poterat, ubi in tuto esse debebat, (*Nombr. cap. 35. v. 25. 26. § 27.*) Modò *c. 20. §.*
limites quosdam non transiret, quos si excedisset, impunè a quodam defuncti *17. junct.*
Propinquo occidi poterat, quod si Vindictæ causa hoc factum fuisset, non *Puff. l. 8.*
existimandum est, nec convenire videtur cum Sanctitate immensa Dei, talis *c. 3. §. 23.*
motivi approbatio; sed sibi imputandam habebat mortem suam Azylum quæ- *Grot. l. 2.*
situs; Et sic meritò impunitas concedi potest, quamvis jus non addit. *c. 2. §. 15.*

XXVII. *Quando ergo singularis Dimicatio est permiffa?*

R. (u) Quando invalor alteri concedit licentiam Dimicandi, alioquin eum occifurus fine dimicatione. Vid. quaest. 8.

XXVIII. *An etiam, fi Magistratus duos mortem meritos inter fe committat?*

Grot. d. c. 5. §. 15. R. (x) Affirmatur; & tunc unicuique licet arripere spem faluris, vel alter alterum occidere potest. At, qui iuffit, forte minus rectè officio functus videbitur, cum fatius fuiffet, fi unius supplicium fufficere videbatur, forte eligi moriturum, ut fieri folet in Decumatione, cujus ufus frequens eft in Bello.

XXIX. *An præter hanc Cafum Magistratus Duella poteft concedere ad vindicandas Privatas injurias?*

Boecl. in Comment. ad Grot. b. 1. R. (y) Negatur. quia hoc eft tentare Deum, & incerto eventui rem minime incertis rationibus definiendam permittere. Quod tamen Germanis ante Chriftianifmum in more pofitum, nunc autem optima ratione mutatum eft.

Grot. l. 2. c. 20. §. 8. n. 5.

XXX.

Art. 27. (u) Si impulfus ad Dimicandum, impulfori occasionem culpà fuà dederit, ad certamen eum impellendi, debet ei reparationem offerre, fi nolit, jure fuæ defenfionis hoc in cafu utitur.

Art. 28. (x) Quandoquidem in tali Cafu uterque mortem meritus fuerit, eo ipfo par eft Jus fuæ defenfionis; non omnes in Bello morti traduntur, Ducibus, *verbi gratià*, fuis rebelles, ne fcilicet militibus careat Exercitus ad fui confervationem utilibus, adeoque decimantur Rei, ut fcilicet cui fors fuit adverfa, exemplò fit aliis.

Art. 29. (y) Hac occasione dicendum eft, Duella data five facta ad reparationem injuriæ, five veræ five fictæ, licita effe non debere; Et qui ad Duellum vocatur, hoc effugere tenetur; Nam quis imprudenter nec ullo malo animo, proferre quid potest, quo alter offendetur; adde quod ifte poffit præbere occasionem, illumque impellere ad proferendum, quo lædè fibi videtur alter, & fic iftus eft culpa fi offendatur; Qui alium offendit, ei reparationem exhibere tenetur; Et monitus Vitam fuam in periculo effe a parte alterius, non tenetur domi manere, fed ei funt vitanda loca femota, non verò cogitur a Publicis abftinere.

XXX. *An quæ hæcenus dicta sunt de jure se & sua tuendi ad Bellum privatum tantum pertinent, an vero etiam ad publicum aptari possunt?*

R. Aptari possunt, habita aliqua ratione diversitatis, nam in privato Bello jus bellandi cessat, simul ac est judicii copia: publicum, quia non oritur, nisi ubi aut non sunt, aut cessant judicia. tractum habet & perpetuo fovetur accedentibus novis damnis & injuriis. In Bello privato fermè defensio mera consideratur: in publico præter defensionem, etiam injuriæ vindicta intenditur, & si fieri potest, ut vires hosti adimantur, ne in posterum nocere possit.

XXXI. *An ergo arma rectè sumuntur ad imminuendam potentiam crescentem, quæ nimium aucta nocere potest?*

R. Licet hoc in consultationem venire possit, vim tamen pati posse, jus non tribuit ad eam inferendam; & ita Vita humana est, ut plena securitas nunquam nobis constet. Adversus incertos metus à Divina Providentia & ab innoxia cautione, ut exercitum conscribendo, Castella muniendo &c. non a vi præsidium est petendum.

XXXII. *Quid si non tantum de potentia, sed & de animo nocendi conjiet, & quidem ita, ut certum id sit ea certitudine, quæ in morali materia locum habet?*

R. Occupari potest Bellum: Imò si magnæ adsint metus conjecturæ, metuens poterit exigere cautionem, ut suspectus se contineat intra suam regionem, qui si hoc recuset, manifestum suæ hostilitatis argumentum edit, & ille alter quocunque modo defensionem adornare potest.

XXXIII. *An justè defenduntur Bellum promeriti?*

R. Non. sed qui Bellum promeritus est, primum offerre debet satisfactionem ei, quem læsit, Viri boni arbitrato: quæ rejectâ, pia demum erunt arma.

XXXIV. *An, si utterque jam in Bello constitutus sit, satisfactio oblata acceptari debet?*

Zeigl h.l. R. Plures negant; quia ei qui pium Bellum gerit injuriæ vindicta permiffa est. Alii affirmant; quæ opinio æquior videtur, poenitenti enim parcendum, & iniquum est, hostem non audire, ubi nocere adhuc potest, sed non vult.

C A P U T I I.

De his, quæ Hominibus communiter competunt.

I. <i>Quæ sit altera Belli causa.</i> II. <i>Quot modis aliquid nostrum sit.</i> III. <i>Quotuplices sint res a proprietate vacuæ.</i> IV. <i>Proprietatis quale sit exordium.</i> V. <i>An homo statim acceperit Dominium, an potius facultatem res vacuas occupandi.</i> VI. <i>Ante multiplicatum Genus humanum an nullum fuerit Dominium.</i> VII. <i>Quomodo postea introductum fuerit.</i> VIII. <i>An in primo Statu labore & industria opus fuisset.</i> IX. <i>Quid sit Dominium.</i> X. <i>Quotuplex</i> XI. <i>Unde probetur Majestatem habere dominium eminens.</i> XII. <i>An Maiestati tale concedi Dominium tuto & vere possit.</i> XIII. <i>Quæ res propria fieri non possint.</i>	XIV. <i>An Mare possit esse in dominio.</i> XV. <i>In quibus partibus Mare occupari possit.</i> XVI. <i>Unde hoc probetur.</i> XVII. <i>Mare ergo per se non est incapax dominii.</i> XVIII. <i>Quæ res propriæ nondum factæ, propriæ fieri possint.</i> XIX. <i>Quotuplex sit occupatio.</i> XX. <i>An fera, pisces & aves per Universitatem occupata sint.</i> XXI. <i>An Princeps feras ex suo in aliud territorium fugientes vindicare possit.</i> XXII. <i>Lex civilis de venatione lata an etiam obliget peregrinos.</i> XXIII. <i>An hominibus Jure naturæ competat aliquod jus in res jam proprias factas.</i> XXIV. <i>An invito domino res possint auferri.</i> XXV. <i>An hoc in casu committatur furtum.</i> XXVI.

XXVI. *An cessante necessitate restitutio debeat fieri.*

XXVII. *Quando locus in solo pacato situs occupari possit.*

XXVIII. *Quid ex tali loco sumendum sit.*

XXIX. *An prater casum extremae necessitatis aliud jus hominibus competat in res jam occupatas.*

XXX. *An flumen possit esse in proprietate.*

XXXI. *Quale jus homines alii in illud habeant, ut & in partem Maris, & terras jam occupatas.*

XXXII. *An jus transeundi competat illi, qui Bellum piuum gerit.*

XXXIII. *An dictum jus ipsi competens metu alieno tollatur.*

XXXIV. *Quae rationes cavendi de innocuo transitu adhiberi possint.*

XXXV. *An mercibus debeat transitus.*

XXXVI. *An ipsis hoc in casu Vectigal imponi possit.*

XXXVII. *Quis sit modus exigendi Vectigalis.*

XXXVIII. *An transeuntes vel pratervehentes jus morandi ad tempus habeant.*

XXXIX. *An exteris sedibus suis pulsus concedi debeat perpetua habitatio.*

XL. *An habeant jus petendi loca deserta & inculta.*

XLI. *Quotuplex sit jus quod homines habent ad actus quos vita humana desiderat.*

XLII. *Quod sit simplex seu absolutum jus ad dictos actus.*

XLIII. *Quid si ipsi, a quibus petitur, ejus rei indigeant.*

XLIV. *An hoc jus exteris competat ad res suas vendendas.*

XLV. *Quo in casu hoc jus habeant.*

XLVI. *An hoc jus ad querenda matrimonia pertineat.*

XLVII. *Quomodo habeamus jus ex suppositione ad actus aliquos.*

XLVIII. *An licitus sit contractus cum Populo, ut is fruges suas eis quibuscum jam contraxit, non alii vendat.*

I. *Quae est altera Belli causa?*

R. **A**ltera Belli causa est injuria facta adversus id, quod nostrum est.

Grot. l. 2. c. 2. §. 1.

II. *Quot modis aliquid nostrum est?*

R. **N**ostrum aliud est communi hominum jure, aliquid jure

Grot. d. c. singu- §. 1.

singulari. Jus illud commune directe est in rem corporalem, aut ad actus aliquos. Res corporales aut vacuæ sunt à proprietate, aut jam aliquorum sunt propriæ.

III. *Quotuplices sunt res à proprietate vacuæ ?*

R. Aut tales sunt, ut in totum seu integræ propriæ fieri nequeant, aut ut possint.

IV. *Quale ergo est exordium Domini seu proprietatis ?*

Grot. Proleg. n. 16. R. Deus creavit hominem infirmum & multarum rerum indigum, & simul ipsum sibi commendavit ad se conservandum, l. 1. c. 2. adeoque ipsi concessit jus in omnia ea, quæ ad ipsius conservationem erant vel necessaria vel utilia. §. 1. n. 1. l. 2. c. 5. §.

5. in fin. V. *An homo accepit statim ipsarum rerum Dominium, an vero Jus l. 3. c. 1. §. seu facultatem res vacuas occupandi ?* 2. n. 1.

Ziegl. ad Grot. l. 2. R. Dominium præsupponit factum humanum & plures homines, ideoque Deus concessit saltem jus seu facultatem res vacuas occupandi, & post multiplicatum Genus humanum. eas dividendi. n. 1. §. seq. aliter.

VI. *Antequam ergo fuerint plures homines, an non fuit Dominium ?*

Puff. l. 4. R. Antequam plures fuerint homines, nihil proprium vel commune fuit: quia communio involvit socium possessionis & domini; Proprietas autem notat exclusionem alterius à jure ad istam rem; quam solus ut propriam habeo; sic ut utraque non possit intelligi, nisi postquam plures uno homines esse cœperunt. c. 4. §. 3. Grot. l. 2. c. 2. §. 2. n. 1. §. seq. aliter

Text. in Syn. J. G. VII. *Postquam Genus humanum est multiplicatum, quomodo Dominium est introductum ?* c. 8. §. 7. §. 8.

Puff. l. 4. R. (a) Res, quæ immediate sui usum hominibus præbent, c. 4. §. 6. vel ad nutrimentum, vel quæ corpori tegendo inserviunt, primum

N O T Æ.

Art. 7. (a) Ad hoc observandum est, quod si, aliquid commune interquamplurimos existens, in suum usum quis verteret nimia quantitate, adeo ut cæteris non æqualis esset portio, jus suum excederet.

num in proprietatem venerunt, & quod quisque sic arripuerat, id ei alter nisi per injuriam eripere non poterat: cumque plurima labore & industria opus habebant, inconueniens fuisset, si æquale jus ad ea habuisset, qui nihil operæ contulerat ad eorum productionem, ideoque producenti cedebant. Deinde res immobiles, quæ immediate usum nobis præstant, uti sunt domus, & tandem res per naturam citra industriam humanam productæ, ut sunt agri, ex usu & necessitate uniuscujusque occupatæ sunt: Reliquæ verò vacuæ manserunt, ut eas in posterum occupare potuerint, quibus id visum erat. Unde videtur factum, ut qui agri alicui essent assignati, aut quibus cæteri tacite cessissent, quod unum solum istis frui quietè paterentur, ii ad eum solum pertinerent; & qui reliqui essent, illis cederent, qui deinceps eos occupaturi essent.

VIII. *An in primo Statu etiam labore & industriâ opus fuisset?*

R. (b) Non admittendum est, primos Homines terram non coluisse, & citra Artium exercitationem & usum exegisse vitam, aut in sylvas excurrere instar brutorum, ut vescerentur tantum sponte natis & antra habitarent; eadem enim tunc fuit Artium necessitas & utilitas, ut & judicium humanum & industria, quibus inventæ sunt, quæ nunc est; & ut Scriptura Sacra loquitur, Adamus non debuit tantum hortum Paradisi inhabitare, sed & colere, ut ex cultura viveret. Gen. II. v. 15.

Osland. l.
2.c. 2.obf.
2. Grot. l.
2.c.2. §.2.
n.4.aliter.

IX. *Post introductam proprietatem quid est Dominium?*

R. (c) Dominium est jus de rebus pro arbitrio proprio nomine disponendi, & eas à quocunque alio possessore vindicandi.

G 3

X. Quo-

Art. 8. (b) Fieri potuit ut Homines in postera, in varias Regiones, a se invicemque remotas dispersi, Artes neglexerint, easque oblivioni ex parte aut ex toto dederint.

Art. 9. (c) Dominium vel potest esse ad tempus, vel perpetuum, istudque Domini nomen magis meretur quam prius.

X. Quotuplex est Dominium?

Grot. l. 1. c. 1. §. 5. & 6. Boecl. ibi. Fr. Horn. l. 2. c. 4. **R.** (d) Duplex, vulgare seu commune, quod privatis; & Dominium eminens, quod Reip. competit in res privatorum ad Reip. utilitatem & necessitatem.

XI. Unde probatur Majestatem habenti in res privatorum competere Dominium eminens?

Fr. Hor. l. 2. c. 4. **R.** Probatur (e) 1. quia Deus Majestati, quæ est vicaria ejus potestas, illud jus tribuit, quod ex creatione in personas & res est consecutus. (f) 2. Majestas de rebus privatorum pro utilitate & necessitate Reip. proprio nomine & pro arbitrio disponere potest. 3. Majestas producit effectus dominii in rebus privatorum, eas optimo jure alienando, dum negligentibus aufert, vel indignis, ut in usucapionibus, & confiscationibus; iis, qui vel abutuntur vel administrare non possunt, Curatores constituit, ut prodigis, minoribus &c.

XII. *At vero, si Majestas haberet Dominium in rebus privatorum, ipsi daretur facultas in iis grassandi; vel etiam unius rei duo essent domini, & à privatis nihil acquirere posset, quia quod meum est, amplius meum fieri non potest?*

R. (g) Hoc Dominium non exercet, nisi ubi Reip. utilitas & necessitas id exigit. 2. Majestas habet Dominium Summum & eminens, Privati subalternum, & sic sunt Domini diverso modo. 3. Acqui-

Art. 10. (d) Regum, aliorumque Principum Dominium in res privatorum, est Potestas Jus privatorum in eas limitandi.

Art. 11. (e) Primum illud Argumentum erroneum videtur, nam ex voluntate Populorum, Rex habuit Jus quo donatur in Subditos, quod auctoritatem Dei secum trahit, & a Jure Naturali, quo ad Res publicas promovendas impellimur, confirmatum.

(f) Quod ad Secundum, hoc facit privatus, nempe, quia id exigit utilitas Publica.

Art. 12. (g) Vestigalia & Tributa a Subditis exiguntur, ut scilicet, inde utilitati Publicæ, & impensis ad hunc usum a Rege factis, suisque prospiciat.

3. Acquirere potest à privatis hoc Dominium subalternum; non autem acquirit eminens, quod jam ejus est.

XIII. *Quæ res non possunt fieri propria in totum seu integra?*

R. Res, quarum tanta est magnitudo, ut ad usum omnibus Populis sufficiant, ut Mare ad aquam hauriendam, ad navigationem: idem dicendum est de Aëre, si quis ejus usus esse posset, ad quem terræ usus non esset necessarius, ut est ad aucupia: nec aliud censendum est de Syrtibus, ubi nihil est, quod cultum ferat, & usus unicus petendarum arenarum exhauriri nequit.

Grot. l. 2.
c. 2. §. 3.
n. 1. §. 2.

XIV. *An ergo Mare non potest esse in Dominio?*

R. Vastus Oceanus magnis continentibus Europæ, Asiæ, Africæ, Americæ, terræ Australi & incognitæ interjectus, uni soli in universum, aut paucis, exclusis reliquis, acquiri non potest: quia ab ejus promiscuo usu alios arcere moraliter impossibile est, imò illicitum; neque enim Deus uni vel alteri, sed universo hominum Generi terrarum Orbem concessit, simulque naturaliter homines æquales esse voluit; unde gravis esset injuria & dura servitus, si quis dominium Maris universale sibi soli vindicaret.

Puff. l. 4.
c. 5. §. 9.
§. 10. Bo-
ecl. ad
Grot. d. c.
2. §. 3.

XV. *Mare in quibus partibus potest occupari & in Dominio esse?*

R. Distinguendus est usus Maris in iis, ubi exhaustus esse potest, ut in certis Piscium generibus, Gemmis, & si quæ sint alia, & in his occupari & in Dominio esse potest; & ubi est inexhaustus seu exhauriri non potest omnibus innoxius est, ut in navigatione, commerciis exercendis, in quibus in proprietatem unius venire non potest.

Puff. d.
c. 5. §. 7.

XVI. *Cur hoc ita?*

R. § b) Quia illud demum est in Dominio, quod 1. usum aliquem mediatum vel immediatum Hominibus præbere & 2. custodiri

Art. 16. (b) Jus tale percipit, qui scilicet partem non majorem, infraque eam quam percipere deberet, sibi tribuit.

todiri potest : quod ultimum in priori usu, non autem in posteriori obtinet.

XVII. *An ergo ex se Mare non est incapax Dominii ?*

Beerman.
in hist.
orb. part.
2. c. 4. §. 2.

Osfand.
l. 2. c. 2.
§. 3.

℞. (i) Non. Custodiri quidem universum ab uno Populo non potest, tamen magnitudo ejus in omnibus non obstat, quominus in quibusdam alii possint ab usu ejus arceri, vel ex terra, ubi per angulum fretum in nostras terras sinus Maris infunditur, vel per Naves armatas. Quo accedit quod concessioni Divinæ, qua hominibus in terram capeffere Imperium permittitur, etiam Mare jungatur. æque enim dicitur, Dominamini piscibus Maris, quàm animalibus terretribus; in animalia autem Imperium non competit, nisi simul jus in illud Elementum, quod inhabitant, concedatur.

XVIII. *Quæ sunt res, quæ in totum seu integræ propria fieri possunt, sed nondum factæ sunt ?*

Grot. l. 2.
c. 2. §. 4.

℞. Sunt loca multa inculta adhuc, insulæ in Mari, feræ, pisces, & aves. Vide tamen quæst. 20.

XIX. *Quoniam, ut diximus, propria sunt per occupationem, quod duplex est occupatio ?*

Grot. d.
c. 2. §. 4.

℞. Occupatio est duplex : Alia per Universitatem, quæ fit per Populum, aut eum, qui Populo Imperat ; & per hanc occupationem omnia sibi acquirit, quæ in singulos dominos descripta non sunt, ut flumina, lacus, stagna, sylvæ, & montes asperi : Alia per singulos, quando à Populo singulis vel expresse assignatur, quantum debeant occupare, vel tacite, dum permittit, ut unusquisque occupet, quantum excolere potest.

Fr. Hom.
l. 2. c. 3.
§. 5. aliter
Ziegl. ad
Grot. l. 2.

XX. *Feræ, pisces & aves, an non videntur per Universitatem occupata ?*

℞. Verius est, per occupationem, quæ facta est per Universitatem

Art. 17. (i) Possset quoque Princeps quidam, alios arceri ab ea parte Maris, terris suis vicina, ubi eò, Regio sua in periculum exitii veniret, Cautionesque adhibere potest, ut tutum sit Regnum suum.

tatem in Elementis quæ inhabitant, etiam dominium earum bestiarum esse acquisitum Populo, vel ei, qui habet jus in Populo; adeo ut si quis contra Legem ipsorum eas capiat, furtum committat. Et sic Lex civilis non tantum dominium ipsarum naturaliter acquirendum antevertit, sed per universalem occupationem jam acquisitum defendit & tuetur.

c. 2. §. 5.
Et Puf.
 l. 5. c. 6.
 §. 11.
Grot. d.
 c. 2. §. 5.
in fin.

XXI. *At, si Princeps haberet dominium ferarum, eas possit vindicare, si ex uno territorio in aliud aufugerent?*

R. (k) Dominium est restrictum ad territorium Principis, ergo simul ac transeunt in aliud territorium, desinunt esse Principis, & cedunt occupanti seu Domino istius territorii; sicut quando fera bestia evadit custodiam privatorum.

aliter
Zieg'.

XXII. *An Lex civilis lata de venatione, etiam obligat externos?*

R. (l) Aff. quia ad gubernationem Populi moraliter necessarium est, ut qui ei vel ad tempus se admiscant, quod fit intrando territorium, ii conformes se reddant ejus Populi institutis, tanquam subditi temporarii.

Grot. l. 2.
 c. 2. §. 3.
 c. 11. §. 5.
 u. 2.

XXIII. *An Hominihus Jure communi seu Jure natura competit aliquod jus in res eas, quæ jam factæ sunt propria?*

R. (m) Quia Jus naturæ præcipit, ut proximum diligamus uti nos ipsos, eumque juvemus, in gravissima necessitate habet jus in meas res, perinde ac si à me occupatæ non essent.

Grot. d.
 c. 2. §. 6.
aliter.

XXIV.

Art. 21. (k) Nisi cuidam feræ, insigne quoddam appositum fuisset, eam admodum difficile esset detegere.

Art. 22. (l) Nullus est Princeps, qui consentire vellet extraneorum in suis terris commorationi, nisi juxta Leges Imperii mores suos flecterent.

Art. 23. (m) Queritur nunc, an in casu necessitatis gravissimæ, carnem humanam edere liceat; verbi gratiâ, plures amici simul navigantes, deletionis gratiâ, sibi in scopum proponentes, Insulam sive Terras quædam, loco quem deseruerant vicinas, appelles, cibos exigua quantitate, pro ratione distantie, secum sumplerant, tempestate oborta, diutius quam existimaverant, navigarent, deficientibusque cibus, sola via ipsis fuit, vitæ majoris

H

Grot. d.

XXIV. *An ergo me invito eas mihi potest auferre?*

c. 2. §. 7.

Seld. d.

J. N. §.

G. l. 6.

c. 6. in

fin.

Grot. d.

c. 2. §. 8.

§. ibi

Boecl. sed

aliter.

R. Non semper. Primo enim omni modo tentandum est, an alia ratione necessitas possit evadi; puta Magistratum adeundo, aut etiam tentando, an rei usus à domino possit precibus obtineri; inprimis laborando, subveniendum enim est necessitati, non alenda est pigritia. 2. Requiritur, ut si rem ipsi concedam, postea non tenear pari necessitate; melior enim est causa suum tradentis quam poscentis alienum; & prima causa est sui ipsius, secunda proximi.

XXV. *Si mihi invito hoc in casu auferat, an committit furtum?*

Puff. l. 2.

c. 6. §. 8.

R. Non; quia dominus negando officium humanitatis suo dominio ipso jure excidit, & sic res, ut vacua occupatur.

XXVI. *Si cessante necessitate possit fieri restitutio, debetne fieri?*

Grot. d.

c. 2. §. 9.

§. c. 10.

§. 2.

Ziegl. h.l.

aliter.

R. Verius est jus hic non fuisse absolutum, sed restrictum ad onus restituendi, ubi necessitas cessat: tale enim jus sufficit ad juvandum proximum, & ad servandam naturalem æquitatem, quæ vult, ut alius cum meo damno non fiat locupletior?

XXVII. *An is, qui Bellum pium gerit, potest locum occupare, qui situs est in solo pacato. si certum sit periculum ne hostis eum locum invadat, & inde irreparabilia damna det?*

Grot. d.

c. 2. §. 10.

Boecl. in

Comment.

h.l. Feld.

R. (n) Si omnino periculum sit certum, & aliter hostis impediri non possit, necessitas jus facit; alias adversus incertos metus, à Divina Providentia & innoxia cautione, non à vi præsidium est petendum: inprimis cum sic transferatur Bellum in ejus territorium, qui hostis non est, & nec læsit, nec lædere voluit.

XXVIII.

majoris partis conservandæ gratiâ, sorte decidendi, quis eorum ab aliis comederetur, quod factum fuit: Queritur igitur, an in hoc casu, aliisque similibus, hoc liceat, necne? Affirmativa, necessitate, quæ hic locum habet, hac via vitæ plurium conservandæ, fulcitur; Negativa verò eo nititur argumento, quod nempe abhorreat natura Humana a carne humana vescenda, quam ultimam sententiam amplector.

Art. 27. (n) Si in isto casu, cujus est solum illud pacatum, aliter à periculo occupationis amovere non possit, quàm tale Bellum piè gereatam repellere; Jure suo tunc temporis potest uti.

XXVIII. *Quando talis locus occupatur, quid sumitur?*

R. Nihil quod ad cautionem non est necessarium; puta *nu- da loci custodia, relictis domino vero jurisdictione & fructibus, & cessante necessitate redditur custodia.* *Grot. d. c. 2. §. 10.*

XXIX. *An præter casum extremae necessitatis Homines habent ali- quod jus in res, quæ aliis factæ sunt propria Jure natura?*

R. Affirmatur, scilicet jus innoxie utilitatis: neque enim Societatis debitum quis exhaustit, qui infesto aliquo facto me a se protelavit, sed qui etiam aliquid proficui mihi præstitit. Natura enim necessitudinem & cognationem inter homines constituit mutuis officiis exercendam. Hinc neque aliena nostra perdere fas est, ubi ipsi plus satis habemus, neque fontem, postquam inde, quantum libet, potaverimus, obturare aut occultare, neque signa navigationis aut itineris abolere, quæ nobis ului fuerunt. *Grot. d. c. 2. §. 11. l. 3. D. de justitia & jure.*

XXX. *An Flumen est in proprietate?*

R. Flumen quia flumen dicitur, per occupationem, quæ fit per Universitatem, factum est ejus Populi, intra cujus fines fluit, vel ejus, cujus in ditione est, atque ei licet molem in flumen injicere; quæ in flumine nascuntur ejus sunt. At idem Flumen, quia aqua profluens vocatur, commune mansit, nimirum ut bibi hauririque possit. *Grot. l. 2. c. 2. §. 4. in fin. §. 12.*

XXXI. *Si terra & Flumina & si quæ pars Maris in proprietatem alicujus Populi venerit, an alii homines in eis adhuc jus habent?*

R. Quia ex Lege humanitatis & Jure societatis universalis, alter alteri debet præstare usum rei suæ innoxium, ergo transitus patere debet his, qui eo opus habent ad justas causas, qui, ubi necessitas adigit, etiam vi potest vindicari, si quidem ex inani diffidentia aut animi malignitate denegetur. Quamvis de hac re aliter disputent Philosophi, & aliter sentiant Populi Gentesque in ipso usu vitæ humanæ: nemo enim dubitat, quin liceat sibi armatorum transitum impedire, si possit, sicut omnes ex diverso credunt, licere sibi, si possint, transitum vi aperire, *Grot. d. c. 2. §. 13. Puffend. l. 3. c. 3. §. 5. Boel. in Comment. l. 2. c. 2. §. 13.*

aded ut hodie non tam juris controversia, quam transactionis esse videatur.

XXXII. *Si ergo quis quod suum est iusto Bello petat, an ipsi transitus patere non debet?*

Puff. l. 3. c. 3. § 5. in med. aliter Grot. d. c. 2. §. 13. **R.** Quamvis justum Bellum alteri inferri possit, tamen hoc non statim fieri debet per meum territorium: transitus enim mihi debet esse innoxius, & vero sic facile sedes Belli in meum territorium transferri potest; idem enim jus transitus hosti tuo ex altera parte competit, quod tibi, & sic in meo territorio occurrere & resistere potest.

XXXIII. *An non sic jus meum metu tuo tollitur?*

Feld. b. l. Text. d. J.G.c. 26. §. 36. Et seqq. instantia Ziegl. b. l. non concludit. **R.** (o) Multitudo transeuntium est justa metus causa, in primis armatorum: tutum enim non est tot hospites in ædes suas admittere, ut ab ipsis quis ejici possit. Hinc tibi jus quaesitum nullum est, ubi transitus mihi potest esse noxius, vel quia ipse subjugari possum; vel quia hostem tuum mihi hostem facio, & Bello me implico.

XXXIV. *At verò sunt rationes cavendi contra hunc metum, ut si divisis manibus transmittantur copia, si inermes, si impensà: transeuntis præsidia idonea conducantur?*

Puff. l. 2. aliter Grot. d. c. 2. §. 13. n. 4. **R.** Cautiones de hoste inermi transmittendo, & ut præsidia idonea conducantur, non sunt tales, quæ facile impetrari possint: altera enim à Viro militari, ut arma ponat vix exigi debet, altera nimis sumptuosa est; ut agminibus divisis transeant, facillimum quidem & tutissimum, sed tamen hostis tuus adhuc in solo meo tibi occurrere, & iter impedire potest.

XXXV.

Art. 33. (o) **Art. 33.** (o) *Experientiâ fulcitur talis diffidentia, nam evenit ut vix vel ex toto, vel ex parte expelli possint; Præterea, tametsi Principi cuidam transituro per meum Territorium mens non fuerit illud occupare, ubi ingressus fuerit, ipsique occasio facilis præbebitur illud occupare, consilium suum mutare poterit.*

XXXV. *Estne justa transeundi causa, si Commercia velim exercere cum Gente seposita, an & mercibus debetur transitus?*

R. Etsi prohibere non possim, si nullum pactum cum tali Gente, scilicet, ut solus cum ea commercia colam, intercessit, quominus commercia cum ea exerceas, tamen si utilitas Reip. propria hoc suadeat, prohibere possum, ne per meum territorium exercentur: nec interest, quod forte aliter exerceri non possint; propter tuum enim commodum jus in meo mihi non tollitur. Quo accedit, quod nullo jure humanitatis cogar concedere transitum aliis mercibus, quam quæ ad vitam aliorum omnino sunt necessariæ; si autem ad luxum faciant, aut exuberans lucrum, ut sint Potentiæ nimis crescentis instrumenta, prohibere possum. (p) Et licet propriè nullo afficiar damno, dum lucrum speratum & incertum mihi intervertitur, tamen cum mihi semper propriæ Reip. salus potior sit, merces in meo territorio mihi sistendi jus est; id quod hodie vocamus Jus staple, ut à meis Civibus postea divehantur in loca remotiora.

XXXVI. *An ita transeuntibus Mercibus terra, aut æmne, aut parte Mariæ, Vectigalia imponi possunt ab eo, qui in terra Imperium habet?*

R. Quæcunque onera ad illas Merces nullum habent respectum, ea Mercibus istis imponi nulla æquitas patitur, ut capitatio Civibus imposita ad sustentanda Reip. onera; si autem pertineant ad præstandam securitatem Mercibus, aut ad onera sustinenda, e. g. ubi signa Brevium, aut Portus, aut Naves stationariæ in excubitu sunt, vel si ripæ Arcibus, munimentis, & Præsidiiis adversus piratica ausa instruendæ sint, ad ea compensanda Vectigal aliquod imponi Mercibus potest, dum modus causæ non excedatur: inde enim pendet justitia ut Tributi, ita & Vectigalis.

H 3

XXXVII.

Art. 35. (p) Quædam in Germania sunt loca, ubi Merces extraneæ transiguntur in foro exponuntur, ut æquo pretio vendantur; quod si fiat, nullum solvitur Vectigal; si verò nulla emptio, aut tantummodo ex parte fiat, tunc Vectigale soluto, residuæ aliò transferuntur.

XXXVII. *Quis est modus exigendi Vectigalis?*

Grot. d. c. 2. §. 14. n. 3. Boecl. b. 1. **R.** Adeo facile æstimari non potest, quis sit æquus modus Vectigalis exigendi: & qui æstimant, non solas expensas considerare debent, sed tempora Reip. naturam Mercium, emendi vendendique facultatem, pecuniarum copiam inopiamve &c. Hinc est, ut, qui jus habet Vectigal exigendi de mercibus, habeat etiam jus, si natura Mercium hoc admittat, & commerciorum libertas non impediatur, resignandi, & aperiendi, inspectionis causa.

XXXVIII. *An pratervehentes aut transeuntes aliquantisper possunt morari valetudinis aut alia qua justa de causa?*

Puff. l. 3. c. 3. §. 8. Grot. d. c. 2. §. 15. n. 1. §. 2. Boecl. b. 1. Seld. de mar. cl. p. 319. **R.** Prius constare oportet, quam faciem ipsa Classis præ se ferat, hostes an amicos vehat? an à contagiolis morbis immunis sit? & his omnibus observatis & aliis, quæ requiruntur ad utilitatem innoxiam, humanitatis est, ut non solum excendere, sed & ut in littore Tuguriolum momentaneum exstruere possint, modo littus non reddatur deterius. Æquitas tamen vult, ut hoc non semper fiat gratis, sicut enim afflicto afflictio non est addenda, si Rex naufragio appellat, aut alia causa miseratione digna, forte quia propter Religionem pulsus aufugit; ita si lucri sui gratia in littore nostro excendat, durum esset, si pro compensatione impensarum vel præstitæ securitatis nihil solvet: hinc est, ut in locis quibusdam pro jactis anchoris aliquid sit præstandum.

XXXIX. *Exteris, qui sedibus suis pulsi receptum querunt, concedendane est perpetua habitatio?*

Feld. ad Grot. b. 1. Puffend. l. 3. c. 3. §. 10. **R.** Quoslibet recipere peregrinos in Civitatem, non modo periculofum est, sed nec civitatis cujusque Status id admittit; finis enim ejus est civium beatitudo, quæ impeditur promiscua omnium receptione & barbarorum morum introductione. Hinc misericordia ita est temperanda, ut nos ipsi aliis non fiamus miserabiliores; & probe considerari debet, an ea sit Agri nostri fertilitas, ut commodè eos alere possit, solers an ignava turba, quæ recipi debet, an advenæ ita distribui possint & locari, ut nullum Civitati periculum immineat &c.

XL. *An si quid intra territorium Populi sit deserti soli, postulandis concedendum est?*

R. Contenti debent esse iis, quæ istis assignamus, & fortuna ejusmodi exulum non statim dat ipsis jus à quocunque Populo, & ubi placuerit, expostulandi sedes, sed circumferendæ preces, ad extremum non futuræ ubique inefficaces, si vel Religionis causa, vel alio infortunio expellantur: conjurati enim & desperati latrones merito nobis sunt suspecti.

Boecl. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 17. aliter Grot. d. 1.

XLI. *Jure naturæ omnes Homines etiam habent facultatem ad actus aliquos exercendos apud nos, quotuplex est ista facultas?*

R. Duplex, secundum quosdam: alia est simplex seu absoluta, quæ ipsis semper competit; alia ex suppositione, quæ ipsis competit, si eam etiam aliis concedamus.

Grot. dict. c. 2. §. 18.

XLII. *Quæ est simplex seu absoluta?*

R. Simpliciter & semper habent facultatem ad actus tales, quibus comparantur, sine quibus vita duci nequit, puta alimenta, vestimenta, medicamenta. Hinc aut lege lata, aut conspiratione hoc impedire non licet: est enim tale impedimentum, naturæ Societatis contrarium.

Grot. d. §. 18.

XLIII. *Quid si ipsi ejus rei indigeamus?*

R. Impediri possunt; & in Summa penuria frumenti venditio Exteris rectè prohibetur. Hinc si urbem aliquam tanta multitudo peregrinorum impleverit, ut sustinere eos nequeat, si salva esse velit, peregrini semel admissi rectè ejiciuntur; alias enim indigenæ essent ejiciendi, cum tamen propriæ Civitatis cura potior esse debeat.

Grot. d. c. 2. §. 11. aliter.

Boecl. b.l.

XLIV. *An Exteri ad sua vendenda apud nos eandem habent facultatem?*

R. Negatur. Cuilibet enim liberum est statuere, quid velit acquirere, aut non: & si domesticis copiis quis sit contentus, qua fronte aliquis alienas Merces ipsi invito obtruserit, inprimis si damnus aliquod Civitati inde oriri posset, forte si subditorum nostro.

Grot. dict. c. 2. §. 20.

nostrorum industria impediretur, aut Opes ipsorum ad Exteros transportarentur.

XLV. *Si Populus aliquis undique alterius territorio circumdatus Merce aliqua abundaret, rebus autem aliis ad vitam ducendam necessariis indigeret, an-non ipso invito eam in ejus territorio vendere posset?*

Boccl. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 20. **R.** Ad minimum facultas ipsi esset concedenda vendendi talem Mercem aliis per territorium alterius transeundo; alias justam adversus me haberet Bellandi causam.

XLVI. *An ad hoc jus libertas Matrimonia ambiendi & contrahendi referatur?*

Grot. d. c. 2. §. 21. & Boccl. ibi. Alber. Gent. l. 1. c. 17. aliter Ofsand. b. l. Puff. l. 3. c. 3. §. 13. **R.** (q) Si cætera paria sint, si eandem Religionem profiteantur, iisdem sint moribus, scelestum vitæ genus non sequantur &c. facultas comparandi uxores adimi non debet, aut si conspiratione quadam ad excidium Civitatis hoc fiat, Populus enim virorum est unius tantum ætatis, & aliunde copia mulierum, quam ab iis, à quibus petita sunt, haberi non possit, necessarium propterea Bellum inferre permittum esse videtur, & Leges civiles aliquorum Populorum, quæ connubia exteris negant, non de quibusvis connubiis agunt, sed de iis tantum, quæ speciales quosdam effectus juris civilis producant.

XLVII. *Quomodo jus habemus ex suppositione ad Actus aliquos?*

Grot. diſt. c. 2. §. 22. **R.** Si aliquis Populus promiscue permittat Externis aliquos Actus in suo territorio, e. g. venari, piscari, aucupari, margaritas legere, ex testamento capere, res vendere, conjugia contrahere &c. alii Populo nisi delictum præcesserit, sine injuria, secundum aliquos denegare eos non potest. Verum merito de hoc dubitabis: aut enim concessio facta est expressè, idque vel precario,

Boccl. h. l. & Feld. sed aliter.

Art. 46. (q) Quandoquidem Matrimonium debeat esse liberum, non videtur, posse cogi uterque Sexus ad ea contrahenda; Potest Princeps, Matrimonia Subditis suis contrahere permissionem præstare, & Providentiæ Divinæ in tali casu semetipsum subicere debet, & patienter expectare, donec aliter de Populo suo disponat.

cario, vel per modum pacti, aut promissionis perfectæ, & impudens esset, si quis ignotus, hæc tanquam jure sibi debita prætenderet: aut notis & ignotis precario & per dissimulationem concessimus, tunc mutatis nostris rationibus, aut propter immodestiam utentium, aut necessitatem nostræ Reip. revocari & prohiberi merito possunt. Reip. enim propria salus prima est.

XLVIII. *Licetne alicui Populo cum alio pacisci, ut is sibi soli vendat certos fructus, qui alibi non nascuntur?*

R. Sicut privata Monopolia interdum ab iniquo pravoque Grot. l. 2. c. 12. §. 16. consilio liberantur, ita & in hoc publici Monopolii genere, non Et c. 2. §. 24. eodem semper modo erit judicandum, potest enim vitium ex Ziegl. b. l. sed aliter, contra quem disputat. Puff. l. 3. c. 3. §. 6. tempore, locorum conditione, & Populorum utentium necessitate &c. accedere, quod tamen regulam non subvertit: talia enim Pacta per se Juri naturæ non repugnant, si is, qui emit, paratus sit aliis vendere æquo pretio: nam aliarum Gentium non interest, à quo emant, quod ad desideria naturæ attinet; & sic impedimentum nullum sit naturæ Societatis humanæ, inprimis si Populus, qui id stipulatus est, alterum Populum in suam tutelam receperit, sumtusque eo nomine faciendos habeat.

C A P U T I I I

De acquisitione originaria rerum, ubi de Mari & Fluminibus.

I. Quot modis aliquid nostrum fiat jure singulari. II. Originaria acquisitio quot modis fiat. III. An hodie adhuc per divisionem originarie acquiri possit. IV. An per concessionem servitutis, & constitutionem pignori.	V. An per specificationem. VI. Quenam occupari possint. VII. Quæ materia Imperio subjaceant. VIII. An retento Imperio Dominium aliis assignari possit. IX. An occupatio rerum mobilium lege Civili anteverti possit. X. An requiratur nova prohibitio. I XI. Quid

XI. *Quid requiratur in eo, qui Dominium vult acquirere.*

XII. *An infantes & furiosi Dominium acquirere possint.*

XIII. *An Dominio per se utantur.*

XIV. *Flumina & Maria an occupari possint.*

XV. *An solum Mare internum.*

XVI. *An animi actu solo.*

XVII. *Quot modis talis occupatio fiat.*

XVIII. *Paſſiones, quæ Populum aliquem ultra certos terminos vetant navigare, an doceant Maris occupationem.*

XIX. *Fluminis cursus mutatus an Imperii terminum mutet.*

XX. *Quid si alveus mutatus sit.*

XXI. *An totum Flumen uni Populo accedere possit.*

XXII. *Res derelicta, aut quorum defecerunt Domini, an originarie acquiri possint.*

I. *Quot modis aliquid nostrum fit jure singulari?*

*Grot. l. 2. R.
c. 3. §. 1.*

A *Acquisitione originaria vel derivata.*

II. *Quot modis res originarie nobis acquiruntur?*

*Grot. l. 2.
c. 3. §. 1.*

R. *Jure singulari res originarie seu primum à nobis acquiruntur, quando alii homines extra casum extremæ necessitatis, & innoxie utilitatis, nullum amplius jus commune nobiscum habent in res: idque duobus modis, occupatione & divisione.*

III. *At verò originaria acquisitio per divisionem fieri potuit tantum, quando Genus humanum coivit in Civitates?*

*diſt. l. 2.
c. 3. §. 1.*

*Ziegl. ad
Grot. l. 2.*

c. 3. §. 1.

R. *Hodie adhuc acquisitio primum à nobis potest fieri per divisionem, quando scilicet novæ occupantur terræ à Populo, & singulis privatis per divisionem assignantur: tunc enim respectu Domini privati divisio est modus acquirendi Domini originarius.*

IV. *An - non concessione servitutis, & constitutione pignoris originarie acquiritur?*

*Grot. l. 2.
c. 3. §. 2.*

R. *Non. hæc enim jura nova non sunt nisi modo, & virtute ipsa jam inerant in Dominio Domini.*

V.

V. *An specificatio est modus acquirendi originarius?*

R. Cum naturaliter nihil fiat, nisi ex materia prius existente, specificatio ad originarium acquirendi modum referri non potest, nisi materia, ex qua nova species facta fuit, nullius fuerit, tunc enim ad occupationis genus hæc acquisitio pertinebit, sin nostra fuerit, continuabitur Dominium species introducta.

Grot. l. 2. c. 3. §. 3.

VI. *Quanam possunt occupari?*

R. (a) In iis, quæ nullius sunt, duo sunt occupabilia, Imperium seu jus imperandi, & Dominium, quatenus ab hoc jure imperandi distinguitur.

Grot. *diff.* l. 2 c. 3. §. 4.

VII. *Quæ sunt materiae subjacentes Imperio?*

R. (b) Primaria; sunt Personæ, quæ materia sola interdum sufficit, ut in exercitu virorum, mulierum, puerorum, quærente novas sedes, seu uno verbo, Coloniz: secundaria; locus, qui Territorium dicitur. Sic jure Belli in victos originarie acquirimus & jus Imperandi seu Imperium, & Dominium: ea enim, quæ hostium sunt, à nobis habentur ut res nullius; quia quæ ex jure Societatis fluunt, seu ex Jure naturæ, in quantum faciunt ad finem in Bello obtinendum, non debemus hostibus, qui per Belli denuntiationem Societati ejusque juribus renuntiarunt.

diff. loc. l. 3. c. 6. § 8. *in fin.* Puff. l. 4. c. 2. §. 8. *in fin.*

VIII. *Possumusne retinere Imperium, & Dominium assignare aliis?*

R. (b) Quanquam plerumque uno actu quæri solent, Imperium & Dominium, sunt tamen distincta, ideoque Dominium non in Cives tantum, sed & in Extraneos transit, manente, penes quem fuit, Imperio; sic Advenis possumus assignare Dominium in agros & retinere Imperium.

Grot. l. 2. c. 3. §. 4. n. 2.

I 2

IX.

Art. 6. (a) Immeritò occupationis nomine venit Imperium, nam antea commune non erat.

Art. 7. & 8. (b) Ad hæc Exempla; Ea eo ipso quod Dominium acquiritur in quasdam Terras, personæ Imperio non subjiciuntur; possunt enim hæc Terræ acquiri à Subditis ipsis Imperio: His adde quod Pacto mediante personæ Imperio subjiciuntur; Quod ad Bello acquisita, propriè non est Dominium, nam pari ratione ea recuperare potest Hostis: donec fœdere inito fiat ut Imperio subjiciantur vel personæ vel res.

IX. *In loco, cujus Imperium jam occupatum est, anne jus occupandæ res mobiles, ut metalla, Aurum, Argentum, feræ bestias &c. anteverti potest Lege civili?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 6. *aliter*
Puff. l. 4. c. 6. §. 7. *R.* Non tantum jus occupandi has res anteverti potest Lege civili, seu non tantum prohiberi potest Lege privatis, ne has res occupent, etiam in proprio solo, sed & per Universitatem jam à Populo, seu ab eo, qui jus in Populum habet, occupatæ videntur, & sunt in ejus Dominio. vid. supra c. 2. q. 20.

X. *At si viderentur jam occupata, vel a Populo, vel eo, qui jus habet in Populum, quid opus esset nova prohibitione?*

Grot. l. 2. c. 8. §. 7. *R.* Quia primis temporibus, & hodie adhuc plurimis in locis occupatio harum rerum privatis tacite permittitur à Populo, vel eo, qui jus habet in Populum, ideo, ut de contraria voluntate & animo has res sibi retinendi omnibus constet, prohibitiones & interdicta fieri solent: non autem ideo, quod non videantur occupatæ aut in Dominio esse.

XI. *Quid requiritur in eo, qui Dominium vult acquirere?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 6. *R.* Usus rationis: opus enim est intentione acquirendi, & quod rem istam in posterum velit habere pro sua; & intellectu, ut sciat istum actum aptum esse, ut ipsi inde jus nascatur.

XII. *An ergo infantes, furiosi &c. Dominium non possunt acquirere?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 6. *aliter*
Puff. l. 4. c. 4. §. 15. *R.* Jus gentium ob utilitatem communem constituit, ut & infantes & furiosi Dominia accipere & retinere possint, personam illorum interim quasi sustinente humano Genere: nec interest, an ab alio jam acquisitum accipiant, an originarie acquirant: si enim Jus & Legislator propter eorum utilitatem & præsumtum consensum, quod scilicet non præsumuntur respuere id, quod ipsis expedit, ipsorum personam hic sustinet, cur non etiam in Dominio noviter acquirendo, si e. g. novæ terræ occuparentur, & ipsis forte à Legislatore aliqua portio citra ipsorum occupationem assignaretur; & sicut Jus & Legislator ipsis potest acquirere per Tutores, cur non immediate sine Tutoribus?

XIII.

XIII. *An Dominio per se uti possint ?*

R. Non. Dominium enim eorum. stat intra actum primum, *Grot. d. 4.* nec ad actum secundum pertingit, id est, ad habendi, non ad per se utendi Jus pertinet, & alienatio, quæque huic sunt similia, in ipsa sui natura includunt actum voluntatis ratione utentis, quæ in talibus non existit.

XIV. *Flumina & Maria possuntne occupari ?*

R. Affirmatur; quia 1. natura & Fluminum & Marium Domini capax est. 2. utilitatem nobis præstare, & custodiri possunt. *c. 3. §. 7. §. 8.* vid. supra cap. præced. q. 16.

XV. *An Mare internum tantum potest occupari ?*

R. Non tantum inclusum ad Populum adjacentem, sed & omne Mare alluens ad Dominum continentis pertinet: & quidem quivis Populus maritimus, & cui ullus navigandi usus est, præsumitur Dominium maris littoribus suis prætensi occupasse, quousque illud munimenti rationem habere censetur: inprimis autem Portus, & ubi alias commoda in terram exscensio fieri potest, Sinus quoque maris, Freta, & Lacus ad Populum pertinent, qui territorium ibi occupat: & si sint diversi ab utroque latere pro latitudine terrarum ad medium usque ad eos spectant: nisi vel per conventionem indivisim Imperium contra Exteros exercere, & promiscue inter se isto æquore uti placuerit, vel uni soli in totum cedat, acquisitum ex pacto expresso vel tacito, jure victoriæ, aut quia is prior ad Maria sedes fixerit, illudque solus statim occupaverit, & contra alios actus Imperii exercuerit. *Grot. d. 4. l. sed aliter. Puff. l. 4. c. 5. §. 8. in fin. Alber. Gent. c. 8. §. 14. Seld. in mar. cl. l. 2. c. 20. 21. §. 22. jung. Ziegl. b. l.*

XVI. *An solo animi actu Mare occupari potest ?*

R. Dum quis territorium occupat, statim intelligitur Mare occupasse, in quantum hoc ad territorii sui utilitatem & necessitatem, ut quæst. præced. dictum, requiritur; ad exemplum occupationis rerum immobilium, in quibus non est opus, ut quis singulas glebas terræ circumambulet, sed dum quis fundum intrat animo eum occupandi, statim totum occupasse intelligitur. *Grot. l. 2. c. 3. §. 11. sed aliter.*

XVII. *Quot modis Imperium in portionem Maris acquiri potest ?*

Grot. diſt. R. (c) Acquiri potest & ratione Personarum, & ratione Ter-
c. 7. §. 13. ritorii: ratione Personarum, si Classis, qui maritimus est Exerci-
n. 2. Roehl. tus, aliquo in loco Maris se habeat, eo tempore quo de Maris
§ Ziegl. Imperio vindicando agitur, & ista Classis perpetuo ibi subsistat:
b. l. ratione Territorii, quatenus ex terra cogi possunt, qui in proxi-
 ma Maris parte versantur, nec minus, quam si in ipsa terra
 reperirentur.

XVIII. *Quando Populus alteri Populo se obstringit, ne ultra certum terminum naviget, an hoc docet Maris occupationem aut juris navigandi ?*

Grot. diſt. R. (d) Negatur. Populi enim pactis decedere possunt de ju-
c. 3. §. 15. re, quod sibi competit, & quod cum omnibus habent commu-
n. 1. §. 2. ne, in gratiam ejus, cujus interest. Imo si occupatum fuisset
aliter ab altero Populo, talis pactio non requireretur.
Ziegl. b. l.

XIX. *Cum Flumen mutat cursum, an simul Imperii terminus muta-
 tur, & quae Flumen adjecit, an ea cedunt eis, quibus adjec-
 ta sunt ?*

Grot. diſt. R. Si territorium ad Flumen se extendat, cursu Fluminis pau-
c. 3. §. 16. latim mutato, mutantur & fines territorii: & quicquid alteri
Text. in parti adjectum est, sub ejus est imperio, cui adjectum est: quia
Syn. J. G. eo animo Populus Imperium occupasse primitus creditur, ut Flu-
c. 8. §. 16. men sua medietate dirimeret eos, tanquam naturalis terminus,
 quia Imperiis distinguendis nihil est aptius, quam quod non
 facile transitur, ut sunt Flumina & Montes.

XX. *An idem dicendum, si alveum mutaverit Annus ?*

Grot. d. R. Non. nam Flumen etiam, quia Imperia determinat, non
c. 3. §. 17. consideratur nude, quia aqua est, sed quia aqua alveo tali fluens
§ ibi ripisque
Roehl.

Art. 17. (c) Exempli gratia, Romani Portus habebant, unde prodibant
 Naves, alios a possessione Maris Mediterranei cohibentes.

Art. 18. (d) Sic Romanorum cum Carthaginienſibus erat foedus, quo isti
 tenebantur, ipsisque prohibebatur excessus quorundam terminorum.

ripisque talibus inclusa : at si alveo veteri deserto aliò irruperit Flumen , non idem erit , quod fuit ante ; secus quàm quando paulatim cursum mutat ; sed novum vetere extincto orietur , & sicut , si exaruiſſet Flumen , Imperii terminum determinabit medietas alvei veteris. Hæc enim mens Populorum fuisse censenda est , ut Flumine quidem naturaliter dirimi vellent , quod si Flumen esse defuisset , ut tum teneret quisque quod tenuisset.

XXI. *An totum Flumen uni Populo potest accedere ?*

R. Aff. si alterius Imperium in ripam serius & occupato jam *Grot. d. Flumine cœperit , aut eum in modum res pactionibus definita c. 3. §. 19. fit.*

XXII. *Si quædam Dominum habuerunt , sed habere desierunt , aut quia derelicta sunt , aut quia defecerunt Domini , an originariè possunt acquiri ?*

R. Privati ea originariè acquirere possunt , si Populus seu universitas , aut Dominus superior , à cujus Dominio generali pendet , eorum occupationem privatis aut concedat , aut ea privatis assignet. alias enim , si quid Domino particulari carere incipiat , non fit occupantis , sed ad Universitatem , aut ad Dominum superiorem redit. *diſt. §. 19. n. 3.*

C A P U T I V.

De Derelictione præsumta , & eam secuta occupatione : & quid ab usucapione & præscriptione differat.

I. *Quæ res dicantur derelicta.*

II. *Quomodo alicui de alterius animo constare possit.*

III. *Quæ sint signa ejus externa.*

IV. *Quomodo factis aliquid habeatur pro derelicto.*

V. *An sub factis comprehendantur non facta.*

VI. *Quæ in silentio requirantur , ut valeat ad præsumendam derelictionem.*

VII. *An conjectura scire aliquem*

- ¶ *velle ex tempore possit de sumi.*
- VIII. *An tantum temporis inter presentes, quantum inter absentes requiratur.*
- IX. *Quot anni faciant tempus memoriam excedens.*
- X. *An actus negativi ad conjecturam presumta derelictionis sufficient.*
- XI. *An idem obtineat in Imperiis.*
- XII. *Quomodo res pro derelicta habita acquiratur.*
- XIII. *Quid sit usucapio seu prescriptio.*
- XIV. *An obtineat in Regnis.*
- XV. *An ad Reges pertineat, cum sit Juris civilis.*
- XVI. *An Reges ea opus habeant, cum omnia acquirant aut jure Belli aut titulo pacifico.*
- XVII. *An nondum natis jus sumi tali derelictione decedat.*
- XVIII. *Lex de usucapione & prescriptione lata ab eo, qui habet Summum Imperium, an ad Summam Imperium ipsum & ejus partes pertineat.*
- XIX. *Quicquid juris est in integro, an non observandum sit in parte.*
- XX. *An Populus in delatione Imperii prescribere possit modos illud amittendi per non usum.*
- XXI. *Ea, que non sunt de natura Summi Imperii, an legibus Populi de usucapione latis subiaceant.*
- XXII. *An semper liceat subditis se in libertatem vindicare.*
- XXIII. *An actus mere facultatis prescribi possint.*

I. *Quæ res dicuntur derelictæ?*

Grot. l. 2. R. **R**es derelictæ dicuntur, quas quis non amplius vult habere in numero rerum suarum.
c. 3. §. 19.

II. *At vero hoc pendet ab alterius animo, quomodo mihi de isto constare potest?*

Grot. l. 2. R. Non quidem congruum est Naturæ humanæ, nudis animi actibus efficientiam juris tribuere; tamen quia animus cognoscitur non potest, nisi ex signis externis: Natura humanæ Societatis, quæ vult, ut officiorum inter nos & rerum fiat commutatio, non patitur, ut actibus animi sufficienter indicatis nulla sit efficacia, quia alias nulla esset via hæc negotia expediendi inter homines.
c. 4. §. 3.
c. 2. §. 2.
n. 5.

III. *Quæ*

III. *Quæ sunt signa externa, ex quibus mihi constat de alterius animo?*

R. Verba vel facta : & quidem de verbis rem abdicantis ex-
 pedita res est, dummodo non sint vaga, ambigua, obscura, &
 rem non satis exprimentia.

d. c. 4.
 §. 3. in fin.
 c. 6. §. 2.
 c. 11. §. 11.

IV. *Quomodo factis aliquid habetur pro derelicto ?*

R. Quod abjicitur aut deferitur ; nisi ea sit rei circumstantia,
 ut temporis causa & requirendi animo aut repetendi sit abjec-
 tum aut desertum ; ut si quis navis levandæ gratia aliquid ab-
 jiciat, aut fundum deferat ob metum hostium. Et hoc non
 tantum inter privatos, verum & inter Reges locum habet & Po-
 pulos liberos : venit enim ex Jure naturali, quo quisque suum
 potest abdicare, & ex naturali præsumptione qua voluisse quis
 creditur, quod sufficienter significavit.

diß. c. 4.
 §. 4. n. 1.
 §. 2.

V. *An sub factis comprehenduntur non facta ?*

R. Moraliter sub factis veniunt & non facta considerata cum
 debitis circumstantiis : sic qui sciens & præsens tacet, quando agitur
 de commodo, videtur consentire : quando agitur de ipsius præ-
 judicio vel obligatione, tum demum, si actum impedire potuit, &
 non fecit : sæpe enim circumstantiæ ostendunt, metu aliquem
 vel alio casu impediri, quo-minus loquatur. Sic à Populo potest
 subito introduci consuetudo, ex eo quod ab Imperium habente
 toleratur per tempus, quantum satis est ad significandum consensum.

diß. c. 4.
 §. 5.
 Ziegl. b. 1.

VI. *Quæ requiruntur in silentio, ut valeat ad præsumendam dere-
 lictionem ?*

R. Duo 1. ut sit silentium scientis, nam silentium nescientis
 Jure naturæ caret effectu. 2. ut sit libere volentis : si enim alia
 causa appareat, cessat conjectura voluntatis. vid. quæst. 4.

diß. c. 4.
 §. 5. n. 3.

VII. *Hæc conjectura, scilicet ut aliquis præsumatur scire & velle,
 potestne etiam sumi ex tempore ?*

R. In utrumque temporis magna vis est : nam primum fieri
 vix potest, ut multo tempore res ad aliquem pertinens non ali-
 qua via ad ejus notitiam perveniat, cum multas ejus occasiones

diß. c. 4.
 §. 6. Puff.
 l. 4. c. 12.
 §. 8. in fin.

K

submi-

subministret tempus: deinde incussus semel metus durare quidem non nihil creditur, sed, non perpetuo, cum tempus longum multas occasiones adversus metum sibi consulendi perse, vel per alios suppeditet, etiam exeundo fines ejus, qui metuitur, saltem ut protestatio de jure fiat, aut quod potius est, ad judices aut arbitros provocetur.

VIII. *An tantum temporis requiritur inter præsentes, quantum requiritur inter absentes?*

Grot. d. c. 4. §. 6. Puff. d. 1. R. Non. etiam Jure naturæ inter præsentes minus temporis spatium ad hanc conjecturam sufficit, quam inter absentes: in omnibus autem tempus memoriam excedens, quasi moraliter infinitum, ad rei derelictæ conjecturam semper sufficere videtur, nisi validissimæ sint in contrarium rationes; ut si quis propter impotentiam jus suum sibi vindicare non potens, protestatione illud conservet.

IX. *Quot anni faciunt tempus memoriam excedens?*

diff. c. 4. §. 7. Boecl. b. 1. p. 118. §. 119. R. Anni centum non longe abeunt à tempore memoriam excedente, quia communem humanæ vitæ terminum constituunt: quamvis non sint plane idem propter interventum famæ & auditionis à parentibus & avis. Monumenta scripta hic non attenduntur, quia alias nullum esset tempus memoriam excedens.

X. *Cum non sit credendum, Homines projicere quod suum est, ideoque ad conjecturam præsumptæ derelictionis actus negativi non videntur sufficere, etiam cum magno temporis spatio conjuncti.*

diff. c. 4. §. 8. n. 4. R. Cum Homines se suaque ament, non quidem præsumuntur facile quod suum est projicere, verum credibile etiam non est, quemquam ejus quod vult, longo tempore nullam plane edere significationem idoneam.

XI. *An idem obtinet in Imperiis?*

diff. c. 4. §. 8. n. 2. l. 1. c. 4. quest. 13. R. Affirmatur. quanquam enim magni fieri soleant, scire tamen debemus, magna esse onera, & diligentem atque perpetuam requirere administrationem; quæ si deficiat, facit, ut qui Rex fuit, desinat esse Rex.

XII.

XII. *Si itaque interveniat actus negativus, seu si aliquis nihil faciat circa suam rem, eamque alius interea possideat, quomodo eam acquiritis?*

R. Hæc præsumta derelictio facit, ut eam usucapiat aut præscribat.

XIII. *Quid est Usucapio seu præscriptio?*

R. Usucapio seu præscriptio est modus, quo propter prioris domini negligentiam, & præsumtam derelictionem, possessori per tempus idoneum res acquiritur.

XIV. *An obtinet in Regnis?*

R. Affirmatur; quia 1. derelinqui possunt. 2. tandem aliquando in certo & extra controversiæ aleam constitui humanæ Societatis interest propter pacem communem, quam adjuvant conjecturæ favorabiles putandæ sunt. Et hinc 3. communis necessitas & utilitas inter omnes Gentes induxit hanc Legem, ut possessio memoriam excedens non interrupta, nec provocatione ad arbitrium interpellata omnino dominium transferat; ita ut non tantum Regi adversus Regem, Populo libero adversus Populum liberum jus imperandi acquiri possit, ut expresso consensu, ita derelictione eum secuta, aut ex ea vim novam accipiente apprehensione; ea enim, quæ ab initio vitiosa sunt, si nova causa superveniat, convalescere possunt: verum etiam ut alicujus Populi Rex verus amittere possit Regnum, & Populo subjici; & qui revera non Rex sed Princeps erat, Rex Summo cum Imperio fieri, & Summum Imperium, quod penes Populum aut penes Regem in solidum erat inter eos dividi.

Grot. l. 2. c. 4. §. 9.
l. 2. c. 4. §. 8. n. 3.
d. c. 4. §. 9. sed aliter.
d. c. 4. §. 11. aliter.
Vasq. l. 2. c. 51. n. 28. vid.
Grot. d. c. 4. §. 1.

XV. *Usucapio cum sit Juris civilis, quomodo ad Reges pertinet?*

R. (a) Usucapio est Juris naturæ, propter fundamenta, quibus nititur, scilicet de re derelicta, de voluntate idoneis signis declarata, & de Societate non perturbanda: Juris gentium ratione

Boeckl. l. 2. c. 4. p. 122. & seqq.

K 2. definiti

Art. 15. (a) In statu Juris Naturæ, tempus defini non potest, quo elapso, Usucapio locum habere possit, nam pendet a circumstantiis, variisque rationibus; In Jure verò Civili, defini potest, & hoc, diverso modo, pro variisque rationibus, majus vel minus assignari potest.

aliter definiti certo modo temporis & perpetuæ possessionis : Juris civilis propter specialem formam, quæ pro conditione variarum Rerum propp. varie descripta est.

Feld. ad Grot. d. c. 4. §. 1. Cujac. ad l. 1. de usucap. aliter

Corring. de fin.

Imp. c. 19.

Puff. l. 4.

c. 12. §.

ult.

Tbuanus

l. 59. p. 43

XVI. *Quamvis sit Juris naturæ, tamen non videtur pertinere ad Reges, quia quicquid possident, acquisiverunt aut jure Belli, aut titulo pacifico, & nullo casu opus est præscriptione?*

R. (b) Verum est, quando jure Belli & victoriæ acquirunt, non opus est præscriptione, sed quando titulo pacifico quid nacti sunt facile accidere potest, ut vel detentor, sæpe etiam verus possessor jus in Regnum in alium transferat vel venditionis vel alio titulo, in præjudicium Agnatorum suorum, qui si per tempus idoneum ad præsumtam derelictionem sileant, præscriptioni sine dubio locum faciunt: vel si pax fiat, & de locis quibusdam restituendis Tractatus differantur in aliud tempus, e. g. in viginti annos, quibus elapsis Tractatus reassumi debeant; si hoc non fiat, & isti, quibus possessio est ademta, iuter idoneum tempus eam non repetant, per præscriptionem dominium & imperandi jus recte amississe dicuntur.

XVII. *An nondum natis jus suum tacite tali derelictione potest decedere?*

Grot. d.

c. 4. §. 10.

Puff. l. 4.

c. 12. §. 10.

Boeck. b.l.

R. Ejus qui nondum conceptus & natus est nullum est jus; quare si Populus, à cujus voluntate jus habendi Imperium proficiscitur, voluntatem mutet, consensu parentum, è quibus nasci possunt, qui jus suo tempore essent habituri, sive expresse sive tacite per præsumtam derelictionem hoc fiat, nullam facit injuriam iis, qui nondum nati sunt, ut quibus jus quæsitum nondum est: licet jure civili ut aliæ fictiones, ita & hæc introduci possit, ut eorum, qui nondum sunt, personas Lex interim sustineat, atque ita impediatur, ne quid adversus eos possit occupari: quod tamen Leges velle non temere censendæ sunt, quia ista privata utilitas

Art. 16. (b) Si iustum nempe sit Bellum, non opus est præscriptione; sed si manifestè injustum esset Bellum, tunc opus esset præscriptione, ut legitima esset possessio, nisi expressa fieret primi occupantis voluntas.

utilitas publicæ valde repugnat, & facit, ut aliquo modo Imperia sint in incerto & non extra controversiæ aleam.

XVIII. *Si Lex de usucapione aut præscriptione sit condita ab eo, qui habet Summum Imperium, pertinetne ad ipsum jus Imperii & ejus partes necessarias.*

℞. (c) Negatur 1. quia is se non potest obligare per modum Legis, quæ fertur à Superiore, nemo autem se ipso superior est. 2. Nec præsumitur velle, quia Legum auctores non consentur se velle comprehendere sub Lege, nisi ubi & materia & ratio Legis ipsis est communis cum subditis suis ut hominibus, e. g. in æstimandis rerum pretiis, seu quando aliquid emunt, oportet, ut æque solvant pretium justum ac si subditi emant, Natura enim æqualitatem imperat inter contrahentes: jus autem imperandi non est paris rationis cum aliis rebus, imo nobilitate sua res alias multum excedit, & Imperantibus proprium est. Unde sequitur, neque tempus Lege definitum sufficere ad acquirendum Summum Imperium aut partem ejus necessariam, si desint conjecturæ naturales, neque tantum temporis spatium requiri, si intra id tempus eæ conjecturæ quantum satis est adsint.

Grot. l. 1.
c. 3. §. 7.
n. 1. l. 2.
c. 4. §. 12.

Grot. l. 3.
c. 12. §. 8.

d. c. 4.
§. 12. n. 2.

XIX. *At vero æquitas naturalis vult, ut pars se componat ad rationem integri, ut quicquid juris est in integro, illud etiam observetur in parte, in primis cum integrum seu totum habeat jus in partem.*

℞. Rex quidem pars est integri, seu est pars Civitatis, in qua Rex est, sed talis pars, in quam tota Civitas voluit jus suum transferri, ita ut nullum amplius nec in se nec in ipsum Regem retineret; ideoque sua Lege ne quidem ut pars integri seu Civitatis obligari potest, nam integrum seu Civitas ipso non est superior.

Grot. l. 1.
c. 3. §. 8.
§. 9. d.
c. 4. §. 12.
n. 1.

XX. *Sed annon in delatione Imperii Populus suam voluntatem exprimere potest, quo modo ac tempore Imperium non utendo amitti velit?*

℞. Affirmatur; & hæc voluntas haud dubie sequenda est, nec infringi

K 3

Grot. d.
c. 4. §. 12.

Art. 18. (c) Rex, quatenus pars Societatis, officiis sibi cum aliis communibus obstringitur, quatenus vero Rex, spectatur tanquam persona Civitatem universam sive Societatem repræsentans, cujusque voluntas spectatur tanquam illius Societatis voluntas.

n. 2. in fin. c. 7. §. 27. in fin. l. 1. c. 3. §. 16. n. 1. §. 2. infringi potest à Rege etiam Summum Imperium habente, quia ad hoc in Imperii acceptatione pacto se obstrinxit, & præterea pertinet ad modum habendi Imperium, qui pendet ex primæva voluntate, quando in Civitatem coiverunt, nec comprehenditur sub Imperio; quia tunc adhuc nullum fuit.

XXI. *Ea, quæ non sunt de natura Summi Imperii, nec ut proprietates ad eam pertinent, sed separari ab ea naturaliter possunt, aut cum aliis communicari, an legibus Populi de usucapione latis subjacent?*

d. c. 4. §. 13. aliter Struv. in Syn. J.F.c. 14. §. 6. **R.** Subjacent, quia comprehenduntur sub Summo Imperio & ab eo dependent, ut sunt omnia jura quæ in Feudum conceduntur; sic videmus subditos esse qui præscriptione acquisiverunt, ut appellari ab iis non possit.

Ziegl. b. l. Vajq. l. 2. c. 8. n. 3. d. c. 4. §. 14. **XXII.** *An semper licet subditis, si possint, se in libertatem, quæ est Populi, qui nulli subjicitur, vindicare?*

Coming. de fin. Imp. c. 19. §. 7. **R.** Non: quia post constitutum Imperium Regi à Deo tale jus confertur, quod in posterum à voluntate Populi non dependet; & si vi partum sit Imperium, olim pro libertate pugnare honestum erat, at qui victi semel sunt, & longo tempore paruerunt, si jugum excutiant, faciunt quod desperatorum hominum est, non quod libertatem amantium. Imo contraria sententia juri Divino, Naturæ, & Gentium est adversa, & omnibus Rebuspp. evertendis idonea, ideoque impia & non toleranda.

XXIII. *An actus meræ facultatis præscribi possunt?*

d. c. 4. §. ult. **R.** (*d*) Jura quæ non habent quotidianum exercitium, non amittuntur nisi ex quo tempore intercessit prohibitio aut coactio, eique paritum est cum sufficienti consensu significatione. Sic si quis per centum annos cum uno duntaxat vicino societatem habuerit, etiam cum aliis eam habere poterat. id quod obtinet quoque in omnibus aliis meræ facultatis actibus.

CAPUT

Art. 23. (d) Si quis Privilegio quodam, sive Munere donatus, peccet contra scopum talis Muneris, tanquam præscriptum haberi potest; Sed si alteri tantum esset concessum Honoris causa, non cogereur adesse frequenter Coetibus, tamen si identidem solùm adfuisset, Dignitate sua non ideo spoliaretur.

CAPUT V.

De acquisitione originaria juris in Personas: ubi de jure Parentum: de Matrimoniis: de Collegiis: de jure in subditos: & servos.

I. Quomodo jus originarie acquiratur in Personas. II. Cui Deus conferat jus propter generationem. III. Quid sit Imperia patris & matris inter se contendant. IV. Quid sit patria potestas. V. Quomodo patria potestas differat ab Imperio paterno. VI. An patria potestas recte distinguatur per certa temporis intervalla. VII. Quibus temporibus jus coercendi competat. VIII. An Pater filium oppignorare, vendere, aut alteri in adoptionem dare possit. IX. An habeat jus interficiendi liberos. X. Hoc jure patri denegato, annon delicta manerent impunita. XI. Quomodo propter consensum Deus jus conferat in personas. XII. Quomodo differat consociatio à subjectione. XIII. Quae sit consociatio maxime naturalis. XIV. Cui competat Imperium in societate maritali.	XV. Quid sit Conjugium. XVI. An permessa sit Polygamia. XVII. An Divortia Jure natura sint licita. XVIII. Consensus parentum an absolute sit necessarium. XIX. Nuptiae an sint permittendae cum eo vel ea, quae jam in matrimonio vivit. XX. Quae Nuptiae prohibeantur propter cognationem & affinitatem. XXI. An haec prohibitio etiam obtineat in linea collateralis. XXII. Concubinitus an sit verum & ratum Matrimonium. XXIII. An inter civem & peregrinam, Senatorem & libertam, liberum & servam, servum & ancillam verum contrahatur Matrimonium. XXIV. An Conjugia inter certas personas à Lege civili vetita, semper sint irrita. XXV. An Matrimonium ad Morigenicam verum & ratum sit conjugium. XXVI. Quae rationes civiles talia Matrimonia suadeant.

XXVII.

XXVII. *Quæ sint alia confociationes præter maritalem.*

XXVIII. *Quæ sint communia omni confociationi.*

XXIX. *Quid si in deliberationibus pares sint sententia.*

XXX. *Quomodo sententia, licet diversa appareant, conjungantur.*

XXXI. *Quid si socius absit.*

XXXII. *Quis sit ordo naturalis inter socios.*

XXXIII. *Si non omnes aequaliter participant de re, quæ fundamentum est societatis, quomodo sint ferenda sententia.*

XXXIV. *Confociatio in Populum quale jus conferat.*

XXXV. *An Populus liber habeat par jus Regibus.*

XXXVI. *An Civibus de civitate abscedere liceat.*

XXXVII. *Facultas migrandi an*

prohiberi possit.

XXXVIII. *Quid si Majestas subditos invito detineret.*

XXXIX. *An gregatim possint discedere.*

XL. *An quovis tempore.*

XLI. *An Civitas jus habeat in exsules.*

XLII. *Quotuplex sit subjectio.*

XLIII. *Quotuplex sit subjectio privata.*

XLIV. *Quæ sit ignobilissima subjectio speciei.*

XLV. *An aequitas naturalis servitutem ex consensu permittat.*

XLVI. *Quousque se extendat jus dominorum in servos.*

XLVII. *Unde oriatur jus in prolem servilem.*

XLVIII. *An servis aufugere liceat.*

XLIX. *Quid sit subjectio publica.*

L. *Quomodo jus oriatur ex delicto.*

I. *Vidimus, quomodo jus originarie acquiratur in res; Videamus nunc quomodo originarie acquiratur in personas?*

Frid.

Horn. l. 1.

c. 2. §. 1. a-

liter Grot.

l. 2. c. 5.

§. 1.

Deus, qui est unica causa efficiens potestatis & ordinis, qui est in Societatibus inter Imperantes & parentes, eam confert vel propter intercedentem generationem, vel consensum, vel delictum.

II. *Cui confert jus propter generationem?*

Grot. l. 1.

c. 1. §. 3.

n. 2. aliter

Hebbes de

Cive c. 9.

aliter

Puffend l.

6. c. 2. §. 4.

R. Quamvis liberi Parentibus sint æquales naturâ, non tamen iis sunt æquales potestate, sed sunt sub Parentum Imperio; liberi enim cum Parentibus vivunt in societate inæquali, quæ Rectoria dicitur: & Deus & natura, quia Parentibus præcipiunt educationem, simul concedunt Imperium in liberos, iisque injungunt obedientiam & reverentiam erga Parentes.

III.

III. *Quid si Imperia Patris & Matris inter se contendant?*

R. (a) Patris Imperium præfertur, quia propter sexus prætantium, Deus præter Imperium paternum, quod ipsi commune est cum matre, in eum solum contulit patriam potestatem.

Grot. d. c. 5. §. 1. Fr. Horn. d. 1. r. c. 2. §. 6. sed aliter.

IV. *Quid est Patria potestas?*

R. Patria potestas est potestas, quam Pater in liberos habet, & bona eorum ad communem familiæ utilitatem.

V. *Quomodo Patria potestas differt ab Imperio paterno?*

R. Patria potestas 1. est in personas & bona, Imperium est tantum in personas. 2. Imperium Patri & Matri est commune, & manet patria potestate soluta, adeo ut si filius reverentiam debitam exhibere recuset, durioribus mediis ad hoc cogi possit. 3. Posita Patria potestate, hæc societas est perfecta; posito autem Imperio tantum, vel quia liberi exierunt ex familia, vel quia Pater mortuus est, hæc societas est imperfecta, ad eum modum, quo mortuo domino, domina societatem herilem ratione effectus conservat & continuat.

Grot. d. c. 5. §. 3. & 6.

VI. *Possumusne Patriam potestatem & Imperium paternum distinguere per certa temporis intervalla.*

R. Distinguenda sunt tria tempora: Primum est tempus imperfecti iudicii, & in hoc omnium liberorum actiones sunt sub Parentum dominio; æquum enim est, ut qui se regere non potest, regatur aliunde, & vero naturaliter alius inveniri non potest, cui regimen competat, quam Parentes, quorum pars liberi esse censentur: tamen & in hoc tempore Jus sustinet eorum personam, ut si aliunde ipsis aliquid obveniat, ejus dominium sibi acquirant, licet exercitium impediatur ob iudicii imperfectionem. Secundum est tempus perfecti iudicii, & in hoc tempore subsunt parentum Imperiis non aliæ actiones, quam quæ ad familiæ Paternæ aut Maternæ statum aliquid momenti habent, seu ex

Grot. d. c. 5. §. 2. & seqq. aliter Ziegl. b. l. & Feld. hunc refutat Boecl. b. l. illum. Pruff. l. 6. c. 2. §. 7. Horn. d. c. 2. §. 6. Grot. d. c. 5. §. 2. n. 2. c. 3. §. 6.

L

actiones,

Art. 3. (a) Ratio educitur, nempe ex eo quod Patres, administrandis, educationique suorum Liberorum sunt magis idonei quam Matres.

- d.c.5. §.8. actiones, quæ non concernunt causas publicas: æquum enim est,
 d.c.5. §.3. quia manent pars familiæ, ut pars conveniat cum ratione inte-
 § c. 4. gri, eique subjiçatur, & ejus conservationem quærat & pro-
 §. 12. moveat; in cæteris actionibus, quæ non pertinent ad familiam,
 facultatem moralem agendi quidem habent, tenentur tamen in
 illis quoque studere semper placere Parentibus, ne contra pietatis,
 d.c.5. §.6. observantiæ & gratiæ rependendæ officium peccent. Tertium tem-
 pus est, in quo non tantum sunt perfecti judicii, sed & in om-
 nibus sunt sui juris, & non sunt amplius pars familiæ, sed ex
 ea omnino exiverunt, & sic actus eorum non possunt reddi irri-
 ti eo nomine, quod Parentes habeant: semper tamen manet &
 in hoc tempore pietatis & observantiæ debitum, quia causa,
 propter quam Deus eam exigit, est generatio, quæ perpetua est &
 tolli non potest.

VII. *Si liberi non velint facere ea, quæ sunt officii?*

- d.c.5. §.4. R. In duobus prioribus temporibus, jus regendi etiam jus coër-
 cendi complectitur, quatenus nempe vel cogendi sunt ad offi-
 cium & obedientiam, vel emendandi: (b) imo etiam in tertio
 tempore, si pietatis & observantiæ debitum negent, propter Im-
 perium paternum, quod nullo tempore tollitur, necessitate exi-
 gente, durioribus mediis uti licebit.

VIII. *Quoniam Imperium paternum nunquam potest avelli à perso-
 na Parentum & in alium transferri, anne Pater filium oppignorare,
 & si necesse sit, vendere aut in adoptionem dare potest?*

- d.c.5. §.5. R. Ubi alia ratio eum alendi non suppetit, potest eum oppi-
 Puff. l. 6. gnorare & vendere, non quidem ut detrudatur in perfectam ser-
 c. 2. §. 9. vitudem, sed ut alteri constituatur jus aliquod simile dominio,
 aiter utendi scilicet servitio filii: hinc multo magis alii in adoptionem.
 Boeck. § dare licet, quia sic efficitur filius alterius; censetur quippe ipsa
 Feld. b. l. natura jus dare ad id omne, sine quo obtineri non potest: quod
 Grot. d. ipsa Imperat.
 c. 5. § 5.
 in fin.

IX.

Art. 7 (b) In tertio Casu, inest tantummodò Patribus, Jus imperfectum
 in Liberos.

IX. *An Pater habet jus interficiendi liberos ?*

R. In societatibus simplicibus tanta potestas à Deo non est concessa, quia ad finem in iis obtinendum ea non opus est: sicut enim de omni Summo Imperio ac Civili id vere dicitur, quia alias securitas & ordinata tranquillitas in Civitate obtineri non posset, sed potius esset dissociata multitudo, scilicet, quod ei insit jus vitæ & necis; ita fallit in Imperiis Summo minoribus, qualia sunt Maritale, Patrium & Dominicum.

d. c. 5.
§. 4-7.
28. §.
Boecl. h.l.
Diss.
Horn.
l. 1. c. 2.
Bodinn.
de Rep.
l. 1. c. 4.
jung.
Boecl.
Inst. Pol.
l. 1. c. 3.

X. *At vero sic delicta manerent impunita ?*

R. Si sint Familiæ segreges & extra Civitatem, delictorum puniendorum jure potiuntur: si sint in Civitate, ratio Rerumpp. vult, ut poenarum capitalium potestas non aliunde quam ab Imperantibus dependeat; singulis enim concedendum non est quod publica debet fieri auctoritate, majoris tumultus evitandi causa.

Grot. l. 1.
c. 3. §. 1.
§. 1. 2.
c. 1. §. 14.
in fin.

XI. *Quomodo propter consensum Deus jus confert in personas ?*

R. Hoc confert aut propter consociationem, aut propter subjectionem.

Grot. d.
c. 5. §. 8.

XII. *Quomodo differt consociatio à subjectione ?*

R. 1. Omnis subjectio includit consociationem, sed non omnis consociatio est subjectio: nam 2. societas potest esse inter æquales, e. g. inter fratres, amicos, foederatos, & plures Patresfamilias in Civitatem coeuntes, antequam Imperii formam elegerint; subjectio nunquam est inter æquales, e. g. Regem & subditos, Patrem & liberos, Dominum & servum. 3. in consociatione aliquis participat de Jure Imperandi, fecus quam in subjectione.

Grot. l. 1.
c. 1. §. 1.
n. 2.
c. 3. §. 12.
n. 1. in pr.
d. c. 5.
§. 31.

XIII. *Qua est consociatio maxime naturalis ?*

R. Consociatio maxime naturalis in Conjugio apparet; quia ad id Natura nos ducit.

XIV. *Cui competit Imperium in hac Confociatione ?*

d. c. 5. § 8 n. 1. *aliter* *Horn. l. 1. c. 1. §. 5. & Puff. l. 6. c. 1. §. 12. aliter.* **R.** Soli Marito in Uxorem ; Marito cum uxore in familiam ; habita tamen ratione prærogativæ marito competentis , ob sexus differentiam. Hinc Maritus uxoris caput est in rebus conjugii & rebus familiæ , & de domicilio constituere jus est Marito.

XV. *Quid est Conjugium ?*

Grot. d. c. 5. §. 8. n. 3. aliter. **R.** Conjugium est viri & mulieris conjunctio individuum vitæ consuetudinem continens.

XVI. *An unus Vir potest ducere plures Uxores , aut una Uxor nubere pluribus. Viris ?*

aliter *Grot. d. c. 5. §. 9. n. 1. Puff. l. 6. c. 1. §. 18. & 19. in fin. Fe'd b. l. & Boecl. in Inst. Pol. l. 1. c. 2 p 23. Meyer de Ux. Cbristiana Sect. II. & III. Puffend. l. 6. c. 1. §. 19. in fin.* **R.** Matrimonio soluto potest ; quia alterius Conjugis facultas seu jus in alterius Personam non nisi constante Matrimonio durat , seu , ut loquuntur , Polygamia successiva utrique conjugum est permessa : durante Matrimonio non potest , seu Polygamia simultanea est prohibita : quia à Deo per conjugium conjugum in alterius conjugis corpus facultas seu jus datur , quod nequidem mutuo consensu , durante matrimonio tolli potest. Nam hoc jus non pendet à consensu mutuo , sed à Deo & jure naturæ , quod vult , ut amor conjugalit sit æqualis , reciprocus & individuus , sine quo societas honesta & decora inter homines consistere non potest ; Jus enim naturæ æquale est in omnibus hominibus in universo Mundo , & sic in pauperibus æque ac divitibus , quibus omnibus si concedatur jus habendi plures uxores , evertatur Societas necesse est : scilicet per liberorum nimiam multitudinem Nobiles familiæ ad egestatem , Modicæ ad mendicitatem rediguntur , ac tandem tenui plebecula Civitates repleræ , ubi commode evacuari nequeunt , mole sua Respp. subvertunt. Quo accedit , quod Polygamia sit contra primævam matrimonii institutionem , & quod fides , quæ est vinculum omnis societatis , tali concubitu violetur , quia continet adulterium , quod committitur , quoties fides conjugalit , quæ Dei & naturæ instituto , tacite & necessario inest omni vero conjugio , per concubitum violatur.

XVII. *An Divortia Jure Natura sunt licita ?*

aliter *Grot. d.* **R.** Non , nequidem mutuo consensu ; quia Jus , quod propter

ter Matrimonium conjugum in conjugem competit, à Deo & natura confertur non à consensu contrahentium: & hoc jus individuum vitæ consuetudinem continet, quamdiu capita primaria & essentialia conjugii seu matrimonii ab altero non sunt violata. Scilicet initur Matrimonium sobolis procreandæ causa, cui fini necessaria est mutua corporum præbitio: quæ si vel per malitiosam desertionem vel pertinacem & spontaneam debiti conjugalis denegationem fieri prohibeatur, justam Divortii causam innocenti præbet. Deinde Conjugium initur, ut suam quisque prolem suscipiat, non adulterinam, aut supposititiam. Imo etiam extra procreationem sobolis honestæ suam sibi seorsim volunt & debent habere uxorem, & gravem ducunt injuriam, si alteri Corporis sui usuram sponte concedat: unde & hæc & aliæ similes, quibus per concubitum fides conjugii violatur, erunt justæ Divortii causæ, quæ & Matrimonii essentiam destruunt, & obligationem inde ortam omnino tollunt.

c. 5. §. 91.
n. 2. Job.
Milt. de
divort.
Puff. l. 6.
c. 1. §. 24.
Puff. d.
l. 6. c. 1.
§. 20.

XVIII. *An consensus Parentum requiritur ad validitatem Conjugii Jure naturæ?*

R. Non; quia qui Uxorem ducit, & maturæ debet esse ætatis, & extra familiam abit, ita ut habeat facultatem moralem: & hac in re Regimini familiari non subjiçietur: quamvis officio filiorum conveniens sit, ut Parentum consensum impetrent, nisi manifeste iniqua sit eorum voluntas. Nam si in omnibus rebus filii reverentiam Parentibus debent, certe præcipue eam debent in eo negotio, quod ad Gentem totam pertinet, quale sunt Nuptiæ. Hinc & in Sacris literis videmus Viros pios, multoque magis Mulieres in contrahendis Nuptiis secutas auctoritatem Parentum: sed non tamen irritum pronuntiatur Esavi conjugium, aut liberi illegitimi, quia sine tali auctoritate Nuptias contraxerat; non enim statim irritum est Jure naturæ, quod isti juri repugnat, sed id demum, in quo deest principium dans validitatem actui, aut in quo vitium durat in effectu.

Grot. d.
c. 5. §. 10.
d. §. 10.
n. 3.

XIX. *Nuptiæ suntne permixtæ cum eo vel ea, quæ jam in Matrimonio vivit?*

R. Non; quia & facultas moralis deest, sublata per prius Matrimonio.

aliter
Grot. d.
c. 5. §. 11.
vid. Feld.
b. l.
 trimonium, & omnis effectus est vitiosus: singuli enim actus contrectationem habent rei alienæ, sive vir sit, sive fœmina, nam jure naturæ Deus utrique æquale jus in alterius corpus concedit.

XX. *An omnes Jure natura inter se Nuptias contrahere possunt, an vero quidam prohibentur propter cognationem vel affinitatem?*

Grot. d.
c. 5. §. 12.
n. 5.
Justi &
decori
p. 52. alii
ter Puff.
l. 6. c. 1.
§. 31.
Grot. d.
c. 5. §. 12.
n. 2.
 R. Matrimonia parentum cujuscunque gradus cum liberis Jure naturæ sunt prohibita, 1. quia in hominum affectibus, quorum ratio non est corrupta, insita est fuga quædam commixtionis cum Parentibus & ex se natis: seu naturalis verecundia non sinit, ortus auctores cum sua sobole misceri. 2. quia nec maritus, qui superior est lege matrimonii, eam reverentiam potest præstare matri, quam natura exigit, nec patri filia; quia, quanquam inferior est in matrimonio, ipsum tamen matrimonium talem inducit societatem, quæ illius necessitudinis reverentiam excludit.

XXI. *Quid dicendum de gradibus affinitatis & de gradibus cognationis ex transverso limite, inter istas Personas, quæ vel Parentum & liberorum, vel Fratrum & Sororum loco sunt?*

d. c. 5.
§. 13. n. 2.
Meyer.
de grad.
prob. diff.
2. c. 5.
p. 51.
 R. (c) Præcepto Divinæ voluntatis, per rectam rationem, propter communem necessitatem & utilitatem, apud omnes Gentes, quæ sana utuntur ratione, in vetitum iverunt: harum enim Personarum convictus nimis quotidianus atque inobservatus stupris & adulteriis occasionem daret, si amores tales Nuptiis possent conglutinari. Quo accedit reverentia erga sanguinem & nomen paternum, quam in his personis deprehendimus, & quasi propterea si non præcipit, certe suadet nuptiis eorum esse abstinendum.

XXII.

Art. 21. (c) Jure Naturæ, permittuntur Conjugia Fratrum cum Sororibus, quod probatur, ex eo quod non potuit multiplicari Genus Humanum, nisi tali Matrimonio, quod locum habuit inter Liberos Adami: Præterea patet ex Genesios Libro, Cap. XX. v. 12. Abrahamum Sororem suam duxisse, qui tamen recensetur inter Viros sanctissimos; Jam autem si illicitum fuisset tale Matrimonium, a Deo prohibitum fuisset: Nam poterat Summus Parens Generis Humani, in æternum colendus, duo paria ab initio Mundi creare, simulque tale Matrimonium prohibere.

XXII. *Concubinatus estne verum ac ratum Conjugium?*

R. (d) Non. 1. quia contrahitur tantum libidinis explendæ causa. 2. est consuetudo diuturna, non perpetua ac individua. 3. est sine affectu maritali: licet matrimonia quædam concubinatus vocentur.

Osand.
ad Groc.
l. 2. c. 5.
obj. 15.
Groc. d.
c. 5. §. 15.

XXIII. *An inter Cræm & peregrinam, Senatorem & libertam, liberum & servam, servum & ancillam est verum & ratum Conjugium?*

R. Affirmatur; quia in his nihil deest ad ipsam Conjugii naturam, licet effectibus quibusdam Juris civilis propriis privetur, aut etiam effectus quosdam naturales impedimento legis civilis amittat.

b. l. aliter
Feld. §. 15.
d. c. 5.

XXIV. *Si Lex humana Conjugia inter certas Personas contrahi prohibeat an erunt irrita, si reipsa contrahantur?*

R. Non semper id quod vetitum est Lege humana irritum est, nisi & hoc Lex specialiter addiderit aut significaverit. Diverſa enim sunt prohibere & irritum quid facere, & prohibitio vim suam exerere potest per pœnam vel expressam vel arbitrariam.

d. c. 5.
§. 16.

XXV. *Quid dicendum est de Matrimonio personarum disparis qualitatis, quod nos vocamus Matrimonium ad Morgenaticam?*

R. Etiam est verum & ratum Conjugium; licet ob civiles rationes talem Uxorem non adſciscamus in justæ Matrisfamilias dignationem, nec ejus Proli idem jus sit, quod aliis filiisfamilias competit.

Puff. l. 6.
c. 1 §. 36.
Rbet. Inst.
Jur. Publ.
l. 1. tit. 21.
p. 303.
Groc. diſt.

XXVI. *Quæ sunt istæ Rationes civiles?*

R. Potissimum hoc fit ob conservationem illustrium Familiarum, aut in favorem priorum liberorum, vel denique ob melius ferendos sumtus, qui ex moribus Civitatis alias in justas uxores erant faciendi. Ex quibus sequitur, injuriam fieri istiusmodi Uxoribus, si vile concubinatum nomen iis imponatur, quæ a meretricibus

c. 5. §. 15.
n. 1. in
med.

Puff. l. 6.
c. 1. §. 36.

Art. 22. (d) In Libro *Genesis* legitur, Jacobum duas Uxores sibi comparasse, easque Sorores, Rachelem nempe, & Leam: Jam ætem nullibi in *Scriptura Sacra* videmus hoc duplex Matrimonium Jacobi improbatum fuisse.

Bitsch. ad 2. Feud. 29. tricibus gradu tantum differunt: nec ab hoc censu eximuntur, si vel maxime aliqua pacificatur, quod ad certum tempus uni soli se velit sociare; nam in fide conjugali longe sanctius quid est, quam solius mercedis, aut libidinis intuitu alicui soli corpus servare.

XXVII. *Præter hanc Confociationem naturalem, quæ sunt alia Confociationes?*

Grot. d. c. 5. §. 17. Es² 23. §. 25. in fin. **R.** Sunt vel privatæ, vel publicæ; & hæc quidem aut in Populum, quando plures Patresfamilias coeunt in unam Civitatem, & populum constituunt: vel ex Populis, ut in Fœdere.

XXVIII. *Hæ confociationes habentne aliquid commune, seu quod obtineat in omni confociatione?*

d. c. 5. §. 17. Boecl. b. l. Puff. l. 7. c. 2. §. 16. Bod. de Rep. l. 3. c. 4. **R.** Habent commune, quod in iis rebus, ob quas confociatio quæque instituta est, Universitas & ejus pars major nomine universitatis obligat singulos, qui sunt in societate. Omnino enim ea credenda est fuisse voluntas in societatem coeuntium, ut ratio aliqua esset commoda, quæ nihil difficultatis, aut obscuræ disceptationis haberet, expediendi negotia: quare naturaliter seclusis pactis aut legibus, quæ interdum unanimum consensum, interdum duas tertias partes requirunt, pars major jus habet integri. Hinc juri Naturæ non repugnat, ut sententia imprudentior plurium, sententiæ prudentiori pauciorum præferatur: in decidendis enim negotiis sententiæ numerantur, non ponderantur. Imo sæpe multitudo adtipulantium erroris indicium habetur, & vulgo placere, est sapientibus displicere. Verum in concilio aliquo, cujus membra æquali jure gaudent, hæc non procedunt. Quis enim hic iudicium feret, utra sententia sit prudentior? non sane ipsæ partes dissidentes; quotusquisque enim est, cui non sua prudentia, magis quam aliena placet? imo plures optimam sententiam vel ideo non sequuntur, quod ipsi non sint auctores.

XXIX. *Si pares sint sententia?*

Grot. d. c. 5. §. 18. **R.** (e) Nihil agitur; quia non satis momenti est ad mutationem. XXX.

Art. 29. (e) In isto Casu sunt suffragia repetenda, fieri enim potest, ut quis sententiam contrariam secunda vice amplectatur, impulsus nempe Argumentis sibi non antea notis.

XXX. *Sententia annon interdum conjunguntur, licet diversa appareant ?*

¶. Si pactio aut Lex aliud non præcipiat ; illæ sunt conjungendæ, quarum altera partem alterius continet, scilicet in eo, in quo conveniunt : sic qui in viginti damnant, & qui in decem, conjunguntur in decem, quia decem continentur in viginti, & qui in viginti damnat, damnat etiam in decem, & sic obtinebit eorum sententia, si plures sint contra absolventes. At qui morte reum puniunt, & qui relegant, non conjunguntur, quia in morte non continetur relegatio, sed sunt plane duæ diversæ pœnæ : si quidam relegent, quidam absolvant, etiam non conjunguntur, quia qui relegat, non vult eum absolvi, sed puniri, licet non ultimo supplicio.

d. c. 5.
§. 12.

XXXI. *Si Socius absit, aut alias impediatur jure suo uti, e. g. morbo, vel necessaria peregrinatione, quid agitur ?*

¶. Nisi pacta vel Lex obstant, jus absentis præsentibus accrescit : nam alias Societates ob medii negotia expediendi defectum facile frustrarentur suo fine. Sic in Imperio R. G. Imperatorem eligunt Electores præsentés, nulla habita absentium ratione.

Grot. d. c. 7. §. 20.
A. B. tit. 2. §. debet autem unusquisque Princeps.

XXXII. *Quis est ordo naturalis inter Socios ?*

¶. Prout quisque in Societatem venit. Sic inter fratres is servatur ordo, ut qui primus natus est, reliquos præcedat, atque ita deinceps, rejectis omnibus aliis qualitatibus, ut si forte secundo-genitus esset Consiliarius Principis &c. dummodo agatur de rebus in collegio societatis : extra has enim qualitates, aliæ supervenientes considerantur. Sic in eodem collegio cætera debent esse paria, e. g. si collegii membra lecta sunt partim ex Nobilibus, partim ex istis, qui Nobiles nati non sunt, & Nobilibus præ cæteris locus sit assignatus, tunc novus collega Nobilis Nobilibus in eodem Collegio posteriorem, aliis autem, qui Nobiles nati non sunt, priorem locum tenet. An idem obtinere debeat in Conciliis ad rem Christianam pertinentibus, ut Reges, Duces &c. qui primi Christianissimum professi sunt, reliquos præcedere debeant, plures affirmant.

Et ibi Limn. Inst. Jur. Publ. p. 67. Grot. d. c. 5. §. 21. Jac. Grot. de Præced. c. 3. §. 18. p. 79. Grot. d. c. 5. §. 21. in fin. aliter Boeckl. ibi.

XXXIII. *Ubi Societas fundamentum habet in re, quam non aequaliter omnes participant, quomodo Sententiæ sunt ferendæ?*

Grot. d.
c. 5. §. 22.

℞. Seclufis pactis & Legibus ordo fumendus est ex modo participationis, & Sententiæ etiam ad eum modum sunt ferendæ. Sic qui prior participat de re & plures partes in ea habet, prior dicit sententiam & plures, & ad eundem modum onera fert, e.g. in Imperio R. G. iis, qui plures Principatus possident, plura interdum suffragia in comitiis conceduntur, & plura onera ferunt.

Lamp.
part. 3.
c. 5. §. 5.
in fin. &

Conring.
ibi.

XXXIV. *Quomodo jus propter consensum oritur, quando plures Patresfam. in unum Populum & Civitatem coeunt?*

Grot. diſt.
c. 5. §. 23.
l. 1. c. 3.
§. 8. n. 2.
c. 4. §. 2.
n. 1.

℞. Quando plures Patresfam. in unum Populum ac Civitatem coeunt, & libertatem civilem retinere cupiunt, seu eligunt formam regiminis Democraticam, Deus, quia hæc est perfectissima Societas maximum dat jus Corpori in partes, ita ut nulla sit actio hominis externa, quæ non ad hanc Societatem aut per se spectet, aut ex circumstantiis spectare possit, scilicet ad finem hujus perfectissimæ Societatis obtinendum, qui est vita beata & tranquilla.

XXXV. *Datne Deus tali Societati par jus Regibus?*

Grot. l. 2.
c. 1. §. 1.
c. 3. §. 7.
& l. 1. n.
2. aliter
Fr. Horn.
l. 3. c. un.
§. 2.

℞. Affirmatur, 1. quia Populus liber habet summam Potestatem in Civitate ubique, i. e. in Personas & res. 2. Jus, quod Deus Populo libero concedit, producit eisdem effectus; & Facultates morales quæ producunt eisdem effectus, eadem sunt, & eodem nomine nuncupandæ sunt. Uno verbo, Populus liber parem habet Majestatem cum Regibus.

XXXVI. *An civibus de Civitate abscedere licet?*

Grot. in
Prolog. n. 6.
& d. c. 5.
§. 24.
n. 1. & 2.
l. 1. c. 2.
§. 1. n. 5.
c. 4. §. 4.

℞. Natura quidem nos ad societatem ineundam ducit & invitat, non tamen huic vel illi Civitati, quam deinde relinquere nequeamus, nos addicit, sed ut Cives eorumque Posteris adstringantur Pactis, quique vim illorum accipiunt moribus, opus est. Ex Conſociationis ergo natura hoc constat, verisimilius esse, ut licentiam pro arbitrio migrandi liber homo sibi reservasse intelligatur. Qui enim Civitati se adjungit, in sui suarumque rerum conservacionem hoc fecisse

ciffe intelligitur; & cum contingere possit, ut publicum Regimen vel alia in ista civitate privatis alicujus rationibus parum expediant, & ut alibi commodius easdem possit prosequi, neque tamen conveniat postulare, ut ad unius aut paucorum libitum hæc mutantur, satius erit, ut eis sit concessum per migrationem sibi consulere. Sic in Imperio R. G. subditi, qui diversæ à Domino territorii sunt Religionis, emigrare & bona sua vel vendere, vel per alios administrare possunt.

l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. §. 3. Brundis de jure emigr. th. 4. apud Fritsch. tom. 2. disp. 4. Puff. l. 8. c. 11. §. 2.

XXXVII. *Potesne Ediçto prohiberi, ne Cives migrent sub gravi pœna, e. g. confiscatione bonorum?*

R. Quia pactis & Legibus fundamentalibus hæc migrandi facultas Civibus potest adimi; cur propter utilitatem & necessitatem Civitatis Majestas tale edictum promulgare non possit, non videmus? sunt enim hæc, ut loquuntur, Juris naturæ permissivi: subditus enim in omnibus, quæ non sunt contra Jus Divinum & naturæ, Majestati obedientiam debet.

Grot. d. c. 5. §. 24. n. 1. Staml. de Servit. pers. l. 3. c. 12. n. 11. aliter

XXXVIII. *At Majestas sepe mandat ea, quæ sunt contra jus Divinum, & subditos invito detinet.*

R. Civem emigrare volentem nullo jure hoc in casu detinet, & si fuga sibi prospiciat, non peccabit: Lex enim ad impossibilia & turpia neminem obligat.

Mylles ab Eibenbach de Stat. Imp. part. 2. c. 63. n. 5. Boecl. in Inst. Pol. l. 1. c. 6. p. 75. Puff. l. 8. c. 11. §. 4. aliter Grot. dict. c. 5. §. 24. n. 2. Osiand. b. l. aliter Puff. d. l.

XXXIX. *An gregatim possunt discedere?*

R. Si commodum ipsis hoc sit, & conservari non possint in tali Civitate, invito detineri non possunt: nam propter sui conservationem cum aliis in Civitatem coiverunt. Si propriæ salutis ratio non obstat, cum & Civitatis commodum promovere, eamque & corpore & bonis incolumem servare cogantur, detineri possunt; modo ipsis, ut diximus, nihil contra Jus Naturæ & Divinum injungatur.

XL. *An hæc renuntiatio potest fieri quocumque tempore?*

R. Renuntiatio non debet fieri intempestive, seu tali tempore, quo societatis Civilis interest Civem non abire, e. g. si magnum contractum sit æs alienum, nisi paratus sit Civis in præsens par-

Grot. d. e. 5. §. 24. n. 2. in fm. tem suam exsolvere : (f) item si fiducia multitudinis Bellum sit susceptum , præsertim si obsidio immineatur , nisi paratus sit Civis ille alium æque idoneum substituere , qui Remp. defendat.

XXI. An idem Jus Civitas habet in eos , quos in exilium expulit ?

R. Non ; quia ad illos Civitas non amplius pertinet , qui ex ea ejecti sunt.

XXII. Diximus oriri etiam Jus propter consensum ex subjectione , quotuplex est subjectio ?

d. c. 5. §. 25.

R. Subjectio ex consensu aut privata est , aut publica.

XLIII. Quotuplex est subjectio privata ?

d. c. 5. §. 26.

R. Potest esse multiplex , sicut sunt multiplicia regiminum genera. Nobilissima species est arrogatio , qua quis se ita dat in familiam alterius , ut ei subsit ad eum modum , quo filius , qui maturæ est ætatis , subest patri.

d. §. 26.

XLIV. Qua est ignobilissima subjectionis species ?

R. Qua quis se dat in servitutem perfectam. Est autem servitus perfecta , quæ perpetuas operas debet , pro alimentis , & aliis quæ vitæ necessitas exigit.

d. c. 5. §. 27.

XLV. Annon est iniquum , ut Homo Hominem recipiat in perpetuam servitutem , cum Natura omnes aequales finis ?

d. c. 5. §. 27. n. 2. Puff. l. 6. c. 3. §. 4. aliter Horn. l. 1. c. 3. §. 1.

R. Non est iniquum , 1. quia Natura quidem omnes sumus æquales ratione Humanitatis , non ratione Potestatis : & Deus & Natura marito statim jus in uxorem , Parentibus in Liberos concedunt. 2. quia postquam à prima vivendi simplicitate homines discesserunt , terramque operosius excolere , ac rei augendæ incumbere cœperunt , hebetiores & tenuiores sponte sua operas solertioribus & locupletioribus locarunt , sub promissione alimentorum & aliorum , quæ ad vitam sunt necessaria , & sic est ex consensu. Quo accedit 3. cum Deus & Natura velint , hominem

Art. 40. (f) Hic supponendum est Bellum esse justè susceptum , atque iniquè obsidio teneri vel immineri talem Civitatem.

nem ab homine juvari, & cum hæc servitus naturalis contineat utriusque utilitatem, Domini scilicet & Servi, & maxime conveniens sit Naturæ humanæ, ut tenuiores locupletioribus operas, & hi illis alimenta præstent; quorum certitudine, quam sæpe non habent, qui diurnas operas locant, vel propter defectum conductorum, vel propter socordiam operariorum non nisi fustibus expellendam; His rationibus servitiorum perpetuitatem compensamus.

*Puff. l. 6.
c. 3. §. 9.*

XLVI. *Jus, quod Dominus in Servos consequitur, quousque se extendit?*

R. In moralibus media modum accipiunt à fine; & sic dominus potest tali servo operas injungere, quasunque velit, etiam sordidas, habita tamen ratione virium & dexteritatis ipsius. Potest quoque negligentiam & socordiam servi asperioribus remediis coercere, & si opus sit, ex familia expellere, & socordiae suæ relinquere. Jus autem vitæ & necis non habet in hac servitute naturali, nam hoc non requiritur ad finem obtinendum in hac, ut & in omnibus Societatibus minoribus.

*Grot. d.
c. 5. §. 28.
Puff. d.
§. 4. aliter
Horn. d. l.*

XLVII. *Unde nascitur jus Dominorum in proles servilem?*

R. Ex ipsa alimentorum, & eorum quæ vitæ necessaria sunt, præbitione: diu enim alendi sunt à servis nati, antequam opera eorum Domino utilis esse possit, & sequentes operæ sui temporis alimentis respondent. Hinc tamdiu serviunt, quamdiu non reddunt quantum satis est pro alimentis.

*Grot. d.
c. 5. §. 29.
n. 2. Puff.
d. c. 3.
§. 9. aliter
Ziegl.*

XLVIII. *An servis aufugere licet?*

R. (g) Si sit immanis Domini sævitia, vel alimenta denegat, etiam illi qui ipsi se in servitutem dederunt, aufugere possunt.

*Grot. d.
§. 29. n. 2.
in med.
jung. O.
sua. b. l.
Grot. l. 3.
c. 7. §. 6.*

M 3

XLIX.

Art. 48. (g) Vel necessitate ductus, in servitutem alterius transivit quis, vel non adfuit talis Necessitas; Si prius, non sat sufficiens videtur ratio, qua vult se se subtrahere a tali Dominio, impulsus nempe immani Domini Sævitia, nam poterat tentare illam fugam, ubi pactum nondum erat initum; Si posterius, dici potest, quod si ille servus talia prævidisset, malisset aliam tentare viam sibi victum comparandi.

XLIX. *Quid est subjectio Publica ?*

Grot. d. c. 5 §. 31. **R.** Publica subjectio est, qua se Populus seu plures Patresfam. qui in unam Civitatem coiverunt; homini alicui seu Regi, vel pluribus hominibus, i. e. Optimatibus, seu etiam Populo alteri, qui liber est, & sibi elegit Regimen Democraticum, sese in ditionem dederunt.

L. *Quomodo Jus oritur ex delicto ?*

dict. c. 5. §. 32. **R.** (b) Propter delictum Jus oritur, quoties qui metuit libertatem amittere, ab eo cui poenæ exigendæ jus est, in potestatem vi redigitur; (i) Sic Romæ libera fœmina, quæ se servo alieno junxerat, fiebat serva. (k) Populus etiam, si in alium delinquat, interdum jure victoriæ propter hoc delictum libertate sua civili potest privari, & in servitutem redigi civilem.

Art. 50. (b) Si enim propter delictum quoddam, potest Capite plecti reus, multò magis libertate quæ minoris est pretii vita privari.

(i) Fiebat serva idest, Domini cujus erat ille servus.

(k) Ut sit talis servitus Civilis firmior, debet Pactum intervenire.

C A P U T V I.

De acquisitione derivativa facti hominis, ubi de alienatione Imperii, & Rerum imperii.

I. *Quomodo aliquid nostrum fiat Acquisitione derivativa.*

II. *Quomodo Facto hominis.*

III. *Ut dominium transferat, quid requiratur in dante.*

IV. *Quid in accipiente.*

V. *An Imperia ut alia res alienari possint.*

VI. *Imperium in partem an parte invita alienari possit.*

VII. *An membra ad totius Corporis conservationem non recte abscondantur.*

VIII. *An pars pro lubitu possit à Corpore recedere.*

IX. *An Corpus idem jus habeat ad partem tuendam, quod habet pars ipsa ad se tuendam.*

X. *Imperium in totum Corpus cuius etiam competat in partem,*

an à summum Imperium habente in partem alienari non possit.

XI. *An talis partis alienatio, necessitate, vel utilitate publica id exigente, præcipiatur.*

XII. *Imperium in locum desertum an possit alienari.*

XIII. *An Rex regnum suum, vel totum, vel partem sine Populi consensu alteri possit in Feudum offerre.*

XIV. *An oppignorare.*

XV. *Functiones minores, an à Rege sine populi consensu, concedi possint jure hereditario.*

XVI. *Patrimonium populi an à Rege alienari possit.*

XVII. *An fructus ex Patrimonio.*

XVIII. *An pars patrimonii à Rege oppignorari possit.*

XIX. *An Testamentum sit alienationis species.*

I. *Quomodo aliquid nostrum fit Acquisitione derivativa? seu quomodo acquirimus rem, quæ alicujus vel est, vel fuit?*

R. **A**quirimus eam aut Facto hominis, aut Legis.

Grot. l. 2.
c. 6. §. 1.
n. 1.

II. *Quomodo Facto hominis?*

R. Quando homines rerum Domini, qui liberam habent administrationem, Dominium aut totum, aut ex parte in nos transferunt, : inest enim hoc in ipsa domini natura, & post introductum Dominium nihil tam naturale est, quam ut Domini voluntas, rem in alium transferre volentis, rata sit.

d. c. 6.
§. 1. n. 1.
l. 1. c. 1.
§. 10. n. 4.
l. 2. c. 2.
§. 2. n. 5.

III. *Ut dominium sic transferatur, quid requiratur in dante?*

R. Non sufficit Actus internus voluntatis: Nam hic non est congruens naturæ Societatis humanæ, quæ officiorum & rerum commutationem desiderat, & nemo mentem alterius introspicere potest, sed simul requiruntur aut Verba, aut alia Signa externa, quibus hunc animum nostrum rationi convenientem indicemus.

dist. c. 6.
§. 1. n. 1.
in fin. c. 4.
§. 3.
dist. c. 6.
§. 1. n. 2.
in fin.

IV.

IV. *Quid requiritur in accipiente?*

d. c. 6. **R.** (1) Seposita Lege civili, requiritur naturaliter voluntas
 §. 2. 11. accipiendi, cum suo signo, seu signo externo, certo, claro, &
 §. 14. extra omnem suspicionem, aut querelam incertæ voluntatis posi-
 Boeckl. b.l. to, indicata. Quæ voluntas ordinarie sequitur dationem; sed
 potest præcedere, puta si quis quid dari, aut concedi sibi petie-
 rat, & Dans postea consentiat: censetur enim durare voluntas,
 nisi mutatio appareat, & Contrahentes digressi sint ad alia ne-
 gotia.

V. *Imperia an ut alia res alienari possint?*

dist. c. 6. **R.** Imperia, si sint in Patrimonio, possunt alienari ab eo,
 §. 3. cujus sunt in Patrimonio, e. g. Rege; si non sint in Patrimo-
 Grot. d. l. nio; & Electione, aut Successione deferantur; à Rege, tanquam
 aliter. capite Populi, accedente Populi consensu alienari possunt; quia Popu-
 l. 2. c. 7. lus jus aliquod habet, quando agit urde modo habendi Imperium: hic
 §. 27. enim modus pendet à primæva voluntate, & non comprehenditur
 Boeckl. b.l. sub Imperio. Cæterum hoc pendet præsertim à moribus & legibus
 Conring. Populorum, non ubivis in obvio positis: neque enim Leges, quas
 de fin. vulgo vocamus Fundamentales, ubique præscriptæ, aut ad totam
 Imp. c. 19. Reip. rationem sufficienter descriptæ extant.

VI. *Si pars sit alienanda, e. g. Civitas, vel Provincia, an & ejus Partis consensus requiratur?*

dist. c. 6. **R.** Pars, de qua alienanda agitur, consentire debet: nam qui
 §. 4. in Civitatem coeunt, contrahunt Societatem quamdam perpetuam
 Puff. l. 8. & immortalem, ita ut velint regi eodem Imperio, & intra ejus-
 c. 5. §. 9. dem Imperii fines degere. Et quemadmodum singuli Jus acqui-
 aliter siverunt, ut non possint inviti à Civitate ejici, aut alterius sub
 Conring. Imperium tradi, nisi in poenæ vicem, ita & universis idem jus
 dist. c. 19. est quæsitum, ut inviti à Corpore abscindi, & alii in ditionem
 Ziegl. b.l. tradantur.
 Ofiusd. aliter
 Textor
 c. 30. §. 31.

Art. 4. (1) Si Postulatus alii quid concedere, aliam rem promittat, vel dimidiam partem rei petita, eaque sit insufficientis; donec signo quodam externo significaverit se eam accipere, non tenetur ipsi eam dare.

tradi non possint. Et si Rex necessitate adactus cum hoste validiore pacem hac lege fecerit, ut ipsi certam Civitatem, vel certam Regionem concedat, quæ tamen isti cessionis contradicit: Rex quidem ex eadem sua præsidia deducere potest; & victori permittere, ut, si possit, ejus possessionem apprehendat: Civitas tamen illa vel Regio nulla obligatione impeditur, quominus si viribus suis confidat, se occupare volenti resistat, aut peculiarem deinceps Civitatem constituat. Si autem necessitati cogatur cedere, & sic communis sit necessitas & utilitas & corporis & partis, facile ex silentio consensus intervenisse videtur.

Puff. d. 6.

Grot. d. c. 6. §. 8.

VII. *At membrum Corporis humani potest abscindi in conservationem totius Corporis, ergo & membrum Corporis hujus moralis?*

Grot. l. 2. c. 21. §. 11. n. 2. in fin.

R. Partes Corporis moralis non ita sunt sub suo corpore, ut partes Corporis naturalis: Hæ sine Corporis vita vivere non possunt, & ideo in usum Corporis recte abscinduntur; illæ sine suo Corpore vivere interdum possunt, & est Corpus voluntate contractum, ac propterea jus ejus in partes ex primæva voluntate metiendum est.

d. c. 6. §. 4.

VIII. *An parti jus est à Corpore pro lubitu recedere?*

R. (b) Non; nisi evidentem se aliter servare non possit. Nam in omnibus conventionibus excepta videtur summa necessitas, quæ facultatem dat salutem suam quovis modo expediendi. Hinc nemo jure Urbes reprehenderit, quæ, ubi pro virili hostibus resistenterunt, dedere se tandem maluerunt, quam excidium pati.

d. c. 6. §. 5. l. 1. c. 4. §. 7. Puff. l. 8. c. 5. §. 9.

N

IX. *An*

Art. 8. (b) Evertetur enim Societas quædam, aut saltem everti posset, si singulæ Partes hoc Jure donarentur.

IX. *An Corpus idem jus habet ad partem tuendam, quod habet pars ipsa ad se tuendam?*

d. c. 6. §. 6. R. (c) Partis jus ad se tuendam est majus, quam Corporis in partem, quia Corpus demum jus consequitur in partem propter consensum ejus in consociationem: partis autem ad se tuendam jus est antiquius, eique ante initam consociationem à Deo & Natura ad sui conservationem concessum fuit, quod invitæ auferri non potest.

Ziegl. l. 2. c. 6. §. 6.

X. *At Imperium est in Corpore seu tota Civitate & sic etiam in hac parte, ac propterea ut dominium à Domino, ita ab Imperium habente Imperium in hanc partem alienari potest?*

d. c. 6. §. 6. c. 5. §. 23. c. 17. §. 2. aliter Ziegl. l. 2. c. 6. §. 4. in fin. R. Imperium est in toto Corpore, seu tota Civitate, & sic etiam in hac parte, sed non divisibiliter in plures partes, verum indivisibiliter, & quamdiu pars manet pars, & in eadem Civitate; Civitas enim tunc majus jus consequitur in partem, ita ut omnes ejus actiones ad eam referri debeant: verum quando pars separatur, primævum suum jus consequitur ad se ipsam defendendam, ex sua voluntate metiendum.

XI. *Imo necessitas & utilitas publica interdum exigunt, ut pars alienetur?*

d. c. 6. §. 6. Præf. l. 8. c. 5. §. 9. aliter Boect. & Ziegl. b l. d. c. 6. §. 1. n. 1. R. In extrema necessitate & innoxia utilitate habemus quidem jus etiam in res, quæ sunt in alterius Dominio; sed hæc necessitas & utilitas, quæ rem ad Jus naturæ reducit, comprehendit tantum usum rei alterius, & detentionem, quæ nobis communiter debentur in rebus aliorum, & naturalia sunt; non autem jus alienandi, quod facto humano, scilicet post Dominia distincta, introductum est, atque ideo inde seu à voluntate mensuram accipit.

XII. *An*

Art. 9. (c) Statim atque Populus libertate donatus, se se subjecit imperio alterius, Jus suum ei eo ipso concessit, & Consequenter Jus in sui Conservationem. Idemque hic est quàm erga privatos, qui Jure Naturæ donati, illud transtulerunt in Regem quemdam.

XII. *An Imperium in locum, i. e. partem territorii puta non habitatam aut desertam, alienari potest?*

R. Alienari potest à Populo libero, aut etiam à Rege, accedente Populi consensu, nam territorium & totum & ejus partes sunt communia Populi pro indiviso, ac proinde sub arbitrio Populi: secus quam pars Populi, quæ quia liberam habet voluntatem, jus quoque contradicendi habet, & Populo & Regi, in cuius patrimonio non est jus imperandi.

d. c. 6. §. 7.

XIII. *Potestne Rex sine populi consensu Regnum suum alii offerre in feudum, & ab eo recognoscere sub onere commissi ex feloniam, aut ut deficiente familia Jus imperandi ad eum devolvatur, cui in feudum obtulit, ut ad seniore?*

R. (d) Non; quia & talis infeudatio est species alienationis, quare videmus à pluribus Populis irritas habitas alienationes, ita & infeudationes Regnorum, quas populis inconsultis Reges fecerant.

d. c. 6.
§. 9. §.
l. 1. c. 3.
§. 23.
Puff. l. 8.
c. 5. §. 10.

XIV. *An pignori tradi potest pars Populi & imperii in Populum?*

R. Non potest sine consensu Populi & ejus partis, quæ oppignoratur, ita ut ejus administratio & naturalis possessio tantisper sit pænes creditorem: non ea tantum ex causa, quod ex pignoris datione sequi alienatio solet, sed quia populus Regem ultro constituens, ab ipso voluit gubernari, non à quovis alio, nec in multas particulas discerpi; sed præsumitur velle, ut in sua integritate conservetur, cujus rei gratia in Societatem civilem coitum est.

d. c. 6.
§. 9. §.
Puff. d. l.
Cap. Leop.
art. 12.

XV. *An Functiones summo minores, Ducatus, Marchionatus, Landgraviatus, Comitatus &c. Rex sine populi consensu potest concedere jure hereditario?*

R. Inconsulto populo Rex id non potest, si maneamus intra

d. c. 6. §.
10. Boeck.
b. l. sed
aliter.

N 2

Art. 13. (d) Ubi Regia Familia extinguitur, censi debet Populus Jus sibi reservasse, quemcumque sibi libuerit Regem sibi Constituere, nisi ab initio, tale Jus ultimo familie cujusdam Concesserit.

Inft. Jur. Publ. l. 1. tit. 14. § 36. p. 166. I. F. 1. terminos naturales : quia sicut ipsius Imperium morte finitur, ita & concessiones ab ipso factæ; nec Successor obligatur ad eas servandas, quia Jus suum imperandi seu jus habendi Imperium à Populo, non ab antecessore accipit. Populi autem consensus ut expressus, ita tacitus consuetudine introductus id jus Regibus tribuere potest. Sic videmus Oppida & totas Regiones perpetuo jure tenendas ab Imperatoribus esse donatas.

XVI. Patrimonium populi potestne alienari à Rege sine populi consensu ?

Græc. d. c. 6. §. 10. Renas. Choy. pin. de Dom. man. 3. c. 13. Molinæus de usuris. q. 58. p. 519. Cræg. 1. dieg. 14. p. 110. **R.** Patrimonium Populi seu bona Domanialia, quæ Regi sunt concessa ad sustentanda Reip. aut Regiæ dignitatis onera, à Rege sine consensu Populi nec in totum, nec in partem alienari possunt. Nequidem si res modicum pretium valeat, quia quod meum non est, ejus nec exiguam partem alienare mihi jus est, licet in rebus modicis ex scientia & silentio facilius consensus præsumatur. Deficiente autem consensu expresso vel præsumto, alienatio est ipso jure nulla ob defectum facultatis. Patrimonium enim Imperii causa est constitutum, & quamvis Rex sibi forte ad vitam suam satis prospectum judicet; tamen post ipsum alius Rex præficiendus est, qui & ipse pro Dignitate sustentari debet.

Puff. l. 8. c. 5. §. 11. **XVII. An idem dicendum est de fructibus, quos ex Patrimonio percipit ?**

d. c. 6. §. 17. **R.** Fructus sunt in Regis patrimonio & Dominio, & sic de iis pro lubitu & ultima voluntate & inter vivos habet disponendi facultatem: sic jus alluvionum in patrimonio esse solet, & ipsæ res, quas fecit alluvio, in fructu: jus Vectigalia exigendi est in Patrimonio, & pecunia ex Vectigalibus procedens in fructu: jus confiscandi est in Patrimonio, & fundi confiscatio in fructu.

XVIII. An partes Patrimonii possunt pignori tradi à Rege sine consensu populi ?

d. c. 6. §. 12. Puff. d. l. Ziegl. b. l. aliter. **R.** Pars imperii non potest, ut diximus, pars patrimonii oppignorari potest inconsulto Populo; modo Rex solus habeat jus nova tribu-

tributa imponendi: hæc enim luitio pignoris est species quædam tributi; perinde enim est, ac si Cives pecuniam contribuunt propter publicas necessitates, aut si pecunia post collata talem partem oppignoratam redimant. Imo si Rex ex proprio suo patrimonio in usum Reip. quædam erogaverit, merito Patrimonium publicum eo nomine hypothecæ loco eidem adjudicabitur, obstrictum ex præsumta Populi voluntate, quæ est, ut Rex habeat, unde Reip. onera ferat, quousque à Populo debitum illud dissolvatur. Hæc autem hætenus dicta ita locum habent, nisi Lex imperio addita, aut Regis, aut Populi potestatem magis aut auxerit aut contraxerit.

aliter Ziegl. d. l. d. c. 6. §. 13. in fin. Puff. d. l.

XIX. *An alienatio potest fieri per Testamentum?*

R. Affirmatur; quia Testamentum est voluntatis nostræ sententia, de eo quod post mortem nostram fieri volumus. Et ea est Domini vis, ut non tantum inter vivos, verum etiam in casu mortis, illud in alium transferre possimus, licet, ut Actus alii, formam certam à Jure civili accipere possit, quod Testamenti factionem aliquando plane tollit, vel solis Civibus concedit exclusis Exteris.

Grot. d. c. 6. §. ult. sed aliter Jung. Ziegl. b. l. Tacit. de mor. Germ. c. 10. Grot. d. c. §. ult. n. 2.

C A P U T VII.

De acquisitione derivativa, quæ fit per Legem: ubi de Successionibus ab intestato.

- I. Quot modis acquisitio fiat per Legem.
- II. Quot modis per Legem natura fiat alienatio.
- III. Quomodo expletione juris.
- IV. An quis propria auctoritate invito debitori rem auferre possit.
- V. Quid si per Judicem juris complementum obtineri non possit.

- VI. Quomodo successione ab intestato fit alienatio.
- VII. An sit ex sola conjectura voluntatis.
- VIII. Qui in successione primæ sint.
- IX. An liberis alimenta debeantur.
- X. An omnibus liberis.
- XI. An semper.

XII. *An debeantur Parentibus.*

XIII. *An hoc debitum liberorum aque ordinarium sit ac Parentum.*

XIV. *Avi & Avia an ad danda alimenta teneantur.*

XV. *Reliqua bona an debeantur liberis.*

XVI. *An & quando ipsis adimi possint.*

XVII. *Qua sint juste exheredationis cause.*

XVIII. *An in tam teneram aetatem, cui alimenta debentur, tale delictum cadere possit.*

XIX. *Quid si non satis constet hunc illo esse genitum.*

XX. *An Pater certus esse possit de liberis suis.*

XXI. *Quis sit Pater.*

XXII. *An omnes liberi aequaliter succedant in bona Parentum.*

XXIII. *Quid sit Matrimonium ad Morgenaticam.*

XXIV. *An sit licitum.*

XXV. *Quae rationes tale Matrimonium suadeant.*

XXVI. *An injustum Matrimonium mutari possit.*

XXVII. *Quibus, deficientibus liberis successio deferatur.*

XXVIII. *Quibus, deficientibus Parentibus.*

XXIX. *Quid si supersint Fratres consanguinei & uterini.*

XXX. *His deficientibus qui succedant.*

XXXI. *An Cognati defunctis semper sint carissimi.*

XXXII. *An haec successiones, quae ex conjectura naturali deferuntur, mutari non possint.*

XXXIII. *Quid si expressa voluntatis indicia circa successione non extent.*

XXXIV. *An haec etiam obtineant in iis, qui habent summum Imperium.*

XXXV. *An successio Regum per omnia sit aequalis successio- nibus privatorum.*

XXXVI. *Quos modis Regna deferantur.*

XXXVII. *Quae Regna deferantur ex liberrima voluntate Regnantis.*

XXXVIII. *Qui heredes in talibus Regnis institui possint.*

XXXIX. *Quid si dictum sit, ne Regnum dividatur.*

XL. *An secundogeniti non succedant.*

XLI. *Regna libero populi consensu facta hereditaria quomodo deferantur.*

XLII. *An debeant esse individua.*

XLIII. *Qui succedant.*

XLIV. *Regum liberi an omnes sint legitimi.*

XLV. *An adoptivi succedant.*

XLVI. *Mares an preferendi feminis.*

XLVII. *An majores-natu preferantur.*

XLVIII.

XLVIII. Cur.

XLIX. Quid si primogenitus sit incapax.

L. An Regnum hoc modo delatum sit pars hereditatis.

LI. Qualis lex successionis sequenda sit in Regno feudali.

LII. Quid sit successio linealis Cognatica.

LIII. Quid si Lege fundamentali hec successio non sit determinata.

LIV. Quid sit Majoratus.

LV. Quid linealis successio Agnatica.

LVI. An possint alii successionum modi introduci.

LVII. An filius possit à Patre ex-

heredari, ne in Regnum succedat.

LVIII. An in Regnis non patrimonialibus exhereditatio locum habeat.

LIX. An Regnum abdicari possit.

LX. An etiam in præjudicium liberorum.

LXI. Quis de controversia de Regni successione judicare debeat.

LXII. Filius ante adoptionem Regni natus, an præferendus sit ei, qui in Regia fortuna natus est.

LXIII. Nepos ex filio priore an præferatur filio posteriori.

I. *Acquisitio, quæ fit lege, quotuplex est?*

✠. **E**st triplex: aut fit Lege naturæ, aut Gentium, aut Civili, de qua tamen hic non agitur, id enim infinitum foret, & præcipuæ de Bellis controversiæ ex lege civili non desinuntur. Grot. l. 2. c. 7. §. 1. Tantum notandum est, leges quasdam civiles fuisse plane injustas, ut quæ bona naufragorum (a) fisco addicebant.

II. *Quotupliciter fit alienatio Lege naturæ, quæ ex ipsa dominii natura ac vi sequitur?*

✠. Dupliciter; expletione juris & successione.

d. c. 7.
§. 2.

III. *Quomodo fit expletione juris?*

✠. Quoties id, quod meum nondum est, sed mihi dari debet aut loco rei meæ, aut mihi debitæ, cum eam ipsam consequi non possum,

Art. 1. (a) Fisco, id est, primo occupanti; Si quis Navi adsit, & propter tempestatem, naufragii vitandi causa, bonorum suorum partem, sive omnia in Mare projicere teneatur, si postmodum ea ad litus ferantur, Jus ipsi est talia sibi denuò vendicandi.

possum, aliud tantundem valens accipio ab eo, qui rem meam detinet, vel mihi debet. Nam justitia expletrix, quoties ad idem non potest peringere, fertur ad tantundem, quod est morali æstimatione idem. Quum autem mei juris explementum alias consequi non possim, quam si dominus sim, & sola rei detentio non sufficiat, dominium hoc modo transferri probabitur à fine, quæ in moralibus optima est probatio.

IV. *An ipse propria auctoritate invito debitori auferre possim, an expectare debeo à Judice?*

diñ. c. 7. §. 2. n. 2. R. Ubi Judicia vigent, jure est experiendum, quia alias frustra effat instituta judiciorum auctoritas, & tumultus in Civitate oriri facile possent, atque ordo turbari: ubi Judicia cessant vel momentanee, puta si alioqui nunquam tuum recuperare possis, aufugiente
l. 1. c. 3. §. 2. forte debitore; aut continue, ut in locis, ubi non est Civitas, unusquisque propria auctoritate invito debitori auferre potest.

V. *Si jus quidem certum sit, Judicia etiam vigeant, sed simul moraliter certum sit, per Judicem juris explementum obtineri non posse, puta quia probatio deficit, an sibi ipsi quis potest jus dicere?*

Ziegl. b. c. 7. §. 2. n. 2. aliter Grot. b. 1. R. Non; quia alias magna daretur injuriis faciendis licentia, & facile sub prætextu juris alter alteri vim esset illaturus, & Civitates furtis ac rapinis implerentur: quo accedit, quod hæc ablatio non sit habitura diuturnum effectum, si enim is, cui vis facta est adeat Judicem, & in sua probatione non deficiat, res erit restituenda, imo pluribus in locis jus crediti amittit, qui id facit.

VI. *Quomodo alienatio fit Successione?*

d. c. 7. §. 3. R. Quia domini ea vis erat, ut Domini voluntate in alium transferri posset, etiam mortis causa, si quis voluntatis suæ nullam edidisset testationem, cum tamen credibile non esset, ejus eum mentis fuisse, ut post mortem sua bona cuivis occupanti cederent; ex conjectura voluntatis præsumitur voluisse ut bona sua pervenirent ad eum, ad quem æquum atque honestum erat.

VII. *At si alienatio, qua fit Successione, sit ex conjectura voluntatis, nulla est ex Jure naturæ?*

R. Conjugi debent Jus naturæ & præsumta voluntas, non sibi opponi, ideo enim quis præsumitur velle, quia Jus naturæ hoc vult. Et hæc successio, cum sit ex ordinata & hominis sani præsumta voluntate; si quis inique liberos facto forte Testamento exheredet, Jus naturæ etiam contra ejus voluntatem dat successionem, quæ erat inordinata, & hominis, qui sua ratione non recte usus est: adeo ut licet hoc casu successio sit contra voluntatem inordinatam, non tamen sit contra præsumtam voluntatem, si ordinata fuisset.

Feld. ac Grot. b. l. sed aliter.

pr. Inst. de inoff. test.

VIII. *Ad quem Bona pervenire æquum atque honestum est?*

R. Prima causa est liberorum, quia ea liberis debemus.

d. c. 7. § 3. in fin.

IX. *At liberis nequidem alimenta debemus, sed naturali rationi tantum consentaneum est, ut liberi à Parentibus alantur, ergo multo minus reliqua nostra bona?*

R. Liberis debentur alimenta ex necessitate & præcepto Juris naturæ, quia alias Societas humana ultra hominis ætatem subsistere non posset, imo nulla unquam futura fuisset. Et qui dat formam, dare debet quæ ad formam sunt necessaria: quare qui causa est, ut homo existat, is, quantum necesse est, prospicere ei debet de his, quæ ad vitam humanam, id est, naturalem ac socialem, ad hanc enim natus est, secundum suæ dignitatis statum sunt necessaria. Adeo ut impia sit sententia eorum, qui statuunt vel licitum esse Matri, infantem recens natum exponere vel educare; & brutis animantibus sint pejores, nam & bruta proli suæ, quantum necesse est, alimenta suppeditant. Optima quippe magistra est Natura, cuncta Animalia impellens, non tantum ad sui sed & ad proli suæ conservationem, ut cognata hac caritate, continua successio ad æternitatis circulum perveniat.?

Grot. d. c. 7. §. 4. n. l. aliter.

Hobbes c. 9. Grot. dict. c. 7. §. 3. n. 2. Boeck. b. l. Puff. l. 6. c. 2. §. 12.

X. *An omnibus liberis debentur alimenta?*

R. (b) Quia naturale est hoc debitum, ideo etiam alimenta debentur

d. c. 7. c. 4. §. 3.

Art. 10. (b) Incognito Patre cujusdam pueri, ex injusto coitu nati, pariter tenetur Mater ejus educationi operam suam dare, atque prospicere, in hæc enim illum edidit.

Puff. l. 4. c. 11. §. 6. debentur naturalibus liberis vulgo quæsitis, ex damnato coitu natis. Nec aliter capiendum est, quod dici solet, Legitimam humanis legibus tolli non posse, quatenus scilicet in Legitima infunt alimenta necessaria. Nam quod supra est tolli potest, non repugnante Natura.

XI. *An alimenta nullo casu possunt denegari?*

d. c. 7. §. 7. **R.** Hoc debitum alimentorum & successione in bona, est Juris naturæ hypothetici, quod præsupponit liberorum in Parentes pietatem, si enim sint ingrati, ex familia expelli & abdicari poterunt.

XII. *Alimenta an debentur Parentibus?*

d. c. 7. §. 5. Puff. l. 4. c. 11. Boecl. b. l. Seld. de I. N. & G. l. 7. c. 2. **R.** Affirmatur; quia 1. Parentum beneficia id merentur. 2. bona ut plurimum à Parentibus sunt profecta, aut saltem femina eorumdem, quæ liberi postea auxerunt. 3. in quibusdam Parentibus debilitas & egestas senii accedunt.

XIII. *An hoc liberorum debitum in Parentes æque ordinarium est, ac illud Parentum in liberos?*

d. c. 7. §. 5. n. 1. **R.** Non; liberi cum nascuntur, nihil secum afferunt unde vivant: adde, quod vivendum diutius habent, quam Parentes: atque ideo, sicut honor & obsequium Parentibus debentur, non liberis, ita educatio liberis magis, quam Parentibus. Et cum Parentibus debeantur imprimis propter beneficia Educationis, hinc si hæc beneficia cessent forte quia partum dolo exposuerunt, & debitum alimentorum in Parentes cessat.

XIV. *An Avi Aviaque tenentur ad danda alimenta?*

d. c. 7. §. 4. n. 4. & §. 6. Seld. b. l. **R.** Ubi Parentes defecerunt, æquum est, ut Avus Aviaque pro mortuo filio filiaque curam suscipiant nepotum & neptium; quod & in Parentibus longius remotis pari ratione procedit, & ad eos etiam nepotes extenditur, qui per mulieres ex nobis veniunt, i. e. ad nepotes ex filiabus nostris, si aliunde ali non possint: Natura enim trahit Parentes ad amorem ejus quod ex se procreatum norunt, & quod mediantibus liberis ab eis provenit.

Atque hinc ortum traxit jus illud ut nepos filii loco succedat; quam vicariam successionem, quæ per stirpes fit, repræsentationem vocant.

XV. *An & reliqua bona liberis debemus?*

R. (c) Prima bonorum successio liberis defertur: quia creduntur Parentes illis, ut corporis sui partibus, non tantum de necessariis, sed & de his, quæ ad vitam suavius honestiusque transigendam pertinent, quam uberrime voluisse prospectum, ab eo maxime tempore, quo ipsi rebus suis frui non possunt: partim ob præcisum debitum naturale, partim ex conjectura naturali, qua Parentes creduntur id velle, ut liberis quam optime prospectum sit. d. c. 7.
§. 5. n. 2.

XVI. *Quid si in diversum adsint indicia voluntatis Paternæ?*

R. Si in diversum suppetant indicia, hæc voluntatis conjectura cessat, ut si filius ex justa causa abdicetur vel exheredetur. d. c. 7.
§. 7.

XVII. *Quæ sunt justæ exheredationis causæ?*

R. Justæ exheredationis causæ sunt omnes, quæ naturalis necessitudinis vel caritatis vincula aut laxare, aut impedire possunt, e. g. si Patri injurias manus inferat filius, si vitæ ejus insidias struat &c. & hoc in casu nequidem alimenta debentur, quia est delictum, quod mortem meretur. N. 115.
c. 3. Boecl.
ad c. 7.
§. 7.

XVIII. *At in tam teneram ætatem, cui alimenta debentur, tale delictum non videtur cadere posse?* Puff. l. 4
c. 11. §. 11

R. Alimenta debentur liberis, quamdiu se ipsos honeste exhibere non possunt, & comprehendunt sumtus in studia & peregrinationes, quæ sæpe in plures annos protrahuntur, ita ut in tales liberos tale delictum facile cadere possit. Imo etsi tale delictum Arnis.
Relect.
Pol. l. 1.
c. 4. sect. 4.
Gassend.
Pbilos.

O 2

Art. 15. (c) Si essent Patri, quidam cognati dotibus eximii præditi, & quibus non esset facultas eas colendi, posset illibato officio suo erga Liberos, modò ipsis derelinquerentur bona ad vitam necessaria, de residuis aliquid detrahere in gratiam Cognatorum, quo Societati utiles esse possent; Liberis enim felici educatione data, capacitas præbetur bonorum suorum augendorum.

Mor. tum non esset, ad alimenta deneganda sufficeret ingratitude erga Parentes & delictum vinculum caritatis naturalis dissolvens.
Puff. l. 4. §. 11. §. 5.

XIX. Si non satis constet hunc illo esse genitum?

d. c. 7. §. 8. **R.** Et hæc exceptio regulæ est addenda: scilicet Natura nos ducit ad partum alendum ex nobis, non autem si ex adulterio sit conceptus.

XX. Verum de factis nulla est certa perceptio, & generis nemo sibi conscius ipse est, & Mater scit suos esse liberos, Pater autumat?

d. c. 7. §. 8. l. 1. §. 10. D. de inspic. centre. d. c. 7. §. 8. n. 1. in med. **R.** Ea, quæ solent in hominum conspectu fieri, sui generis certitudinem habent ex testimonio: quo sensu Mater certa esse dicitur, quia inveniuntur, qui quæve partui & educationi adfuerunt; at de Patre hujus gradus certitudo haberi non potest.

XXI. Quis est Pater?

Puff. l. 4. c. 5. §. 10. Linn. ad tom. 4. addit. l. 2. **R.** Probabiliter Pater est, quem Nuptiæ demonstrant, vel qui pro tali habetur Matris indicio; saltem tali certitudine, qua res facti probari solent, cum Mater plures mares potuerit admittere.

XXII. An omnes liberi æqualiter succedunt in bona Parentum?

c. 1. p. 202 in fin. Puff. d. l. 4. c. 11. §. 8. & 9. Boeckl. Inst. Pol. l. 2. c. 3. p. 53. Grot. c. 7. §. 8. n. 2. aliter. **R.** (d) Non est necesse 1. ut bona æqualiter inter filios dividantur, sed uni atque alteri præ cæteris, eximii quid assignare potest Pater, vel ob singularia merita, aut præclaram spem, vel etiam ob peculiarem affectum, inprimis erga familiam ejusque splendorem, & conservationem, quæ sæpius detrimentum patitur divisione bonorum æquali. 2. non tantum Leges civiles, verum & Jus naturæ, propter discrimen inter Nuptias & alios concubitus constitutum, magis favet liberis legitimis quam naturalibus, licet hi tantundem trahant ex sanguine paterno quam illi.

XXIII.

Art. 22. (d) Jure perfecto, sive in primo, sive in secundo matrimonio sibi natis, ad alimenta necessaria bona, pari quantitate præbere debet Pater; Residua verò bona sua quod attinet, pro rationibus ab Auctore allatis, sive in gratiam ex priori matrimonio, sive ex posteriori liberorum suorum impertiri potest.

XXIII. *Quomodo vocatur istud Matrimonium, quando ex pacto quadam, liberi excluduntur à præcipua hereditate, & certa portione, vel alimentis debeant esse contenti?*

R. (e) Matrimonium ad Morgenaticam, quod est legitima conjunctio inprimis Viri illustris cum fœmina inferioris conditionis, sub hac conditione ut liberi isto Matrimonio nati, certa portione assignata sint contenti, & à reliqua hereditate & Dignitate paterna excludantur. 2. F. 29.
& ibi Bit-
sch. Grob.
d. c. 7. §.
8. n. 3.
Puff. l. 6,
c. 1. §. ult.

XXIV. *An hoc Matrimonium est licitum?*

R. Affirmatur; quia continet individuum consuetudinem solubis procreandæ gratia, licet sinistra manu jungi soleat talis Uxor. Mylerus
in Gamol.
Princip. c.
6 supra r.
5. q. 25.

XXV. *Quæ sunt rationes propter quas tale Matrimonium contrahi solet?*

R. Ut 1. conserventur Familiæ, inprimis Illustres, quibus divisione bonorum & imminutione tantum decedit de Dignitate, quantum splendoris ipsis accedit ex nativitate: & hinc 2. est favor liberorum prioris Matrimonii. 3. ne tales Viri cogantur vivere in peccato seu concubinato. Puff. d. 1.
& Bit-
sch. 2. F. 29.
supra c. 5.
q. 26.

XXVI. *An hoc pactum, constante Matrimonio, à Patre illustri & Matre inferioris conditionis mutari potest?*

R. Nihil tam naturale est, quam unumquodque eo modo dissolvatur, quo fuit colligatum, modo Tertio, ex tali pacto, e. g. Cognato, in cujus favorem forte etiam factum est, non sit jus quæsitum: nam hoc ipsi invito, nequidem à Principe, nisi in pœnam vel propter eminentis Dominium, auferri potest. Reib. Inst.
Jur. Publ.
l. 1. tit. 21.
p. 304.
Grot. l. 2.
c. 14. §. 7.

XXVII. *Ubi desunt liberi, quibus naturaliter defertur Successio?*

R. Parentibus, non tamen eo modo ut liberis. Parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittit, liberos Naturæ simul d. c. 7 §. 4.
n. 2. Puff.
l. 4. c. 11.
§. 13.

O 3

Art. 23. (e) In Germania locum habet tale Matrimonium, crastinâ nempe die nuptiarum, Maritus Uxori suæ donum quoddam, pro se, & pro liberis qui ex eo Matrimonio nascentur, assignat.

mul & Parentum commune votum. Scilicet optarent quidem Parentes bona sua in liberos devolvi, eosque habere superstites; *d. c. 7. §. 9. n. 2.* ubi tamen ordo naturæ versus fuerit, lamentabili illo solatio hereditatis utcunque demulceri par erat. Et cum nullum sit officium referenda gratia magis necessarium, nemo præsumitur voluisse perdere occasionem beneficii reddendi & referendæ gratiæ. vid. quæst. 12.

XXVIII. *Parentibus mortuis, ad quos devolvitur hereditas?*

d. c. 7. §. 9. n. 2. in fin. & n. 4. R. Ad eos, qui proxime nobiscum descendunt ex Parentibus, & si quidam præmortui fuerint, ad liberos eorum superstites, qui eos repræsentant: uno verbo, ad Fratres & Sorores germanas eorumque liberos. Nam & sic gratiam referimus Parentibus nostris, in eorum liberis, qui naturaliter sunt pars Parentum, & quibus, si viverent Parentes, maxime vellent beneficii. Quo accedit, quod commendationi Naturæ, quia ex iisdem Parentibus tales liberi genus nobiscum ducunt, satisfacemus.

XXIX. *Quid si supersint Fratres consanguinei tantum & uterini?*

d. c. 7. §. 9. n. 1. Puff. l. 4. c. 11. §. 14. R. Simul hic respicitur, ex quo velut fonte bona ista in defunctum fuerint devoluta, ita ut Paterna paternis, i. e. consanguineis, Materna maternis, i. e. uterinis cedant, bona autem noviter quæsitæ æqualiter dividantur.

XXX. *His deficientibus, qui succedunt?*

d. c. 7. §. 10. Boecl. b. l. aliter Feld. R. Reliqui cognati, qui defuncto carissimi fuerunt, scilicet, qui defunctum gradu cognationis proxime attingunt.

XXXI. *At vero sapius tales dissident à defuncto, & ipsi carissimi non sunt?*

Puff. l. 4. c. 11. §. 15. R. Licet forte cognati proximi non sint carissimi defuncto, tamen Cognatio, quæ in ipsis est, & ad cujus conservationem & splendorem augendum Natura & communi voto omnes feruntur, est carissima; & hinc convenientissimum est, ut bona nostra intra familiam maneant.

XXXII.

XXXII. *An hæc, quæ dicta sunt de naturali conjectura, ita necessaria sunt Jure naturæ, ut mutari non possint?*

R. Dummodo liberis & Parentibus legitima relinquatur, reli- *d. c. 7.*
qua Jure naturæ absolutam necessitatem nullam habent, ac proin- *§. 11.*
de ex diversis causis voluntatem humanam moventibus variari
solent, pactis, legibus, vel moribus, qui subitionem in locum in-
terdum admittunt, interdum non; alibi distinguunt, unde bona
veniant, alibi id insuper habent. Est ubi Primogeniti postgenitis
plus ferunt, ut apud Hebræos: est ubi inter se æquantur. Est
ubi Agnatorum habetur ratio; est ubi Cognati quilibet cum A-
gnatis tantundem ferunt. Etiam Sexus alicubi momentum habet,
& alibi Cognationis ratio habetur intra propiores gradus: alibi
longius extenditur.

XXXIII. *Si non sint expressa voluntatis indicia circa Successionem in bona post mortem?*

R. Credendum est quemque id de sua successione statuisse, quod *d. c. 7.*
statuit Lex, aut mos habet Populi, non tantum ex vi Imperii, *§. 11.*
quod vult, ut omnes inferiorum actus sint Legibus conformes, *n. 2.*
sed & ex conjectura, qua unusquisque præsumitur Legibus se *l. 2. c. 2.*
suaque subicere. *§. 5. c. 4.*
§. 12.

XXXIV. *An hæc conjectura valet etiam erga eos, quorum in manu summum est Imperium?* *c. 11.*
§. 5. n. 2.

R. Affirmatur; nam & hi probabiliter creduntur in rebus suis *d. c. 7.*
æquissimum judicasse, quod aut Legibus sanxerunt ipsi, aut mo- *§. 11. n. 2.*
ribus probatur, in iis rebus, in quibus de nullo ipsorum damno
agitur, & in quibus materia & ratio Legis ipsis est communis *c. 4. §. 12.*
cum subditis.

XXXV. *An ergo in omnibus præsumuntur Imperantes velle Leges suas valere in Successione sua?*

R. Successio Regum non per omnia se habet aut aptari potest *Boet. ad*
regulis privatæ successionis: quia successio Regnorum non æstima- *c. 7. §. 12.*
tur ex utilitate privatorum, sed ex utilitate Publica; & hinc ea, *n. 2.*
quæ in Jure civili, aut privatorum successionibus naturalem ha- *Conring.*
bent, *de Reg. §.*
Tyr. lib. 9.

bent rationem aut æquitatem, huc, in quantum fieri potest, trahuntur & applicantur.

XXXVI. *Quot modis Regna deferuntur?*

d. c. 7. R. Regna deferuntur vel ex liberrima voluntate Regnantis, eaque vel expressa, vel præsumpta; vel ex voluntate & 14. Populi.

XXXVII. *Quæ sunt Regna, quæ deferuntur ex liberrima voluntate Regnantis?*

d. §. 12. R. Regna 1. armis subacta. 2. decita sine conditione. Utrobique Populus videtur consensisse per modum invitæ actionis, ad voluntariæ tamen æstimationem redigendæ, quia coacta voluntas etiam est voluntas: & victoræ omne Imperium per victoriam ut l. 3. c. 8. exercendum, ita & subjectum imperii existentiaæ jus constituendi §. 1. & 2. est consecutus.

XXXVIII. *Quosnam heredes instituere potest in tali Regno?*

d. c. 7. R. Non tantum liberos legitimos, mares & fœminas, verum §. 12. & naturales, adoptivos, imo & extraneos & diversæ religionis Boecl. h.l. præficere, & Regnum dividere potest. Imo etiam ad eos proximos ultimi possessoris Regnum perveniet, qui primum Regem aliter. sanguine non attingunt, si talis successio in his locis recepta sit.

XXXIX. *Si dictum sit, ne Regnum dividatur?*

d. c. 7. R. (f) Regnum habebit natu-maximus, sive omnes sint filii, §. 13. sive filia: si filii & filia concurrant, habetur ratio Sexus, ita aliter. ut filius natu-minor seu secundogenitus præferatur filia primogenita: Sexus enim prærogativa est perpetua, ætatis autem temporaria. §. 18.

X L.

Art. 39. (f) Ne Ansa præberetur litibus, Natu-minorem dotibus magis eximiis donatum, Majori præferendo, successionem quod attinet Regni, defuncto Rege ab Intestato, Conjiendum est voluntatem ejus præsumptam fuisse, ut utilitati publicæ prospiceretur.

XL. *Secundogeniti an plane non succedunt ?*

℞. Primogenitus erga eos se clementem & pium exhibeat, & pro ipsorum partibus, si non rependat æstimationem, assignet ipsis, ut honeste secundum status sui Dignitatem vivere possint, ne tenuitate provisionis vitæ inquinatæ & dissolutæ occasio præbeatur.

d. c. 7.
§. 13. in
fin. Die-
ter, ad
A. B. tit.
24. in ff.
Jur. Publ.
p. 618.

XLI. *Regna libero populi consensu facta hereditaria quomodo deservuntur ?*

℞. (g) Ex præsumpta Populi voluntate, quæ videtur fuisse, ut observetur id, quod maxime expedit.

d. c. 76
§. 14.

XLII. *Quid videtur maxime expedire ?*

℞. Nisi aliud Lex aut mos ferat, quinque videntur expedire :
1. ut Regnum sit individuum, quia id ad tuendum Regnum in civium concordiam maxime valet. Imo etiam votum primi electi Regis est, ut maneat eadem Regni forma ; & cum Regnum non Regna acceperit, etiam ex Regno non præsumitur voluisse plura Regna fieri per divisionem, vel ex Regno Aristocratiam, vel ut plures fratres pro indiviso, pari inter se potestate Regnum administrarent ; talis enim mutatio nullo unquam ævo periculis caruit.

d. c. 7.
§. 14.
Puff. l. 7.
c. 2. §. 11.
§. 12.
Boeckl. b. l.

XLIII. *Quid præterea expedit ?*

℞. Alterum est, ut Successio stet intra eos, qui descendunt à primo Rege: ea enim Familia ob nobilitatem electa censetur, eaque finita Regnum redit ad Populum. Tertio, ne succedant, nisi qui nati sunt secundum patriæ Leges: Naturales non tantum exclusi, quia ad contemptum patent, & quorum matrem Pater justo Conjugio dignatus non est, sed etiam, quia minus certi habentur propter deficientem fidem conjugalem : at in Regnis expedit

d. c. 7.
§. 15.
§. 16.

P

pedit

Art. 41. (g) Hic ergo agitur de Regnis quorum successio assignata fuit heredibus Regis, nullo modo determinato, quis ex pluribus filiis ejus Imperium in se verteret.

pedit Populo, habere maximam certitudinem quæ haberi potest; ad vitandas controversias.

XLIV. *At Regum liberi omnes sunt legitimi, quia discrimen inter legitimos & naturales est ex Lege civili, & vero Reges Legibus civilibus sunt soluti?*

Horn. l. 2. c. 9. §. 17. R. Quamvis dispar sit conditio Regum & subjectorum, quantum ad Leges civiles, tamen nepotes, liberi, propinqui, familia, genus &c. semper communiter apud omnes Populos, qui ratione sua recte utuntur, respectu Matrimonii dicuntur: discrimen inter legitimos & naturales est à Jure naturæ, à quo est discrimen inter Nuptias & concubinatum, seu ii demum sunt legitimi apud omnes Populos, qui ex individua vitæ consuetudine nascuntur. Et si quis aliter explicaret, stylum omnibus Seculis toto orbe receptum abnegaret, quod non est privati vel unius hominis; oportet enim, ut prius ostendatur, vel nullum esse, vel omni tempore nullum fuisse discrimen inter Principum Uxores, pellices & amicas.

XLV. *An adoptivi succedunt?*

d. c. 7. §. 16. Boecl. b. l. Puff. l. 7. c. 7. §. 12. in med. R. Non; quia Populus in naturalem Regis stirpem Regnum contulit, qua deficiente ad se voluit redire facultatem de successore disponendi, quæ facultas, admissa adoptione, quæ quidem ad Regnum jus daret, in perpetuum eluderetur; Quo accedit, quod Nobilitas generis vere Regii magis reverendos efficit Reges, majorque de eis spes concipitur. Hinc nec ascendentes primi Regis, Fratres, vel collaterales, multo minus affines admittuntur citra novam Populi electionem.

XLVI. *Quodnam est quartum, quod expedit?*

d. c. 7. §. 17. Boecl. b. l. R. Quartum est, ut inter eos, qui pariter ad hereditatem admittuntur, sive quia ejusdem sunt gradus, sive quia in Parentum suorum locum succedunt, præferantur Mares fæminis: ideo quod Mares tum ad Bella, tum ad alias Imperii partes magis idonei fæminis censentur, & rara & extraordinaria est illa Poetæ ob-
jurga-

Jurgatio: Vos etenim juvenes animum geritis muliebrem, illaque virgo viri.

XLVII. Quintum, quod est?

R. Quintum est, ut inter Mares, aut Fœminas ubi mares de- d. c. 7.
ficiunt, præferatur Natu - maximus; ita tamen ubi fœminæ & §. 18.
mares concurrunt, Sexus prærogativa ut perpetua, potior sit
ætate.

XLVIII. Cur Natu - maximus præfertur?

R. Variant hic opiniones: alii ad Jus naturæ, sanguinis, aut Horn.
hereditatis provocant: alii ad Jus Divinum (b) & gentium: alii l. 2. c. 9.
ad Populi electionem, quorum opinio verior est: scilicet in omni §. 8. §
successione latet Populi electio seu tacita seu expressa, jus enim seqq.
ab electione familiæ coeptum succedendo continuatur. Quare quan-
tum prima Electio tribuit, tantum defert Successio.

XLIX. Si Primogenitus sit incapax?

R. Quia Populus ipsum elegit, quia præsumitur is judicio esse Grot. l. 1.
perfectior, aut futurus, si propter mentis aut corporis vitium c. 3. §. 10.
imperare non possit, non succedit, sed Reliqui, salva tamen sem- n. 5.
per Sexus primum, deinde ætatis prærogativa inter capaces. Nam d. c. 7.
qualitas & sexus & ætatis, quatenus in hac re à Populo confide- §. 18. n. 2.
ratur, ita personæ adhæret, ut avelli inde nequeat. A. B. tit.
25. § ibi
Limn.

L. An Regnum, ubi in hunc modum defertur, pars est hereditatis?

R. (i) Est hereditas quædam, quia est legitima, in locum alterius, d. c. 7.
defuncti successio, & successor Principis non male vocatur heres §. 19.
Regni, Solii, Sceptri, sed seorsum ab aliorum bonorum hereditate, Boecl. b. l.
§ ad
§. 18.

P 2

ita Puff. l. 7.
c. 7. §. 12.

Art. 48. (b) Jus Gentium hic in eo consistit, quod nempe Consuetudo Gentium id statuatur.

Art. 50. (i) Sic Quæstio proponi potest; Succedens nempe. Regiæ dignitati, sitne heres, aut ipsius est Jus in Bona quæ Regi defuncto propria erant, utpote a Regno distincta?

Resp. Non a Patre suo Natu-Maximus Regnum per successionem possidet, sed a primæva Populi voluntate, & Consequenter Jus ipsi est in Bona Patris ejus propria, istoque respectu, idem est ac Casus Privatorum.

Horn. ita ut in his non cogatur simul succedere & eorum onera ferre.
l. 2. c. 9. nec ab illa Successione excludi potest ob omnes causas, ob quas ab
§. 13. his excluditur, sed ut aliquid committat contra Patriam, vel
aliter ut propter defectum Imperare non possit, requiritur. Præsumta
l. 2. c. 14. enim voluntas Populi semper sintelligenda est cum relatione ad
§. 10. commodum Reip. & Regnum voluisse creditur quam optimo jure
§. 11. deferri; nec quicquam ejus refert, an hereditas aliorum bonorum
 à Rege adeatur, nec-ne, cum hereditarium ordinem non ob
d. c. 7. hoc elegerit, sed ut certi quid esset, & reverentia conciliaretur
§. 19. in ex sanguine, simulque ex genere & educatione spes esset præcla-
fm. My- ræ virtutis, & Regni possessor Regnum magis curaret, animo-
lerus in siusque defenderet, si id ipsum iis esset relicturus, quos ipse ob
Archo. caritatem maximi faceret.
6. 11. §. 6.

d. c. 7. - LI. Si Regnum primitus datum sit in feudum, ab eo qui plene Domi-
§. 20. nus erat, qualis Lex est sequenda in successione?

Ziegl. t. 1.
Stroo.

℞. Sequenda erit Lex successionis feudalis, non semper Lon-
Synt. J. F. gobardica illa, quam perscriptam habemus, sed quæ in Gente
c. 9. §. 1. quaque recepta fuit, quo tempore data est prima investitura:
§. seqq. nam aliæ Gentes Leges aut mores de feudis non minus, quam
Frantz. Longobardi habuerunt. Idem dic de Regno, quod ex non feudali
de orig. factum est feudale, quia ejus natura est mutata.
Feud.

Bitjib in
proam.

LII. Estne in Regnis adhuc alia quadam successio non heredi-
 taria?

d. c. 7. ℞. Affirmatur; scilicet successio, quæ Linealis dicitur, eaque
§. 22. vel Cognatica, vel Agnatica. Cum enim favor repræsentationis,
Puff. l. 7. propter jus quod defunctus in viventis bonis habet, & quod ad
6. 7. §. 13. eos, qui ex ipso superstites sunt, transmittit, tantum in descen-
 dentibus obtineat in infinitum, in collateralibus autem evanescat;
 apud multas Gentes Linealis successio est introducta, cujus fun-
 damentum, ut & hereditariæ, est spes Populorum de optima
 educatione eorum, qui spem Regni habent justissimam. Hæc au-
 tem Linealis successio in eo consistit, ut omnes, qui ab aucto-
 re stirpis Regnatricis descendunt, velut lineam perpendicularem
 constituent, ita ut eorum quilibet Regno propior sit, prout quis-
 que

que in eodem gradu sexus, deinde ætatis prærogativa potior est. Nec prius ad aliam Lineam Regnum devolvitur, quam omnes ex eadem linea defecerint, & prout quisque nascitur, ita Lex ex spe ad Regnum suo ordine habendum jus verum ipsi excitat; quod jus quisque ad omnes ex se natos pari ordine demittit, licet ipse Regnum non obtinuerit. Hoc modo primo loco semper vocantur liberi ultimi Possessoris, sed ita ut & mortuorum ratio habeatur, si quidem ipsis proles supersit qualiscunque gradus, & si ex mortuis, alterius linea potior fuit, vel ratione sexus, vel ratione ætatis, ejusdem proles reliquos omnes excludit, & sic mortui transmittunt suum jus in vivos, & vivi seu ultimi possessores in mortuos, salva tamen semper in pari gradu ejusdem lineæ prærogativa & sexus & ætatis. Si ultimo possessori desint liberi, ab ipso incipiendo, non recurrendo ad auctorem Stirpis, itur ad Lineam proximam, & sic deinceps, ita ut ob sexum aut ætatem nunquam transeat de Linea in Lineam. Unde sequitur, quod si ultimo Possessori sit filius & filia, filius contracto matrimonio moriatur relicta filia, hæc præferetur filio, qui natus est ex filia ultimi possessoris, & filius majoris fratris præmortui fratri minori. Hæc Linealis successio vocatur Cognatica, quia cognati seu femine ex iis nati natæve non minus admittuntur quam agnati, licet postponantur in eadem linea. Vocatur etiam successio Regni Castellæ, ad cujus exemplum etiam Majoratus jura in eo Regno constituta fuerunt.

LIII. *Quid si lege fundamentali hæc Successio non sit determinata.*

R. Si Lex & exempla desint, sumi poterit ex ordine, qui in Publicis Coctibus servatur. Nam si in eo ratio habeatur linearum, id signum erit spem à Lege in Jus animatam, ita ut à morientibus in superstites transeat, & si linea primogeniti præcedat lineam secundo-geniti, Populus præsumatur velle idem observari in successione. *Grot. d. c. 7. §. 22. n. 2.*

LIV. *Quid est Majoratus?*

d. c. 7.

§. 22. n. 1.
in fin. Be.sold. de
success.

§ elect.

reg. 1.

dissert. 4.

n. 13.

d. c. 7.

§. 23.

Ziegl. b. l.

Lim. 2.

J. P. c. 2.

§. 24.

℞. Majoratus est Jus, quo ad successionem vocatur, qui in familia post mortem possessoris Major-natu reperitur. Hoc jus eo præcipue sine est introductum, ut Tutelæ non sit locus, sed Regnum semper proprios Dominos habeat.

LV. *Quæ est alia linealis Successio?*

℞. Est successio linealis Agnatica duntaxat Marium ex Mariibus; quæ vulgo vocatur successio juris Francisci seu Regni Galliæ. Hæc maxime introducta est, ne per fœminarum matrimonia ad peregrinum sanguinem Imperium deveniat. In hac tamen Successione deficientibus Agnatis, substituuntur interdum Cognati, non jure successionis aut cognationis, sed liberæ electionis, ne Regnum ad exteros deferatur. In utraque lineali Successione in infinitum admittuntur etiam, qui ab ultimo Possessore remotissimo gradu distant, dum à primo Rege descendant.

LVI. *Possuntne alii Successionum modi introduci?*

d. c. 7.

§. 24.

Lim. l. 4.

c. 8. §. 125.

§ seqq.

Inst. Jur.

Publ.

p. 623.

℞. Affirmatur; aut ex Populi voluntate, aut etiam ejus, qui Regnum ita in patrimonio habet, ut alienare possit. Imo si sint Regna non patrimonialia, interdum hoc est permixtum; sic in Imperio Romano-Germanico inter Illustres recepta sunt Pacta confraternitatis, (k) quo etiam referri possunt pacta Ganerbinatus. Sic constituere licet, ut qui vel ultimo possessori, vel primo acquirenti, quoque tempore futuri sint proximi succedant.

LVII. *An Filius potest à Patre exheredari, ne in Regnum succedat?*

d. c. 7.

§. 25.

℞. In Regnis patrimonialibus seu alienabilibus omnino potest, ita tamen, ut & in his Regnum à reliqua hereditate paterna distinguendum sit; & hinc licet aliquem à Regno excludat, non statim

Art. 56. (k) Ganerbinatus Pacta, in eo consistunt, quod nempe duæ Familiæ, *verbi gratia*, Foedus ineunt ad se mutuò defendendas, quo, extinctione alterius alteri fit successio in ejus Bona, & Reciproce.

statim videtur eum à reliqua hereditate exclusisse, nisi voluntatem suam expresse declaraverit, & contra potest aliquem ab hereditate excludere, tametsi ipsum non excludat à Regno; eo ipso enim dum bona alia opponit Regno, non præsumitur voluisse ipsum excludere à Regno. Nec tacite aliquis habetur pro exheredato, si grave aliquid in Patrem commiserit, & nulla extent condonatæ culpæ indicia expressa; eo ipso enim dum Pater iudicium suum non declaravit, non videtur voluisse eum exheredare, sed spectavit forte aliam castigationem, & pro peccato magno minus exheredatione supplicium optavit.

Boecl. b. l. Ziegl. Horn. l. 2. c. 9. §. 15. in fin.

Grot. d. c. 7. §. 25. aliter

LVIII. An Filius potest a Patre exheredari in Regnis non patrimonialibus, seu in iis, quæ per Successionem deferuntur?

¶ Et in his Regnis præsumptus consensus Populi in successione ab intestato restrictus est ad casum Publicæ utilitatis, adeo ut si forte Filius in tali Regno contra salutem Regis vel Regni aliquid molitur, à successione excludi possit. Primogenito enim Populus confert successionis sortem, si prodesse Publico studeat; sin deficiat & periculum tyrannidis subsit, negligere putanda est Civitas publicæ salutis everforem. Alias autem non procedet exhereditatio, quia Populus quidem elegit viam hereditariam, sed hereditariam ab intestato. Multo minus procedet in lineali Successione, ubi nulla limitatione, hereditas ex dono Populi, pervenit ad singulos præscripto Ordine.

Boecl. d. l. Horn. d. l. Grot. d. c. 7. §. 25. in fin. aliter

LIX. An abdicari potest Regnum seu jus succedendi in Regnum?

¶ Quin pro se quisque possit abdicare Regnum, seu jus succedendi in Regnum, Jure Naturæ & Gentium, sive sit Electivum, sive Successivum, dubium non est: nam Civitas est species Societatis, in qua nemo cogitur invitatus manere, & in qua Imperantes sunt Caput. Quo accedit, quod derelinqui Imperia possint. Verum cum Imperiorum primordia, quoad subjecta existentia Majestatis attinet, ad consensum mutuum sint referenda; is, qui Regimini præest, non magis se subtrahere potest subditis sine iusta causa, quam hi sine causa Sceptrum averfari. Et hinc licet in Regno successivo permisa sit abdicatio, tamen injuria in Remp.

Grot. l. 2. c. 5. §. 24.

Limu. ad Cap.

Ferd. arr. 1. p. 452.

Textor. c. 30.

Boecl. b. l.

non.

non carebit factum, si Rex solo quietis amore, ætate & viribus minime defectus, abdicatione sua Regnum transferat in filium minorem; Præsertim Bellis incumbentibus, nisi Populi consensum impetraverit, eique in Rep. & ad ætatem Successoris adversus periculum manendam, aliquas consilii partes reliquerit, tunc enim deinceps intelligitur quæ subest injuria.

LX. *An & pro liberis abdicari potest?*

d. c. 7.
§. 26. R. Hoc magis controversum est: in Regnis hereditariis patrimonialibus, ubi arbitrium Successionis in voluntate unius est positum, Pater sua abdicatione liberis nocere potest; in Hereditariis non Patrimonialibus, ex præsumta Populi voluntate Pater pro se & liberis renuntians, liberis obesse non potest, imprimis in Lineali successione, quia simul atque existere cœperunt, jus proprium eis quæsitum est ex Lege: sed nec nascituris, quia Pater impedire non potest, quin ad illos suo tempore jus pertineat, nisi Populi consensus accedat, tunc enim quia Jus quæsitum ipsis nondum est, id quod accepturi fuissent, si nascerentur, Parentis & Populi consensu auferri potest.

c. 4. §. 10.
n. 2.

LXI. *Quando est controversia de successione Regni, quis potest judicare, an Rex, qui nunc regnat, an Populus per se, an Judices dati?*

d. c. 7.
§. 27. R. (1) Neque Rex, neque Populus judicare potest judicio jurisdictionis, quæ non est, nisi apud Superiorem; sive judicet de alicujus persona, sive de causa. Causa autem Successionis seu controversiæ de successione non comprehenduntur sub jure Imperii, seu sub Majestate, quia respiciunt modum perveniendi ad Imperium, qui ex primæva Patrumfamilias voluntate, quando in Civitatem coiverunt, & ubi nulla adhuc Regiminis forma fuit constituta, est æltimandus, seu mansit in statu naturali, quo nulla erat jurisdictio. Populus non potest, quia omnem jurisdictionem in Regem & Regiam Familiam transtulit, nec ea durante, si sit verum Regnum, ullas ejus habet reliquias. Hinc recte

l. 1. c. 3.
§. 8. n. 2.
l. 2. c. 5.
§. 23.

d. c. 7.
§. 27.
n. 2. l. 1.
c. 3. §. 7.

Art. 61. (1) Si sit sententia Populi in isto Casu sequenda, non opus est ad Arbitros recurrere; Nam Regis esset tantummodo Voluntas sequenda.

recte & pie facient, qui jus vindicant, si de Arbitris inter se conveniant, qui, si de primæva Populi voluntate quæstio incidat, Populi qui nunc est, quique idem cum eo qui olim fuit, censetur, sensum exquirunt, eumque sequuntur, nisi satis certo constat, olim aliam fuisse Populi voluntatem, & ex ea jus quæsitum.

n. 2. l. 2.
c. 23. §. 8.
Puff. l. 7.
c. 7 §. 15.
l. 2. c. 9.
§. 3.

LXII. *An filius ante adeptionem Regni natus, in Regno individuo, præferendus est ei, qui in Regia fortuna est natus?*

R. (in) Præferendus est in quavis successionis specie. 1. quia Populus Regnum Regi & suæ familiæ detulit, sub qua sine dubio talis filius intelligitur, & in Lineali successionem simul atque Regnum quæsitum est, spes aliqua parta est liberis ante natis, & in hoc successionis genere spes semel parta jus facit, nec ex post facto cessat, nisi quod ex sexus privilegio suspendatur in cognatica successionem. 2. si solus superesset, nullo alio relicto filio, succederet, ergo nativitas secundo-geniti ipsi non potest auferre, id quod Populi dono & consensu sui patris est consecutus. 3. succedit etiam in aliis bonis, in quibus non distinguitur, quo tempore sint quæsitæ; quæ ratio est dubia. Præterea notandum est Legge & expressa Populi voluntate aliter constitui posse.

d. c. 7.
§. 28.
Boeck. b. l.
Horn.
l. 2. c. 9.
§. 16.

LXIII. *An Nepos ex filio priore præfertur Filio posteriori.*

R. In lineali successionem difficultatem nullam habet: ibi enim mortui pro vivis habentur in hoc, ut jus suum in liberos transmittant. In hereditariis dividuis, ubi subitio in locum, seu jus repræsentationis obtinet, in partes concurrent: in hereditariis dividuis, nepos ex præsumpta populi & Regis voluntate præfertur, & si ætate impediatur administrare Regnum, Tutores constituendi sunt, qui pericula, quæ alias ab ætate timentur, facile prævenire possunt. Pari distinctionem respondendum est ad quæstionem

d. c. 7.
§. 30.
n. 1. §. 2.
Horn.
l. 2. c. 9.
§. 16.
aliter
Grot. d.
c. 7. §. 31.
32.
§. seqq.

Q

Art. 62. (m) In isto Casu, alia de Causa Jus est Filio ante Regnum adeptum nato, in ejus successionem; Ex eo quod videlicet, si Populo mens fuisset eum excludere tali successionem, eam Regi, in committendo Regno, declarasset.

tionem inter Fratrem superstitem ultimi Regis, & fratris majoris Filium: an defuncti fratris filius aut filia, Patruo Regis, an ex Filio nepos, Filia, an minor nepos ex Filio, nepoti majori ex Filia præferatur.

CAPUT VIII.

De acquisitionibus derivativis, quæ à Jurisconsultis vocantur Juris gentium.

I. Quot modis acquiratur Dominium Jure gentium. II. An occupatione. III. Quot modis per occupationem. IV. Quomodo Venatione. V. Fera bestia occupata quamdiu censeantur esse nostra. VI. Quid si addita sint signa ex quibus dignoscantur cujus fuerint. VII. Ut fera alicujus fiat quid requiratur. VIII. An Fera in sylva circumsepta & Pisces in stagno à nobis possideantur. IX. Quomodo acquiratur Inventione. X. An solo visu ita acquiri possit.	XI. Quomodo captivitate in Bello. XII. Quid acquiratur per Accessionem. XIII. Qui sint Agri Limitati & illimitati. XIV. An cum feudo constituto simul etiam fluviatilia incrementa concedantur. XV. Ad quem pertineat Fetus ex animalibus nostris. XVI. Quid si pater sit certus. XVII. Quomodo acquiratur Specificatione. XVIII. Quid si quis mala fide ex aliena materia novam speciem fecerit. XIX. Quomodo acquiratur Traditione.

I. Quot modis acquirimus Dominium Jure gentium?

R. **Q**uatuor modis; occupatione, accessione, specificatione, & traditione.

II. At

II. *At vero occupatio est modus acquirendi originarius & naturalis ?*

R. Est modus acquirendi originarius & naturalis in primo rerum Statu, ubi omnia vacua adhuc fuerunt & omnium occupationi patuerunt: est modus acquirendi Juris gentium & derivativus, postquam res, quæ occupabantur, desierunt esse in Dominio vel Principis, vel privatorum, & permisso Principis, apud omnes Gentes propter communem necessitatem & utilitatem, iterum cedunt occupanti, quæ alias propter occupationem quæ fit per Universitatem ad Principem redirent. Ita ut respectu prioris domini, quod fuit vel Principis vel privatorum, possit vocari modus acquirendi derivativus, licet proprie loquendo, quia censentur esse res nullius, & à primo occupante acquiruntur, sit modus acquirendi originarius. Quo accedit, quod Jurisconsulti, sub modis Dominium acquirendi jure Gentium comprehendant naturales.

*l. 2. c. 1.
§. 7.
in fin.*

d. c. 3. §. 3.

d. c. 3.

§. 19.

n. 2. §. 3.

III. *Quot modis acquiratur occupatio Jure gentium ?*

Tribus; venatione, inventione, & captivitate in Bello.

IV. *Quomodo Venatione ?*

R. Post introducta Dominia & Imperia constituta, feræ quidem bestiarum per occupationem quæ fit per Universitatem Principis, vel ei qui jus summum in Civitate habet, fuerunt acquisitæ; verum propter simplicius vivendi genus inter omnes Gentes jus venandi privatis fuit concessum, ita ut quod quisque cepisset, suum esset: à quo simpliciore vivendi genere cum Gentes discesserint, Principes, prout cujuscunque necessitas & utilitas exigebat, hoc jus venandi promiscuum privatis iterum ademerunt, & ferarum bestiarum Dominium fere ubique locorum sibi reverterunt.

*Horn.
l. 2. c. 3.
§. 5. Puff.
l. 4. c. 6.
§. 4.
aliter
Ziegl. b. l.
Textor
c. 8. §. 18.*

V. *Feræ bestiarum à nobis occupatae quamdiu censentur esse nostra ?*

R. Tamdiu sunt in nostra custodia & in naturalem libertatem se non receperunt; simulac enim è custodia nostra evaserunt,

Grot. d. c. 8. §. 3. quarum difficilis est persecutio, vel potius nulla, præsertim cum internosci, quæ nostræ fuerint, ab aliis non possint; ex probabili conjectura derelictionis, desinunt esse nostræ, & ubi hodie Princeps permittit, iterum cedunt occupanti.

VI. *An nostræ manent, si addita sint signa, unde dignosci possint cujus fuerint?*

d. c. 8. §. 3. Kulpis in exercit. Grot. b. c. Puff. l. 4. c. 6. §. 12. R. Affirmatur; quia tunc videtur cessare præsumpta derelictio, & hinc ab aliis occupatæ & agnitæ Dominis sunt reddendæ: nisi ex aliis circumstantiis constet, vel signa non fuisse addita ad retinendum Dominium, vel Dominum domini animum non retinuisse.

VII. *Ut fera alicujus fiat, quid requiritur?*

d. c. 8. §. 3. in fin. §. 4. R. Requiritur corporalis quædam possessio, quæ acquiritur vel manibus nostris, vel instrumentis aliis, ut decipulis, retibus, laqueis, dum duo adsint, (a) primum ut ipsa instrumenta sint in nostra potestate, deinde ut fera ita sit inclusa, ut exire inde nequeat. Unde sequitur, si quis feram lethaliter vulneraverit & eam persequatur, vel à canibus ejus capta sit, alius eam capere vel eximere non possit.

VIII. *Quid dicendum de feris in Sylva circumsepta, & Piscibus in stagno & piscina?*

L. 3. c. 14. D. de acquir. vel amib. Poss. Grot. d. c. 8. §. 2. aliter R. Feræ bestię vivariis inclusæ, & Pisces in piscinas conjecti à nobis possidentur, (b) secus quam quæ versantur in Sylva circumsepta vel Stagno, quæ antequam occupatæ fuerint, in libertate naturali manent.

IX.

Art. 7. (a) Debent esse in nostra potestate Instrumenta, id est; vel Nostra, vel nobis ab alio mutuata, Non secus ac locus in quo ea pro tendimus.

Art. 8. (b) Non sufficit ut Sylvam quis circumseperit, ad sibi Vendicandas Feras quæ ibi versantur; Nam vel Publici, vel Privati est talis sylvæ; Si prius, publico sunt tales Bestię, nisi Jus suum in illum privatam transfulerit; Si posterius, tali Privato Jus est in eas; Idem dicendum est de Piscibus piscinæ innatantibus.

IX. *Quomodo acquirimus inventione?*

R. Idem dicendum est de inventione, quod diximus de venatione: scilicet lapillos, & gemmas in littore Maris, res pro derelicto habitas, & Thesauros, ut olim apud omnes Gentes, ita hodie adhuc, ubi Princeps id permittit, nostra facimus occupando.

d. c. 8. §. 6.
Ziegl. b. l.
aliter
Puff. l. 4.
c. 6. §. 13.
Horn.
l. 2. c. 3.
§. 8. in fin.

X. *Hac occupatio per inventionem potestne fieri oculis?*

R. (c) Non; quia possessionis initium est corporis ad corpus adjunctio, quæ circa res immobiles maxime fit manibus, & circa res soli pedibus; scire ubi res est, non est reperire.

d. c. 8.
§. 6.

XI. *Quomodo captivitate in Bello acquirimus?*

R. (d) Apud omnes Gentes res hostium habentur pro rebus nullius, & sic fiunt captivorum, tam eorum qui per alios, quam qui per se capiunt.

l. 3. c. 6.
§. 8.
in fin. &
9. in pr.

XII. *Quid acquiritur per accessionem?*

R. Accessorium cedit suo principali, sine quo esse non potest. Sic insula pertinet ad Flumen, in quo nata est; si Flumen sit privatum, ad privatos, si sit publicum, ad Populum, aut eos quibus Populus dedit, quales sunt isti, qui prope Flumen habent agros illimitatos: cum enim multa sæpe incommoda patiantur per inundationes, & vero hæc incrementa fluviatilia, inprimis si fiant per alluvionem, redditibus publicis parum momenti adferant; constitutum est, ut concedantur iis, quorum fundis accedunt, ita tamen, ut ex propria cujusque Civitatis utilitate & necessitate privatis iterum denegari & Publico tribui possint, ut in venatione & inventione dictum fuit.

d. c. 8.
§. 8. in fin.

Puff. l. 4.
c. 7. §. 8.
& seqq.

Q 3

XIII.

Art. 10. (c) Modò quis sufficienter voluntatem suam expresserit circa possessionem rei quæ cedit primo occupanti, etiamsi alter prior eam apprehenderit, post illius voluntatem significatam, ipsius idcirco non est.

Art. 11. (d) Accuratè loquendo, Hostium Bona censeri possunt pro rebus nullius, qui enim Jure bellum cum alio gerit, Jus in ejus bona tunc habet; Si uterque Rex sibi illudat circa Jus bellandi cum altero, quorundamque fiat captura alterius detrimento, repeti possunt; Pactoque bellum Consequente Victor Jus in bona alterius acquirit,

XIII. *Qui Agri dicuntur illimitati ?*

- d. c. 8.
§. 12. R. Qui nullum alium finem habent quam Flumen, dicuntur illimitati; & qui alium finem habent quam Flumen, seu qui se non extendunt ad Flumen, sunt limitati: quales in dubio præsumuntur Agri privatorum, quia hoc privatarum possessionum naturæ est congruentius, sicut contra in dubio Imperia ad Flumen credenda sunt illimitata, quia id territorii naturæ maxime convenit ad arcendos hostes, nam Flumina & alii termini naturales, ut Montes, non ita facile transiri possunt.
- d. §. 12.
c. 3. §. 17.
n. 2.

XIV. *Si Feudum constituatur, an simul censentur concessa incrementa fluviatilia ?*

- Grot. d.
c. 8. §. 15. R. Negatur; nec sub Feudi sola concessione statim fluviatilia incrementa continentur, licet aliquando cum illo definito Feudo agrorum universitas accipiatur, quo casu dubium non est, quin Vasalli jus habeant, quod populi aut Principis fuit. Idem dic, si Flumen ipsum in Feudum acceperint, vel Agrum arcifinium seu illimitatum, tunc enim ex agri qualitate fluviatilia incrementa ad eos pertinebunt: secus est si sit limitatus, si in investitura nihil de eo comprehensum fuerit, nec Regionis mos, aut longi fati temporis possessio, jus ipsis peperit.

XV. *Fetus animantium nostrorum ad quem pertinet ?*

- d. c. 8.
§. 18.
Ziegl. b. 1. R. Quicquid ex animalli meo natum est, meum est. Et si pater pertineat ad alium, & ad alium mater, partus ventrem sequitur, 1. quia aliquando fuit pars matris, 2. quia plerumque pater ignoratur.

XVI. *Quid se de patre constet ?*

- Puff. l. A.
c. 7. §. 4. R. Quia pater leviter opera sua defungitur, sic ut ipsius domino parum aut nihil decedat, mater autem, dum uterum gerit, ad alia fere est inutilis & sollicitè alenda, adhuc ad dominum matris pertinet; ita tamen ut Domino patris interdum aliquid sit solvendum. Idem dicendum est, quando planta alterius vel arbor in meo fundo radices egit, vel aliquis ex sua materia in meo fundo

fundo ædificavit. Cum enim apud omnes Gentes communio pariat lites, Judex qui uni rem debet adjudicare, & alterum in gratiam alterius, ad certam pecuniæ summam interdum condemnare ut indemnus fervetur, semper pronuntiabit pro eo, ad quem pertinet res principalis: nisi interdum accessorii pretium, vel ars aliud suadeat, ut si planta aliena rara omnino in fundo meo radices egerit, & Dominus fundi eam repetat; vel pictura præstans & artificiosa tabulæ meæ imponatur.

XVII. *Quomodo acquirimus Specificatione?*

℞. Quando ex aliena, vel partim nostra, partim aliena materia novam speciem effecimus, regulariter si hæc species uni sit adjudicanda, quia, ut dictum fuit, apud omnes Gentes ex communione oriuntur lites, illi species est adjudicanda in Judiciis, qui eam fecit; modo Dominus materiæ pretium ejus recipiat: vel interdum, ubi species reduci potest ad materiam, Domino materiæ adjudicetur, & opera solvetur.

d. c. 8.

§. 19.

aliter

Kulpis

d. i.

XVIII. *Quid si quis mala fide ex aliena materia novam speciem confecerit?*

℞. (e) Dubitatur an Jure naturæ eam sibi acquirat: licet enim species pluris sit quam materia, & materia prior defuisse videatur, aut ipse vehementer re indigeat, ad dominium ejus rei acquirendum hoc non sufficiet, sed probabilem aliquam causam accedere oportet, ne Dominus per malam fidem alterius rei suæ dominio, invitus plerumque, carere cogatur.

Puff. l. 4.

c. 7. §. 10.

in fin.

XIX. *Quomodo acquirimus Traditione?*

℞. Quamvis ad Dominii translationem naturaliter & absolute non requiratur, ut fiat Traditio, verum etiam ipso jure, citra Traditionem, in nos transferri possit; tamen inter omnes Gentes receptum est, ut si quid ab alio, animo Dominium in me transf-

d. c. 8.

§. 25. c. 6.

§. 1. n. 2.

Puff. l. 4.

c. 7. §. 7.

aliter

Art. 18. (e) Requirit utilitas Societatis, ut mala fide, vel furti facienti gratia agens, labore suo frustretur.

transferendi tradatur, & à me ita acceptetur, Dominium ejus in me transferetur, ita ut recte Traditio dicatur modus acquirendi Dominium ex jure Gentium.

CAPUT. IX.

Quando Imperia vel Dominia desinant.

I. Quot modis Dominia & Imperia desinant. II. Quid si moriatur qui Dominium vel Imperium habuit, nullo successore relicto. III. An totus Populus interire possit. IV. Quot modis. V. Corpus quomodo intereat. VI. Quomodo species sive spiritus, vel vinculum inter Imperantes & parentes intereat. VII. Quid si ex Populo tam pauci supersint, ut Populum facere nequeant.	VIII. An migratione Populus intereat. IX. An mutata Regiminis forma. X. An per hanc Regiminis mutationem Civitatis debita extinguantur. XI. Quid si Populus armis devictus sit. XII. Si Civitas alteri uniatur, an eadem maneat. XIII. An dividi possit. XIV. Populus Romanus an hodie idem sit qui olim fuit. XV. An persona heredis eadem censeatur cum persona defuncti.

I. Quot modis desinunt Dominia & Imperia?

Grot. l. 2. c. 9. §. 1. in pr. c. 3. §. 6. l. 1. c. 3. §. 7. l. 2. c. 7. §. 3. & §. 10. n. 2.

§. **D**esinere ac interire Dominia & Imperia variis modis possunt, inprimis Derelictione, quia voluntate cessante non manet Dominium; & sublato subjecto, in quo est Imperium vel Dominium, scilicet ante alienationem vel expressam, sive inter vivos, sive ultima voluntate; vel tacitam, qualis est in successione ab intestato ex præsumpta defuncti voluntate.

II. §.

II. Si persona in qua fuit Dominium aut Imperium moriatur, nulla edita voluntatis significatione, & nullo consanguineo relicto vel alia persona, cui jus succedendi ex pacto vel alio modo competit, ad quem pertinet Dominium aut Imperium?

R. Dominium & Imperium redit in eum statum, in quo fuit ante acquisitionem à defuncto factam. Si sit privatus, Dominium ejus ad Universitatem aut ad Dominum superiorem redit, à cujus dominio generali & eminenti pendet: si sit Rex, qui populum seu potius Jus imperandi Populo habuit in Patrimonio, populus fiet sui juris, nisi suam libertatem ultro deserat, & alii se in ditionem det: aliæ res, in alterius territorio sitæ, redeunt ad Dominum territorii. Si sit Rex, cui ex populi voluntate Regnum delatum est, sive per Electionem, sive per successionem quamcunque, redit Imperium ad Deum, qui quoniam in tali populo ordinem vult servari, statim illud in eum transtulisse præsumitur, usquedum aliud subjectum Majestatis existentiae sibi eligat. Si sint Optimates, & omnes intereant, idem dicendum est. Si Populus liber interiret, alii Populi, qui fuerant in ipsius ditione, fiunt sui juris.

l. 2. c. 7.
§. 27.
Limn.
l. 4. c. 8.
§ 172.
Miler de
Stat. Imp.
part. 1.
c. 25.
Gros. l. 2.
c. 3. §. 19.
n. 3. l. 2.
c. 9. §. 1.
l. 1. c. 3.
§ 8. n. 1.
Text.
c. 30. §. 4.
§ 5. d.
c. 3. §. 8.
n. 7. l. 2.
c. 9. §. 3.

III. At Civitates dicuntur immortales, quomodo totus Populus interire potest?

R. Civitates possunt esse immortales, scilicet quamdiu spiritus sive vitæ civilis consociatio plena atque perfecta est, & vinculo Imperandi cum summo Imperio vel parendi constanter subsistit: Hinc ortus est mos loquendi, ut Populum alloquentes, ei tribuamus quæ eidem Populo ante multa Secula acciderunt. Hoc autem vinculo sublato, interit & tollitur Civitas.

d. c. 9.
§. 3. n. 1.
§ 2. in
fin. c. 12.
§. 8. n. 1.
Kulpisb. l.
Puff. l. 8.
c. 12. §. 7.
Boeck. de
eo quod
civitas
egit. p. 33.

IV. Quos modis hoc accidit?

R. Duobus modis; aut interitu Corporis, aut interitu Speciei, sive Spiritus quem dixi.

d. c. 9.
§. 3. n. 3.
in fin.

V. Corpus quomodo interit?

R. Corpus interit, vel sublatis simul partibus, sine quibus
R Corpus

d. c. 9.
§. 4.

Corpus subsistere nequit, ut si Populus Mâri abripiatur, aut terræ Motu, aut chasmate penitus hauriatur; aut sponte interne-
 cioni se det; vel sublata Corporis ratione, ut si Cives aut spon-
 te ob pestilentiam vel seditionem à Societate discedant, aut vi
 ita distrahantur, ut coire non possint, quod Bellis accidit
 interdum.

VI. *Species sive spiritus vel vinculum inter Imperantes & parentes
 quomodo interit?*

R. Interit hoc vinculum, sublata aut omni, aut perfecta
 juris communitate, sive singuli libertatem personalem amittant.
 & servi fiant, sive libertate personali retenta, Imperio exuantur,
 ut Corpus civitatis nullum sit, nec senatus, nec plebis concilium,
 nec magistratus, sed sine concilio publico, sine imperio multitu-
 do, cui Præfectus ab alio mittitur, ut jus reddat. Tales sunt
 etiam Populi in Provinciæ formam redacti: item hi, qui alterius
 Populi ditionem subierunt.

VII. *Quid si ex aliquo Populo tam pauci supersint, ut Populum
 facere nequeant?*

R. Definitum non est, quot homines requirantur ad consti-
 tuendum Populum; quare si hi pauci se defendere possint con-
 tra vim hostilem exterorum, poterunt sibi vindicare imperium,
 usquedum iterum in justum numerum Populi, allectis aliis, sese
 suppleverint: nam jura Collegiorum possunt etiam conservari
 in uno.

VIII. *Quid si Populus de loco migraverit, sive sponte ob incedam aut
 alia mala, sive coactus?*

R. Potest fieri ut eadem Civitas contrahatur, aut amplifice-
 tur, aut disjungatur intervallis. Sic civitas est Hispanica, quic-
 quid distantibus longe lateque locis Hispanici est juris, sic Ger-
 manica est civitas, quicquid Germanici est juris. Ut autem Ci-
 vitas pluribus Nationibus constans, Urbibus, & pagis, locum
 totum suo arbitrio auspicioque mutaverit; Creditur exemplis non
 probari, nisi quatenus sedes Imperii pro tota Civitate nominatur
 &

*Conring.
 de fin.
 Imp. c. 1.
 & 2.
 Boecl. ad
 Grot. de
 eo quod
 civitas
 egit p. 32.
 & seqq.*

& mutatur. Cæterum talis Populus, si maneat species, quam diximus, Populus esse non desinit, licet, si sedes Imperii transferatur, sæpe non omen modo, sed via esse possit ad ulteriorem mutationem, ut in Imperio Romano accidit, sede Imperii Roma Constantinopolim translata.

IX. Si forma Regiminis mutetur & ex Regno fiat Aristocratia, aut Democratia, aut Resp. mixta, manetne eadem Civitas?

R. Affirmatur; ut enim civitas eadem dicatur, hoc non debetur formæ accidentali, ut loquuntur, quæ sumitur à Subjecto existentiae quod sæpe mutari potest, sed formæ essentiali, sive ordini Imperandi aut parendi in genere, quæ sive sit in uno vel pluribus vel omnibus, semper manet eadem Civitas & idem Populus. Sic idem est Populus Romanus sub Regibus, Consulibus, & Imperatoribus. Imo etiamsi plenissimo jure regeretur, Populus idem erit, qui antea erat, cum sui juris esset, dum Rex ei præsit, ut caput istius Populi, non ut caput alterius Populi. Nam Imperium quod in Rege est, ut in capite, in populo manet, ut in toto cujus pars est caput: atque ideo Rege, si electus est, aut Regis familia extincta, jus Imperandi ad Populum redit, ut diximus quæst. 2. licet interdum, mutata Civitatis forma, quædam coincident necesse sit, non quod alia jam sit Civitas, sed quia quædam huic vel isti Regiminis formæ erant propria, e. g. modus Læges ferendi in Monarchia, mutatur si fiat transitus in Democratiam. Quo vero loco in conventibus sedere debeat qui summum Imperium in Populum antea liberum accepit, vel Populus si ex Monarchia facta fuerit vel Aristocratia, vel Democratia, an sc. Rex occupare debeat locum Populi antea liberi, vel Optimates, vel Populus locum prioris Regis dubitatur?

X. Si forma Regiminis mutetur, an debita Civitatis extinguuntur?

R. (a) Non desinit debere pecuniam populus Rege sibi imposito, d. c. 9. §. 8. n. 1. R. 2. §. 8. n. 3.

Art. 10. (a.) Non enim Jus tali Populo est, Bona quæ sibi non erant, propter Debitum quoddam ab illo factum, in Regem, quem sibi elegit, transferre, quo in casu fit uti antea idem populus.

Hottom.
in quest.
illustr. 7.
Boecl. d.
dissert.
p. 4. §
§ 99.

sito, quam liber debet: est enim idem Populus & Dominium retinet eorum, quæ Populi fuerunt, imo & Imperium, quanquam jam non exercendum à corpore, sed à Capite, & licet in aliud Subjectum existentiae sit translatum, non tamen est translatum in alium Populum, & hoc Subjecto extincto, non redit Imperium ad alium Populum, sed ad hunc Populum.

XI. *Quid si Populus armis devictus sit?*

Grot. l. 3.
c. 8. §. 4.
n. 3. c. 15.
§. 10.
Puff. l. 8.
c. 12. §. 2.
§. 3.
Boecl. d.
dissert.
p. 51.
l. 3. c. 6.
§. 5.

R. Aut Victor reliquit ipsi Imperium & Dominium, quam dependens; & res dubio caret, seu Populus adhuc pecuniam debet; aut Victor nec Imperium nec Dominium reliquit, sed omnia sibi tribuit & ademit, Ærarium, Agros publicos &c. & Victor, si laudem justitiæ amet, & pecunia debeat iis, qui non sunt hostes, non intercedere debet juri, quod æquitas dicit; sicut enim alia bona, quæ hostium non sunt, si apud hostes reperiantur, non acquiruntur Victori, sed sunt restituenda, ita & hæc bona incorporalia seu debita, quæ videntur eum sequi, & ab eo debere solvi, qui bona debitoris occupavit.

XII. *Si una Civitas alteri uniatur, an manet eadem?*

L. r. c. 3.
§. 7. n. 2.

R. Si uniatur per modum arctioris Fœderis; manet quod ante fuit; & retinet Imperium & Dominium, licet interdum exercendum per unum: nam in Morali corpore eadem Persona, diversa ratione considerata, Caput esse potest plurium ac distinctorum corporum, seu Populorum, qui perfectum Cætum singuli constituunt: cujus rei certum indicium est, quando extincta domo Regnatrice imperium ad quemcunque Populum seorsim revertitur. Si alicomodo uniatur, seu si incorporetur, ut loqui amant, favor sæpe Populi talis quæritur in nominis sono, cum res ipsa discrepet, fiatque ut in Dignioris accessionem veniat, quod minus dignum fuit, & pars unita Majori, illius Appendix fiat. Interdum utriusque forma accidentaliter interit, & nova constituitur, ut si duo Democratici diversi Populi, abolito pristino

Puff. d.
l. 8. c. 12.
§. 6.

Regi-

Regimine, in unum Populum Regnumque coalescant; aut si duo Regna, sublatis utriusque Legibus fundamentalibus, remotisque familiis antiquis Regnatricibus novum Regnum condant.

Boecl. d. *dissert.*
p. 34.
Grot. d. c. 6. §. 2. *aliter.*

XIII. *Civitas, qua una fuit, potestne interdum dividi?*

¶. Evenit interdum, ut quæ una Civitas fuerat, dividatur aut consensu mutuo, aut vi Bellica. Quod cum fit, plura pro uno existunt summa Imperia cum suo jure in partes singulas. Si quid autem commune fuerit, id aut communiter est administrandum, aut pro ratis portionibus dividendum. Huc interdum etiam referenda est discessio, quæ ex consensu fit in Colonias. Nam sic quoque novus Populus sui juris nascitur, & tales Colonizæ desinunt esse partes pristini Corporis; secus quam Colonizæ quæ vel ob Militares usus, vel alias ob causas deductæ, quæ manent pars Civitatis matris sive majoris Patriæ, ut sunt Hispanorum, Anglorum, Belgarum, Gallorum, in Americanis insulis.

Puff. l. 8. c. 12. §. 5.
Boecl. d. l. p. 38.
Grot. d. c. 6. §. 10.

Corring. d. l. G. R. c. 10. de *su. Imp.*
c. 9. §. 10.
Limn.

XIV. *An Imperium Romanum semper apud populum Romanum permansit, seu an populus Romanus adhuc hodie idem est, qui fuit olim?*

tom. 5 ad- dit. l. 1. c. 4. §. 24.
Boecl. in *not. Imp.*

¶. (b) Non, quia Imperium in populum Romanum non amplius est in ipso Populo Romano, sed est translatum in Germanos.

l. 1. c. 5. §. 1. 2. c. 3. §. 4.
Gronov.

XV. *An persona heredis eadem censetur cum persona defuncti?*

¶. Certi juris est, pro eadem censi cum defuncta persona, quoad Dominii tam publici, quam privati continuationem at- tinet.

ad Grot. d. c. 9. §. 11.
Grot. d. l. sed *aliter.*

d. c. 9. §. 12. c. 21. §. 19.

R 3

C A

Art. 14. (b) Statim atque Gothi & Vandali Romam invaserunt, in se Imperium verterunt, & postmodum Germani titulo tantummodo illud habuerunt.

CAPUT X

De obligatione, quæ ex Dominio oritur.

- I. *Obligatio reddenda domino rei sua quotiuplex sit.*
- II. *Quomodo hæc obligatio nascatur ex rebus extantibus.*
- III. *An possessor rei alienæ eam restituere debeat, etiam si Dominus illam non repetat.*
- IV. *An hoc Decalogo sit præceptum.*
- V. *An suis impensis possessor rem alienam restituere debeat.*
- VI. *Si Dominus & Deponens in rei repetitione concurrant, cui res reddenda sit.*
- VII. *An sit differentia inter res ex jure Gentium & jure Civili acquisitas.*
- VIII. *An bonæ fidei possessor teneatur jus suum in dubium vocare, & possessionem suam publice significare.*
- IX. *Quomodo obligatio nascatur ex rebus non extantibus.*
- X. *Bona fide possessor rei alienæ, an ad restitutionem teneatur, si res perierit.*
- XI. *An ad restituendos fructus extantes.*
- XII. *An consumptos.*
- XIII. *Quid si rem sibi donatam alii donaverit.*
- XIV. *An per salem donationem locupletior fiat.*
- XV. *Quid si rem vendiderit.*
- XVI. *Res aliena bona fide emta, an restituenda sit sine repetitione pretii.*
- XVII. *An ergo officium hoc sit damnosum.*
- XVIII. *Res aliena emta, an restitui venditori possit, ut pretium servetur.*
- XIX. *Qui rem habet cujus dominus ignoratur, an eam pariter dare teneatur.*
- XX. *Ob causam turpem, aut alioqui ex officio debitam & acceptam an restitui debeat.*
- XXI. *An rerum fungibilium Dominium sine consensu domini in nos transferatur.*
- I. *Quod*

I. *Quot modis obligatio nascitur adversus nos ex eo jure quod competit in res?*

R. **D**uobus modis adversus nos nascitur obligatio, aut è rebus extantibus, aut non extantibus. Grot. l. 2. c. 10. §. 1. n. 2.

II. *Quomodo obligatio nascitur adversus nos è rebus extantibus?*

R. Eo ipso dum Jus naturæ vult, ut æqualitas observetur inter homines & in Contractibus, & in Dominio, præcipit, ut unicuique suum tribuamus, ita ut non abstrahatur ab ullius justiore petitione, & præsumit, dum homines Dominia distinxerunt, eos inter se convenisse & se obligasse ad rei alienæ restitutionem; scilicet, quantum est in potestate possessoris, ut res ad Dominum suum perveniat. d. c. 10. §. 1. n. 2. Puff. l. 2. c. 12. §. 5. §. c. 13. §. 2. Of. b. l. Kul. pis. b. l. aliter.

III. *An restituere rem alienam debet Possessor, etiamsi Dominus eum non repetat?*

R. Affirmatur; quia si Dominii ea tantum vis fuisset, ut possenti Domino res redderetur, nimis debile futurum fuisset Dominium, & nimis sumptuosa custodia: vel potius, Jus naturæ, quod vult, ut unicuique suum tribuatur, rem pro Domino repetit, & ex quasi-contractu Possessores ad hoc obstricti esse videntur. d. c. 10. §. 1. n. 2. in fin.

IV. *At vero in Decalogo nullum est Præceptum de re restituenda, sed tantum de furto non faciendâ?*

R. (a) Jure naturæ & ex Decalogo furtum est, quoties invito Domino rem ejus lucri faciendi gratia retineo, sive repetat rem sive non. Of. l. 2. s. 10. §. 1. obs. 1. §. ult. Inst. de R. D.

V. *An suis impensis Possessor rem restituere debet?*

R. Non; obligatur enim Possessor tantum, quantum in se est, ut Dominus rem recipiat, hinc indicare tenetur, ut alter recipere d. c. 10. §. 1. n. 2. Ziegl. b. l. Feld. aliter.

Art. 4. (a). *Levis est illa Objectio; omnia enim præcepta Jure Naturæ nobis imposita, non complectitur Decalogus, sed Præcipua tantummodo, unde Cætera fluunt velut ex fonte suo.*

pere suum possit, nec, ubi impossibile fuerit rem restituere, teneatur. Nec interest, utrum ab initio occupationis sciverit rem esse alienam, sive post occupationem. (b) Seu, non interest, sive sit malæ, sive bonæ fidei Possessor.

VI. Si alius rem alienam apud me deponat & versus Dominus superveniat, eamque repetat, cui res est restituenda, an Domino & an Deponenti?

d. c. 10.
§. 1. n. 4.
l. 31. D.
Depos.
l. 1. §.
pen. D.
navit. cau-
pon.
stab. &
ibi Brun.
Puff. l. 4.
c. 13. §. 5.
Besold. in
thes. pract.
voc.
Grunde-
rubrecht.

R. (c) Quia obligatio, qua Domino teneor rem restituere, est antiquior, & ex priori contractu, posteriores contractus exceptionem inde accipiunt, nisi posterior contrahens & Deponens jus habeat, propter quod Domino præferri debeat. (c) Sic si creditor apud me deponat Pignus, quamvis jus Creditoris, quod habet in re, sit posterius jure Domini, tamen Creditori deponenti, non autem debitori & Domino eam restituere debeo, quia Creditor jus habet in re, propter quod Domino præfertur: secus est, si fur aut latro rem apud me deponat; vel si Fiscus rem furtivam, vel navis levandæ causa è Navi ejectam vindicare velit, ubi constat de Domino.

VII. An nulla est differentia inter res ex Gentium jure acquisitas & ex jure Civili?

d. c. 10.
§. 1. n. 5.
c. 24. §. 8.
d. c. 10.
§. 1. n. 5.
in fin.

R. Non; nam ad Domini naturam nihil refert, ex Gentium, an ex Civili jure oriatur: semper enim secum habet, quæ sibi sunt naturalia, inter quæ est obligatio cujusvis possessoris ad rem Domino restituendam cum fructibus, deductis tamen impensis in fructus & in rem factis; ita ut si quis rem alienam invenerit, præmium inventionis petere non possit, nisi fuerit promissum.

VIII.

Art. 5. (b) Malæ fidei possessor cujusdam rei alienæ, non modo teneatur, eam cum fructibus ejus vero Domino restituere, sed etiam in eodem statu quo antea fuerat, quibus omnibus non adstringeretur bonæ fidei possessor; Nam si Res perisset non Culpâ suâ, ad restitutionem valoris non cogeretur.

Art. 6. (c) In isto Casu, Creditor Rem ut suam spectare potest.

VIII. *An bone fidei Possessor tenetur ipse suum jus in dubium vocare, & publice significare, talem rem a se possideri, ut si forte ad alium pertinuerit, eam vendicare queat?*

R. (d) Negatur; quia bona fides & justus titulus eum ab omni crimine liberant, & faciunt, ut habeatur pro Domino. Imo si post usucapionem completam sciverit rem esse alienam, restituere eam non tenetur, quia prior Dominus excidit suo dominio.

Puff. l. 4. c. 13. §. 2. in sm. l. 2. c. 4. §. 6. §. 8.

Lud. Molina de

Iust. §. Jur. tr. 2. diff. 61.

d. c. 10. §. 2. n. 1. Puff. l. 1. c. 13. §. 6. Kulpis. b. l.

IX. *Quomodo obligatio nascitur e rebus non extantibus adversus nos?*

R. Ille, qui ex re aliena factus est locupletior, tenetur in tantum, in quantum factus est locupletior, modò res aliunde non sit soluta Domino. Nam si v. g. tibi res furto sit substracta, quam ego bona fide acquisivi & consumsi, & tu à fure ejus æstimationem sis consecutus, à me nihil amplius petere potes, licet factus sim locupletior, quia non amplius tuum esse videtur, quod ex re est; nec bona fides patitur, ut idem bis consequaris; Hæc enim obligatio ad restitutionem, in quantum quis factus est locupletior ex re aliena, fluit, non tantum exinde, quod Dominia sint introducta ad servandam æqualitatem in eo scilicet, ut unusquisque suum haberet; verum etiam exinde, quod res, cujus Dominium neque consensu meo, neque delicto, neque jure Belli amisi, adhuc ad me videatur pertinere, & quicquid ex eadem ad te pervenerit, & consumptum fuerit, solvi mihi debeat: & est hujus Sententiæ tanta æquitas, ut multa hinc definiant Jurisconsulti extra Legum præscripta, semper ad ipsam Æquitatem, ut evidentissimam, provocantes.

X. *Si res apud bone fidei Possessorem perierit, an obligatur?*

R. Non tenetur ad ullam restitutionem, si res perierit; quia nec res ipsa apud eum est, nec lucrum ex re.

d. c. 10. §. 3.

XI.

Art. 8. (d) Prætermittendus videtur iste Calus, utpote inutilis, positæ enim bone fidei possessore, omne dubium excluditur.

Puff. l. 4. c. 13. §. 8. l. 22. C. de rei vindic. §. l. 28. D. de acq. rer. dom. Grot. d. c. 10. §. 4. aliter Ziegl. b. l. Grot. d. s. 10. §. 5. §. 6.

XI. *Re consumpta, obligaturne Fructus exstantes restituere?*

R. Omnes fructus & industriales & naturales Domino sunt restituendi, quia quicquid est ex re mea, meum est, licet industria tua intervenerit, alio modo compensanda quam fructuum lucro; detrahendo sc. omnes impensas in rem factas, ut & mercedem industriæ tuæ.

XII. *Si fructus sint consumti?*

R. Tenetur ad restitutionem, si modo alias quoque tantum dem esset consumpturus; nam in hoc locupletior censetur. Unde sequitur, eum non teneri de percipiendis, seu quos neglexit percipere; quia nec rem habet, nec quicquam, quod rei loco succedit.

XIII. *Si talis Possessor rem sibi donatam alii donaverit?*

R. Non tenetur, nisi pariter sine hac re donaturus tantundem fuisset: tunc enim lucrum erit, rei suæ pepercisse.

XIV. *At vero propter Beneficium accipientem ad remunerandum sibi obligat, & sic semper videtur locupletior fieri, etiamsi ex mera liberalitate, & citra necessitatem donet?*

R. Quamvis accipientem ad remunerandum naturaliter obligatum habeat, tamen remuneratio necessario non sequitur, sed sufficit Beneficium grato animo reputare, & hinc, quamdiu remuneratio non est sequuta, non videtur locupletior factus.

XV. *Si rem alienam talis Possessor vendiderit?*

R. Si eam bona fide ipse emerit, & retrovendiderit, obligatur in quantum plus pretii accepit quam ille dedit, habita tamen ratione laboris & expensarum circa rem venditam: si donatam vendiderit, totum pretium restituet, quia tunc ex re sua propter meam nihil ipsi abest. Quæ sententia vel maxime æqua est, si Dominus rei non possit Possessorem convenire, & rem ipsam vindicare. Nisi forte prodegerit pretium, alias non producturus.

XVI.

XVI. *An res aliena, bona fide empta, restituenda est sine repetitione pretii erogati?*

ꝛ. Affirmatur; nisi quatenus Dominus rei suæ possessionem probabiliter non potuit recipere sine aliquo impendio, ut - puta, si res apud piratas fuerit, tunc enim deduci poterit, quantum Dominus impensurus libenter fuisset: ipsa enim Possessio præsertim recuperatu difficilis, est aliquid æstimabile, & in hoc Dominus, postea rem amissam recuperans, censetur factus locupletior. Hinc si Possessionem facile recipere possit Dominus auctoritate Judicis, emptor non potest pretium repetere, etiamsi eo animo emerit, ut Domino restitueret: debuit enim tunc Domino saltem rem indicare, qui eam sine omni pretio à possessore vendicasset.

d. c. 10.
§. 9.
Frantz.
2. resol. 9.
n. 47.
§ seqq.
l. 2. C. de
furt.

XVII. *At nemini officium suum debet esse damnosum?*

ꝛ. Nullum hic fuit Domino periculum rsi non recipiendæ, ergo sibi imputet Possessor quod rem emerit. Præterea recurrere potest ad venditorem, & evictionem petere.

l. 11. §. 2.
D. de act.
emr.

XVIII. *Si quis bona fide rem alienam emat, & post emptionem audivit, rem esse alienam, poteritne rem venditori restituere, ut pretium servet?*

ꝛ. Si venditor sit ignotus, vel fur, latro, aut pirata, qui forte re restituta abiturus est, ita ut Possessio recuperatu sit difficilis, rem ipsi restituere non potest, quia ex quo res fuit in ejus potestate, cœpit obligatio restituendi, quantum in ipso fuit, quod non præstaret, si rem restituere venditori: si periculum nullum sit amittendæ rei, restituere potest venditori, & indicare possessorem Domino, cujus nihil interest, an à possessore vendicet, an ab Emptore, cum multum intersit tum Emptoris, ut pretium recipiat, tum venditoris, ne propter exceptiones, si quas habet, possessionis beneficium amittat. Et videtur Emptor fecisse quantum in se est, ut res perveniret ad Dominum, non enim hoc tenetur facere suis expensis.

d. c. 10.
§. 9. §. 10.
Puff. l. 4.
c. 13. §. 14.
Ziegl.
l. 2. c. 10.
§. 10.

XIX. *Qui rem habet, cujus Dominus ignoratur, an naturaliter eam pauperibus dare tenetur?*

d. c. 10.
§. 11.

℞. Quanquam hoc valde pium sit, non tamen præcise ad hoc quis obligatur naturaliter, quia ex Dominio nemo jus habet, præter Dominum. Non esse autem & non apparere, tantundem valent quoad eum, cui non apparet; modo rei Possessor faciat, quantum in se est, ut veniat in Domini notitiam, e. g. curet rem in locis Publicis proclamari.

XX. *Si quis rem accipiat ex causa turpi, aut etiam ex causa honesta, ad quam quis vi officii obligatur, an eam restituere debet?*

Feld. ad
Grot. l. 2.
c. 10. §. 12.
Ziegl. b. l.
Grot. b. l.
aliter.
Puff. l. 4.
c. 13. §. 16.
aliter.

℞. Restituenda est, quia turpiter accipere est contra honestatem accipere, & sic non - nisi turpiter retineri potest. Nec sufficit hæc Domini & dantis voluntas, sed requiritur etiam, ut accipiens habeat facultatem accipiendi, & ut finis sit licitus, & modus rem dandi & accipiendi.

XXI. *An rerum fungibilium Dominium in nos transfertur sine consensu Domini?*

Grot. d.
c §. 13.

℞. Negatur; nam res ejus generis Functionem quidem recipere dicuntur, id est restitui posse per id, quod genere idem est, sed ita demum, si consensus præcesserit, aut ex Lege aut more præcessisse intelligatur; ut in mutuo; aut etiam si res, utpote consumpta, exhiberi nequeat.

C A P U T X I.

De promissis.

I. *An ex Promissis naturaliter jus oriatur.*

II. *Quot sint gradus loquendi de rebus futuris, quæ nostra sunt potestatis: & quid sit Assertio.*

III. *Quid requiratur ad Assertionem.*

IV. *Quid sit Pollicitatio.*

V. *Quid Promissio perfecta.*

VI. *Quid ad eam requiratur.*

VII.

- VII. *An ebrius ex promisso obligetur.*
- VIII. *An ex delicto.*
- IX. *Quando puer ratione uti incipiat.*
- X. *Quae Leges sint observandae, quando minores in integrum restituantur.*
- XI. *Si Pactio fiat in mari vel Insulis vacuis.*
- XII. *Promissio errantes an obliget.*
- XIII. *Quid si ex tali inani Promisso alter damnum incurrat.*
- XIV. *Quid si dolus errori causam dederit.*
- XV. *Et metu promittens an obligetur.*
- XVI. *Quid si tertius cum latrone contrahat, ut alium incolumem dimittat.*
- XVII. *Quid si latro nullum metum inferat.*
- XVIII. *Qualis requiratur materia ut promissum valeat.*
- XIX. *Quid si res nunc non sit in potestate promittentis, sed esse aliquando possit.*
- XX. *Quid si de facto impossibilia promittantur.*
- XXI. *Si ex possibili res impossibilis fiat.*
- XXII. *An promissio ob causam vitiosam naturaliter valeat.*
- XXIII. *Quid si promittatur ad consequendam rem jam antea debitam.*
- XXIV. *An promissio sine causa valeat.*
- XXV. *Quis sit modus promittendi.*
- XXVI. *An alius pro nobis promittens invito nos obligare possit.*
- XXVII. *An ex contractu Magistri, qui à pluribus Navi praepositus est, singuli obligentur in solidum, an pro portione quam in Navi habent.*
- XXVIII. *Ad promissionis validitatem quid requiratur in promissario.*
- XXIX. *Cur acceptatio non requiratur, si Civitati aliquid promittatur.*
- XXX. *An acceptatio debeat innotescere promissori.*
- XXXI. *An promissum ante acceptationem factum licite revocetur.*
- XXXII. *An mortuo voluntatis nostrae internuntio.*
- XXXIII. *An eo non mortuo.*
- XXXIV. *Quid si dubium sit, an mandatum sit revocatum.*
- XXXV. *An tertius pro alio acceptare possit.*
- XXXVI. *An promissioni perfecta onus aliquod adjici possit.*
- XXXVII. *An in commodum tertii.*
- XXXVIII. *Propter errorem* ☞

<p>metum, invalida Promissio an § quomodo convalescere pos- sit.</p>	<p>rant causam expressam. XL. Factum alienum promittens ad quid naturaliter teneatur.</p>
--	---

XXXIX. An promissiones requi-

I. An ex promissis naturaliter jus oritur ?

l. r. D.
 de pact.
 Grot. l. 2.
 c. 11. §. 1.
 n. 4. jung.
 Puff. l. 3.
 c. 5. §. 10.
 Kulpis. in
 exercit.
 Grot. b. l.
 Ziegl.
 aliter
 Proleg.
 §. 15.

R. (a) **A**firmatur; 1. quia nihil adeo congruum est huma-
 næ fidei & Societati humanæ, quam ea servare,
 quæ placuerunt. 2. quia inter Reges & Populos diversos necessa-
 rius est aliquis se obligandi modus, & vero alius naturalis fingi
 non potest. 3. voluntate sufficienter indicata signis externis rei
 dominium transfertur, quidni ergo & jus in personam, aut ad
 transferendum Dominium, aut ad aliquid agendum, quippe cum
 in actiones nostras par jus habeamus, atque in res nostras. 4.
 Sapientum consensus hoc probat.

II. Quot sunt gradus loquendi de rebus futuris, quæ nostra sunt po-
 testatis aut fore putantur ?

d. c. 11.
 §. 2.

R. Tres. primus est Assertio explicans de futuro animum, qui
 nunc est.

III. Quid requiritur ad Assertionem, ut vitio careat ?

d. c. 11.
 §. 2.

R. Requiritur veritas cogitationis pro tempore præsentis, non
 autem ut in ea cogitatione perseveretur. Habet enim animus hu-
 manus

Art. 1. (a) Ex sequentibus Principiis, dilucidius mihi videntur deduci
 fundamenta Promissorum.

Voluit Sapientissimus Auctor Naturæ, ut Homines viverent in Societate;
 bestię enim imaginem præ se ferret infans sibi derelictus, ut experientia
 probatur, sed Cura cæterorum hominum, facultates ejus evolvuntur, at-
 que perficiuntur; Jam autem fieri nequit, ut eadem Causa, in posterum
 ætate videlicet provectiori, effectus planè contrarios producat; Plucuit quæ-
 que summo perè Adorando Deo, ut homines non tantum ad vitam necessa-
 ria, sed etiam ea quæ amoeniorem reddere possent sibi conciliarent, quod
 fieri non poterat sine Pactis, Homines magis ac magis sibi invicem adhæ-
 rentibus; Longius procedo; Plures Homines Societates formaverunt, ut
 scilicet viribus aucti singuli, majori cum vi actus hostiles repellerent; Pro-
 fus idcirco necessarii erant Contractus, non tantum ad Societates forma-
 das, sed etiam stabiliendas.

manus non tantum naturalem potentiam mutandi consilium, sed & jus, quamdiu non vergit in alterius præjudicium

IV. *Quis est alter gradus?*

℞. Pollicitatio; cum voluntas se ipsam pro futuro tempore determinat, cum signo sufficiente ad indicandam perseverandi necessitatem. Ideo etiam obligat promittentem vel absolute, vel sub conditione interdum, alteri tamen jus proprium non dat, vi cujus promittentem cogere possit. Multis enim casibus evenit, ut obligatio sit in nobis, & nullum jus in alio ad exigendam, e. g. propter beneficium acceptum obligamur ad gratiam reponendam, quam tamen plerumque, is qui beneficium in nos contulit, exigere non potest. Huc referendæ sunt pollicitationes Virorum potentum aut gratiosorum, quibus alicui non per verba honoris, sed serio suam commendationem, intercessionem, aut suffragium spondent, quæ tamen non volunt jure aliquo abs sese exigi, sed in solidum suæ humanitati ac veracitati cupiunt imputari; nisi forte aliquid ipsis detur, ut suffragium dent.

d. c. 11.
§. 3.
Puff. l. 3.
c. 5. §. 6.

l. un. C.
de Suffr.
Struv.
Syntag.
Ex. 25.
ib. 35.

V. *Quis est tertius gradus?*

℞. Est promissio perfecta, ubi ad talem determinationem accedit signum volendi jus proprium alteri conferre, ut rem promissam plene exigere possit: sive sit Promissio dandi, sive Promissio faciendi, in qua est alienatio particulæ cujusdam libertatis nostræ.

d. c. 11.
§. 4. d. 1.
Puff. l. 3.
c. 5. §. 7.
Feld. b. l.
aliter.

VI. *Quid requiritur ad perfectam Promissionem?*

℞. Primum requiritur usus rationis, ut Promittens intelligat præsens negotium, & videat, an conveniens sit, ut se obliget ad dandum vel faciendum, an-non. Hinc furiosi, quamdiu furor durat, amentes & infantes promittere nihil possunt, nec ex promisso obligari: scæminæ possunt, uti & minores, licet hi non satis firmum judicium habere credantur, & si propterea læsi sint, restituuntur in statum, in quo fuerunt ante promissionem.

d. c. 11.
§. 5. n. 1.
l. 1. D.
de min.

VII.

VII. *Quid dicendum de ebris ?*

c. 14. X. **R.** Cum ebrietas rationem exulare faciat, non possunt obli-
de vita & gari ex contractu seu promisso, si ebrietas eo usque processerit,
bon. cler. ut ratio plane sit obruta vino. Si enim paulo largius quis tantum
Puff. l. 3. addiberit ad hilaritatem, obligatio contrahenda ex promisso non
c. 6 §. 4. impeditur, præsertim ubi à sobriis renovatur. Sic antiqui Ger-
Tacit. de' mani de omnibus fere rebus, pace & bello in conviviis consul-
mor. tabant, quia nullo tempore aut ad simplices cogitationes magis
Germ. patet animus, aut ad magnas incalescit, & postero die repe-
c. 22. tebant.

VIII. *An ebrii obligantur ex delicto.*

R. In delicto obligatio ipsorum non venit ex consensu, sed
 ex re, i. e. ex facto improbo, quod contra legis prohibitionem
 admittunt. Et eadem opera, quia interdictum est delinquere,
 omnia censentur interdicta, quæ ad delinquendum pertrahere
 possunt. Sic si quis per vinolentiam vasa, fenestras &c. con-
 fringat, merito reparat illud damnum, quod sua culpa dat,
 imo interdum & pœnam luit. In obligatione ex promisso secus
 est, hoc enim pendet ex arbitrio nostro, & requirit consen-
 sum, si ergo adhibeantur ea quæ impediunt consensum liberum,
 non videmur velle, quæ hoc modo promissimus.

Puff. l. 3.
c. 6 §. 4.

IX. *Quando puer ratione uti incipit ?*

R. Hoc certo definiri non potest, sed ad quotidianos actus,
 aut etiam ad id quod communiter in quaque Regione accidit, at-
 tendendum est. Quin natura hic multum faciat, & cura Edu-
 cationis, nullo modo dubitamus. Cæsaribus virtus contingit
 ante diem: & ea sunt Regnantium emissa cœlitus præcipua, aut
 A. B. potius Privilegia, ut aureis capitalibus & ingeniis eximiis ante
 annos emineant, cum plumbea in ceteris adeo esse soleant, ut
 vires nisi cum annis accipiant, sensimque per longa tempora coa-
 lescent.

l. 1. c. 3.
§. 11. n. 2.
d. c. 12.
§. 5. n. 2.
Limu. ad
A. B.
c. 7. obs.
28. Mor-
nac. ad
l. 31. de
LL.

X. *Quam-*

X. *Quando minores restituantur in integrum, quæ Leges observari debent ?*

R. Leges istius loci, ubi domicilium minor habet & contraxit: etiamsi cum Peregrino paciscatur, quia qui in loco aliquo contrahit, tanquam subditus temporarius Legibus loci subjicitur; & quia Civitas actionem denegare solet pro illis negotiis, quæ in isto loco sunt gesta, & Legibus non sunt conformia.

d. c. 11.
§. 5. n. 2.
c. 14. §. 5.
l. 6. D.
de evict.

XI. *Si pactio fiat in Mari, vel Insulis vacuis ?*

R. Si fiat inter duos, qui eidem Civitati subjiciuntur, Leges civitatis observare debent; si sint diversarum Civitatum, ipsorum Pacta solo Jure naturæ reguntur, nisi forte in foro alterutrius actio sit instituenda, tunc enim Leges istius loci considerandæ sunt. Idem dicendum est, si per literas inter absentes negotium contrahatur. Si summum habentes Imperium cum subditis contrahant, id solent facere secundum Leges suas.

Puff. l. 3.
c. 6. §. 5.
in fin.
Grot. d.
c. 11. §. 5.
n. 3.
aliter.
Grot. de
liter d. l.
c. 7. §. 11:
n. 2. in fin.

XII. *Quid juris, si error interveniat ?*

R. Si Promissio fundata sit in præsumptione facti, quod non ita se habet, vel præsupponat aliquam Qualitatem, citra cujus intuitum promissurus non fuisset, naturaliter Promissionis nulla erit vis, siquidem circumstantiæ ostendant, Promissorem unice ex illo facto præsupposita Qualitate, tanquam ex conditione consensus suspendisse; ut, si falso rumore persuasus, te utiliter negotia mea gessisse, tibi promiserim, promissio non valebit; vel si ex errore heredem institutum mortuum putaverim, & alium heredem scripserim, prior tamen heres hereditatem obtinebit.

d. c. 11.
§. 6. n. 2.
l. fin. D.
de her.
Inst. l. 28.
D. de in-
off. test.

XIII. *At ex tali inani Promisso alter sæpe damnum incurrit.*

R. Si Promissor negligens fuerit in re exploranda, aut in sensu suo exprimendo, & damnum inde alter passus sit, tenetur id resarcire Promissor, non ex vi promissionis, sed ex damno per culpam dato. Præterea, si adfuerit quidem error, sed in quo fundata non fuerit promissio, ratus erit Actus, utpote

d. c. 11.
§. 6. n. 3.

T

non

non deficiente consensu. Et si Promissio pro parte fundata sit in errore, valebit pro reliqua parte.

XIV. *Quid si dolus alterius huic errori causam dederit.*

d. c. 11.
§. 6. n. 3.
Puff. l. 3
c. 6. §. 6.
§. 7.

℞. Si ipsius dolus cum quo contraxi causam dederit huic errori, non obligor, propter deficientem consensum, qui in his non est, qui dolo decipiuntur, & quia cum decipiente non idem intelligunt & volunt. Si sit tertius, qui dolo nos ad contrahendum induxit, Contractus valebit propter consensum in eandem rem, & idem placitum, licet propter damnum quod inde oritur, ille nobis teneatur. (a) Sic si dolus fuerit incidens, aut in ipsam rem, aut qualitatem rei, hactenus Contractus erit vitiosus, ut decepto liberum sit, aut ab illo discedere eumque dissolvere, aut læsionis pensationem exigere.

XV. *An obligatur metu aliquid Promittens ?*

Puff. l. 3.
c. 6. §. 10.
§. 11.
Grot. d.
c. 11. §. 7.
aliter.

℞. Si is, cui promittitur, mihi intulit metum injustum, obligationem naturaliter sibi non acquirit; quia in eo non est jus, cujus vi exigere queat obligationem: nam ad hanc generandam non sufficit consensus, sed in utroque requiruntur principia ad jus quærendum idonea, qualia non sunt in eo, qui metum injustum infert. Cum enim Lex naturæ jubeat, præstare id ad quod alteri jus est, absurdum videtur, per injuriam i. e. factum Legi naturali contrarium, id jus produci, inserviret enim ad sui ipsius destructionem. Sane Lex, quæ prohibet metum injustum, inter modos acquirendi justos eum referre non potest. Hinc si tertius alicui metum intulerit, obligor mecum contrahenti, quia præter consensum qui adest, in ipso etiam cessat vitium, quod alias obligationem impedit. (b) Sic cessat vitium si quis habeat jus metum inferendi, ut si Princeps cogat milites, quos

Art. 14. (a) Tametsi dolus a tertio procedat, si alter Contrahentium, errore dissipato, non pactus fuisset cum altero, Validus non censetur talis Contractus; damnum quod attinet utriusque sive alterius a tali dolo ortum, tertius ille ad ejus reparationem tenebitur.

Art. 15. (b) Nisi pateret, sibi ab aliquo Duce quid injustum illicitumque imperari, tenetur miles ei obedire, ut scilicet ordo in Bello observetur.

quos Alteri in Subsidiū mittit, ut ei etiam fidem dent. Vel si *l. 2. c. 17.* quis in Bello captus, aliquid promittat. Item cessat vitium, si §. 18. metus sit reverentialis, (c) ut si Pater filiæ invitæ Spon- §. 19. sum det.

XVI. *An idem obtinet, si tertius aliquis cum latrone contrahat, ut in ipsius gratiam aliquem incolumem dimittat?*

R. Vitium non cessat, nam latro non plus juris habet obli- *Puff. d. l.* gandi hunc tertium, quam istum, qui pro tertio se obligavit, & *aliter.* turpe est pretio accepto abstinere à vi & injuria inferenda, quam Jus naturæ alteri inferre prohibet. Quanquam non negemus, Istum se obligasse proprio nomine, pro hoc Tertio, cui non fuit vis illata. Item, dignam esse rem, ut aliquid præstemus pro con- servatione vitæ alterius, & esse etiam laudem humanitatis insignem; Hæc tamen latroni, qui metum intulit injustum, nullum jus exi- gendi pretium tribuunt.

XVII. *Quid si alias cum latrone paciscar, quando nullum metum mihi infert?*

R. Pactum est servandum, quia non ut latro, sed ut homo mecum paciscitur: & licet communis sit hostis omnium homi- num, non tamen ideo omnia jura hominum amisit, ubi huma- no modo agit, & quemadmodum status hostilis in justo hoste non *Grot. l. 3.* obstat, quo minus fides hosti data sit servanda, sic nec com- *c. 19. §. 1.* munis illa latronis hostilitas impedit, quo minus Pacta cum ipso *§. 2.* inita valeant, præsertim cum actus hostilitatis, dum paciscitur, nullos exerceat; licet in modum pœnæ à Magistratu jus exigen- *l. 2. c. 14.* di, quod ex pacto ipsi debetur, auferri possit. *§. 7.*

XVIII. *Qualis requiritur materia ut Promissum valeat?*

R. Ut Promissum sit efficax, oportet Materiam esse aut esse *d. c. 11.* posse in jure Promittentis, nec enim Promissum ultra extenditur. §. 8.

T 2

Qgare

(c) Filia non tenetur Patri suo obsequi, si periculo exponatur, Vi- tam tristem miseramque cum Sponso suo degere.

Quare non valent Promissa facti per se illiciti, quia ad illa nemo jus habet, nec potest habere.

XIX. *Si res nunc non sit in potestate Promittentis, sed esse aliquando possit, an valet Promissio?*

d. c. 11.   **ꝰ.** In pendenti erit efficacia, quia Promissio facta censeri debet sub conditione, si res in potestatem venerit; & tenebitur Promissor facere quicquid moraliter æquum est ut ea impleatur.

XX. *Quid juris, si de facto impossibilia Promittantur?*

Puff. l. 3.   **ꝰ.** Si uterque tam Promissor, quam cui promittitur rem non verint impossibilem, luisse tantum & nihil egisse censentur. (*d*) At vero si Promissor duntaxat sciverit, e. g. equum meum hodie tibi commodare promisi, qui Romæ est; tenebitur ad id quod interest ejus, cui Promissio est facta, ne ita sibi illuderetur.

XXI. *Si eo tempore quo Promissio facta est, res fuit possibilis, postea autem impossibilis fiat, an Promissor obligatur?*

Puff. l. 3.   **ꝰ.** Si casu fortuito & citra culpam vel dolum Promissoris fiat impossibilem, Promissor liberatur à sua obligatione; dummodo id quod ab altera Parte accepit restituat, vel si hoc non possit facere, summum conatum adhibeat, ne alter detrimenti quid capiat, quia quæ ultra hunc sunt, pro impossibilibus habentur. (*e*) Sic Mercatores, qui casu fortuito facultatibus labuntur citra culpam vel dolum, Creditoribus suis summum solvendi conatum debent; si dolus ipsorum interveniat, malo seu pœna coerceri possunt, & in eos valet tritum illud Proverbium, qui non habet in ære, luat in corpore.

XXII.

Art. 20. (d) Si igitur cui tale Promissum factum fuit, damnatum quoddam patiatur, ad ejus reparationem alter tenebitur.

Art. 21. (e) His adde; tali periculo se se exponere Credentes pecuniam suam talibus Mercatoribus, ad cujus restitutionem tenebuntur, si postmodum facultates sufficientes ipsis sint.

XXII. *An Promissio facta ob causam naturaliter vitiosam ipsa natura valet, ut si quid Promittatur homicidii perpetranda causa?*

R. (f) Non; quia causa Jure naturali turpis & vitiosa non potest non producere effectum turpem & vitiosum: & sicut Promissio est turpis, quia est illex mali, ita etiam impletio promissionis erit turpis, quia est pensatio sceleris & ad plura committenda invitata. Quid prodest prohibuisse furtum, si furto facto res furtiva possit retineri? Nec sufficit consensus utriusque, si non sit circa rem licitam, alias enim facile omnes Leges subverterentur inuito Pacto super iis violandis, & sic Jus naturæ inserviret ad sui destructionem. Hinc Judæ promissio Thamari facta quam meretricem putabat erat nulla, & factum ejus in omnibus vitiosum. Vitiosa fuit fornicatio, vitiosa promissio, annuli signatorii traditio, & hædi missio; licet eo tempore ex errore creditum fuerit, permissum esse innuptæ & liberæ sceminæ corporis sui usum alteri concedere sine consensu conjugali, vel gratis, vel pro mercede.

Zieg. ad Grot. l. 2. c. 11. §. 9. Puff. l. 3. c. 7. §. 18. in med.

Of. ad Grot. l. 2. c. 11. §. 9. Grot. d. l. aliter. Seld. l. 5. c. 4. Brun. ad l. 4. D. de condic. ob turp. causæ.

XXIII. *Si quid promittatur ob causam ante debitam, e. g. si quis rem meam deperditam invenerit, quam vi dominii restituere debet, & ego inventori promittam præmium?*

R. Promissio valet, licet si nihil sponte promiserim, à me inventionis præmium, ut rem restituat, exigere non possit; obligatus enim est ad restitutionem propter Dominium meæ rei, quæ penes ipsum est.

Grot. l. 2. c. 11. §. 10. & c. 10. §. 1. n. 5.

XXIV. *An Promissio sine causa valet?*

R. Quamvis ejus, cui fit Promissio, meritum vel alia aliqua causa non præcedat, tamen sine omni causa ex mera liberalitate mea Promissio valet.

d. c. 11. c. 10. Feld. b. 1. aliter & §. 14.

XXV. *Quis est Promittendi modus?*

R. Modus promittendi requirit actum externum, i. e. Signum sufficiens voluntatis nostræ declarandæ, quale interdum potest esse

T 3

Art. 22. (f) Concipi nequit, talem promissorem, affectu turbulento libertatem menti auferente, non agere, quod irritum reddit Contractum.

d. c. II. esse Nutus, imprimis inter illos, quorum alter linguam alterius
 §. II. non intelligit, & inter mutos & surdos; Frequentius autem Vox
 Puff. l. 3. aut Literæ: etiam Homo, si constet de voluntate nostra, qua
 c. 6. §. 16. illum elegerimus ut instrumentum nostrum ad hoc speciatim,
 aut sub generali notione; ita nomine Principalium in Publicis
 promittunt Legati, in privatis institores & Magistri navium.

XXVI. *An talis Homo nos obligare potest contra voluntatem nostram?*

Grot. d. R. Si generaliter aliquis constituatur, ut nomine nostro ali-
 l. 2. c. 11. quid agat, semper ex bona fide agere debet illud, quod natura
 §. 12. negotii vult: bonam enim fidem tacite supposuisse videmur, hinc
 Puff. l. 3. si Chartas puras, seu ut vocantur, blancas alicui demus, nomi-
 c. 9. §. 2. ne nostro subscriptas, non potest aliquid à natura Negotii com-
 l. 35. §. 1. missi alienum inscribere, neque præsumitur in illud consensisse.
 45. l. 60. Si tamen duplicia Mandata dederimus; aliud Manifestum & for-
 §. 3. & 4. te generale, quod exhibet illi, quo cum est contrahendum; aliud
 D. de Arcanum & speciale, quod internuncium duntaxat instruit, &
 mand. quousque progredi debeat, præscribit; si hoc arcanum Mandatum
 transgreditur, nobis tenetur ad id quod interest à Mandato nos-
 tro non fuisse discessum, tertio tamen obligamur ad id, quod ab
 illo fuit actum ex nostro Mandato Manifesto. Nam alias nullum
 esset medium per Internuncios negotia expediendi, & sub præ-
 textu limites Mandati non fuisse observatos, facile omnia con-
 clusa subverterentur.

l. 1. pr. §. XXVII. *Si plures Navem exercent & Magistrum præponant, ut no-
 §. ult. l. 2. mine ipsorum contrahat, an ex contractu Magistrum singuli obli-
 C. de inf- gantur pro portione, quam in Navi habent, an in solidum?*
 tit. §. c.

R. In solidum singuli Exercitores tenentur: æquitas enim vult,
 l. 3. §. 4. si damnum aliquod sit ferendum, ut ille ferat, qui Magistrum
 D. de præposuit & Socium parum idoneum sibi adjunxit, non autem
 exerc. act. ille, qui cum Magistro contraxit, & facultates Exercitorum ex-
 Ziegl. ad cutere non debet nec potest. Licet leges Civiles propter suæ Ci-
 Grot. l. 2. vitatis rationes aliter statuere possint. Jus enim civile non in tō-
 c. 11. §. 13. tum inservit Juri naturæ.
 Feld. b. l. Grot.
 aliter.

XXVIII.

XXVIII. *Ut Promissio jure transferat ex parte Promissarii quid requiritur ?*

R. Requiritur Acceptatio, ut in Domini translatione; neque enim invito rem meam obtrudere, neque eam pro derelicta habere volo. Si tamen rogatio antecessit, e. g. visne ut decem dem pro hac vel illa re, censetur ea durare; nisi expresse fuerit revocata, & eo casu in antecessum Acceptatio facta intelligitur. Ita tamen, ut rogationi conveniat responsio, nam si quis de majore summa respondeat, quam alius rogavit, requiritur expressa Acceptatio.

Grot. l. 2.
c. 11. §. 14.

Puff. l. 3.
c. 6. §. 15.

XXIX. *At in Pollicitatione quando Civitati aliquid promittitur, sufficit actus Promittentis & Acceptatio non requiritur ?*

R. (g) Propter beneficia in nos à Civitate collata semper præsumitur acceptare quæ ab aliis offeruntur.

Feld. d. §.
14. Ziegl.

XXX. *Si Acceptatio fuerit facta, an requiritur ut immutescat Promissori ?*

R. Promissio potest concipi duplici modo; vel sic, volo ut valeat si Acceptetur; vel sic, volo ut valeat si acceptatam intellexero. In dubio utrum sensum ob oculos habuerit Promissor, ex Negotii natura videndum est: si Promissio fiat ex mera liberalitate, prior sensus præsumitur, nisi aliud impediatur; si non sit ex mera liberalitate & ad mutuam obligationem pertineat, posterior.

l. 2. c. 11.
§. 15.
Puff. l. 3.
c. 6. §. 15.
in fin.

XXXI. *An Promissum licite revocatur ante Acceptationem ?*

R. Cum ante Acceptationem jus nondum sit translatum, revocari Promissum potest sine injustitia, imo & sine inconstantia, si revera eo animo factum sit, ut ab Acceptatione demum valere incipiat. Revocari etiam potest mortuo ante acceptationem eo, cui forte per literas aut Nuncium aliquid offerimus, ita ut ejus

Grot. l. 2.
c. 11. §. 16.
Puff. l. 3.
c. 9. §. 6.

Here-

Art. 29. (g) Quibusdam de Causis occultis, Civitas talem Promissionem minimè acceptare poterit; Jure Civili Romanorum, actus promittentis, sive Promissum minimè revocari poterat, sed effectus ejus suspendebatur, donec acceptatum fuisset.

l. 191. D.
de R. J.

Heredes acceptare non possint, quia Acceptatio videtur collata in ejus arbitrium, qui mortuus est, non in Heredum: aliud enim est, velle dare huic jus, quod ad Heredes transmittere potest; aliud velle dare Heredibus immediate; multum enim refert, in quem beneficium conferatur.

XXXII. *An Promissum revocari potest eo mortuo, qui lectus erat voluntatis nostræ internuncius?*

d. l. 2. c. 11.
§. 17.
Puff. l. 3.
c. 9. §. 3.

R. Affirmatur; quia in illius verbis posita fuerat obligatio. Unde licet hic Internuncius Tertio alicui indicarit quale negotium in mandatis haberet, & per hunc, isti ad quem destinabatur, innouerit, tamen non obligor, quia ex ipsius verbis non volo obligari, neque videtur meæ voluntatis satis exactam habere notitiam ad eam confirmandam alteri. Aliud est in Tabellario, qui non est instrumentum obligationis, sed perlator Instrumenti obligatorii. Itaque Literæ consensus indices per quemvis perferri poterunt.

XXXIII. *An Promissum revocari potest, si Internuncius seu Minister non sit mortuus?*

Grot. d. 1.
§. Puff.
d. c. 9.
§. 4.
aliter.
Grot. d.
c. 11. §. 2.

R. Affirmatur; sive electus sit tantum ut perlator sententiæ nostræ, sive electus sit, ut ipse promittat. Utroque casu vim suam habebit revocatio, etiamsi Ministro non innouerit, dummodo ille, ad quem mittitur, de ea certior factus fuerit. Habet enim Animus humanus non tantum naturalem potentiam mutandi Consilium, sed & Jus, quamdiu alii non obligatur.

XXXIV. *Si dubium sit, an Mandatum sit revocatum?*

d. c. 11.
§. 17. n. 2.

R. (b) In dubio, Mandantis voluntas censetur fuisse ut impleatur Mandatum, nisi magna mutatio inciderit, qualis est mors; aut si apertissime appareat, statum rerum præsentem unicam missio-

Art. 34. (b) Si Promissor, antequam sciverit, Promissum suum acceptum fuisse moriatur; Queritur, an ad Promissi præstationem, teneantur Heredes, necne; Sic decidi potest talis Quæstio; aut Promissum gratuitum est necne, si Prius, nullum erit, propterea quod non tenebatur Rem ita accurate expendere, antequam promitteret, adeoque fieri poterat ut tale revocavisset; si Posterius, Pactum erit validum.

missionis causam fuisse, & status fuerit mutatus. Hinc legati à l. 2. c. 16. suscepto itinere domum redire solent, deserta Legatione, si res §. 25. n. 2. ita mutatas intelligant, ut tota Legationis materia aut causa cesset.

XXXV. An tertius potest Promissionem alteri factam Acceptare ?

R. Si is qui acceptat, Mandatum habeat acceptandi, plane ex tali Acceptatione Promissio perficitur; quia consensus potest & per ministrum interponi & significari, & velle censetur, quod in alterius voluntate posuimus, si & ille velit. Si acceptans Mandatum non habeat, aut Promissio sit facta acceptanti, ut rem alteri det, e. g. ego Sejo dabo, si tibi placuerit; hic in acceptantis arbitrio videtur esse, aut derivare hoc promissum in Sejum, aut recusando id impedire, quo minus ad ipsum veniat, & Acceptans mihi poenitendi adimit facultatem, & si Sejo etiam placuerit, Promissum Jure naturali ad præstandum obligat: aut Promissio est collata in ipsius nomen, cui res est danda, altero tantum teste, e. g. assevero seu Promitto, te teste, me Sejo daturum, tunc etsi his verbis annuas, tamen neque tibi jus quæsisisti, neque Sejo, quia in personam tuam Promissio non fuit collata, neque Sejo, quia cum tibi non dederit Mandatum acceptandi, tuam actionem pro sua non agnoscit. Hinc Promissor, quia per acceptationem Sejo jus non est quæsitum, revocare Promissum potest citra injuriam, etsi non semper citra violationem constantiæ & veracitatis.

XXXVI. An promissioni perfecta onus aliquod adjici potest ?

R. Ante acceptationem Conditiones adjicere potest quas vult Promissor, e. g. dabo tibi centum Aureos si velis Romam ire: si enim ante Acceptationem liceat totum revocare, licebit etiam onus adjicere; Post Acceptationem non potest, quia jus Acceptanti est quæsitum.

XXXVII. Potestne onus adjici in commodum tertii ?

R. Affirmatur; dummodo Tertius ille acceptaverit, e. g. dabo tibi centum Aureos; si Sejo sumptus studiorum per Annum suppedites: si epim Tertius nondum acceptaverit, à Promissore revocari potest.

potest, quia huic Tertio ante Acceptationem nullum jus competere potest.

XXXVIII. *Si error Promissioni causam dederit, vel Metus, potestne Promissio convalescere, si cognito errore vel metu Promissor stare velit Promisso?*

Grot. l. 2. R. Convalescere potest, dummodo interveniat Actus externus, c. 4. §. 11. ex quo constare possit de animo Promittentis, non quidem precise verba, cum retentio rei Promissæ ex parte ejus cui promissa est, & relictio ejus ex parte Promittentis, aut simile aliquid sufficere possit ad significandum consensum. Nam quæ ab initio vitiosa sunt, ex post facto convalescere possunt, si res à vitio purgetur & nova causa superveniat.

d. c. 11. §. 20. Feld. b. 1. aliter.

XXXIX. *An Promissiones semper requirunt causam expressam ut valeant?*

d. c. 11. §. 11. R. Non; tacita enim causa subesse potest, nam si quis Promittat se daturum, quod scit se non debere, videtur Donare.

XL. *Si quis promittat factum alienum, seu ejus, qui non est sub ipsius potestate, ad quid obligatur?*

d. c. 11. §. 22. Puff. l. 8. c. 6. §. 10. R. Quia in factum alienum nullam facultatem habemus, Facta aliena Promittere non possumus, & ex tali Promissione non obligamur, si striete inhaereamus verbis Promissionis. Quia tamen inconveniens est, actus alicujus serio suscepti nullum esse effectum, Promissionem sic interpretamur, ut Promittens obligetur ad curandum, ut Factum præstetur. Quod eo magis valet, si quis expresse dixerit, se operam daturum, ut Tertius aliquid faciat, tunc enim omni modo moraliter possibili, quantum honeste ab eo postulari potest, efficere debet, ut alius faciat, qui si abnuat facere, Promittens ad interesse non obligatur, nisi & hoc in omnem eventum promiserit.

C A P U T XII.

De Contractibus.

- I. Quid sit contractus.
- II. Quomodo differat à Pacto.
- III. Quotuplex sit. Quid sit verum, quid quasi-Contractus.
- IV. Verus contractus quotuplex sit. Quid Nominatus, quid Innominatus.
- V. Quotuplex sit Contractus nominatus, quid Realis, quid Consensualis: an Verbalis & Chirographarius sint Juris natura.
- VI. Quot sint Contractus innominati.
- VII. Quomodo præterea Contractus dividantur. quid Bilaterales & Unilaterales: Onerosi & Benefici: bonæ fidei & stricti juris.
- VIII. An in Contractibus æqualitas sit observanda.
- IX. An in Contractibus beneficis.
- X. Quomodo hæc æqualitas inveniat.
- XI. Quomodo ex actibus Contractuum precedentibus Æqualitas æstimetur.
- XII. An etiam ex aliis, quæ, licet ad rei æstimationem faciunt, rem tamen non contingunt.
- XIII. An vitia ipsi emptori nota indicanda sint.
- XIV. An etiam requiratur Æqualitas in voluntate Contrahendi.
- XV. In ipso actu Principali quomodo inveniat Æqualitas.
- XVI. Quomodo in eo, de quo agitur.
- XVII. Quid sit Pretium.
- XVIII. Quotuplex.
- XIX. Quot modis determinetur.
- XX. Quæ sit mensura Pretii.
- XXI. An omnibus rebus vitæ humanæ utilibus Pretium possit imponi.
- XXII. Cui pretium mox augeatur, mox minuatur.
- XXIII. Nummus qualis esse debeat.
- XXIV. An ex stanno, ferro, plumbo, corio, cortice, & papiro.
- XXV. An valor nummorum à Principe pro lubitu augeri vel minui possit.
- XXVI. Quando in emptione & venditione dominium transferatur.

XXVII. *Cur periculum statim perfecta emptione pertineat ad emptorem.*

XXVIII. *Si res bis sit vendita, qua Venditio valeat.*

XXIX. *An monopolia cum Jure natura pugnent.*

XXX. *In Locatione & conductione cujus damno sint sterilitas & alii casus usum impediētes.*

XXXI. *Si opera alicujus pluribus simul utilis esse possit, an à singulis mercedem petere possit, quam ab uno exigeret.*

XXXII. *An usura. Jure naturali sint vetita.*

XXXIII. *An pecunia sit res sterilis, & an pro usu talis rei recte solvantur usura.*

XXXIV. *Quomodo aestimetur periculum in contractu Affecutionis.*

XXXV. *Ut hic Contractus subsistat quid requiratur.*

XXXVI. *In societate negotiataria quomodo partes in damno & lucro dicantur aequales & inaequales.*

XXXVII. *An sociorum unus particeps esse lucri possit, & immuniis damni.*

XXXVIII. *An quis damnum sentire possit, & non participare de lucro.*

XXXIX. *An aequalitas observetur in Societate universorum bonorum.*

XL. *Societate finita ad quem pertineat periculum rerum collateralium.*

XLI. *Quae sit communis utilitas in Societate navali, seu Admiralitate; & quomodo aequalitas in ea inveniat.*

XLII. *An aequalitas in Contractibus observanda, semper à contrahentibus observetur.*

I. Quid est contractus ?

R. (a) **C**ontractus est conventio vel nomen proprium, vel causam habens: vel quae propter certum & determinatum contrahendi modum, vel propter datum vel factum, quod subest, obligat ad dandum, vel faciendum, vel praestandum. vide quæst. seq. in fin.

II. Quo-

Art. 1. & 2. (a) Inutilis videtur hæc Distinctio inter Pacta & Contractus; Hæc divisio a Jure Civili desumpta est, quæ tamen nullo nititur fundamento;

Nam

II. *Quomodo differunt Contractus & Pactum?*

R. (b) 1. In contractu est consensus præsens; in Pacto ple- Str. Ex. 6.
rumque futurus. (c) 2. in Contractu est consensus determinatus ib. 9. 30.
& ratione rei in Contractum deductæ, & ratione modi & for- & 31.
mæ contrahendi; in Pacto est consensus nudus. (d) 3. in Con- Schilt. Ex.
tractu, præter consensum, requiritur interdum, ad perfectionem, 8. ib. 8.
rei Traditio, ut in Realibus; interdum Determinatio, ut modo & 52.
dictum est, ut in Consensualibus; in Pactis hæc non requiruntur. Puff. l. 5.
4. in Contractu semper subest causa, i. e. vel certus & deter- c. 2. §. 4.
minatus contrahendi modus, vel datum vel factum; in Pactis aliter.
fecus.

III. *Quotuplex est Contractus?*

R. Contractus est vel verus, vel quasi-contractus. Verus Grot. l. 2.
contractus est vera Conventio, propter proprium nomen vel c. 12. §. 1.
causam, quæ subest, Obligationem producens. Quasi-contractus & 2. ali-
est quasi-conventio, quando scilicet jus ex facto, quod inter- ter. jung.
cedit, inducit consensum & obligationem, e. g. dum quis gerit Feld. b. l.
absque mandato Negotia aliena in utilitatem vel absentis vel
ignorantis; jus ex hoc facto inducit consensum inter eum, qui
Negotia gerit, & eum, cujus Negotia geruntur; scilicet ille videtur
se obligasse ad diligentem Administrationem, & rationum Red-
ditionem finito negotio, hic autem ad præstationem indemnita-
tis, si negotiorum Gestor impensas quasdam fecerit, vel damnum
sentiat occasione Negotii, natura enim iniqua est, ut officium
alicui sit damnosum.

IV. *Veri contractus quomodo subdividuntur?*

R. Veri contractus alii sunt, qui non retinent illud nomen l. 7. D.
genera- de pact.

V 3

Art. 2. (b) Nam 1°. omnis Divisio supponit differentiam essentialem inter partes quibus constat, jam autem nulla in ista reperitur; & nisi in præsens tempus fiat consensus reciprocus, nulla oritur obligatio.

(c) 2°. Casus erroneus est.

(d) 3°. Differtur tantummodò rei traditio in altero casu, in altero vero non. Adeoque minimè spectat hæc distinctio ad Essentialiam Contractuum, querenda est in reciproco Consensu.

generale conventionis, sed propter proprium & determinatum objectum, & propriam & determinatam Contrahendi formam, accipiunt nomen proprium, quod producit propriam actionem, quæ ex aliis Contractibus non datur; e. g. quando pro re constituitur certum Pretium in pecunia numerata, hæc Conventio non retinet generale conventionis nomen, seu non dicitur tantum Conventio, verum propter proprium suum & determinatum Objectum, quod diversum est à Pretio, & quia propriam & determinatam contrahendi formam habet, quæ est ut Pretium sit certum, & consistat in Pecunia numerata, accipit nomen proprium, quod aliis Conventionibus tribui non potest; & Actio, quæ inde oritur, etiam est propria, quæ ex hoc Contractu & nullo alio datur, scilicet Actio empti & venditi; & hi Contractus à Doctoribus solent vocari Contractus nominati. Alii sunt Contractus, qui quidem non habent proprium nomen, neque proprium & determinatum Objectum, sed admittunt omnis generis res, neque propriam & determinatam Contrahendi formam habent; verum illam partium arbitrio & voluntati relinquunt, & hinc producunt actionem generalem, quæ communis est pluribus Contractibus, & à Forma, quæ ab ipsorum præscriptione pendet, dicitur Actio præscriptis verbis, vel Actio in factum. & hi Contractus solent vocari Contractus innominati, e. g. do tibi rem; ut mihi des aliam, sæpe ejusdem speciei; ut si Pannum imperialem tibi dem, ut alium Pannum Imperialem mihi des, vel do tibi Frumentum, ut mihi des Cerevisiam, vel Vinum, vel aliud quid, prout Contrahentibus visum fuerit.

Str. Ex.
25. *ib.* 2.
§ 23.

§. ult. *Inst.*
de Oblig.
§ tot. *tit.*
quibus
mod. re
const. obl.
§. 1. *J.*
de oblig.
ex conf.
Puff. 1. §.
c. 2. §. 6.
in med.

V. Contractus, qui Nominati dicuntur, quomodo dividuntur?

R. (e) Contractus, qui dicuntur Nominati, alii sunt Reales; qui perficiuntur rei traditione, ut est Mutuum, Commodatum, Depositem & Pignus; alii Consensuales, qui modo & determinato consensu absque rei traditione perficiuntur, ut Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Societas, & Mandatum. Contractus verbalis seu Stipulatio; quatenus certis & Solemnibus interrogandi & respondendi Formulis constat, Juri naturæ est ignotus.

Art. 5 (e) Mihi videtur Consensuales, non secus ac Reales Contractus, perfecti nomen mereri, rerum scilicet traditione.

tus. Item Contractus chirographarius, quatenus quis ex sola scriptura, licet rem non acceperit, obligatur.

VI. *Contractus qui Innominati dicuntur quot sunt?*

¶ Plures, ex quibus tamen præcipui sunt, do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias. Qui omnes re perficiuntur seu causa constant, & antequam aliquid est datum vel factum, non est Contractus, sed pactum de contrahendo.

Str. Ex.
25. lb. 2.
10. 11. 15.
Puff. d. l.
§ c. 2. § 9.
Grot. l. 2.
c. 12. § 3.
n. 1. § 2.
aliter.

VII. *Suntne adhuc alia Contractuum nominatorum & quasi-contractuum Divisiones?*

¶ Affirmatur: Contractus enim Nominati & quasi-contractus, alii sunt Bilaterales, in quibus uterque obligatur, ut Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, Negotiorum gestio &c. alii Unilaterales, ubi unus tantum obligatur, ut Mutuum, Solutio indebiti &c. (f) Alii sunt onerosi, qui obligant utramque partem ad onus, ut Emptio, Venditio, Locatio, & Conductio; alii Benefici, in quibus alteri parti gratis aliquid præstatur, ut Commodatum, (g) Depositum, Mandatum, & Negotiorum gestio. Alii sunt bonæ fidei, in quibus ex bono & æquo alter alteri obligatur, & omiſſa pro verbis expressis habentur, ut Emptio & Venditio, Negotiorum gestio &c. alii stricti juris, in quibus obligamur ex iis, quæ expressa sunt, & quæ expressa non sunt habentur pro omiſſis, ut Mutuum, & Solutio indebiti.

Puff. l. 5.
c. 2. § 15.
§ 8.
Kulpdr.
Ex. 6. ad
lib. 2. c. 12.
aliter.
Textor.
c. 13. § 50.
aliter.
Frautz.
Ex. 13.
9. 7.

VIII. *An in Contractibus equalitas est observanda?*

¶ Affirmatur; quia enim Contractus inter homines ineuntur, ut pro re vel opera aliquid æquipollens recipiant, quod ob certas causas expetunt possidere potius, quam rem suam retinere, aut opera supersedere, Jus naturæ, ut & in Dominio semel intro-

Puff. l. 5.
c. 3. § 1.
Grot. l. 2.
c. 10. § 1.
c. 12. § 8.

Art. 7. (f) Onerosorum atque Beneficorum Contractuum Nomina, Eadem sunt cum Bilateralium atque Unilateralium nominibus.

Art. 7. (g) Depositum accurate loquendo, Mandatum est, nisi quid a Deponente, pro tali Custodia, Depositarius exigat, quo in casu ad Classem Contractuum onerosorum referendum erit.

tracto, æqualitatem imperat; ita ut ex inæqualitate jus oriatur minus habenti.

IX. *Quid si Contractus sint Benefici, ut Mandatum, & Deposium?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 13. *Puff. l. 3. c. 3. §. 7. & l. 5. c. 3. §. 7. Feld. ad l. 2. c. 12. §. 8. aliter.* **R.** In contractibus Beneficis non quidem omnimoda æqualitas spectatur, si enim e. g. in Mandato operis merces respondeat, non amplius est Contractus beneficus, sed transit in aliud negotii genus; tamen ex suppositione ejus quod agitur, ne quis sci- licet ex Beneficio damnum sentiat, is qui beneficium Negotium in se suscipit, indemnitas servari debet, & propter impensas, quas in Negotium fecit, (b) & propter damnum, quod propter Negotium susceptum incurrit.

X. *Quomodo ista æqualitas invenitur & determinatur?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 8. **R.** Hæc æqualitas invenitur & determinatur partim ex Actibus, qui vel præcedunt Contractum, vel qui interveniunt in ipso Contractu principali, partim ex eo, de quo agitur.

XI. *Quomodo ex Actibus, qui præcedant Contractum, banc æqualitatem invenimus & æstimamus?*

Feld. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 9. Puff. l. 5. c. 3. §. 5. Grot. l. 2. c. 12. §. 9. aliter. **R.** Is qui cum aliquo Contrahit, vitia sibi nota rei de qua agitur, significare debet; quia alias justum Pretium statui nequit; nam qui sciens pro re vitiosa pretium sumit, dum alter eam æstimat non vitiosam, plus consequitur, alter minus habet.

XII.

Art. 9. (b) Si mandatarius in itinere in morbum incidat; Quæritur An a Mandante, omnes impensæ ad talem morbum dissipandum, a Mandatario factæ, ei refundi debeant, necnè; Aut verisimiliter Morbus ille pro causa habuit, Mandatarii defatigationem ex tali itinere ortam; Aut dubia est causa illius morbi; Si prius, ad tales impensas solvendas tenebitur Mandator; Si posterior, ex generositate Mandantis esset, eas solvere, aut saltem tenebitur ad Mandatario solvendos sumptus, propter talem morbum ab ipso factos; quos non fecisset, si domi suæ mansisset. Sed si cui in itinere pro alio suscepto, Merces quædam, quas secum tulerat, earum vendendarum gratiâ, vi auferrentur, tunc ille a quo Mandatum accepit, eum à tali damno, in quod non ex causa mandati incidit, indemnem præstare non teneretur.

XII. *An & alia, quæ extra rei Substantiam posita sunt, & tamen ad Æstimationem ejus faciunt, indicari debent?*

R. Non; quia hoc non venit ex natura Contractus, sed extrinsecus contingit: (i) ut si quis Frumentum vendat majori Pretio, & sciat multas Naves in cursu esse, quæ Frumentum advehunt, non cogitur eas indicare, vel Frumentum suum minori Pretio vendere; Frumenti enim bonitas apparet, & tunc quando Contractus initur, revera tanti est quanti venditur, etsi paulo post minoris pretii sit futurum frumentum, propter aliarum Navium adventum; adeo ut cum quilibet sibi ipsi sit proximus, ne quidem contra humanitatis officium faciat, si non indicet. (k) Nam non semper quicquid tibi audire utile est, idem mihi dicere necesse est; nisi de iis agatur quæ rem subjectam per se contingunt, ut si Domus sit pestilens, vel si à Magistratu de-
Grot. d. c. 12. §. 9. n. 2.
Puff. l. 5. c. 3. §. 4. Grot. d. §. 11. 2. aliter.
Grot. d. c. 12. §. 9. n. 3. l. 55. D. de Edil. edict. l. 15. §. 1. & 43.

XIII. *Quid juris si vitia rei Emptori jam nota sint?*

R. Non necesse est ut indicentur, scientia enim utrinque pares facit Contrahentes; & sicut ob vitia à Venditore indicata, Emptio non potest rescindi, ita nec ob nota, vel ob ea,
 X

Art. 12. (i) Hujusce regulæ, nobis suppeditat Exemplum, CICERO; de Officiis, (L. 3°. Cap. 12.) ubi Introducuntur duo Celeberrimi philosophi, nempe diogenes Babylonius, & Antipater, discipulus ejus, inter se disceptantes de isto casu; Fingitur Mercatorem solvisse Alexandria cum magna copia frumenti, dum videret alias naves in cursu frumento onustas, petentes Insulam Rhodum, quò profecturus erat, Rhodiis, inopia, fame summaque Annonæ caritate pressis, pro magna summa pecuniæ frumentum suum vendidisse, nec illis quicquam prius dixisse, de illis Navibus ipsum subsequenter; Videmus in Historia sacra, Josephum Virum probissimum, divinitus Admonitum de interpretatione Pharaonis Regis Ægyptiæ sonnii, existimasse se posse, salvò officio suo, talem interpretationem populo Ægyptio tacere; Experientia quoque quotidiana nos docet, emptores non putare sibi a Mercatoribus, Circumstantias quæ in posterum merces minuere possunt notas fieri debere.

Art. 12. (k) Si levi attentione, rei vendendæ vitia, ab emptore detegi possint ejus expositione, eisque non attendat, eam emendo quasi vitiiis illis careret, Validus, hoc non obstante, erit Contractus.

D. de contrab. em. de quibus ex inspectione facile constare potuit; In hæc enim Emptor consensisse videtur, & sic nulla ipsi fit injuria.

XIV. *Requiriturne ut* $\mathcal{E}$ *Contrahentium inter se voluntas sit æqualis?*

Grot. d. c. 12. §. 10. *Feld. d. l. aliter.* *Puff. l. 5. c. 3. §. 6. in fin.* *Grot. l. 1. c. 1. §. 6.* **R.** Et in voluntatis usu requiritur æqualitas in Contractibus, ita ut ne quis metus incutiatur Contrahendi causa, aut si injuste incussus sit, dematur. Nam metum injustum incutiens, ex suo delicto facit, ut in Contractu oriatur inæqualitas, & ut ille plus, alter minus habere censeatur. Si metus justè incussus antecesserit, ut si Magistratus sub pœna Mandet subditis aut perceptuis, aut temporariis, ut vel emant vel vendant necessitate exigente, aut ut operas suas, vehicula aut Naves locent, demi non debet; Hic enim metus contractus videtur extrinsecus, & Magistratus vi eminentis Dominii hæc omnia ante Contractum celebrandum optimo jure Mandare potuit.

XV. *Quomodo æqualitatem invenimus* $\mathcal{E}$ *estimamus ex his, quæ interveniunt in ipso Contractu Principali?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 11. *Puff. l. 5. c. 3. §. 8.* **R.** Si in ipso Contractu non plus exigatur, quam par est. Id quod in onerosis Contractibus adeo est observandum, ut id quod pars altera amplius Promittit, nequidem tanquam Donatum retineri possit. Nam animus ejus generis Contractus ineuntium non censetur esse talis, nee præsumitur, nisi manifeste appareat: Quod enim promittunt aut dant, credendi sunt promittere aut dare, tanquam æquale ei quod accepturi sunt, utque jus æqualitatis ratione debitum.

XVI. *Quomodo ex eo de quo agitur?*

Grot. d. c. 12. §. 12. n. 1. **R.** Licet nec celatum quicquam sit quod dictum oportuit, nec plus exactum quam deberi putabatur, si tamen in re deprehendatur inæqualitas sine culpa Contrahentium, puta quod vitium latebat, aut de Pretio errabatur, ea tamen resarcienda est, & demendum ei qui plus habet, reddendumque minus habenti: quia in Contractu id utrinque propositum aut fuit, aut esse debuit, ut uterque tantundem haberent. Quanta autem hic debeat

beat esse Læſio, Judex æſtimabit, vel Vir bonus ex ipſa Pretii magnitudine & rei valore, ſecundum id quod æquum eſſe ipſis recta ratio dictabit. Ut autem tunc demum reſcindatur, quando quis Læſus eſt ultra dimidium veri Pretii, eſt ex jure civili, & ne nimium multiplicarentur Lites, ſi ob quamcunque Læſionem Contractus reſcinderentur, conſtitui potuit.

*l. 2. § 8.
C. de reſc.
vend.*

XVII. *Quid eſt Pretium ?*

℞. Pretium eſt Valor rerum & Actionum in commercium venientium, ſecundum quem illæ invicem comparari ſolent.

*Puff. l. 5.
l. 1. c. 2.
in fin.
Grot. l. 2.
c. 12. §. 14.*

XVIII. *Quotplex eſt ?*

℞. Pretium eſt vel Vulgare, vel Eminens. (1) Illud eſt, quod deprehenditur in rebus & actionibus, ſeu Operis in Commercio venientibus, quatenus neceſſariæ ſunt vel utiles, vel delectationem hominibus adferunt. Hoc eſt Nummus & quicquid ejus vicem gerit, quatenus omnium rerum & Operarum Pretia virtualiter continet, & communem earundem Meſuram præbere intelligitur.

*Grot. §
Puff. d. l.
§. 3.
Rou.
Budel. de
monet.
l. 1. c. 3.
l. 1. D. de
contrab.
empt.*

XIX. *Quot modis determinatur pretium ?*

℞. In ſtatu Naturali extra Civitatem quarumvis rerum Pretia ex Conventionione contrahentium determinantur. In civitatibus duplici modo: Uno per Legem, & vocatur Pretium legitimum, quod regulariter cum juſticia & æquitate congruere præſumitur, ita ut in puncto conſiſtat, nec latitudinem habeat, ſed quantumlocunque exceſſu injuſticia committatur. Quare quando in gratiam Emptorum illud taxatur, Venditori non licet ultra exigere, quamvis ſi velit, & Lex non prohibeat, id quod plerumque fit,

*Grot. d.
c. 12.
§. 14.
in fin.
Puff. l. 5.
c. 1. §. 8.
in fin. §
§. 9.*

X 2

in

Art. 18. (1) Poſtquam paulum multiplicatum eſt genus humanum, atque poſt introducta rerum Dominia, Commercia inter homines omnino neceſſaria fuere; jam autem non ignorabatur, quot Oves, v. gr., pro bove darentur, & ſic de Aliis rebus; adeoque uſum, ſive communem rerum æſtimationem, ſinguli privati in commerciis ſuis ſequi debebant; ſi de re inter plures individua ageretur; ad ejus æſtimationem, alterius eorum judicium non erat ſequendum, ſed ad Judicium commune, atque pretium vulgare attendendum erat.

in gratiam aliorum Mercatorum, (*m*) possit minus accipere : Altero per communem hominum Æstimationem & iudicium, accedente consensu eorum, qui inter se Contrahunt, & hoc vocatur commune Pretium seu Naturale, & habet aliquam latitudinem, intra quam, plus minusve potest exigi & dari, seu res tanti æstimatur, quantum pro ea communiter offerri aut dari solet. Ita ut Pretium Vulgare commode subdividatur in Legitimum & Commune, cui adjicitur Pretium Affectiois, si propter peculiarem Affectum res supra commune Pretium vel emiatur vel vendatur.

Puff. l. 5.
c. 1. §. 7:

XX. *Quæ est mensura Pretii, seu fundamentum Pretii quod est ?*

Puff. l. 5.
c. 1. §. 4.
Grot. l. 2.
c. 12. §. 14.
aiter. *R.* Mensura seu fundamentum Pretii in se, est aptitudo rei vel actionis, qua aliquid aut mediate aut immediate conferre potest ad vitæ humanæ necessitates, aut ad eandem commodiorem aut jucundiorem reddendam. Unde res inutiles vocantur res nullius Pretii, sicut & homines interdum inutilia terræ pondera, seu nullius pretii vocare solemus.

XXI. *At vero non omniibus rebus, quæ vitæ humanæ sunt utiles, Pretium impositum est.*

Puff. l. 5.
c. 1. §. 5.
l. 1. §. 5.
D. de extramrd.
cogn. *R.* Quædam res & actiones sunt constitutæ extra commercium hominum & extra eorum Dominium, & eo ipso Pretium iis est detractum, licet utilissimæ sint in vita humana & necessariæ, ut partes Aëris superiores, Æther, Cœlestia Corpora, vastus Oceanus; sic Jure gentium res Sacræ & Sanctæ & Religiosæ; sic liber Homo, quia non est in Commercio, pretium nullum habet; sic actiones Sacræ, exhibitio Sacramentorum & similia, pretio comparari non debent. (*n*) Item actiones, quæ animo perficiuntur, ut Docere &c. licet, ut pro opera, quæ in his præstatur, Honorarium interveniat, æquum sit. Quædam res sepa-

Art. 19. (m) Et reciproce si emptor sive locator majus pretium solvere velit, ipsi licebit hoc facere.

Art. 21. (n) Propter videlicet impensas quas fecit doctor, ut Scientiarum Humanarum Cognitionem sibi compararet, pretium Lectionibus assignare posse æquitas demonstrat.

separatim teneri nequeunt, & sic Pretium non habent, nisi aliis rebus accedant, e. g. Apricum lumen Solis, liquidus & purus Aer, Amœna facies Terræ, Umbra & similes res, quibus Homines sine usu Terræ frui non possunt, & hinc seorsim non habent Pretium, at si jungantur cum Regionibus, Fundis ac Prædiis, multum momenti adferunt ad augendum Pretium.

XXII. *Quanam sunt rationes, cur Pretium mox augeatur, mox imminuatur?*

¶. (o) Variæ sunt rationes: ad intensiorem Pretii imprimis Grot. l. 2. c. 12. §. 14. Boecl. in diss. de mens. part. p. 59. 62. 68. 70. Puff. l. 5. c. 1. §. 6. facti Raritas, & ambitio mortalium præcipue æstimat, quæ cum paucis habet communia, & contra vile est, quicquid intra cuiusvis suppellectilem cernitur. Res quotidiani usus & quæ potissimum spectant Victum, Amictum, & Arma, præcipuam Pretii sui intensiorem nanciscuntur, quando Raritas conjungitur cum Necessitate, ut fieri solet in Annonæ caritate, Obsidionibus & similibus præter Raritatem necessitatibus. Pretia rerum Artificialium intendi solent ex subtilitate & elegantia Artis, ex fama Artificis, interdum propter prioris Possessoris præstantiam. Operarum & actionum Pretia intendit earum difficultas, Dexteritas, Utilitas, Necessitas, & agentium Raritas. Operæ quædam Senec. de benef. l. 6. c. 19. Nobiliores sunt, quia iis præstantur ea quæ æstimari non possunt, sic emis à Medico rem inæstimabilem, Vitam ac Valetudinem bonam; à bonarum Artium Præceptore studia Liberalia & Animi cultum. Itaque His non rei pretium, sed operæ solvitur, quod à rebus suis distracti nobis vacant, Honorarium & pretium non valoris rei sed occupationis suæ ferunt. Pretium animantium brutorum intenditur interdum, propter affectum peculiarem ex quadam quasi familiaritate, aut quia genio nostro sese aliquo modo applicare norunt, aut quia ope eorum magnum malum effugimus, aut quia insignis eventus monumentum sunt, dexteritas etiam multum confert, raritas & necessitas. Præterea in communi Pretio solet haberi ratio laborum & expensarum, quas Grot. d. c. 12. §. 14. n. 2. communiter Mercatores faciunt; extraordinariæ huc non pertinent,

X 3

Art. 22 (o) Ferè omnes illi casus coincidunt cum raritate, ideoque rerum pretium augente.

ment, quando forte Mercator in advehendis rebus morbo correptus, multum impendit in Medicos &c. sic superflue non æstimantur; operæ famulorum, quos conducere necesse habent, considerandæ sunt. Item longitudo ac periculum itineris, diversus Pecuniæ & Mercium valor in diversis locis. Qui vendunt Merces minuatim, plus possunt exigere, quam qui in magna copia. Paucitas eumentium & Pecuniæ, Mercium autem abundantia, & quando Merx quærit Emptorem, Pretium minuunt; contra Eumentium & Pecuniæ copia & Mercium raritas Pretium augent. Habetur etiam ratio Lucri cessantis vel non, prout Præstii solutio differtur aut anticipatur.

XXIII. Materia pretii Eminentis quod alias res æstimat, seu nummi, qualis esse debet?

Grot. l. 2. c. 12. §. 17. **R.** Quia nummus debet esse Mensura rerum aliarum, Materia 1. talis esse debet, ut per se minime, aut saltem difficulter flecti possit, ita ut usu & contrectatione perpetua non consumatur. 2. ut sit ex numero utilium & æstimabilium, in qua propter Nobilitatem & Raritatem multarum rerum Pretia contineantur, ita ut bonitate & quantitate rebus cæteris respondeat. Si enim Nummi materia inutilis esset, nemo pro rebus suis eam acciperet, puta, si ex Papyro, Corio, &c. Nummi fierent. 3. debet esse tractabilis, i. e. debet facile posse Circumferri, Condi, Liquari, Cogi, Duci, Cudi, Figurari & Versari, durare tamen in his omnibus minimo sui detrimento. (p) Hinc plerisque Gentibus commodissimum fuit visum, adhibere Metalla nobiliora & non ita frequentia, Aurum scilicet, Argentum & Æs, habita tamen ratione præstantiæ unius præ alio, quæ non in sola hominum opinione, sed in modo dictis consistit.

Ziegl. de jur. Maj. l. 1. c. 49. §. 15.

Arnif. de jur. Maj. l. 2. c. 7. n. 7. aliter.

XXIV. At sæpe Populi utuntur Stanno, Ferro, Plumbo, etiam Corio, Cortice, & Papyro.

Ren. Budel. de monet. **R.** Verum quidem est, exempla passim prostant, & Patrum nostrorum & nostra Memoria id usu venisse scimus; tamen Num-

Art. 23. (p) Metalla illa, pretiorum eminentium nomine venientia, Valorem intrinsecum sibi que proprium habent.

Nummi isti veri Nummi non sunt, sed tantum vice Nummorum veluti subsidiarii quidam Sponsores habentur. Nec ad materias tales confugere licet, nisi urgente summa necessitate, nec alia intentione, quam ut cessante necessitate cum veris Nummis iterum permutentur, & damnum Communitati illatum resarciatur.

l. 1. c. 1. n. 27. seqq. jung. l. 9. §. 2. D. ad L. Corn. de fals. Et Gothofr.

XXV. An valor Nummorum pro lubitu ejus qui summum Imperium habet potest augeri & minui, & an tantum alieni Metallum cum Auro vel Argento miscere poterit quantum volet?

in not. Budaus ad l. 1. D. de

R. Non; cum enim Nummus sit mensura Pretii aliarum rerum, & receptus sit non solum ad commodius exercenda Commercium inter Civis, sed & inter hos atque Exteros, Rector civitatis, si Nummis suis enorme Pretium assignaverit, eos ad Commercium suorum Civium cum Exteris reddit inutiles: & cum electa sit Materia, cujus Publica ac perpetua est Æstimatio inter Gentes; quatenus Functionem recipit in comparandis rebus aut omnibus, aut maxime necessariis; si alieni Metallum quantitatem & bonitatem non rite temperet, saltem ut Exterorum, quibuscum nobis Commercium est, Moneta non sit superior, fere præter permutationem Mercium Civibus suis cum Exteris nihil reliquum facit.

contrah. empt. Puff. l. 5. c. 1. §. 13. Ziegl. d. tr. l. 1. c. 49. §. 21. 22. Et seqq. Puff. l. 5. c. 1. §. 14. Et 15. Molinaus de usur. n. 797.

XXVI. Generali tractatione de Contractibus absoluta, queritur, quando in Emptione & Venditione Dominium transferatur?

Kulpis ad Gros. l. 2. c. 12.

R. (q) Quia ex contractu nascitur tantum obligatio ad rem habendam, ante Traditionem Emptor non potest fieri dominus, vel consequi jus, quod Venditor in re habuit: non enim præcisè obligatur ad dandum seu ad Dominium transferendum, sed sufficit interdum Emptori præstitisse, ut habere liceat quocumque

Ex. 6. §. 4. Gros. l. 2. c. 12. §. 15. Puff. l. 5. c. 5. §. 3. in fin. aliter.

Art. 26. (q) Ex eo ipso quod Jus in rem suam transfulerit Venditor Emptori, siue sit tradita tempore Contractus, necne, pari ratione transit in potestatem Emptoris, nisi aliter Convenerint Contrahentes; uno verbo, terminus siue expressus vel determinatus, siue illimitatus, prætermisus fuerit, vel non fuerit.

que velit, quod translatione Possessionis & Facultatis ufucapiendi absolvitur.

XXVII. *At periculum statim perfecta Emptione pertinet ad Emptorem, & res perit suo Domino?*

Grot. d. l. aliter. R. (r) Quamvis periculum statim pertineat ad Emptorem, tamen inde non probatur ante Traditionem ipsum esse Dominum; verum ideo hoc receptum est, quia ab Emptoris voluntate pendet, rem Venditam statim vel per se vel per alium accipiendi, ita ut res penes ipsum, non autem penes Venditorem periisset: quare etiam Pretium oportet ut solvat, licet rem nunquam sit consecutus. Quo accedit, quod etiam omnia Commoda ad ipsam pertineant ante factam Traditionem, naturale ergo est, ut & ferat Incommoda & Periculum sustineat. Tertia ratio, scilicet debitorem speciei liberari à sua obligatione rei interitu, probat quidem Venditorem non cogi posse, ut rem Tradat, sed tamen ei exigendi Pretium non tribuit.

Puff. d. l. aliter.

Ziegl. b. l.

XXVIII. *Si res bis sit Vendita, quenam Venditio valebit?*

Grot. d. c. 12. §. 15. n. 2. R. (f) Ex duabus Venditionibus ea valebit, quæ in se continuit præsentem Domini translationem: per hanc enim Facultas moralis in rem abiit à Venditore, quod non fit per solam Promissionem.

XXIX.

Art. 27. (r) Errat hic Auctor; Nam si Jure suo tantummodo destituatur possessor ubi res in manus emptoris tradita fuit; ex eo ipso quod ab initio eam non recepit, nullum Jus idcirco in eam Consequitur; Jam autem, si ipse tantum evadat Dominus ubi in eum translata fuit, commoda vel incommoda cedunt in manus eam habenti.

Art. 28. (f) Plures Casus hic sunt distinguendi, Nam 1º. si quis Dominium rei suæ in posterum tradendæ in aliquem transferat, ex principio nostro, alteri eandem polliceri non valebit. 2º. si Neutrius res fuit nondum in manus tradita, Prioris est. 3º. si posterior eam recepit, Quæritur, an in tali casu eam restituere debeat priori domino, Necne? Negatur, His argumentis, 1º. Si Nullis Indiciis verisimilibus detegere potuerit posterior emptor, rem jam venditam fuisse; Cur prior illam ab eo repeteret, non enim culpa sua sibi vendita fuit, cum ignoraret primam venditionem, adeoque prius spectare se debet tanquam infortunum si Vanæ fiant spes ejus. 2º. Vitæ Commercii Necessitas Hoc exigat. *vide Celeb. BARBEYRACI Notam Gallicam ad art. 4. §. 15. Cap. 12. Lib. 2di. GROTII Tractatus de Jure Belli & Pacis.*

XXIX. *An Monopolia pugnant cum Jure naturæ?*

¶ Monopolia non pugnant cum Jure naturæ, quando is qui solus Emit paratus est aliis Vendere æquo Pretio, tunc enim licet alii non possint libere Emere à quo velint, tamen hoc impedimentum naturæ Societatis contrarium non est, cum ipsorum non interfit, à quo Emanat, quod, ad desideria Naturæ attinet. Hinc etiam à summa Potestate justa de causa & Pretio constituto permitti possunt. Privatis citra Privilegium hoc non licet, seu prohibere non possunt, ne alii quoque Cives certum genus Mercium negotientur: licet de comp.cto interdum agant, ut res supra pretium id quod summum nunc est in communi pretio vendantur; aut vi aut fraude impediunt, ne major copia introducatur, aut ideo Merces coemant, ut sic Raritate earumdem procurata, iniquo illas pretio vendant. Huc non referuntur isti, qui ex solertia Negotiativa plures Merces coemunt, ut data occasione pluris, pro temporis tamen ratione, pretio non iniquo vendant.

Grot. l. 2. c. 2. §. ult. c. 12. §. 16.
Puff. l. 5. c. 5. §. 7. l. un. C. de monop. Cap. Leop. art. 20. Joseph. art. 19. Grot. d. l.

XXX. *In Locatione & Conductione cujus damno sunt sterilitas & alii casus usum impediētes?*

¶ Venditioni & Emptioni proximæ quidem sunt Locatio, & Conductio, eisdemque Regulis subjiciuntur. Respondet enim Pretium Mercedi, & Facultas utendi re conducta, Juri proprietatis in id quod emitur; differunt tamen in casus præstatione: nam in Emptione casus pertinet ad Emptorem, in Conductione ad Locatorem; est enim contra æquitatem naturalem, ut quis Mercedem solvat pro usu quem citra dolum & culpam non percepit. Quare si nullus sit usus, nulla debetur Merces, si aliquis sit usus, aliqua debetur Merces, ita ut ex boni Viri arbitrio, pro circumstantiarum diversitate judicium ferri debeat de Mercedis remissione.

pr. J. de loc. & cond. l. 15. §. 2. D. loc. cond. Ziegl. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 18. Feld. d. l. Puff. l. 5. c. 6. §. 2. & 3. Grot. l. 2. c. 12. §. 18. aliter.

XXXI. *Si mea opera pluribus possit esse utilis, ut tamen mihi non existat laboriosior, quam si uni duntaxat adhibeatur, an à singulis solidam Mercedem, vel Honorarium petere possim?*

¶ (t) Si sint operæ Artificiales, quæ pluribus communicæ
Y viles. Puff. l. 5. c. 6. §. 4.

Art. 31. (t) Nisi aliter convenerint Contrahentes, in tali Casu, potest operam suam Conducens, ab Aliis non secusac Primo, Pretium exigere, quo Jure enim ab alio sibi talis libertas adimeretur.

Grot. l. 2. c. 12. §. 19. aliter.
Feld. d. l. l. 2. §. 6. D. ad L. Rhod. de just. Str. Ex. 20. th. 28.

vilefcunt, à fingulis solidam Mercedem ftipulari licet; fi non vilefcant, & fi unus folus tantum promiferit quantum plures folverent, ifto invito plures admitti non poffunt, quia per Contractum Facultas ufum locandi eo tempore mihi eft adempta; & fi me confentiente plures admittat, æquum eft, ut reliqui contribuunt Conductori. Idem dicendum eft de operis, quæ animo perficiuntur, & Pretio Nummario æftimari non folent. Idem de operis vulgaribus, e. g. fi quis folus Navem conduxiſſet.

XXXII. *Circa Mutuum quæritur an uſura ſint vetite Jure naturali ?*

Of. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 20. Moſim. de Uſur. q. 2. n. 86. Seld. l. 6. c. 10. §. 11.

R. (u) Non; quia enim in Mutuo Dominium transfertur in accipientem, æquum eft, ut dum Re noſtra caremus, ille autem commodum & lucrum inde percipit, nobis aliquid pro uſu rei noſtræ ſolvatur. Quo accedit, quod Deus voluerit Judæos fenerrare extraneis, non Cananæis duntaxat, ſed quibuſvis aliis Gentibus, & vero Deus non præſumitur expreſſe indulgere violationi, & transgreſſioni Juris naturæ erga quofcunque alios Populos.

XXXIII. *At vero Pecunia eſt res ſterilis, & vero iniquum videtur, ut pro uſu talis rei aliquid ſolvatur, inprimis cum uſus rei à re ipſa, quæ tandem in eodem genere eſt reſtituenda, non poſſit diſtingui, ita ut videatur & res & uſus rei reddi.*

Grot. d. c. 12. §. 20. n. 1. §. 2. Feld. b. l. Puff. l. 5. c. 7. §. 10. R. I. 1548. tit. 17. Pelicey Ord. numg. 21. Fr. 1577. tit. 17. Franz. Ex. 9 q. 4. Puff. l. 5. c. 1. §. 11. §. 12. Grot. d. c. 12. §. 21.

R. Industria humana res ſua natura infœcundas, e. g. Pecuniam, in quam Pretium eminens eſt collatum, fructuoſas facere poteſt. Et licet uſus Pecuniæ ſeparari non poſſit ab ipſa Pecunia, quæ aliquando in genere reſtituitur; tamen quia poſt certum tempus demum redditur, & interea accipiens rem, ea utitur, hoc æſtimabile eſt, & propterea aliquid ſolvendum. Hinc admittuntur alii contractus, qui in effectu cum uſuris coincidunt, ut ſunt cenſus annui, montes pietatis &c.

XXXIV.

Art. 32. (u) Objectio ex Veteri Testamento; ad uſuram Condemnandam ducta, evaneſcet, ſi attendamus ad diſtinctionem Legum Moſaicarum, quæ Deum habent Auctorem, in Naturales, Politicas, atque Cultum Religioſum pertinentes; Primas quod attinet, immutabiles ſunt, atque ab omnibus Hominibus, quovis tempore obſervari debent, ſed non pariter res ſe ſe habet circa alias.

XXXIV. *Quomodo æstimari debet Pretium periculi, quod sustinetur in Contractu Affeurationis?*

Grot. l. 2.
c. 12. §. 23.
in fin.
Kulpis.
Ex. 6. ad
Grot. l. 2.
c. 12. §. 6.
Puff. l. 5.
c. 9. §. 8.

R. Æstimatio pretii pro magnitudine periculi intendi potest aut remitti, ita ut major sit, si præter tempestates etiam piratæ aut hostes metuantur, major quoque tempore hyberno, quam æstivo.

XXXV. *Ut hic Contractus subsistat, quid requiritur?*

R. Hic contractus, ad avertendum periculum initus, quem Affeurationem vocant, omnino nullus erit, si Contrahentium alter, rem de qua agitur aut salvam quo destinabatur pervenisse, aut periisse sciverit.

Grot. d.
c. 12. §. 23.
Marq. de
Jur.
Merc.

XXXVI. *In societate Negotiatoria quomodo partes in Damno & Lucro dicuntur æquales & inæquales?*

l. 2. c. 13.

R. Quando paria sunt quæ conferuntur, sive sit Pecunia, sive sint Operæ, partes sunt æquales in Lucro & Damno; si non sint paria, Partes sunt inæquales, propter exactum respectum, quem Partes Lucri & Damni habent ad Sortem.

Grot. l. 2.
c. 12. §. 24.

XXXVII. *Potestne Sociorum aliquis particeps esse Lucri, ut immunis sit Damni?*

R. Hoc pactum quidem est præter naturam Societatis, quæ vult, ut Lucrum & Damnum pro rata Sortis sint communia, potest tamen sine injuria ita conveniri, modo tanto plus Lucri ferat, quam alioqui laturus fuisset, qui in se damnum recepit.

Grot. d.
§. 24. n. 3.
l. 29. §. 1.
D. pro soc.

XXXVIII. *An quis Damnum sentire potest sine Lucro?*

R. Iniquissimum est genus Societatis, ex qua quis Damnum non etiam Lucrum percepit: nam ita naturalis est Societati utilitatum communio, ut sine ea nequeat Societas consistere.

Grot. d.
§. 24. n. 3.
d. l. 29.

XXXIX. *An hæc Æqualitas etiam ita observatur in Societate universorum Bonorum ?*

Grot. d. §. 24. n. 3. m. fin. Str. 22. ib. 23 & seqq. R. Quia incertæ spei & eventui ab initio se committunt Socii, & æquale jus habent, tum circa Lucrum futurum, tum circa Impensas, quilibet Sociorum pro conditione sua, quantum Leges frugalis & honestæ Oeconomix ferunt, ex Societate sumere potest ea, quæ ad sui suorumque sustentationem requiruntur; (x) & Societate soluta Partes fiunt æquales, non habita ratione, an quis plus, an minus contulerit.

XL. *Quando Societas solvitur, ad quem pertinet Periculum rerum, quæ collatæ sunt ?*

Grot. d. §. 24. n. 2. Puff. l. 5. c. 8. §. 2. R. Si plures Pecuniam conferant, quilibet fert Periculum suæ Sortis, sicut & partem, soluta Societate; præcipuam habet qui plus contulit: si alter conferat Pecuniam, alter autem Operam, tunc aut Opera confertur cum solo Pecuniæ usu, & Periculum pertinet ad solum Dominum, & si salva sit Domino salva est; aut Opera confertur cum Dominio Pecuniæ, & habetur quasi Pretium Sorti adjectum, & si Pecunia pereat, Damnum erit commune, quemadmodum si Societas solvatur, is qui Operam tantum impendit particeps fit Sortis.

XLI. *Quæ est communis utilitas in Societate Navali, seu Admiralitate ?*

Grot. l. 2. c. 12 §. 25. Marq. de jur. merc. l. 2. c. 11. p. 305. R. Hæc societas Navalis seu Admiralitas, spectat ad communem diversorum Mercatorum defensionem adversus piratas & hostes: hinc & præda communis est, & damna communiter feruntur, in quibus numerantur vulneratorum impendia. Ut autem constet de quora parte damni ferendi, æstimantur Naves, & quæ in navi sunt, & Summa ex his conficitur, ut scilicet damnum resar-

Art. 29. (x) Quamvis a Sociis limitatum fuisset tempus, quo elapso, posset quis Socius a societate discedere, tamen si Societatis emolumentum postulet, tempus remittendum erit, nam hæc exceptio tacite apposita contractui censenda est.

refarciatur à Dominis Navium pro parte, quam habent in ea Summa.

XLII. *An qua hætenus dicta sunt de æqualitate observanda in Contractibus, semper à Contrahentibus observantur?*

✠. Non; sed apud omnes Gentes ad præcidendas controversias infinitas & ob incerta rerum Pretia, Contrahentes inæqualiter convenire possunt; i. e. ex natura Negotiorum & Commerciorum sequitur ut interdum unus plus, alter minus accipiat.

Frantz.

ex. II.

q. 3. l. 8.

C. de resc. vend.

Grot. l. 2.

c. 12. §. 26.

aliter. §.

Puff. l. 5.

c. 3. §. 10.

CAPUT XIII.

De Jurejurando.

I. *Quomodo Pollicitationes, Promissa, Contractus &c. confirmari soleant.*

II. *Cur imprimis Jurejurando soleant confirmari.*

III. *Quid sit Jusjurandum.*

IV. *Quotuplex.*

V. *Quæ ad Juramentum requirantur.*

VI. *Qui Jurare non possint.*

VII. *An sit Juramentum, si quis non putans se jurare proferat verba jurantia.*

VIII. *An teneatur qui Jurans in mente sua reservat quod non velit obligari.*

IX. *An is qui verba Jurantia deliberatè proferat, animo tamen non jurandi.*

X. *Quid si Jusjurandum dolo sit elicatum.*

XI. *Quid si metu injusto.*

XII. *An ex talibus Juramentis Deo acquiratur obligatio.*

XIII. *Cur Deus perjuros puniat.*

XIV. *An Juramentum de re illicita obliget.*

XV. *Quid si non quidem sit de re omnino illicita, sed tamen impediatur majus bonum morale.*

XVI. *Quid si de re naturaliter impossibili Juramentum præstetur; Quid si tantum pro tempore aut ex suppositione sit impossibilis.*

XVII. *Quæ sit forma Jurisjurandi.*

XVIII. *An rectè Juretur per creaturas.*

XIX. *An per falsos Deos.*

XX. *An Chrijianus tale Jura-*

Y 3

mentum

mentum à Gentilibus recte exigat.

XXI. Quis sit effectus Juramenti.

XXII. An obligetur qui aliquid juramento promittit latroni.

XXIII. An quis Juramentum perfido præstitum implere debeat.

XXIV. An Contractus, in quo quis enormiter est læsus, possit rescindi si juramento fuerit confirmatus.

XXV. An heres obligetur ex juramento defuncti.

XXVI. An per procuratorem & per literas Jurari possit.

XXVII. An sit perjurus, qui non implet Juramentum nolenti impleri, aut sublata qualitate sub qua Juravit.

XXVIII. Quid contra Juramentum sit, quando tantum sit illicitum, & quando irritum.

XXIX. Quale jus Superiores habeant in Juramenta inferiorum.

XXX. An eos à Juramento absolvere possint.

XXXI. Quale jus habeant in personam ejus cui Juratur.

XXXII. Quæ Juramentis sint affinia.

I. Quomodo Pollicitationes, Promissa, Contractus &c. confirmari solent?

Grot. l. 2. R. **V**ariis modis; Pignoribus, Fidejussoribus, imprimis Jurejurando.
 c. 17. §. 1.
 Puff. l. 4.
 c. 2. §. 1.

II. Cur imprimis Jurejurando solent confirmari?

Feld. b. l. R. Quia dum hæc Negotia Jurejurando confirmantur, Homines censentur esse maxime securi; nam Juramentum præstat sub amissione maximi Boni, Gratix nimirum Numinis Æterni, quam nemo præsumitur velle amittere, quia ea amissa salvus esse non potest. Hinc omnes Populi & ab omni Ævo nullum Vinculum ad astringendam fidem Jurejurando arctius existimaverunt, & gravis pœna perjuris imminere nunquam non credita est, ita ut & Posteritas Majorum delicta lueret, secundum illam Poëtæ sententiam.

*At Juramento quædam est sine nomine Proles,
Trunca manns & trunci pedes: tamen impetu magno
Advenit, atque omnem vastat stirpemque domumque.*

III. *Quid est Jusjurandum?*

℞. (a) Jusjurandum est Religiosa affirmatio per invocationem Dei in testem, sub amissione ipsius Gratix facta.

*Grot. l. 2.
c. 13. §. 1.
n. 3.*

IV. *Quotuplex est Jusjurandum?*

℞. Est vel Promissorium, vel Assertorium. Illud est vel Promissorium in specie, quando Jurejurando aliquid Promittimus; vel Confirmatorium quando actum præcedentem seu Negotium præcedens Jurejurando confirmamus. Hoc scilicet Assertorium est, quod præstatum ad rem controversam decidendam.

*Puff. l. 4.
c. 2. §. 18.
19. 20. ;
21. & 22.*

V. *Quæ requiruntur ad Juramentum?*

℞. 1. (b) Requiritur animus Rationis compos & deliberatus. 2. ut res, quæ Promittitur, sit licita. 3. ut modus seu Forma sit licita. 4. Finis licitus & bonus.

*Grot. d.
c. 13. §. 2.
6. & 10.
Grot. d.*

VI. *Quinam ergo non possunt jurare?*

℞. Furiosi, Mente capti, impuberes, qui non intelligunt quod agunt, ut in cap. de Promissis dictum fuit; item athei, quia Deum esse negant.

*c. 13. §. 2.
c. 11. §. 5.
Textor.*

VII. *Si quis non putans se Jurare proferat Verba Jurantia, erit-
ne Juramentum?*

*c. 27. n.
23. &
24. aliter.
Kulpis 7.
ib. 3. in
fin. Grot.
l. 2. c. 20.
§. 46. n. 4.*

℞. Non; quia Mens est quæ Jurat, non Lingua, juxta illud Poëtæ Carmen.

Jurata

Art. 3. (a) Jusjurandum actus est proprie Civilis, sed qui cum Religione conjunctus est.

Art. 5. (b) Nam si sub his Conditionibus Valida sint Promissa, eo magis his erit attendendum, ubi ad eorum Confirmationem Deus tanquam Testis invocabitur.

Jurata Lingua est : Mente Juravi nihil.

Grot. d. Sic si quis Juramentum recitat, vel etiam Verba concepta alteri
c. 13. §. 2. præit, non Jurat.

Puff. l. 4.

c. 2. §. 3.

VIII. *Quid si quis volens Jurare protulerit quidem Verba Jurantia, sed tamen in sua Mente sibi reservet, quod non velit obligari; an ex tali Promisso Jurato Obligabitur?*

Frantz.

2. rejol. 2.

§. 8. §.

seqq.

Puff. l. 4.

c. 2. §. 5.

Grot. d.

c. 13. §. 3.

paulo aliter.

jung.

l. 2. c. 4.

§. 3. c. 11.

§. 4. n. 1.

§. 3.

Grot. d.

l. 2. c. 13.

§. 3. n. 1.

§. 2.

Or. h. l.

℞. Affirmatur; quia quoties Signis externis Animum nostrum alteri indicavimus, & is eum acceptavit, non potest non sequi Obligatio; Nam alias omnis Ratio, intervenientibus Signis, sese obligandi ex humana vita tolleretur, si quis tacita sua Intentione posset impedire, ne effectus ille actum aliquem sequatur, ad quem producendum est institutus.

IX. *An Obligatur Verba Jurantia deliberatò proferens, Animo tamen non Jurandi?*

℞. (c) Affirmatur: quia enim is Actus ex Animo deliberato processit, & alter in eum sensum eum accepit, effectum, qui ex eo sequitur, Obligationem scilicet, Intentione sua impedire non potest; nisi qui Jurat sciat, aut probabiliter credat, ab eo, quo cum Negotium est, Verba aliter accipi, nam dictis testem adhibens Deum, debet Dicta facere vera, quomodo putat intelligi. Quamvis tamen & sic male faciat, dum nomen Dei assumit in vanum.

X. *An quando Jusjurandum dolo est elicitum Jurans obligatur?*

Grot. l. 2.

c. 13. §. 4.

Seld. c.

16 in

princ.

℞. Negatur; quia dolus excludit Animum deliberatum, qui consistit in eo, ut idem intelligamus & idem velimus; & quando dolo inducimur ad Jurandum, præsupponimus Factum ita se habere, prout ab altero fuit propositum, quod tamen revera ita se non habet, sic non idem Intelligimus & Volumus. At si dubium sit, annon etiam sine eo fuisset Juraturus, an stan-

Art. 9. (c) Eadem est hæc Quæstio eum præcedente.

Standum sit Verbis, quia simplicitas quammaxima Juramento convenit? dubitatur.

XI. *Quid si Juramentum metu injusto sit extortum?*

R. Et hoc in casu Jurans non obligatur, quia metus injustus impedit Consensum deliberatum & liberum, & metum injustum mihi inferens, non habet jus exigendi à me Juramentum.

Puff. l. 4.
c. 2. §. 8.
Grot. d.
c. 13.
§. 14.
aliter.

XII. *Sed annon hoc in casu Deo acquiritur Obligatio?*

R. Negatur; quia Jusjurandum est testimonium aliquod Dei, & vero testis ex testimonio suo non acquirit Obligationem, sed eam vel Factum aliquod, de quo testatur, præsupponit.

Feld. ad
Grot. l. 2.
c. 13.
§. 14.

XIII. *At vero Deus non puniret perjuros, nisi Jurans obligatus fuisset Deo?*

R. (d) Deus punit perjuros, non quia ex Juramento Obligatio oritur, sed quia delictum cum juramento concurrat, si quis pejeret, & nomen Dei in vanum assumat; acerbius enim punitur, qui iram Dei expresse provocavit; & quantum in se fuit, ad ipsius Misericordiam sibi viam præclusit, quàm qui nude Promisit, & Promissa non servat.

Puff. l. 4.
c. 2. §. 9.
Grot. l. 2.
c. 13.
§. 14.
aliter.
Puff. l. 4.
c. 2. §. 2.
aliter.

XIV. *Si præstetur Jusjurandum de re illicita, quid Juris?*

R. Juramentum de re illicita aut naturaliter, aut Divina interdictione vel etiam Humana, non Obligat; quia est de re impossibili & propter Legis interdictionem Facultas adimplendi nobis est adempta.

l. 14. §.
15. D. de
condit.
Inst. Feld.
b c. §. 6.
Puff. l. 4.
c. 1. §. 9.

XV. *Quid si quidem Res non sit omnino illicita, sed tamen impediatur majus Bonum Morale, seu si per id prohibeamur obire aliquod Officium Humanitatis & pietatis?*

Z

R. Jurans

Art. 13. (d) Cum adhibeatur Jusjurandum, ut scilicet veritas circa rem momentosam in lucem edatur, quæ aliâ viâ detegi non potuisset; inde Consequens est, quod ubi Jndiciis admodum Verisimilibus nota sit Facti cujusdam veritas, Jusjurandum in his Casibus non esse adhibendum.

Grot. hoc
c. 13. §. 7.
c. 2. §. 11.
§. seqq. **R.** Jurans non obligatur, quia Progressus in Bono & Officiis humanitatis proximo & Deo debemus, qui vult, ut pro virili enitatur ea aliis præstare, adeo ut hujus præstationis libertatem eripere nobis ipsis non valeamus. Huc pertinent Isti, qui adeo duro atque insociabili ingenio, morum feritatem Jurjurando obfirmant, scilicet ne hunc habeant mensæ aut lecti Socium, vel ne illi bene unquam faciant; vel qui alios obstringunt, ne honestam aliquam & humano Generi utilem Artem alteri communicent, &c.

XVI. Quid si Juramentum præstetur de re naturaliter omnino impossibili?

Feld. h.
c. 13. §. 3. **R.** Quia Juramentum non mutat naturam Pacti aut Promissæ si cui accedit, satis manifestum est, ad omnino impossibile neminem obligari; etsi graviter peccet, qui ita temere Jurando Nomine Divino abutitur. Si tantum pro tempore, aut ex suppositione sit impossibile quod Juratur, ut si filiusfam. inscio Patre Matrimonium Juramento promittat fœminæ, quod istam soluta Patria Potestate velit ducere, in pendentem est Obligatio, & existente tempore quod supposuit, tenetur verum facere quod Juravit.

Grot. l. 2.
c. 13. §. 8.
§. 9. c. 5.
§. 10.

XVII. Qua est forma Jurisjurandi?

Grot. d.
c. 13.
§. 10.
Str. Ex.
17. ib. 9. **R.** Forma Jurisjurandi est, ut fiat per Religiosam invocationem Nominis Divini, & devotionem sui ipsius, sive utrumque simul verbis exprimat, sive alterutrum tantum, puta hoc modo: Deus testis sit & Vindex, si sciens fefelleris; vel Deus testis sit, aut Deus sit Vindex, quæ duo in idem recidunt. Nam cum Superior puniendi jus habens, testis advocatur, simul ab eo perfidiæ ultio poscitur: & Qui scit omnia Ultor est, ideo quia Testis est.

XVIII. Licetne Jurare per Creaturas?

Str. Ex.
17. ib. 7. **R.** (e) Non; quia 1. Religiosa invocatio ipsis non debetur. 2. quia

Art. 19. (e) Patet enim ex *v. 34. 35. & 36. Cap. 5. Ev. secund. S. Matth.* cum qui per Coelum *verbi gratia* Jurat, per Deum ipsum id facere.

2. quia solus Deus est Omniscius ac Omnipotens, ut in conscientiæ nostræ Testem & perfidiæ Ultorem invocari possit. Sic ergo non licet Jurare per Angelos vel Sanctos, nec per Principem, Solem, Terram, & Cœlum. Neque execrationes, quibus Rem nobis charissimam devovemus, ut Liberos, Patriam, Principem &c. ut de sinceritate nostra Proximus certus sit: nequæ Obtestationes, quando Res, quas magni facimus in comparationem adducimus, & Testamur, non minus id quod asserimus, nobis cordi esse, quàm eas Res, quas Obtestati sumus; confundi debent cum Juramentis.

Ziegl. b. c. §. 10. §. 11. Grot. b. c. §. 11. Puff. l. 4. c. 2. §. 3. aliter.

XIX. Si quis Juret per falsos Deos, an Obligatur?

R. Affirmatur; quia ex errore putat se Jurare per verum Deum; seu quia sub falsis notis, generali tamen complexione Numen intuetur, verus Deus, si pejeratum sit, in suam injuriam id Factum interpretatur.

Grot. b. c. §. 12. Feld. b. l. Puff. l. 4. c. 2. §. 4. Ziegl. b.

XX. An Christiano licet à Gentilibus, quibuscum Negotium est, tale Juramentum exigere?

R. Christiani quidem non debent sub tali Forma Gentilibus deferre Juramentum, multo minus ipsi ita Jurare, quia Idololatrium est; si tamen adduci non possint, ut aliter Jurent, ipsi quidem jurabunt per Verum Deum; à Gentilibus autem accipient Juramentum, quale habere possunt.

c. §. 12. Grot. b. c. §. 12. Of. d. c. §. 12. Str. Ex. 17. Feld. b. l.

XXI. Quis est effectus Juramenti?

R. Sicut intendimus per Juramentum, ut aut aliquid quod licet Promittatur, aut ut Confirmetur, aut ut Controversiæ finis imponatur: ita etiam effectus Juramenti varius est, Præcipuus tamen præcidere Controversias, & omnis disputationis Finis est Juramentum rem sanciens.

Grot. d. c. 13. §. 13. Feld. b. l. aliter.

XXII. *An quis obligatur Juramento Promittens latroni ?*

Puff. l. 4. c. 2. §. 8. Grot. l. 2. c. 11. §. 14. aliter, c. cumeo Or. b. l. Ziegl. Franz. 2. Refol. 3. Kulpis. §. plures alii. Grot. l. 2. c. 13. §. 16. Grot. l. 3. c. 19. §. 14.
R. (f) Non ; quia vitium est in latrone , scilicet dum metum injustum mihi infert , non potest acceptare Promissum , & sic si de Facto aliquid Promisi , nulla ex Promisso oritur obligatio , ne quidem respectu Dei ; nam Deo nihil promisi . Idem dicendum est , si aliquid piratæ , quatenus tali Promittatur .

XXIII. *An cogitur Quis fidem Juratam ipsi servare , qui eam antea fregit ?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 16. Grot. l. 3. c. 19. §. 14.
R. Si Jurata Promissio respectum habeat ad alterius Promissionem , ita ut ei quasi Condicio insit , si alter Promissionem non impleat , non fit perjurus , si vicissim non præstet quod Juravit , ob defectum Conditionis à Parte ejus cui Juravit , Conditione autem deficiente deficit Promissio & nulla est : Eventus enim ostendit nullam esse Obligationem , ut quæ non-nisi sub Conditione Contracta erat . Si vero diversi generis sint Promissa , & citra respectum mutuam , omnino Juramentum erit servandum : licet enim ipse contra Jus naturæ egerit , quod vult Pacta esse servanda , tamen non liberor a Promisso meo ; propter Juramentum .

XXIV. *Si quis Juramento confirmet Contractum , in quo enormiter est læsus , potestne rescindi ?*

Puff. l. 4. c. 2. §. 11. Grot. d. c. 13. §. 16. n. 2. aliter Mor. nac. ad l. 1. C. si advers. vend. Str. Ex. 8. ib. §. 4.
R. Affirmatur ; quia Juramentum non mutat naturam Contractus , cui accedit . Si ergo Contractus propter inæqualitatem intervenientem potest rescindi , etiam Juramentum potest rescindi , quod eam præsupponit æqualitatem , quam Contractus Jure naturæ postulat .

XXV.

Art. 22. (f) Duplici de Causâ non tenetur quis Jusjurandum ipsi a latrone extortum præstare ; Priorem affert Auctor , sublatoque Contractu , tollitur eo ipso Jusjurandum ; remuneratio enim iniquitatis fit injuriosa Divinitati . Posterior hæc est ; quod nempe timore mortis percussus , non ipsi sit requiritur tranquillitas ad Contrahendum .

XXV. *An heres obligatur ex Juramento defuncti ?*

R. Si ex Promisso Jurato perfectum jus Tertio sit acquisi- Grot. 2
tum, Heres obligatur, quia hoc onus Bonis adhæret, in quæ c. 13.
succedit & Defunctum repræsentat. (g) Si nemini fuerit jus quæ- §. 17.
situm, & ipsa Obligatio consistat tantum in Pietate, Fide, & Puff. l. 4.
Constantia, Heres non obligatur, quia hæc ad Heredem non c. 2. §. 17.
transeunt, sed finiuntur cum persona Jurantis. Imo priori non
casu, si Heres non præstat Factum defuncti, non fiet perjurus,
quia Juramentum continet devotionem sui ipsius, & vero He- Grot. l. 2.
res se ipsum non devovit, sed tantum perfidus erit. Sic si c. 21. §. 8.
Populus Juraverit, Illi tantum, qui Jurarunt, si Juramentum non §. 19.
præstetur, fient perjuri, non autem Reliqui, qui Juramento non
consenserunt, & in quorum Animam non est Juratum, sicut
nec Successores, sed tantum fient perfidi.

XXVI. *Possumusne Jurare in alterius Animam ?*

R. Ita; si Procurator meus Mandato speciali instructus, Nomi- c. 6. de
ne meo Juret, ipse fecisse videor, quod per alium feci; & si test. in 6.
non servem, quod Juramento Promisi, perjurus sum. Sic possu- Ziegl. ad
mus jurare per literas, nihil enim refert, sive verbis ore prola- Jus Can.
tis, sive scriptis Deum invocemus in Testem. 3. tit. 1.
n. 13.

XXVII. *Si jus quod Tertio ex Juramento est quæsitum remittatur ab ipso an perjurus fio, Si promissum non præstem ?*

R. Non; quia remissio ipsius facit ut Juramentum habeatur Frantz. 22
pro præstito. Sic etiam aliquis non amplius tenetur ex suo Ju- Resol. 1.
ramento, si qualitas sub qua alicui juravit, cesset; ut si Ma- §. 47.
gistratus desinat esse Magistratus, si subditus discedat à Civitate Schilt.
&c. nec opus est speciali remissione Jurisjurandi. Ex. 23.
ib. 32.
§. seqq.
Grot. d.
c. 13.
§. 18.
Puff. l. 4.
c. 2. §. 12.

Z 3

XXVIII.

Art. 25. (g) Nam si, *verbi gratiâ*, Defunctus pollicitus erat se quotannis cer-
tam quamdam pauperibus summam daturum; nisi hoc extenderit ad He-
redem suum, non tenetur iste hoc præstare.

XXVIII. *An quod contra Juramentum fit, illicitum tantum est, an etiam irritum?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 16. l. 2. c. 15. §. 7. **R.** Judicandum est ex natura Actus: aut Juramentum continet plenam abdicationem potestatis ad Actum, ut si quis Juret, se nec posse, nec velle Foedus facere cum aliis; si contra faciat, non erit tantum perjurus, sed & Foedus erit irritum, propter defectum Facultatis, quam à se abdicavit: (*b*) aut sola fides tantum adstringitur Jurejurando, e. g. si quis Heredi instituto Juret, se non mutaturum Testamentum, & postea mutet, erit perjurus tantum, sed Testamenti mutatio valebit, quia Facultatem mutandi Testamentum retinuit. (*i*) Sic si Rex Regi Juret, se certo in loco non exstructurum Munimenta, & postea exstruat, fiet perjurus, sed Exstructio valebit, quia Facultatem retinuit Munimenta exstruendi.

XXIX. *Quale jus Superiores habent in Juramenta inferiorum?*

Grot. d. c. 13. §. 20. Feld. b. 1. Seid. l. 6. c. 1. p. 703. § c. 7. **R.** Quia actus inferiorum non sunt plene in potestate ipsorum, sed à Superioribus dependent; ideo duplex potest esse Actus Superiorum circa id quod Juratur; alter directus in personam Jurantis, alter in personam cui Juratur. In personam Jurantis dirigi potest aut antequam Juretur, irritum reddendo Juramentum, quatenus jus inferioris sub potestate Superioris continetur, & sic facultatem ad Actum ipsi auferendo; ut si Superior prohibeat inferioribus, ne vendant Frumentum Exteris; Venditio contra prohibitionem facta etiam Juramento erit nulla: aut postquam Juratum est, ne impleatur propter summum Imperium, quod in actiones inferiorum habet; aut ut non valeat nisi certo respectu, ut si forte propter imbecillitatem judicii aliquis

Minor

Art. 28. (b) Distinctio illa Auctoris nulla est; Nam rō. ex eo ipso quod quis Heredi instituto, se non mutaturum Testamentum Juravit, jure suo semetipsum spoliavit, adeoque si Promissum suum violet, sepositis Legibus Civilibus, nihilominus Prior verus Heres agnosci debet.

(*i*) Pari de Causa in altero ultimo Casu, Tenetur, vel Munimentum quod in Territorio suo exstruxit destruere, vel nondum exstructo, ab incepto suo discedere; nam ubi quis, *verbi gratiâ*, fundum suum oneri cuidam subjecit, isto respectu Jure suo destituitur.

Minor renuntiaret Beneficio sibi competenti, hoc non valeat, nisi à Majore approbetur, aut contra ut valeat si confirmetur Juramento.

Grot. d. c. 13.
§. 20. n. 2. in fin.
Inst. Jur. Publ. p. 278.

XXX. An ergo is, qui summum in Civitate habet Imperium, aliquem potest absolvere à Juramento?

Brand.
Myll. ad Jus can. voce relaxatio juram.

R. (k) Ita; quia enim summam habet Potestatem in ejus Personam, ergo etiam in ejus Verba & Promissiones; sive obligationem ex Jurata Promissione ortam totam tollat, sive aliquem tantum absolvat à Juramento ad effectum agendi, seu ut sine metu perjurii agere possit.

Ziegl. de jur. Maj. l. 1. c. 21. p. 355.

XXXI. Quid juris quando Actus Superioris est directus in Personam ejus cui Juratur?

Grot. d. c. 13. §.

R. Potest tollere ab eo jus, quod ex Jurata Promissione partum est, aut etiam vetare, ne quid ex tali Juramento accipiat: idque duobus modis, sive in pœnam, sive ob utilitatem Publicam ex vi Supereminentis Dominii. (l) Imo si post Juratam Promissionem vel etiam ante, subsit mutuum debitum, ipse Jurans potest compensare illud, quod is, cui juratum est, ipsi debet, cum eo quod juramento promisit.

20. n. 3.
c. 11. §. 7.
Ziegl. b. l. Text. c. 27. §. 76.
§. 77. aliter.

XXXII. Quanam sunt affinia Juramentis, seu quæ habentur pro Juramentis?

R. Multis in locis receptum est vice Jurisjurandi, ut Fides datis Dextris, aut alio quodam Signo obstringatur, ea vi, ut, ni impleatur Promissio, Promissor non minus detestabilis habeatur; quam si pejerasset. Præcipue de Regibus, & Principibus

Grot. l. 2. c. 13. §. 22. Text. c. 27. n. 41. bus §. 42.

Art. 30. (k) Tacuit Auctor noster de Jurisjurandi cessatione; cui omissioni supplebimus; dicendo, quod quotiescunque. Summo Magistratui jus est, Contractus quosdam Nullos reddere, voluntate ipsius sufficienter declarata, eo ipso Contrahentes suo liberantur jurejurando. Præterea si quis eo tempore quo Pactum quoddam cum jurejurando initum executioni mandaturus est, omitat quædam, quæ ad detrimentum Societatis verterent; hoc in casu suo jurejurando liberabitur, nisi alio tempore, salvo officio suo erga Societatem, Promissum suum præstare possit.

Art. 31. (l) Modò is Cui Juratum est, Consentiat.

Gail. 2.
obj. 59.

bus dictum est usitatissimum, Fidem eorum pro Jurejurando valere; talis est Formula apud Germanos, *bey furslichen, grafflichen, adelichen treuen und ehren*. Hinc tales Personæ debent esse bonæ Fidei, & vitam potius ponere, quam fidem, ad quod pertinet illa Sententia Guntheri:

*Unde jus & Reverentia Verbo
Regis inesse solet quovis Juramine major.*

C A P U T. XIV.

De eorum qui Summum Imperium habent Promissis & Contractibus & Juramentis.

I. <i>An hæcenus dicta de Promissis, Contractibus & Juramentis, etiam apud Reges obtineant.</i> II. <i>Quæ Questiones peculiare circa eorum Promissa, Contractus, & Juramenta sint considerande.</i> III. <i>An Rex se ipsum in integrum restituere possit, & Contractum suum irritum facere.</i> IV. <i>An in integrum restitutiones ex Jure civili veniant, & ad Reges pertineant.</i> V. <i>An non potius in integrum restituendi sint ab aliis, quibus Monarchia universalis competit.</i> VI. <i>An Pacta cum Extraneis per</i>	<i>Tutores inita, Rex sub obtentu minorennitatis revocare possit.</i> VII. <i>An Exceptio metus, doli, lesionis &c. valeat contra Capitulationes Regibus præscriptas.</i> VIII. <i>An Rex Juramentum suum rescindere possit.</i> IX. <i>An obligatur in iis, quæ sine causa Promisit.</i> X. <i>An emere & vendere sine certo Pretio, locare & conducere sine Mercede possit.</i> XI. <i>Rex cum subditis Contractens an naturaliter, an civiliter obligetur.</i> XII. <i>An ipsis jus quæsitum auferre possit.</i> XIII. <i>An res Exterorum Supereminu-</i>

- minenti aliorum Dominio sub-
sint.*
- XIV. *An Contractus Regum Le-
ges sint.*
- XV. *An ex Regum Contracti-
bus teneantur Successores vel
ipse Populus.*
- XVI. *Quousque hac facultas Po-
pulum obligandi se extendat.*
- XVII. *Cur hæc Potestas Popu-
lum obligandi non Judicetur
ex eventu.*
- XVIII. *Si Contractus incipiat*

- vergere ad publicam perniciem ,
an rescindi possit.*
- XIX. *Quid si Rex alienare vel-
let Partem Regni aut Regalis
Patrimonii.*
- XX. *Beneficia Principum an sem-
per revocari possint.*
- XXI. *An Populi teneantur Con-
tractibus invasorum Imperii.*
- XXII. *Modus iste perveniendi ad
Imperium an non sit illegiti-
mus.*

I. *An ea, quæ dicta sunt de Promissis, Contractibus & Juramen-
tis, etiam locum habent apud Reges & eos qui per jus Regibus
obtinent ?*

R. **A**ffirmatur, quia sunt Juris Naturæ & Gentium, qui-
bus Juribus Reges non minus obligantur, quam pri-
vati quicumque.

*Grot. de
Proh. in
pr. l. 2.
c. 11. §. 5.
n. 3.*

II. *Sed annon peculiare quædam sunt questiones circa Promissa,
Contractus & Juramenta Regum ?*

R. Ita; tum de eo quod ipsis in Actus suos licet, tum de eo, quod
in subditos, tum de eo quod in Successores.

*Grot. l. 2.
c. 14.
§. 1. n. 1.*

III. *An Rex potest se ipsum restituere in integrum & suum Contrac-
tum irritum facere ?*

*Bod. l. 1.
c. 8.
Grot. d.
c. 14. §. 1.
n. 2.*

R. Affirmatur; si scilicet sit evidens æquitas; hæc enim uti
omnibus hominibus hoc beneficium tribuit, ut Æqualitas inter
Contrahentes observetur, ita & Regibus, sive Actus eorum sint
Regii, sive privati. Nam quamvis Actus Regii perinde sint,
ac si ipsa Communitas fecisset, & Communitas se ipsa non sit
Superior, tamen non requiritur, ut Restitutio in integrum sem-
per fiat à Superiore; Nam ii qui sunt Reges, aut parem ipsis Po-

*aliter.
Grot. b. e.
§. 11. n. 2.
Boet. de
eo quod
civit.
p. 43.
in fin.*

A a

testa-

Kulpis.

b. c. arg.
l. 41 D. de
bar. Inst.
Go ho/r.

testatem habent, sicut isti, qui copiam Judicis habere non possunt, sibi ipsis possunt Jus dicere, & se ipsos in integrum Restituere.

in C. ne
quis in sua
causa &
Morn. ibi

IV. At vero Restitutio in integrum venit ex Jure civili, quod ad Reges quatenus tales sunt, non pertinet.

Cour. de
fin. Imp.
c. 19 §. 3.
Grot. d.
c. 14. §. 1.
n. 2.
aliter.

R. Restitutio in integrum non venit ex Jure civili, sed ipsa Æquitas naturalis vult, ut metu injusto coactus, dolo circumventus, & ætatis lubrico lapsus, absentia sive alia justa causa Læsus in integrum Restituatur, vel ut Actus irritus declaretur: & in hac Restitutione, tempus intra quod fieri debet, non est definitum, sed definiri debet ex eo, ex quo potuit aliquis eam petere & impetrare, adeo ut si quis istud tempus effluere patiatur, jus suum vel rem pro derelicta habeat.

Coming.
d. l.
Puff. l. 8.
c. 10. §. 2.
Ziegl.
b. c. §. 1.
Bod.

V. Annon videtur dicendum, si Restitui debeant, hoc non fieri debere ab ipsis Regibus qui Læsi sunt, sed ab eo cui Jure natura competis Universalis Monarchia?

d. 1. c. 8.
Grot. l. 2.
c. 22 §. 13.
n. 2.
in fin.
Comring.
de Imp.
c. 19. §. 8.

R. Non; 1. quia Monarchia Universalis non datur. 2. Si Monarchia Universalis læderetur, se ipsum deberet in integrum restituere. Quanquam autem hæc Sententia non sit admittenda, tamen si res dubia sit, eorum opinio non videtur spernenda, qui volunt, ut fiat Restitutio per Arbitros Compromissarios, hi enim interdum Judices sunt inter Reges.

in fin.
Feld. h. c.
§. 1.

VI. An Pacta cum Extraneis per Tutores legitime inita, Rex sub obtentu-minorennitatis potest revocare?

Grot. l. 2.
c. 23 §. 8.
l. 2. c. 20.
§. 46.
l. 47. D.
de min
Str. Ex.
8. tb. 46.
Puff. l. 8.
c. 10. §. 3.
aliter.

R. Affirmatur; si æquitas & Læsiō sit evidens: prætextus enim minorennitatis solus non sufficit. Et qui cum ipsis contraxerunt, si securi non sint, sibi imputent, quod in suo Contractu non observaverint Æqualitatem, quæ inter Contrahentes observari debet: non enim sufficit, si legitime Contrahatur, i. e. secundum Formam & Solemnitates Juris, verum etiam Læsiō abesse debet.

VII.

VII. *An Exceptio metus, doli, lationis &c. valet contra Capitulationes, quæ Regibus limitatis præscribi solent?*

R. Non 1. quia Reges qui Jurant in Capitulationes semper sunt perfectæ ætatis. 2. si Leges istæ nimis duræ videbantur, nemo erat, qui Regnum suscipere cogerat. 3. Populus non præsumitur adeo imprudens esse, ut Regem suum ejusmodi Legibus velit adstringere, quæ summum Imperium reddant mancum, aut velut Mobile.

Grot. l. 2.
c. 5. §. 6.
§. 10.
c. 11. §. 5.
Linu. in
proem ad
capit. Im-
per. §.
Reg. sect.
2. n. 1.
§. seqq.
Puff. l. 5.
c. 10. §. 2.

VIII. *An ea, quæ hactenus dicta sunt, obtinent etiam in Juramentis Regum?*

R. Affirmatur; quia Juramentum judicatur ex natura Actus, cui accedit; si Æquitas velit, ut iste actus rescindatur, Juramentum, quod huic Actui accessit, rescindi potest, sive antecedenter hoc fiat, sive consequenter. Nec magis hic requiruntur distinctæ Personæ, quam in Restitutione in integrum; ubi Rex seipsum, vel per Arbitros restituit: nec præsupponitur in Relaxatione Juramenti illud præstitum esse ab inferiore, sed præsupponitur justam esse Causam, ex qua fit Relaxatio.

Bodin.
l. 1. c. 8.
Grot.
aliter.
b. c. §. 3. §.
Ziegl. b. l.
Kulpis.
b. c. §. 2.
in fin.
jung.
Rbet. Inst.
jur. publ.
l. 3. tit. 6.

IX. *An Rex obligatur in iis, quæ sine Causa antecedente Promisit?*

R. Ita; nam non minus ad Reges, quam ad alios pertinent, ex eo quod Promissa plena, absoluta & Acceptata Jus transferant in Acceptantem. vid. c. 11.

§. 5.
p. 540.
Grot. b. c.
§. 4. c. 11.
§. 10.

X. *An valent à Regibus facta Emptio & Venditio sine certo Pretio, Locatio & Conductio sine Mercede?*

R. (a) Non; quia determinatio Pretii in Emptione, & expressio Mercedis in Locatione non sunt à Jure civili, sed à Jure Gentium, ex natura ipsorum horum Contractuum; adeo ut si Pretium in Emptione non sit determinatum, non sit Emptio,

Ziegl. b. l.
Grot. b. c.
§. 5. paulo
aliter,
contra
Vajq. 2.
cont. il. us.
tr. c. 51.

Art. 10. (a) Fingamus quoddam emere volenti aliquem dicere, in te Rem meam transfero, Valoris ejus determinatione in tui potestate posita; Quid deesset quæsiò ut Venditionis nomen mereretur ille Contractus?

v. 34. §. ult. *Inst. Mand.* & si Merces non sit determinata in Conductione, non sit Conductio, sed transeant in alia Genera contractuum.

Pichard. ad §. 1. Inst. de empt. & visid.

XI. Quando Rex cum subditis Contrahit, an Obligatur tantum Naturaliter, an vero etiam Civiliter?

Grot. b.c. §. 6. n. 2. Feld. b.c. §. 6.

Grot. l.2. c.4. §.12. b.c. §. 5. sed aliter.

A. B. C. §. 5. & ibi Linn.

R. Si per Obligationem civilem intelligamus Obligationem, quæ Juri naturæ est conveniens, & quæ approbatur vel comprobatur à Jure civili, Civiliter obligatur: si per Obligationem Civilem intelligamus Obligationem, quæ à Lege civili vim coactivam accipit, non obligatur Civiliter, ne quidem tanquam Membrum Cætus; quia licet sit Membrum Cætus, seu Civitatis, tamen est tale Membrum, in quod translatum est Jus integri, seu omnia Jura reliquorum Membrorum, adeo ut à Reliquis tanquam Univerfis Obligari non possit; nec à Seipso, quia se ipso Superior non est; sed tantum Naturaliter, ut tamen ex hac Naturali Obligatione nascatur Actio, scilicet, ut Contrahens petere possit, & si Rex facere velit, id quod Conscientia, Honestas & Æquitas dicant, etiam cum effectu. Et hinc est, cur Reges soleant permittere, ut Conveniantur in propriis Tribunalibus, ut Jus Creditoris declaretur, licet Exactio sequi non possit, si sponte Sententiæ satisfacere non velint, nam subditis cogere Eum, cui sunt subditi, non licet.

XII. An Rex subditis Jus quæsitum auferre potest?

Grot. d. c.14. §. 7.

Fr. Horn. l. 2. c. 4. §. 20.

Grot. d. l. aliter.

Grot. c. 14. §. 8.

Ziegl. b. l. §. de jur.

Maj. l. 1. c. 4. p. 99.

R. Affirmatur; duplici modo ipsis Jus quæsitum auferre potest; aut in penam, aut ex vi Supereminentis Dominii: neque necesse est Stricto Jure ut fiat Compensatio, quia Rex jure suo utitur; vi enim Eminentis Dominii de rebus privatorum in utilitatem Publicam disponere potest eo modo, quo Paterfamilias de iis disponit in utilitatem suæ Familiæ; licet Æquitas suadeat, ut Damnum, quod omnium causa quis sustinuit, ab omnibus, in quorum Commodum cessit, id quod est Impensum, refarciantur; neque interest, utrum Jus quæsitum sit ex Jure Naturali, an ex Jure Civili; nam in utrumvis par Jus est Regis, nec hoc magis quam illud sine Causa tolli potest; aut si sine Causa hoc Rex faciat, haud dubie tenetur reparare Damnum datum; facit

facit enim contra verum Jus subditi & contra Jus Naturæ, quod non patitur, ut alicui Jus Legitimo modo partum sine Causa & Facto suo auferatur.

XIII. *An Exterorum Bona, quæ tempore necessitatis apud nos deprehendantur, Dominis ipsorum alibi existentibus, vi Supereminentis Dominii detineri possunt?* Grot. h. c. 14. §. 8. in fin.

R. Verior est affirmantium Opinio; quia extrema Necessitas alias ex Jure humanitatis facit, ut alterius Rem occupare possim, quæ non est in meo Territorio, multo magis ergo, si talis Res inveniatur in meo Territorio, & intra meam Jurisdictionem. Quo accedunt Exempla Populorum ita sentientium. Grot. l. 2. c. 2. §. 10. Bpocl. in com. d. c. 2. §. 10. Horn. l. 2. c. 4. §. 19. Conring. de fin. Imp. c. 19. §. 6. Grot. d. c. 14. §. 9. Feld. b. 2. aliter.

XIV. *An Contractus Regum sint Leges?*

R. Non; quia ex Promissis & Contractibus Jus Nascitur adversus Regem, non ex Legibus; & si has revocet, nemini facit injuriam. Quædam tamen ex Legibus & Contractibus mixta esse possunt, ut Contractus cum vicino Rege, aut cum Publicano factus, qui simul pro Lege publicatur, quatenus ei insunt, quæ subditis observanda sunt.

XV. *An ex Regum Contractibus tenentur Successores?*

R. Si sint Successores omnium Bonorum, & simul Regni heredes, ut in Regno Patrimoniali, quin Promissis & contractibus teneantur, dubitandum non est; pro Debitis enim, etiam Personalibus, Bona Defuncti, respectu quorum dicimur Creditores vel debitores, ut obligata sint, ipsi rerum Dominio cœvum est: si vero sint Successores tantum in Jus regni, ut in Regno non Patrimoniali, vel Electio, vel Successivo; directe quidem & immediate hi Successores quia tales non obligantur, quod Jus non accipiant ab eo qui proxime decessit, sed à Populo: Obligantur tamen mediante seu per interpositam Civitatem, quatenus imperium transferendo Civitas, Facultatem quoque Regi concessisse videtur se obligandi, tanquam Capiti suo: nam in Moralibus qui dat Finem, dat ea quæ ad Finem perducunt; sine enim

l. 2. c. 5. §. 17. Boecl. de eo quod. civ. egit. p. 42. usque ad 48.
 enim hac Facultate obligandi Populum, Regi nullum est Remedium expediendi Negotia, sive in ipsa Civitate, sive cum Exteris: si sint Successores partim in Bona, in Jus vero Regni in solidum, Promissa & Contractus respectu ipsorum Bonorum, in quæ successerunt, omnino servare debent: quæ vero Promissa & Contractus ista Bona non respiciunt, in iis observanda est modò dicta Distinctio, scilicet quod per interpositam Civitatem obligentur.

XVI. *Quousque hæc Potestas Populum obligandi se extendit?*

Grot. d. c. 14. §. 12. §. c. 9. §. 8. n. 1. §. 2. Carpz. de leg. reg. c. 13. sect. 2. n. 13. in fin. Ziegl. b. c. §. 12.
 R. Hæc Potestas Populum obligandi non abit in infinitum; neque enim obligandi infinita Potestas ad Imperium recte exercendum necessaria est, sed requiritur, ut Rex habeat probabilem rationem, quæ in dubio ob Regentium auctoritatem præsumi debet; sive postmodum Exitus respondeat Consilio & Rationi Regis, sive non respondeat; non enim Exitus in hac re, sed Probabilis Ratio rei gerendæ spectanda est, quæ si adsit, & Populus ipse obligatur, si quo casu sui juris esse cœperit, & Successores Regis, quatenus Populi Capita. Sicut & si quid Populus liber Contraxisset, obligaretur Is qui postea Regnum plenissimo jure à Populo acciperet. An, si talem Populum Bello subegisset, idem obtinere debeat? vid. cap. 9.

XVII. *Cur hæc Potestas Populum obligandi non judicatur esse Eventu?*

Grot. d. c. 14. §. 12. n. 2.
 R. Reip. non expedit, imo periculosum esset ad tales angustias Reipublicæ Imperantem velle adigere; facile enim inde oriri posset confusio, dum actum utiliter modo gestum assererent, modo negarent, ut sic nulla Contrahentibus esset Securitas.

XVIII. *An si Contractus incipiat vergere ad Publicam perniciem, declarari potest nullus, quasi factus sub Conditione, sine qua jussu fieri non potest?*

Grot. d. c. 14. §. 12. n. 5. aiter.
 R. Difficilis & periculosa est hæc Declaratio, ubi cum Exteris agitur, qui bona fide Contraxerunt, & nullo jure casus Reip. ferre coguntur; imo si talis Conditio subintelligeretur, quis unquam

quam Exterorum certus esset de suo Contractu, & quis cum alio Rege vel Populo Contracturus esset..

XIX. *An Contractus valent pertinentes ad alienationem Regni, ejusve Partis aut Regalis Patrimonii, quatenus id Regi non est permixtum ?*

R. Non, quia facti sunt de re aliena. Tantundem erit in Regnis restrictis, si quam Materiam aut actuum Genus Populus à Potestate Regia exceperit. Nam ut tales Actus valeant, Populi per se aut per eos, qui Populum Legitime referunt, consensus requiritur, ut supra dictum fuit cap. 6.

Grot. c. 14. §. 12. n. 7. 8.

XX. *An Beneficia Principum, quæ liberaliter sunt concessa, semper possunt revocari ?*

R. (b) Donationes, Beneficia & Privilegia si probabilem habeant Rationem, sine justa Causa nec à Concedente, nec à Successore revocari possunt, nisi adsit Precarii Clausula; quia Imperantes hoc in casu, & habent Facultatem concedendi, & alii habent Jus seu Facultatem acquirendi, ita ut Jus semel acquisitum, sine justa Causa iis citra injuriam auferri non possit. Privilegia tamen, quæ Vinculum duntaxat Legis demunt sine ullo Contractu, ut si quem Princeps eximeret ex numero eorum, qui necessarias Collectas solvunt, revocabilia sunt, quia hic nullum Jus quæsitum est adversus Legis Auctorem, & Lex sublata reponi potest.

Grot. d. c. 14. §. 13. Tabor. de obüg. Succell. in off. c. 5. Ziegl. de jur. maj. l. 1, c. 12. p. 237. Inst. Jur. Publ. p. 484. §. seqq.

XXI. *An Populi tenentur Contractibus eorum, qui Imperium invaserunt.*

R. (c) Decisio omnino difficilis est: nobis videtur dicendum, quod

Grot. d. c. 14. §. 14.

Art. 20. (b) Modò in concedendo Privilegio, non excesserit Rex potestatem suam, valida erit illa Concessio, in posterum tamen ab ipso Rege revocabilis, ob Casum necessitatis, & utilitatem Publicam.

Art. 21. (c) Si Jus habeat Populus resistendi animum deponere, in isto Casu Majestatem regiam consequetur Invasor; Sed si tyrannidem nullo modo exercuerit Rex Legitimus in populum, tunc fides ipsi per Contractum dati, erit observanda, & Consequenter non poterit Populus cum Invasore Contrahere, ipsique deferre Imperium, quo in casu suspenditur tantummodò potestas Regis, quam recuperare poterit, Statim atque occasio se se offeret; adeoque omnem lapidem tenebitur movere Populus, ut in pristinum statum suum restituatur Rex.

aliter. & quod si simulac invaserunt Imperium, & Populus resistendi animi-
Kulpis. mum deposuit, Majestatem statim consequantur, citra omne
b. l. Pactum expressum, & in ipsis solis insit Jus integrum, & Popu-
 lum efficaciter obligare possint; Modus enim acquirendi Jus, non
 potest mutare ipsum Jus acquisitum, seu Rem.

XXII. *At modus est illegitimus?*

Boecl. de
eo quod
civit. egit.
p. 9.
& seqq.
Text.
c. 23.
n. 10.
conf. l. 1.
c. 4. §. 15.
& seqq.

R. (d) Postquam Populus deposuit resistendi animum, Rex est Legitimus à Deo tali modo constitutus, qui respectu hominum illegitimus est, respectu Dei Legitimus: solus enim Deus Reges imponit & deponit, iis modis, quibus ipsi visum fuerit. Minus dubitamus, si aliquis invator justam Bellandi Causam habuerit, hujusmodi enim Contractus, si probabilem Causam habeant, æque erunt servandi, ac si per Successionem vel Electionem ad Regnum pervenisset.

Art. 22. (d) Immeritò talis invator Imperii, vocatur Rex Legitimus, à Deo constitutus; Repugnat enim Divinis Perfectionibus, ut spectetur & Constituatur Rex legitimus; sed Deus tantummodò permittit, aut non impedivit quominus ille Invator Imperium occuparet.

C A P U T XV.

De Foederibus & Sponsionibus.

- I. *Quid sint Conventiones Publicæ.*
- II. *Quotuplices.*
- III. *Quid sit Fædus.*
- IV. *Qui Jus faciendi Fæderis habeant.*
- V. *An tyrannus.*
- VI. *An Rex Regno pulsus.*
- VII. *Fædera quomodo dividantur.*

- VIII. *Quotuplicia sint Fædera, quæ Juri naturæ aliquid addunt, quid Æqualia, quid Inæqualia. Æqualia quotuplicia sint.*
- IX. *Quotuplicia sint Inæqualia.*
- X. *An Fædera cum his qui à vera Religione alieni sunt licita sint.*
- XI. *An cum atheis.*

XII.

XII. Si plures Fœderatorum Bella gerant, cui potius Auxilium sit ferendum.

XIII. An Fœdus tacite renovatum censeatur.

XIV. An Partis alterius perfidia alteram à Fœdere liberet.

XV. Quid sit Sponsio.

XVI. Quotuplex.

XVII. Quid si Sponsio à Rege aut Civitate improbetur.

XVIII. An Sponsio obliget summam Potestatem ex Notitia & Silentio.

I. Quid sunt Conventiones Publicæ ?

R. Publicæ Conventiones sunt, quæ nisi Jure Imperii majoris aut minoris fieri nequeunt. qua Nota non tantum à Contractibus privatorum differunt, sed & à Contractibus Regum circa Negotia privata.

II. Quotuplices sunt ?

R. Sunt vel Fœdera, vel Sponsiones, vel Pactiones alix.

III. Quid est Fœdus ?

R. Fœdus est Conventio Publica, ab iis qui Majestatem habent, in communem vel alterius utilitatem Facta.

IV. Quinam habent jus faciendi Fœdus ?

R. In Regnis Regum est facere Fœdus, in Civitatibus eorum penes quos est Majestas, vel exercitium hujus Juris; Leges enim Fundamentales ut in aliis, ita & in hoc Jure semper sunt inspiciendæ; Sic in Imperio Romano-Germanico secundum dispositionem Instrumenti Pacis, Fœdera nomine Imperii in Comitibus fieri debent, secundum Capitulationem Leopoldi & Josephi; in casu necessitatis, Electores cum Imperatore de Facto hoc Jus sibi tantum fecerunt commune. (a) Status Imperii

B b

Impe-

Art. 4. (a) In Imperio Romano-Germanico, Status Imperii, sunt a se invicem Independentes, per Fœdus sibi invicem adjuncti, qui omnes Imperatorem, velut Principem agnoscunt, Adeoque Singuli summa Potestate fruuntur.

Pat. d. Imperii Fœdera faciunt ratione suorum Territoriorum etiam in-
art. n. 2. consulto Imperatore.
in fin.

Inst. Jur. V. *Quid dicendum de tyranno, an Fœdus facere possit?*

Publ. p.
 450. *in*
fin Kul-
pis.

R. Si Majestatem habeat, potest, si non habeat, non potest.
 vide cap. præced. quæst. ult.

ad.

VI. *Quid de Rege Regno pulso?*

Monta.

p. 2. c. 5.

§. 8 p.

87. in fin.

Grot. l. 1.

c. 4 §. 25.

§. 16.

R. Si jus Regni penes ipsum maneat; potest, utcumque possessionem amiserit: si Jus Regni penes ipsum non maneat, non potest.

VII. *Quotuplicia sunt Fœdera?*

Grot. l. 2.

c. 16.

§. 17.

Boeckl. de

eo quod

civit. egit.

p. 10. §.

31.

Grot. d. 1.

c. 15. §. 5.

n. 1. §.

l. 1. c. 1.

§. 12. n. 2.

d. c. 15.

§. 5. n. 1.

in fin. l. 3.

c. 3. §. 2.

n. 3. l. 1.

D. de

cond. ob

temp.

caus.

Puff. l. 8.

c. 4. §. 2.

in med.

vid ta-

men. l. 50.

R. Alia idem constituunt quod Juris est Naturalis; ut de simplici humanitate invicem exercenda, vel non inferenda noxa. Hæc Fœdera omnino sunt necessaria & utilia; quia quamvis Natura Cognationem inter omnes Homines constituerit, & nefas sit alterum ab altero lædi; tamen apud plures homines, imò integros Populos, malis moribus hæc Jura sunt oblitterata, ita ut latrocinari & prædas agere in Extraneos nullo Bello indicto pro licito habeatur. De cætero pudere prope modum debet Homines cultos Pactum inire, cujus Capita nihil aliud continent, quam ne simpliciter & directe Jus Naturæ violentur; huc tamen non semper referri debet, ut utrinque jus Hostitii aut jus Commercii sit; quamvis enim debeantur ex humanitate, tamen non ita sunt definita, ut nunquam ulteriori determinatione, quæ Pactis & Fœderibus fieri debet, opus habeant. vid. lib. 2. c. 2. Alia Juri Naturæ aliquid adjiciunt.

VIII. *Quotuplicia sunt Fœdera, quæ Juri naturæ aliquid adjiciunt?*

R. Alia sunt Æqualia, quæ utrinque eodem modo se habent; alia Inæqualia, quæ se habent modo Inæquali. Utriusque modi Fœdera aut Pacis, aut Societatis alicujus gratia fiunt. Æqualia Pacis, ut quæ de restituendis captivis, rebus captis, & ad securitatem conveniri solent. Æqualia Societatis, aut ad Commercium perti-

pertinent, aut ad Belli communitatem, aut ad res alias. *Æquales de commerciis Pactiones variæ esse possunt, puta utrinque ne Vectigal ullum solvatur, aut ne majus solvatur, quam in præfens, aut ad certam quantitatem. Sic in Bellica Societate, ut Auxilia præstentur paria Equitum, Peditum, & Navium, sive ad omne Bellum, sive ad certum, aut incertos hostes, aut in omnes quidem, sed exceptis Sociis. Ad alias res pertinent, ne in Confinio alterius alter Arces habeat, ne iter alterius hosti præbeat &c.*

D. de pact. Ob. reit. de spons. pac. c. 1. §. 3. d. c. 15. §. 6. n. 1. & 2.

IX. *Quotuplicia sunt Inaqualia ?*

¶ In Foederibus inæqualia promittuntur, aut ex Parte Digniori, aut ex Parte minus digna. Ex parte Digniori, ut si quis Auxilia promittat, nec restipuletur, aut majora promittat: ex parte non digniori Inæqualia sunt, aut cum imminutione Summi Imperii, aut sine ejus imminutione. Cum imminutione Summi Imperii sunt ista, quæ & Facultatem & Voluntatem, proprio arbitrio, hoc vel illud in suo Territorio faciendi, aut communicant, aut adimunt, vel ne quis Bellum gerat injussu alterius. Quicumque enim mihi præcipere & me jubere potest, me est Superior, omnisque mea agendi & voluntas & facultas ex ipsius arbitrio pendet. Sine imminutione Summi Imperii, cum Facultas quidem retinetur, sed voluntas certo modo determinatur ex alterius voluntate, e. g. si quis Promittat se alterius Majestatem comiter culturum; retinet enim tunc ipse Majestatem, licet Exercitium certo modo à Promissione sua, non autem à vi Superioris determinetur. Item ut hostes vel amici habeantur, quos velit Partium altera; utraque enim Pars retinet Majestatem circa Bellum & Pacem, licet, ex mutua Promissione Voluntas Majestatem exercendi sit determinata. Item quod quis in certis Locis non velit conscribere militem, Arcem exstruere &c. retinet enim jus conscribendi militem, arcem exstruendi &c. licet Exercitium restringatur. Possunt autem talia Foedera contrahi, non tantum inter Victores & Victos, sed & inter Potentiores & Impotentiores, etiam qui Bellum inter se experti non sunt.

d. c. 15. §. 7. l. 1. c. 3. §. 15. n. 2. Gros. l. 1. c. 3. §. 21. Zieg. de jur. maj. l. 1. c. 1. p. 35. d. c. 15. §. 7. n. 4.

X. *Licetne Fœdus inire, cum iis qui à vera Religione alieni sunt?*

Grot. l. 2. R. Licet; quia cum omni eo, cum quo est Juris naturæ
 c. 15. §. 8. communio, sicut alias Conventiones, ita & Fœdera inire licet;
 §. 7. n. 1. & Jus Naturæ ita omnibus Hominibus commune est, ut Reli-
 c. 2. §. 11. gionis discrimen non admittat. Imo ipsi Hebræi talia Fœdera
 n. 1. §. 2. inierunt; ipsi Imperatores nostri & summi Pontifices. Volunt
 Limn. ad tamen Doctores sequentia observari: 1. ut sit Casus summæ
 Cap. Car. V. p. 191. Necessitatis. 2. ne fiant contra Fideles & Christianam Religio-
 Text c. nem. 3. ne profanæ Opes inde magnum Incrementum accipiant.
 23. §. 13.

§. 4.

Or. b. l.

Reink. de

Reg. Sec.

§. Eccl.

l. 2. c. 3.

p. 10. o.

aliter.

Ziegl. de

jur. maj.

h. 1. c. 38

p. 652.

aliter

Ziegl. b. l.

aliter

Textor.

c. 27. §.

73. §. 74.

Grot. l. 2.

2. c. 10

§. 46. n. 4.

conf. Gil-

bert. Voet.

de

atheismo.

d. c. 15.

§. 13. n. 1.

Alber.

Gent. l. 3.

c. 10.

p. 637.

XI. *An cum atheis?*

R. Cum athei retineant communionem Juris Naturæ, non
 videmus, cur non possint Fœdera contrahere; imo licet jurare
 non possint, quia Deum nolunt credere, licet Conscientia aliud
 dicat, tamen cum in Fœderibus necessario Juramenta non re-
 quirantur, ab hoc Jure excludendi non sunt: utrum autem
 consultum sit, nec ne, Fœdus cum ipsis facere, est Quæstio
 prudentiæ Civilis, & forte non minus consultum est Fœdus cum
 ipsis contrahere, quam cum perfidis, quia quamvis Jus Natu-
 ræ habeant, tamen ea quæ sunt Juris Naturæ non faciunt, &
 sic ipsorum Promissiones non sunt securæ.

XII. *Si pluribus aliquis est Fœderatus, qui Bellum gerant, cui-
 nam Auxilium ferre debeat?*

R. Ad injusta Bella nullâ est Obligatio; quare qui Fœdera-
 torum justam habet Belli causam præferendus est, si cum Ex-
 traneo res sit, etiamsi cum alio Fœderato, nisi convenerit ne
 adversus eum Auxilia mittere liceat; & si Fœderati inter se com-
 mittantur, causis utrinque injustis, utraque Parte abstinendum
 erit. Si in alios Bellent justa Quisque de causa, si utrique Au-
 xilia mitti possint, puta in milite aut pecunia mittenda erunt.
 At si ipsius qui Promisit Præsentia requiratur, quæ individua
 est; præferendus est is cum quo antiquius Fœdus est, modo poste-
 rius Fœdus non contineat quasi Imperii Translationem, puta sub-
 jectionis aliquid seu deditionis; Nam & dicimus in Venditione

Prio-

Priorem præferri, nisi in Posteriores Emtores Dominium sit translatum. *Grot. d. c. 15. §. 15. n. 4. Et l. 1. c. 3. §. 8. n. 3.*

XIII. *An finito Tempore Fœdus tacite Renovatum censetur?*

¶. Finito Tempore Fœderi adjecto, & Fœdus finitur, quod tacite Renovatum non intelligitur; nemo enim ad novum onus se præsumitur voluisse adstringere, vel nimium coarctare libertatem agendi; nisi sint tales Actus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt, e. g. si quis tempore Fœderis præterlapso efflagitet Auxilium ex Fœdere, & Fœderatus non ignarus Tempus jam effluxisse, illud prætet, videtur tacite Renovasse Fœdus; quia hic Actus non videtur aliam interpretationem recipere, quam Renovati Fœderis, quamdiu durat. Nam ultra id Tempus nequidem tacite videntur se Obligasse. Imo priori Tempore videtur hic Actus potius esse Benevolentiae & Amicitiae, quæ etiam finito Tempore durat, quam Renovati Fœderis; vel si Fœdus Renovatum dicamus, hæc Renovatio complectitur sub se, omnia Capitula Fœderis prioris, & qui hoc vel illud Capitulum non comprehendi dicit, contra ipsum est Præsumptio in contrarium. *Grot. d. c. 15. §. 14. c. 16. §. 14. in fin. Et §. 16. n. 3. in fin. Puff. l. 8. c. 9. §. 11. Text. c. 21. §. 17. Kulpis. b. c. §. 4. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. §. 10. p. 654. in fin. Et*

XIV. *Si pars una Fœdus violaverit, an alteri liceat à Fœdere discedere?* *in comment. b. c. 14.*

¶. Affirmatur; nam singula Fœderis Capita vim habent Conditionis, nisi expresse aliter convenerit, quod fieri interdum solet, ne ob quasvis offensas discedere liceat à Fœdere, sed ut prius provocetur ad Arbitros, aut poena adjecta præstetur; vel etiam hoc in casu altera Pars non tenetur præstare, quod Capiti ab una Parte neglecto respondet. *Text. d. c. 25. §. 18. Grot. d. c. 15. §. 15. l. 3. c. 20. §. 35. l. 1. c. 3. §. 16. n. 5. in fin.*

XV. *Quid est Sponsio?*

¶. Sponsio est Conventio Publica, quæ à Ministro summæ Potestatis circa Negotium ad eandem spectans, sine ipsius Mandato initur. *Inst. Pac. art. 17. §. 5. Et 6. Pac. Neom. art. ult.*

Grot. d.
c. 15. §. 3.
d. c. 15.
§. 16.

XVI. *Quotuplex est Sponsio?*

R. Sponsionum species tot possunt esse, quot sunt Fœderum, & distant à Fœderibus, Personarum facientium Potestate.

XVII. *Si improbetur à Rege aut Civitate Sponsio: quid Juris?*

Grot. d.
c. 15.
§. 16 n. 1.
§. 4.

R. Sive Sponsio pure facta fuerit, citra adjunctam Conditionem Ratihibitionis faciendæ à Summa Potestate, sive non pure, Populus nullam in partem Obligatur; sed priori casu Sponsorum bona primum obligantur ad id quod interest Sponsionem ratam haberi, & si ea non sufficiant, Sponsor est dedendus, ut is cui debetur, videat, quomodo capienda sit Satisfactio ab eo, qui inanibus Pactis deceptus.

XVIII. *An Sponsio obligat Summam Potestatem ex notitia & silentio?*

Grot. d. c.
14. §. 17.
n. 2.
Ziegl. b. l.

R. Præter Notitiam & Silentium res aliqua accedere debet, seu Signum externum, ex quo Ratihibitio inducatur, e. g. Verba, vel Factum, ad impletionem Sponsionis tendens; nam sine signo externo, aut Facto aliquo, silentium non satis probabilem voluntatis Conjecturam suppeditat.

CAPUT XVI.

De Interpretatione.

- I. *Cum interni Actus per se spectabiles non sint, quomodo Promissa exterius obligent.*
- II. *Quid sit Interpretatio.*
- III. *Quotuplex.*
- IV. *Qua sit Mensura rectæ Interpretationis.*
- V. *Quotuplicia sint signa ex quibus Mens colligatur.*

VI. *Verba quomodo sint intelligenda.*

VII. *Quando Conjecturis opus sit.*

VIII. *Ex quibus locis Conjectura voluntatis promantur.*

IX. *Conjuncta quotuplicia sint.*

X. *Quotuplicia sint ea qua Promittuntur.*

Quid Favo-

- Favorabilia; quid odiosa: quid Mixta.*
- XI. *Quomodo Verba sint explicanda in non odiosis.*
- XII. *Quomodo in Favorabilibus.*
- XIII. *Quomodo in odiosis.*
- XIV. *An Sociorum nomine tantum intelligantur Praesentes aut etiam Futuri.*
- XV. *An ergo novus Socius contra primum Federatum defendi vel adjuvari possit.*
- XVI. *Si convenerit ne alter Federatorum alterius injussu Bellum gerere possit, quale Bellum intelligatur.*
- XVII. *Premium promissum illi qui primus aliquid fecerit, si Plures simul faciant, cui debeatur.*
- XVIII. *Quomodo Pacta & Fœdera Realia distinguantur à Personalibus.*
- XIX. *An Persona Fœderi adjecta semper faciat Fœdus Personale. In dubio qualia censeantur esse Fœdera, an Personalia an Realia.*
- XX. *An omnes Societates morte finiuntur, & an Fœdera ad Regnorum Successores transeant, cum Juramenti vis Personam non creat.*
- XXI. *An Fœdus cum Rege ini-*
- tum extendatur ad Regem regno pulsam.*
- XXII. *An ad Regni irvasorem.*
- XXIII. *Quodnam sit aliud interpretandi Genus, ex Conjecturis extra Verborum Significationem.*
- XXIV. *An extendens Interpretatio facile procedat.*
- XXV. *Quando locum habeat.*
- XXVI. *An Mandatum per aliud aequè utile impleri possit.*
- XXVII. *Interpretatio restringens, unde petatur extra Significationem Verborum.*
- XXVIII. *Quid si Res comprehendatur, sub ratione secundum Potentiam moraliter consideratam.*
- XXIX. *An Promissa in se habeant tacitam Conditionem si Res maneant in eo quo sunt loco.*
- XXX. *Quot modis dijudicari possit, utrum Casus postea emergens, Pugnet cum Voluntate aliquid in genere constituentis. Quid primum ejus repugnantia sit Signum.*
- XXXI. *Quid secundum.*
- XXXII. *An servanda Promissa qua sunt iis quibus facta Inutilia, vel plus noceant Promittenti quam alteri profent.*

XXXIII.

XXXIII. *Qua sint alia ejus re-
pugnantia signa.*

XXXIV. *An Scriptura in dubio
ad Contractus Validitatem re-
quiratur.*

XXXV. *Regum Contractus an*

*ex jure Romano sint interpreta-
tandi.*

XXXVI. *An Verba Conditio-
nem offerentis, an Acceptoris
magis sint spectanda.*

XXXVII. *Antequam accepta sit
Conditio an teneatur qui obtulis.*

I. *Cum interni Actus per se spectabiles non sint, quomodo statuetur
aliquid certi, nec ulla sit Obligatio ex Promissis, & Contracti-
bus, si quisque possit se liberare, sibi affingendo, quem vellet.*

Grot. l. 2. §. 1. **I**psa dictante Naturali Ratione jus est ei, cui quid Promis-
sum est, Promissorem cogere ad id quod recta Interpreta-
tio suggerit. Quia enim Leges, Promissiones, & Pacta inter
homines sunt recepta, ut ordo in Societate rationali & æqua-
litas inter homines conservetur, Promittentes, atque Paciscentes
mentem suam aperire debent Signis externis inter Homines re-
ceptis, & ad id constitutis; Actus enim interni non apti sunt
ad Societatem, & mente sic aperta alteri Jus Perfectum acqui-
ritur; alias enim cum Homo sit animal fallax, si semper aliam
atque aliam Mentem Verbis affingere posset, Res nunquam exi-
tum haberet, quod in Moralibus pro impossibili habetur.

II. *Quid est Interpretatio?*

R. Interpretatio est Signorum externorum, quibus Mentem
nostram indicamus, æqua & commoda ad eandem Accommo-
datio.

III. *Quotuplex est Interpretatio?*

Grot. d. c. 16. §. 2. **R.** Est triplex; Declarativa seu simplex, Extensiva & Res-
trictiva. **Et** 20.

IV. *Qua est Mensura recta Interpretationis?*

Grot. d. c. 16. §. 1. **R.** Collectio Mentis ex Signis maxime Probabilibus.
n. 2.

V. Quo-

V. *Quotuplicia ea sunt?*

R. Sunt duplicia, Verba scilicet & Conjecturæ aliæ, quæ seorsim considerantur, aut conjunctim. *Feld. h.c. §. 1. n. 2.*

VI. *Quomodo sunt intelligenda Verba?*

R. Si nulla sit Conjectura, quæ ducat alio, Verba intelligenda sunt ex Proprietate, non Grammatica, quæ est ex Origine, sed Populari ex usu, seu quem usus Popularis ipsis imposuit, & penes quem usum Arbitrium est, Jus & Norma loquendi. Sic si quis Juret Pactis statutum, quamdiu hanc terram insistet, terram calceamentis forte injectam non intelligimus. In Artium, & Scientiarum Vocabulis, quæ Populus vix capit, adhibenda erit Artis & Scientiæ cujusque Peritorum Definitio. e. g. si in Fœdere aliquo cautum sit, ne quis cum Exercitu alterius Fines transeat, videndum erit apud Peritos, quanta Manus & quot Copiæ Exercitum constituent, respectu habito ad Vires reciprocas Fœderatorum. Et si artium & scientiarum Vocabula à Diversis varie definiantur; Expediit ad præsciendendas Lites, ut Popularibus Verbis exprimat, in quonam significato ista Vox eo loco capiatur. *Grot. d. c. 16. §. 2. § 3. l. 3. c. 1. §. 8. n. 1.*

VII. *Quando opus est conjecturis assumptis?*

R. Cum Verba aut verborum Complexio, plures recipiunt significationes; & quoties in Pactis est species quædam repugnantia: si enim certa sit repugnantia, posterius Pactum derogabit priori quia eodem tempore nemo contraria potuit voluisse; & ea natura est actuum, qui à voluntate pendent, ut novo actu ejusdem voluntatis, revocari possint; sive ex parte tantum, ut in Legibus & Testamentis; sive utrinque ut in Contractibus & Conventionibus. *d. c. 16. §. 4.*

VIII. *Ex quibus locis promuntur Conjectura Voluntatis?*

R. Quamvis Conjecturæ interdum ita sint evidentes, ut sponte se ingerant, etiam contra receptiorem verborum significationem; plerumque tamen Voluntatem conjicimus vel ex materia, *Grot. d. c. 16. §. 4. n. 2. §. 5.*

C c

ut

ut pro materia substrata intelligatur; sic si Convenerit, ne alter alteri Arma inferat, intelligimus milites & exercitum; si autem Convenerit in deditioe Præsidii de tradendis Armis, militibus discedendi Facultas conceditur Instrumentis Bellicis relictis. Vel ex effectu; ne Significatio post se trahat effectum à ratione alienum aut absurdum, à receptiore sensu paulisper desectendum est, ut evitetur nullitas aut obscuritas; ut si statutum esset, ut quicumque in Platea alteri Sanguinem elicuerit, gravissimas pœnas daret, ex hac Lege Chirurgus, qui alicui Venam in Platea fecat, conveniri non potest. Sic, si quis Heredem aliquem scribat, addita Clausula, ut Tertio alicui det ea quæ ipse velit, non cogitur totam Hereditatem huic Tertio dare. Vel ex conjunctis verbis.

*Puff. l. 5.
c. 12. §. 8.
in med.*

*Puff. d.
c. 12. §. 5.
in fin.*

IX. *Conjuncta Verba quotuplicia sunt ?*

*Grot. d.
c. 16. §. 7.*

*Puff. d.
c. 12. §. 9.
§ Dig. ff.
Lib. 45.*

*Tit. 1.
Leg. 115.
in prin.
de Verb.
oblig.*

*l. 9. §. 5.
vers. §
licet. D.
de jur §
fcd. igni.
Suarez de
leg. l. 6.
c. 5. §
f. 99.*

*Grot. d.
c. 16. §. 8.*

¶ *Conjuncta Verba sunt aut Origine, quando ejusdem Auctoris Sententia ex alio quodam Tractatu præcedente explicatur; ut si quis uno in loco clare Mentem suam circa Rem quampiam expresserit, alio quoque loco & tempore sibi constare præsumitur, nisi Mutatio expresse appareat; nam in dubio Voluntas sibi creditur consentiens. Sic, si quis Promittat alicui Triticum vel Vinum sine expressione Quantitatis vel Qualitatis, Promissio erit Imperfecta, nisi ex Pacto prius habito appareat de certo Genere certaque Quantitate Tritici vel Vini cogitatum & actum fuisse. Aut etiam Loco; cum ex ejusdem Loci antecedentibus & consequentibus Interpretatio desumitur; ut si in aliqua Lege exemplum exprimatur, definitio autem generalis vel antecedit, vel sequatur, Lex non tantum de Exemplo expresso, verum etiam de omnibus aliis, quæ sub tali Definitione comprehenduntur, intelligenda erit. Ad ea, quæ Loco conjuncta sunt, potissimum refertur Ratio Legis, (quam cum Mente multi confundunt, cum unum sit ex Indiciis, quibus Mentem venamur) quæ si unica est ad Voluntatem movendam; ea cessante, cessat Voluntas; sic Leges, quæ loquuntur de Donatione propter Nuptias, semper intelligendæ sunt sub Conditione, si Nuptiæ sequantur: si sint plures Rationes, non statim si una cesset, etiam cessat Lex.*

X. Ea

X. *Ea quæ Promittuntur quotuplicia sunt?*

R. Alia sunt Favorabilia, alia odiosa, alia Mixta aut Media. Favorabilia sunt, quæ æqualitatem in se habent, quæque communem utilitatem spectant, Societatem & quoslibet Actus & Jura conservant. Quæ utilitas quo major est, quoque latius patet, eo major est Promissi favor. Sic eorum quæ ad Pacem faciunt, major est favor, quàm quæ ad Bellum; & Belli defensivi, quàm offensivi. Odiosa contra sunt, quæ unam tantum Partem, aut quæ unam magis, quàm alteram gravant, & quæ Poenam, vel Juris sui remissionem continent; Actus quosdam faciunt irritos, aut prioribus Conventionibus aliquid immutant. Quod si autem aliquid sit mixtum, puta per quod priora quidem Pacta immutentur, sed tamen pacis causa, id pro magnitudine boni aut mutationis, modo odiosum, modo favorabile censebitur, ita tamen ut cæteris paribus favorabile præferatur.

Grot. d.
c. 16. §. 10.

XI. *Qua Regula sunt tenenda circa Interpretationem & Significationem Promissorum in non odiosis?*

R. In non odiosis sumenda sunt Verba secundum totam Proprietatem usus Popularis: & si plures ejusdem Vocis sint Significationes, in populari Usu, illa est sumenda quæ est latissima, sic Masculinum sumitur pro Genere communi, seu sub se comprehendit Fæmininum. Sic si Convenerit, ut alter in alterius Territorio quaslibet feras venari possit, ut tamen Cervi excipiantur, etiam Cervæ intelliguntur. Indefinita Locutio pro Universalis habetur; sic si Convenerit, ut utrinque Captivi restituantur, intelligendum hoc erit de omnibus & singulis.

Grot. d.
c. 16. §. 11.

Jung. d.
c. 16. §. 9.

Puff. L. 5.
c. 12.

§. 13.

XII. *Quomodo Verba sumenda sunt in Favorabilibus?*

R. Laxius Verba sunt sumenda, ut etiam includant Significationem Artis, aut quam Lex dedit, si loquens utatur consilio Jus intelligentium. Ad Significationes Vocis plane improprias non est recurrendum, nisi alioquin absurdum, aut inutilitas Pacti Legisve sequeretur: quia natura talium Negotiorum requirit,

Grot. d.
c. 16.

§. 12. n. 2.

Puff. d.
c. 12. §. 13.

in med.

ut clare & perspicue Senſa animi exprimentur, & Regulariter quilibet hoc præſumitur facere. Contra Verba etiam ſtrictius, quàm alias ipſorum proprietas requirit, erunt intelligenda, ſi quidem id neceſſarium fuerit ad vitandam iniquitatem aut abſurditatem. Si hoc non ſit neceſſarium, Verba intra proprietatem ſumenda, ita tamen, ut ſi utilitas ſit in reſtrictione, ſubſiſtendum ſit inter arctiſſimos terminos propriæ Significationis, niſi Circumſtantix aliud ſuadeant.

XIII. *Quomodo in odioſis ?*

Grot. d. c. 16. §. 12. n. 3. Puff. d. §. 13. ¶ In odioſis etiam Sermo Figuratus aliquantulum poteſt admitti, ut onus vitetur. Inde in Donatione & juris fui Ceſſione Verba quantumvis Generalia reſtringi ſolent, ad ea de quibus veriſimile eſt fuiſſe cogitatum. Sic Auxilia Promiſſa ab una tantum Parte, intelliguntur, Impendiis ejus deberi qui poſtulat. Sic Fœdus initum pro defenſione Ditionis, Domino in poſſeſſione exiſtente, non extenditur ad eandem recuperandam, poſtquam iſte fuit ejectus.

XIV. *Si convenierit in Fœdere, ut utriuſque Populi Socii ab utroque Populo tuſi ſint, an tantum Socii, qui fuerunt tempore Fœderis an & Futuri intelliguntur ?*

Grot. c. 16. §. 13. n. 1. l. 3. c. 20. §. 33. Ziegl. b. l. ¶ Verbum Sociorum, & ſtrictam illam de iis, qui erant Fœderis tempore, & ampliorem alteram Significationem, quæ ad Futuros quoque porrigitur, recipere poteſt, ſalva ratione recti Sermonis. In hoc Fœdere, Secundum Regulas ante traditas, Futuri non intelliguntur, ubi agitur de Fœdere rumpendo, quia odioſa eſt materia.

XV. *Si ergo alios Socios alteruter poſtea aſſumat, & Hi primum Fœderatum injuria aſſiciant, poteſtne ſalvo Fœdere, primus Fœderatus hiſ poſterioribus Bellum inferre, & alter eos defendere ?*

Grot. & Ziegl. l. 1. Feld. aliter. ¶ Affirmatur; adſciſcere eos poteſt, modò exiſtimet ipſis juſſe vim vi arcendi, & defendere ex Jure naturali, cui per primum Fœdus non fuit renuntiatum; ſicut & primus Fœderatus Bellum juſtum ipſis inferre poteſt, propter injuriam ei illatam; Sic

Sic apud utrosque priores Fœderatos, nulla est ruptura Fœderis. *Grot. d.*
Nec eo modo pugnat cum Fœdere, ut quos alii offendant, hi §. 13. n. 3.
defendantur ab aliis manente de cætero Pace.

XVI. *Si Convenerit, ne alter Fœderatorum Bellum gerat alterius injussu, quale Bellum hic intelligendum erit?*

R. Belli gerendi nomen ad omne Bellum offensivum & de- *Grot. d.*
fensivum pertinere potest: hic arctiorem Significationem sumimus, c. 16,
& intelligimus tantum Bellum offensivum; non verò defensivum, §. 14.
ne nimium coarctetur Libertas naturalis, qua contra vim sibi illa- c. 15. §. 7.
tam Defensionem sui licet suscipere. n. 1. & 2.
Puff. d. c.
12. §. 15.

XVII. *Si Præmium Promissum ei, qui primus ad Metam pervenisset, debeturne utrique, si simul pervenerint, an Neutri?*

R. Vox primi ambigua est; nam aut eum significat, qui om- *Grot. d.*
nes antecedit, aut quem nemo, licet quandoque Pares gradu c. 16.
habere possit. Hic quia Præmia Virtutis Favorabilia sunt, ve- §. 19.
rius est, concursuros ad Præmium, si res possit dividi; aut si *Puff. d. c.*
non possit dividi, Sorte decidendum erit, vel novo Curfu; quanquam 12. §. 14.
Liberalius faciant, qui Præmium Promiserunt, si utrique Soli- *Ziegl. h. c.*
dum solvant. §. 19.

XVIII. *Quomodo Pacta & Fœdera Realia distinguenda sunt à Personalibus?*

R. Pacta & Fœdera Realia transeunt ad Successores & eos *Grot. d.*
obligant, Personalia non. Et si quidem cum Populo libero ac- c. 16. §. 16.
tum sit, dubium non est, quin quod ei Promittitur, sua natu- *Boecl. de*
ra reale sit, quia Subjectum est res permanens, & propter per- *eo quod*
petuam Substitutionem non moritur. Imo etiamsi status Civita- *civ. egit.*
tis in Regnum mutetur, manebit Fœdus, quia manet idem Cor- p. 51. St.
pus, & Rex præest ut Caput hujus, non ut Caput alterius Cor- *Ex. 5. tb.*
poris; nisi appareat, causam fuisse propriam illi Statui, ut si 48. & 49.
Libera Civitates Libertatis Civilis tutandæ causâ, Fœdus Con- *Schilt. Ex.*
trahant, & sponte postea istum Statum mutant in Regnum. 8. tb. 15.
& seqq.

XIX. Si Fœdus cum Rege contractum sit, an propterea quia Persona Pacto inseritur Fœdus est Personale?

Grot. d. c. 16. §. 16. n. 2. c. 9. §. 8. Conring. ad Lamp. part. 1. §. 60. §. 61. Grot. d. c. 16. §. 16. n. 3.

R. Non; plerumque enim Persona Pacto inseritur, non ut Personale Pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo Pactum Factum est. Hinc, si Fœderi adjectum, ut perpetuum sit, aut factum in bonum Regni, aut cum ipso Rege & Successoribus, aut ad Tempus definitum, jam satis apparet Reale esse. In dubio Favorabilia, ut sunt Pacis causa facta, aut Commerciorum, Realia sunt: odiosa vero, e. g. quæ sunt propter Bellum Offensivum, quia magis ad onera accedunt, sunt Personalia; inprimis quod, in quovis Fœdere ad Bellum, præsumatur ratio habita Prudentiæ & Pietatis ejus, cum quo agitur, ut qui non modo non injuste, sed nec temere Bellum suscepturus erit pro Fœderato.

XX. At vero Societates morte finiuntur, & præterea Fœdera Jurejurando confirmantur, quod ad Heredes non transit?

Feld. ad Grot. h.c. §. 16. n. 4. Grot. d.c. 16. §. 16. n. 4. aliter. Grot. d.c. 16. §. 16. n. 5. c. 13. §. 17.

R. Cum Societates ex amicitia oriuntur, & consideratione singularis Industriæ, quæ ad Heredem non transeunt, natura Societatum exigit, ut morte finiantur: verum in tali Fœdere Rex ut caput Populi contraxit, qui non moritur. Hinc mirum non est, si Successores obligentur, qui sunt Caput hujus, ut modo dictum est, non alterius Populi. Et licet Fœdera plerumque Juramentis confirmantur, tamen cum in ipsa Promissione, cui majoris Religionis causa Jusjurandum adjicitur, satis sit efficaciz, hæc Obligatio ex Promissione ad Heredes transit.

XXI. An Fœdus cum Rege initum extenditur ad Regem Regno pulsus?

Grot. d.c. 16. §. 17. Junge supra l. 1. c. 4. §. 24. & c. prac. q. 6. Grot. d.c. 16. §. 18. supra l. 1. c. 4. §. 19. & c. prac. q. 5.

R. Cum jus Regni penes ipsum maneat, si injuste possessionem amiserit, cum Rege initum Fœdus manet, etiamsi Rex ipse aut Successor Regno à subditis sit pulsus.

XXII. An ad Regni invasorem extenditur?

R. Negatur; nisi vel per Pactionem secutam, vel Victoriâ plenissimus istius regni Dominus fuerit constitutus.

XXIII.

XXIII. *Quodnam est aliud Interpretandi Genus ex Conjecturis, extra Verborum Significationem?*

R. Verborum quidem unicus est Usus, Animi sensa exprimendi; & hinc non improbabile est, illum Verborum sensum Animo loquentis fuisse obversatum, qui Usui communi non penitus ad-versatur; sive istam Conjecturam sumamus ex Materia, sive ex Effectu, sive ex Coniunctis Verbis, aut Origine aut Loco; tamen cum Mens loquentis interdum alia sit, quam Verba præ se ferunt, aliis Conjecturis opus est, & quidem certissimis, quæ Mentem evincant. Id quod fit duobus modis, vel per Interpretationem extendentem seu extensivam, ut loquuntur, vel Coarctantem seu Restrictivam.

Grot. d.c.
16. §. 20.
Puff. l. 5.
c. 12.
§. 17.

XXIV. *An utraque æque facile procedit?*

R. Non; quæ Extendit Interpretatio difficilius procedit, facilius quæ Arctat. Nam sicut in rebus omnibus, ut Effectus non sequatur, satis est unam deesse ex Causis necessariis, ut nascantur, omnes convenire oportet; ita & in Obligatione, Conjectura extendens obligationem, non temere admittenda est; quia extra Verba Promittentis hic Conjecturam quærimus. Nec similis ratio sed eadem allegari debet, v. g. ad interpretationem extensivam Legis; quod non semper sufficit, quia sæpe Voluntas est Causa per se sufficiens, etiam sine ratione illa.

Grot. §
Puff. d.l.
Suarez.
de LL.
l. 6. c. 4.
§
seqq.

XXV. *Quando ergo Interpretatio extensiva locum habet?*

R. Interdum propter similitudinem rationis, ut in favorabilibus; & sæpius, ut recte fiat, propter eandem rationem: & quidem opus est, ut constet, rationem sub qua venit Casus quem volumus comprehendere, esse Causam unicam & efficacem, quæ Legislatorem vel Promittentem moverit, eamque rationem ab eo consideratam fuisse in sua generalitate, ita ut eandem ad præsentem quoque Casum voluisset applicare, si quidem eum prævidisset: idque quia alioquin Lex aut Promissio futura fuisset iniqua aut inutilis; e. g. Pactio est, ne quis locus Muris cingatur, Facta eo tempore, cum non aliud esset muniendi Genus, is Locus ne Aggere quidem aut Vallo cingi poterit; si satis

Grot. d.
c. 16. §.
20. §
Puff. r.
12. §. 17.

CONF.

l. 26. § constet, prohibendi Muros unicam fuisse causam, ne iste Locus
 30. D. de muniretur & ad vim depellendam fieret idoneus. Huc pertinent
 LL. ea, quæ à Jurisconsultis traduntur de his, quæ sunt in frau-
 Ziegl ad dem Legis.
 Grot. b. c.

§. 20. XXVI. *An Mandatum impleri potest, non per idem quod Manda-
 tor præscripsit, sed per aliud æque utile aut utilius?*

Grot. d. c.

16 §. 21.

Boecl. in

dissert. de

reig

mand.

Puff. l. 5.

c. 4. §. 5.

lult. D. de

mand. §

ibi Glos-

sa.

Ziegl. ad

Lanc. 3.

tit. 1. §.

18.

Paschal.

de legat. c.

§ 6. §

seq.

Lim.

A. B. c.

II.

¶. Distinguendum est inter Mandatum Imperantis, seu quod per Imperium Superioris injungitur, & Mandatum Committentis, seu quod ultrò ex Contractu inter Privatos suscipitur. In Hoc aliquando Mandatum potest impleri per æquipollens, seu utilius vel commodius, scilicet quando Mandatum non erat præscriptum sub consideratione generaliori, quæ aliter quoque obtineri possit, tunc enim non Verba, sed Mentem respicimus; e. g. Mandavi tibi, ut fidejubes pro Titio apud Sempronium, tu non fidejussisti, sed Mandasti Sempronio ut crederet Titio; si jam aliquid eo nomine Sempronius præstitit, me convenire poteris, quia obtinui Finem meum, qui erat ut crederetur pecunia Titio à Sempronio. In Illo regulariter non potest, quia Superior non censetur, nisi meram Executionem injunxisse; Nam alias dissolveretur officium erga Imperantem, si quis ad id, quod facere jussus est, non responderet debito obsequio, sed consilio non desiderato: & sæpe Resp. in casum daretur, si proprio ausu, Minister Partes Imperanti proprias sibi vindicare vellet. Interdum tamen per expressam Clausulam in Mandato, licentiam accipiunt Ministri & Legati, ut supplere aut immutare paulisper possint, si Ratio & tempus id postulent.

XXVII. *Unde petitur Interpretatio restringens extra Significationem Verborum, qua Promissionem continent?*

Grot. c.

16. §. 12.

Puff. d. l.

5. c. 12.

§. 19.

¶. Petitur vel ex defectu originario Voluntatis, vel ex casus emergentis Repugnantia cum Voluntate. Defectus originarius intelligitur ex absurdo quod alias sequeretur; nemo enim credendus est velle absurda, e. g. Præceptor convenit cum discipulo, ne Honorarium ipsi solvatur, si discipulus primam Causam non obtinuerit; absolutis Studiis discipulus negat Honorarium;

rium; Præceptor ad Judicem eum vocat, qui eum condemnat ad solvendum Honorarium; discipulus se non potest tueri exceptione Pacti, quippe cum in eo ineundo de hoc cogitatum non fuerit; & absurdus foret, qui suo Pacto efficeret, quo minus obtineret, quod ex eodem Pacto ipsi debetur. Vel ex cessatione rationis, quæ voluntatem unice movet, e. g. Negotiatores, qui Annonam Urbis adjuvant, item Navicularii, qui Annonæ Urbis serviunt, immunitatem à Muneribus Publicis domesticis consequuntur, quia illi peregre cum labore & periculo Funguntur; hæc Immunitas cessat, si non amplius sint in ejusmodi actu. Vel ex Materiæ defectu, nam ea semper intelligenda est obversari animo loquentis, etiamsi Verba latius pateant, e. g. aliquis acquirit Feudum pro se & heredibus suis, intelliguntur tantum Descendentes Masculi, seu Heredes Feudales.

l. 5. §. 3. D. de jur. innum. jung. l. 5. §. 3. D. de capt. & postl. rever. Struo. Synit. J. F. c. 4. apb. 12. n. 6.

XXVIII. *Si res comprehendatur sub ratione secundum Potentiam moraliter consideratam, quid Juris?*

¶. (a) Restrictio facienda non est; sic si cautum sit, ne Exercitus aut Classis aliquo ducatur, non poterit duci etiam animo non nocendi: quia in Pactione non certum damnum, sed periculum qualecunque spectatum est, quod moraliter à tali Exercitu aut Classe timeri potest, si in tali loco versetur.

Grot. d. c. 16. §. 25. Puff. l. 5. c. 12. §. 20.

XXIX. *An Promissa in se habent banc tacitam Conditionem, si res maneant in eo quo sunt statu?*

¶. In genere Negatur; quia cum hæc Conditio Promissum reddat irritum, est odiosa, & sic non præsumitur, sed expresse addi debet; interdum tamen tacitam istam Conditionem in se habent, scilicet quando apertissime patet, statum illum præsentem in unica illa, quam modo diximus, ratione inclusum esse. Sic passim in Historiis legimus, Legatos à suscepto itinere domum rediisse, quod res ita mutatas intelligerent, ut tota Legationis materia aut Causa cessaret.

Grot. d. c. 16. §. 25. n. 2. Ziegl. b. c. §. 25. Puff. d. 1. 5. c. 12. §. 20. in fin.

D d

XXX.

Art. 28. (a) Possset enim quis ab initio, sub specie simulata animi minimè noxii, postmodum talem locum occupare.

XXX. *Quot modis potest dijudicari, utrum Casus, qui postea emergit, pugnet cum Voluntate nec - ne?*

Grot. d. c. 16 §. 26. Puff. d. c. 12. §. 21. Frantz. in Dig. de LL. §. 78. & seqq. **R.** Repugnantia Casus emergentis cum Voluntate, potest dijudicari duplici modo: nam aut Voluntas colligitur ex naturali Ratione, aut ex alio Signo. Ex naturali Ratione, Subsidio *Æqui*, prudentiæ in Intellectu, & *Æquitatis* in voluntate; quæ *Æquitas* est correctio ejus, in quo Lex (suo modo & ad Testamenta & ad Pacta hæc referri possunt) deficit ob Universalitatem; seu est æqua & commoda Legis Interpretatio, qua ex naturali ratione ostenditur, Casum quemdam peculiarem sub Lege universali non comprehendi, & ipsum Legislatorem excepturum eum fuisse, si tempore latæ Legis casum istum prævidisset. Id quod fit, quando Casus repugnat Juri Naturæ aut Divino, ad cujus casus præstationem Legislator obligare non potest, e. g. si fur rem furtivam deponat, Lex quæ vult ut Deponenti res restitatur, non obligat, si verus Dominus superveniat & rem repetat.

XXXI. *Estne adhuc aliud Indicium, Legislatorem vel Promittentem non voluisse Casum comprehendere?*

Grot. d. c. 16. §. 27. Puff. l. 5. c. 12. §. 22. & l. 3. c. 7. §. 5. **R.** Secundum Indicium est, si verba sequi, non quidem per se omnino illicitum sit, sed æque & humaniter rem æstimanti nimis grave atque intolerabile: sive absolute spectata Humana Conditione; quædam enim omnibus Hominibus intolerabilia videntur, e. g. Fames; sit ergo Lex de certis Panibus vel Cibis non comedendis, in casu extremæ Necessitatis non obligabit: sive comparando Personam & Rem de qua agitur, cum ipso Fine actus, ita ut tunc huic Personæ hoc grave videatur & incommodum. Sic qui Rem ad dies aliquot commodavit, intra eos dies repetere eam poterit, si ipse valde egeat, quia Actus Benefici ea est natura, ut non credendus sit quisquam ad magnum suum incommodum sese voluisse obligare. Sic qui Auxilium Fœderato promisit, excusabitur, quamdiu ipse Domi periclitatur, in quantum Copiis opus habet: prima enim defensionis Causa est subditorum, qui sunt pars Imperantium.

XXXII.

XXXII. *An servanda sunt Promissa, quæ iis, quibus Promissæ sunt, sunt inutilia, aut si tibi plus noceant, quam illis profint?*

℞. Non quidem Promittentium semper est judicare, an res utilis sit futura istis quibus Promissa est, nec ne; tamen si Promissor sit Superior, & cura eorum, quibus Promissum est ipsi incumbat, judicare potest, & non semper cogitur servare; vel si superveniat aliquid, cur Natura prohibeat Promissum Præstare, ut furanti gladium depositum reddere. Nec etiam quodlibet Nocumentum liberat Promissorem à sua obligatione; nam omnis gratuita Promissio videtur conjuncta cum aliqua conditione, sed talis oportet sit, quæ pro natura Actus credi debeat excepta. Sic qui operas vicino ad dies aliquot Promisit, non tenebitur, si Morbus fonticus Patris aut Filii detineat.

Grot. d.
c. 16. §.
27. n. 2.
Puff. l. 5.
c. 12. §.
22. in fine.

XXXIII. *Quanam sunt alia Signa, quæ ostendunt certum Casum à Lege vel Pacto universaliter concepto esse Exceptum?*

℞. Quando Verba alio loco posita cum præsentem Lege aut Pacto non quidem directè pugnant, sed tamen per incidentem singularem Casum inter se ita committuntur, ut licet diverso tempore servari & impleri potuissent, non tamen possint eodem & hoc tempore, quo incidit hic singularis Casus. Hic ergo tenendæ sunt sequentes Regulæ: I. illud, quod tantum Permittitur, cedit ei quod Jubetur; nam Permissio, tantum inest libertas faciendi vel omittendi, Jussus verò involvit Necessitatem faciendi & omittendi, & in præsentem casu Libertatem tollit, e. g. si Lege permittatur, ut omnis civis Romanus possit habere concubinam; tempore Belli autem constituatur, mulierem in Castris miles non habeto, prior Lex cedit huic Posteriori. II. quod faciendum est certo tempore, seu ubi Obligatio concurrat, cui saltem potest satisfieri hoc præsentem tempore, præfertur Obligationi, quæ impleri potest quovis tempore, e. g. Promisi operam annuam, quæ potest impleri quovis tempore & quavis hora diei, eandem operam promisi alteri, quæ potest tantum præstari certo tempore seu certa hora in die, hæc Posterior Obligatio præfertur Priori. III. Affirmativum Præceptum cedit Negativo, scilicet si impleri non possit nisi per violationem Præ-

Ziegl. b.
c. §. 29.

Ziegl. d. l.

cepti Negativi; Præcepta enim Negativa semper obligant & ad semper, seu nunquam licet malum facere; Affirmativa semper, sed non ad semper, sed tunc demum, quando adest occasio, sic Corium non est furandum, ut Pauperibus Eleemosyna detur. IV. inter Conventiones Legesque qualitatibus pares præferatur quod magis est Peculiare, & ad rem propius accedit; Nam Specialia solent esse efficaciora Generalibus, e. g. sit Lex, ut Imperator in Negotiis magni momenti adhibeat consensum Electorum, etiam Statuum interdum. Sit alia Lex quando Electoratus vacat, Imperator ex se ipso debet, & potest Providere tanquam de re ad se & Imperium legitime devoluta. Hic sequimur Legem specialiore, & Imperator providebit non adhibito Electorum vel Statuum consensu. V. si sint duæ Leges Prohibitivæ, & casus emergat, ut uni ex duabus Prohibitionibus sit contraveniendum, illa tunc videtur violari posse, quæ minus interest. e. g. sit Lex, ut nullus ex subditis nostris pro hoc Rege militet; sit altera, ut nullus ex subditis nostris eidem Regi pecuniam vel quicquam aliud contribuat. Huic posteriori potius, quam Priori contraveniendum erit, si Casus emergat, ut aut Militet, aut pecuniam contribuat. VI. Si sint duæ Leges vel Præstationes, quæ in certo articulo collidunt, quarum Una habet Causas magis honestas vel utiles, quam Altera, hæc cedit priori, e. g. Promissi operas Bellicas primo Fœderato, eandem sumptibus ipsius vivo; Casus emergit ut uterque Fœderatus simul opus habeat opera Bellica; Promissio posterior præfertur, quia habet causas magis honestas & utiles propter fortiorem Obligationem. VII. propter eandem rationem, quando duo Pacta, Juratum & injuratum, simul nequeunt impleri certo eventu, præferendum erit cui adest Jurisjurandi Religio. VIII. Obligationi perfectæ mutuae, homines utrinque respicienti, cedit Obligatio imperfecte mutua; sic quæ ex Contractu debentur, potius solvenda sunt, quam quæ ex Promisso gratuito. IX. Lex Beneficentiæ cedit Legi Gratitude, cæteris paribus, quia Favorabilius est Debitum grati animi, quam Beneficentiæ; in illo enim reddimus, quod debemus, in hoc vero damus. X. inter Leges, quæ à Potestatibus subordinatis proficiuntur, Lex inferioris cedit Legi Superioris,

1.80. D.
de R. J.
§ ibi
Jac. Gob.
ibof.

Capit.
Leop. 1.
art. 39.
A. B. tit.
7. Inst.
Jur.
Publ.
P. 375.
Puff. l. 5.
c. 12. §.
23.

Grot. l.
2. c. 15.
§. 13. n. 4.

Puff. d.
l. 5. c. 12.
§. 23.

rrioris, ubi utrique simul satisfieri nequit; sic Deo magis, quam hominibus obediendum est.

Grot. l. 1. c. 4. §. 6. n. 3. l. 2. c. 26. §. 3.

XXXIV. *Contractus an in dubio censetur esse Perfectus, antequam scriptura confecta est & tradita?*

R. Nisi aliud convenerit, in dubio credendum est, Scripturam adhiberi ut Monumentum Contractus, non ut Substantiæ ejus partem. Alioquin exprimi id solet, ut interdum in Induciis, in Pace, & in Fœderibus, quæ rata non sunt ante Conscriptas Conditiones, Mutuam Superiorum Ratihibitionem & Instrumentorum Traditionem.

Grot. d. c. 16. §. 30. l. 1. c. de fide instr. Str. 28. ib. 34. Grot. l. 2. c. 15. §. 16. l. 3. c. 22. §. 12.

XXXV. *An Contractus Regum, & eorum qui Summam habent Potestatem sunt interpretandi ex jure Romano?*

R. (b) Non; quia est Jus Civile, quod Summas Potestates non obligat; nisi forte appareat, inter quosdam Populos Jus istud in his, quæ sunt Juris Gentium, etiam receptum esse; quod tamen temere non est præsumendum, quia obligationem inducit.

Grot. l. 2. c. 12. §. 5. n. 5. c. 16. §. 31.

XXXVI. *An debemus magis attendere ad Verba Conditionem offerentis, quam accipientis?*

R. (c) Attendi debet ad Verba ejus, cujus Favorem Conditio continet. Si contineant Offerentis Favorem, & Verba non sint clara, contra ipsum ea interpretamur; si contineant Favorem Accipientis, & verba non sint clara, contra ipsum ea interpretamur; nam hic clarius debuit exprimere, ea quæ voluit in sui favorem adjecta esse.

l. 39. D. de pact. l. 21. §. 34. in pr. de const. ant. Grot. d. c. 19. §.

XXXVII. *Si Conditio nondum sit Acceptata, an Is tenetur, qui obtulit, an verò eum penitere potest?*

32. aliter.

R. Non tenetur, qui obtulit; quia nullum adhuc Jus quæsitum est, ei qui acceptare debuit, & Oblatio Conditionis minus est promissione.

Grot. l. 2. c. 11. §. 14. c. 16.

D d 3

C A P. §. 32. in fin.

Art. 35. (b) In talibus Casibus ex legibus Juris Naturæ & Gentium Interpretationes fieri debent, nisi aliter Convenerint Contrahentes.

Art. 36. (c) Ex Circumstantiis Judicium est ferendum.

C A P U T XVII.

De Damno per injuriam dato, & Obligatione quæ inde oritur.

- I. *Quid sit Damnum injuria datum.*
- II. *Qualis oriatur Obligatio ex Damno dato.*
- III. *Quot modis aliquid nostrum esse dicatur.*
- IV. *An sola Aptitudo verum & perfectum jus tribuat.*
- V. *An tantum Jus petendi juxta aliis.*
- VI. *An is cui Magistratus Collatio mandata est, Reip. teneatur ad eligendum eum qui dignus est.*
- VII. *In Damni estimatione, an tantum aestimetur Res ipsa, an etiam fructus.*
- VIII. *Quinam, præter eum, qui immediate Damnum dedit, teneantur.*
- IX. *Quid si sine eorum actu aut neglectu, is qui damnum dedit, pariter dedisset.*
- X. *Quo ordine conveniantur.*
- XI. *Si plures delictum commiserint, an singuli teneantur in solidum, an pro parte damni dati.*
- XII. *Quibus exemplis hæc illustrentur.*
- XIII. *Ad quid teneatur, qui Contractui aut Promissioni causam dedit, dolo, vi, aut metu injusto.*
- XIV. *Quid si quis ipso in casu sit, cur vim pati, aut metu cogi debeat.*
- XV. *An Potestates Civiles teneantur, ex Damno à subditis per latrocinia & piraticam dato.*
- XVI. *Quid si eorum milites vel Ministri contra ipsorum Imperium Amicis noceant.*
- XVII. *An Dominus teneatur ex Damno ab animali suo dato.*
- XVIII. *An Damnum adversus Honorem & Famam dari possit.*

I. *Quid*

I. *Quid est Damnum injuria datum ?*

¶. (a) **D**amnum injuria datum, est maleficium seu delictum, quo, dolo vel culpa res alterius læditur. Seu in genere, cum quis minus habet suo.

§. 3. l. de
L. A. l.
44. D. eod.
Grot. l. 2.
c. 17. §. 1.
n. 2.

II. *Qualis oritur Obligatio ex damno dato ?*

¶. Naturaliter oritur inde Obligatio, ut id refarciatur. Nam Natura unicuique indidit tam tenerum sui, & eorum quæ ad ipsum pertinent, Amorem, ut omnibus modis nitatur repellere eum, qui damnum ipsi infert, adeo ut nisi desistat, & Damnum datum reparet, justam videatur habere Bellandi causam; cumque præterea Natura velit, ut in Societate Civili ordinata & rectæ rationi conveniente tranquille vivamus; necessarium fuit Præceptum, de tribuendo unicuique, quod suum est, & de nemine lædendo; aut si quis fuerit læsus, etiam culpa, de Damno isto refarciendo.

d. c. 17.
§. 1. n. 3.
Puff. l. 3.
c. 1. §. 1.
aliter.
Grot. l. 1.
c. 2. §. 1.
n. 1.

III. *Quot modis aliquid Nostrum esse dicitur ?*

¶. Nostrum est, quod nobis competit vel ex mera Natura, sive accedente Facto humano, puta Dominio aut Pacto, sive ex Lege. Natura ad nos pertinet Vita, non quidem ad eam perdendam; sed ad custodiendum Corpus, membra, & Famam, Honorem, Actionesque proprias: de Dominio, & Pactis supra dictum fuit. Ex Lege jus nobis oritur, quia idem aut plus Lex potest in Nos & Nostra, quam Singuli in se & sua si id exigat Utilitas Publica. Sic Pupillus jus habet exactam Diligentiam quamdam exigendi à Tutore, Respublica à Magistratu, imo & Cives singuli, quoties Lex id expresse aut per sufficientem Consequentiam significat.

d. c. 17.
§. 2. n. 1.
Grot. l. 1.
c. 1. §. 6.
§. l. 2. c.
17. n. 1. usque
ad 5.

IV. *An*

Art. 1. (a) Ubi quis enim jure suo utens, Damnum alteri affert, non tenetur ad illius reparationem.

IV. *An etiam ex sola Aptitudine jus Perfectum acquirimus, ut inde oriatur Restitutionis Obligatio, si occasione ejus Damnum ali- quod patiamur?*

Grot. l. 1. R. (b) Sola Aptitudo verum & Perfectum Jus seu Dominium
c. 1. §. 7. non tribuit, quia id ad quod apti sumus, non statim nostrum
§ l. 2. c. est; & sic eo interverso, super Damno accepto queri non pos-
17. §. 2. sumus.
n. 2.

Ziegl. b. l. V. *Sed annon ex hac Aptitudine, Jus verum habeo petendi jux-
tà aliis?*

Grot. l. 2.

c. 17. §. 3.

n. 2.

Puff. l. 3.

c. 1. §. 3.

in med. l.

uz. D. §

C. ad E.

Jul. de

ambitu.

§ ibi

Brum.

R. Quamvis Civis non indignus, adversus Civitatem non ha-
beat Jus proprium ad Officium aliquod, habet tamen verum Jus
petendi juxtà aliis, in quo, si per vim aut fraudem ab alio impe-
diatur, exigere potest Æstimationem, non quidem totius Rei ex-
petitæ, sed incerti istius Damni, & spei incertæ obtinendi Munus
petitum.

VI. *Quando Resp. alicui mandat Collationem Magistratus; an con-
tra eum habet Jus verum?*

Grot. d.

c. 17. §. 3.

n. 1.

R. Resp. adversus talem Mandatarium habet Jus proprium &
verum, ita ut si ex indigni Electione Damnum fecerit, ille hoc
refarcire teneatur.

VII. *An tantum æstimatur Damnum quod datum est in ipsa re
nostra?*

d. c. 17.

§. 4. §. 5.

Ziegl. b. l.

R. Damnum aliquis fecisse intelligitur, non in ipsa Re tan-
tum, sed & in Fructibus, sive illi percepti sint, sive non, si
tamen ipse eos percepturus erat, deductis impensis in Fructus
factis, & in Rem necessariis & utilibus, ex Regula, quæ nos
vetat locupletiores fieri cum aliena jactura. Sic & spes Lucri æs-
timabitur, secundum propinquitatem ad Actum, ut in semente
spes Messis, prout vel instat, vel remota est.

VIII.

Art. 4. (b) Sic si, *verbi gratiâ*, Magistratus quidam Inferior, Munus
quoddam Conferat cuidam, tametsi non digniori altero, non potest dignior,
illum obligare ad reparationem Damni quod nullum est.

VIII. *Suntne alii, quam ille ipse, qui immediate dat Damnum, qui tenentur?*

R. Affirmatur; & quidem interdum alii tenentur qui momentum attulerunt aut ad totum Damnum, aut ad Partem, vel faciendo vel non faciendo; idque vel Primario vel Secundario. Primario qui Jubet, qui Consensum requisitum adhibet, qui Adjuvat, qui receptum Præstat, aut qui alio modo in ipso crimine participat. Qui vetare debet Præcepto, aut opem ferre ei cui fit injuria, & id non facit. Secundario, qui Consilium dat, Laudat, Assentatur, qui non dissuadet cum debeat; aut Factum reticet, quod notum facere debet; sive hæc Obligatio oriatur ex Lege, sic Vasallus vel subditus, revelare debet Domino vel Regi, Consilia contra ipsum suscepta; sive ex Officio; sic quicunque Magistratus vel Officialis, suo Superiori tenetur ad omne Damnum, quod ex Silentio, circa ea quæ concernunt Officium, in ipsum redundat.

d. c. 17.
§. 6. &
§qq. &
Ziegl. ubi.

2. Feud.
6. & 7.

IX. *Sed quid juris, si ille, qui Damnum dedit, pariter dedisset, etiamsi alii non concurrissent?*

R. (c) Tamen hi laudatores sunt puniendi, quia laudando augment malitiam; licet non teneantur ad Damni Reparationem. Ad eam tenentur, qui Suaserunt vel Juverunt ideo, quia si ipsi hoc non fecissent, alii defuturi non fuissent, qui suassissent aut juvassent: nam sicut hi obligarentur ex delicto, si fecissent, ita & illi, quia fecerunt, & impulerunt eum qui Damnum dedit.

Ziegl. b.
c. §. 10.
Frantz.
Ex. 12.
quæst. 5.
Grot. d.
l. 2. c. 17.
§. 10.

X. *Quonam Ordine conveniuntur?*

R. Uterque quidem obligatur & Mandans & Mandatarius; verum quia patrator facinoris immediate dedit Damnum, & scire debuit, rei turpis Mandatum non obligare, primus convenitur, & post eum qui Mandarunt, vel alio modo Damnum dederunt.

Ziegl. b. c.
§. 11.
Grot. d.
§. 11.
aliter
Kulpis
Ex 8.

E e

XI. Grot. b. c.

Art. 9. (c) Interest enim Societatis Humanæ, ut tales Laudatores puniantur, ne scilicet habitum Contrahant Damnum dantes approbandi; evadantque postmodum laudibus suis Causæ principales.

XI. *Quid si plures delictum commiserint ?*

Puff. l. 3. §. 1. *Grot. d. c. 17. §. 11. Str. Ex. 14. ib. 47. Ex. 49. ib. 50.* **R.** Aut Actus est Individuus ad quem multi concurrunt, sed ita ut ex unius opera integer Actus potuerit sequi, neque singulis certa pars possit assignari, ut est Incendium, Aggerum perfossio, & similes Actus, & singuli tenentur in solidum; ita tamen ut si omnes simul deprehendantur, æquales Damni partes singuli sarcire debeant, & ubi reliquis elapsis unus tantum deprehenditur; ab ipso Solidum, sc. non tantum Damnum quod dederunt, sed omnia quæ ex actus vi sequuntur exigi possit. Item si ex deprehensis aliqui non sint solvendo, hoc onerat reliquos. Et in eo differt reparatio Damni ab exactione pœnæ, quod uno Solvente reliqui liberentur, cum idem damnium bis reparari æquum non sit; hinc solida pœna singulis, qui ad idem facinus concurrerunt, infligitur, justum enim est, ut qui malum fecit, malum ferat: aut Actus est Dividuus; ubi Singulis certa velut Pars assignari potest; ut si plures fustibus alium invadant, quorum unus Capiti vulnus infligit, alter Brachium rumpit, tertius Oculum excutit; & singuli non de tota Læsione, sed quisque pro eo, quod fecit, tenetur. (*d*) Et si per modum pœnæ, si reliqui elabuntur, & unus deprehendatur, interdum deprehensus pro omnibus solvat.

Grot. l. 3. c. 10. §. 4.

XII. *Quibus Exemplis hæc illustrantur ?*

Grot. d. c. 17. §. 13. Puff. l. 3. c. 1. §. 7. Zingl. b. c. §. 13. sed aliter. **R.** Homicida injustus tenetur solvere impensas, si quæ factæ sunt in Medicos; & iis, quos occisus alere ex officio solebat, puta Parentibus, Uxori, Liberis dare tantum, quantum illa spes Alimentorum, (*e*) ratione habita ætatis occisi, valebat: non autem Lucrum speratum & incertum, quod occisus facere potuisset, si diutius vixisset; nam tale Lucrum non est inter Bona nostra, & futurum Tempus æque ad Damna, quam ad Lucra patet. Sic qui Mutilavit, tenetur ad Impensas & ad Æstimationem ejus, quod qui Mutilatus est, minus poterit Lucrari; ita &

Art. 11. (d) Deprehensus poterit a ceteris exigere quod pro ipsis solvit.

Art. 12. (e) Vitæ ejus diuturnitas, ex Circumstantiis, atque ex eo quod evenit verisimilius judicari debet.

& Cicatrices interdum æstimantur, (f) ut si Puellæ innuptæ Facies deformetur, quæ Nubere non potest, nisi ampliore Dote constituta, nam Oris gratia sæpe est Dotis instar. Sic adulter & adultera tenentur non tantum Maritum indemnem præstare ab alenda prole; nam ad Liberos supposititios pro suis Alendos nemo tenetur; sed & Legitimis Liberis, qui Jure Naturæ in Successione bonorum Parentum præferuntur illegitimis, rependere, si quod Damnum patiantur ex concursu ita susceptæ Prolis ad Hereditatem. Qui Virginem imminuit vi aut fraude, tenetur ei resarcire, quanti minoris ipsi valet spes Nuptiarum; imo & Ducere tenetur, si ea Promissione corporis usuram impetraverit: Jure enim Naturæ inter Pactum Matrimonii, ejusque executionem nullum requiritur intervallum; & cum solus Consensus Nuptias faciat, non erit turpis Condicio, eris mihi Uxor, si statim tanquam Uxor Corpus tuum mihi præbueris. Fur & raptor tenentur rem subtractam reddere cum suo Incremento naturali, & cum cessante Lucro; & si Res perierit, summam Æstimationem; si enim ubi invitus rem Vendo, ex Affectione illam æstimare possum, cur furi qui invito mihi aufert aliquid remittere deberem. Et si fur sit suspensus, Heredes ad idem mihi obligantur; quia sicut aliud Æs alienum ita & Hoc solvere debent, nec poena huic persecutioni præjudicare potest. In hac Classe ponendi sunt, qui legitima Vectigalia fraudant, (g) item qui Judicio injusto, Accusatione injusta, & Testimonio injusto Damnum dederunt.

XIII. Ad quid tenetur, qui Contractui aut Promissioni causam dedit dolo, vi, aut Metu injusto?

℞. Tenetur eum quocum actum est, in integrum restituere, si
E e 2 quid

(f) Damnum quod Puellæ ex facie ejus deformata oriri potest, ex Circumstantiis magis vel minus æstimandum est.

(g) Hic est Animadvertendum, Magistratum propter sententias a se injuste latas inadvertentiâ, atque ex Infirmitatibus Naturæ humanæ adjunctis, non teneri ad Damni reparationem; Populi enim non Censentur Summum Imperium detulisse, ea Conditione, ut sive Rex sive Magistratus in Republica, Officii sui omnibus partibus maxima cum attentione semper fungerentur; Quis enim Mortalium voluisset ac potuisset talem sibi imponere obligationem.

Grot. d.c.
17. §. 14.
Boeckl. l.2.
c. 1. §. 6.
Puff. l. 3.
c. 1. §. 8.
in fin.
Brun. ad
l. 13. D.
ad L. A.
Grot. d.c.
17. §. 15.
Puff. §. 9.
Ziegl. b.c.
§. 15. sed
aliter.
Grot. d.c.
17. §. 15.
Puff. d.
c. 1. §. 10.
Ziegl. b.c.
§. 16. Puff.
6. 11.
Grot. d.c.
17. §. 16.
aliter.
Brun. l.
fin. D. de
furt. Str.
Ex. 4. 8.
ib. 22.
Carp.
prax.
crim. 9.
80. n. 10.
Grot. d.c.
17. §. 17.

§. c. 12. quid ab eo acceperit ; quia ille jus habuit , tum ne deciperetur ,
 §. 8. tum ne cogereetur. Illud ex natura Contractus, quæ Æqualitatem
 exigit ; Hoc ex naturali etiam Libertate, quæ non admittit, ut
 alter alteri vim injustam inferat, sed vult, ut à mutua Læſione
 Str. Ex. abſtineamus. His annumerandi sunt, qui id quod ex Officio fa-
 49. ib. 73. cere noluerunt ; nisi pecunia accepta.

XIV. *Quid, si quis Causam dedit, cur Vim pati aut metu cogi
 debeat ?*

Grot. d. c. R. Si quis cogatur metum vel vim adhibere, ut exigat sibi
 17. §. 18. debitum stricto Jure per Contractum ; Alteri jus non esset
 eum infringendi, propter talem Vim, qua justè & necessariò Prior
 usus fuit ; Conventiones enim & Promissa per justam Vim exa-
 cta, Valida sunt. Sibi ergo imputet Alter si lædatur, & invo-
 luntarium ex Voluntario ortum, Moraliter habetur pro Vo-
 luntario.

XV. *Si Reges, & Magistratus non inbibeant latrocinia aut pi-
 raticam ?*

Grot. d. c. R. Tenentur ex neglectu, si non adhibeant, quæ debent ac
 17. §. 20. possunt adhibere Remedia, ad impedienda latrocinia ac piraticam.
 c. 21. §. 3. Contra si Legibus prohibeant, ne Amicis noceatur, parati etiam
 §. 4. sint, noxios, si reperiri possunt, aut punire aut dedere, præte-
 rea jus in bona raptorum reddant, ipsi imputari nihil potest.

XVI. *Si Milites aut Terrestres aut Classarii contra Imperium A-
 micis noceant ?*

Grot. d. c. R. Reges non tenentur, nisi forte in culpa sint, ut si forte
 17. §. 20. Militibus non bene solvant Stipendia ; tunc enim non tantum
 20. 2. l. 3. militibus teneatur de Damnis inde secutis, sed & iis, quos mili-
 c. 17. §. 2. tes inedia coacti male habuerunt.
 22. 6.

XVII. *Art. si mancipium alicujus aut animal mihi Damnum dedit aut
 pauperiem, ille mihi obligatur ?*

Gabr. R. (b) Affirmatur, cum enim ante Divisionem Bonorum jus habuerim
 Kasq. ab.

Art. 17. (b) Si Animal instigatum, Damnum alicui afferat, tenebitur
 talis. Instigator ad ejus reparationem.

ab animali, quod mihi damnum dederit, Reparationem istius quocunque modo quærendi; per hanc Divisionem hoc jus mihi sublatum non est, & cum ipsum animalis corpus mihi propterea sit obnoxium, si Dominus illud retinere velit, oportet ut retineat cum juribus, quæ corpus istud sequuntur, & aut Æstimationem Damni solvat, aut animal noxæ dedat.

de restit.
c. 2. §. 2.
Grot. d.c.
17. §. 21.
aliter.

XVIII. *Potestne Damnum dari adversus Honorem & Famam?*

R. Dari potest verberibus, contumeliis, maledictis, calumniis, irrisu, aliisque similibus modis: & Damni Reparatio hinc fit culpæ confessione, exhibitione Honoris, Testimonio Innocentiæ, & per ea, quæ his similia sunt; quanquam & Pecunia tale Damnum rependi poterit, si læsus velit, quia Pecunia communis est rerum utilium Mensura.

Grot. d.c.
17. §. 22.
Ziegl. b.l.

C A P U T XVIII.

De Legationum jure.

I. *Quid sit Legatus.*

II. *Quotuplex.*

III. *Jus mittendi Legatos ex quo jure sit.*

IV. *Quibus competat.*

V. *An illis qui impari Fœdere juncti sunt. An Regibus Regno excutis.*

VI. *Quid si Civitas per Bellum Civile ita scindatur, ut dubium sit à qua parte stet Jus Imperii.*

VII. *An competat rebellibus.*

VIII. *Quanam in hac materia de*

Legatis ad jus Natura & Gentium referri soleant.

IX. *An omnes Legati admitti debeant.*

X. *Quot sint rejectionis Causæ. Quid si quis Legatum sine causa rejecerit.*

XI. *Cur Legati Jure Natura & Gentium sint Inviolabiles.*

XII. *Si Legatus aliquid contra Salutem Reip. moliatur; an occidi possit.*

XIII. *An etiam hoc in casu sit Principem representet &*

- an ipse Princeps occidi possit.
- XIV. An Lex de non violando Legato etiam obliget eum per cuius Territorium transit.
- XV. An jure Talionis interfici aut male tractari possit.
- XVI. An ejus Comites, Ministri & Vasa sancta sint.
- XVII. An Legatus Jurisdictionem in suam Familiam habeat.
- XVIII. An jus Asyli in Domo sua.
- XIX. An Legati bona Mobilia pignoris causa, vel ad debiti solutionem capi possint.
- XX. An hoc Jure Creditoribus denegato facile & recte quis cum Legato contrahere possit.
- XXI. Quid si violetur Legatus.

I. Quid est Legatus ?

Legatus est Minister Publicus, à Summa Potestate ad aliam similem Potestatem missus; ut Negotium sibi demandatum nomine Mittentis proponat & tractet.

II. Quotuplex est Legatus ?

Kirchm. l. 1. de legat. c. 1. n. 22. Limm. ad A. B. c. 1. § 1. Obs. 8. Rbet. Inst. Jur. Publ. l. 2. c. 23. p. 456. Kulpis. de legat. stat. Imp. s. 2. § 21.

Omni- bus Legatis debetur quidem eadem Fides; & propter Personam mittentis, omnes sunt Sancti & Inviolabiles; sed cum non omnes eadem solemnitate & iisdem Ceremoniis recipiantur, factum est, ut dividantur in Legatos cum Characterè Repræsentativo, & eos, qui Principalem suum ratione Honoris & Præcedentiæ non repræsentant. Et hinc Alii sunt Legati primi ordinis, in specie dicti *Gesandten*, Alii sunt Legati secundi ordinis, ablegati communiter dicti, *Abgesandten*, Gallice *Envoyés*, licet hæc Vocabula sæpe confundantur. Hæc Distinctio usum habet ratione Præcedentiæ: Legatus primi ordinis præfertur Legato secundi ordinis, quanquam posterioris Principalis præcedentiam prætendat. Sic Rex Galliæ Viennam mittit Legatos secundi ordinis, quia Legatus Regis Hispaniæ in Imperatoris Aula ipsi præfertur.

III. Ex

III. *Ex quo Jure est Jus mittendi Legatos ?*

¶ (a) Jus mittendi Legatos est ex eo Jure, ex quo est Negotium, propter quod mittuntur; si mittantur vel ad Pacem faciendam, vel ad eam per Foedera & Pacta magis confirmandam, Jus Naturæ, quod vult ut in Pace vivamus, eorum Admissionem Præcipit cum effectu, & sic specialem ipsis præstat securitatem. Si mittantur propter Commercia, aut similia Negotia, quæ communem necessitatem & utilitatem inter omnes Gentes continent, Jus Gentium eos & Admitti & Sanctos vult. Si mittantur vel ex civilitate, vel ex singulari amicitia ad Congratulandum, e. g. propter Matrimonium, Nativitatem Principis, obtentam Victoriâ &c. Jus Civile, seu potius Voluntas ejus, ad quem mittuntur, eorum Admissionem, & Sanctitatem specialem, quam Jure Gentium habent, confirmat. Sic Juris civilis, seu voluntariæ tantum sunt Ceremoniæ, Solemnitates, Obviations, & Hospitii Jura Specialia, seu ut Legati vivant Sumptibus & Expensis ejus, ad quem mittuntur.

Grot. l. 2. c. 18. §. 1. aliter. Puff. l. 2. c. 3. §. 22. in fin aliter. Text. c. 14. n. 2. Knapis. Ex. Grot. l. 8. c. 28. aliter.

IV. *Quibus competit Jus mittendi Legatos ?*

¶ His hoc Jus competit, qui Summi Imperii sunt compotes inter se, quia hi soli jus habent tractandi de iis Negotiis, propter quæ Legati mittuntur, & ab ipsorum Persona tantum & Sanctitas & Securitas Legatorum derivari potest & debet. Legati Provinciales, Municipales, seu qui mittuntur à Viceregi- bus, Præsidibus, vel Ducibus Belli, non fruuntur Juribus Legatorum Specialibus, seu Jure Gentium competentibus, sed Jure Civili reguntur, vel potius gaudent tantum iis Juribus, quæ hæc vel ista Majestas istis tribuit. Principes Imperii Romani- Germanici, quia ipsorum Potestas est Majestati analoga, & quia Jura Belli, Foederum &c. ipsis conceduntur, Legatos mittere possunt etiam cum Characterè. Quo accidit, ut alii Reges Legatos ad ipsos mittant, & ipsorum Legatos agnoscant, licet forte Solemnitates solitæ in Regum Legatis, in receptione ipsorum

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 1. Boecl. dis- sert. Pol. 11. Horn. l. 2. c. 8. §. 1. Kirchn. l. 1. de legat. c. 3. Instr. Pac. art. 8. n. 2. in fin. Myl. ab. Ebrant. de Stat. non Imp. part. l. c. 17. §. 15. Rhet. d. l. Text.

Art. 3. (a) Verissimile est Legationes ortum suum duxisse à Bellis, in quibus ab utraque parte postulabatur ut tutæ forent.

c. 14 § 8. non adhibeantur. Hæc enim, ut modo diximus, non sunt Juris Naturæ vel Gentium, sed pendent à voluntate istius, ad quem mittuntur.

Inst. Jur. Publ. l. 3. tit. 2. §. 71. & seqq. &

V. *Quid dicendum de iis, qui impari Fœdere juncti sunt?*

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 2. §. 15. §. 7. n. 1.

¶. Si Fœdus non contineat imminutionem Majestatis, Legatos mittere possunt. Idem dicendum de iis, qui ex parte subditi sunt, ex parte non sunt, pro ea parte, qua subditi non sunt, hoc jure gaudent. At Reges qui Bello Solemni victi Regnoque exuti sunt, cum aliis Regni Bonis & Jus Legandi perdidierunt. Item, qui Regnum dereliquerunt; item qui pulsi sunt Regno, ita ut nullum jus retineant; item qui abdicarunt Regnum.

d. l. §. 2. n. 3.

VI. *Quid si Civitas scindatur in Partes Æquales, quarum utraque Summum affectat Imperium, ut adjudicari vix possit, utri istud competat, & quæ Superior haberi debeat?*

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 4. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 9.

¶. Necessitas huic juri locum facit, & hoc eventu Gens una pro tempore quasi duæ Gentes habetur. Imo fieri potest, ut nunquam deinceps in unum Populum redeant, & coalescant, sed pro una Gente duæ posthac semper maneant, quarum unaquæque absoluto Imperio & Regimine Summo utatur. Idem dicendum est, quando cum Jure admodum controverso de Regni Successione decertant.

VII. *An rebelles habent Jus mittendi Legatos?*

Kirchm. l. 1. c. 13. n. 38. Alber. Gent. de legat. l. 2. c. 2. Grot. d. c. 18. §. 2. n. 5.

¶. (b) Non; & hinc eorum Legati plerumque in carcerem conjiciuntur: at ne Remedia Reconciliationis & excusationis ipsis adimantur, eorum deputati repelli non debent, præsertim si de innocentia sua docere velint. Sic piratæ, latrones, proscripti, quia civitatem non faciunt, Jure Gentium niti non possunt, sed interdum tales qui sunt, Jus Legationis nanciscuntur fide data.

VIII.

Art. 7. (b) Expedi enim summæ Potestati, ut tales recipiantur, ne scilicet vel damnum Regioni afferant, vel etiam eam invadant.

VIII. *Quotnam sunt de Legatis, qua ad Jus Natura & Gentium referri solent ?*

R. Duo sunt, Prius ut admittantur, quamvis & hoc interdum pendeat à voluntate ejus, ad quem mittuntur, vid. q. 3. in fin. Deinde ne violentur.

Grot. d. c. 18. §. 3. n. 3.

IX. *An Jus Natura & Gentium omnes Legatos admitti precipit ?*

R. (c) Non, sed vetat eos sine causa rejici; secus quam ubi Admissio pendet tantum à voluntate ejus, ad quem mittuntur, licet illorum rejectione peccetur in civilitatem vel amicitiam singularem.

Grot. d. c. 18. §. 3. n. 1. Feld. b. l. Horn. c. 8. §. 2. n. 3.

X. *Quot sunt Causa rejectionis ?*

R. Causa potest esse ex eo qui mittit, ut si ille qui mittit, alterius ad quem mittuntur, Legatos antehac rejecit ipse; aut si callida Legationis simulatione sæpe antehac deceptus, & nunc simile deceptionis metuatur artificium; quod autem veniat Legatus ab hoste armato, non videtur semper esse justa causa rejectionis. Ex eo, qui mittitur, ut si odiosa fuerit Legati Persona, si crimine in admittentis Territorio commisso notata, si perfida in Principem fuerit, ad quem mittitur, si contumeliis antehac eum prosciderit &c. Huc non refertur, si Legatus veniat ab hoste, & antea fuerit subditus ejus, ad quem mittitur. Ex eo, ob quod mittitur, ut si aperte constat, Legatum non venire, ut agat id quod aperte profitetur, sed ut seditiones moveat, & concitet Populum; aut si non ex Dignitate aut Temporibus conveniens sit; ut si Plures arcto Fœdere uniti Pacem non sint facturi, antequam hostem superbum & perfidum intra justos limites ad Restitutionem inique ablatorum coegerint, viresque nocendi ita ademerint, ut justa ultione posthac Securitati consultum esse appareat,

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 11. Text. c. 14. §. 28. aliter. Grot. d. c. 18. §. 3. n. 4. 5. Ziegl. de c. §. 11.

Grot. d. c. 18. §. 3. n. 6.

Art. 9. (c) Si ab aliquo Principe Legati quidam non admittantur, par Jus Regi, sive Potestati eos mittenti, tribuit erga illius Legatos.

Grot. d. l.2. c. 18. §. 3. n. 7. aliter. Kulpis. d. Ex. 8. c. 18. §. 2. in fin. Grot. b. c. §. 3. n. 2. 3. in fin. §. Ziegl. b. l. aliter. Horn. d. c. 8. §. 8. Ziegl. §. 13. Grot. b. c. 18. §. 4. n. 5. 6. aliter. reat, & ille delinquere dedoceatur. (d) An autem justa sit re-jectionis Causa, si Legatio debeat esse perpetua, seu an Jure rejicere possimus Legatos Perpetuos qui Residentes vocari solent? dubitatur. Cæterum si sine justa Causa aliquis rejiciat Legatos, non tantum peccat contra Officium, sed & contra jus Humanitatis, ita ut cæteris paribus hæc possit esse Justa Belli gerendi Causa.

XI. Cur Legati Jure Natura & Gentium sunt Inviolabiles ?

¶ Quia Legatus subit Principis vices, qui cum Majestate gaudeat, Æqualis censendus erit Principi, ad quem missus est, & sic neutiquam cogendus, ut discrimen judicii subeat. Et quemadmodum Princeps alterius Territorium ingrediens volente Domino, quamdiu se hostem peregrinæ Reip. non profitetur, eodem Honore eademque Reverentia colendus est, ac si apud suos ageret, ita & Legatus, qui Principem repræsentat. (e) Hinc est, cur non fiant Subditi Temporarii Ejus, in cujus Territorio subsistunt; & cur Jure Civili Populi, apud quem vivunt, non teneantur: & si delictum committant, si tale sit, quod contemni posse videatur, aut dissimulandum erit, aut è finibus jubendus excedere Legatus: si scilicet per tale delictum vilescat persona Legati, ut turpe sibi ducat Princeps cum tali homine tractare; aut si grave sit delictum, mittendus erit Legatus ad eum, qui misit, cum Postulato, ut cum puniat aut dedat.

XII.

Art. 10. (d) Possunt Residentes sub pretextu Legationis, Cognitiones quasdam sibi Comparare, aut quasdam agere, quibus Regnum in quo sunt, vel in periculum venire poterit, sub Potestatem Principis sive Regis cujus sunt Legati redigi, vel inde magnum damnum recipere poterit, adeoque merito possunt rejici.

Art. 11. (e) Quod attinet Quæstionem, an scilicet Legatus, Regionis in quam transit Legibus se se submittere teneatur necne? Affirmatur; Nam quicumque Princeps, Extraneos cujuscunque sint ordinis, Territorium suum Habitantes potest Legibus suis adstringere. Jam autem, si ad talia cogatur Princeps, sive Rex quidam extraneus, multò magis Legatus, a persona ipsa Regis ipsum mittentis distinctus; Adeoque nisi aliter suadeat utilitas publica Societatis, cujus sit Caput Princeps, sive Rex, Legatos punire poterit, ab ipsisque exigere ut Leges ejus observent.

XII. *Si Legatus molitur aliquid in Statum Reip. in Caput Regis
conspiret, Populum concitet &c.?*

℞. Pro ratione delicti commissi occidi poterit, non per modum pœnæ, sed per modum Naturalis Defensionis, tanquam hostis: modo crimen adeo manifestum sit, ut vel negare id nequeat, vel apertis convinci Testimoniis possit. Non hic Suspicionibus agendum est, quæ temerariæ plerumque sunt, & ut in Virum bonum non cadunt, ita non sufficiunt, ut Viri magni, quales sunt Legati, ex iis fortiantur Judicium.

Grot. d.
c. 18. §. 4.
n. 7.
Horn. §.
10. Text.
c. 14. §.
44. aliter.

XIII. *At Legati Principem representant, & vero Princeps præter
Deum non agnoscit Superiorem.*

℞. Potest Princeps hostilia moliri, & hoc in casu, contra eum tanquam hostem Arma sumere licet, & Victus Captusque, si ita res ferat, trucidari potest. Princeps ergo, quamdiu Princeps manet, Majestatem retinet, & sic Sanctus est & inviolabilis; ubi in hostem degenerat, in Victoris manum & Potestatem redigitur, expirat Pristinum suum Imperium, subjicitur alterius Arbitrio, & Judicium subit, qui antea nullum patiebatur Judicem. In hoste nemo quæsierit, an Princeps sit necne. Hostilia molientem hostilia manent. Censeatur eodem Jure Legatus ac Principalis; dum Pacem colit ipse colatur, dum hostis fit, hostili jure puniendus.

Ziegl. d.
l. §. 18.
Horn. d. l.

XIV. *An Lex de Legatis non violandis etiam Obligat Eum, per
cujus Territorium transit Legatus?*

℞. (f) Affirmatur; quia Principem suum representat, qui est instructus Imperio ac Majestate, quocunque loco fuerit, & Divinitatis quemdam Characterem sibi impressum circumfert, & universæ Reip. instar est. Neque admissio Legati ab eo per

Horn. d.
c. 8.
Feld. b. l.
Grot. d.
c. 18. §. 5.
n. 1. aliter.

F f 2

cujus
ter.

Art. 14. (f) Nullo modo tenetur Princeps sive Rex, per cujus territorium transiturus est Legatus, ipsi transitum concedere Legationis honoribus adhibitis, nisi Rex Legatum mittens, ei Concesserit Jus tanquam Legato transitum postulare; non enim Confundi debet cum Principe suo Legatus, nec spectandus est tanquam Rex omni respectu.

Grot. d. *cujus Territorium transit, Legatum reddit Sanctum & Inviolabilem, sed Securum tantummodo nullam esse rejectionis Causam; & ut talis admissio certa sit, Legationes solent denuntiari; & Literæ Salvi-conductus dantur. Sicut autem in Territorio istius, ad quem mittuntur, non sunt Sancti Legati, si hostilia moliantur; ita nec in Territorio, ubi transeunt, si certum sit hostem esse Legatum, qui ad Amicum aut Confœderatum missus est, ut istum sollicitet, & in hunc Tertium concitet.*
l. 2. c. 18.
§. 5. n. 2.

XV. *An jure Talionis interfici, aut male tractari Legatus potest, ab eo veniens, qui tale quid patravit?*

R. (g) Sunt quidem ultionis talis Exempla in Historiis satis multa; sed nimirum Historiæ non tantum quæ juste, sed & quæ inique, iracunde, impotenter facta sunt, commemorant. Jus Naturæ & Gentium non tantum mittentis cavet Dignitati, sed & ejus, qui mittitur, Securitati. Imo videtur quis facere contra Fidem, quam Legatum admittendo dedit, nisi contingat, talem mitti, qui antea auctor extitit injuriæ alterius Legato illatæ; quanquam & hoc casu videatur dicendum, per Admissionem remissam esse injuriam, & plenam Securitatem Promissam.

XVI. *Legati Comites, Ministri, famuli, & Vasa habentne Sanctimoniam?*

R. Habent sui generis Sanctimoniam; scilicet Sancta sunt Accessorie, & à nemine lædi possunt. Itaque si quid Comites gravius deliquerint postulari à Legato poterunt, ut eos dedat, vi enim abstrahendi non sunt, aut eos punire debet; quod si dedere nolit aut eos punire, eadem facienda erunt, quæ supra de Legato diximus.

XVII. *At Legatus eos punire non potest, quia nullam in suos Comites habet Jurisdictionem, verum ea tantum exercetur à territorio Domino.*
Grot. d. c. 18. §. 8.
u. 2.

R. (b) Legatus Principem refert, qui nunquam est sine Imperio. Hinc.

Art. 15. (g) Innocens factus injuriæ a Principe suo illatæ Legatus, nullo modo luere debet pœnam, Ergo distinguatur a Principe suo.

Art. 17. (b) Ex Circumstantiis, An pœnam luere debeat Comes a Le-

Hinc quemadmodum Dominus Territorii non posset in ipsius Principis mittentis Comites, si præsens esset, animadvertere, ita nec in Comites Legati, qui tantam videtur consecutus Jurisdictionem in suos Comites, quanta requiritur ad eos Regendos, & Legationis finem obtinendum; in Moralibus enim qui dat Jus ad Finem, dat Jus ad media. Ziegl. b. l.

XVIII. *Estne jus Asyli in Domo Legati pro quibusvis eò confugientibus?*

¶. Hoc pendet ex voluntate ejus, ad quem missus est, si hic concedat, habebit, secus si non concedat. Nam Jure Naturæ & Gentium ea censentur tantum competere Jura Legato, quæ ad Legationem subeundam sunt necessaria. Adde, quod is qui deliquit sit subditus Domini Territorii, & Locus, in quem fugit, est in & de Territorio, cui talis Securitas annexa non est: Nam ea quæ manant à Persona Legati, ad ipsum Legatum, Comites, & Vasa pertinent, non ad alios, vel ad hunc Locum. Grof. d. c. 18. §. 1. n. 2. Kulpis. Ex. Grof. b. l. §. 8. n. 3.

XIX. *An Legati bona Mobilia Pignoris causa, aut ad solutionem Debiti capi possunt.*

¶. Non; nec per Judiciorum ordinem, nec manu Regia: Nam omnis vis abesse à Legato debet, tam quæ Res ejus Necessarias, quam quæ Personam tangit, ut plena ei sit Securitas; & cum Publico nomine adsit, omnia quæ cum ipso sunt, eo Jure censi debent. Hinc si quid Debiti Contraxit, & ut fit, Res Soli eo loco nullas Possideat, ipse compellendus erit amice, & si detrectet; & si Principalis illius Legati justitiam nobis denegat, vel malitiose protrahat, ad postremum ea usurpare possumus, Grof. d. c. 18. §. 9. Horn. c. 8. §. 4. n. 7. Textor. c. 14 n. 25. aliter. Feld. b. l. a'iter. Grof. l. 3. c. 2. §. 4.

F f 3

gato? dijudicandum est; ut *verbi gratià*, si punitio a Rege suo facta moram afferret Negotiationi, quæ talem non patitur; Extra illum Casum & alios similes si occurrant, non poterit Legatus tale Jus sibi Vindicare; mittendique erunt Comites, permittente Principe ad quem missus fuit, ad eum a quo missus fuit Legatus, ut pro lubitu suo eos puniat; & sic de Casu in quo mentem suam non aperuit, sive declaravit Legati Princeps sive Rex.

sumus, quæ adversus Debitores alterius Jurisdictionis usurpari solent, nimirum Repressalias.

XX. *At hac ratione nemo invenietur, qui cum Legato contrahere velit?*

Grot. d. c. 18. §. 10. *R. (i)* Non est metuendum; Nam & Regibus qui cogi nequeunt, non desunt Creditores; & qui cum Legatis Contrahunt, aut faciunt, ut pariter impleatur Contractus, aut si Fide nuda contenti sint, sibi imputent.

XXI. *Si violetur Legatus, Quid Juris?*

Grot. d. c. 18. §. 11. *R. (k)* Nascitur Parti læsæ Jus Belli, & Bellorum, quæ ob male habitos Legatos suscepta sunt, plenæ sunt profanæ Historiæ, & extat in Sacris Libris memoria Belli, quod eo nomine David gessit adversus Ammonitas.

Art. 20. (i) Possunt enim ab eis exigere, ut Liberata merce liberetur pecunia, vel ut Fidejussores Regionis sive urbis ipsius dentur.

Art. 21. (k) Contumelia enim sive injuria magna facta fuit Legatis ad Hanunem Ammonitarum Regem a Davide missis.

C A P U T XIX.

De Jure Sepulturæ.

I. <i>Quid sit Hominum mortuorum Sepultura.</i> II. <i>Quotuplex.</i> III. <i>Ex quo jure oriatur.</i> IV. <i>An omnes Homines sint Sepeliendi.</i> V. <i>Quid dicendum sit de Exemplis in contrarium Allegatis.</i> VI. <i>An Sepultura debeatur insigniter facinorosis.</i> VII. <i>Quibus non debeatur.</i> VIII. <i>Mortui cum nihil sentiant</i>	<i>an recte ita puniri dicantur.</i> IX. <i>An homo se ipsum occidere non possit.</i> X. <i>Quid si quis videat se deinceps victurum in probrum ipsius Dei.</i> XI. <i>An Virgo se ipsum occidere possit ne Pudicitiam amittat.</i> XII. <i>An proditores Patria sepeliri debeant.</i> XIII. <i>An ob negatam Sepulturam Bellum juste suscipi possit.</i> I. <i>Quid</i>

I. *Quid est Sepultura hominum demortuorum?*

Æ. **S**epultura hominum demortuorum, est officium, quod hominibus post mortem debemus, ad cadavera ipsorum reponenda, ut perpetuo ab injuria quasi tuta sint, & ne ex ipsorum foetore Aër inficiatur.

II. *Quotuplex est Sepultura?*

Æ. Sepultura alia est honesta; cui Ceremoniæ atque Ritus certi, pro cujusque Gentis & Loci consuetudine adhibentur; alia inhonesta seu ignominiosa, quæ absque ceremoniis atque receptis ritibus fieri debet, seu, ubi hæ ceremoniæ atque ritus adhiberi non possunt propter Legis prohibitionem. Ad hanc referimus asininam sive caninam sepulturam, quando cadaver humanum extra locum consuetum in bivio vel trivio, aut sub patibulo, aut ubi brutorum cadavera abscondi solent, à carnifice terra obtegatur.

Grot. l. 2. c. 19. §. 2. n. 4. Carpz. in Jurisp. Consist. 2. d. 382. Ziegl. ad Lanc. 2. tit. 24. §. 9. p. 580. in fin.

III. *Ex quo jure oritur Sepultura?*

Æ. Juri naturæ conveniens est, ut cadaveri humano humus porrigatur, & proteri ac lancinari corpus humanum, alienum merito videtur ab istius naturæ Dignitate. Hinc Jus gentium hoc inter omnes Gentes, quæ ratione sua recte utuntur, constituit, ut cum Homo cæteris animantibus præstet, cadaver ejus in talem locum reponatur, ut ab omni quasi injuria inferenda liberum sit, & ne foetore ipsius Aër inficiatur.

Grot. d. c. 19. §. 1. n. 1. §. 4. §. 2. n. 4. §. 5. b. l. §. 2. Ziegl. O-stand.

IV. *An omnes Homines sepeliendi sint-*

Æ. Omnes, etiam inimici & hostes, quia hoc Officium non tam Homini, i. e. personæ, quam Humanitati, i. e. Naturæ Humanæ præstari dicitur. Nullum cum victis certamen & Lumine cassis, nam quod malorum est extremum, illis jam accidit. Si inter Viventes fuerat certamen, odia mors aliena compescat, jam tacet, cum quo antea litigabas.

Puff. l. 2. c. 3. §. 22. in fin. aliter. Grot. d. c. 19. §. 2. n. 6. §. 3. n. 1. Sed. l. 6. c. 16.

V. *At* p. 783.

V. *At Exempla exstant in contrarium, & hostibus Sepultura est denegata.*

Grot. d. R. (a) Verum est; sed hæc Exempla communi judicio sunt
c. 19. §. 3. damnata: & ferinum est, Bellum gerere cum mortuis, qui ejus-
n. 4. & dem Naturæ fuerunt. Præterea exstant Exempla eorum, qui eos
Osiand. vel Sepeliendos curarunt, vel tradiderunt.
ibi.

VI *An etiam debetur Sepultura insigniter facinorosis?*

Feld. b. c. R. Affirmatur; nisi ultra mortem quid meriti sint; scilicet ad
Grot. d. hoc ut omnem tandem humanitatem exuamus erga mortuum,
c. 19. §. 4. requiritur facinus, quod in hominem non cadit, sed à feritate
Osiand. quadam proficiscitur; quorum enim cadavera sine Sepultura pro-
b. l. & jiciuntur, feris æquantur.
Gibert. Voet. ibi alleg.

VII. *Quinam sunt isti?*

Grot. d. R. Qui deliberato animo ipsis sibi mortem consciverunt; nam
c. 19. §. 5. in hos, qui mortem pro supplicio non habent, aliud supplicium
n. 1. constitui non potest.

VIII. *At vero Mortui nihil sentiunt, nec damno nec pudore affici possunt.*

Grot. d. R. Verum est, nihil sentiunt, tamen post mortem Fama vi-
c. 19. n. 5. vit, quæ damno & pudore quasi afficitur; & satis est, quod
n. 1. mortuis accidit, metui à Vivis, ut hoc pacto à peccato retra-
in fin. hantur.

IX. *An ergo Homo se ipsum interficere non potest?*

Grot. d. R. Non; quia Homo nullum jus habet in suam Vitam ad
c. 19. §. 5. eam destruendam, sed tantum ad eam conservandam: nec in-
n. 3. Meli- jussu,
na tom. 4.

Art. 5. (a) Præterea si ad Exempla attendendum esset ut Judicium ferretur, hæc sententia prævaleret, scilicet Hostes sepeliendos esse; Quoniam multo majori numero sunt exempla hostium quibus sepultura concessa fuit.

juſſu ejus à quo Animus nobis datus eſt, ex hac Vita demigrandum. (b) Imo quia Proximum ſuum occidere non poteſt, multo minus ſe ipſum; quilibet enim ſibi ipſi Proximus eſt, & ſe ipſum ad minimum debet amare ut Proximum. Adde quod Natura Vitam ponit in Bonis, Mortem in malis, ut eo ipſo ab occiſione ſui ipſius deterreat.

tr. 3. diſp. 9. Franc. à Viſt. relect. ne Homic. n. 2.

X. Quid ſi quis vident, ſe deinceps victurum in probrum ipſius Dei, an non ex præſumpta Dei voluntate aliquis ſe ipſum interficere poteſt?

p. 430. Matth. de crim. ad l. 48. tit. 5. c. 1. §. 9.

R. Non 1. quia ita certo hoc non poteſt prævideri, Deo enim ſingulis momentis varii ſunt modi illud probrum impediendi, talem Hominem vindicandi, & gloriam ſuam manifeflandi. 2. quamvis ſic vitam ſibi tollendo impediatur probrum, quod in Deum redundaret, tamen non ſequitur quod hic Actus ſit bonus & licitus, quia ad hoc requiritur etiam Medium licitum 3. voluntas Dei non poteſt præſumi, cum oppoſita voluntas de non interficiendo ſe ipſo ſit revelata. Idem dicendum eſt, ſi quis ſe ipſum interficiat, ne tormentis adactus Chriſti Religionem ejuret.

Oſian. l. ad d. c. 19. §. 5. n. 4. Ziegl. b. l. Grot. d. l. aliter. Grot. d. l. c. 19. §. 5. n. 5.

XI. An Virgo ſe occidere poteſt, ne Pudicitiam amittat?

R. Non; quia quæ vi ſtupratur, mente Virgo eſt: Mens enim peccat, non corpus, & ubi conſilium abeſt, ibi crimen abeſt. Quid gravius pati poteſt, quæ alienæ libidini corpus ſuum ſubſternere conſtanter recuſat, quam mortem? ea igitur exſpectanda, non occupanda: Idem dicimus de iis, qui ſe vel interficiunt, vel mandant hoc aliis, ne in Hoſtis manus perveniant, à quo metuunt cruciatus mortem ignominioſam. Quamvis tamen omnibus his in caſibus, & ſi quis humanæ imbecillitati cedat, & de facto ſe ipſum occidat, eum excuſandum potius æſtimemus, quam iſtum, qui citra ne-

Matth. d. l. Puff. l. 2. c. 4. §. 5. jung. Grot. l. 2. c. 20. §. 29. n. 1. Leſſ. de J. §. J. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 34. aliter.

G g

ceſſi-

Art. 9. (b) Tametsi ſupponerentur Homines talem libertatem habentes; Qui mortem ſibi inferret, par Jus ipſi non eſſet in Vitam alterius iſto invito.

cessitatem sciens atque volens se occidit. (b) Idem statuendum est, si quis citra Mandatum pulvere nitrato accendat Navem, ne in hostium forte manus veniat, & ne Hostis Navi cum Publico Damno potiatur. (c) Idem, si quis ab Hoste captus examinatusque, ad evitanda tormenta, quibus se parem fore desperat, se interimat, (d) vel ne Arcana Reip. ei concedita cum evidenti malo suorum Concivium prodere cogatur.

XII. An Sepeliri debent proditores Patria ?

R. Apud plures Gentes his denegatur Sepultura, propter criminis enormitatem, ut Exemplum statuatur. Hinc etiam fuit, cur in aliis delictis, si opus sit Exemplo, damnatorum corpora diu in Publico Conspectu relinquuntur. Et sicut propter Exemplum statuendum ipsis omnino Sepulturam possumus negare, ita propter Publicam utilitatem Magistratus eorum corpora disseccanda tradere potest.

Grot. d.
c. 19. §. 5.
n. 1. 6.

Grot. d.
c. 19. §. 4.
n. 8.

aliter.
Matth.

XIII. An ob negatam Sepulturam Bellum juste suscipi potest ?

Steph. de
jurisdic.

l. 1. c. 6.
n. 332.

Lim. l. 8.
c. 4. n. 32.

Grot. d.
c. 19. §. 5.

n. 7. &
Kulpis.

ibi Ziegl.
Oftand. b.

l. aliter.

R. Affirmatur; si scilicet ex denegata Sepultura magna injuria seu contumelia redundet in ipsam Remp. e. g. si alicujus Populi Rex in Bello occisus à Victore ex patibulo suspendatur, vel in alio loco ignominioso diu aliorum conspectui exponatur: si enim justa suscipiantur Bella propter violatos Legatos, cur non, si per eum, qui fuit Reip. Caput, injuria Resp. afficiatur.

C A

Art. 11. (c) Paucissimi possunt esse Casus, in quibus liceat se ipsum occidere; 1º. Fingamus, *verbi gratiâ*, Navi præfectum Juberi a Principe suo, pulvere Pyrio eam incendere, tenebitur tale Mandatum exequi; præsumitur enim ille Princeps, ad hoc impelli ob utilitatem Publicam.

(d) 2º. Quod attinet odio habitos, ni fallor, ab Imperatore Tiberio, quibus idcirco libertatem concedebat, vel semetipsos interficiendi, ut de bonis suis disponere possent, vel invitos tradi in manus Carnificis, bonisque suis spoliari in gratiam Imperatoris; quandoquidem fuisset mors eorum certissima, non dubium est, quin Vitam suam in gratiam uxoris & liberorum, breviorē reddere possent.

(e) 3º Errat hic Auctor, excipiendusque est iste Casus à Regula; nam Mortem sibi certissimam accelerando uno aut altero die exitium vitare poterit Patriæ suæ, ad cujus Salutem Vitam suam exponere debent Cives, mortemque pati.

CAPUT XX.

De Poenis.

- I. *Consideratis Factis ut possunt reparari, quomodo ea porro consideranda sint.*
- II. *Quid sit pena.*
- III. *Quid sit malum passionis.*
- IV. *An incommoda ex Morbis recte pœnarum nomine veniant.*
- V. *An delinquentem punire licitum tantum sit, an vero præceptum.*
- VI. *Pœna an ad Justitiam Assignatricem, an ad Expletricem pertineat.*
- VII. *Jus puniendi an competat soli Superiori.*
- VIII. *An quis male agendo & delinquendo aliis non delinquentibus se subjiciat.*
- IX. *Superior æque nocens an alium punire possit.*
- X. *An pena utilitatis alicujus causa exigi debeat.*
- XI. *Quæ sint utilitates pœne, & quotuplex sit ejus finis.*
- XII. *Quæ pœna respiciat primum Finem.*
- XIII. *Cui delinquentis Emendatio competat; an Superiori hoc pœnae genus ad Mortem producere possit.*
- XIV. *Quæ pœna respiciat Finem secundum.*
- XV. *Cui competat jus hanc pœnam exigendi, an itidem Superiori.*
- XVI. *Quid si quis versetur in locis, ubi copiam Judicis habere non potest.*
- XVII. *Quæ pœna respiciat Finem tertium.*
- XVIII. *An jus hanc pœnam exigendi etiam Superiori competat.*
- XIX. *An Leges humanæ, quæ interfectionem quorundam hominum permittunt, interfectionibus jus verum apud Deum præstent, an tantum inter homines impunitatem.*
- XX. *An omnes actus vitiosi ab hominibus puniri possint.*
- XXI. *An interdum ignoscere aut veniam dare liceat. An & ante & post Legem pœnalem latam.*
- XXII. *Quomodo post Legem pœnalem latam, quum Legislator*

- Legibus suis teneatur. Quomodo ante Legem penalem latam.*
- XXIII. Quotuplices sint Cause ad ignoscendum Probabiles. Quae sit *Causa intrinseca.*
- XXIV. Quae sint Cause extrinseca.
- XXV. Quae consideranda sint ad justam pœnae taxationem.
- XXVI. In merito seu delicto quae examinanda sint. Quae sint cause ad delinquendum impellentes.
- XXVII. Quotuplex sit *Causa*, quae à delinquendo abstrahere debuit.
- XXVIII. An *Vita* anterior simul cum delicto in æstimationem veniat.
- XXIX. Personae aptitudo quid conferat ad *Æstimandum Meritum* seu delictum.
- XXX. An in pœnis requiratur passio omnino par delicto, an vero extendi possit ad majus nocumentum, quam quod peccans intulit.
- XXXI. Quae sit intrinseca pœnae taxatio, quae extrinseca.
- XXXII. Quae sint precipua incitamenta ad peccandum, & an propter facilitatem & consuetudinem peccandi pœna intenduntur.
- XXXIII. Ubi pœna est arbitraria an rectius minuatur.
- XXXIV. An ad pœnam exigendam Bellum suscipi possit.
- XXXV. An Reges jus habeant puniendi quasvis personas Jus Naturæ & Gentium violantes.
- XXXVI. An detur Bellum pœnale propter delicta adversus Deum commissa.
- XXXVII. An ad Religionem Christianam propagandam Bellare liceat.
- XXXVIII. An adversus Christianos quia tales, vel eos qui Christi Legem pro vera quidem habent, sed circa ejus interpretationem hallucinantur.

I. Consideratis Factis ut possent reparari, quomodo ea porro consideranda sunt ?

Grot. l. 2.
c. 20. §. 1.
n. 1.
Grot. d.
c. 20. §. 1.
n. 1.
l. 131.
de. V. S.

¶. **U**T punienda.

II. Quid est pœna ?

¶. Pœna est malum passionis, quod infligitur ob malum actionis: seu pœna est noxæ vindicta & delictorum coercitio.

III.

III. *Quid est malum passionis ?*

℞. (a) *Passionis malum*, est omne id, quod per modum coactionis, & pro imperio, alicui imponitur propter malum actionis, seu propter delictum præcedens, sive in agendo, sive in omitendo consistat; omissio enim comprehenditur hic sub actione. Huc referuntur operæ, quæ alicui pro pœna injunguntur, ut si quis condemnetur ad metallum, ergastulum, extruendum valium &c. si scilicet tantum considerentur ut molestæ, & ut passiones propter præcedens delictum; si enim considerentur ut Operæ debitæ vi Summi Imperii, etiam invito possunt injungi, sed pœna non sunt.

Grot. d. c. 20. §. 1. n. 1. Puff. l. 8. c. 3. §. 4. Kul. pis b. c. Ziegl. a. liter.

IV. *Quid dicendum est de incommodis, quæ patiuntur aliqui ob Morbum contagiosum, aut Corpus Mutilum, aut alias impuritates ?*

℞. Quamvis respectu Dei pœnæ possint vocari, & etiam ita appellari soleant, tamen hominum respectu pœnæ non sunt; quia hæ requirunt & præcedens delictum & Superioris Sententiam. Hinc etiam ante Sententiam latam carcer pro pœna haberi non potest, sed tantum pro custodia.

Grot. d. c. 20. §. 1. n. 3. Puff. l. 8. c. 3. §. 4. circa finem.

V. *An aliquem pœna licet afficere ?*

℞. Jure naturæ non tantum æquum est, ut qui malum fecit, malum ferat, verum etiam Præcipitur, ut delinquentes puniantur; nam eadem opera, qua prohibet delicta, Præcipit pœnam, & Lex, nisi sit imperfecta Sanctione non caret.

Mattb. de crim. tit. quibus modis crim. extingui. c. 5. n. 3.

VI. *Pœna an pertinet ad Jusitiam Assignatricem seu Distributivam, an ad Expletricem seu Commutativam ?*

℞. Pertinet ad Expletricem seu Commutativam, quia est tantum

Ziegl. b. c. §. 1. n. 2. & de jur. maj. l. 1. c. 8. n. 10. & 11. Puff. l. 8. c. 3. §. 1. in med.

G g 3

Art. 1. (a) Quandoquidem sensationibus injucundis affici possit Mens Independentem a Corpore; Hinc poterit educi distinctio inter pœnas; Aliæ scilicet Mentem independentem a Corpore, Aliæ verò Mediante Corpore suo afficiunt.

Grot. l. c. tantum collatio rei cum re, seu solum confertur poena cum
§. 1. n. 2. delicto: si hoc sit magnum vel parvum, & poena est magna
aliter. vel parva. Sicut in Emptione est collatio Mercis cum Nummis,
Grot. c. quanquam alibi Merx eadem plus, alibi minus valet, itemque
20. §. 2. Nummi. Hinc quoque est cur ad hanc Aequalitatem & Propor-
n. 3. §. tionem observandam, poenae magnitudo non tantum nude spec-
§. 33. tetur, sed cum respectu ad patientem; nam multa eadem pau-
Feld. §. 2. perem onerabit, secus quam Divitem, & vili ignominia leve erit
§. Kulpis. malum, honorato grave.
paulo ali-
ter. Str.

Ex. 1. tb.

29. Puff.

l. 8. c. 3.

§. 5. in

fin. aliter.

Ziegl. b.

c. §. 3.

de jur.

maj. l. 1.

c. 8. §. 11.

Puff. l. 8.

c. 3. §. 7.

Grot. c.

20. §. 3.

n. 1. ali-

ter.

Grot. c.

20 §. 3.

n. 1.

Grot. l. 2.

c. 1. §. 9.

n. 2. c. 8.

§. 20.

Puff. l. 8.

c. 3. §. 7.

in med.

vid. ta-

men

Grot. l. 2.

c. 14. §. 6.

n. 2. in

fin.

VII. Cui competit jus puniendi ?

R. Recta ratio dicat, hoc Jus competere Superiori, seu illi, qui in Civitate habet Majestatem: infligitur enim poena propter Legis transgressionem post Cognitionem factam & Sententiam latam, quod Jus tantum competit ei, qui habet Summum Imperium, vi cujus Leges fert, & transgressores punit. Hinc omnia mala, quibus quis in Bello subjicitur, huc non pertinent, licet inferantur propter praecedens delictum.

VIII. *At eo ipso dum alius peccat, me Superiorem & se inferiorem facit, & quasi ex Hominum Censu se detrudat in bestiarum numerum, quae Homini subjacent?*

R. Delictum Imperium nec confert, nec adimit, nec Superiorem nec inferiorem facit; alias uxor Maritum, filius Patrem, servus Dominum, subditus Regem punire naturaliter possit: & si in Naturali Libertate degam, & alius contra me delinquat, Reparationem damni & Cautionem per modum Belli exigere licet.

IX. Quid si Superior aequae nocens sit ?

R. (b) Officio judicis nihil decedit, licet sit indecorum & Legum Reverentiam valde minuat, si exactor Justitiae iisdem vitiis maculatus sit, quae in aliis vindicat; videtur enim non vitiis irasci, sed eorum dulcedinem aliis invidere.

X.

Art. 9. (b) Non agit nomine suo, sed Principis sive summi Magistratus, Cujus voluntatem in tali casu exequitur.

X. *An Homo potest ab Homine puniri tantum puniendi causa, seu ut solam voluptatem capiat ex pœna?*

R. Non; nam Homo ita alteri ipsa consanguinitate alligatur, ut nocere ei non debeat, nisi Boni alicujus consequendi causa; & ad pœnam veniendum est, non quasi dulce sit punire, sed utile. Dictat enim Ratio Homini, nihil agendum esse, quo noceatur Homini alteri, nisi id Bonum aliquot habeat propositum. In solo autem inimici dolore ita nude spectato nullum est Bonum, nisi falsum & imaginarium, quale in Divitiis supervacuis, multisque aliis rebus ejusmodi reperitur. Et quò Homines negligunt rectum rationis usum, eò ad vindictam sunt pro-niores secundum illam Sententiam Juvenalis.

Ziegl. b. c. §. 3. n. 2. Puff. l. 8. c. 3. §. 7. in med. Grot. b. c. §. 3. n. 2. aliter. Grot. c. 20. §. 4. n. 2. §. 5. n. 1. 2. §. 3.

———— quippe minuti

*Semper & infirmi est Animi exiguique voluptas
Ultio; continuo sic collige, quod Vindicta
Nemo magis gaudeat, quam Femina.*

XI. *Quæ ergo Utilitates justam faciunt pœnam?*

R. Quæ sumuntur ex Fine pœnarum. Finis pœnæ Alius est Internus, qui est Satisfactio Justitiæ, & hunc etiam Deus in omni pœna intendit; (c) Alius Externus, qui præterea aliquid utile atque Bonum erga Societatem Civilem respicit; aut Utilitatem ejus qui peccavit, aut ejus cujus intererat, aut indistincte quorumlibet.

Kulpis h. c. §. 6. Grot. c. 20. §. 6. n. 2. Struv. Ex. l. th. 33.

XII. *Quæ pœna respicit primum Finem?*

R. Quæ constituitur in Emendationem, peccantem reddens meliorem, Medendi modo, qui est per contraria. Nam quia omnis Actio, præsertim vero Deliberata ac frequens, quamdam gignit sui Proclivitatem, quæ adulta Habitus dicitur; ideo vitiiis, quam-

Grot. c. 20. §. 7. n. 1.

Art. 11. (c) Societas Civilis, sive Qui eam repræsentant sibi in scopum non proponunt dirigere Actus Internos, sed tantummodò Externos, quibus Tranquillitas Publica conciliari possit, pœnisque avertuntur homines ab actionibus externis, quæ eam turbare possunt.

quam primum fieri potest, adimenda est Illecebra, quod fieri rectius nequit quam si Dolore quodam subsequente Saporem Dulcedinis amittat.

XIII. *Quibus hac punitio competit naturaliter ?*

Puff. l. 8. e. 3. §. 10. Ziegl. b. c. §. 7. n. 2. Kul. pis. Ex. 9. §. 3. Grot. c. 20. §. 7. n. 2. aliter. **R.** Istis quibus naturaliter competit Imperium; in Familia Patrifamilias, ita ut pro natura Negotii aliquid asperioris disciplinæ adhibere possit, ut diximus h. l. cap. 5. parem fere Potestatem obtinent, quibus loco Parentum Juventus gubernanda datur, ut sunt Tutores, Præceptores, & Magistri, qui citra modicam coercionem Officio suo vix satisfacere possunt; (*d*) quamvis hæ correctiones proprie pœna non sint, verum vi Imperii Paterni vel similis competant. In Civitate Magistratui; ita tamen, ut hoc genus pœnæ ad mortem usque procedere non possit; cum absurdum videatur aliquem Emendationis causa in eum statum redigere, ut Emendationis Specimen exhibere non possit, nisi eo modo, quem reductivum vocant, in quantum ingeniis insanabilibus melius est, i. e. minus malum emori, quam vivere, quando certum est vivendo pejores evasuros. (*e*) Castigatio, quæ fit verbis, magis consilium & admonitio videtur, quam pœna; & si fiat vehementioribus verbis, non tam communi aliquo jure est concessa, quam vel Jure imperii, vel Amicitix Lege.

XIV. *Quæ pœna respicit Finem Secundum ?*

Grot. c. 20. §. 8. Puff. l. 8. c. 3. §. 11. **R.** Ne ille cujus intererat, non peccatum esse, posthac tale quid patiatu ab eodem, aut ab aliis. Illud tribus modis curari potest: primum, si tollatur qui deliquit; deinde si vires nocendi ei adimantur; postremo si malo suo dedoceatur delinquere. Hoc, scilicet ne ab aliis lædatur, qui læsus est, punitio non quavis, sed aperta atque conspicua, quæ ad Exemplum per-

Art. 13. (d) Quandoquidem Hæ Correctiones, ob oculos alterius Cul-pam ejus subjiciant, ab eoque agnitam, Molestum atque injucundum in ta-lem incidisse ei sit; Quare eo respectu pœnarum nomen sortiri non possent?

(e) Castigatio quæ fit verbis, pœnæ quoque nomen propriè sic dictæ veniet.

pertinet, obtinetur. Unde est, quod pœnæ infligi soleant in Locis Celebribus, & cum terribili Apparatu, ut horror vulgi animis incutiatur.

Puff. d. c. 3. §. 11. Of. b. c. §. 8.

XV. Cui competit Jus exigendi hanc pœnam ?

R. Isti soli, penes quem est Summum Imperium; etsi in nonnullis Civitatibus Legislatores etiam privatis hoc jus permittere soleant. Sic Germanicis Nationibus ante Christianismum usitata erant certamina singularia, quæ alicubi nedum satis defueta sunt, alicubi autem, ubi Officio suo recte & cum Immortali Laude funguntur Imperantes, hodie sub pœna Capitis prohibita sunt.

Grot. c. 20. §. 8. n. 2. alter. Boecler. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 15. Frantz. Ex. 12. q. 6. Bacer. de bel. & duell. l. 2. c. 2. §. 4. & seqq. Thoma. sius de duell. var. gen. mor. c. 1. §. 25. & seqq. Const. Ser. El. Brandenb. de duellis. Grot. d. c. 20. §. 8. n. 5. Ziegl. h. c. §. 8. Grot. c. 20. §. 9. Puff. l. 8. c. 3. §. 12.

XVI. Quid si quis versetur in Locis, ubi copiam Judicis habere non potest, vel in Statu Naturali extra Civitatem ?

R. Adversus eum, qui me insultat, defendere me possum, interdum etiam Jure Belli ipsum occidere; si desistat, injuriam illatam vindicare citra auctoritatem Publicam non licet. Jus enim Naturæ vult, ut me non amplius lædentem amem propter Cognationem, quam inter nos constituit, non autem ut eum lædam.

XVII. Qua utilitas respicit Tertium Finem ?

R. (f) Utilitas indistincte quorumlibet, qui Finis eandem habet Partes, quas Ille qui ad læsum pertinet. Nam aut hoc agitur, ne qui uni nocuit, aliis noceat, quod sit eum tollendo, aut debilitando, e. g. Arma ipsi auferendo aut constringendo, ita ut nocere nequeat, vel emendando: aut ne alii impunitate illecti aliis quibusvis molesti sint, quod ex suppliciiis confpicuis obtinetur seu Exemplis; quæ ideo adhibentur, ut unius pœna metus sit multorum, ut pœnæ genere cæteri deterreri possint.

Grot. c. 20. §. 8. n. 2. alter. Boecler. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 15. Frantz. Ex. 12. q. 6. Bacer. de bel. & duell. l. 2. c. 2. §. 4. & seqq. Thoma. sius de duell. var. gen. mor. c. 1. §. 25. & seqq. Const. Ser. El. Brandenb. de duellis. Grot. d. c. 20. §. 8. n. 5. Ziegl. h. c. §. 8. Grot. c. 20. §. 9. Puff. l. 8. c. 3. §. 12.

H h

XVIII.

Art. 17. (f) Utilitati quoque pœnam luentis prospicitur, eo ipso quod ad utilitatem aliorum pœna ipsi infligitur; nam eò securus est, aliique a Malo ipsi inferendo coercentur.

XVIII. *Cui competit Jus exigendi hanc penam?*

Puff. d. c. 3. § 13. Ziegl. b. c. §. 9. Qsland. b. c. §. 9. Grot. c. 20. §. 9. n. 5. alter. **R.** Isti qui Summum Imperium habet, & cui à Summo Imperio hoc est concessum: (*g*) sic quando apud quosdam Populos, & Patribus in liberos, & Dominis in servos, conceditur Jus puniendi plenum etiam ad mortem usque, est particula quædam Imperii Auctoritate Publica exercendi. (*b*) Si punitio aut vindicta fiat in illis Locis, atque inter illas personas, quæ certis Judiciis non subsunt, vel adversus piratas, id ad Jus Belli pertinet, quod à Potestate pœnas exigendi diversum est. In piratas enim ac prædones cum omnium hostes sint, quilibet homo miles est.

XIX. *An Leges Humanæ, quæ interfectionem quorundam hominum permittunt, intersectoribus Jus verum præstant etiam apud Deum, an tantum inter homines impunitatem?*

Ziegl. b. c. §. 17. Puff. l. 8. c. 3. §. 24. Grot. c. 20. §. 17. **R.** Leges Humanæ verum Jus præstant etiam apud Deum, quando Naturæ & Divinis Legibus non sunt contrariæ; id quod ex Finium connexionem constare debet; Nam prout Fines obtineri possunt, vel non, ita & pœnæ possunt remitti vel intendi. Interim hæc Regula tenenda est, ubi Lex dolori indulget, pœnam humanam tollit, non vitium, ut in Marito, qui adulteram uxorem aut adulterum occidit: si vero Lex periculum respiciat futuri mali ex dilatione pœnæ, censenda est Jus ac potestatem Publicam privato concedere, ita ut jam privatus non sit. Sic qui hostili animo venit ad delendam Patriam, fures nocturni, latrones, & populatores agrorum nocturni recte occiduntur, quoniam serum est Legis Auxilium expectare.

Ant. Matth. de crim. l. 48. tit. 5. c. 2. §. 6. § 7.

XX.

Art. 18. (g) Quandoquidem pœnæ illæ privatè infligerentur, ad exemplum Domesticis atque Liberis, potiusquam aliis Hominiibus in genere fiebant.

(*b*) Pœnæ quoque infligi possunt Pyratibus, ut eò alii Pyratæ, aliive homines ab arte Pyratice exercenda deterreantur.

XX. *An omnes actus vitiosi puniri ab hominibus possunt ?*

℞. Non : primo enim Actus mere interni , ut Cogitatio de peccato aliquo , Cupiditas , & Desiderium , quia Civilis Societas his non læditur , non sunt puniendi ; etiamsi casu aliquo , puta per confessionem subsecutam ad notitiam aliorum perveniant ; modo in externos non influant , tunc enim veniunt in Æstimationem ; quia ad qualitatem & quantitatem meriti seu delicti maximum momentum adferunt , & multum interest , an dolo , an vero culpa quis delinquat ; item an cogitaverit tantum de stupranda Virgine , an vero etiam eam prostraverit tametsi perficere non potuerit. Secundo puniendæ non sunt culpæ minores & quasi quotidianæ ; nam ab omni penitus peccato & semper abstinere supra humanam est conditionem , ut nunc est ; unde dictum fuit cognatum esse homini peccare : tamen qui ob Corporis habitum , in Animum transeuntem , ut in quibus Bilis prævalet , iracundi sunt , vel quorum Temperamentum est sanguineum sunt ad venerem proni , per adultam consuetudinem peccant , puniri solent ob culpam præcedentem ; quia aut neglecta sunt remedia , vel ultro attracti in animum morbi. Tertio quædam peccata interdum ideo non puniuntur , quia citra convulsionem Civitatis tolli nequeunt , ut lupanaria in quibusdam Civitatibus. Quarto illa vitia humana , quæ ex corruptione mortalium communi resultant , quamdiu in enormes actus non erumpunt , non sunt punienda , ut avaritia , ambitio , inhumanitas , ingratus animus , & in genere talia vitia , quibus opponuntur Virtutes , quarum natura coactionem repudiat.

XXI. *An ignoscere aut veniam dare licet interdum ?*

℞. Licet ; sive pœna penitus tollatur , ut fit in Dispensatione , sive minuatur , ut fit in Mitigatione ; & non solum ante , sed & post Legem pœnalem latam. Si enim Majestas totam Legem tollere potest , etiam Vinculum ejus circa personam aut factum singulare , manente de cætero Lege.

Grot. c.
20. §. 19.
n. 1. §. 2.
Puff. l. 8.
c. 3. §. 14.

Ziegl. b.
c. §. 19.

Puff. l. 8.
c. 3. §. 14.
in fin.
Grot. d. c.
§. 20.
n. 1. in fin.
§. n. 2.
Seld. de
J. N. §.
G. l. 6. c.
6. p. 728.
§. seqq.
Boeckl.

differt. ad
Grot. l. 3.

p. 100.
Grot. c.
20. §. 21.
22. §.
24. n. 2.
Ant.

Math.
de crim. l.
48. tit. 19.
c. 5. n. 1.

XXII. *At Legislator aliquo modo Legibus suis obligatur, & sic post Legem latam, quæ pœnalis dicitur, non videtur posse Dispensare circa pœnam vel eam mitigare?*

Grot. c. 20. §. 24. Puff. 18. c. 3. §. 16. Ziegl. h. c. §. 22. Et O. siand. aliter. Grot. d.c. 20. §. 22.

R. Post Legem pœnalem major quidem videtur difficultas, & quatenus Legis Auctor ut Pars Civitatis spectatur, Lege sua interdum obligatur, non vero quia Civitatis ipsius Personam atque Auctoritatem sustinet. Nam quia talis est, potest Legem etiam totam tollere, quia Legis Humanæ natura est, ut à voluntate humana pendeat, non in origine tantum, sed & in duratione; non debet tamen Legis Auctor Legem tollere, nisi probabiliter de causa, peccaturus alioqui in Regulas Justitiæ Gubernatricis. Ante Legem pœnalem, ubi Jus Scriptum non est, & pœnæ sunt arbitrariæ, Dispensatio facilius obtinet; quia quamvis naturaliter, qui deliquit, in eo statu sit ut puniri possit, non tamen semper necessario punitur, sed hoc pendet ex connectione Finium, ob quos pœna instituta est, cum ipsa pœna. Quare si Fines illi per se morali Estimatione necessarii non sint, ut si sit peccatum paucissimis cognitum, cujus proinde Publica traductio non necessaria sit, sed potius damnosa; aut alii Fines ex opposito occurrant non minus utiles vel necessarii, ut in eo, qui Bene-merita aut sua aut Parentum repensari digna culpæ opponit; vel si Fines in pœna propositi alia via obtineri possint, ut in eo, qui verbis emendatus est, aut læso verbis satisfacit, adeo ut ad eos Fines pœna jam opus non sit. Interdum tamen hæc tria occurrere possunt, vel ut pœna omnino sit exigenda, ut in pessimi exempli sceleribus; aut ut omnino non sit exigenda, ut si Bonum Publicum omitti eam exigat, vel ut liceat utrumvis. Secundo tamen casu, scilicet & post & ante Legem pœnalem hoc non faciendum est, nisi causa subsit probabilis, & delictum tale sit, ut Aggratiatio, ut loquuntur, possit locum habere; ad quod homicidium referri non potest, vel delicta, quæ Lex Divina, aut recta Ratio, Gentiumque Consensus capitis supplicio puniri jubet. Quæ autem sint causæ probabiles, licet præcise definiri non possint; tenendum tamen est, majores esse debere post Legem, quam quæ ante Legem spectabantur; quia Legis Auctoritas, quam servari utile est, ad causas puniendi accessit.

XXIII.

XXIII. *Quotuplices sunt Cause liberandi aliquem à pœna Legis ?*

R. Causæ solent esse aut Intrinsecæ vel Extrinsecæ. Intrinseca, cum si non injusta, dura tamen est pœna ad Factum comparata; quamvis proprie loquendo, quando certæ Circumstantiæ occurrunt, quæ delicti atrocitatem, qualem Lex præsupponit, minuunt, ex æquitate potius pœna mitigetur etiam ab inferiore Magistratu, quam dispensetur. Aliud enim est æqua Legis Interpretatio, aliud Dispensatio.

Grot. c. 20. §. 25.
Ferd. Vajq.
Contr. illust. l. 1. c. 36.
aliter.

XXIV. *Quæ sunt Cause Extrinsecæ ?*

R. Aut Meritum aliquod antecedens ipsius delinquentis, vel Majorum ejus; aut alia res, quæ ipsum commendat, ut Insigne Artificium; vel si delinquens omnino sit necessarius ad conservationem Status; aut Spes magna sit fore ut peccatum Insignibus Factis eluatur; vel si Intercessio Magnatum interveniat; aut si ratio Legis saltem particulariter cesset in hoc Facto, de quo agitur: nam quanquam ad sustinendam Legis Efficaciam satis sit ratio universalis sine repugnantia contrariæ rationis; tamen cessatio rationis, etiam ejus quæ particularis est, efficit, ut Lex facilius & minore cum damno Auctoritatis solvi possit; ut si sint Leges Sumptuariæ, quarum ratio Generalis est voluntas Legislatoris, Particularis verò, ne inutilibus & immodicis Sumptibus privati exhauriantur; Dives aliquis, qui has Leges transgreditur, quia in eo cessat hæc ratio legis particularis, facile Dispensationi locum faciet. Sic est justa Dispensandi Causa, si delictum per ignorantiam quamvis omni culpa non carentem, aut per animi infirmitatem superabilem quidem, sed difficulter superabilem committatur. Interdum multitudo delinquentium gratiæ locum facit, ne pœna, quæ ad servandam Societatem inventa est, ad Civitatem evertendam valeat.

Grot. c. 20. §. 22.
n. 1. §. 26.
Puff. l. 8. c. 3. §. 16.
in med.

XXV. *Ut ergo recte æstimemus pœnam, quotnam sunt consideranda ?*

R. Duo; id, ob quod pœna infligitur, & Finis propositus. Ob quod, est meritum; Finis propositus, est utilitas ex pœna. Puniendus nemo est ultra meritum, & intra meriti modum magis vel minus peccata puniuntur pro utilitate.

Grot. c. 20. §. 28.

H. h. 3

XXVI.

XXVI. *In merito seu delicto quotnam veniunt examinanda ?*

Grot. c. 20. §. 29. *Puff. l. 8. c. 3. §. 19.* *Osiand. b. c. §. 29. aliter.* *Puff. l. 2. c. 4. §. ult. in med.* **R.** Examineda veniunt Causa, quæ impulit, Causa, quæ retrahere debuit, & personæ Idoneitas ad utrumque. Vix quifquam gratis malus est, aut si quem malitia propter se ipsam delectat, is ultra modum humanum processit. Pars maxima ad peccandum ducitur Affectibus, quorum aliqui impellunt ad declinandum malum, & maxime naturales sunt, ideoque inter Appetitus, honestissimi; & quæ Mortis, carceris, doloris, aut summæ egestatis vitandæ causa injuste fiunt, maxime excusabilia videri solent. Cæteri Appetitus ad bonum aliquod tendunt vel verum, aut imaginarium. Vera bona sunt Virtutes & earum Actiones, quæ ad peccatum nunquam ducunt, omnes enim Virtutes sibi invicem adhærent; sed sunt alia Bona Realia, quæ ad Malum impellere possunt, & sunt aut Delectantia, aut quibus Delectantia obtinentur; Hæc Utilia vocantur, ut Possessionum abundantia; licet interdum præbeant occasionem peccandi. Imaginaria verò Bona; sunt Excellentia super alios, quatenus à virtute & utilitate se jungitur, & interdum à sola Nativitate desumitur, vel Munere, cui quis præfectus est; & vindicta, quæ ex inimici dolore voluptatem capit: quæ quomagis à Natura abeunt, eo sunt foediora, & delicta propterea commissa minus excusabilia.

XXVII. *Causa, quæ à delinquendo abstrahere debuit, quoti-plex est ?*

Grot. c. 20. §. 30. *Puff. l. 8. c. 3. §. 20.* *Str. Ex. 48. th. 4. §. seqq.* **R.** Alia Generalis est, scilicet injustitia, eo major, quo majus alteri damnum infertur. Ideo primum locum obtinent delicta consummata, deinde, quæ ad actus aliquos, sed non ad ultimum processerunt: in quibus tanto quidque est gravius, quanto ulterius processit. In utrovis genere ea injustitia eminet, quæ Publicum Ordinem perturbat, ut est crimen Læsæ Majestatis, ac proinde Plurimis nocet. Sequitur ea, quæ Privatos tangit. Maxima hic est, quæ ad Vitam adimendam ducit; proxima, quæ Familias perturbat, quarum fundamentum est Matrimonium; Postrema, quæ res singulas expetibiles spectat, sive directe

directe subtrahendo, sive dolo malo causam dando damno, quod secuturum probabile est; sic in incendio & perosso Aggere multorum summæ calamitates & Mortes spectandæ sunt. Alia est specialis, interdum enim ad injustitiam generalem aliud accedit vitium, puta impietas in Parentes, inhumanitas in Propinquos, ut in parricidio, ingratus animus in Beneficos; gravius enim afficit ab amico, quam ab hoste illata injuria. Non parum quoque refert, quo in loco aut tempore delictum fuerit perpetratum. Sic scœdius est in Templo stuprum committere, quam in caupona. Sic in Confessu Judicum pulsari gravius est, quam intra privatos Parietes. Sic gravius delinquit, qui se inebriat die Precibus singulariter destinato, quam qui alio die &c.

XXVIII. *An etiam vita anterior simul cum delicto in Æstimationem venit ?*

R. Affirmatur; apparet enim major pravitas, si quis sæpius deliquit; quia habitus mali actibus sunt pejores. Et hinc isti, quibus alioqui non malis, forte aliorum exemplo aut data occasione seductis, subito aliqua peccandi dulcedo subrepsit, mitius puniuntur, quam isti, qui peccandi habitum contraxerunt, & totum vitæ genus immutarunt, nisi sit delictum atrocius.

Grot. c.
20. §. 30.
u. 3. &
Ziegl. ibi.

XXIX. *Personæ aptitudo, quidnam confert ad æstimandum meritum seu delictum ?*

R. Personæ aptitudo, aut ad considerandas causas avertentes, vel ad succumbendum affectibus incitantibus; Quare considerari solent Temperamentum, Ætas, Sexus, Educatio, & circumstantiæ actionis. Nam pueri & fœminæ & crassi ingenii homines maleque educati, justis & injustis, licitis & illicitis discrimina minus habent cognita: & in quibus Bilis prævalet, iracundi sunt, & quorum Temperamentum est sanguineum, ad Venerem proni sunt, tum vero huc Juventus, illuc Senectus inclinat. Hæc tamen non ita simpliciter accipienda erunt: sed in pueris distinguendum erit, an doli sint capaces nec ne; inter fœminas utrum simpliciores sint, an vero nequitia Sexum superent; &

Grot. c.
20. §. 31.

Ziegl. b.
c. §. 31.

in

Grot. c. in crassi ingenii hominibus, an inter Moratiores versati sint, an non ;
20. §. 31. utrum delictum Juri Naturæ, an Juri Positivo repugnet ; in
n. 1. §. 2. iracundis an habuerint justam iræ causam, an non &c. Inter-
 rim ex ira & metu delicta commissa minus odiosa sunt, quam
 quæ ex voluptatis nascuntur desiderio, quod & minus efficaci-
 ter movet, & differri & aliam sibi materiam sine injuria quæ-
 rere facilius potest. Hinc omnino illud tenendum est, quò
 Animi eligentis Judicium debilius est, & magis impeditur na-
 turalibus Causis, eò delictum minus est.

*XXX. At vero in pœnis requiritur passio, quæ par est delicto, sem-
 Talio ; ergo nec plus nec minus debet pati is, qui punitur,
 quam is, adversus quem delictum commissum est, & sic hæ
 Cautiones sunt superflua?*

Grot. c. *¶.* Quando par passio requiritur in pœnis, id non ita accipi
20. §. 32 debet, quasi qui alteri nocuit deliberato & sine causis culpam val-
n. 1. de minuendis, tantundem nocementi nec amplius ferre debeat ;
 nam sic par esset periculum innocentis & nocentis ; nec satis caveretur
 hominum securitati, si malis non immineret major metus à Le-
 gibus, quam Bonis à malorum petulantia : Præterea evenit ut
 interdum delicta quædam non consummata puniantur tanquam
 consummata, ut si quis hominis occidendi causa cum telo am-
Præf. l. 8. bulaverit. His adde, quod Talio absolutus & strictus in plu-
c. 3. §. 17. rimis delictis non possit habere locum, e. g. adulterio, stupro,
 fœdo concubitu, crimine læsæ majestatis &c. Nec etiam in inju-
 riis, quæ corpori inferuntur commode potest locum habere, sic
 si rusticus rustico colaphum impegit, & percussus alteri repo-
 nere debeat, quomodo æquilibrium accurate servari poterit, &
 quomodo constabit, qualiter libratus prior colaphus fuerit. Un-
Bod. de de sequitur, istos, qui Talionem requirunt, tantum innuere
Rep. l. 6. velle, pœnas delictis proportionatas esse debere, ne scutica dig-
c. ult. num horribili Flagello sectemur, aut securim meritum scutica so-
Habm. ad leave cædamus. Ideoque consummatis criminibus major debet
Wesemb. poena respondere ; sed quia morte nihil est gravius, eaque itera-
de just. ri non potest, intra eam necessario consistitur, additis tamen
§. jur. interdum pro merito cruciatibus.
n. 13.
Grot. c.
20. §. 31.
in fin.

XXXI.

XXXI. *Quomodo ergo spectatur magnitudo pœnæ ?*

℞. Cum respectu ad patientem; quia enim est læsio, quæ pro diversitate objecti, quod læditur, est magna vel parva; Quare consideranda omnino est persona punienda; alias uni eidemque delicto mox major, mox minor pœna imponeretur. Nam multa eadem pauperem onerabit, divitem non onerabit: & vili ignominia leve erit malum, honorato grave; & hæc est intrinseca taxatio pœnæ, cui interdum accedit causa extrinseca, quæ est ingens periculum ab eo, qui deliquit; plerumque autem necessitas exempli, quæ nasci solet ex generalibus invitamentis ad peccandum, quæ reprimi nisi acribus remediis nequeunt.

Grot. c.
20. §. 31.
Puff. l. 8.
c. 3. §. 25.
Str. Ex. 1.
ib. 32.
Grot. c.
20. §. 34.

XXXII. *Quæ sunt ista invitamenta ?*

℞. Invitamenta præcipua sunt Consuetudo & Facilitas. Sic ob facilitatem furtum de pascuo gravius punitur, quam furtum de domo: & apud quosdam Gentes furtum à domestico commissum, quam ab extraneo. Consuetudo facti, seu ubi aliquod vitium in publicos mores abiit, etsi aliquid detrahat de culpa in Judiciis, tamen ubi Leges sunt ferendæ, efficit ut eidem reprimendo pœna sit intendenda, seu pœnæ acrimoniam flagitat, ut in duellis coercendis.

Grot. c.
20. §. 35.
Puff. d.
l. 8. c. 3.
§. 23. cir-
ca fin.
Const.
Elect.
Brand de
duellis.

XXXIII. *Alterâ pars Juris aggratiandi, in quo consistit ?*

℞. Ubi pœna est arbitraria, potius ad minuendam eam debemus esse prompti, quam ad augendam, & faciliores ad absolvendum, si fieri possit, quam ad condemnandum; seu Judex pœnam, si tuto poterit, remittat, sin minus temperet.

Grot. c.
20. §. 38.
Ziegl. b. l.
l. 16. D.
de pan.

XXXIV. *An ob pœnæ causam Bellum suscipi potest ?*

℞. (i) Bellum pœnale nullum est, ut supra diximus, quia pœna exigitur propter transgressionem Legis, quæ à Superiore inferioribus seu subditis tantum præscribitur; & Bellum inter pares, seu qui tales se credunt, geritur.

Grot. c.
20. §. 38.
Et l. 2.
c. 1. §. 2.
aliter.

I i

XXXV.

Art. 34. (i) Ex definitione pœnæ, principiisque antea positis, atque a Grotio Confirmatis; patet, circa Bellum pœnale, Auctoris Nostri opinionem esse falsam.

XXXV. *An ergo Reges & qui par jus Regibus obtinent, non habent Jus pœnas infligendi quibusvis personis, Jus Naturæ & Gentium inhumaniter violentibus?*

Ofand. ad Grot. c. 40. §. 50. Grot. d. c. 20. §. 40. aliter. Kulpis Ex. ad Grot. 9. §. 7. in fin. & 8. aliter.

R. (k) Non; quia punitio requirit subjectionem ejus, qui punitur, seu est effectus Imperii & Judiciï, quod non exercetur, nisi in subditos. Et quemadmodum Rex Hispaniarum non potest punire peccata, quæ in Gallia committuntur, ita nec peccata barbarorum, qui barbaramente vivunt, & quorum peccata cedunt in offensam Dei & peccantium perniciem, nisi ipsi subjiciantur. His adde, quod par sit ratio peccatorum, quæ contra Jus Naturæ committuntur, nisi cedant in alterius Regis injuriam, & sic barbaros punire debent propter fornicationem, furtum, & ebrietatem, quod est absurdum.

XXXVI. *Daturne Bellum pœnale propter delicta adversus Deum commissa?*

Ofand. ad Grot. c. 20. §. 44. Grot. d. c. 20. §. 44 n. 1. aliter. Kulpis d. Ex. §. 9. aliter.

R. Non, 1. quia non datur Bellum pœnale propter delicta contra Jus Naturæ commissa, ut modo diximus. 2. quia omnes Gentes è persuasione suæ Religionis ita damnarent alias Gentes, & sic in toto Mundo esset Bellum Universale in universas Gentes. 3. quia quamvis Deum offendant, tamen suarum Possessionum habent Dominium, quod ipsis invito sine facto ipsorum, ne quidem à Rege ipsorum auferri potest, multo minus ab alio Rege Bello, quod non est justum sine injuria vel inferenda vel illata.

XXXVII. *An ergo Religio Christiana Bello non potest propagari?*

Tbuan. ad Henr. IV. in præf. Hist. tom. 1. Grot. c. 20. §. 48. Ofand. h. l. jung. Adam Pifetzckia Kra-

R. Non; nam falsa persuasio de Deo est morbus menti inhærens, ad quem proinde curandum non iis, quæ in corpus tantum penetrant, sed doctrina & sedula institutione, quæ in Animum leniter instillata descendit, opus est; & alia omnia pro arbitrio Civilis Magistratus sanciantur; sola Religio non imperatur, sed ex percepta Veritatis opinione, accedente Divini Numinis Gratia, bene præparatis Mentibus infunditur. Quo accidit,

Art. 35. (k) Jure Naturæ, atque Civili, non Jus est, ad omnes culpas aliorum, pœnas extendere; distinguendique sunt accuratè Casus in quibus, licita est pœna, ab iis in quibus fit illicita.

accidit, quod ubi quis Religione ducitur, in eo nullum habent momentum vexatio & dolor; stet illic licet carnifex, licet tor-
tor ferrum & flammam admoveat, non quid passurus, sed quid
facturus sit cogitabit.

*nichfeld.
in tract.
de relig.
vi, car-
cere, tor-
mentis
non pro-
pag.*

XXXVIII. *An Arma possunt sumi adversus Christianos, ideo quia
Christiani sunt?*

ꝛ. Non; quia in Disciplina Christiana nihil est, quod Hu-
manæ Societati noceat, imo nihil quod non proficit; & eorum Con-
ventus non sunt bachanalia, aut Cœtus turbandæ Paci, sed
Virtutum Scholæ. Hinc qui in tales sæviunt, ipsi in ea causâ
sunt, ut puniri juste possint, imo à Deo puniendi. Multo ma-
gis qui Christiani sunt, & in eos sæviunt qui Christi Legem pro
vera habent; sed de quibusdam, quæ aut extra Legem sunt,
vel in Lege sensum videntur habere ambiguum, & ab antiquis
Christianis non eodem modo sunt exposita, dubitant, aut
errant, supplicii qui eos grassantur, perinique faciunt. Nec ad-
mittendæ sunt Hæ Excusationes, nova omnia metuenda esse,
præsertim Cœtus: Nam neque metuenda sunt Dogmata, quam-
vis nova, si modo ad Honestâ omnia, atque ad exhibendam
Superioribus obedientiam ducant; nec suspecti esse debent Cœ-
tus Proborum Hominum, & qui latere non quærunt nisi co-
gantur.

*Grot. d.
c. 20.
§. 49.*

*Grot. c.
20. §. 50.
n. 1.
Boecl. 2.
Inst. Pol.
c. 4.
p. 144.
Disp.
pol. 12.
p. 377.*

C A P U T XXI.

De Pœnarum communicatione.

I. *Quid sit pœnarum Communi-
catio.*

II. *Quotuplex.*

III. *Quibus modis Rectores te-
neantur ex subditorum delicto.*

IV. *Quomodo ex patientia.*

V. *Unde scientia in Imperanti-
bus præsumatur.*

VI. *Quomodo teneantur ex re-
ceptu.*

VII. *An delinquentem dedere te-
neantur.*

I i 2

VIII.

- VIII. *An dediti nec recepti Cives maneat.*
- IX. *Quid si delinquens in locum Asyli confugiat.*
- X. *Quid sint Asyla.*
- XI. *Ex quo jure puniendus sit delinquens, qui non quidem deditur, sed à Populo apud quem est punitur.*
- XII. *Quomodo subditi teneantur ex delicto Imperantium.*
- XIII. *An subditi in Superiorum delicta non consentientes puniantur.*
- XIV. *Quomodo pœna Universitatis, & pœna singulorum differant.*
- XV. *Pœna jus in Universitatem an semper, & quamdiu duret.*
- XVI. *An exemplum Dei delicta Parentum in liberis post tres Generationes punientis, Homines imitari possunt.*
- XVII. *An pœna ut Honores & Præmia ad posteros transeant.*
- XVIII. *An & quatenus sine ulla alicujus delicti communicatione damnum sentire possimus.*
- XIX. *Quomodo alieni peccati occasione malum aliquando patiamur.*
- XX. *An Fidejussor se ad Mortem obligare possit.*
- XXI. *An ad Exilium.*
- XXII. *An Civitas liberis occasione delicti Paterni ea auferre possit quæ habituri erant à Civitate.*
- XXIII. *An ergo nemo ob delictum alienum puniri possit.*
- XXIV. *Quid dicendum sit de Legibus, quæ liberos vel cognatos ob crimen Patris vel cognati puniunt.*
- XXV. *An subditi recte puniantur ob Regis delictum.*
- XXVI. *An Deus populum ob Davidis peccatum puniverit.*
- XXVII. *An delinquentis Heres de pœna teneatur.*

I. Quid est pœnarum Communicatio ?

Grot. l. 2. c. 21. §. 9.

Pœnarum communicatio est, qua alius quam qui deliquit, occasione delicti propter factum suum præcedens pœnæ fit particeps, & punitur hic non tam ex alieno, quam ex suo delicto.

II.

II. *Quotuplex est?*

R. Duplex, aut Civitas tenetur ex facto singulorum; vel singuli tenentur ex facto Civitatis. Grot. c. 21. §. 2. §. 7. Puff. l. c. 3. §. 28.

III. *Quibus modis Rectores aliorum in crimen veniunt?*

R. Duobus modis, patientia & receptu. d. c. 21. §. 2. n. 2.

IV. *Quid juris circa patientiam?*

R. Rectores aliorum si sciant subditos delinquere, prohibere possunt & debent, & si non faciant, ipsi delinquant: sic Pater, qui scit filium suum delinquere, & prohibere potest, & non facit, ipse delinquit; sic Dominus, Ephori & omnes, quorum Officium est, ut alios regant, veniunt in communionem delicti & poenæ. Idem ad delicta a subditis patrata pari ratione referri debet; veniunt enim hæ Regulæ ex Naturali Æquitate; sic Reges qui patiuntur ut subditi exerceant piraticam & non prohibent, tenentur ad Damnorum Reparationem. Pariter autem concurrere debent facultas prohibendi, scientia, & non prohibito, ut quis ex facto alieno teneatur. d. c. 21. §. 2. n. 2. 3. 4. 5. Ziegl. b. l. Grot. l. 2. c. 17. §. 20.

V. *Unde præsumuntur Imperantes scire?*

R. Facile præsumuntur scire, quæ conspicua sunt, & quæ sunt frequentia: & ut dictum fuit a Veteri Oratore; quod à multis fit à nemine ignorari potest. d. c. 21. §. 2. n. 4.

VI. *Quid juris de receptu adversus poenas?*

R. Civitas, apud quam degit delinquens, alterutrum facere debet, aut ut ipsa interpellata pro merito puniat nocentem, vel ut eum permittat arbitrio interpellantis; sive sint subditi perpetui, sive post crimen commissum ab aliis ad alios confugiant, & fiant subditi temporarii. c. 21. §. 4. n. 1. Horn. l. 2. c. 2. §. 18. Grot. c. 21. §. 4. n. 9.

VII. *An ergo Rex vel Populus non stricte tenetur ad dedendum?*

R. Non; nam quia talis delinquens, dum apud nos reperitur, subditus noster est, in eum habemus Imperium, non alius. d. c. 21. §. 4. n. 3.

& sic nos, ipsum, non alius, punire possumus, quamdiu apud nos est. Ne autem delictum ipsius videamur probare, & sic nos participes facere, eum aut dedere, vel punire debemus; quamvis fontes deposcentibus interdum optio detur, quo cumulatius satis fiat. Imo jus hoc deposcendi ad pœnas, eos qui extra territorium profugerunt, apud plerofque Europæ Populos circa ea demum crimina usurpatur, quæ Statum Publicum tangunt, aut quæ eximiam habent facinoris atrocitatem. Minora mutua dissimulatione transmitti invaluit, nisi Fœderis Legibus aliter venerit.

Grot. c.
21. §. 5.
" 5.

VIII. *An isti, qui à Civitate sunt dediti & non recepti ab aliis, Cives manent ?*

R. Si alter Populus concessio jure non utatur, erit is qui deditus est eo loco, ut à suo Populo possit puniri aut non puniri, ut multa sunt delicta, in quibus utrumvis fieri potest. Nam hæc deditio, quæ nihil aliud est quam civem alterius Populi Potestati permittere, ita ut de eo statuatur quod voluerit, jus nullum dat aut adimit, quia tantum est factum, quod executionis juris alieni tollit impedimentum; sed Decreto aliquo aut Judicio, nisi Lex aliqua factum velit haberi pro re judicata, opus est; & sic Jus Civitatis, ut & Jura & Bona alia non amittuntur, nisi interventu vel Decreti vel Judicii vel Legis, & sic manebunt ei cujus fuerant. Si deditio accepta sit & postea casu aliquo reversus sit, is qui fuerat deditus, is Civis non erit, nisi ex novo Beneficio.

Grot. c.
21. §. 4.
" 7 8. *Alber. Gent.*
l. 3. c. 17.
p. 628.

IX. *Quid si delinquens in locum Asyli confugiat ?*

R. Asylia profunt illis, quos immeritum odium insectatur, vel qui deliquerunt casu aliquo; non autem eis qui commiserunt, latam culpam, & quod Societati Humanæ aut Hominibus aliis sit injuriosum: Nam qui initio Jura ista constituerunt, infelicibus quidem misericordiam, at his qui malo animo injuriam intulerunt, pœnam expectandam voluerunt. Et si quis deliberato animo hominem occidat, vel Civitatis Statum turbet, aut aliud crimen committat, hunc sanctissimum Dei Altare non patrocinator; sed aut puniendus, vel dedendus, aut certe amovendus est.

Grot. c.
21. §. 5.
" 1. *Seld.*
l. 4. c. 2.
Ant.
Matt.
de crim.
l. 48. tit.
18. c. 5.
" 17.
Kulpis.
Ev.
Grot. h. c.
§ 1. *in fin.*
Inst. Jur.
Publ. p.
489.

X.

X. *Quid ergo sunt Asyla?*

R. Sunt loca publica Auctoritate ad Innocentiæ Auxilium & Præsidium constituta, ut interim Causæ Justitiæ cognoscatur. *Grot. c. 21. §. 6. n. 1.*

XI. *Quando delinquentem ipsi punimus & non dedimus, secundum quæ Jura est puniendus; an secundum Jura Loci, ubi deliquit, an secundum nostræ Civitatis Jura?* *Ofland b. l. Ziegl.*

R. Quod si id ejus accusatur delinquens, non sit vetitum Jure Naturæ aut Gentium; res adjudicanda erit ex Jure Civili Populi, unde venit; si secus, secundum nostræ Civitatis jura; Jus enim Naturæ & Gentium pœnas non determinat. *Grot. c. 21. §. 6. n. 2.*

XII. *Quomodo à Summa Potestate culpa transit ad subditos?*

R. Si consenserint in crimen, aut consensu ac suasu Summæ Potestatis aliquid fecerint, quod facere non licebat. *Grot. c. 21. §. 7. n. 1.*

XIII. *An ergo qui non consenserunt, non puniuntur?*

R. Quanquam regulariter Decreta, in quæ major pars consensit, habeantur pro Decretis Universitatis, sicut etiam pauci dissentientes teneantur ea observare, & exequi; tamen in delicto aliter se res habet, & ad eos non pertinet, qui aut non consenserunt, vel aliorum sententiis victi sunt. Ita tamen ut interdum Civitati adimantur, quæ habet communia, scilicet Muri, Navalia, Naves Bellicæ, Arma, Ærarium, Agri Publici &c. & sic etiam Infantes damnum aliquod sentiant. At si singuli, ob delictum Universitatis citra consensum suum, ea amittant quæ ipsorum sunt propria, injustum est. *Puff. l. 8. c. 3. §. 28. Grot. d. c. 21. §. 7. n. 2. Puff. d. l. Horn. l. 2. c. 7. § 11. Ziegl. h. l.*

XIV. *An ergo pœna Universitatis & pœna singulorum differunt?*

R. Affirmatur; singulorum pœna interdum est Mors; mors verò Civitatis est, si evertatur aut dissolvatur; singuli in servitutem pœnæ nomine rediguntur; Civitas verò servitutem Civilem subit in Provinciam redacta; singuli Bona sua amittunt Confiscatione, sed Civitati adimuntur, quæ habet communia, ut modò diximus. *Grot. c. 21. §. 7. n. 2. & 3. Puff. d. l.*

XV.

XV. *An pœna ob delictum Universitatis semper exigi potest?*

Grot. c.
21. §. 8.
n. 1. Puff.
l. 8. c. 3.
§. 29.

℞. Quamdiu isti non sunt extincti, per quos ad Universitatem meritum deducebatur, ipsum quoque meritum, ac proinde pœnæ debitum, quod sine merito pœnæ non potest subsistere, non extinguitur, & sic pœna exigi potest: iis autem extinctis, exigi non potest. Licet enim Universitas duret, quia idem Corpus manet, quanquam particulis succedentibus; quædam tamen de Universitate primo ac per se & sic semper dicuntur, quamdiu Universitas durat, ut habere Ætarium, Leges, & similia; quædam non - nisi derivatione à singulis seu propter singulos; sic doctam dicimus Universitatem, & fortem, quæ plurimos habet tales, & hæc tamdiu dicuntur, quamdiu hi singuli vivunt. Ex hujus genere sunt Meritum vel delictum, quod singulis ut habentibus Animum, quem Universitas per se non habet, competit.

XVI. *At Deus etiam delicta Parentum in liberis post tres Generationes punire potest?*

Grot. c.
11. §. 8.
n. 5. §.
§. 14. n. 1.
Osiand.
l. l.

℞. Aliud est jus Dei, aliud hominum; Deus jus Domini plenissimum habet ut in Res nostras, ita in Vitam nostram, quod sine ulla causa & quovis tempore auferre cuivis, quando vult, potest; & si liberos alicujus præmatura aut violenta Mor-te rapiat, in ipsos Jure Domini, non pœnæ utitur. Secus quam Homines, qui Jus in Vitam subditorum limitatum, & non - nisi propter meritum seu delictum præcedens receperunt.

XVII. *An Honores & Præmia ad Posterios transeunt?*

Grot. c.
21. §. 8.
n. 5. in
fin. Puff.
d. l.

℞. Honores & Præmia accipere ob Bene-merita Majorum possumus; quia Beneficii ea est materia, ut in quemvis etiam in immeritum & gratis conferri possit; pœnæ non item.

XVIII. *An autem ob delictum alterius, de quo nullo modo participavimus, nullum plane damnum sentire possumus?*

Grot. c.
21. §. 10.

℞. Damnum directe datum, quo aufertur alicui, id ad quod quis

jus proprium habet, non sentimus, propter delictum alterius, citra factum nostrum præcedens; damnum verò per consequentiam, quo fit, ut quis non habeat, quòd alioqui habiturus fuisset, si alius non deliquisset, sentire possumus citra factum nostrum; sic Parentum Bonis confiscatis Liberi sentiunt quidem incommodum seu damnum per consequentiam; quia Bona illa eorum futura erant, si à Parentibus ipsorum delictum non fuisset commissum, & ad ultimum spiritum fuissent conservata; sed proprie poena non est, nec damnum directe illatum; Hinc etiam ea, quæ liberi à Natura habent, ut Vita, Corpus, membra &c. aut aliunde eis tribuuntur, Liberis incolumia manent. Sic cum ex delicto majoris partis, quæ personam Universitatis sustinet, Universitas in culpa est, eoque nomine amittit Bona communia, Libertatem Civilem, Muros, & alia commoda; sentiunt damnum etiam singuli Innocentes, sed ea in re, quæ ad ipsos directe non pertinebat, sed per consequentiam, seu ad Universitatem.

Grot. l. 2.
17. §. 2.
l. 2. c. 21.
§. 10. n. 2.
l. F. 24.
fin. & ibi
Bischof.

XIX. An non occasione peccati alterius interdum aliquid mali quis patitur?

R. Affirmatur; verum peccatum alterius non est causa proxima hujus mali, sed propria commissio: sic quando quis pro delinquente Fidejebet, non ex delicto, sed ex sua Sponsione tenetur. Atque hinc fit, ut malum illi ferendum mensuram accipiat, non ex delicto alterius, sed ex potestate quam in Promittendo habuit.

Grot. c.
21. §. 11.
Puff. l. 8.
c. 3. §. 32.

XX. An ex Fidejussione aliquis occidi potest?

R. Non; quia nemo Jus tale habet ad Vitam, ut eam sibi adimere, aut ad adimendam obligare possit, ut supra diximus. Idem intelligi debet de Membris; nam & in ea Jus Homini datum non est, nisi Corporis servandi causa.

Grot. c.
21. §. 11.
n. 2. &
l. 2. c. 19.
§. 5.

XXI. An Fidejussor se potest obligare ad Exilium?

R. Quamvis alias liberis Patribus-familias liberum sit de sua Civitate statuere, ut diximus; tamen, Fidejussor non recte se obligat

Puff. l. 8.
c. 2. §. 32.
in fin. Str.

Ex. 47. 1b. obligat ad Exilium; tum quia illud pœna est proprie sic dicta;
39. Gr. c. Nam si Exilium immerito tanquam talis pœna spectaretur, hac
21. §. 11. n. ratione, delinquens ad exilium Condemnatus non puniretur; tum
3. aliter. quia non interest Civitatis, ejusmodi civem, qui non deliquit,
§ Ziegl. ex Civitate exigere. Exinde sequitur, quod tantum se possit obli-
h. l. gare, quando pœna est Pecuniaria; vel in aliis delictis, de reo
 sistendo sub certa Pecuniæ Summa, si non sistatur.

XXII. *An Civitas liberis auferre potest occasione delicti Paterni, qua habituri erant à Civitate?*

Grot. c. R. Affirmatur; si hoc jus pendeat à voluntate Civitatis: sic
21. §. 11. proditorum & perduellium liberi sæpe Honoribus excluduntur,
n. 3. in id quod Parentibus in pœnam redundat, dum sciunt, Liberos
fin. §. §. ipforum inglorios victuros; sed in Liberis pœna non est, Civitas
16. §. c. enim de his pro arbitrio disponere potest.
17. §. 3.

XXIII. *An ergo nemo, qui delicti est immunis, ob alienum delictum puniri potest?*

Grot. c. R. Nemo potest puniri ex delicto alieno, si proprium fac-
21. §. 12. tum nullum præcedat: aptitudo enim ad pœnam ex merito ori-
Puff. d. c. tur, meritum autem est personale, quippe ex Voluntate ortum
§. 33. habens qua nihil est magis nobis proprium. Et neque Virtutes,
Ziegl. b. neque vitia Parentum liberis sunt imputanda.
c. 3. §. 12.

XXIV. *Quid ergo dicendum est de Legibus, qua Liberos vel Propinquos Capite puniunt, propter crimen Paternum vel Cognati?*

Grot. c. R. Istæ Leges sunt injustæ; nam unusquisque ex suo admis-
21. §. 14. so sorti subjicitur, nec alieni criminis successor constituitur.
§. 15. Hinc prægnans mulier mortis supplicio affici non potest. Quam-
Matth. vis autem Liberi non possint puniri propter delicta Parentum,
decrimin. tamen ea ipsis possunt denegari, de quibus modo dictum fuit.
l. 48. tit.

2. c. 3. XXV. *Ea qua de Liberis dicta sunt, possuntne applicari ad Popu-
 lum vere subditum?*
§. 10.

R. Affirmatur; nam Contractus, qui ex natura Consociatio-
 nis oritur, seu ejus Corporis, cujus Caput est Rex, & Cœteri
 ejus.

ejus Membra; vi cujus Contractus totum Corpus seu major ejus pars, vel ille in quem Jus totius Corporis seu integri est translatum, reliqua Membra obligare potest, non pertinet ad delicta, sed ad Negotia licita ex probabili causa suscepta. Hinc etiam isti, quorum Consensus non accessit, vel factum aliud, quod per se sit poena dignum, non obligantur, licet interdum damnum inde sentiant.

Grot. c. 21. §. 17. n. 1. l. 2. c. 5. §. 17. c. 14. §. 11. n. 2. l. 3. c. 2. §. 2 Ziegl. b. c. §. 17. aliter.

XXVI. *At Deus ob Davidis peccatum Populum pestilentia affecit, & quidem ut David censet innocentem.*

R. Deus qui in Vitam ipsorum habebat Jus Plenissimum, non Populum, sed Davidem sic punivit; Regis enim supplicium est, subditis orbari.

Grot. c. 21. §. 17. n. 2. Ziegl. & Osiand. b. l. & §. 14. aliter l. 1. c. 3. §. 8. n. 16.

XXVII. *An Heres delinquentis de poena tenetur.*

R. Heres de cæteris Debitis tenetur non de poena; quia heres personam defuncti repræsentat, non in meritis, quæ sunt mere Personalialia, & propter quæ poena imponitur, sed in Bonis, quibus cohærent ea, quæ alicui debentur. Nam Dominium rerum introductum fuit ad servandam æqualitatem, id est, ut unicuique suum tribueretur. Hinc si ultra Delictum quo defunctus obnoxius erat poenæ, nova quædam causa obligationis exstiterit, ad ejus executionem Heres teneri potest. Sic, *verbi gratia*, ad Heredem transire poterit poena pecuniaria Defuncti, sive mortuus fuerit, post Sententiam latam, sive tantum post litem contestatam; quia modò Judicis sententiæ ante mortem defuncti latæ, modò liti inchoatæ, & post mortem defuncti Judicatæ, Contractus nomen & vis tribuuntur.

Grot. c. 21. §. 19. l. 2. c. 10. §. 2. Grot. c. 21. §. 20. Digest. de obligat. & Action. Lib. 42. Tit. 1. Leg. 6. §. 3. Lib. 44. Tit. 7. Leg. 26. Lib. 50. Tit. 17. Leg. 58. 139. & 164.

CAPUT XXII.

De Causis Belli injustis.

I. <i>Quid sit causa Belli injusta.</i> II. <i>Quotuplices sint.</i> III. <i>Quenam sint ista Causa injusta.</i> IV. <i>An Inventionis titulo res ab aliis possessas occupare possimus.</i> V. <i>An Libertatis desiderium in Populo subdito justa sit Belli causa.</i> VI. <i>An voluntas alios Regendi quasi naturaliter servos, seu dignos servitute & ad ipsorum commodum.</i> VII. <i>An titulus Universalis Imperii, quem quidam tribuunt Imperatori Romano.</i> VIII. <i>An detur Monarchia U-</i>	<i>niversalis.</i> IX. <i>An Ecclesia habeat Jus in Populos ignotos.</i> X. <i>An spes concepta ex Divinorum Vaticiniorum explicati- one justa sit Belli causa.</i> XI. <i>An Bellum juste geratur ad consequendum id quod non ex Jure stricto, sed aliunde, e. g. Liberalitate, Gratitudine, Misericordia, aut Virtute similis debetur.</i> XII. <i>An Bello ex justa causa suscepto, interdum vitium ex animo agentis accidere possit.</i>

I. *Quid est Causa Belli injusta?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 2. R. *Causa Belli injusta est, quando quis citra præcedentem injuriam vel inferendam vel illatam alii Bellum infert.*

II. *Quotuplices sunt?*

Grot. c. 22. §. 1. R. *Sunt varix, interdum plane nulla nec justifica, nec sua-*
foria; quod possumus dicere, non esse crudelitatem, sed feritatem, cui,
11. 2. & §. voluptati sævitia est. Nam sine causa in Bella ac Pugnas ferri,
2. c. 20. mera est insania malum sibi quærens. Plerique Suasorias ha-
§. 5. n. 3. bent, & Justificas plane non curant. Tales sunt isti, quibus
c. 22. §. 3. pro Fœdere, proque Justitia est Ensis. Alii, Causas quasi-
d. c. §. 4. justificas adferunt, quæ expensæ ad Rectam Rationem injustæ
A. B. tit. 17. & ibi reperiantur.
Lim.

III.

VI. *An voluntas alios Regendi quasi naturaliter servos, & dignos servitute, & quia hoc ipsis utile est, juxta Bellandi causa sit?*

Grot. c. 22. §. 12. Horn. l. 1. c. 3. §. 1. Puff. l. 6. c. 3. §. 4. **R.** Non; quamvis enim cuidam aliquid sit utile, tamen mihi non licet id ei per vim imponere. Nam his, qui Rationis habent usum, Libera esse debet utilium & inutilium Electio, nisi alteri Jus quoddam in iis quæsitum sit. Adde quod nullum sit naturale Imperium, nec naturale servitium; & aptitudo ad parendum alteri non tribuit Imperium; alias interdum Pater filii, Dominus servi, Rex subditi &c. servus esset.

VII. *An titulus Universalis Imperii, quem quidam tribuunt Imperatori Romano?*

Grot. c. 22. §. 13. Jac. Gotthofr. ad l. 9. de l. Rbod. de factu. Linn. l. 2. c. 8. **R.** Stultum est credere, Imperatorem Romanum in remotissimos & incognitos hactenus Populos jus Imperandi habere; hæc enim sententia nullo Jure nititur; & habent alii Populi & semper habuerunt suos Imperantes, suas Leges, & sua Jura, quæ ipsis inivitis citra ipsorum factum, nemo jure auferre unquam poterit.

VIII. *An ergo Monarchia Universalis non datur?*

Grot. c. 22. §. 13. n. 1. in fin. Henr. Kipping. in not. & animad. in axiom. Gall. Auberii de præterf. Regis Gall. super imperium **R.** Non; ut enim Navis aliqua ad eam magnitudinem pervenire potest, ut regi nequeat, sic & Hominum numerus & Locorum distantia tanta esse potest ut unum Regimen non ferat; ita ut sit talis Monarchia Humanis Consiliis altior, & morali Æstimatione impossibilis. Imo videtur esse contra Dei Arbitrium & Providentiam, qui Orbem terrarum non uni vel alteri concessit; sed cum tam dispares Limites posuerit Orbis partibus, & tam diversa Populorum Ingenia condiderit, videtur omnino voluisse ut essent diversa Regna & diversa Imperia. Præterea omnium Seculorum historia de Imperiorum Regnorumque discretionem hoc testatur.

IX. *An Ecclesia habet Jus in Populos ignota hæcenus partis orbis Terrarum?*

Grot. l. c. §. 13. Ziegl. b. c. aliter. Thom. **R.** Negatur; quia Christus ipse, à quo omnis Potestas Ecclesiastica fluxit, & cujus Vita Exemplar Ecclesiæ quatenus tali, propositum est, negavit Regnum suum esse de hoc Mundo.

X. *An*

X. *An spes concepta ex Divinorum Vaticiniorum explicatione, justa est Belli causa?*

ꝛ. Non; nam præterquam, quæ nondum impleta sunt Oracula interpretari certo nequeant sine Prophetico Spiritu; etiam rerum certarum latere nos possunt Tempora. Ac postremo Prædictio, nisi expressum adsit Dei Mandatum, jus nullum dat, cum Deus quæ prædixit, sæpe per improbos homines, aut pravas actiones ad exitum ire permittat.

XI. *Si quis mihi aliquid ex liberalitate, gratia sive Gratitude, Misericordia aut Virtute simili, non ex propria justitia debeat, an si sponte id non velit præstare, Armis consequi licet?*

ꝛ. Sicut in Foro hoc exigi non potest, ita nec Armis deposci. Nam qui Beneficium dedit, nullum habet jus (idem dicendum de aliis similibus Virtutibus) ad reposcendam Gratiam; alioquin Contractus esset non Beneficium. Et non convenit, Beneficia fœnerari, aut in Calendario scribere. Cumque res honesta sit, referre gratiam, definit honesta esse, si necessaria sit, neque gloriosa res est, gratum esse, nisi tutum sit ingratum esse.

XII. *An Bello ex Causa justa suscepto, interdum potest accidere vitium ex animo Agentis?*

ꝛ. Affirmatur; ut si Causæ justæ accidat Gaudium acquiescentis malo alieno sine boni respectu; vel profunda cupido Imperii & Divitiarum, & hæc, ubi causa Justifica non deest, peccatum quidem arguunt, ipsum tamen Bellum proprie injustum non faciunt; unde nec ex tali Bello Restitutio debetur.

Campar-
nel. de
monarch.
Hist. Au-
verius
diç. lib.
aliter.
Grot. c.
22. §. 14.
de mari
lib. c. 6.
Becm. in
hist. geog.
§. civ.
part. 2. c.
1. §. 7. O.
fund. ad
Grot. b. c.
§. 14.
Ziegl. de
jur. maj.
l. 1. c. 33.
§. 52.
Grot. c.
22. §. 1.
Osiand.
Grot. c.
22. §. 16.
c. 20. §. 20
Boecl. de
act. in-
grat. 139.
Ziegl. b. c.
§. 16.
Grot. c.
22. §. 17.
Ziegl. h. c.
§. 17. ali-
ter.

CAPUT XXIII

De Causis Belli dubiis.

I. <i>Quenam sint causa Belli dubia.</i> II. <i>Quenam sit Causa hujus incertitudinis.</i> III. <i>Quid si quis errans Factum injustum putet quod revera justum est.</i> IV. <i>Quid si hesitet.</i> V. <i>Quid si post Examen aliquod Animus in alterutram partem inclinet, sed tamen cum formidine injusti propter rationem non penitus certam.</i> VI. <i>Quid si ab utraque parte probabilia se ostendant Argumenta.</i> VII. <i>Quid si Sententia sint alternantes circa Bellum & Pacem.</i> VIII. <i>Quibus & quot modis vitari possit ne Controversia in Bellum erumpant.</i> IX. <i>Quomodo per Colloquium</i>	<i>evitetur Bellum.</i> X. <i>An Partes per semetipsas Congredi debeant, An satius sit per Legatos.</i> XI. <i>Quomodo Bellum per Compromissum vitetur.</i> XII. <i>An Partes Arbitri Sententia stare cogantur.</i> XIII. <i>Quomodo denique Bellum vitetur per Sortem. An hoc Certamen singulare referri possit.</i> XIV. <i>Cujus sit querere Conditiones ut Bellum vitetur. An is qui Documenta non habet sufficientia, quibus Possessorem de injuria sua Possessionis convincat Bellum licite gerat.</i> XV. <i>Quid si Jus sit ambiguum, & Neuter possideat, aut ex aequo uterque.</i> XVI. <i>An Bellum utraque ex parte justum esse possit.</i>

I. *Quenam sunt Causae Belli dubiae?*

℞. Sunt Causae, de quibus non semper certo constat, an justae an injustae sint.

II. *Quanam est Causa hujus incertitudinis?*

Puff. l. 1. c. 2. §. 4. ℞. Quamvis nostra Disciplina, quae in Actionibus Humanis confi-

considerat quid justum, & quid injustum sit, talibus Fundamenti nitatur, ut exinde Genuinæ Demonstrationes, quæ ad solidam Scientiam præbendam sunt aptæ, deduci queant, æque certa sit, ac Disciplina Mathematica; tamen quia Applicatio fieri debet ad Facta, quæ sæpe obscuram & dubiam habent Interpretationem, in illa major videtur esse Latitudo, quam in Disciplinis Mathematicis. Sic potest in Bello dubium oriri de Facto, ob quod Bellum movetur, an justum, aut injustum sit; quo in casu ad hoc principium attendendum est, ubi præcedit injuria, ibi Bellum est justum, propterea non est dubium vel incertum; & si constet, cum Facto injuriam esse conjunctam certa & indubitata ratione concludo, Bellum propterea susceptum esse justum.

in fin. §. 9. Bact. in præf. ad Grot. p. 36. Grot. c. 23. §. 1. aliter.

III. *Quid ergo faciendum, si quis erret, & Factum injustum putet, quod reipsa justum est?*

R. Abstinentium omnino à tali Actu, quia vitiosus est propter errorem: putat enim eum esse contra Legem, & sic Legem aspernatur, dum facit quod ex Conscientia erronea putat non esse faciendum, & ea Lege prohibitum esse.

Grot. e. 23. §. 2. c. 26. §. 3. Ziegl. c. 23. §. 2. Puff. l. 1. c. 3. §. 13. in fin.

IV. *Quid si hæsitet?*

R. Et hic abstinentium erit; quia qui dubitat, an Factum justum aut injustum sit, & tamen facit, sciens & volens se periculo peccandi exponit, & Legem contemnit: tamen si necessarium eligenda alterutra ex duabus rebus, de quarum justitia dubitatur & agendum sit; præferre debet dubitans quod minus injustum videtur. Nam in tali Casu, minus malum semper spectatur tanquam Bonum. Si subdito mandetur à suo Principe, ut eum sequatur ad Bellum, de quo dubitat subditus, an sit justum aut injustum; sequi potius debet Principem quam refractarius esse; quia credere debet, Principem non esse tam imprudentem & impium, ut Bellum injustum suscipiat.

Grot. d. c. 23. §. 2. n. 2. §. 3. Ziegl. b. l. Puff. l. 1. c. 3. §. 8. in pr.

V. *Quid si quidam in alterutram partem inclinet, sed tamen cum formidine injusti propter rationem non penitus certam?*

R. Qui carent sufficienti Experientia & Judicio, tenentur au-

Grot. e. 23. §. 4.

Puff. l. 1. c. 3. §. 5. & Myller. Archelog. c. 12. Inst. dire Sapientum consilia. Nam probabilia sunt, quæ omnibus videntur vera, aut plurimis, aut saltem Sapientibus; & inter Istos, aut omnibus, aut pluribus, aut præstantioribus. Et hac via maxime utuntur Reges, quibus Artium momenta edificere aut expendere vix vacat, secundum illam sententiam.

Jur. Publ. p. 148. *Dat sapere Regi turba Sapientum comes.*

Sic Imperatores Christiani vix nisi auditis Episcopis Bella suscipiebant, ut si quid esset, quod Religionem posset injicere, monerentur.

VI. *Quid si ab utraque parte se ostendant Argumenta probabilia sive ex natura intrinseca ipsius Facti, sive extrinseca ab aliorum auctoritate?*

Grot. c. 23. §. 5. R. Id cum accidit, si res parvi momenti sint de quibus agitur, videtur vitio carere posse electio, in utramvis partem ceciderit. At si de Re magni momenti agatur, ut de supplicio hominis Capitali; jam propter magnum discrimen, quod est inter eligenda, præferenda est pars tutior; & sic satius est, nocentem absolvere, quam innocentem condemnare.

VII. *Quid si Sententiæ sint alternantes circa Pacem & Bellum?*

Grot. c. 23. §. 6. R. Quia Bellum est maximi momenti, ut ex quo mala plurima etiam in innocentes sequi soleant; ideo inter Sententias alternantes vèrgendum est ad Pacem.

VIII. *Quibus & quod modis vitare possumus, ne Controversia in Bellum erumpaus?*

Grot. c. 23. §. 7. l. 3. c. 20. §. 46. R. Tribus, quorum Primus est Colloquium, Secundus Compromissum, tertius Sors.

IX. *Quomodo per Colloquium evitatur Bellum?*

Grot. d. c. 23. §. 7. Puff. l. 5. c. 13. §. 3. Albert. Gent. l. 2. c. 1. R. Quando Partes inter se congregiuntur, vel ipsæ vel ipsarum Mandatarii, & per amicam disceptationem Litem componunt. Nam cum hic modus proprius sit Homini; omnia prius Verbis experiri Sapientem decet, quam Armis, ad quem Modum confugiendum est, si uti non licet Priori.

X. *An*

X. *An Partes per se congruere debent, an satius est per Legatos?*

R. Optima Prudentiæ pars est, Colloquia ipsarum Partium neque suaderi, neque suscipi debere, nisi provisus deliberatisque rationibus, quibus Pericula declinentur & Successus promoveantur: hæc enim Colloquia in propria persona, ut loquuntur, interdum Periculis sunt exposita; nec tutum est alienæ Potestati se permittere, ex qua religio Fidei in ludum verti cœpit.

Grot. d. c. 23. §. 7.
Puff. l. 5. c. 13. §. 3.
Albert. Gent. l. 2. c. 1.
Boeckl. d. l. congress. §. coll. prin. §. 23. §. seqq.

XI. *Quomodo per Compromissum?*

R. Quando per amicam disceptationem res componi non potest, forte quia quælibet Pars se solidis rationibus niti putat; proximum est, ut ad Arbitrum eatur, qui hic ab iis, qui non habent communem Judicem, eligitur, ut instar Judicis Litem Arbitrio suo decadat.

Comin l. 3. bist. Lud. xi. Reth. de pac. c. 4. §. 6. §. 7. Grot. c. 23. §. 8. l. 3. c. 20.

XII. *An Partes ergo coguntur stare ejus Sententia?*

R. Ita si Partes se invicem Pacto adstrinxerint, se velle ejus Sententiæ stare; Nam sine tali effectu Finis Arbitri summi redderetur irritus.

§. 46. Puff. l. 5. c. 13. §. 4. Ziegl. ad Grot. c. 23. §. 8. aliter. Grot. c. 23. §. 9.

XIII. *Quomodo per Sortem?*

R. Ubi natura Negotii & Partium facilitas fert, Sorte facillime Liti finis imponi potest; & Sortem Salomon commendat. Sorti affine quid est Certamen Singulare; cujus usus non videtur omnino repudiandus, si duo Reges, quorum Controversiæ alioqui totos Populos gravissimis Malis sint implicituræ, inter se parati sint eas Armis decernere. Videtur enim id, si non ab ipsis Privatis recte fieri, certè à Civitatibus posse acceptari ut minus Malum. Et inter cæteros Francorum Mores hunc Quidam impense laudant.

§. 1. 3. c. 20. §. 42. Prov. 18. v. 18. Ziegl. §. Osiand. b. c. Grot. c. 23. §. 10. n. 2.

XIV. *Cujus est quarere compositionem ut Bellum vitetur?*

R. Magis is tenetur, qui petit, quam qui possidet. Nam
L 1 2

Linna. Chron. Spir. l. 2. c. 30. p. 118. §. seqq.

Grot. c. in pari Causâ, Possessoris potior haberi debet Causa, non Ci-
23. §. 11. vili tantum, sed & Naturali Jure. Atque Hoc addendum est, ab
l. 2. c. 1. eo qui justam Causam habere se scit, sed Documenta non habet
§. ult. sufficientia, quibus Possessorem de injustitia suæ Possessionis
Grot. c. convincat, Bellum licet non indici: quia non habet Jus co-
23. §. 11. gendi alterum, ut de Possessione decedat, ut supra diximus.
in fin.

jung. l. 2.

c. 7. §. 2.

n. 2. in fin.

Grot. c.

23. §. 12.

Quid.

h. l. Str.

Ex. 2. 1b.

53.

XV. *Quid si Jus sit ambiguum, & Neuter possideat, aut ex aquo uterque?*

R. Iniquus censendus erit, qui oblatam Rei controversæ Divisionem repudiabit.

XVI. *An Bellum, ratione habita eorum, qui Principales Belli motores sunt, utrinque justum esse potest?*

Grot. c.

23. §. 13.

n. 2. Ziegl.

b. l.

Grot. c.

23. §. 13.

n. 5. 6. &

7.

R. Justitia causæ, si tantum attendatur ad significationem particularem verbi *Justitia*, & quatenus Convenit actioni ipsæ, penes unam tantum Partem esse potest, ut in lite, ita in Bello: quia facultas moralis vel Jus verum, ad contraria, puta ad agendum, seu ut quis cum effectu agere possit, & ad impediendum, seu ut exceptio opponatur cum effectu, non datur per rei ipsius naturam. At ut neuter Bellantium injuste agat, fieri sane potest: injuste enim agit nemo, nisi qui scit se rem injustam agere; multi autem id ignorant. Sic Juste i. e. bona fide potest litigari utrinque. Multa enim & in Jure & in Facto, undè Jus oritur, fugere Homines solent. Sed in Bello vix est, ut temeritas omnis absit; Nam Negotii gravitas talis est, ut omnino requirat, Bellum suscipi tantummodo ob Causas quam-maxime Evidentes, non verò Probabiles. Tandem si verbum *Justitia*, intelligatur relate ad quosdam Effectus Juris; eo sensu erunt quædam Bella utrinque Justa.

C A P U T X.XIV.

Monita de non temere etiam ex justis Causis suscipiendo Bello.

R. Ubi Jus satis certum est, an statim Bellum sit suscipiendum, an potius remittendum. II. Quid si Rex ob causas leves Bellum suscipiat. III. Quid Regi sit faciendum ut	Bellum periculosum vitet. IV. Quid in tali Deliberatione sit observandum. V. Si Res ita sit perpensa quid porro sit faciendum.

I. Ubi Jus satis compertum est, an statim suscipiendum Bellum, aut etiam semper licitum est?

R. Sæpe nostrum vel Nostrorum Commodum exigit ne ad *Grot. l. 2. c. 24. §. 4. n. 1. §. 7.* Arma veniatur. Nam non tantum Prudentia vult, ut Bello periculoso absteineamus, sed sæpe etiam Justitia Rectoria, quæ ex ipsa Regiminis natura, Superiorem non minus ad curam pro inferioribus, quam inferiores ad Obedientiam obligat.

II. Quid ergo Juris est, si Rex ob Causas leves & magnum secum Periculum trabentes Bellum suscipiat?

R. Tenetur subditis ad Reparationem damnorum, quæ inde oriuntur. Nam etsi non in hostes, in suos tamen veram *Grot. d. e. 24. §. 7. n. 1.* committit injuriam; qui talibus de causis tam gravi malo eos implicat.

III. Ut Rex tale Bellum temere non suscipiat, quid ipsi faciendum est?

R. Si Rex cum Rege altero Bello certandum habeat; *d. c. 24. §. 4. n. 11.* primo sedeat expensurus apud se, an ipse, qui decem millia militum habet, Hosti bis totidem habenti par esse possit: quod si videat, se imparem esse, antequam ille intra fines adsit, mittat Legatos cum Mandatis Pacis causa.

I. 1 3.

IV.

IV. *In hac Deliberatione quid præterea est observandum?*

Grot. d. c.
24. §. 5.

R. Qui deliberant, partim de Finibus non quidem Principalibus, sed minus Principalibus deliberant, partim de Subalternis Finibus, sive Mediis. Finis semper est bonum ali-quod, aut certe mali declinatio, quæ sæpe vicem boni obtinere potest. Media vero strictè sic dicta, unicè in gratiam Finis suscipiuntur, minimè autem propter se quærentur. Quare in Deliberationibus comparandi sunt & Fines inter se, & Medi-orum efficacia ad Fines obtinendos.

V. *Si res ita sit perpensa, quid porro faciendum est?*

Grot. c.
24. §. 9.
d. c. 24. §.
10. n. 1.
§ 2. in
fin. For-
stn. 2.
Ann.
Tac. 21.
Kulpis. b.
c. §. 2. in
fin.

R. Si à jure simul stent Vires, tunc si major Emolumentum spes, quam Damni metus ostendatur, Bellum suscipiendum erit. Et hoc vel maxime locum habebit, cum spes est terrore ac fama Apparatum Belli, nullo aut exiguo Periculo rem confici posse. Unde quia sæva res Bellum est, cumulumque secum trahit injuriarum, & insolentiæ, Reges magis in pacem, quam Bellum inclinent: nihil enim magis est Regium, quam consulere omnium Saluti, quæ Pace obtinetur.

CAPUT XXV.

De Causis Belli pro aliis suscipiendi.

- I. *Qua sint justa causa Belli pro aliis suscipiendi.*
- II. *Qua sit prima & maxime necessaria Causa.*
- III. *An Civis innocens, qui ab hoste ad exitium deposcitur, desereri possit.*
- IV. *An tradi possit ut vitetur imminens aliqui Civitatis excidium.*
- V. *Quinam alii præter subditos, Armis defendendi sint.*

- VI. *An Socii contra spem boni exitus sint defendendi.*
- VII. *Quanam sit tertia Causa defendenda.*
- VIII. *Qua latissima & postrema Causa est.*
- IX. *An justa sit Belli Causa pro subditis alienis, ut ab eis injuria Imperantis arceatur.*
- X. *An mercenaria militiæ sine causa discrimine justa sit.*

I. *Qua*

I. *Quænam sunt iusta Belli causa pro aliis suscipiendi ?*

R. **Q**uæ Causæ iustæ sunt ipsi cujus res agitur, eædem iustæ sunt iis, qui illi opem ferunt.

Grot. l. 2. c. 25. §. 1. & c. 1. §. 2. b. lib. Schutz.

II. *Qua est prima & maxime necessaria Cura ?*

R. Pro Eis qui Familiari vel Civili subsunt Imperio, sunt enim quasi pars Rectoris: tamen non semper singulorum subditorum causa iusta, Armis defendenda est a Regibus, sed tantum ubi id sine omnium aut plurium Subditorum incommodo fieri potest. Rectoris enim officium magis circa Totum, quam circa partes versatur, & quò pars est major, eò ad Totius naturam propius accedit.

vol. 2. Ex. 10. tb. 4. lit. f. d. c. 25. §. 1. & c. 1. §. 8. b. lib. & l. 1. c. 5. §. 3. d. c. 25. §. 2. l. 1. c. 4. §. 7. n. 4. Osiand. ad c. 25. §. 3. in med. a. liter.

III. *An Civis innocens deserere potest, qui ab hoste deponitur ad exitium ?*

R. Si appareat, Civitatem hostium Viribus valde esse imparem, non tenetur istiusmodi hominem cum exitio suo defendere; sic enim & ipsa peribit, & innocens ille haud-quaquam servabitur. Neque ille defensionem postulare potest, vi tacitæ Conventionis Civium inter se, & cum Capite; qua scilicet placuit ab initio, dum coiret Societas Civilis, ut una esset Salus omnium, unum & commune Periculum. Contractus enim ultra Contrahentium mentem non est extendendus, quæ non videtur fuisse ut Civitas se totam obligaret pro Vita unius. Ergo hoc relinquitur misero, ut quantum potest, sibi ipsi consulat fuga, aut auso quamvis periculoso.

Grot. d. c. 25. §. 3. Puff. l. 8. c. 2. §. 5. diff. Ziegl. h. l. Osiand. & Feid. Horn. l. 2 c. 2. §. 14. Horn. l. 2. c. 2. §. 20.

IV. *An vero tradi in manus hostium Civis innocens potest, ut vitetur imminens alioqui Civitatis excidium ?*

R. Videndum est ad quid petatur talis Civis; si certo constet, nec ad cædem postulari, nec ad scelus aliquod; puta si Vir rerum civilium Peritus, aut eximius Artifex petatur, & Civitati post traditionem nihil amplius sit metuendum, tradi potest; quia hinc eadem est ratio necessitatis conservandæ partis, quæ est totius; & unusquisque subditus Civitatem & corpore & bonis conservare cogi-

Grot. l. 2. c. 6. §. 5. & 8. & c. 25. §. 3. n. 3. & 4.

Kulpis. b. c. §. 1. in fin.
Boecl. ad Grot. l. 1. c. 1. §. 6.
Ofwand. b. c. §. 3.
Puff. l. 8. c. 2. §. 5. in fin.

cogitur, propter Imperium quod Civitati in cives ejus competit. Si petatur, aut ad præsentem mortem, aut ad scelus perpetrandum, e. g. formosus Adolescens vel Virgo ad libidinem tyranni implendam, tradi non possunt; quia quidem Imperans subditi caput periculis objicere potest, sed cum facultate pugnandi; subdito quidem mandare potest, sed non quod est contra Jus Naturæ aut Divinum. Et Imperans subditum, citra participationem peccati, tradere non potest. De cætero majoris debet esse pretii Civitati Vita ejus civium, quam ut eam, ad declinandum periculum incertum, aut acquirendum aliquod bonum parum necessarium prodigere velit; neque ad tales usus vitam suam Civis offerre tenetur.

V. Quenam alii, præter subditos, Armis defendendi sunt?

Grot. d. c. 25. §. 4. l. 1. c. 3. §. 21. n. 1. §. 10.
Grot. l. 2. c. 15. §. 13.

℞. Subditis proximi sunt Socii, in quorum Fœdere comprehensum id est; sive in Tutelam sese & Fidem aliorum dederint, sive mutua Auxilia pacti sint. Pactiones autem tales ad Bella quibus justa causa non subest porrigi haud possunt.

VI. Quid si nulla sit spes boni exitus?

Grot. c. 25. §. 4. in fin.
Puff. l. 8. c. 6. §. 14. in med.
Ziegl. b. c. §. 4.

℞. Si meus Socius videat, se hosti Parem non esse, etiam ad junctis meis Viribus, & tamen perseveret in certam perniciem ruere, cum liceat tolerabilibus Conditionibus transigere; stolidus forem, si alieno furori me comitem adjungerem; & nemo ad certum exitum præsumitur se velle obligare, imo nemo potest. Si hoc moraliter certum non sit, sub prætextu quod non sit spes boni exitus, Socius se excusare non potest; quia alias facile omne Fœdus rumpi posset, & Socius omni tempore diceret, sibi nullam esse spem boni exitus.

VII. Quenam est tertia Causa defendenda?

Grot. c. 25. §. 5.
Grot. d. c. 25. §. 6. §. 7. n. 1.
Puff. l. 8. c. 6. §. 14. in fin.

℞. Tertia causa est Amicorum, quibus Auxilium promissum quidem non est, sed tamen Amicitiae quadam ratione debetur, si facile & sine incommodo exhiberi possit.

VIII. Quenam est latissima & postrema Causa?

℞. Hominum inter se conjunctio per communem Humanitatem, quæ

quæ sola ad opem ferendam sufficit; Homo enim in adiutorium mutuum generatus est; & Fortitudo, quæ defendit infirmos, plena iustitia est: præsertim cum nostra quoque facillime interesse possit, ne alium Populum sine iusta causa alius invadat. Sic Homo Hominem defendere cogitur ab injuria alterius: imo si oppressus nisi morte invaloris eripi possit, observato moderamine inculpatæ tutelæ, & iis quæ supra diximus, occidi poterit invalor; luit enim, quod meruit, & satius est, servare innocentem, quam opprimentem, si uterque servari non possit. Hoc tamen casu, si manifestum sit periculum, & suam Vitam & Res alienis præferre quis potest, quia prima Cura est Sui ipsius & Rerum suarum.

IX. *An ergo iusta est Belli Causa pro subditis alienis, ut ab eis injuria Imperantis arceatur?*

℞. Quo casu Subditi justè arma sumunt contra suos Imperantes, eo casu etiam eos rectè defendimus, alias non licet: nam ex eo ipso quod Civiles Societates institutæ sint, certum est, Rectoribus cujusque, speciale quoddam jus in suos subditos sanctum & inviolabile à Deo concessum esse; & ad hoc illa sententia pertinet:

*Spartam quæ tibi contigit orna,
Nobis fuerint cura Mycene.*

Et impedimentum, quod hic est, non tantum est Personale, seu ex Personæ Qualitate, quæ in alios non transit, sed est ex re seu ipso Summo Imperio, quod æquale habet cum altero, & in quod alteri non læso nihil juris competit. Ideoque hoc in Statu Subditis nihil reliquum est præter Libellos Supplices, Preces serias ad Deum, qui non patitur tentari ultra vires, sed aut mutat talis tyranni animum, aut vitam tollit.

X. *Quid de iis dicendum est, qui sine causæ respectu, mercede conducti militant?*

℞. Nullum vitæ Genus est improbius, quam eorum, qui sine causæ respectu mercede conducti militant, & quibus

— *ibi fas, ubi plurima merces.*

Et parum quod suam vendant necem, nisi & aliorum sæpe innocentium venderent: tanto carnifice detestabiliores, quanto pejus est sine causa, quam ex causa occidere. Et Bellum non debet

M m

Schutz.
Vol. 2.
Ex. 10.
ib. 4.
Ofiand.
ad Grot.
c. 25. obsf.
7. in fin.
Grot. d.
c. 25. §. 7.
n. 2. aliter.
Grot. c.
25. §. 7.
n. 1.
Puff. l. 2.
c. 6. §. 4.
Ofiand.
b. c. §. 7.
circa fin.
aliter.
Puff. l. 8.
c. 6. §. 14.
in fin. vid.
supra l. 1.
c. 4. §. 8.
§. seqq.
Ofiand.
b. c. §. 8.
Ziegl.
Horn.
l. 2. c. 12.
§. 10.
Grot.
c. 25. §. 8.
n. 3. aliter
Schutz.
d. Vol. 2.
Ex. 10.
ib. 4. lit.
1. in fin.
Grot. c.
25. §. 9.
Ofiand.
b. c. §. 9.
§. 10.

Grot. c. 25. §. 10. Ziegl. b. c. §. 10. de jur. maj. 1. c. 33. §. 17. J. de excusat. tut. in fin. pr. esse inter Artificia ; nam militare non quidem est delictum ; sed propter prædam militare peccatum est ; imo & propter Stipendium, si id unice aut præcipue spectetur , cum alioqui Stipendium accipere sit omnino licitum. Huc referuntur Præfecti , qui die Stipendii solvendi , aut lustrationis suscipiendæ alios conducunt , vel etiam suam Familiam numerant , imò & defunctos quandoque ; in suum commodum interpretantes illam sententiam Imperatoris , scilicet quod illi qui pro Rep. ceciderunt , in perpetuum per Gloriam vivere intelligantur.

CAPUT XXVI.

De Causis justis , ut Bellum geratur ab his , qui sub alieno Imperio sunt.

I. Quomodo circa Causas Belli agere debeant qui sub alieno sunt Imperio. II. Quid si ipsis edicatur ut militent & Causam Belli injustam credant. III. Quid si dubitent. IV. An rationes Consiliorum Populo sine Reip. periculo edi possint. V. Quid si Subditorum animis per Cause expositionem satisfieri nequeat.	VI. Si de justitia Belli dubitari non possit, an Subditi inviti cogi possint. VII. An captivus ab hoste dimissus ea conditione ne unquam contra ipsum militet. VIII. An in Bello manifeste injusto a Rege suscepto, potest esse aliqua justa subditorum militare recusantium defensio contra Hostem. IX. An ergo hoc modo Bellum ab una parte injustum utrinque justum fieri possit.
- I. Quomodo agendum circa Causas Belli ab illis , qui in conditione parendi positi sunt , ut Filiif. servi , subditi , etiam Cives singuli , si cum Civitatis suæ Corpore comparentur ?

Grot. l. 2. c. 26. §. 2. **S**I aut ad Deliberationem adhibeantur , aut libera ipsis optio detur militandi aut quiescendi , easdem Regulas sequi debent , quas illi , qui suoapte arbitrio pro se aut aliis Bella suscipiunt.

II. Quid

II. *Quid si edicatur ipsis, ut militent, ubi constat ipsis injus-
tam esse causam?*

R. Abstinere omnino debent a tali Bello, & Deo potius quam hominibus, qui à Deo suam potestatem habent, eamque contra Dei voluntatem exercere non possunt, obediendum est; Ergo non omnibus Jussis Regis vel Patris parendum est, sed tantum Justis & æquis, atque iis quæ, salvâ conscientia, præstari possunt. Idcirco non obsequendum erit, si quis persuasus sit, quod imperatur, injustum esse: Nam huic tamdiu ea res pro illicita est, quamdiu eam opinionem non potest deponere.

d. c. 26. §. 3. n. 1. §. 2. in fin. Puff. l. 8. c. 1. §. ult. §. l. 1. c. 3. per tot.

III. *Quod si dubitent an res licita sit nec-ne, eritne quiescendum an parendum?*

R. Parendum plerique censent, contra laudatam vulgo Sententiam, quod dubites ne feceris: Et Respondent, eum qui Theoreticè dubitat, posse Practicè non dubitare; credere enim potest in re Dubia obsequendum esse Superiori. Quæ distinctio inter Judicium Theoreticum, & Judicium Practicum, licet in multis actionibus locum habeat; verior tamen est contraria Sententia; quia qui dubitat Theoretice, debet Judicio Practico eligere partem tutiorem, quæ est abstinere ab obsequio: Nam cum utrumque incertum sit, caret peccato quod ex duobus tutius est; & inobedientia subditi jussi militare in Bello, quod ei videtur manifestè injustum, minus malum est, quam homicidium, præsertim multorum Innocentium. Imo proprie inobedientia non est, ubi enim Imperii est defectus, ibi nulla est Obedientia.

Grot. d. c. 26. §. 4. n. 1. Ziegl. h. c. §. 4. aliter. Horn. l. 2. c. 12. §. 5. d. c. 26. §. 4. n. 4. d. c. 26. §. 4. n. 5.

IV. *Verumtamen hac ratione perire posset Resp. quia plerumque non expedit, rationes Consiliorum edi Populo.*

R. Tametsi hoc verum sit de Causis Suaforiis Bellum, de Justificis verum non est, quas oportet claras esse & evidentes, & proinde tales, quæ palam exponi & possunt, & debeant. Et sane Denuntiationes palam fieri solebant & expressa Causa, ut totum quasi Genus Humanum de justitia Causæ posset cognoscere. Scilicet Prudentia Virtus est Imperantis propria: Justitia vero Hominis, quia Homo est. Adde tamen, si du-

Grot. d. c. 26. §. 4. n. 5. d. c. 26. §. 4 n. 7. Puff. l. 8. c. 1. §. 6.

bium sit omnino illiquidum, fidem Superiori datam non esse negligendam, propter præsumptionem justitiæ, quæ Jussa Superiorum videtur comitari.

V. *Quid si Subditorum Animis per Cause Expositionem Satisfieri nequeat?*

Grot. d. c. 26. §. 5. *u. 1.* *R.* Omnino Officium erit boni Magistratus, Tributa ipsi potius extraordinaria Imperare, quam Operam Militarem: præsertim ubi non defuturi erunt alii, qui Militent; quorum voluntate non tantum bona, sed & mala uti potest Rex Justus, quomodo Deus & Diaboli & impiorum parata opera utitur.

VI. *Si de Causa Belli dubitari non possit, an Subditi inviti cogi possunt?*

Puff. l. 8. c. 2. §. 1. *Horn. l. 2. c. 2. §. 17.* *Grot. c. 26. §. 5. u. 2. aliter* *R.* Affirmatur; quia alias Summi Imperii quod habet Rex in Personas Civium ad Civitatem conservandam, nullus daretur effectus. Et si Subditi tenentur, ex Officii Præscripto strenua manu ultro consulere Bono Publico, multo magis si Summi Imperantis jussum accedat. Imo nisi Imperantibus hæc Potestas in Capita Subditorum competeret, qua hosti eisdem possent opponere, in eminentissimo versaretur Periculo omnium Salus.

VII. *Quid si Captivus ab hoste detentus ut dimitteretur promiserit, quod contra ipsum Arma deinceps non sit gesturus; an iste postea à Civitate sua recte potest obligari, ut contra Promissum suum in talem hostem militet?*

Grot. l. 3. c. 23. §. 7. *Puff. l. 8. c. 2. §. 2.* Quia tali Pacto Civitatis conditio non fit deterior; quippe cui, is qui captus est, si non liberetur, jam habeatur pro mortuo; videtur eum hac lege recepisse, ut illi relinquat facultatem servandi Promissum hosti: nisi in summa Necessitate, ita ut Civitas in periculo versetur, si ille Arma non capiat; hoc enim in casu non videtur se potuisse Obligare, ne alterius vim injustam ad perniciem ipsius & suorum Concivium tendentem repellere queat. Ideoque hoc Pactum tantum de offensivo, non autem de defensivo Bello interpretandum erit, ne nimium constringatur Libertas Naturalis.

VIII.

VIII. *An in Bello manifeste injusto a Rege suscepto, potest esse aliqua justa Subditorum militare recusantium Defensio contra Hostem?*

R. Affirmatur; si certo constet, hostem venire eo animo, ut Regis hostis subditorum Vitæ parcere cum possit omnino nolit, etiam si Innocentes sint. Jus enim Naturæ defensionem hoc in casu concedit, quod Gentium Jure ademptum illis non est. Subditos enim Innocentes & à Belli culpa remotos interficiendi, jus verum & internum, Hostis, Justum quamvis Bellum gerens, non habet; nisi aut ad Necessariam Defensionem, vel per consequentiam & extra Propositum.

IX. *An ergo hoc modo Bellum, quod ab una parte est injustum, utrinque Justum fieri potest?*

R. Negatur: non enim de Bello in se in genere spectato, sed de Privata Hostilitate quæritur, quæ etsi à Jus ad Bellum habente procedat, injusta est, & proinde Juste repellitur.

INSTITUTIONUM JURIS

NATURÆ ET GENTIUM.

LIBERTERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Quantum in Bello liceat, Regulæ generales ex Jure
Naturæ: ubi & de dolis & mendacio.

I. <i>Quid quantumque liceat in Bello, & quibus modis.</i>	I. <i>Quid sit dolus in Actu negativo consistens.</i>
II. <i>An in Bello naturaliter liceant, quæ ad Finem sunt necessaria.</i>	VIII. <i>Quomodo vocetur dolus in Actu positivo consistens.</i>
III. <i>An jus nostrum spectetur ex solo Belli principio, an etiam ex Causis in Bello subnascentibus.</i>	IX. <i>An inter Voces & Res aliqua intercedat differentia. Quid si sint Actus ex Conventione significantes.</i>
IV. <i>An quædam consequenter licita sint, quæ non licerent ex proposito.</i>	X. <i>An Verbi natura sua citra Hominum voluntatem aliquid significent.</i>
V. <i>Quid liceat in eos qui reverà hostes non sunt sed hostibus res subministrant.</i>	XI. <i>Qua ratione Verbis Significatio imposta fuerit, an per Hominum Conventionem.</i>
VI. <i>Quid si non ad hostem sed ad Amicum Vicinum mittantur Merces.</i>	XII. <i>Quotuplex ea Conventio sit.</i>
VII. <i>Quid sit modus gerendi Belli, & an dolo uti liceat.</i>	XIII. <i>in quo consistat Veritas.</i>
	XIV. <i>In quo natura mendacii consistat.</i>
	XV. <i>An</i>

XV. *An dolus in mendacio requiratur.*

XVI. *Quid si Verbum plures habeat Significationes.*

XVII. *Quando Sermone ambiguo uti non liceat.*

XVIII. *Quid dicendum sit de Reservationibus mentalibus.*

XIX. *An mendacium sit si alterius jus non lædatur.*

XX. *Quibus ergo non mentiamur.*

XXI. *An semper aut tantum aliquando falso Sermone apud hostem uti liceat.*

XXII. *An & cur plurimæ Gentes fraudes naturaliter in hostem licitas repudiaverint.*

XXIII. *An liceat aliquem ad id impellere quod ipsi non licet.*

XXIV. *An ergo hostis interfecio non semper & omni modo licita sit.*

I. *Quid licet in Bello, quantum & quibus modis?*

¶ **I**D quod licet, aut nude spectatur, aut ex Promisso antecedente: nude, ex Naturæ primum, deinde ex Gentium Jure. Grot. l. 3. c. 1. §. 1.

II. *Quid ergo per Jus Naturæ licet?*

¶ Ad ea quæ ad Finem juris mei consequendi sunt Necessaria, necessitate sumta, non secundum physicam subtilitatem, sed moraliter, Jure Naturæ jus seu Facultatem habeo, modo nullam contineant turpitudinem: ea enim quæ ad Finem ducunt in Morali Materia, æstimationem accipiunt ab ipso Fine. Sic si Vitam meam aliter servare non possim, licet mihi vi qualicumque arcere eum, qui eam impetit, etiam si forte peccato vacet: quia Jus hoc non proprie ex peccato alterius oritur, sed ex Jure, quod mihi Natura concedit. Sic ubi justum est Bellum, omnis vis justa est, sine qua Jus nostrum obtinere & ad Pacem pervenire non possumus; ut Rerum destructio per incendium, aut aliter, intra temperatum scilicet modum. d. l. 3. c. 1. §. 2. l. 2. c. 5. §. 5. in fin. c. 14. §. 11. Feld. h. c. & Offic. auctor.

III. *An jus nostrum spectatur ex solo Belli principio?*

¶ Non; sed etiam ex Causis subnascentibus, sicut in Foro, post Litem inchoatam, jus sæpe Parti novum acquiritur. Sic qui se aggregant me impetenti, sive Socii sive Subditi, in se quoque Jus tuendi me mihi porrigunt. Sic qui Bello se miscnt, Grot. l. 3. c. 1. §. 3. Str. Ex. 47. tb 51. §. 52. c. 2. §. 2.

cent, quod injustum est, præsertim si ipsi id injustum esse scire possunt ac debent, obligant se ad Sumptus & Damna refarcienda. Imo quia præter Satisfactionem factam pro Sumptibus Belli, & Damnis ab initio Belli, seu tempore suscepti Belli datis, in posterum tamen mihi adhuc eadem facilitate nocere possunt; & is qui est Belli Auctor, & ii qui se junxerunt, nisi Vires eis adamantur; petere potest Victor, ut aut Loca illa, ex quibus noceri potest, cedantur, aut alia præstetur Cautio arbitrio Victoris ex bono & æquo sufficiens, de non offendendo subsequenti tempore. Debet enim secundum supervenientem Statum & Circumstantias præmissas satisfieri Victori, si justitiam Armorum velint interrumpere.

IV. *Licitæ quædam sunt consequenter, quæ non licent ex proposito?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 4. n. 1. §. 3. Puff. l. 2. c. 6. §. 4. Text. d. c. 18. §. 10. R. Ad jus agendi multa consequuntur indirecte & extra agentis propositum, ad quæ directè & per se jus non esset. Sic Navis piratis plena, aut Domus latronibus, tormentis peti potest, etiamsi intra eandem Navim aut Domum sint pauci Infantes, Mulieres, vel alioqui Innocentes, quibus inde creetur Periculum. Idem dicendum est de Obsidionibus Fortalitiorum, quæ Globulis ignitis petuntur: quamvis enim præter intentionem Jaculantium, unus vel alter interficiatur Innocens; tamen cum hoc fiat extra propositum eorum, & majus Bonum ex occupatione talis Fortalitii speretur, quam est Malum, quod hic Innocens patitur, jure fecisse videntur; & Innocens hoc tanquam infortunium spectare debet, quod Rex vel Resp. indicendo vel suscipiendo Bellum, omnes suos Cives vel Subditos posuerit in statum hostilitatis, ut licite ab Hoste offendi & occidi possint. Tamen erga Proximum Caritas, sæpe prohibet uti summo Jure. Quare quæ extra Propositum accidunt, & accidere posse prævidentur, cavenda erunt; nisi multo majus sit Bonum ad quod nostra Actio tendit, quam Malum quod inde metuitur; aut nisi in Pari Bono & Malo, multo major sit Spes Boni quam Mali Metus, quod prudentiæ Arbitrantium relinquitur.

Grot. c. 1. §. 4. n. 5

V. *Quid licet in eos, qui Hostes non sunt aut dici nolunt, sed Hostibus res aliquas subministrant?*

R. *Distin-*

R. Distinguendum est inter Res ipsas: sunt enim, quæ in Bello tantum usum habent, ut Arma & cætera hujus generis, quæ Hostem valde contra me juvant, tales si quis Hosti advehat, Hostis habetur; in Hostium enim habetur partibus, qui ad Bellum necessaria Hosti subministrat; nec hoc est colere cum utrisque Amicitiam, si alteros lædas, & juves alteros. Et quomodo Securitate gaudere poterunt, qui Securitatem Publicam suis Commercii illicitis turbant, & quantum in ipsis est, juvando & validiorem reddendo Hostem, evertunt. Sunt quæ in Bello nullum habent usum, & quæ voluptati tantum inserviunt; ut sunt Vestes pretiosæ, Odoramenta &c. quæcunque Animum hostis ad Delicias & luxum inclinant, Fortitudinem exuunt, & hæc querelam non habent. Sunt quæ & in Bello & extra Bellum usum habent, ut Pecunia, Commeatus, Naves, & quæ Navibus adfunt, atque ab Atheniensibus dicta Ἀπόρρητα, *Marchandises de Contrebande*; & in his distinguendum erit secundum Belli Statum. Nam si tueri me non possim nisi quæ mittuntur ad Hostem meum intercipiam, necessitas jus dabit; sed sub onere restitutionis, nisi Causa alia me liberans accedat. Quod si juris mei executionem Rerum subvectio impedierit, idque scire potuerit qui advexit; ut si Oppidum obsessum tenebam, si Portus clausos, & jam Deditio aut Pax expectabatur; tenebitur ille mihi de Damno sua culpa dato; & ad Damni dati modum, Res quoque ejus capi, & Dominium earum, debiti consequendi causa, quæri poterit. Imo pro Hoste talis videtur habendus, & ut Hostis excipiendus, saltem ob quod hunc actum concernit, sive Mercator hoc faciat privato nomine, sive Publico. Si Damnum nondum dederit sed dare voluerit, Jus erit rerum retentione eum cogere, ut de futuro caveat obfidibus, pignoribus, aut alio modo.

VI. *Quid juris si non ad Hostem, sed Amicum Vicinum mittantur Merces prohibita; Anne tunc ab una Belligerantium Parte, metu ne ab illo loco ad Hostem Res transferantur, Commmercium impediri potest?*

R. Non; quia sic nimium constringeretur Commerciorum Libertas; nisi constet de animo utriusque, & ejus, qui mittit, & ejus, ad quem mittuntur, quemque ita Merces intercipiendo im-

N n

pedire

vid. Grot. in not. & Marq. d. l. pedire possumus, quo minus ad Hostem nostrum eas mittat, eumque juvet. Hinc in Pactionibus, quæ plerumque intercedunt inter Bellum gerentes, & eos, qui sunt neutrarum Partium, hæ res semper excipi solent.

VII. *Quis est modus gerendi Bellum?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 6. n. 1. & 2. §. 7. Osiand. h. c. aliter **R.** Vis ac Terror maxime quidem propria sunt Bellorum, interim tamen cum justum suscipitur Bellum, vi aperta pugnet quis aut ex insidiis, nihil ad justitiam refert; & maxime laudantur Duces, qui fraude scilicet non vituperata, dolo bono seu Stratagematibus Victoriæ quærunt: qui Dolus dicitur consistere vel in Actu Negativo, vel Positivo, & ad Priorem refertur, quando quis per Dissimulationem tuctur Sua vel Aliena. Nam cum nec omnia quæ scias, nec quæ velis, aperire Aliis tenearis, Dissimulare quædam apud Quosdam, id est, tegere ac occultare fas est. Imo Necessaria omnino atque inevitabilis est talis Dissimulatio, His præsertim, quibus Resp. commissa est.

VIII. *Quomodo Dolus, qui in Actu Positivo consistit, vocari solet?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 8. n. 1. **R.** Vocatur in Rebus Simulatio, in Verbis mendacium.

IX. *Interceditne hic inter Verba & Res aliqua differentia?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 8. n. 2. 3. 6. & 7. Osiand. h. c. obs. 8. Puff. l. 4. c. 1. §. 2. in med. **R.** Verba, Nutus, & notæ illæ, quæ significant res ipsas, ut Hieroglyphæ; vel quæ ex mero Arbitratu significant, ut apud Sinenses, quibus integri conceptus & Sententiæ exprimuntur, repta sunt ad significandum cum mutua obligatione, ita ut iis aliter uti non liceat, quam eo quo convenit modo inter Homines, res aliæ non item. Hinc fit ut rebus aliis uti liceat, etiam si prævideamus futurum ut alter inde falsam concipiat opinionem, e. g. ficta Fuga ex instituto nihil significat, quanquam Hostis eam accipiat, ut Signum pavoris, & à quo alter cavere non tenetur, utens sua libertate huc vel illuc eundi & magis minusve celeriter, & hoc vel illo gestu habituve. Huc referuntur eorum actus, qui Hostium Armis, Signis, Vestibus, & Velis utuntur. Nam hæ res sunt ejus generis, ut a quovis pro arbitrio usurpari possint: excipe Res quæ ex Conventionem vel apud quosdam Homi-

Homines, vel Plerosque aut universos valere videntur. Huc pertinent Ignes Nocturni dirigendo Navium cursui accensi; item alia Signa, quibus diurnus Navium cursus regitur, Breviaque & Scopuli indicantur; Signa itinerum terrestrium, Hermæ, protensæ manus, & similia. Apud quosdam Populos in usu sunt Ignes per Montium cacumina incensi, quibus certæ Res per totum Regnum brevissimo spatio nuntiantur. In Bello huc referuntur Tympanorum pulsus, &c.

X. *At Verba natura significant?*

Grot. d.
c. 1. § 8.
n. 1. l. 2.
c. 16. §. 2.
Ziegl. h.
c. §. 8.
Guil. Postel. de
omn. ling.
orig. Gesner.
Mithridat.
Becmar.
in hist.
orb. geogr.
& civ.

℞. Imo ex mero Hominum Arbitrio atque instituto; alias nulla posset ratio reddi, quare eandem rem in diversis Linguis diversa notarent Vocabula. Id quod etiam de Apicibus & Figuris literarum verum est. Sicuti & de plerisque linguis constat, illas ab initio valde fuisse pauperes atque simplices; postea autem ab hominibus locupletatas, & in concinniore formam redactas. Præterea, Hominis præ cæteris animantibus hæc est Natura, ut conceptus Animi Verbis significare aliis possit, ita ut non consistat in alieni Soni Repetitione, ut Psittacorum Garritus.

XI. *Qua ratione Verbis significatio imposta fuerit, an per Hominum conventionem?*

part. 1. 9.
Hobbes
Leviath.
c. 4.
Grot. d.
c. 1. §. 11.
n. 1. 3.
Puff. l. 4.
c. 1. §. 5.

℞. Aut per Tacitam quamdam Conventionem, aut per expressam, cujus vi necessum est, ad hanc & non aliam Rem notandam Verba, & alia Signa adhibere. Nam sine tali Obligatione inania fuissent talia Signa; etiamsi statuamus, Primævas Linguas Hominibus fuisse infusas: cum enim quilibet Homo suam loquendi Facultatem seorsim obtineat, eademque libere uti possit, quælibet Verba quibuslibet Rebus pro lubitu applicando; opus fuit tali Conventione, ut quisque eodem modo Verbis uteretur, eademque Res iisdem Vocabulis exprimeret; ita ut quis serio voluisse præsumatur, quod Signis istis expressit, licet forte intrinseca Voluntatis Destinatio à Signis discrepet; & hinc est, cur ab altero quis postulare possit, quod Signis istis expressit & promissit.

XII. *Quomodo subdividitur hæc Conventio?*

℞. In Generalem & Specialem. Illa intervenisse intelligitur Puff. l. 4.
inter c. 1. §. 6.

inter Homines eadem Lingua utentes, ut certas res inprimis infrequenti Commercio atque usu versantes certis Vocabulis expriment, quæ communis Usus ejusdem temporis approbat. Nam
Grot. l. 3. c. 1. §. 11. penes hunc Arbitrium est, & Jus & Norma loquendi; & eo volente, multa renascuntur, quæ jam cecidere, cadentque quæ nunc sunt in honore Vocabula. Hinc est, cur Vocabula quædam vel peculiarem à Communi Usu significationem induunt, vel cur Communis Usus quædam Vocabula ignorat; ad quod pertinent Vocabula Artificum seu termini Artis; & peculiaria Vocabula aut Notæ, quæ finguntur à quibusdam, ut à se invicem, non autem ab aliis intelligantur, ad quod referuntur Tesserae Militares.
Gesner. in fin. Mithridatis sui.

XIII. In quo consistit Veritas?

Pruff. l. 4. c. 1. §. 8. R. Veritas consistit in eo, ut Signa ac inprimis Verba commode Animi nostri Sensa repræsentent alteri, cui eadem intelligendi jus est; quæque ut ipsi aperiamus, nobis Obligatio Perfecta aut Imperfecta incumbit; ut vel Commodum aliquod inde consequatur, vel ne Damno præter meritum afficiatur. Unde Veritas proprie est, quando Signa, animi nostri sensa, alii cui eadem intelligendi jus est, recte repræsentant.

XIV. In quo consistit natura Mendacii?

Pruff. d. l. R. Ubi scientes & volentes facimus, ut Signa aut Verba aliam præ se ferant Sententiam Animi nostri, quam quæ revera erat; cum tamen hanc ipsam is ad quem Signa illa diriguntur, intelligendi & judicandi jus habeat, & nobis Obligatio incumbat faciendi, ut ille nostram Sententiam intelligat. Ex quo Mendacium definitur, quod sit, quando Signa dolo non conveniunt cum Sententiâ Animi nostri contra jus alterius, ad quem diriguntur.

XV. Cur additur Dolo?

Grot. l. 3. c. 1. §. 10. n. 1. R. Quia ubi Dolus non intervenit, Mendacium non est, sed falsiloquium. Hinc aliud est Mentiri, aliud Mendacium dicere; qui Rem falsam dicit, quam veram existimat, non Mentitur, & qui Rem veram quidem dicit, quam falsam putat, Mentitur.

XVI.

XVI. *Quid si Verbum habeat plures Significationes?*

℞. Ut quis excusetur à Mendacio, sufficit, si Animi conceptus uni istarum Significationi congruat; quæ Verba usurpari solent, interdum cum iis, qui Curæ nostræ ad Erudiendum sunt traditi, ut exploremus vires Ingenii & Eruditionem eorum; vel ut interdum iniquam evitemus Interrogationem; vel ut nostrum aliquod Com- modum quæramus sine Damno alterius.

Grot. l. 3. c. 1. §. 10. n. 3. Puff. l. 4. c. 1. §. 13. Ofsund. h. c. §. 10. aliter.

XVII. *An non interdum licet uti istiusmodi Sermone ambiguo?*

℞. Interdum non modo illaudabile est, sed & improbum, ita ut nihil intersit, siue simplex quis mendacium dicat, siue ambiguo sermone decipiat, puta cum Dei honos, aut amor proximo debitus, vel Reverentia erga Superiorem, aut Rei de qua agitur natura exigunt, ut quod Animo cogitatur, omnino patefiat; sicut in Contractibus id aperiendum est, quod natura Contractus intel- ligitur exigere.

Grot. d. c. 1. §. 10. n. 5. & 6.

XVIII. *Quid dicendum est de Reservationibus Mentalibus?*

℞. His Reservationibus corrumpitur omnis Sermonis usus, & nemo certus esse potest, in quam partem alterius Verba debeat accipere. Et nihil obstat, quo minus qui aliquid affirmat, id ip- sum negare, qui negat affirmare dicatur, e. g. cum dicunt nescio; intelligi potest, nescio ut dicam; non habeo, intelligi potest ut tibi dem; & id-genus alia, quæ sensus communis repudiat. Ita & eorum Commentum non probatur, qui quasi Vocem non Rem exhorrescentes, Joca vocant ea, quæ Vultu ac Pronuntiatione maxime seria ab illis etfi falsa proferuntur, ut plerumque isti se excusant, qui Nova fingunt.

Grot. d. c. 1. §. 17. n. 3. l. 2. c. 16. §. 2. Ofsund. obs. 9.

Grot. d. §. 17. n. 4.

XIX. *Cur additur in Definitione Mendacii, contra jus alterius?*

℞. Quia, nisi alius jus quæsitum habeat, vel ex peculiari Præ- cepto Legis Naturalis, vel ex præsentis Negotii natura, ad quod Pactum contrahendum Sermo vel similia Signa adhibentur, ut Animi mei Sensum ipsi aperiã, Mendacium proprie non est, si Verba mea non conveniant Menti meæ: ita ut hoc in casu non tantum Dissimu-

Puff. §. 10. in med. Grot. b. c. §. 11. n. 1. aliter.

lare liceat, verum etiam si jus alterius non lædatur, (a) mea autem vel alterius Utilitas aliter procurari, aut Salus servari nequeat; licebit mihi ita adhibere Signa, ut diversam plane Animi mei Sententiam, quàm revera est, expriment. At posita Obligatione Senſa Animi alteri communicandi, Vocabulis propter Conventionem, ut modo diximus, ita uti debeo, ut Sententia Animi mei ab altero possit intelligi, nam sine hoc nullus Sermonis foret usus.

XX. Quibus ergo non mentimur?

*Puff. l.4.
c. 1. §. 11.
Grot. d.
c. 1. §. 12.
& seqq.
aliter.
Oſiand.
hic diff.
omnino
& Ziegl.*

R. Omnibus istis, qui nullum jus quæsitum habent; vel quia prædiximus, nos falsa dicturos, & alius permisit; vel quia status & conditio ejus, ad quem sermo dirigitur, impedit jus, propter quod Verba Menti convenire debent. Sic regulariter infanti aut amenti non mentimur, nec tertio, ad quem sermo non dirigitur, licet inde falsam hauriat persuasionem; ad quod referuntur isti, qui obiter aliquid audiunt; non enim cum eis agitur, ideoque nulla est erga illos obligatio; imo si ipsi sibi opinionem falsam informant de eo quod non ipsis sed alteri dicitur, habent quod sibi non alteri rem imputent. Nec ægroto Medicus mentitur, aut si quis ægotantem Amicum persuasione non vera soletur, aut in Prælio periclitanti ex falso nuntio Animum addat, quo incitatus Victoriæ & Salutem sibi pariat; certum enim est ad quem Sermo est hoc ægre non laturum, imo gratias habiturum ob commodum aliquod quod inde assequitur. Nec subditis Princeps, si Utilitas & Necessi-

N O T A.

Art. 19. (a) Sic (*verbi gratia*) homicida, modo non sit sceleratus, iræ vero impetu subito motus, tale crimen patnaverit; Judici intra cujus manus traditus fuerit, non tenebitur crimen suum fateri, si aliter detegi non possit; adeoque ficto sermone, si necesse sit, uti poterit, ut vitet condemnationem; Fultus hoc Argumento, quod non scilicet postulet Societatis Humane utilitas, ut omnes rei, penam criminum suorum luant, aliàs ad exitium Societatis hoc verteret; Nam si *v. gr.* maxima pars cujusdam Societatis in rebellionis crimen incidisset, omnibusque reis pœna mortis infligeretur, quomodo subsistere posset talis Societas: Hic observandum est, quod nempe non posset talis reus, vim inferre Judicis Ministris, ut ab ipsorum manibus sese liberaret, in isto casu enim jure suo utitur Magistratus.

Necessitas Publica hoc exigit ; propter Eminens Dominium in omnia jura eorum. Nec falso sermone mentimur istis , qui ab improbi facinoris perfectione aliter averti non possunt ; ut si iratus alium occisurus fictis Sermonibus ab hoc facinore abducatur & placetur ; Vita enim Innocentis aut par aliquid aliter servari nequit ; sic apud Hostem falso Sermone uti licet.

XXI. Hæc , quæ de Hoste dicuntur , ad quem Sermonem pertinent ?

℞. Ad Asserentem , non ad Promittentem. Nam ex promissione jus speciale ac novum confertur , ei cui fit promissio : idque inter Hostes etiam locum habere , sine ulla hostilitatis jam existentis exceptione , certum est ; neque tantum in Promissis Expressis , sed & Tacitis , ut in Colloqui postulatione.

Grot. d. c. 1. §. 18. Et c. 19. b. lib. O. siard. b. r. §. 18.

XXII. An Principes eo Jure , quod Naturaliter concessum diximus , semper uti solent ?

℞. Sæpius non utuntur ob eximiam quamdam Animi Celstitudinem , interdum & Virium Fiduciam. Magnanimus enim verum & libere loqui amat. Generosus Animus hostibus furtim necem inferre nescit.

Grot. d. c. 1. §. 20.

XXIII. An quod alicui facere non licet , ad id alium impellere aut sollicitare licet ?

℞. Plures negant , quia qui alteri causam peccandi dat , peccat & ipse. Sic Regem suum occidere subdito non licet , nec Oppida sine Consilio Publico dedere , nec spoliare Cives ; ad hæc ergo subditum , qui talis manet , permovere non licet.

Grot. d. c. 1. §. 21. iung. tamen Puff. l. 8. c. 6. §. 18.

XXIV. At Hostis interfectio est licita ?

℞. Est quidem licita , sed non eo modo : scelus verò erit si quis , opera spontanea & suo impulsu peccantis , ad rem illi licitam utatur ; sic contra jus Belli non est , si eum admittamus , qui deserta Hostium Parte nostram eligit.

Grot. d. §. 21. in fin. Et §. 22. Ziegl. h. c. §. 22. aliter.

CAPUT II.

Quomodo Jure Gentium Bona subditorum pro Debito Imperantium obligentur: ubi de Repressaliis.

I. <i>Id quod in Bello ex Jure Gentium licet, an ad omne Bellum pertineat, & ad omnes Belli species.</i> II. <i>Quid hic sit violenta executio.</i> III. <i>Quotuplex sit.</i> IV. <i>Quid sit Hominum Prehensio.</i> V. <i>Quid sint Repressalia.</i> VI. <i>Quid ad eas requiratur.</i> VII. <i>Quando Justitia dicatur denegata vel malitiose protracta.</i> VIII. <i>An & cur Repressalia tantum locum habeant, ubi nullum aliud superest Remedium.</i> IX. <i>An juste quis ita ex Facto alieno teneatur.</i>	X. <i>Quenam in tali Causa capiantur.</i> XI. <i>An & Vita Subditorum ex tali Causa obligari possit.</i> XII. <i>Quales Subditi & quorum Bona capi possint.</i> XIII. <i>An Legati & eorum Bona.</i> XIV. <i>Quis concedat Repressalias: & an & quomodo Repressalia à Pignorationibus differant.</i> XV. <i>Quis sit effectus Repressaliarum.</i> XVI. <i>Ad quid teneantur isti qui vel non solvendo quod debebant, vel Jus non reddendo, causam dederunt Repressaliis, & qua Actione conveniantur.</i>

I. *Id quod in Bello licet Jure Gentium, ad quodnam Bellum pertinet?*

Grot. l. 3. c. 2. §. 1. in pr. R. **I**D quod licet in Bello, vel pertinet ad quodvis Bellum, vel ad certam Belli Speciem; ad quam referuntur violentæ Executiones.

II. *Quid hic est violenta Executio?*

Grot. l. 3. c. 2. §. 5. n. 1. in pr. R. Violenta Executio hic est, quando ob denegatam Populo vel malitiose protractam Justitiam, alius Populus Vi quidem, sed non Bellica aperta, sibi ipsi Jus reddit.

III. *Quotuplex est?*

Grot. d. c. 2. §. 3. R. Est duplex: Hominum Prehensio & Repressaliæ.

§. 4.

IV. *Quid*

IV. *Quid est hominum Prehensio?*

℞. Hominum Prehensio est jus capiendi Homines aliquos ex Civitate aliqua, propter homicidam nec deditum, nec punitum; & apud Græcos vocabatur Androlepsia.

Hahn. de repress.
memb. 3.
aliter.

V. *Quid sunt Repressalia?*

℞. Repressaliæ sunt Remedium extraordinarium, quo, ob denegatam vel malitiose protractam Justitiam à Magistratu alterius Reip. in re non modica, & Causa liquida, utitur læsus Magistratus, si ejus præcedens Monitum alter Magistratus negligat; detinendo istius Jurisdictionis. Civem quemlibet seu ejus Res, usquedum Læso ab altero Magistratu satisfiat.

Grot. d. c. 2. §. 3. n. 4.
Grot. d. c. 2. §. 4. §. 5. n. 1. §. c. 3. §. 6. n. 2.
Str. Ex. 9. th. 8.
Hahn.

VI. *Quanam requiruntur, ut Repressalia concedi possint?*

℞. Réquisita ex Definitione Repressaliarum facile colligi possunt; Primarium est, ut Justitia sit denegata, vel malitiose protracta, & ut nullum aliud detur Remedium.

de rep. memb. 2.
Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 6.

VII. *Quando Justitia dicitur denegata vel malitiose protracta?*

℞. Justitia dicitur denegari, si Judex Preces supplicantis vel plane audire nolit, sed eum limen Judicii adeuntem, vel Litem prosequentem aperte repellat; vel si aliquem injuste condemnet, & Sententiam latam non velit revocare, & Læsum sistere indemnem. Protrahi malitiose dicitur Justitia, quando intra Præfixum Tempus in loco Judicii, (Solemnia enim in Judicio recepta etiam à peregrinis observari debent) Judex aut non inchoat Litem, vel non finit, sed se malitiose negligentem in Cognoscendo aut Exequendo præbet.

Grot. d. c. 2. §. 4.
Inst. Jur. publ. p. 314.
Grot. d. c. 2. §. 2. n. 1. in fin.
§. 5. n. 1.
Blum. ad process.
Cameraltit. 37. n.

VIII. *Cur dicitur, & nullum aliud supersit Remedium?*

℞. Quia quamdiu datur Remedium ordinarium, non pervenitur ad extraordinarium, inprimis violentum hoc, quod continet Speciem Belli. Hinc non datur, si possit suum quis consequi per Compensationem; item si, ubi subalternus Magistratus Justitiam vel denegaverit vel protraxerit, interdum Appellatio fit interponenda, interdum Revisio petenda, interdum Supplicatio adhibenda.

2. Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 10. & seqq.
Grot. l. 3. c. 3. §. 6. n. 2.
Hahn. d. l. Limm. l. 4. J. P. c. 8. n. 311. & seqq.

O o

Imo

Imo Magistratus sive Princeps, cui Justitia est denegata, debet petitionis suæ Fundamenta transmittere, & per Legatos aut Amicos sive intermedios alios petere Satisfactionem; & si tunc his omnibus adhibitis nihil obtineat; quia alter constituitur in culpa, ex qua aut Damnum dare censetur, aut & ipse delinquere; sicut justum potest geri Bellum, ita & Repressaliæ justæ erunt.

IX. *At vero est injustum ex Facto alieno teneri?*

Grot. l. 3. c. 2. §. 1. R. Verum est; Jure Naturæ nemo tenetur ex Facto alieno, nisi qui Bonorum Successor est; ut enim cum oneribus Bona transferent, simul cum Dominiis rerum introductum est. At vero hic intervenit Factum proprium, non quidem immediate, sed mediate; unusquisque enim, qui in aliquam Societatem Civilem intrat
l. 2. c. 21. §. 19. tanquam Membrum, se tacite obligat & Corpore & Bonis pro
Grot. l. 2. c. 2. §. 2. Factis istius Civitatis; & Juri Naturali conveniens est, ut
c. 14. §. 1. Consensu suo ex Facto alieno quis obligari possit exemplo Fidejussorum. Accedit Necessitas & Utilitas mutua inter Gentes, quæ hoc
n. 2. §. 12. jus extorsit; nam alias magna daretur Injuriis faciendis Licentia: cum enim Magistratus illius, qui mihi obligatus est, Justitiam denegat, facit ut modo extraordinario meus Magistratus mihi Jus
Habm. de repress. membr. 6. Puff l. 8. c. 6. §. 13. dicere possit. Et licet forte hoc Remedio nunc aliquis gravetur, alio tempore tamen & ipse Sublevari potest: nam Casu existente,
Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 29. talis Resp. contra nos eodem Jure utitur. Præterea isti, qui vel ipsi, vel quorum Res detinentur, facile suæ Indemnitati per suum Magistratum consulere possunt: Nam ubique fere Locorum major habetur ratio Civium, quam Exterorum, qui plerumque rudius & durius excipiuntur.

X. *Quanam in tali causa capiuntur?*

Grot. l. 3. c. 2. §. 5. R. Aut Corpora aut Res mobiles Subditorum ejus, qui jus non reddit, capiuntur. Corpora seu Personæ, si etiam quidam ex nostris
n. 2. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 17. Subditis apud istos, contra quos utimur Repressaliis, detineantur: Bona autem si circa Bona Subditorum nostrorum iniquitas sit commissa; licet & hoc in casu, si Bona haberi non possint, recte videantur Personæ detineri, usque-dum Justitia administretur.

XI. *An & Vita Subditorum ex tali causa potest obligari?*

R. Creditum hoc fuit apud aliquos Populos, qui existimabant unicuique hominum Jus plenum esse in se, & ad Remp. posse transferri: quod minime est Probabile, ut supra diximus; fieri tamen poterit non ex intentione, sed ex accidenti, ut occidantur, qui juris Executionem, forte capere se aut Bona volentibus resistendo, per Vim volunt impedire.

Grot. d. c. 2. §. 6. & l. 2. c. 27. §. 11. n. 2. Ant.

Mattb. de crim. tit. de sicar. c. 2. n. 10. Grot. l. 3. c. 2. §. 7 n. 2.

Hahn. de repress. memb. 12.

XII. *Quales Subditi capi possunt, & quorum Bona?*

R. Distinguenda omnino sunt ea, quæ Juris Gentium sunt proprie, & ea, quæ Jure Civili aut Pactis Populorum constituuntur. Jure Gentium capi possunt qui tales sunt ex causa permanente, sive Indigenæ sive Advenæ, non verò qui transeundi, aut moræ exiguæ causa alicubi sunt. Introductæ enim sunt Pignorationes ad exemplum Onerum, quæ pro exsolvendis Debitis Publicis inducuntur, quorum immunes sunt qui tantum pro tempore loci Legibus subsunt. At jure Civili Populorum sæpe excipi solent Personæ Mulierum & infantium, ut & Res eorum qui Literis operam dant.

XIII. *Quid dicendum est de Legatis?*

R. A numero eorum qui capi possunt eximuntur Legati & eorum Bona, quia alias Legationis Finis impediri facile posset. Huc non videntur referri Commissarii, sicuti nec Tabellarii, Apparitores, Nuncii & Similes; hi enim inter quasdam Gentes hoc privilegio non gaudent.

Grot. d. c. 2. §. 7. n. 2. in fin. Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 19. Ruzg. Rulant. l. 7. c. 9. a. liter.

XIV. *Quisnam concedit Repressalius?*

R. Is, cui competit Jus Belli, ideoque hoc judicandum est ex cujusque Gentis Legibus Fundamentalibus. Et in hoc etiam Repressaliæ differunt à Prehensione Hominum, quæ apud Græcos in usu fuit, & à Pignorationibus proprie sic dictis: quamvis enim in genere Repressaliæ possint comprehendi sub Pignorationibus; strictè tamen consideratæ Repressaliæ, Pignorationes non sunt, & Pignorationes possunt fieri propria auctoritate, secus quam Repressaliæ; Pignorationes locum habent inter Conci-

Hahn. d. tr. memb. 7. Inst. Jur. publ. p. 313. in fin. Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. aliter. &

vol. 2. Ex. 5. th. 2. Roding. in Pand. Camer. 1. tit. 10. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 25. §. 28. Ziegl. d. l. §. 27. Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. in med. a. liter Grot. d. c. 7. §. 2. n. 2. in med.

ves, quotiescunque alius alium turbat in re sua, aut in quasi-possessione sui juris, quod ad se pertinere putat, Repressaliæ non.

XV. Quis est effectus Repressaliarum?

R. Personæ captæ non perinde habendæ sunt, atque si in Bello captæ essent, nec etiam servi nostri per talem Apprehensionem sunt; cum nec hostes quidem illico sint, adversus quos Repressaliæ exercentur. Quocirca pœna corporali affici non possunt, vel corporis cruciatu; sed tamdiu tantum retineri, usque dum vel ipsi vel eorum Amici Satisfactionem dederint; aut si plane impetrari non possit, videntur habendi esse instar Obsidum. In rebus captis Creditor consequitur jus Retentionis, & hinc confici debet rerum captarum Inventarium, æque diligenter sunt custodiendæ; si post aliquod tempus Creditori nec per Judicem, nec per Debitorem satisfiat, tunc res captæ Creditori vel in solutum dari, vel justo pretio vendi possunt, & solutio fieri; deductisque Impensis, pretium quod superest, isti erit restituendum, cujus Bona capta sunt.

XVI. An isti, qui ita pro alio captus fuit aut ejus Bona, datur Recursus adversus Debitorem vel Civitatem?

R. Iste qui causam dedit Pignorationi, Naturali Jure tenetur ad refarcienda Damna alii, cui eam ob causam aliquid decedit. Quamnam autem Actione hoc peti possit, inter se non conveniunt Doctores; nos Conditionem ex æquitate concedendam putamus, ex qua oritur.

Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 4. Ziegl. in comment. h. c. §. ult. §. d. tr. §. 39. §. 1c99.

CAPUT III.

De Bello justo sive Solemni Jure Gentium, ubi de Indictione.

I. Quale Bellum hic dicatur justum.
II. Quis hic sit Hostis, & an requiratur ut habeat Summum Imperium.

III. Quam Summum Imperium habeant: an Populi quavis injuste agentes: an latrones: an isti qui pro parte illud habent: an inæqualiter Federati.

IV. An

IV. <i>An præter Summum Imperium ad Bellum Solemne requiratur Denuntiatio.</i> V. <i>An in omni Bello requiratur.</i> VI. <i>Quid sit Belli Indictio.</i> VII. <i>Quotuplex est.</i> VIII. <i>An Bellum utrinque sit indicendum.</i> IX. <i>An simul atque indictum est geri possit.</i>	X. <i>An Bellum Principi indictum, etiam ejus subditis & Sociis censentur indictum. An hi ob supeditata Auxilia, eo Bello finito, per novam Indictionem impeti possint.</i> XI. <i>Cur Gentes ad Bellum justum Denuntiationem requirant.</i> XII. <i>An Bellum ei sit indicendum qui jus Legationis violavit.</i>

I. *Quodnam Bellum hic justum dicitur ?*

Justum Bellum hic dicitur, quod est Solemne, & geritur ab eo qui Majestatem habet, præcedente Denuntiatione, postea Hostis dicitur. Grot. l. 3. c. 3. §. 1.

II. *Quis est Hostis ?*

ꝛ. Hostes hi sunt, habentes Summum Imperium, & qui nobis aut quibus nos Bellum Publicæ decrevimus. d. c. 3. §. 1. n. 1. Puff. l. 8. c. 6. §. 9.

III. *Quid intelligimus per eos, qui habent Summum Imperium?*

ꝛ. Omnes qui Remp. habent, Curiam, Ærarium, consensum & concordiam Civium, & Jus sive Potestatem, si ita Res ferat, Belli & Pacis aut Fœderis ineundi: licet enim delicta committat Respublica, tamen juris fruendi causa sociati sunt Cives a quibus constituta fuit, & Exteris jus reddit, si non per omnia secundum Jus Naturæ, quod multos apud Populos ex parte quasi obliteratum est, saltem secundum Pacta cum ipsis inita, aut secundum Mores. Corpus morbidum Corpus tamen est, & Civitas quanquam graviter ægrota, Civitas est, quamdiu manent Leges, manent Judicia, & alia quæ necessaria sunt, ut ibi Exteri jus consequi possint, non minus quam Privati inter se. Coetus autem piratarum aut latronum Civitas non est, quia criminis causa sociantur; & hinc licet ut milites atque imperatores se gerant non pro hostibus habendi sunt; nisi forte mutatio incidat non in singulis tantum, quando ex prædone Dux justus fit, sed etiam in Cæteribus, ut qui prædones tantum fuerunt, aliud vitæ genus amplexi, Civitas fiant. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 25. & in comment. h. c. §. 1. Grot. d. c. 3. §. 2. n. 1. & 2. Grot. d. c. 3. §. 3. Reth. de pace c. 2. §. 11.

d. c. 3. Etiam isti habent Summum Imperium, qui pro parte id habent,
 §. 8. & pro ea Parte justum Bellum gerunt; item qui inæquali Fœde-
 l. i. c. 4. re juncti sunt.
 §. 13.

§. 21. IV. *Quid præter Summum Imperium requiritur ad Bellum Solemne?*

Grot. d. R. Requiritur ut Publice decretum sit, ita ut ejus Significatio
 c. 3. §. 5. ab altera Partium Alteri facta sit, unde promulgata Prælia dicuntur.

V. *An in omni Bello requiritur Denuntiatio?*

d. c. 3. R. In Bello Defensivo, & ubi vis illata arcetur, non requiri-
 §. 6. n. 1. tur, quia à Natura censetur Indictum, vim enim vi repellere na-
 in pr. turaliter licet. In Bello offensivo, etiam quando Dominus rei
 Hugo de suæ manum injicere vult, requiritur, ut ante Denuntiationem
 Roy de eo constare possit, an sine vi satisfieri possit nec-ne. Sic quoties pro
 quod just. re una rem aliam, aut solutionis causa, Bona Debitoris, multo-
 l. i. tit. 7. que magis si Res ejus subditorum occupare, vel Summam Potef-
 n. 3. Rbet. tatem habentem impetere ex Debito aut delicto Subditi quis velit,
 de pace c. 2. §. 9. interpellationem oportet intercedere quæ illum in culpa constituat.
 Schutz.

Vol. 2.
 Ex. 10.
 lb. 6.
 lit. a.

VI. *Quid est Belli Indictio?*

R. Belli Indictio est Actus, quo ejus, quem Bello invadere decrevimus, Amicitia & Societati renuntiamus, ipsumque nihil sibi nisi hostile à nobis expectandum, certiozem reddimus.

VII. *Quotuplex est Belli Indictio?*

Grot. d. R. Alia est Conditionata, quæ cum Rerum repetitione conjun-
 c. 3. §. 7. gitur, e. g. eam se injuriam, nisi ab ipsis qui fecerint dematur, se ipsum omni vi depulsurum esse: nec necesse est ut hanc Conditionatam Pura subsequatur, licet aliquando fiat. Alia Pura, quæ Denuntiatio, in specie Indictio vocari solet, & est, qua simpliciter alterius Amicitia & Societati renuntiamus, eumque Hostem nostrum declaramus. Hoc plerumque fit, ubi Bellum jam alter intulit, sæpe etiam ubi quis ipse ea deliquit quæ Bellum merentur.

VIII. *An requiritur ut utrinque Bellum indicatur?*

Grot. d. R. Sufficit eam fieri ab altera Partium; licet sæpe utrinque
 c. 3. §. 7. indici soleat, ut de animo & jure nostro Reliqui fiant certiores.
 n. 3.

Et

Et hunc in finem, in Regni vel Provinciæ Limitibus, & aliis consuetis Locis, ad Tubarum Clangorem Bellum proclamatur & publicatur; *Wird mit ausblasung der trompetten und öffentlicher aufruffung an gewöhnlichen ortthen angekündigt.* Qui modus promulgandi ex Moribus Populorum varius est, & non ex Jure Gentium.

Schutz.d. Ex. 10. tb. 6. lit. b. Grot. d. c. 3. §. 8.

IX. *An Bellum geri potest, simul atque indictum fuit?*

℞. Non; sed concedi debet tantum Temporis Spatium, quantum requiritur ad Deliberationem, & inde concipiendam Responsionem, an sponte alter satisfacere, an vero Belli eventum expectare velit; sicut in Judiciis Citato datur Tempus ad deliberandum, an contendere, aut concedere velit; & si contendere velit, ut iustruus veniat ad respondendum.

Bellin. de re milit. part. 1. tit. 8. n. 8. Ziegl. b. c. §. 13. Text. c. 17. §. 32.

X. *Quando Bellum est indictum cui censetur esse indictum?*

℞. Indictum Bellum, ei qui Imperium in Populo Summum habet, simul Indictum censetur omnibus ejus non Subditis tantum, sed & qui ut Socii adjungentur, atque spectandi tantummodo veluti accessio illius; Et Hæc est sententia Jurisconsultorum modernorum; *Diffidato Principe, Diffidati ejus Adherentes.* At eo Bello absoluto, si ob Auxilia suppeditata, Populus aut Rex alter Bello impetendi sint, nova opus erit Indictione; quia novum est Bellum & tunc non ut Accessio spectantur, sed ut Principale aliquod.

Grot. l. 3. c. 3. §. 8. in fin. § 13. aliter. Grot. d. c. 3. §. 9. § 10.

XI. *Cur Gentes ad Bellum justum Denuntiationem requirunt?*

℞. Ut adhuc ultima vice Alter de Satisfactione moneatur, & si non satisfaciat, ut Bellum certum expectet.

Ziegl. b. c. §. 11. Feld. ad Grot. b.c. §. 11. § Kulpis

XII. *Si jus Legationum sit violatum an opus est Denuntiatione?*

℞. Affirmatur; non enim necessario Denuntiatio fit per Legatos, nam ad violatores Legatorum contemtoresque Juris eorum Sancti, Legati non mittuntur, sed per Literas & aliis modis, quibus tuto fieri potest talis Denuntiatio.

cum ipso aliter. Grot. d. c. 3. §. 14. Albert. Gent. l. 2.

CAPUT IV.

De Jure interficiendi Hostes in Bello Solemni, & alia
vi in corpus Hostis.

I. <i>Quinam sint Belli Effectus.</i> II. <i>Vox licere quot modis sumatur.</i> III. <i>Quomodo Hostem ledere liceat.</i> IV. <i>Cur Gentibus placuerit, ut ex utraque Parte, & sine ullo respectu ad Causæ justitiam Hostem ledere liceat.</i> V. <i>Quinam sub hac licentia ledendi comprehendantur.</i> VI. <i>An Hostium vere Subditi ubique occidi possint.</i> VII. <i>An Captivi & Supplices juste propter Talionem occidantur.</i> VIII. <i>An propter pertinax studium in Partes & strenuam Defensionem Hostis.</i> IX. <i>An liceat Hostem veneno tollere.</i> X. <i>An Aquas corrumpere ut bi-</i>	<i>bi nequeant.</i> XI. <i>An Hostem immisso percussore interficere liceat.</i> XII. <i>Cur tales Percussores deprehensi exquisitis suppliciis affici soleant.</i> XIII. <i>An supra & adulteria in Feminas hostiles sint permissa.</i> XIV. <i>An Effectus Belli solemnis quidem sed injusti, justitia intrinseca justis esse possint.</i> XV. <i>Quinam hinc ad Restitutionem teneantur.</i> XVI. <i>An in Bello justo ratione Causæ suæ, omnes de quibus Jure Gentium id licet, & de quibus agitur quæst. 5. juste occidi possint.</i> XVII. <i>Quibus ergo juste parcatur ex temperamento Juris Naturæ.</i>

I. *Quinam sunt Belli Effectus ?*

Grot. l. 3. §. 4. **U**T liceat Hostem ledere, & in Persona & Rebus.

II. *Quid hoc est, licet ?*

d.c. 4. §. 2. **R.** Licere interdum dicitur id quod Rectum & ex omni parte pium est, ut amare Deum & proximum; interdum licere aliter dicitur, non quod salva Pietate & officiorum Regulis fieri potest, sed quod apud Homines poenæ non subjacet; sic apud multos Populos scortari licet, sic Regibus dicuntur omnia licere, quia sunt exempti à poenis humanis.

III. *Quo-*

III. *Quomodo ergo licet lædere Hostem?*

✠. Si verbi *Licet* sensus restringatur ad impunitatem inter *d.c. 4. §. 3.*
Homines; Hoc Sensu, Hosti hostem licebit lædere in Persona &
Rebus, i. e. non ei tantum, qui ex justa causa Bellum gerit,
quique lædit intra eum modum, qui naturaliter concessus est, sed
ex utraque Parte & indistincte; ita ut eam ob causam nec pu-
niri possit in alieno Territorio deprehensus tanquam homicida
aut fur, nec Bellum ipsi ab alio talis facti nomine inferri.

IV. *Quanam est Causa, cur hoc Gentibus ita placuerit?*

✠. Primo; quia periculosum fuisset aliis Populis, si pronun- *Grot. d.e.*
tiare voluissent de Jure Belli inter duos Populos; Nam ea ra- *4. §. 4.*
tione Bello alieno implicati fuissent. Deinde quia etiam in Bel- *Puff. l. 3.*
lo justo vix satis cognosci potest ex Indiciis externis, quis jus- *c. 1. §. 7.*
tus sit se tuendi & sua recuperandi modus; ita ut omnino satius *in med.*
fuerit, hæc Religioni Bellantium scrutanda relinquere, quam ad
aliena Arbitria vocare.

V. *Quinam comprehenduntur sub hac licentia impune lædendi?*

✠. Omnes, qui intra Præsidia hostium sunt, non tantum *d. c. 4. §.*
qui actu ipso Arma gerunt, aut qui Bellum moventis subditi *6. 7. 8. 9.*
sunt; sed etiam Peregrini, qui ante Bellum eo iverunt, & post *10. 11.*
modicum tempus, intra quod discedere potuerant, manserunt; *12. 14.*
& qui commisso cognitoque Bello intra Fines Hosticos veniunt.
Referuntur huc infantes, foeminæ, Senes, Captivi, quibus Vi- *Puff. l. 8.*
ta non est promissa, Supplices, Dediti sine conditione, & Ob- *c. 2. §. 6.*
sides; in omnes hos competit potestas occidendi, quamdiu inju-
ria ipsis non est remissa.

VI. *Quo in loco Subditi Hostium possunt occidi?*

✠. Qui sunt Subditi ex causa permanente; eos offendere ubi- *Grot. d.c.*
que locorum licet, in Solo proprio, in Hostili, in Solo nullius, *4. §. 8. n. 2.*
& in Mari. In Territorio autem pacato eos interficere non li- *Boeckl. in*
cet, propter jus ejus qui ibi imperium habet, & quod hoc mo- *diil. Quies*
do violaretur. *in turb.*
p. 210.

P p

VII. An

VII. *An causa interfectorum Captivorum aut Supplicum referri potest ad Talionem?*

Grot. d.c. 4. §. 13. *ibid* Ziegl. R. Non ; quia Talio proprie exercendus est in eandem Personam quæ deliquit. Contra vero ex Bello plerumque id quod Talio dicitur in Malum redundat eorum, quorum in eo, ob quod Bellum susceptum est, nulla est culpa, quales sæpe sunt captivi & supplices.

VIII. *An propter pertinax studium in Partes & strenuam Defensionem Hostis quis occidi postea potest, quando captus est?*

d. c. 4. §. 13. n. 2. *ibid* c. 11. §. 16. Obrecht. de rat. bell. c. 2. §. 8. Kulpis h. c. §. 6. in med. R. Nemo est, qui talem supplicio dignum judicet ; maxime cum Partes illæ aut à Natura assignatæ sunt, ut inter Imperantes & parentes, aut Honestæ ratione Electæ, ut qui aliis Auxilium ferunt in justo Bello. Imo tantum abest, ut in eo crimen sit, ut pro crimine habeatur, si quis Præsidio decesserit : Interim tamen ut Hostes occidi impune possunt.

IX. *An licet Hostem tollere Veneno?*

Grot. d.c. 4. §. 15. *ibid* 16. Alb. Gent. l. 2. c. 6. p. 250. *Obf. and. b. c. §. 16. aliter. jung. Zentgraf. diss. de armis in bello prohibitis.* R. Jure Naturæ licet : nam quem interficere licet, eum Gladio, an Veneno interimas nihil interest ; licet generosius sit ita occidere, ut qui occiditur sui Defendendi habeat copiam, tamen huic non debetur, qui mori meruit. Jure Gentium, quia communis est Necessitas, ne Pericula in Bellis nimium intendantur, non videtur esse permissum venenum. Et credibile est à Regibus talem morem profectum fuisse, quorum Vita ab Armis ante alios defenditur, sed à veneno minus quam aliorum tuta est, nisi defendantur Juris aliqua Religione & metu infamix. Sic & videtur esse contra Jus Gentium Spicula, Fontes, & Aquas Veneno inficere, ut minuantur Pericula in Bello.

X. *Sed an licet Aquas corrumpere ut bibi nequeant?*

Grot. d.c. 4. §. 17. *Alber.* R. Affirmatur ; id enim perinde habetur, ac si Flumen avertatur, aut Fontis Venæ intercipientur.

XI. *Licetne hostem interficere immisso percussore?*

Grot. d.c. 4. §. 18. *jung. c. 1.* R. Per eos, qui Fidem expressam vel tacitam violant, ut sunt

sunt talis Hostis subditi, Vassalli, & Milites non licet; nec per ab hoc Hoste receptos vel ut Supplices, aut ut Advenæ, vel ut Transfugæ; ne nimium intendantur Pericula eorum qui maxime eminent. Per alios videtur licere; nimirum Hostem occidere ubivis licet, nec refert, quot sint qui faciant.

§. 21. *Et*
ibi not.
Alber.
Gent.
 p. 275.
junge ta-
men Puff.
 l. 8. c. 6.
 §. 18.

XII. *At vero tales percussores deprehensi exquisitis suppliciis affici solent?*

℞. Hoc non ideo venit, quod in Jus Gentium deliquerint: sed quia eodem jure in hostem quidvis licet: gravius autem aut levius malum contra Hostem statuit quisque pro sua utilitate. Nam sic & exploratores deprehensi pessime tractari solent, quos tamen mittere Jure Gentium haud dubie licet.

Grot. d.
c. 4. §. 18.
n. 4.

XIII. *An supra & adulteria in Bello sunt permessa?*

℞. Non; quia per Denuntiationem Belli, renuntiavimus tantum istis Juribus, quæ ad Securitatem nostram faciunt; & Hostis noster habet tantum jus ad ea Media, quæ ad Bellum gerendum & Finem in eo obtinendum sunt necessaria: qualia non sunt supra & adulteria, sed tantum sunt actus efferatæ libidinis, qui non tantum in Pace sed etiam in Bello puniendi sunt.

Grot. d.
c. 4. §. 19.
Alber.
Gent.
 pi 421.
Kulpis b.
c. §. 7. in
fin.
Ofiand.
ad Grot.
b. c. §. 19.

XIV. *Si Belli causa sit injusta, Bellum autem Solemniter sit susceptum, an effectus Belli, Justitia intrinseca justis esse possunt?*

℞. Si Belli causa injusta sit, etiamsi Bellum Solemni modo sit susceptum, injusti sunt, interna justitia, omnes Actus, qui inde nascuntur: ita ut qui scientes tales Actus operantur, habendi sint in eorum numero, qui ad Regnum Cæleste sine poenitentia pervenire non possunt. Vera autem Poenitentia, si tempus & copia suppetant, omnino requirit, ut is, qui Damnum dedit, sive interficiendo, sive Res corrumpendo aut destruendo, sive Prædas agendo, id ipsum resarciat ipsis, quorum interest.

Grot. l. 3.
c. 10. §. 3.
Ofiand.
b. c. §. 3.
l. 2. c. 17.
§. 13. Et
 14

XV. *Quinam ergo sunt isti, qui hæc resarcire debent?*

℞. Ad Restitutionem tenentur Belli Auctores, sive Potestatis jure, §. 4.

P p 2

jure, five consilio Damnum dederint; quæ Reparatio spectat non tantum Damna in Bello solita sed etiam insolita, si eorum Causa talium Belli Auctorum Jusso vel suasioni tribuenda sit, aut

1. 2. c. 17. si ea impedire potuerunt nec fecerunt. Deinde Duces tenentur §. 11. de his, quæ suo Ductu facta sunt: & milites in solidum omnes, qui ad actum aliquem Hostilem communem & individuum, puta Urbis incendium, concurrerunt; in Actibus verò dividualis de Damno quisque, cujus ipse causa unica, aut saltem inter causas fuit, tenetur. Referuntur etiam huc isti, qui aliis operam navarunt & in culpa sunt. Item qui Rem Bello injusto captam penes se habent tenentur Dominis eam restituere; tamen secundum Principia antea posita, si quid Sumtus aut Operæ impenderint, deducere tantum possunt, quantum Dominus sponte dedisset

Grot. 1. 3. c. 10. §. 6. ad adipiscendam desperatam Possessionem; & si Rem vendiderint, §. 9. Pretium restituendum erit. Sin autem rei Possessor culpæ exors eam consumserit aut alienaverit, non tenebitur, nisi in quantum censeferi potest locupletior factus.

XVI. *Si Bellum fit justum ratione Cause sue, an omnes, justitia interna, occidi possunt quos enarravimus?*

Grot. c. 11. §. 2. R. (a) Non; juste seu ex justitia interna, nemo interfici potest, nisi aut in pœnam justam, vel quatenus absque eo Vitam & Res nostras tueri non possumus; licet interdum accidat, ut citra Propositum nostrum etiam Innocentem occidamus.

XVII. *Quid ergo dicendum est de Infantibus, Fœminis, Senibus &c.?*

Grot. c. 11. §. 9. R. Ex rigore Belli, quia sunt partes istius Corporis seu Civitatis, cui Bellum indiximus, occidi possunt; sed ex temperamento Juris Naturæ, quod respicit Circumstantias, & an Vita nostra & Res ab iis non sint tutæ, non possunt; Infantes excusat Etas, & Fœminas sexus, nisi virilia & Arma tractent, aut alias in Bello juvent; & Senes defectus virium excusat, nisi Consilio vel alias noceant; & Sacerdotes, item eos qui Literis operam

Art. 16. (a) Auctor noster sibi contradicit cum principio ab ipso antea posito, nullas pœnas dari in Statu Naturali [Lib. II. Cap. 1. Art. 6. Cap XX. Art. 34.] & consequenter inter Hostes, qui in Statu Naturali inter se vivere censentur.

operam dant, Vitæ Genus; nisi etiam Hi Servitia Militaria *et Feld. Alb. Gent. l. 2. c. 21. et 22. Seld. l. 6. c. 15. in fin.* præstent. Item Agricolaë, Mercatores, Opifices, & Artifices excusantur, modo ad Bellum nihil contribuant; vel Negotiando in rebus ad Militiam pertinentibus; aut Arma fabricando, vel conficiendo Pulverem Pyrium. Captivis parcendum est, quia Arma posuerunt, item Deditis sine conditione, ita ut nec Talio, nec pertinax studium partibus Hostis sufficiens sit causa eos occidendi; nisi forte sævitia Hostis in Captivos exerceri solita, aliter non possit coerceri, quam simili sævitia. Sic & obsides non sunt occidendi, nisi & ipsi aliquid commiserint morte dignum. Adde tandem omnia Prælia, quæ ad Jus consequendum, aut Bellum finiendum nullius sunt usus, sed meram habent virium ostentationem propositam; & cum officio Christiani hominis, & cum ipsa Humanitate pugnare.

C A P U T V.

De rebus vastandis eripiendisque.

I. <i>An Res Hostium corrumpi et rapi possint.</i> II. <i>An etiam Res Sacra.</i> III. <i>An hæ sint in Christi patrimonio.</i> IV. <i>Quid si quis ex errore credat in Simulacro Numen aliquod inesse, an illud Jure Belli violare possit.</i> V. <i>An Res Religiosa violari possint.</i>	VI. <i>An Res Hostiles vi tantum eripi possint, an etiam dolo.</i> VII. <i>An citra modum rapi aut corrumpi possint.</i> VIII. <i>Quid si Populatio Hostem brevi tempore ad pacem faciendam adigat.</i> IX. <i>Quæ Res non videantur vastanda.</i> X. <i>Quæ rationes et Utilitates, præter Æquitatem et Humanitatem Moderationem suadeant.</i>

I. *Possumusne Res Hostium vastare easque iis eripere?*

Affirmatur; nam contra Naturam non est spoliare eum, quem licet necare; & Jure Belli vel eripi, aut corrumpi possunt Munitiones Hostium, Portus, Urbes, Viri, Naves, Fructus & alia similia.

Grat. l. 30 c. 5. §. 1. Puff. l. 8. c. 6. §. 18. in fin. Quid. b. c. Obs. 1.

II. *An* $\text{\textcircled{E}}$ *Res Sacrae?*

d. c. 5. $\text{\textcircled{R}}$. Quia Res Sacrae, sunt ejus qui Summum Imperium in
 §. 2. n. 1. Populo obtinet, merito & hæc Res cedunt Victori.

III. *At vero Res Sacrae sunt in Christi Patrimonio?*

Grot. d.
 c. 5. §. 2.
 n. 1. & 2.
 Coming.
 ad B. In-
 nocent. X.
 c. 6.

Maurit.
 de secula-
 ris. bon.
 Eccles. c. 5
 Kulpis. h.
 c. §. 1. in fin
 Osiand.
 b. c. §. 2.
 cum plu-
 ribus aliis
 aliter.

Grot. d.
 c. 5. §. 2.
 n. 4.

Osiand.
 ibi, $\text{\textcircled{E}}$
 Ziegl.
 Nov. 37.
 Zepper.
 de Polit.
 Eccles.
 l. 2. c. 26.
 $\text{\textcircled{E}}$ de leg.
 Mosaic.

l. 4. c. 10.
 Hortled.
 de caus.
 bell. Germ
 tqm. 1.
 l. 5. $\text{\textcircled{E}}$ 6
 Grot. d.
 c. 5. §. 3.
 l. 2. c. 19.
 §. 2. n. 6.

$\text{\textcircled{R}}$. Christi Patrimonium non est de hoc Mundo; Hinc cum
 Sacra sint Publica; quando Populus alteri Populo aut Regi se de-
 dit, tum etiam ea dedit, quæ Divina dicuntur, secundum illam
 sententiam:

Deduntque se, Divina humanaque omnia.

Et ideo Sacra ad Jus Publicum pertinent: & Populus ipse mu-
 tata voluntate propter Utilitatem & Necessitatem Publicam ex
 Sacro profanum potest facere; certo indicio, hæc Bona quidem
 ex Privatorum Dominio & potestate exivisse; & Sacra dici à Fi-
 ne, cui destinata sunt; non verò a jure quod Summæ Potes-
 tati in omnia Reip. Bona competit, & Dominium eminens voca-
 tur. Propterea etiam procedunt ab Imperantibus Constitutiones
 de Sacris Rebus non alienandis vel Oppignorandis, nisi certis
 casibus.

IV. *Quid si quis ex errore credat, in Simulacro Numen aliquod
 inesse?*

$\text{\textcircled{R}}$. Id violari aut corrumpi nefas est ab iis, qui in ea Per-
 suasione conveniunt, ex talis opinionis positione, seu quia Con-
 scientia erronea obligat ut recta. Aliud est si Hostes non idem
 sentiant, ab his enim recte talia Simulacra seu Idola abolentur,
 & Bona Sacra in cultum idololatricum destinata, in alios Pios
 Usus & Verum Cultum convertuntur.

V. *Quid dicendum est de Rebus religiosis?*

$\text{\textcircled{R}}$. Idem & de Religiosis intelligi debet. Nam hæc quoque
 non mortuorum sunt, sed viventium, sive Populi alicujus, sive
 Familiæ. Quare sicut Sacra Loca ab hostibus capta, ita & Re-
 ligiosa talia esse desinunt; dummodo ipsa mortuorum Corpora
 non male tractentur, quia id contra jus est Hominum sepeli-
 endorum.

VI. *An*

VI. *An Res Hostium tantum vi possunt eripi an etiam dolo?*

R. Non vi sola, Res Hostium ab Hostibus eripi possunt, sed & Doli, qui perfidia carent, permitti censentur. Grot. d. c. 5. §. 4

VII. *An citra modum Res Hostium possunt corrumpi aut iis eripi?*

R. Non; sed desistendum est, vel quando id acquisivimus; quod par est illi, quod nobis debetur; aut quando tantum Damni datum fuit, quantum satisfactionis modum non excedit; vel quantum requiritur, ut Pericula futura, ne scilicet de novo nobis inferatur Bellum, & sic Bellum ex Bello nascatur, evitare possimus. Quare ut propter Pecora abacta, aut Domos aliquas incensas totum Regnum vastetur Æquitas non fert. Grot. l. 3. c. 12. §. 1. Francif. a Viët. de jure bel. n. 56. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33.

VIII. *Quid si Populatio Hostem brevi tempore ad Pacem faciendam subigat?* §. 72.

R. Stultum est nullo suo Bono nocere alteri; sed si Vastatio ad Pacem adigat Hostem, non est ratio parcendi. Quamvis si rem recte expendas, plerumque Populatio fit, odio magis quam prudenti ratione. Grot. d. c. 12. §. 1. n. 2. §. 3. Alber. Gent. l. 2. c. 23.

IX. *Quæ ergo Res non videntur vastanda?* p. 448.

R. In quibus cessat ratio vel Necessitatis vel Utilitatis; sic post plenam Victoriâ, horrificum, nefarium & omni odio dicitur imbutum Bellum, quod parietibus, Tectis, Columnis, & postibus fit. Si magna spes sit celeris Victoriæ, cujus Præmium & Ager & Fructus futuri sint, his parcendum erit: nam tunc Res Hostiles non diripies, non enim amplius eæ ad Hostem pertinebunt, tuæ vero erunt & tuas Res perdes. Si Hostes aliunde, quo se sustentent, habeant, puta per mare, aut si Fines alii pateant; Agricultura etiam in ipso collimatio tuta maneat, & potius Tributum exigatur. Et hinc non tantum Agricolæ sed & animalia, quibus arant, & Semina, quæ ad Agrum portant, extra Belli periculum constitui debent. Sic rebus quæ ad Bellum faciendum aut ducendum nihil momenti habent, ut sunt Tempia, Porticus, Statuæ & similia; etiam durante Bello parcendum erit: & quidem in Templis specialis ratio accedit, quod Sacris usibus Grot. l. 3. c. 5. §. 2. n. 1. d. c. 12. §. 1. jung. Fuf- Knechtz. besfall. de an. 1570. art. 53. §. Kul. pis. b. c. §. 3. lit. 1. d. c. 12. §. 6.

usibus dicata sunt; & si nullum inde sit Periculum, talia ædificia, & quæ eis accedunt, conservari suadet rerum Divinarum Reverentia, inter eos maxime, qui eundem Deum ex eadem Lege colunt, etiamsi forte Sententiis quibusdam aut Ritibus dissideant. Consuetudo tamen fere est quarundam Gentium, ut Campanæ Rebus Sacris destinatæ, certa Pecuniæ Summa redimantur. Idem dicendum est de Religiosis & illis, quæ in Honorem mortuorum structa sunt; nam & hæc nisi contempta Humanitate violari non possunt.

Ziegl. in com. b.c.
Grot. d. l. 12. §. 7. Text. c. 18. n. 3.

X. *Præter rationem Æquitatis & Humanitatis, suntne adhuc alie rationes quæ hoc suadent?*

d. c. 12. §. 8. n. 1. 2. & 4.

R. Affirmatur; talis enim Moderatio Hosti magnum telum eripit, nempe desperationem; per se fert speciem magnæ de Victoria fiducia; Clementia per se est apta frangendis & conciliandis Animis. Inprimis autem Summarum Potestatum & Ducum, qui Christianos se & à Deo, & ab hominibus haberi volunt, officium est, violentis Urbium direptionibus, & si quid his simile est, intercedere, ut quæ fieri non possint sine gravissimo multorum Innocentium malo, & sæpe ad Belli summam parum proficiant: ita ut Bonitas Christiana, fere semper ipsa quoque Justitia plerumque ab istis abhorreat.

C A P U T VI.

De Jure acquirendi in Bello capta.

I. *Capta in Bello cui cedant.*

II. *Quando Res censeantur captae.*

III. *An Res, quæ non sunt Hostium, quamvis apud ipsos inventæ, Bello acquiri possint.*

IV. *An Res exterorum in Navi Hostili repertæ.*

V. *An Hostibus erepta vindicari possint à prioribus Dominis.*

VI. *An Res in Bello Publico ac Solemni captae, singulis capiētib; an vero toti Populo acquirantur.*

VII. *An & quando singuli captae sibi acquirant.*

VIII. *An singuli aliquid extra Ministerium Publicum facere possint.*

IX. *Quas*

- IX. Quas res Singuli sibi acquirant.
- X. Quot modis Præda tribui soleat.
- XI. An Præda concessio semper sit mera Donatio.
- XII. An & cur Sociis pars Præde concedatur.
- XIII. Cur aliquando Subditis.
- XIV. Cui res sit addicenda, si apud Populum Bello non permixtum Controversia oriatur de Re Bello capta.
- XV. An extra Territorium Bellum gerentium Capta fiant Ca-

- pientium.
- XVI. An hoc jus acquirendi Res in Bello captas, ita proprium sit Belli Solemnis, ut in aliis Bellis locum non habeat.
- XVII. An Res in Bello justo ultra debitum modum Captæ retineri possint.
- XVIII. An tantum capi possint Res ad consecutionem Debiti Primarii, an & subnascentis.
- XIX. Quid si isti quorum Res capiuntur sint extra culpam.

I. Capta in Bello cuiam cedunt?

R. Bello justo ea nobis Jure Naturæ acquiruntur, quæ aut paria sunt ei quod nobis est, & aliter consequi non possumus; vel etiam quæ nocenti Damnum inferunt intra æquum pœnæ modum, id quod & Deus probat in Lege à Mose data. Jure Gentium, non tantum is qui ex justa causa Bellum gerit, sed & quivis in Bello Solemni, sine fine modoque, Domini eorum sunt, quæ Hosti eripuerunt; eo sensu, ut à Gentibus omnibus & ipsi, & qui ab eis titulum habent, in Possessione rerum talium tuendi sint: quod Dominium quoad effectus externos licet appellare.

Grot. l. 3. c. 6. §. 1. n. 1. Kulpis. b. c. 6. §. 1. Deut. 20. vers. 14. Grot. d.c. 6. §. 2.

II. Quando res censentur captæ?

R. Res mobilis capta dicitur, ubi intra fines, i. e. Præsidia hostium capientium perducta fuerit; eodem enim modo res amittitur quo Postliminio redit, redit autem ubi intra fines Imperii esse cœpit, sive intra Præsidia. Et quamvis res captæ statim dicantur fieri capientium, tamen cum conditione aliqua, continuandæ scilicet possessionis, usquedum in fines suos intraverint intelligi debet. Cui consequens esse videtur, ut in Mari Navibus, & aliæ res captæ censeantur tum demum, cum in Navalia aut Portus, vel ad eum locum, ubi tota Classis se tenet, perductæ sunt. Hæc tamen apud quasdam Gentes aliter determinari

Grot. d.c. 6. §. 3. n. 2. Græne-weg. de L.L. a brog. ad capt. & postl. re- vers. Zi-egl. b. c. §. 3. Grot. d. c. 6. §. 4. n. 1.

Q 9

pos. c. 6. §. 4. n. 1.

possunt. Res immobiles captæ intelliguntur, quæ mansuris Munitionibus ita includuntur, ut non nisi iis expugnatis Parti alteri palam aditus non sit: seu in quibus non est momentanea, sed firma possessio.

III. *Quid si res capta non sit Hostium?*

Grot. d. c. 6. §. 5. Ziegl. d. §. 5. aliter. **R.** Ut res aliqua Belli jure nostra fiat, requiritur ut Hostium fuerit: nam quæ res apud Hostes quidem sunt, puta in Oppidis aut intra Præsidia eorum, sed quarum Domini nec Hostium sint subditi nec hostilis animi, cæ Bello acquiri nulla ratione possunt: & talis mutatio domini nimis odiosa est quam ut produci debeat; nec à rebus Exterorum metuitur Damnum, nec ab Exteris ipsis, qui tempore Indicti Belli apud hostes deprehenduntur, & intra modicum tempus non discedunt. Si tamen eo consilio tales Res sint missæ ad Hostem ut eum juvent, merito habentur pro Hostilibus.

IV. *Quid ergo juris, si res Exterorum inveniantur in Navi hostili?*

Grot. l. 3. c. 6. §. 6. **R.** Censentur esse Hostiles usque dum hæc Præsumptio validis in contrarium Probationibus elidatur.

V. *An quæ Hostibus erepta sunt, possunt vindicari ab his, qui ante Hostes nostros ea possederunt & Bello amiserunt?*

d. c. 7. §. 1. Puff. l. 8. c. 6. §. 20. **R.** Non; quia Jus Gentium hostes primum Dominos talium Rerum fecit Dominio externo, deinde Nos.

VI. *Cuinam acquiruntur res hostiles in Bello Publico ac Solemni, an Populo, vel isti, cujus auspiciis Bellum geritur, an singulis, qui de Populo aut in Populo sunt?*

Frantz. 2. resol. 9. §. 47. & 53. Ziegl. b. c. §. 7. Grot. d. c. 6. §. 8. & §. 9. Puff. l. 8. c. 6. §. 21. **R.** Res quæ sunt nullius, quales sunt res Hostium, quia non amplius nobiscum in Societate vivunt, ipsis non amplius debemus Jura, quæ ex Societate fluunt, quale etiam est jus domini, sunt capientium; sed tam eorum qui per alios, quam qui per se capiunt: naturaliter enim Homo volens Homini alterius volentis Instrumentum est. Ita non servj tantum, aut Filii, sed & Liberi Homines, qui in piscando, Aucupando, venando vel margaritas legendo ope-

operam suam addixerunt aliis, statim quod acceperunt acquirunt ipsis, quibus operam navant, & sic milites istis, qui sunt Principales Belli Auctores: perinde enim est ut per se quis faciat aliquid, aut per alium.

VII. *An ergo Singuli nihil sibi acquirunt?*

R. Distinguendum est inter Actus vere Publicos Belli, & inter Actus privatos, qui fiunt occasione Publici: per hos actus Privatis res quæritur primo ac directe, per illos actus Populo.

Grot. d. c. 6. §. 10.
Puff. l. 8. c. 6. §. 21.
in fin.
impis.
b. c.

VIII. *At vero singuli seu privati nihil possunt facere nisi in Ministerio Publico.*

R. Singuli seu privati, qui in Bello aliquid faciunt, semper quidem sunt in Ministerio Publico, sed non omnia faciunt, quia sunt in Ministerio Publico, e. g. quæ in liberis seu injustis Excursibus, vel etiam contra expressas Prohibitiones capiunt.

Ziegl. b. c. § de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 77. Text. c. 18. n. 67. aliter.

IX. *Quomodo & Quales sunt res, quas singuli in Bello sibi acquirunt?*

R. Res soli sive Immobiles quæ nisi Publico Actu, inducto Exercitu, impositis Præsidiiis capi non solent, solius Populi fiunt: Res verò Mobiles & se moventes si capiunt in Ministerio Publico, primo ac directe Populo acquirunt, & ab hujus concessione, est quicquid ex his rebus sibi vel retinent, ut in Direptionibus aut Populationibus militibus concessis, vel quicquid ex Præda ipsis tribuitur: aut extra Ministerium Publicum illicitè modo quo antea diximus, & sibi primo & directe acquirunt; nisi & in his rebus Lex Civilis Dominium singulorum antevertat; sic Lege introduci potest, ut quæ apud nos reperiuntur Hostium Res, Publicæ fiant.

Grot. d. c. 6. §. 11.
§ 12. Cujac. l. 19. obs. 7. aliter.
Text. d. l. § alii.
d. c. 7. §. 13.

X. *Præda quot modis tribui solet?*

R. Sicut res aliæ, ita Præda potest à Populo aliis concedi, non tantum post Acquisitionem, sed & ante eam, ita ut subsequuta Captura jungantur Actiones brevi manu: nec tantum ea Concessio nominatim fieri potest, sed & in genere, Viduis, Senibus, & egentibus Pupillis pars prædæ dari potest.

d. c. 6. §. 22. n. 1. Seld. l. 6. c. 16. Str. Ex. 41. th. 18. § 19.

Q q 2

XI. *An*

XI. *An hæc juris translatio semper est mera Donatio?*

Grot. d. c. 6. §. 22. n. 2. *Text. d. c. 18. n. 67.* R. Non; sed interdum Contractus, aut Solutio ejus quod debetur, vel Remuneratio ob Damna, quæ quidam passi sunt, aut ob id quod ipsi Bello impenderunt sive Sumtu sive opera; ut cum Socii aut Subditi nullo Stipendio militant, vel non tali, quod Operæ respondeat. Nam ex his causis Prædam aut omnem, vel ejus partem concedi solitam videmus. Et hinc receptum est, ut sua faciant, quæ capiunt aut Socii vel subditi, qui sine Stipendio & suo Sumtu suoque periculo Bellum gerunt.

XII. *Quanam est ratio erga Socios?*

Grot. l. 3. c. 6. §. 23. R. Erga Socios ratio est manifesta; quia naturaliter Socius Socio tenetur ad Reparationem Damnorum, quæ ob negotium commune aut Publicum eveniunt. Adde, quod Opera quoque gratis præstari vix soleat. Credibile ergo est, nisi Causa alia appareat, puta Beneficentia mera, aut Contractus antecedens, Spem ex hostibus lucrandi spectatam fuisse in damni & Operæ Compensationem.

XIII. *Quanam est ratio erga subditos?*

d. c. 6. §. 24. *Puff. l. 7. c. 4. §. 5. Horn. l. 2. c. 2. §. 17.* Grot. d. c. 6. §. 24. n. 8. *Et Kulpis. ibi.* R. Erga Subditos id non æque evidenter procedit, quia hi operam Civitati suæ debent: At ubi non omnes, sed aliqui tantum militant, his ipsis à corpore Civitatis Retributio debetur, ejus quod plus cæteris operæ aut sumtus ad Utilitatem Publicam impendunt, multoque magis damnorum; in cujus Retributionis certæ locum, spes Prædæ totius, aut partis incertæ facile nec sine ratione conceditur. Cæterum hodie passim usurpatur, ut in Direptionibus Oppidorum & Præliis, suum quisque faciat quod cepit: in Excursibus vero, capta communia fiant eorum qui in comitatu sunt, inter ipsos pro dignitatis ratione partienda.

XIV. *Si apud Populum Bello non permixtum, controversia oriatur de re in Bello capta & intra ejus Territorium translata, pro quo judicabit?*

R. Addi-

R. Addicenda est ei cui favent Leges aut Mores Populi, à cujus d. c. 6.
partibus res capta est: quod si ejus nihil probetur, ex Jure Gen- §. 25.
tium res ipsi Populo, cujus sunt subditi litigantes adjudicanda e-
rit, si modo ea res in actu Bellico capta fuerit.

XV. *An extra Territorium utriusque Partis Bellum gerentis capta fi-
unt Cipientium?*

R. Sicut & Hostem ubique licet interficere, ita & in Rebus d. c. 6. §.
locum non consideramus. In loco tamen Pacato, is qui Impe- 26. n. 2.
rium habet, potest Lege sua prohibere ne id fiat; & si contra Legem §. c. 4. §.
factum sit, de eo tanquam de delicto poscere potest ut sibi satisfiat. 8. n. 2. b.
l. §. ibi

XVI. *An hoc Jus externum acquirendi Res in Bello captas, ita proprium
est Belli Solemnis, ut in aliis Bellis locum non habeat?*

R. Si sint alia Bella inter Populos utrinque Majestate pollen- Ziegl. h. c.
tes gesta etiam locum habet: sin autem sint inter Cives, sive ma- §. 7. Grot.
gna ea sive parva sint, nulla fit Dominii mutatio, nisi Aucto- h. l. aliter.
ritate Judicis. Sic etiam in Repressaliis aliter non obtinet.

XVII. *Qua in Bello justo capta sunt ultra debitum modum, an re-
sineri possunt?*

R. Non ultra licitum est capere aut habere, quam causa sub- Grot. l. 3.
est debendi in Hoste; excepto quod etiam extra eam, ad Secu- c. 13. §. 1.
ritatem necessariam res possunt detineri, sed restituendæ sunt n. 1.
cessante Periculo in se aut in pretio; Nam quod in re Pacatorum
liceret, multo magis in re Hostium licet.

XVIII. *An res Subditorum tantum capi & acquiri possunt ad con-
secutionem Debiti Primarii, unde ortum est Bellum an & subnas-
centis?*

R. Res Subditorum non tantum capi possunt & acquiri ad con- d. c. 13.
secutionem Debiti Primarii, unde ortum est Bellum, sed & Sub- §. 3.
nascentis; ita ut & Impensæ in Bellum factæ & Damna inde
orta reparari debeant.

XIX. *Quid si isti, quorum Res capiuntur, sint extra culpam?*

d. c. 13. §. 3. n. 2. §. 3. c. 2. §. 5. n. 1. §. ult.

Æquitas vult, ut cum tantum quasi Fidejussorio nomine sint obstricti, ipsis relinquuntur Res istæ, quibus nos facilius, quam ipsi careamus; præsertim vero si satis appareat, illos ipsos id quod eo modo amiserunt, à Civitate sua non recuperaturos. Sic & in Repressaliis quamdiu spes est, nos nostrum satis facile consequi posse ab Originariis Debitoribus; aut ab iis, qui Jus non reddendo se Debitores faciunt, ad eos, qui culpa vacant, non veniendum est.

CAPUT VII.

De jure in Captivos.

I. An § cur Bello capti in servitutem redigantur. II. An hoc tantum sit intelligendum de Subditis hostium perpetuis, an § de aliis ibi deprehensis. III. An etiam posterius eorum servi fiant. IV. Quæ sint hujus juris Effecta. V. An Incorporalia Belli jure acquirantur. VI. Captivi, an Populi, an singulorum capientium fiant. VII. An Bello iniusto captis aufugere liceat. VIII. An Gratiudo, quam captivus Domino ob Vitam relic-	tam debet, hoc permittat. IX. An servus Domino resistere possit. X. An in Bello capti, necessario apud omnes Gentes servi fieri debeant. XI. Quo usque Homines capere liceat Jussu interna. XII. An Jus vita § necis in servos competens jure semper exerceatur. XIII. Quomodo ab iis exigenda sint Opera. XIV. An in Bello iusto Capto fugere liceat. XV. Quid circa Captivum faciendum sit ubi servitus in usu non est.

I. An Captivi possunt fieri servi?

Grot. l. 3. c. 7. §. 5.

¶ **U**T Captores à summo illo rigore, quo omnes Captivos, & statim & post moram, quamdiu injuriam non remiserunt, possunt occidere, abtineant; apud omnes Gentes necessitas

cessitas & utilitas vult, ut Capti possint in servitutem redigi.

II. *An hoc intelligendum est tantum de iis qui sunt Subditi hostis perpetui, & qui se dedunt, aut Servitutem promittunt?*

R. Non tantum qui se dedunt aut Servitutem promittunt, pro Servis haberi possunt, sed etiam omnes in Bello capti; ex quo tempore scilicet intra Præsidia perducti sunt; & omnium eadem Sors est, etiam eorum, qui fato suo ut diximus, cum Bellum repente exortum esset, intra Hostium fines deprehenduntur.

d. c. 7. §.
1. n. 1. §.
2. c. 4. §. 7.

III. *An etiam Posterii ipsorum Servi fieri possunt?*

R. Affirmatur; 1. quia si Captores summo jure utantur, illi ipsi nascituri non sunt. 2. diu alendi sunt à servis nati, antequam Opera eorum Domino utilis esse possit, & sequentes Operæ sui temporis Alimentis respondebunt.

d. c. 7. §. 5.
n. 2. Grof.
l. 2. c. 5. §.
29. n. 2.
Puff. l. 6.
c. 3. §. 9.

IV. *Quanam sunt Effecta hujus juris in servos.*

Effecta hujus juris infinita sunt: nulla enim Permissio est, quæ stricto jure Belli non impune illis imponatur, ut modo diximus, nisi hoc Jus Legibus Civilibus limitatum fuerit, est enim aliquid, quod in hominem licere commune Jus animantium vetat: & Res omnes servi, quæ captæ fuerunt, cum persona ejus acquiruntur Domino.

Grot. l. 3.
c. 7. §. 3.
n. 1. §. 2.
Horn. l. 2.
c. 1. §. 4.
Ziegl. h. c.

V. *An Incorporalia Belli jure acquiruntur?*

R. Non acquiruntur primo ac directè, sed mediante persona cujus ea fuerant. Excipienda tantum ea, quæ ex singulari Personæ proprietate fluunt, ac proinde Inalienabilia sunt, ut Jus Patrium. Hæc enim si manere possunt, manent penes Personam, sc. quando Pater revertitur ex Captivitate; si non, extinguuntur, & Liberi censentur esse sui juris; nam qui jam nati sunt tempore Captivitatis, non fiunt Servi, nisi & ipsi capiuntur.

d. c. 7. §.
4. Puff. l.
8. c. 6. §.
22.
Grot. l. 3.
c. 9. §. 7.

VI. *Qui capiuntur Populine an singulorum sunt?*

R. Homines hac in re jure Belli rebus æquantur, & sic ex his, quæ de Præda diximus, decidenda est hæc quæstio.

VII. *Qui*

VII. *Qui Bello injusto capti sunt possuntne aufugere, sed etiam ii, qui ex iis nati sunt?*

d. c. 7. §. 6. n. 1. *R.* (a) Aufugere possunt, sive Bello manente, sive Pace facta; sive ad suos sive ad alios. Priori casu jure Postliminii consequuntur Libertatem; Posteriori casu, sc: si fugiant, Pace facta, vel ad suos vel ad alios, vindicari possunt à Dominis, ipsisque reddendi sunt; quia Jure Gentium consequuntur Dominium externum, quod effectum non haberet, si Pace facta aufugere possent. Si nesciatur ubi sint, aufugientium animis nullum Vinculum videtur esse injectum: quia si Belli causa sit injusta, ipse Captor justitia interna eos retinere non poterat, & sic aufugiendo propter defectum Judicii Humani sibi ipsis jus dicunt. Sic & suas Res quas retinere Captor non poterat, sine furti vitio auferunt, aut laboris sui Mercedem, si aliquam supra Alimenta præstari æquum est; nam & hic Judicium deficit, & Debitum ex Facti evidentia satis censetur probatum, si conferantur horum Captivorum operæ cum operis aliorum, quibus Alimenta & Mercedem præstantur; modo Captivi neque suo, neque Publico nomine quicquam debeant Domino aut ei, cujus jus Dominus acceperat.

l. 3. c. 10. §. 3.
l. 1. c. 3. §. 2.
Grot. l. 3. c. 7. §. 6.
n. 8. jung.
l. 2. c. 7. §. 2. in fin.
Kulpis. b. c.

VIII. *At vero captor vitam donavit, ergo propter Vinculum Grati- tudinis videtur esse obligatus captus ut nec aufugere nec Rēs suas, nec Mercedem auferre possit, nam Vita est res inestimabilis?*

Ziegl. h. c. §. 6. & Os. aliter. *R.* Talis captor in Bello injusto non habuit jus capto auferendi Vitam, & sic ipsi reliquit quod Jure Naturæ relinquendum erat, nec Liberalitas est in eo quod meum est, & auferri non debet. Sic quamvis latro Vitam mihi non auferat, tamen si ex ipsius Captivitate evadam non pecco, nec furtum est, si furi res meas iterum eripiam. Et licet talis fuga & subductio deprehensa graviter puniri soleat, tamen hæc & alia multa faciunt Potentes, non quia æqua sunt, sed quia ipsis expediunt.

IX. Si

Art. 7. (a) Sed hic reponi potest, quòd si ex Pace facta Jus sit Domino in Captivum suum, isti non licebit aufugere, quòd si aufugerit post pacem factam, ad suum Dominum tenebitur redire.

IX. Si Dominus jus suum externum exequi velit, an servus potest resistere?

R. Hoc jus externum, quia non sola agendi impunitate, sed & Judiciorum tutela constat, inane erit, si ex adverso resistendi jus maneat. Nam si Domino vi resistere liceat, licebit & Magistratui Dominum tuenti, tametsi Magistratus ex Jure Gentium Dominum in illo Dominio ejusque usu defendere debeat.

d. c. 7. §.
7. & l. r.
c. 4. §. 2.

X. An necessario apud omnes Gentes capti in Bello sunt servi?

R. Si necessitas & utilitas hoc exigant, Jus Gentium apud omnes Gentes vult potius, ut Capti in servitutem redigantur, quam ut occidantur: & si Bella aliter geri possint, quam ut Capti Libertatem amittant, servi fieri non debent, quia cessat ratio necessitatis. Sic inter Christianos, Bello orto, capti non sunt servi nec vendi vel ad operas urgeri possunt, nec alia pati quæ servorum sunt; Nam non decet Christianos, ut à miseris Homini- bus interficiendis abducantur minoris sævitæ concessione, Reverentia enim Christianæ Religionis sufficit. Mansit tamen inter Christianos mos captos custodiendi, donec persolutum sit Pretium, cujus æstimatio in arbitrio est Victoris, nisi certi aliquid convenerit expressis Pactis, quæ hodie vocari solent *Cartel*.

d. c. 7. §.
8. Horn. l.
1. c. 3. §. 3.
d. c. 7. §.
9. n. 1.
Guidel. de
jur. noviss.
l. 1. c. 4.
Str. 40.
ib. 70.
Schutz.
vol. 2. Ex.
10. ib. 13.
lis. F. d.
c. 7. §. 9. n.
2. Text. c.
18. n. 41.

XI. In Regionibus, ubi servitus adhuc obtinet, & Capti in Bello sunt servi, secundum morem in illis introductum & receptum, quomodo censetur juxta servitus?

R. Huic Juri in servos, Justitia interna, iidem præscribuntur fines, ac Juri in Hostis bona; id est, licita est talis servitus, quousque Debiti aut primarii vel Subnascentis quantitas patitur, nisi forte in ipsis hominibus peculiare sit delictum, quod Libertatis damno puniri æquitas ferat. Et hætenus justum Bellum gerens in Hostis subditos captos jus habet, idque in alios valide transfert: habita tamen æquitatis & bonitatis ratione erga captos, prout diximus, cum de jure interficiendorum Hostium ageretur.

Gros. l. 3.
c. 14. §. 1.
n. 1.

Gros. l. 3.
c. 4. §. 6.

XII. *Ex temperamento Belli, vel habita ratione, quod Capti nullam amplius injuriam nobis inferant, quid juris in eos habemus?*

Grot. d. c. 14. § 3. Et 4. §. 2. I. de his qui sui vel alieni juris. l. un. C. de emend. serv. d. c. 14. §. 5. n. 1. Puff. l. 6. c. 3. §. 8. Boeckl. Inst. Pol. l. 1. c. 4. p. 75. Grot. d. §. n. 2. Et 3. Grot. l. 1. c. 1. §. 6. l. 2. c. 14. §. 6. Seld. l. 6 c. 7. p. 737. Et seqq.

R. Jus vitæ & necis, quod rigor Belli in servum tribuit Domino, eique Domesticam Jurisdictionem concedit, ex æquitate a Domino exigit, ut eam eadem religione exercent, qua Jurisdictio Publica exercetur: etiam in minoribus correctionibus, puta in verberibus, nam & hic adhibenda est æquitas, imo clementia.

XIII. *Quid de operis dicendum est?*

R. Operæ cum modo exigendæ sunt, & valetudinis servorum humane habenda ratio. Et pro his Alimenta servo debentur. Imo si quid fecerit servus, quod servilis officii modum excedit, aut quod non ex imperio, sed ex voluntate præstatur, atque ubi ex ministerio in affectum amici transivit, beneficium in Dominum suum vocari poterit. His consentaneum est, ut si quid servus suum defraudans genium comparit, aut succisivi temporis diligentia quæsit, id aliquo modo sit ipsius, quod ipsi citra delictum suum aut Domini necessitatem auferri non debet: nam servi utilitas utilitatibus Domini subest, magis etiam, quam res civium Civitati. Sic ex Humanitate & Beneficentia venit, ut post longas operas aut valde magnas Libertas detur servo, quod fit per Manumissionem.

XIV. *An fugere fas est ei qui in Bello justo captus est?*

Grot. d. c. 14. §. 6. n. 4. d. c. 14. §. 7. Et 8. Et Or. ibi.

R. Non, quia Jure Gentium operas suas Civitatis nomine debet: nisi intolerabilis sævitia hanc necessitatem ipsi imponat. Sic & nati ex servis Domino tenentur interno jure: si enim Parentes suo delicto poenam mortis erant commeriti ad vitam suam servandam, potuerunt suos Posteriores obstringere servitio, quia alioqui exstituri non fuissent; pro Debito autem Civitatis nondum nati non tenebuntur, secus quam ii, qui jam nati erant, quique ut pars Civitatis, non minus quam Parentes ipsi obligari poterant.

XV. *Quid juris ex temperamento Belli apud eos ubi servitium non viget?*

R. Optimum erit permutari Captivos; proximum dimitti Pretio non

non iniquo. Hoc quale sit præcise definiri non potest: sed Humanitas docet, non ultra intendi debere, quam a captivo solvi possit, deducto pro usibus vitæ suæ necessariis. Alibi, ut dictum est, illud Pretium Pactis definitur.

d. c. 14. §. 9. §. ult.
Gent. l. 2. c. 15. Kulps. b. c.

C A P U T VIII.

De imperio in victos.

I. <i>An Victor etiam Imperium in universos acquirere possit.</i> II. <i>Quot modis Imperium Victori possit acquiri.</i> III. <i>An etiam Res incorporales Victori acquirantur.</i> IV. <i>Quid si Populo victo relinquat Jus Civitatis.</i>	V. <i>An summo jure Victor in hac Imperii acquisitione uti debeat.</i> VI. <i>Quanam ex Victoris benignitate devictis recte relinquuntur.</i> VII. <i>An Religionis avitæ usus.</i> VIII. <i>An semper.</i> IX. <i>An Victi semper clementer sint habendi.</i>

I. *An Victor etiam sibi potest acquirere Imperium in universos?*

R. **Q**ui sibi singulos potest servitute personali subjicere, nihil mirum est, si & universos, sive illi Civitas fuerint, seu Civitatis pars, subjicere sibi potest subjectione sive mere Civili, sc. ut nullum Imperium retineant; sive mere Herili, sc. ut plane fiant instar servorum, nec amplius sint Civitas; sive mixta, ita ut cum aliqua Personali Libertate servitus misceatur. Ad quod referri potest hæc Sententia Tertulliani; *Ni fallor enim, omne Regnum, vel Imperium Bellis quaritur, & Victoris propagatur.*

Grot. l. 3. c. 8. §. 1. §. 2.
Horn. l. 2. c. 9. §. 2.

II. *Quot modis Imperium Victori potest acquiri?*

R. Potest Imperium Victori acquiri, vel tantum ut est in Rege aut alio Imperante, i. e. in quantum mediante populo, Deus in Regem vel imperantem id contulit per Electionem vel Successionem; vel etiam in quantum Deus mediante victoria in Victorem contulit absolutissimum aliquod Imperium, ita ut ab ipsius

d. c. 8. §. 1. n. 3. Kulps. b. c.

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3. & 4. l. 2. c. 7. §. 12.
Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 2. Or. l. 3. c. 8. §. 1. n. 3. & Ziegl. aliter.
 solius arbitrio omnino dependeat, & de Imperio in vivos & mortis causa sine Populi consensu pro lubitu disponere possit, adeo ut Populus ne quidem ea, quæ a primæva in Societatem coeuntium voluntate, antequam Imperium fuerit constitutum, dependent, amplius retineat. Nam & in Electivis Regnis & Successivis, vivis Imperantibus populus nullam habet Majestatem, sed tantum id, quod à primæva voluntate dependet, & sub Imperio non continetur, & tunc Regnum vocatur non Patrimoniale, sicut aliud Patrimoniale.

III. *Quanam res mediante Imperio Victori acquiruntur?*

Grot. l. 3. c. 8. §. 4. n. 1. & 2. Puff. l. 8. c. 6. §. 22. & 23. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 79. in med. aliter.
Grot. d. c. 8. §. 4. n. 3.
 R. Sicut res singulorum jure Belli iis acquiruntur, qui eos sibi subjiciunt, sic & res Universitatis, eorum fiunt, qui sibi subjiciunt Universitatem, si ipsi velint; ergo & Ærarium & Incorporalia, seu jura quæ Universitatis fuerunt, Debita & Credita, ut alibi diximus. Nam qui Dominus est Personarum, idem & Rerum est, & juris omnis quod personis competat.

IV. *Quid si Populo victo relinquat jus Civitatis?*

Grot. d. c. 8. §. 4. n. 3.
 R. Etiam si Victor populo victo jus Civitatis relinquat, potest tamen quædam, quæ Civitatis fuerant, sibi sumere. In ipsius enim arbitrio est, quem velit esse sui Beneficii modum eligere.

V. *Quodnam temperamentum Victori est adhibendum circa Imperii acquisitionem?*

Grot. l. 3. c. 15. §. 1.
Grot. d. c. 15. §. 2.
 R. Quæ in singulos aut exigitur Æquitas, vel laudatur Humanitas, tanto magis in Populos aut in Populorum partes, quanto in multos insignior est & injuria & Beneficentia. Justo Bello ut alia acquiri possunt, & Jus Imperantis in populum, & jus quod in Imperio habet ipso Populus ex primæva voluntate, & sub Imperio non comprehenditur, sed quatenus fert aut Pœnæ, vel alterius debiti modus. Quibus addenda est causa vitandi Periculi summi, quæ semper tum in Pace constituendum in utenda Victoria maxime spectanda est. Sapientes Pacis causa Bellum gerunt, & laborem spe otii sustentant. Si hoc obtineat Victor, & injuriæ licentiam adimat hosti, cætera remittat

tat ex misericordia. In Publico enim Peficulo , quæ modum excedit Securitas , immifericordia est.

VI. *Quanam ergo victis relinquenda sunt ?*

R. Pendet hoc ex modo Pœnæ & Debiti , ut modo diximus, & ex prudentia & benignitate Victoris. Sic moderatæ Victoriz species est , victis Regibus aut Populis relinquere quod habuerant Imperium ; & ut securitati Victoris consulatur Præsidium iis imponere. Tributorum quoque constitutio sæpe non tam ad factorum Sumtuum restitutionem , quam ad Securitatem & Victoris & victi in posterum pertinet. Interdum ut mutetur Reip. forma eaque instituatür & accommodetur ad Remp. Victoris. Si non tutum sit omni in victos Imperio abstinere , temperari res potest , ut aliquid Imperii relinquatur ipsis aut ipsorum Regibus. Sed & cum omne Imperium victis eripitur , relinqui illis possunt circa Res privatas & publicas minores suæ Leges sui que Mores & Magistratus.

Grot. d. c. 15. §. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

VII. *Quid circa Religionem agendum est ?*

R. (a) Indulgentiæ pars est , avitæ Religionis usum victis , nisi persuasis , non eripere : hoc enim victis pergratum est , quia Religio sua cuique videtur optima , & plerumque non ratione , sed affectu dijudicatur , & Victori innoxium.

Grot. l. 3. c. 15. §. 11. & l. 2. c. 20. §. 47. n. 4.

VIII. *Quid si falsa apud victos sit religio ?*

R. (a) Si falsa apud victos sit religio , ne Vera opprimatur recte curabit Victor.

d. c. 15. §. 11. n. 2. Boet. Inst. Pol. l. 2. c. 4.

IX. *Quanam est postrema cautio circa Victoriam ?*

R. Ut in Imperio etiam plenissimo & quasi herili victi clementer habeantur , & ita ut eorum utilitates cum Victoris utilitatibus socientur ; & ut videatur tantum mutatus Rex ; maneat ipsis Domus , Agri , jus in uxores , & in liberos , ut antea fuit.

d. c. 15. §. 12.

Art. 7. & 8. (a) Modò falsa Religio non tendat ad Societatis humanæ detrimentum , erit toleranda ; hic consulendus est Grotius in locis parallelis , cum notis Celeberrimi ejus Traductoris.

fuit. Nam si bonam dederimus Pacem, fida & perpetua futura; sin malam, haud diuturna erit. Hæc sit ratio vincendi, ut Misericordia & liberalitate nos muniamus.

CAPUT IX.

De Postliminio.

- I. Quid sit Postliminium.
 II. In quibus locis sit.
 III. Quotuplex sit jus Postliminii.
 IV. An & quando in Pace Postliminium sit.
 V. Cur exteris fato suo apud hostes deprehensis in Pace Postliminium sit, & cur non aliis captivis.
 VI. Liber homo quando dicatur Postliminio redire.
 VII. Quid si ab Hoste venditus commercio ad suos redeat.
 VIII. Liber homo qui sic rediit, an & Libertatem & Res suas recuperet.
 IX. An etiam res à Victore alienatas.
 X. An etiam Jura in ipsum restituantur.
 XI. An, dediti jure, Postliminii gaudeant.
 XII. An etiam in Populis integris jus Postliminii locum habeat.
 XIII. Quinam jure Postliminii recipiantur.
 XIV. Quomodo recipiantur.
 XV. Quanam res recipiantur.
 XVI. An res intra hostium Præsidia nondum perductæ, vel à latronibus captæ Postliminio egeant.
 XVII. An hæc omnia Jure Civili alio modo determinari possint.
 XVIII. An jus Postliminii extra Bellum, & inter Populos, qui non sunt hostes, locum habeat.
 XIX. An hæc nostris temporibus obtineant.
 XX. Res, quæ in Bello injusto captæ fuerunt, licet Jure Gentium Postliminio non redeant nec restituenda sint, an ex Æquitate & temperamento Juris prioribus Dominis reddi debeant.
 XXI. An eo in casu Sumtus ad possessionem recuperandam facti recte repetantur; an etiam laboris & periculi æstimatio sit facienda.
 XXII. An eodem modo Populi integri, vel Populorum partes restitui debeant.
 XXIII. An obligatio reddendi nullo tempore exstinguatur.
 XXIV. Quid si jus Belli ambiguum sit.

I. Quid

I. *Quid est Postliminium?*

℞. **P**ostliminium, dictum est a limine & post, atque jus est quod nascitur ex reditu in Limen seu Fines Publicos, ita ut prior ante captivitatem status reviviscat.

Grot. l. 4. c. 9. §. 2. n. 1. Text. c. 18. §. 77. Et seqq. aliter.

II. *Quid intelligimus per Fines Publicos?*

℞. Fines nostros vel etiam Sociorum aut Amicorum, qui partes in Bello easdem sequuntur: apud eos vero qui etsi Amici, nobis non faverunt, seu Neutrales, ut vocantur, in Bello capti statum non mutant, nisi ex Speciali Pacto.

d. c. 9. §. 2. n. 1. Et 2.

III. *Quotuplex est jus Postliminii?*

℞. Duplex; Per alterum, eum, qui ab Hostibus captus, in Fines nostros postea pervenit, Postliminio reversum rectè dicimus; Per alterum verò aliquid Postliminio recuperatur. In Bello redeunt Postliminio homines, qui antequam caperentur, liberi fuerant: recipiuntur servi & alia quædam.

d. c. 9. §. 3. in fin. §. 5. n. 1.

IV. *An in Pace postliminium non est?*

℞. Pace facta, nisi aliter convenerit, Postliminium est his, qui non virtute Bellica superati, sed fato suo deprehensi sunt, ut qui, cum Bellum subito exarsit, apud Hostes reperti sunt. Aliis autem captivis, Pace facta, Postliminium non est, nisi id Pactis comprehensum sit.

d. c. 9. §. 4. n. 1.

V. *Quenam est ratio?*

℞. Quia in deprehensis apud Hostes Bello exorto, nullum injuriæ consilium fingi potest, & tantum ad minuendas Hostium Vires manente Bello retinentur, Bello autem composito nihil obtendi potest, quo minus dimittantur. Itaque tales in Pace semper Libertatem obtinent, velut confessione Partium Innocentes; cæteri verò virtute Bellica Capti, propter injuriam illatam jure videntur Capti, & sic retinentur, nisi Pace facta in Pactis eorum libertas expressa fuerit.

d. c. 9. §. 4. n. 2. Et 3.

VI. Li-

VI. *Liber homo ante captivitatem quando dicitur Postliminio redire?*

d. c. 9. §. 5. *Puffl.* R. Quando eo animo ad suos venit ut eorum res sequatur, illosque relinquat a quibus abiit; sive dolo evadat, seu vi, sive sponte ab Hostibus tradatur.

VII. *Quid si ab Hostibus venditus commercio ad suos redeat?*

d. c. 9. §. 5. *in fin.* R. Liber judicatur, quia est alienatus cum sua causa, i. e. ut Postliminio redire, & suum pristinum statum recipere possit.

VIII. *Liber homo antea, qui sic rediit quidnam recuperat?*

d. c. 9. §. 6. n. 1. *Ziegl. b. c. aliter. Text. c. 18. §. 90.* R. Non se tantum sibi acquirit, sed & res omnes, quas habuerat & apud suos & apud Populos pacatos, sive corporales sive incorporales, etiam Dignitates & Officia Hereditaria, alia etiam nisi in alios jam sint collata. Ratio est, quia Populi pacati sicut factum pro jure censuerant in capto, ita & in liberato, ut se æquos præbeant utrique parti. Ergo Dominium, quod habuerat in res capti, qui Belli jure illum possidebat, non erat sine omni conditione: cessare enim poterat captore invito, si captus ad suos pervenisset; capti ergo res perdit Captor simul & sicut captum cujus erant accessio.

d. c. 9. §. 6. n. 2.

Ziegl. b. c. Et de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 82. Gotbofr. in l. 12. §. 7. de capt. Et postl. rev. aliter. jung. Fe- litan. respon. milit. 6. d. c. 9. §. 7. Digest. lib. 49. Tit. 15. de cap. Et Postl. lim. Leg. 6. Et 12. §. 6. Et 15.

7. de capt.

Et postl.

rev. aliter.

jung. Fe-

litan.

respon.

milit. 6.

d. c. 9. §. 7.

Digest. lib.

49. Tit.

15. de cap.

Et Postl.

lim. Leg.

6. Et 12.

§. 6. Et 15.

§. 6. Et 15.

IX. *Quid si tamen capti Bona, in Regione neutrali existentia, captor alienasset, an qui titulum habet ab eo, qui Belli jure eo tempore erat capti dominus, tutus erit Gentium Jure, an Et hec recuperabuntur a capto?*

R. Distinguendum est inter Res, quæ ejus sunt generis, ut Postliminio redeant quales sunt res immobiles, & tales videntur alienatæ cum sua causa, ita ut non satis tutus sit tertius possessor, qui agrum ab hoste sibi comparavit, propter jus Postliminii, quod in suspenso est, & præscribi durante eo Bello nullatenus potest; & Res quæ extra idgenus sunt, ut Res Mobiles, quæ in præda sunt.

X. *An etiam jura in Postliminio reversum restituantur?*

R. Sicut ad Postliminio reversum jura redeunt, ita & jura in ipsum restituantur, atque pariter habentur ac si nunquam ille Hostium positus fuisset.

XI. *An*

XI. *An jure Postliminii gaudent qui se dederant?*

R. Postliminio carent qui Armis victi, Hostibus se dederunt; nimirum quia Pactiones cum Hostibus factæ valent Jure Gentium, nec adversus eas est Postliminium. Unde & Induciarum tempore non est postliminium.

Orat. d.c.
9. §. 8. c.
19. §. 1. §
5. l. 2. c.
21. §. 6. c.
2. n. 2.

XII. *An qua dicta sunt de singulis, etiam possunt obtinere in universis?*

R. Quod de singulis personis dictum est, idem & in Populis locum habere arbitror, adeo ut qui liberi fuerant suam recipiant libertatem, si forte eos vis Sociorum eximat hostili Imperio; nisi Sociali Fœdere aliter cautum sit, vel ipsa multitudo quæ Civitatem constituerat dissoluta sit; tunc enim nec idem Populus censetur, nec Postliminio res restituentur; quia Populus qui in partium perpetua conjunctione consistebat, earumdem dissolutione plane interiit.

d.c. 9. §. 9.
§ 12.
Text. c.
18. §. 105.
Puff. l. 8.
c. 6. §. 26.
Kulpis. b.
c. §. 2.

XIII. *Quinam jure Postliminii recipiuntur?*

R. Servi & Ancillæ, etiam ab Hoste manumissi, quia hostium jure manumissio Civibus nostris, & servorum veris dominis obesse non potuit; Item in transfugis Servis ad Hostes quum casu capti sunt, Domini Postliminium habent, & pristinum Jus in eis recipiunt; Quod attinet verò servos ab Hostibus captos, & redemptos; Jure Romano protinus sunt Redimentis, quamvis scientis alienos fuisse: sed, oblato ei atque soluto Pretio quod dedit, Postliminio rediisse, aut recepti a Priori Domino tales servi creduntur.

d.c. 9. §. 11.
n. 1. § 2.

XIV. *Quid requiritur ut recipiantur?*

R. Ut aut revera habeantur a vetere Domino, vel haberi facile possint. Quare cum in rebus aliis sufficiat, eas intra Fines esse perductas, in servo non sufficiet, sed ejus intra fines reditus a vetere Domino non debet ignorari. Præterea, Jure Romano, servus apud Hostes manumissus liberatur: & tamen si eum nactus fuisset Dominus ipse verus intra Præsidia nostra quamvis non sequutum res nostras, sed dum eo consilio venisset,

d. c. 9. §.
11. n. 3. §
4. Digest.
lib. 41.
Tit. 2.
Leg. 12. §.
9. De ad-
quir. vel
amitt.
Post.

S s

set, ut ad illos reverteretur, servum retineret jure Postliminii; Quod in liberis Hominibus aliter erat, quia, ut SABINUS scribit, de sua Civitate cuique constituendi facultas libera est, non de Domini Jure.

XV. *Quanam Res sunt in Postliminio?*

Digest. R. Verum est, expulsis Hostibus ex Agris quos ceperint, ita
Lib. 49. ut amplius eis accedere non possint, Dominia eorum ad priores
Tit. 15. Dominos redire, nec aut publicari, vel prædæ loco cedere. Quod
Leg. 20. §. de Agris jus, idem esse arbitror de omni Jure quod solo ad-
1. de Capt. hæret. Loca capta ab Hostibus, quæ Religiosa vel Sacra fue-
§ Post- rant, si ab hac calamitate fuerint liberata; quasi quodam Postli-
lim. § minio reversa, pristino statui restituntur. Sic Agro recepto,
Lib. 11. usufructus agri restituitur, Fructus verò ab alio interim percepti
Tit. 7. non restituntur. Sic in Hispania, Comitatus & aliæ Jurisdic-
Leg. 36. tiones Hereditariæ Postliminio redeunt. Res mobiles in Bello
De Religi- captæ, Postliminio non redeunt, sed in præda sunt. Quare &
osis. Grot. Commercio parata, ubicunque reperiuntur, manent in dominio
lib. 3. c. 9. Emptoris nec apud Pacatos reperta aut intra Fines perducta vendi-
§. 13. § candi jus est veteri Domino.
14. n. 1.

XVI. *Quid dicendum est de rebus captis, quæ intra Præsidia Hostium perductæ nondum fuerant?*

d. c. 9. §. R. Postliminio non egent, quia Dominium nondum muta-
16. Ziegl. runt: hinc etiam quæ piratæ aut latrones nobis eripuerunt,
1. 3 c. 6. §. non opus habent Postliminio, quia Jus Gentium illis non con-
3. aliter. cessit jus domini mutandi; & sic res ab ipsis captæ ubique vin-
§ de jur. dicari possunt; modo possessori sumptus ad possessionem recupe-
maj. l. 1. c. randam facti restituntur.
33. §. 79.
Erantz. 2.

XVII. *An omnia hæc, de quibus hætenus dictum fuit, Jure Civili varie possunt determinari?*

d. c. 9. §. R. Jure Civili propter propriam Civitatis utilitatem & necessita-
10. § 17. tem, hæc adstringi additis exceptionibus aut conditionibus, vel produci ad alia Commoda varie possunt.

XVIII. *As*

XVIII. *An jus Postliminii extra Bellum, & inter Populos qui non sunt hostes, locum habet?*

R. Ubi obtinet extra Bellum, ibi sunt reliquæ Seculi Nomadum, in quo sensum naturalis Societatis, quæ est inter homines, mores exsurdaverant. Hinc apud tales Gentes, quæ publicum Bellum non gerebant, erat quædam Belli inter privatos quasi ipsis moribus indicti licentia: ac ne ea licentia ad interficiendos multos homines profiliret, placuit Captivitatis jura inter eos introduci; cui consequens fuit, ut & Postliminio locus esset, aliter quam cum latronibus ac piratis; quia illa vis rem producebat ad æquas Pactiones, quæ à latronibus & piratis contemni solent.

d. c. 9. §.
18. Gro-
nov. ibi.

XIX. *An hæc adhuc nostris Temporibus obtinent?*

R. Nostris temporibus non inter Christianos tantum, sed & apud plerosque Mahumetistas jus ut Captivitatis extra Bellum, ita & Postliminii evanuit; sublata utriusque necessitate ob restitutam vim ejus Cognationis, quam inter Homines Natura voluit. Habere tamen locum poterit, si res sit cum Gente tam barbara, ut sine nulla indictione Belli aut causa, omnes Exteros & res eorum hostiliter tractare pro jure habeat.

d. c. 9. §.
19. Text.
c. 18. §.
85. &
104. Pe-
rez. C. de
postl. re-
vers. §. 17.

XX. *In quo consistit temperamentum circa jus postliminii?*

R. Consistit in iis rebus quæ Postliminio non gaudent, ut res Mobiles. Si enim in Bello injusto tales captæ sint & in alium translatae, quia ipse captor habuit tantum Dominium externum, i. e. commodum hoc, ut ubique judiciaria auctoritate ac viribus pro Domino tuendus fuerit; non autem internum, & sic in alium transferre non potuit, & sicut ipse justitia interna redere cogebatur, ita & hic secundus Possessor.

Grot. l. 3.
c. 16. §. 1.
n. 1. &
§. 2.

XXI. *Quid si Commercio res talis ad aliquem pervenerit?*

R. Æquitas vult ut Possessori restituatur quantum vetus Dominus sponte dedisset, ad ejus rei desperatam Possessionem recuperandam. Item Possessor æstimare poterit suum laborem & Periculum

d. c. 16. §.
3. n. 1. l.
2. c. 10. &
§. 9. &
ibi not.
Puff. l. 4.
c. 13. §. 13.

culum, perinde ac si quis rem alienam in Mari perditam urinando eduxisset.

XXII. *An eodem modo Populi & partes Populorum restitui debent?*

d. c. 16. §. 4. *Re.* Restitui debent his, qui jus imperii habuerunt, aut etiam sibi; si sui fuerant juris ante vim injustam.

XXIII. *Hæc obligatio restituendi, justitia interna, in Bello injusto Capta, an nullo tempore potest extinguui?*

d. c. 16. §. 5. *Text c.* 18. n. 136. *Re.* Si agatur inter Cives ejusdem Imperii, tempus à Legibus civilibus ejus Imperii, præscriptum observari debet, modo ex earum accurata Interpretatione & Legislatoris mente pateat, verum Jus, id est internum, non verò merum Jus externum concedi: Si inter eos qui alii aliis exteri sunt, ex sola atque solida conjectura derelictionis tacitæ, tempus definiendum est.

XXIV. *Quid si agatur de captis Rebus in Bello cujus ambiguum sit jus?*

Grot. d. c. 16. §. 6. & Kulpis ibi. *Re.* Optimum est Consilium *Arati Sicyonii*, ut vel novi Domini pecuniam recipiant, & Possessionibus æstimatis cedant; vel ut veteres Domini patiantur sibi numerari, quod tanti est quàm suum recuperare.

C A P U T X.

De Populis in Bello Neutralibus.

I. <i>An Neutralitas ut dicitur, semper amplectenda sit.</i> II. <i>Quid sit Neutralitas.</i> III. <i>An omnis qui non sequitur alterutram Belligerantium partem sit Neutralis.</i> IV. <i>Quotuplex sit Neutralitas.</i> V. <i>Quinam Neutrales esse possint.</i>	VI. <i>An aliquis ad eam cogi vel etiam alicui denegari possit.</i> VII. <i>Quid sit officium Bellantium circa Neutrales.</i> VIII. <i>An locus summa necessitate ita exigente in Neutralium Territorio occupari possit.</i> IX. <i>An hostis occidi vel res ejus capi possint in solo pacato.</i>

X. *Quid*

X. *Quid sit officium Neutralium circa Bellantes.*

An utrique Transitum concedere debeant.

XI. *An alterutri parti Arma &*

quæ in Bello usum habent, vendere possint.

XII. *An & quomodo Neutrales ad Pacem inducere debeant Bellantes.*

I. *An utile est, ut quis sit medius in Bello seu neutrarum partium?*

Est res consilii & prudentiæ politicæ, ideoque Neutralitas, ut loquuntur, non semper vel amplectenda aut declinanda est.

II. *Quid est Neutralitas?*

℞. Neutralitas est status, in quo Belli societatem declinamus, & nos inter Bellum gerentes quietos tenemus.

III. *An omnis qui non sequitur alterutram Belligerantium partem est Neutralis?*

℞. Affirmatur in sensu generali, quatenus non est Socius alterutrius, & sic neutrarum partium ratione Belli dicitur; ratione vero Amicitiae, & jurium quæ inde fluunt, Socius utriusque est, & erga utrumque æquum se præbet. In sensu stricto isti dicuntur Neutrales, quibus media isthæc conditio Pacto vel expresso aut tacito est concessa.

IV. *Quotuplex est Neutralitas?*

℞. Duplex; alia Generalis, alia Specialis; item alia Absoluta, quæ utramque partem in omnibus æquat: alia Restricta, qua certæ tantum Res vel certi Actus excipiuntur. Item alia expressa, alia tacita, ex usu æqualis Amicitiae, Hostibus hinc inde scientibus & non contradicentibus, contracta.

V. *Quinam possunt esse neutrarum partium?*

℞. Omnes, quibus de Bello pacisci propria auctoritate & proprio nomine licet.

VI. *An aliquis cogi potest, ut sit neutrarum partium, vel ut non sit?*

℞. Sicut Fœdera Bellica sua natura sunt libertatis &

§ 3

con- *Becl. Quies in*

Machia- vel. de Princ. c. 21. & ibi Conring. Becl. Quies in turb. p. 186. & seqq. Grot. l. 3. c. 17. §. 1. d. c. 17. §. 1. Text. c. 26. §. 1.

Text. dict. c. 26. §. 1. & 2. § 10. & 11. dict. c. § 20.. & 21. Inst. Jur. Publ. p. 587.

turb. p. consilii, non necessitatis: nam Neutralitas contrahitur Fœdere,
191. Text. de non adjuvando in Bello, atque se Bello non interponendo;
c. 26. §. 2. nisi isti, qui volunt esse Neutrales sint subditi, tunc enim co-
in fin. ali. gi possunt, ne sint neutrarum partium. (a) Sic Status Imperii R.
ter. §. 5. Germanici, ubi est Bellum Imperii cogi possunt, & oportet ut
16. §. milites, qui in Imperii matricula vel Comitibus assignati sunt
seqq. mittant.

VII. *Quodnam est officium eorum, qui Bellum gerunt, erga Neutrales?*

Grot. l. 3. R. Ut nullum exercent actum hostilitatis, vel in Subditis ca-
c. 17. §. 1. piendis aut trucidandis, vel in rebus, sive Territorium vastando,
§. 2. n. 3. res Publicas aut subditorum occupando vel capiendo. Quamvis
§. 6. §. c. enim sæpe maxima sit militum licentia & libido, exacta tamen
4. §. 8. cura, Provisus rerum necessariorum, bene soluta Stipendia, & vi-
u. 2. gor Disciplinæ militaris hanc securitatem & temperantiam præsta-
 bunt. Hinc etiam Rex qui quæ debet Stipendia militibus non
 solvit, non tantum militibus tenetur de Damnis inde secutis, sed
 & subditis & vicinis, quos inedia coacti milites male habuerunt.

VIII. *Quid si summa necessitas hoc exigat?*

d. c. 17. §. R. Si moraliter certum sit, Hostem occupaturum e. g. Caf-
1. §. l. 2. trum aliquod, ex quo magnum Damnum posset inferre, occu-
c. 2. §. 10. pari potest, sed Custodia, ut alibi diximus, quæ durante ne-
§. 11. not. cessitate sumpta fuit, ea cessante restituenda est.
Obrecht.

de rat. bel.
c. 3. §. 3. IX. *Possimusne in Solo pacato Hostem occidere, vel Res ejus capere?*

Grot. l. 3. R. Non; natura enim Societatum civilium vult, ut in eos,
c. 4. §. 8. qui in aliquo sunt territorio, nihil per vim agamus nisi judi-
n. 2. Text. cio tentato.

c. 26. §. X. *Quodnam est officium eorum, qui sunt Neutrarum partium?*
43. aliter.

Grot. l. 3. R. Æquos se præbere debent utrisque in comiteatu præben-
c. 17. §. 3. do Legionibus, in Obsessis non sublevandis. An utrique tran-
 situm concedere debeant? disputatur; alii negant, quia hoc neutra-
 libus

Art. 6. (a) Status quod attinet Imperii Romani Germanici, ad id tenen-
 tur propter Pactum inter se factum,

libus summe noxium esse potest, cum propter Damnum, quod datur à transeuntibus, tum propter Bellum ipsum, quod sic facile in Territorium ipsorum transferri potest.

XI. *An etiam Neutrales Arma hostibus vendere possunt, & quæ habent tantum necessarium usum in Bello?*

R. (a) Non; quia in Exercitu Hostium censetur, qui quæ proprie ad Bellum usui sunt, hostili Exercitui subministrat, ut alibi diximus. Cæterum proderit Populis Neutralibus, cum utraque Parte Bellum gerente Fœdus inire; ita ut eis cum utriusque bona voluntate à Bello abstinere, & communia humanitatis Officia utrisque exhibere liceat.

XII. *An Neutrales ad Pacem possunt inducere Partes Bellum gerentes?*

R. Sæpe Principes Bellis fessi Pacem optant, sed infra dignitatem suam esse existimant, eam ab Hoste petere; & hoc in casu, eorum qui Neutarum sunt Partium, officium est ut moneant, & rogent; imo si Pars fortior ultra modum debitum vel Satisfactionem aut Pœnam exigeret, eam cogant necessitate ita exigente, ut Pacem faciat.

Art. 11. (a) Si hic Exercitus alia via pari cum facilitate, Arma, aliave ejusmodi sibi comparare potuisset, in isto casu poterit Princeps Neuter, si nullum Fœdus neutralitatis inierit, huic Exercitui talia suppeditare, sine præjudicio neutralitatis; Et sic præferre utilitatem suam alterius utilitati poterit.

Grot. l. 3.
c. 1. §. 5.
& ibi
not. Text.
c. 26. §.
29. aliter.
Grot. l. 3.
c. 17. §. 3.
n. 3.
Forstmad.
Tacit. l. 1.
Ann. p.
13. Rhet.
de pac. c.
4. §. 18.
jung. ta-
men Bœcl.
d. dissert.
Quies in
turb. p.
221.

C A P U T XI

De his, quæ in Bello Publico privatim fiunt.

I. *An privatim Hosti nocere liceat.*

II. *Quo jure.*

III. *Quotuplex sit Mandatum de Hoste persequendo.*

IV. *An Civitati ex rebus captis aliquid sit reddendum.*

V. *Quomodo in rebus Hostium*

*capiendis contra temperamen-
tum Juris natura peccetur.*

VI. *An ubi occasione Belli Publi-
ci nascitur Bellum privatim,
Hostis lesio sit justa.*

VII. *Ad quid teneatur miles qui
sine Mandato Hostibus nocuit.*

I. An

I. *An privatim Hosti nocere licet?*

Grot. l. 3. c. 18. §. 1. **I**N Bello iusto cuilibet concessum est ea facere, quæ Parti innocenti intra iustum Bellandi modum profutura confidit.
n. 3.

II. *Quanam est ratio?*

Grot. l. 3. c. 3. §. 9. c. 4. §. 3. §. 8. **R.** Ratio est indictio Belli; vi enim Consensus & Mandati generalis Civi hostem publicum ubique locorum persequi, occidere, & bonis exuere permisum est.

III. *Quotuplex est hoc Mandatum?*

Ziegl. de iur. maj. l. 1. c. 33. §. 77. Grot. d. c. 18. §. 2. **R.** Duplex; Generale vel Speciale; Generale consistit in declaratione Belli, quæ hodie fieri solet in Manifestis, ut dicuntur: speciale Mandatum habere possunt non hi tantum, qui Stipendia percipiunt, sed etiam qui suo sumptu militant, & qui, quod plus est suo sumptu partem Belli administrant; ut qui Naves instruunt ac sustentant suis impendiis, quibus vice Mercedis concedi solet ut capta sua faciant; intra iustum tamen modum, qui etiam ab iis observari debet, quorum auspiciis Bellum geritur.

IV. *Sed an Civitati ex rebus captis aliquid reddendum est?*

Feld. h. c. §. 3. Grot. b. c. 18. §. 3. aliter. Kulpis. b. c. Grot. l. 2. c. 24. §. 6. n. 2. Osund. ibi. **R.** Aut Civitas spem totius prædæ pro compensatione impensarum laboris & periculi expresse concedit, quo in casu Civitati nihil erit reddendum; quia hæc Spes (1.) omnino est incerta, & sicut si nihil cepisset speciale mandatum habens omne **Dammum** ad ipsum pertinuisset, ita merito & omne commodum ad ipsum pertinere debet. (2.) quia periculum Vitæ nulla spe Prædæ æstimari potest; nam Vita est res inæstimabilis, & plus æstimanda quam ipsa Libertas. Aut expresse partem sibi ex captis rebus stipulata est Civitas, quo in casu, ei reddenda erit talis pars.

V. *Annon speciale mandatum habentes, peccent interdum contra temperamentum quod in rebus capiendis observandum est?*

d. c. 18. §. 4. §. 4. 13. §. 4. **R.** Affirmatur; ut si apparet, talem Prædationem præcipue nocituram non Hostium universitati, aut Regi, vel his qui per se fontes sunt, sed Innocentibus, & quidem adeo ut eos detrusura sit in summas calamitates in quas etiam eos, qui privata

tim nobis debent, conjicere immisericordiæ foret. Quod si ad hæc accedat ut ea Deprædatio, neque ad finem Bello imponendum, neque ad Hostium publicas vires accidendas, notabile aliquod momentum habeat; tum vero probo homine præsertim Christiano indignus censeretur quæstus ex sola temporum infelicitate.

Ziegl. ad
Grot. b. c.
§. 4. jung.
Gros. l. 2.
c. 25. §. 9.

VI. *Quid si occasione Belli Publici nascatur Bellum privatum?*

✠. Evenit interdum, ut occasione Belli Publici nascatur Bellum privatum; puta si quis in Hostes inciderit, & Vitæ aut Rerum adeat periculum, quo eventu juste in Hostem irruit & quovis modo eum lædit.

Ziegl. b. c.
§. 5. Grot.
b. c. §. 5.
aliter. &
Kulpis. c.

VII. *An in Bello Solemni miles vel alius etiam obligari potest, si Ædificia incenderit vel alia Damna dederit?*

✠. Miles aut alius etiam in Bello Solemni si Ædificia hostium incenderit, Agros vastaverit, atque hujus generis dederit Damna non jussus, vel citra necessitatem, & ubi justa causa non subest, tenetur ad Damna ea refarcienda: imo etiamsi justa subest causa, Civitati tenebitur si ejus Leges transgressus fuerit, licet Hosti non teneatur, cui nullam fecit injuriam. (a) Cæterum videtur hic Grotius ita militis conscientiam informare, ut ne millesimus quidem sibi hodie persuaderi patiatur istas juris interni Regulas.

Grot. l. 3.
c. 18. §. 6.
Kulpis. h.
c. Ziegl. l.
3. c. 18.

Art. 7. (a) Hic observandum est, quod tametsi Juris Naturæ Leges a pluribus ex parte si violentur, hoc nihil imminuit de earum vi atque Justitia. Præterea Damna allata talia esse poterunt, ut a militibus reparari nequeant; sed hoc non obstat quominus ad ea refarcienda teneantur, si subsequenti tempore facultas ipsis detur.

C A P U T X I I.

De Fide inter Hostes.

I. *Quid hic sit Fides.*

II. *Quotuplex sit.*

III. *Cur Fides Hosti data servanda sit, an etiam latronibus data.*

IV. *Quid si cum ipsis us latronibus pactum sit.*

V. *Quid si desertoribus aut rebellibus aliquid promissum fuerit.*

T t

VI. *Quid*

VI. *Quid si tertio qui metum non intulit.*

VII. *Quenam Jura, talibus Pactis, adipisci possint subditi.*

VIII. *An Promissa facta in Bello Solemni id est utrinque Publico propter metum injustum rescindi, possint.*

IX. *An propter omnem metum, an eum tantum quem Jus Gentium non improbat.*

X. *An perfidis Fides sit servanda.*

XI. *An & quot modi Fides absque perfidia frangi possit.*

XII. *Quomodo propter conditionis defectum.*

XIII. *Quomodo per Compensationem.*

XIV. *An illud, unde Bellum ortum est, hic compensari possit.*

I. *Quid hic est Fides?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 1. & c. 19. §. 1.

Fides hic est Promissio qua hostis hosti obligatur vel ad dandum, aut faciendum vel præstandum.

II. *Quotuplex est?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 1.

¶. Vel est expressa, aut tacita. Item aut publica vel privata.

III. *Cur Fides hosti data est servanda?*

Feld. ad Grot. b. c. §. 1. Grot. c. 19. §. 1. n. 3. Ziegl. ibi.

Grot. c. 19. §. 3. d. c. 19. §. 2. n. 2.

¶. Quia Promissio jus novum hosti confert, i. e. hostis quoad hanc Promissionem à statu dissolutæ Societatis discedit, & in Societatem redit; ita ut ad jura Societatis ipsi præstanda nova videatur obligatio esse. Hinc quavis Hosti falsa eloqui poterim, tamen nunc ut homini mecum paciscenti non possum, & Promissa servare cogor. Quo accedit communis utilitas & necessitas; si enim Fidem hostibus datam violare pro lubitu liceret, nihil aliud inde sperandum esset, quam perpetua diffidentia, cædes & Bellum perpetuum. Et hæc obtinent etiam, si tyranno vel latronibus aliquid sit promissum. Homines enim sunt, & communionem Juris Naturalis habent etiam ipso actu & cum effectu, si nobiscum redeant in Societatem, id quod videtur fieri quoad hanc Promissionem; & vero Juris Naturalis est Pacta servare.

IV. *Quid*

IV. *Quid si cum ipso ut latrone pactus quis esset?*

R. Quando piratis & prædonibus cum Republica sua, ejus membra fuerunt, aut cum ejus Imperantibus negotium est transactum, Resp. quamvis alias subditis jura quæsitâ in pœnam auferre possit, tamen hoc in casu videtur suum jus remisisse, ne Actus in vanum recidat. Quando cum privatis res est, e. g. privatus promittit pecuniam ad redimendam Vitam vel propriam aut alienam, nullum jus sibi acquirunt, quia ut alibi diximus, metus injustus tollit in istis facultatem exigendi Promissum etiam Juratum.

d. o. 19.
§. 4.
Puff.
l. 3. c. 6.
§. 11. in
med. a.
liter.

V. *Quid si defectoribus aut subditis rebellibus aliquid esse Promissum?*

R. Promissum, quod ipsis jus tribuit, & propter quod superior pœnam censetur remisisse est servandum; imo etsi cum iis tantum ut defectoribus contraxerit, non poterit sine perfidiae nota Promisso pœnam opponere. Adde, si concedatur ut propter Dominium Eminens iis jus quæsitum in pœnam auferatur, videntur inanes fore omnes tales Pactrones; ac proinde Belli nisi per Victoriâ finiendi spes nulla erit. Tandem Eminens Dominium se exserit, quatenus plerumque communiter expedit in Regimine non Dominico tantum sed civili, etiam Regio, talia Pacta servari.

Grot. d. c.
19. §. 6. 8.
l. 2. c. 18.
§. 2. n. 3.
Et i. hinc.

VI. *Quid si tertio aliquid promissum fuerit, qui metum non intulit?*

R. Si, ad impediendum quominus Pacta conventa, in Bello adversus subditos rebelles, irrita fiant, exigatur a summo Imperante sive Rege ut promittat Tertio, qui nullum metum intulit, ille Rex tenebitur Promisso. Nec hic distinguendum est, an hujus Tertii intersit, necne, ei tale Promissum in gratiam illorum subditorum rebellium fieri. Quæ distinctio a Jure Romano procedit, non verò a Jure Naturæ ex quo unusquisque tenetur aliorum commodis studere utpote id ei etiam proficit.

d. c. 19.
§. 9.

VII. *Quenam Jura, talibus Pactis adipisci possunt subditi?*

R. Per talia Pacta subditi non tantum bonas condiciones adipisci possunt, subditis ut antea manentibus; sed etiam Imperii seu Reipublicæ status mutari potest; ita ut qui subditi fuerant, incipiant summum habere Imperium, aut certe Partem ejus, etiam cum libertate partis ejus vi tuendæ.

d. c. 19.
§. 10.

VIII. *An Promissa facta in Bello solemnni, id est utrinque Publico, propter metum injustum rescindi possunt?*

Grot. Lib. 3. c. 3. §. 5. & 6. §. c. 19. §. 11. R. Quoad Jus externum, inter alia peculiaria Bello Solemni, Hoc est, ut quæ in eo Bello, aut ejus finiendi causa promittuntur, adeo sint valida, ut ex causa metus injuste illati, invito eo cui Promissa facta fuerunt, irrita fieri non possint: Alias enim talibus Bellis, quæ valde sunt frequentia, nec modus, nec Finis potuisset imponi, quod tamen fieri interest Generis Humani propter Pacem communem. Licet Populus vel Princeps, qui ex tali Bello injusto, aliquid possidet, interna justitia, ut alibi diximus, illud retinere non possit.

IX. *Quando metus qui in Bello Solemni infertur pro justo habetur, de quo metu hoc intelligendum est?*

Grot. c. 4. §. 19. & c. 19. §. 12. Kulpis ibi. R. De eo metu intelligi debet, quem Jus Gentium non improbat. Nam si extortum sit quippiam, stupri inferendi metu, aut alio terrore contra datam Fidem; de hoc Judicandum erit ex Juris Naturæ Regulis, Jure Gentium ad talem metum suam vim non porrigente.

X. *An etiam perfidis Fides est servanda?*

d. c. 19. §. 13. l. 2. c. 11. §. 4. §. ibi not. R. Affirmatur; quia eo ipso dum de novo cum ipsis contraho, simul remisisse videor perfidiam, & ex meo Promisso sibi jus acquirunt perfectum, quod ut alibi diximus, adimit particulam libertatis vel in faciendo aut dando, etiamsi sint hostes perfidi.

XI. *Annon potest accidere, ut quis non servet quod promisit, & tamen à perfidia vacet?*

Grot. d. c. 19. §. 14. R. Accidere potest duobus modis, defectu scilicet conditionis, & per compensationem.

XII. *Quomodo defectu conditionis?*

d. c. 19. §. 14. Alb. Gent. l. 3. c. 24. R. Si prior alter non impleverit, quod ex sua parte implere tenebatur, etiam ad implenda Promissa non teneor. Nam unius ejusdemque Contractus Capita singula alia aliis inesse videntur per modum Conditionis, quasi expressum esset, hæc ita fa-

faciam, si etiam alter faciat, quæ promisit; hinc si conditio deficiat, eventus ostendit, nullam esse obligationem, ut quæ non nisi sub Conditione contracta erat.

*Puff. l. 8.
c. 9. §. 11,
in fin.*

XIII. *Quomodo per Compensationem?*

℞. Quod promissimus, poterit non præstari, si non amplius valeat quam res nostra, quæ sine jure est penes alterum; vel si vicissim nobis debeat, sive ex eodem seu ex alio Contractu, nec aliter solutio fieri possit; vel si Damnum dederit intra Induciarum tempus, aut si Legatos violarit, vel quid aliud fecerit, quod inter hostes Jus Gentium damnat: dummodo inter eandem Personas fiat Compensatio, nec jus tertii cujusquam lædatur; ita tamen ut Subditorum Bona, pro eo quod Civitas debet, Jure Gentium obligata intelligantur.

*d. c. 19. §.
15. 16. 17.
18. 19. 20.
3. Ziegl.
b. l. aliter.*

XIV. *An etiam Juris controversi, unde ortum est Bellum, compensatio fieri potest cum Promisso Hosti facto manente Bello?*

℞. Non; sicut enim inter Litigantes, compensari non potest, vel Actio de qua lis est, aut litis Damna & Impensæ, cum eo quod promissum fuit durante lite; ita nec compensari poterit, vel id unde ortum est Bellum, aut quicquid Damnum, Jure Gentium, in Bello fieri potest, cum eo quod Hosti debetur ex Promisso ei manente Bello facto. Negotii enim natura, ne nihil actum sit, ostendit, convenisse sepositis Belli controversiis; nam alioqui nulla esset Pactio quæ non posset eludi.

*d. c. 19. §.
19. in pr.
Str. 21.
ib. 24.*

C A P U T XIII.

De Fide Publica qua Bellum finitur, ubi de Pacis compositione, de Sorte, de Certamine conditio, de Arbitrio, Deditio, Obsidibus, & Pignoribus.

I. *Quid sit Fides Publica.*

II. *Quotuplex.*

III. *Quanam sint principalia in*

Pactionibus Bellum finientibus.

IV. *Quinam Pactiones istas, quæ Bellum finiunt, facere possint.*

T t 3

V. *Qua-*

- V. *Quales res istis Paſſionibus ſubjiciantur. An Rex per eas Imperium aut ejus partem alienare poſſit.*
- VI. *Quid ad id requiratur, ut vel totum Imperium vel ejus pars valide alienari poſſit.*
- VII. *An & quando Bona Regni alienari poſſint.*
- VIII. *An Succeſſores ſemper ex Promiſſo Regis obligentur.*
- IX. *Quid Rex in res ſingulorum vi Eminentis Domini ſtatueret poſſit. An Damnum in rebus ſubditorum eo jure datum reſarciri debeat.*
- X. *An hoc Damnum in rebus Civis jure Belli datum ad reliquos Cives non pertineat.*
- XI. *Quomodo ſint interpretanda Pacis Conditiones.*
- XII. *Quot modis Bellantes quoad Belli juſtitiam in Pacis Conditionibus inter ſe quam-maxime æquentur.*
- XIII. *An in dubio præſumatur conventum, ut res maneat quo ſunt loco.*
- XIV. *Quale tempus inſpiciendum ſit, ſi convenierit de reſtituendis omnibus in eum quo ante Bellum fuerant ſtatim.*
- XV. *An ex tali Paſſo reſtitui debeat Populus qui ſui juris cum eſſet ſponte ſe alteri Bellantium ſubjecit.*
- XVI. *An damna in Bello data, ſi de iis nihil convenierit, utrinque remiſſa cenſeantur.*
- XVII. *An ea quæ ante Bellum debebantur.*
- XVIII. *An omnia Jura quæ ante Bellum fuerant: an pænæ ante Bellum publice debita condonata cenſeantur.*
- XIX. *An pænæ privatis debita.*
- XX. *Quando tamen quod ante Bellum prætendebatur inter Reges vel Populos, remiſſum cenſeatur.*
- XXI. *An poſt Pacem factam capta reddenda ſint.*
- XXII. *Quomodo interpretanda ſint Paſſiones de reddendis in Bello captis.*
- XXIII. *An fructus, & à quo tempore percepti, ſimul cum re ſint concedendi.*
- XXIV. *Nomina Regionum reſtituendarum quomodo ſint accipienda.*
- XXV. *An qualitates in priori Paſſo expreſſæ, in poſteriori, quod ad prius relationem habet, repetita cenſeantur.*
- XXVI. *An in Paſſo de faciendo pro faciente ſit habendus qui facere voluit.*
- XXVII. *An mora intra breve tempus purgari poſſit.*
- XXVIII. *An in dubio interpretatio contra eum, qui conditiones elocutus eſt, fieri debeat.*
- XXIX. *Quid ſit ruptura Pacis.*
- XXX. *Quando & quot modis Pax rupta cenſeatur; quomodo*

- do Pacem rumpere & novam causam Bello præbere differant.
- XXXI. Quomodo rumpatur Pax faciendo contra id quod omni Paci inest.
- XXXII. An, ubi Socii nostri vim Bellicam inferunt, Pax rumpatur.
Quid si Subditi nostri tale quid faciant: quid si eorum factum probaverimus.
- XXXIII. Quomodo id approbatum censeatur per scientiam nostram, puniendi potentiam, & neglectum.
- XXXIV. Quid si subditi nostri pro aliis Bellum gerentibus militent.
- XXXV. Subditis nostris vis illata an Pacem rumpat.
- XXXVI. An per Pacem liceat se suaque defendere.
- XXXVII. An ultionem sumere aut ablata per vim recuperare.
- XXXVIII. Quid si sint piratae vel similes in quos iudicium postulari non possit.
- XXXIX. Sociis vis illata an Pacem rumpat. Quid si in Pace nominati non fuerint.
- XL. Quomodo rumpatur Pax faciendo contra id quod in Pace dictum est, & an semper propterea rumpatur.
- XLI. Quid si pena sit adjecta.
- XLII. Quid si necessitas aliqua Conditionum adimpletionem obtrahat.
- XLIII. An Pax ab altera parte rupta maneat si læsus & innocens id velit.
- XLIV. Quomodo Pax rumpatur faciendo id quod specialis Pacis natura repudiat.
- XLV. Ex quibus actibus Pax, amicitia causa facta, præsumatur rupta.
- XLVI. An etiam aliquando Belli exitus Sortis alee subijci possit.
- XLVII. An condicta Certamina ad Bellum finiendum permissa sint.
- XLVIII. Quorum consensus ad tale Certamen requiratur.
- XLIX. Quis in tali Certamine dicatur victus.
- L. Quid si victoria à neutra Parte probari possit.
- LI. Quotuplices sint Arbitri quorum iudicio Bellum finire potest.
- LII. An à tali Arbitrio provocare liceat.
- LIII. In quo consistat Arbitri officium.
- LIV. An Arbitrium aliquando significet Deditorem puram.
- LV. Quale sit officium Victoris in tales deditos. Quid si sit Deditio conditionata.
- LVI. Quæ sint accessiones Pacitionum. Qui Obsides dari possint.
- LVII. Quid sit Obses.
- LVIII. An Dominus Feudi Vasallum Obsidem dare possit.
- LIX. An Civitas damnum Obsidi

- di datum repensare debeat.*
 LX. *An interfici possit Obses: an servus fiat.*
 LXI. *An ipsi fugere liceat.*
 LXII. *In unam causam datus Obses, an in aliam retineri possit.*

- LXIII. *An mortuo eo, pro quo Obses datus fuit, liberetur.*
 LXIV. *An Rege mortuo qui Fœdus inivit.*
 LXV. *An Pignorum eadem sit ratio qua Obsidum.*
 LXVI. *An Pignus semper lui possit.*

I. Quid est fides Publica?

Grot. l. 9. §. 1. **F**ides publica, est fides à Persona Publica data.
 c. 20. §. 1.

II. Quotuplex est?

d. c. §. 2. **R.** Vel est expressa aut tacita: utraque aut summarum Potestatum vel inferiorum. Quæ summarum est Potestatum vel Bello finem imponit, aut eo manente vim habet. In his quæ Bellum finiunt, spectantur Principalia & Accessiones.

III. Quenam sunt Principalia?

d. c. 20. §. 1. **R.** Principalia sunt ipsa, quæ Bellum finiunt, sive actu suo, ut Pactiones, seu ex consensu ad aliud relato, ut Sortes, Prælii exitus, & Arbitri pronuntiatio: quorum illæ sive Sortes mere sunt fortuitæ, alia duo casum temperant cum viribus animi & corporis, ut Prælii exitus, atque cum Facultate judicante, ut Arbitri pronuntiatio.

IV. Quenam possunt Pactiones facere quæ Bellum finiunt?

Grot. l. 3. c. 20. §. 1. 3. **R.** Ii quorum est Bellum: rei enim suæ quisque est moderator. Unde sequitur, ut in Bello utrinque Publico, hoc eorum sit, qui Summi Imperii exercendi jus habent. Regis igitur hoc erit in Statu vere Regio, modo is Rex jus habeat non impeditum, vel naturali Impedimento, quale est Ætas, quæ Judicii maturitatem non habet, (quod in Regnis aliquibus Lege definitur, alibi probabilibus Conjecturis, ut supra diximus, erit æstimandum;) & Mentis imminutio: vel Morali, ut est Captivitas, modo Regnum ex consensu Populi ortum habeat; non enim credibile est, a Populo Imperium delatum fuisse ea lege, ut

jur. maj. l. 1. c. 40. §. 1. & 2.
 Grot. l. 3. c. 20. §. 3.
 Linn. in not. regn. Gall. c. 8.

à non libero Rege exerceri possit. Ergo & hoc casu Imperii non quidem jus totum, sed exercitium & quasi tutela, erit penes Populum aut eum cui id Populus commiserit. De his tamen, quæ privatim sua sunt, si quid pepigerit Rex captivus, ut etiam de Regno Patrimoniali, valebit. Quod attinet verò Regem injustè Regno expulsum, Bellum componere non poterit si obnoxius vivat, quo in casu fere idem habetur ac captivus, nam sunt laxæ custodiæ. In Procerum aut Populi imperio, jus Paciscendi erit penes majorem partem, ita ut etiam eos obligent, qui aliter censuerunt. In Statu Mixto penes eum, cui Leges Fundamentales hujus juris concedunt exercitium.

Grot. d.l. 8 c. §. 3. n. 23. & §. 4. Text. c. 20. §. 11. & seqq. paulo aliter. Alb. Gent. l. 3. c. 14. p. 595. & seq.

V. *Quanam sunt res compositioni Pacis subjecta?*

R. Sunt res tam Publicæ, quam privatæ. Imperium aut omne vel ejus partem, Reges, quales nunc sunt plerique, Regnum non habentes in patrimonio, Paciscendo alienare non valent. Imo antequam Regnum accipiant, quo tempore Populus tanquam totum, ipsis tanquam Partibus adhuc Superior est, Lege Publica tales Actus alienationis in futurum plane irriti reddi possunt, propter defectum Facultatis, quam talis Rex non habuit: adeo ut in hoc casu, ex Jure Gentium, nec ad id quod interest, ipsius Pactum obligationem pariat. Atque id Populos voluisse credibile est; ne alioquin si ad id quod interest, salva esset Actio Contrahentibus, subditorum Bona pro debito Regis caperentur, ac sic de non alienando Imperio vana esset cautio.

d.c. 20. §. 5. Text. c. 20. §. 31. & seqq. Instr. Pat. art. 10. Corring. de fin. Imp. c. 19.

VI. *Us ergo in compositione Pacis vel totum Imperium, vel pars alienetur, quid requiritur?*

R. Si Regnum sit non Patrimoniale, requiritur Populi consensus; & si Pars alienetur, etiam, ut alibi diximus, ipsius Partis, quæ invita à Corpore cui coaluit avelli nequit. Sed Pars ipsa tamen valide in se Imperium transcribet alteri, sine Populi consensu in summa atque alias inevitabili Necessitate, quia eam potestatem credibile est exceptam, cum Societas Civilis coita est.

Grot. d.c. 20. §. 5. l. 2. c. 6. §. 3. & 4. & ibi not. Text. c. 20. §. 25. aliter. l. 2. c. 6. §. 8. in fin. & ibi not.

V v

VII. *Quid*

VII. *Quid dicendum est de Bonis sive Dominio Regni?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 5. *Patrimoniali, nisi diserte id appareat ex primitiva Lege aut Mo-*
re, cui contradictum nunquam est, ut olim in Imperio Roma-
no - Germanico.

not Gabr. de jur.

VIII. *An Successores obligantur ex promisso Regis?*

quest. non toll. quest.

8. aliter. *R.* Affirmatur; quatenus obligandi potestas ut alibi diximus, sub Imperio comprehensa est.

§ Text.

c. 20 §. 23. IX. *Quid in Res singulorum possunt in Pacis compositione statuere, qui reverà Reges sunt, sed nullum in Res subditorum aliud jus habent quam Regium?*

§ 2. c. 19.

§. 10. d. 4. *R.* Res subditorum sunt sub eminente Dominio Civitatis, ita ut Civitas, aut qui Civitatis vice fungitur, iis rebus uti, easque etiam perdere & alienare possit, non tantum summa necessitate, quæ privatis quoque jus aliquod in re aliena concedit, sed etiam ob Publicam Utilitatem, cui privatas cedere illi ipsi voluisse censendi sunt, qui in Civilem Coetum coiverunt. Sed addendum est, ut si fieri possit à Civitate hoc damnum quod propter alios sentiunt nonnulli subditi ipsis resarciatur.

Text. c. 20. §. 28. Instr. Pac. art. 11.

X. *At Damna, Bello manente, jure data sunt, & sic ad Civitatem non pertinent?*

d. c. 20. §. 8. & 9. *R.* Jus hoc Belli, ex quo Actus hostiles Damnaque meritò habentur illata, partim alios Populos, ut suprà diximus, spectat, partim quoque Hostes inter se; non verò Cives inter se, qui cum Socii sint, æquum est ut communia habeant Damna, quæ Societatis causa contingunt. Nec interest an Res, quæ ipsis sunt ablatae, acquisitæ fuerint ex Jure Gentium, vel ex Jure Civili; Dominium enim ex qualicumque Jure ortum sit, suos semper habet effectus ex Jure Naturali, nec sine causa subditis auferri potest, atque in omnes æquale est jus Regis, prout exigit Utilitas Publica. Quamvis autem in Pacis compositione, in Res quorundam subditorum Rex statueret sine justa causa, nec necessitas

cessitas aut utilitas Publica eminentis Domini tale Exercitium exigeret; Exteris tamen, qui cum Rege contraxissent, nudum Regis factum sufficeret, cum ob præsumtionem quam secum adfert Dignitas personæ, tum etiam ob Gentium jus, quod Bona subditorum obligari ex facto Regis patitur.

XI. Quomodo sunt interpretanda Conditiones Pacis?

R. Quo quid plus habet favoris, ut alibi dictum fuit, eo laxius accipiendum: quo longius abit à favorabili, eo restrictius. Hinc si Jus Naturæ merum spectemus, maximus favor in eo est, ut suum quisque consequatur; & qui iusta Arma habuit, ut id consequatur, ob quæ Arma sumsit, & Damna Sumtusque recuperet: non item ut vindictæ nomine quicquam lucrètur, id enim est odiosius: si verò ad solum Jus Gentium attendamus, quia ad Pacem veniri vix solet injuriæ confessione, ea sumitur interpretatio in Pactis, quæ Partes, quoad Belli justitiam quam maxime æquat.

XII. Quot modis hoc solet fieri?

R. Duobus maxime modis: vel ut quarum rerum turbata Bello possessio est, ex formula juris antiqui componatur, seu in pristinum statum restituatur; aut ut res maneant, quo sunt loco.

XIII. In dubio quisnam ex his duobus modis præsumitur?

R. In dubio magis est, ut præsumatur posterior; quia favorabilior est, & nullam inducit mutationem.

XIV. Quando possessio restituitur in statum, in quo fuit ante Bellum, quale tempus inspiciendum est?

R. Ultimum quod fuit ante Bellum; quod spectat non tantum Possessionem Publicam, sed etiam privatam, cujus vero Dominio dejecto, interdicto aut vindicatione apud Judicem exerceri licet.

XV. Quid si quis sui juris Populus sponte se Bellantium alteri subjecerit?

R. Ad eum Restitutio non porrigetur; quia ad ea tantum pertinet, quæ vi metuve facta sunt, aut alioqui dolo non-nisi in hostem licito.

XVI. *Quid si de Damnis nihil convenerit?*

Grot. d.c. **R.** Omni Pace id actum cenferi debet, ut quæ Bello data
 20. §. 15. sunt Damna, eorum nomine actio non fit; quod, de Damnis
Ziegl. b.l. etiam privatim, Jure Belli, à subditis hostis nostri acceptis, in-
Schutz. telligendum est, nam & hæc Belli sunt effecta. In dubio e-
 vol. 2. Ex. nim ita censentur contrahere voluisse Bellantes, ut neuter injus-
 13. ib. 6. titiæ reus diceretur.

Bacl. de XVII. *An ea qua inter Privatos caperunt deberi, Belli tempore, cen-*
amnest. c. *sentur remissa?*
 1. §. 2.

d.c. 20. §. **R.** Non; nam hæc non Belli jure quæsitæ sunt, sed in Bel-
 16. *Habn.* lo tantum exigi vetita: itaque sublato impedimento vim su-
ad §. de in- am retinent.
daganda
J. P. art.

8. XVIII. *An idem dicendum est de omnibus Juribus qua ante Bel-*
lum fuerunt?

d.c. 20. §. **R.** Jus quod ante Bellum fuit, quanquam nemini facile adem-
 16. *in med.* tum cenferi debeat, hanc enim ob causam maximè, ut sua te-
Habn. d.l. nerent singuli, Respublicæ Civitatesque constitutæ sunt, intelligen-
 dum id tamen est de Juribus quæ oriuntur ex Dominio & Con-
 tractibus, ideoque vim suam retinent. De jure verò ad pœnas non
 æque: nam id jus quatenus inter ipsos Reges aut Populos ver-
 satur, remissum ideo cenferi debet, ne pax non satis Pax sit,
Mabius. si veteres ad Bellum causas relinquat. Quare etiam ignorata hic
 16. *Box.* venient sub Verbis generalibus: nam optimæ sunt Reconcilia-
born. de tiones, quæ iram & offensarum memoriam delent.
amnest. in

pr. XIX. *Quid si Privati jus ad pœnam ante Bellum habuerint?*

Grot. d.c. **R.** De privatorum jure ad pœnam non tanta est ratio, ut re-
 20. §. 18. missum cenfeatur, quia sine Bello Judiciis expèdiri potest: tamen
 cum hoc jus non ita nostrum sit, ut quod ex contractu nasci-
 tur, & pœnæ semper aliquid odiosi habeant, levis Verborum
 conjectura sufficiet; ut illud jus quoque donatum intelligatur.

XX. *An alia Jura privata, qua ex Dominio & Contractibus nascuntur,*
& ante Bellum fuerunt, nunquam videntur remissa?

d.c. 20. §. **R.** In privatorum juribus firme tenendum est, quod non cen-
 19. *Text.* sentur

seantur adempta seu remissa: in iuribus verò Regum aut Populorum facilius est, ut remissio intelligatur facta, cum Verba vel Conjecturæ, ex Pacis compositione non improbables eò tendunt; maxime vero, si jura de quibus agitur non liquida erant, sed in controversia posita. Benignum enim est credere id actum fuisse, ut Belli semina evellerentur.

c. 23. §. 44. & 45.

XXI. Quid juris, si post perfectas Pactiones capta quadam sint?

℞. Reddenda esse satis constat: sublatum enim jam erat Belli jus.

Grot. d.c. 20. §. 20.

XXII. Quomodo Pactiones interpretanda, quæ sunt de reddendis his, quæ in Bello capta sunt?

℞. Latius sunt interpretandæ Pactiones, quæ mutuz sunt, quam quæ claudicant, quia in illis pars est utriusque conditio, secus quam in his. Deinde quæ de hominibus reddendis agunt plus favoris habent, quam quæ de rebus captis; & inter eas, Fundi plus quam Res mobiles; & quæ de his, quæ penes Publicum sunt, plus quam quæ penes privatos; & inter eas, favorabiliores sunt Pactiones, quæ reddi jubent lucrativo titulo possessa, eis ex quibus restituenda sunt Possessa titulo oneroso, ut quæ Emptionibus, vel Dote tenentur.

d.c. 20. §. 21. Gudel. de pac. c. 5. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. 7. Rbet. de pac. c. 5. §. 26. Text. c. 20. §. 40. & seq.

XXIII. Quid juris est de Fructibus?

℞. Cui Pacis compositione res conceditur, etiam Fructus conceduntur à tempore Concessionis, non retro: hi enim, ut alibi dictum fuit, pertinent ad Possessorem priorem.

Grot. d.c. 20. §. 22. Ziegl. h. d. l. aliter. Grot. d.c. 20. §. 23. l. 2. c. 9. §. 11. n. 4.

XXIV. Si Regio sit restituenda?

℞. Nomina Regionum accipienda sunt ex usu præsentis temporis, non tam vulgi, quam Peritorum: nam à Peritis Negotia talia tractari solent.

Corring. de fin. Imp. c. 1. & 2. Retb. de pace c. 5. §. 14.

XXV. Quid juris si Pacis compositio se referat ad Pactionem antecedentem?

℞. Quoties relatio fit ad Pactum antecedens aut vetus, to-

ties d.c. 20. §. 24.

ties repetitæ censentur qualitates aut Conditiones in priore Pacto expressæ.

XXVI. *Si pactum sit de faciendo ?*

d.c. 20. §. 24. R. Pro faciente habendus est, qui facere voluit, si per alterum cum quo controversia est, stetit quo minus Prior satisfaceret Promisso suo.

XXVII. *An executionis mora intra breve tempus purgari potest ?*

d.c. §. 25. Puff. l. 8. c. 8. §. 4. Ziegl. b. l. aliter. Schütz. R. Jure stricto non potest, nisi improvisa necessitas impedimento fuerit.

XXVIII. *Si Pacti sensus plane dubius sit ?*

Ex. th. 14. lit. c. d. c. 20. §. 26. Str. Ex. 6. th. 52. R. Satius est, ut contra eum fiat Interpretatio, qui Conditiones præscripsit, quod esse solet Potentioris. Habet enim, quod sibi imputet, qui non apertius locutus est: alter autem quod plures sensus recipit, id suo jure accipere potest in partem sibi utiliozem.

XXIX. *Quid est ruptura Pacis ?*

Text. c. 22. §. 1. Schurz. d. Ex. 13. th. 14. R. Est injusta contraventio, qua Pax ab alterutra Parte violatur.

XXX. *Quando & quot modis Pax rupta censetur ?*

Grot. h. c. 20. §. 27. R. Tribus modis, vel faciendo contra id, quod omni Paci inest; aut contra id, quod in Pace dictum est aperte, vel contra id, quod ex Pacis cujusque natura debet intelligi. Unde patet differentia inter rumpere Pacem & novam causam Bello præbere, quod magnum usum habet, cum ad subeundam poenam a peccante, tum ad liberandam in cæteris fidem ejus in quem peccatum est.

XXXI. *Quando fit contra id, quod omni Paci inest ?*

d.c. 20. §. 28. Alber. Gent. l. 3. c. 24. p. 703. Text. c. 22. §. 4. & seqq.

R. Si vis Bellica inferatur, ubi nulla nova subest causa; quæ si probabiliter adferri potest, satius est injustitiam sine perfidia, quam cum perfidia admissam credi.

XXXII. *An*

XXXII. *An illata vis armata a Socio alterius Partium quæ Pacis compositionem fecerunt, in alteram Partem, Pacem rumpat?*

℞. Minime; nisi talis interpretatio Pacis compositionis manifesta sit; aliter enim credi non debet quod Paci repugnat, & communi voto Pacifcentium non convenit; Ergo in eos qui vim intulerunt, non verò in eos qui non adjuverunt, erit Belli jus. Si subditi quid fecerunt sine jussu Publico, Civitas non tenetur, nisi factum privatorum approbaverit: ad quod tria requiruntur, scientia, puniendi potentia, & neglectus.

d. c. 20. §. 29. & 30.

XXXIII. *Quomodo hæc tria probantur?*

℞. Scientiam evincunt facta manifesta & denunciata. Potentia præsumitur, nisi defectio appareat. Neglectum ostendit elapsum temporis spatium, quale in quaque Civitate ad crimina punienda sumi solet.

Grot. d. c. 2. §. 30. l. 2. c. 21. §. 2. §. seqq.

XXXIV. *Quid si subditi alterius Partium quæ Bellum composuerunt, non per se Arma moveant, sed militent pro aliis Bellantibus cum altera Parte?*

℞. Verum est hoc non permittendum esse; nec censendum licitum, nisi probabilibus Argumentis talis permissio appareat, ut nunc interdum fieri solet.

d. c. 20. §. 31.

XXXV. *Quonam alio modo Pax rupta habetur.*

℞. Pax rupta cenferi debet, non modo si toti Corpori Civitatis, sed etiam si subditis vis Armata inferatur sine nova causa. Nam ut omnes Subditi tuti sint pax fit: est enim Pax actus Civitatis pro toto & pro Partibus.

d. c. 20. §. 32. Text. c. 22. §. 14. Schutz d. Ex.tb. 14.

XXXVI. *Si causa nova Belli subsit, an se licet defendere?*

℞. Per Pacem licebit se suaque defendere; naturale enim hoc est Arma Armis repellere. Quod Jus abdicatum fuisse inter Pares qui Pacem pepigerunt, non est ut facile credatur.

d. c. 20. §. 32.

XXXVII. *An ulcisci injuriam licet?*

℞. Ulcisci aut ablata recuperare per vim non licebit, nisi postquam Judicium erit negatum: hæc enim res moram fert, non verò illa præcedentis articuli.

d. §. 32.

XXXVIII.

XXXVIII. *At si Subditorum quorundam ita sit perpetuum maleficium, ut quod faciunt id credendi sint omnino facere Reſtoribus ſuis improbantibus, & Judicium in eos poſtulari non poſſit, ut ſunt piratæ?*

d.c. 20. §.
32. u. 2. l.
2. c. 17.
§. 20.

R. In eos irruere ut ablata recuperentur, ab hiſque repetere pœnas licebit, tanquam a deditis propter delictum. At alios innocentes eo nomine Armis adoriri, id eſſet contra Pacem.

XXXIX. *Quid ſi viſ inferatur ab altera Partium qua Bellum compoſuerunt Sociis alterius?*

d.c. 20. §.
33. l. 2. c.
16. §. 13.

R. Viſ armorum talibus Sociis illata Pacem rumpit, ſi in Pace comprehenſi ſint, licet ipſi Socii non pepigerint, ſed alii pro ipſis, modo poſtea Pacem ratam habuerint. Aliorum verò Sociorum, ut etiam Cognatorum & Affinium, qui nec ſubditi ſunt, nec in Pace nominati ſunt, ſeparata cauſa eſt: nec Pacem rumpit viſ eis illata, etſi eo nomine ex nova cauſa Bellum ſuſcipi poſſit.

XL. *Quomodo rumpitur Pax, faciendo contra id, quod in Pace dictum eſt aperte?*

Grot. b.c.
23. §. 34.
& 35.
Schutz d.
Ex. 13. 2b.
14. lit. e. &
f. Text.
c. 22. §. 19.
in med. &
§. 8. & 9.

R. Rumpitur Pax, ſive faciamus quod non facere debemus, ſeu non faciamus quod tenemur & cum oportet: ſive fiat contra Capita majoris ſeu minoris momenti. Satis enim magna, ut ſerventur, videri debent, quæ in Compoſitione Pacis comprehenſa ſunt. Sed quo magis Paci caveatur, conſultum erit, ut Capitibus minoris momenti adjungatur, ut ſi quid adverſus ea fiat, Pacem non rumpat: vel ut Arbitri prius adeantur, quam Arma inferre liceat.

XLI. *An cenſetur hoc adjunctum fuiſſe, ſi pœna ſit expreſſe addita?*

Grot. b.c.
20. §. 36.
Puſſ. l. 8.
c. 7. §. 12.
in fin.

R. Ita: Negotii enim natura hoc exigit, quamvis fieri poſſit ut, ex mente Pacifcentium, electio ſit ejus cui injuria facta fuit, an pœnam malit aut Pacto non ſtare.

XLII. *Quid ſi ſummia neceſſitas impediatur, quominus altera Partium promiſſa ſua impleatur?*

Grot. b. c.
20. §. 37.

R. Si adſit talis neceſſitas, puta ſi perierit aut ablata fuerit Res promiſſa

missa sine culpa ipsius; vel si factum redditum sit alio eventu impossibile; Pax quidem rupta non censebitur, quia non solet pendere à conditione casuali. Sed tamen altera Pars optabit, an expectare aliquandiu malit, si quædam adhuc spes sit impleri promissa posse, aut æstimationem accipere; An mutuis præstationibus isti Capiti respondentibus, vel tantundem valentibus liberari.

XLIII. *An ubi altera Pars perfida est, altera Pars innocens adhuc stare potest Paci?*

✠. Ita: Nam contra obligationem faciendo nemo se obligatione eximit; adeoque post læsam fidem integrum est Parti innocenti Pacem servare; & quamvis additum fuisset in Pacis compositione, ut perfidia alterutrius partis Pax rupta haberetur, adjunctum id censeretur in commodum Partis innocentis duntaxat, si eo uti vellet.

Grot. b. c.
20. §.
38. Text.
c. 22. §.
25.

XLIV. *Quomodo rumpitur Pax faciendo id, quod specialis Pacis compositionis natura repudiat?*

✠. Si Pax sub lege Amicitiae contracta fuerit, rumpitur per ea quæ sunt contra Amicitiam; quod enim inter ceteros Amicos, solius amicitiae officium ex æquo exigeret, hic ex Pacto, stricto Jure, præstandum est. Ad talem Pacem refertur hæc sententia CICERONIS. *Post reditum in gratiam, si quid est commissum, id non neglectum, sed violatum putatur, nec imprudentia, sed perfidia adsignari solet.* Tamen hic detrahenda, quantum fieri potest, de facto invidia. Itaque etsi injuria facta fuerit personæ conjunctæ aut subditæ ejus, cum quo Bellum compositum fuit, ipsi facta non censebitur, nisi aperte ad ipsius suggillationem facta fuerit. Sic adulterium vel stuprum libidini potius, quam inimicitiae imputabitur, & invasio rei alienæ, cupiditas nova potius quam Fides læsa habebitur.

d. c. 20. §.
39. & 40.
Cic. Apolog. pro
Aul. Gabin. adv.
Ruffin.

XLV. *Quinam ergo sunt actus ex quibus præsumitur, contra Pacis compositionem, amicitiae mutuae inter Contrahentes officia exigentem, esse factum?*

✠. Varii sunt; huc referuntur atroces minæ nulla nova causa præcedente; Arces in finibus structæ non tuendi, sed nocendi

Grot. b. c.
20. §. 40.
11. 4. & §.
41.

2.5. §. 24. cendi causa; insolitus militum Delectus, si justis fatis Indiciis
 § 1. I. appareat, hunc, non in alium quam in eum cum quo Pax facta
 est, haberi. Sic omnes oppidanos, aut magnos Cœtus, qui Ci-
 vilitatis partem maximam faciunt recipere non licet, neque eos,
 qui Sacramento vel aliter, in Ministerio aut servitute Domini
 quem deseruerunt, permanere obstringebantur. Subditos tamen sin-
 gulos, qui ex altera Ditione in alteram migrare volunt, recipere
 non est contra Amicitiam: neque enim naturalis tantum, sed
 etiam favorabilis est ista libertas. Huc refertur perfrugium exu-
 libus datum; nam in exules nullum jus est Civitati.

XLVI. *Quando Sortis alea Belli exitus subijci potest?*

d. c. 20. R. Sortis aleæ semper subijci potest Belli exitus, quoties de re
 § 42. agitur, in quam plenum habemus Dominium. Ubi verò de
 subditorum vita, decore, libertate, & similibus agitur, quorum
 conservationi & defensioni prospicere tenentur Reges, per vias
 sibi ab officio suo præscriptas, ad Sortem deveniendum non est,
 nisi omni alia via tentata. Attamen, si omnibus perpensis,
 qui injusto Bello laceffitur, tantò sit inferior, ut resistendi nulla
 spes sit, videtur Sors offerri posse, ut certum periculum incerto
 declinet.

XLVII. *An Prælia quæ definito numero condicuntur, Belli finien-
 di causa, permiffa sunt, puta inter singulos utrinque, inter
 binos, inter ternos, vel inter tercentos, &c.*

Grot. b. c. R. Certamina talia justa ac pia esse possunt præsertim, si a-
 20. §. 43. liouqui omnino timendum sit, ne qui injustam fovet causam
 Osiand. Victor sit futurus cum magna innocentium strage; tunc enim
 bic § ad nihil imputandum est ei, qui mavult certare ea ratione, quæ spem
 l. 2. c. 23. ipsi maxime probabilem ostentat.
 §. 10.

XLVIII. *Ut hac Pæctio valeat, quid requiritur?*

Grot. b. c. R. In Regno non patrimoniali, requiritur Populi, & jam na-
 20. §. 4. torum jus ad Successionem habentium, consensus; in Regno pa-
 Puff. l. 8. trimoniali, Regis, qui sic in prælii exitum conjicit controver-
 c. 8. §. 5. siam, consensus sufficit. Jus enim suum quisque sibi adimere po-
 Rest. de test, non autem alterius, sine ejus consensu.
 pacc. c. 4.
 n. 1.

XLIX. *Quis*

XLIX. *Quis in tali Prælio dicitur victus ?*

R. Victus non potest videri nisi qui vel occubuit, aut in fugam datus est; sic in Fines se vel oppida recipere, victi signa sunt. Illa vero, Spolia legere, cadavera ad sepulturam concedere, Prælio iterum laceffere, per se nihil probant, nisi quatenus cum aliis Indiciis valent ad docendam Hostium fugam. Et certe, qui loco cessit, in dubio, magis est ut fugisse credatur.

Grot. h.c. 20. §. 45. Puff. d.l.

L. *Quid juris, si Victoriæ firma non adsint Argumenta ?*

R. Res manet eo loco, quo ante Prælium fuit; & vel ad Bellum, aut ad novas Pactiones veniendum est.

Grot. d.c. §. 44. n. 3.

LI. *Quotuplices sunt Arbitri, quorum judicio Bellum finitur ?*

R. Arbitrorum duo sunt genera; unum ejusmodi, ut, si æquum sit seu iniquum Judicium, parere debeamus; quod observatur, cum ex Compromisso ad Arbitrum itum est: alterum ejusmodi, ut ad boni Viri arbitrium redigi debeat. Utrovis modo Arbitrator sumi potest; vel ut fiat Conciliator tantum, aut ad Bellum evitandum vel ad finiendum; aut sumitur ille Arbitrator cujus dicto parandum omnino est, ut supra diximus, & de quo hic agitur.

Grot. h.c. 20. §. 46. l. 2. c. 23. §. 8. & ibi not.

LII. *An à tali Arbitrio provocare licet ?*

R. Non; nulla enim hic est Potestas superior, quæ Promissum vinculum impediat, aut solvat. Standum ergo omnino est tali Arbitrio, sive æquum sit, sive iniquum. Aliud enim est de Arbitri officio, aliud de Compromittentium obligatione quærere.

Grot. h.c. 20. §. 46. n. 2. Puff. l. 5. c. 12. §. 4. & seqq.

LIII. *Quodnam est officium Arbitri ?*

R. Officium arbitri interdum est instar officii Judicis, ut cogatur præcise secundum Legem judicare; interdum habet laxiorem potestatem, ita ut non adstringatur Regulis Justitiæ proprie dictæ, sed omne possit quod rectius sit. Qui summam Potestatem obtinent, cum Judicem communem non habeant, Arbitrum censendi sunt obstrinxisse iis Regulis, quibus Judicis officium adstringi solet. Illud tamen observandum est, Arbitros lectos à Populis, aut summis Potestatibus, de principali Negotio

Grot. d.c. §. 47. Schurz. vol. 2. Ex. 13. tb 4. Grot. d. c. §. 48. Bæcl. quies in turb. p. 222. & seqq.

Ziegl. b.l. aliter. pronuntiare debere, non de possessione. Et ideo dum. *Causa cognoscitur, nihil est innovandum, cum ne præjudicium fiat alterutri Parti, tum quia difficilis est recuperatio.*

LIV. *Estne adhuc aliud genus Arbitri ad Bellum finiendum?*

Grot. d.c. §. 49. R. Affirmatur; cum quis ipsi Hosti de se arbitrium permittit, quæ est Deditio pura, subditum faciens eum, qui se dedit, ei verò, cui fit deditio, summam deferens Potestatem. Sed hic quoque distinguendum est, quid victus pati debeat, & quid Victor jure, quid salvo omni Officio facere possit, quid denique eum maxime deceat. Victus post deditionem nihil non patientium habet: quippe jam subditus, & si Jus Belli externum respicimus, eo in loco sit, ut ei nihil non eripi possit, etiam Vita, Libertas quoque personalis, multo magis Bona non Publica tantum, sed etiam singulorum.

LV. *Ne Victor quid injuste faciat, quid spectandum est?*

Grot. b.c. 20. §. 50. §. c. 15. in fin. R. Spectare primum debet ne quem occidat, nisi id suo facinore meritum sit. sic etiam ne cui quicquam auferat, nisi in justam pœnam. Intra hunc autem modum, quantum Securitas patitur, in Clementiam & Liberalitatem propendere semper honestum est, interdum pro Circumstantiis etiam ex Morum regula necessarium. Et huc pertinet hæc Senecæ Sententia: *clementia liberum arbitrium habet: non sub formula, sed ex æquo & bono judicat, & absolvere illi licet, & quanti vult taxare litem.* Neque refert, an dedens dicat se dedere Victoris sapientiæ, vel moderationi, aut misericordiæ, *auff Genad und Ungenad*: hæc enim omnia Blandimenta sunt, res manet, ut Victor summus Arbitrator fiat. Secus quam quando Deditiones sunt conditionatæ; quæ, vel singulis consulunt, ut quibus Vita salva est, aut corporum Libertas, vel quædam Bona excipiuntur, aut Universitati, quarum nonnullæ etiam mixtum quoddam Imperium induere possunt, de quo alibi diximus.

LVI. *Quanam sunt accessiones Pactionum?*

Grot. d.c. §. 52. R. Obsides & Pignora. Obsides ut supra dictum est, dantur vel sua voluntate, aut ejus qui Imperium habet: nam in Summo

mo civili Imperio, comprehenditur etiam jus in actiones subditorum ut in Bona. Et si plures sint qui ire possunt, danda est opera, ut Sorte res dirimatur.

LVII. Quid est Obses?

℞. Obses est, qui Fidei Publicæ servandæ causa, Principi aut Duci exercitus Hostium datur. *Alber. Gent p. 394.*

LVIII. An Dominus Feudi vassallum potest Obsidem dare?

℞. Si Vassallus idem sit subditus, Dominus potest, etiam invito vassallo; si non sit subditus, non potest, neque enim reverentia & obsequium, quæ Vassallus Domino debet, hucusque pertingunt. *Grot. b.c. 20. §. 52. in fin.*

LIX. Si Obses aliquod damnum patiatur, quid juris est?

℞. Civitas aut ejus Rector, tenebitur illud incommodum, ei qui patitur, vel Proximis repensare. *Grot. d. c. §. 52. n. 2. Puff. l. 8. c. 2. §. 6.*

LX. An interfici potest Obses?

℞. Jure Gentium externo potest; non autem interno, nisi Facinus morte dignum consciverit Obses. Servus quoque non fit: imo Obsides Jure Gentium, Bona habere, eaque hereditibus suis relinquere possunt. Quamvis, Jure Romano, Obsidum bona sicut captivorum omnimodo in Fiscum cogenda sint. *Grot. b.c. 20. §. 35. c. 4. §. 14. Schutz. Ex. 13. th. 12. lit. g. aliter.*

LXI. An fugere Obsidi licet?

℞. Minime, si ab initio aut postea, quo laxius haberetur, Fidem dederit. Alioqui non videtur is animus fuisse Civitatis, obligandi civem, ne aufugeret, sed Hosti dandi facultatem qualis vellet custodiæ Obsidis. *Grot. b.c. 20. §. 54. Osiand. b. l. Gail. de pace publ. l. 2. c. 2. n. 2. aliter.*

LXII. Si Obses sit datus in unam causam, poteritne retineri in aliam?

℞. Obsidum odiosa est obligatio, cum quia Libertati inimica est, tum quod ex facto alieno veniat. Ideoque stricta interpretatio hic locum habet, & in unam causam datus, in aliam retineri Obses. *Grot. b.c. §. 55.*

Grot. b.c. fes non potest. Sed si Fides jam violata sit, aut contractum
 §. 55. c. 2. Debitum ob aliam causam, retineri potest, non ut obses, sed
 §. 3. §. 5. eo Gentium Jure, quo subditi ex facto Imperantium detineri pos-
Alber. sunt per Androlepsiam; quod tamen ne fiat, caveri potest adjecto
Gent. p. Pacto de reddendis Obsidibus, ubi id cujus nomine dati erant,
 398. §. impletum fuerit.
Seqq.

LXIII. *Quid si Obses detur, ut alterum Captivum aut Obsidem redimat?*

Grot. b.c. R. Eo mortuo liberatur Posterior obses: nam in Priori, dum
 §. 56. moritur, jus Pignoris extinctum est, ut in Captivo redempto.

LXIV. *Rege qui Fœdus inivit mortuo, an adhuc tenetur Obses?*

Grot. b.c. R. Si Fœdus fuerit reale, Obses adhuc tenetur; si fuerit Per-
 §. 57. l. 2. sonale, non tenetur. Nam accessoria non possunt efficere, ut
 c. 16 §. 16. in Principalium interpretatione à Regula recedatur, sed eorum
Tabor de naturam ipsa sequi debent.
oblig. suc.

ces. c. 5. n. LXV. *An Pignorum, ad Pacis compositionis cautionem, eadem est ra-
 14. Alber.* tio, quæ Obsidum?
Gent. p.

390. R. Commune habent cum Obsidibus, quod ex alio jam De-
Grot. b.c. bito retineantur, nisi data Fides obstet: proprium, quod quæ
 §. 59. *Al-* de iis est Pactio, non tam strictè sumatur, quam illa de Ob-
ber. Gent. sidibus; neque enim æquale est odium, Res enim oppigneratæ
d. p. 399. natæ sunt, ut teneantur, non verò Homines.
Forst. ad

Tacit. p. LXVI. *An Pignus perpetuo lui potest?*
 229.

Grot. b.c. R. Multi affirmant, & nullum tempus efficere posse putant,
 §. 60. l. 2. ne luitio sit Pignoris, si id præstetur, pro quo Pignus supposi-
 c. 4. §. 15. tum est, nisi certæ Conjecturæ aliam interpretationem exigant;
 (a) ut si Debitor luere cum vellet, impeditus, id silentio præ-
 termisit, tanto tempore, quod ad cessionis voluntariæ conjectu-
 ram sufficere possit.

C A P U T

Art. 66. (a) Si pignoris valor, fere idem esset cum debito, tunc pro-
 pter aleam quæ hic adest, non tenebitur Creditor debitori excessum restitu-
 ere; nam si Pignoris pretium, successu temporis minui possit, damnumque
 inde ortum patiatur creditor, æquum est ut vice versa si idem permaneat,
 vel augeatur Pretium, lucrum illud percipiat creditor, adeoque Pignus, nisi
 valde excedat Debitum, creditori cedet.

CAPUT XIV.

De Fide, manente Bello, ubi de Induciis, Commeatu,
& Captivorum redemptione.

- I. *Quid sint Inducia.*
 II. *Quotuplices.*
 III. *An nova Belli indictione opus sit tempore Induciarum finito.*
 IV. *An si Pactis tale quid convenerit, & si Inducia fuerint longiores, potius Pax censeri debeant quam Inducia.*
 V. *An dies, usque ad quem Inducia Duratura sunt, exclusus an comprehensus intelligatur.*
 VI. *A quo tempore Inducia obligare incipiant. & an ubique obligent.*
 VII. *Quantum per Inducias liceat.*
 VIII. *An ultro citroque ire & redire.*
 IX. *An iis durantibus interius recedere cum exercitu liceat: an Mœnia reficere & Milites conscribere.*
 X. *An corruptis hostium Prædiis loca invadere.*
 XI. *Quid si loca fuerint derelicta.*
 XII. *An dimittendus sit, qui circa Induciarum exitum vi majore retentus recedere antea non potuit.*
 XIII. *Quot modis finiantur Inducia.*
 XIV. *Quomodo violatione. an Leso hoc in casu liberum sit statim ad Arma venire.*
 XV. *Quid si pena addita à violante persoluta sit.*
 XVI. *An per privatorum facta rumpantur Inducia.*
 XVII. *An extra Inducias sit jus Commeandi seu Salvi-conductus.*
 XVIII. *Quid sit jus Commeandi.*
 XIX. *Quotuplex.*
 XX. *Militibus concessus Commeatus an etiam ad Duces porrigatur.*
 XXI. *An sub itu etiam comprehendatur reditus.*
 XXII. *Qui abire an etiam redire, & qui venire an mittere, vel sapius venire possit.*
 XXIII. *Commeatus Patri concessus an ad filium extendatur, an quoque ad famulum unum vel alterum.*
 XXIV. *An ad Bona; an ad Comitatus omnes, vel eos, qui alterius sunt Gentis in Commeatus concessione non expressa.*
 XXV. *An jus Commeandi morte concedentis extinguatur.*
 XXVI. *Quid si ad beneplacitum*
 Con-

- Concedentis fuerit concessum.*
 XXVII. *An Leges quæ captivos redimi vetant semper sint iustæ.*
 XXVIII. *An jus exigendi à Captivo pretium Redemptionis in alium transcribi possit.*
 XXIX. *An idem pluribus Redemptionis pretium deberi possit.*
 XXX. *An conventio de Pretio facta rescindi possit ob ignorantas Captivi divitias.*

- XXXI. *An pecunia à Captivo celata ei prodesse possit ad Redemptionem.*
 XXXII. *An pretium conventum, & ante mortem non solutum, ab Herede debeatur.*
 XXXIII. *An dimissus ut alterum liberet, eo mortuo nec liberato, in carcerem redire debeat.*

I. Quid sunt Inducia?

Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39. §. 2. in fin. **R.** **I**nduciæ sunt status Belligerantium, ex quo, manente Bello, Bellicis Actibus ad tempus, ex Conventionione abstinendum est.

II. Quotuplices sunt?

Grot. l. 3. c. 21. §. 1. n. 1. aliter. Horn. l. 2. c. 5. §. 6. Grot. l. 3. c. 21. §. 4. Aiber. Gent. l. 2. c. 12. p. 302. Puff. l. 8. c. 7. §. 4. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39. §. 2. in med. aliter. **R.** Duplices esse possunt ratione temporis; vel longiores aut breviores. Dari enim possunt in Horas, paucos Dies, in Annos etiam viginti, triginta, quadraginta, etiam Centum; licet hæ longiores Induciæ propius ad Pacem accedant, & in his, quod de Pacis tempore dictum est, valet, non ex vi vocum, sed Contrahentium mentis certa intelligentia. Sic etiam ab objecto dividi possunt, ut si ad certos actus concedantur. Non autem videntur recte dividi in Expressas & Tacitas: quia licet tempore, Induciarum finito, Partes se invicem non lacesant, hoc tamen non fit cum mutua Obligatione; sed cuicumque liberum est redire ad actus Bellicos quando ipsi visum fuerit.

Ziegl. d. l. §. 3. aliter. **III.** *Tempore induciarum finito, an nova opus est Belli indictione?*

Grot. b. c. 21. §. 3. Puff. l. 8. c. 7. §. 6. **R.** Non; nam sublato impedimento temporali, ipso jure se exerit status Belli non mortuus sed sopitus, ut Dominii & Patriæ potestatis usus in eo qui à furore convaluit: nisi Pactis aliter convenerit, & Induciæ fuerint longiores; in his enim si non

ne-

necessum, tamen decorum est, ut, iis elapsis, fiat nova denuntiatio Belli & conditionata.

IV. *At hoc in casu, ubi aliter convenit, quia opus est nova indictione Belli, an Induciæ, potius sunt Pax.*

R. Non; quia utrique Parti relicta est facultas citra novam causam Bellum repetendi, secus quam ubi Pax facta est.

Grot. b. a. 21. §. 3. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 39. §. 3. in fin. Text. c. 1.

V. *Sin enuntiatum sit, usque ad certum Diem, vel Mensem, aut Annum, duraturas Inducias, an is dies, mensis, aut Annus exclusus, an comprehensus intelligitur?*

R. Magis naturale est, nec adversatur Consuetudo, ut terminus sit pars Rei, imprimis ubi temporis productio favorem in se habet, ut in Induciis, quæ Humano Sanguini parcunt. Imo propter eandem rationem, videtur comprehendi etiam Dies, à qua incipiunt Induciæ, nam etiam est pars Rei, & idem Favor militat.

§. 19. Cardinal. Mantica Lucubr. Vatic. l. 27. tit. 2. n. 15. aliter. Alber.

VI. *A quo tempore Induciæ obligant?*

R. Statim obligant Contrahentes, ex quo tempore Contractus absolutus est: At tantummodò Subditos utrinque obligant cum effectu, ubi publicatæ sunt Induciæ, & ad notitiam Subditorum pervenerunt. Hinc, si publicatio in uno tantum loco facta sit, Ditionis residuæ Subditi non tenebuntur Induciis, nisi post Tempus sufficiens ad perferendam ad singula loca notitiam. Quare si quid interea à Subditis contra Inducias factum fuerit, ipsi quidem poenarum immunes sunt; sed tamen res captæ restituendæ sunt, si existent, aut si sint consumptæ, in quantum facti sunt locupletiores. Cæterum licet longiores Induciæ regulariter complectantur omnes Pacificentium Ditiones, tamen in Imperio late patente conveniri potest, ut certis in locis tantum Induciæ observentur, in aliis verò Bellum maneat, *verbi gratiâ*, Populi Europæ, qui in India Orientali vel Occidentali loca possident, Inducias facere possunt valituras in Europa, non verò in India.

Gent. l. 2. c. 12. p. 306. Ziegl. ad Grot. l. 3. c. 21. §. 4. Text. c. 19. §. 22. Puff. l. 8. c. 7. §. 8. Grot. l. 3. c. 21. §. 4. n. 3. §. 4. aliter. Puff. l. 8. c. 7. §. 3. in fin.

VII. *Quantum licet per Inducias?*

R. Ex ipsa Induciarum definitione hoc potest intelligi. II Miti sunt

Y y

sunt omnes actus Bellici, sive in Personas, sive in Res. Etiam res Hostium, si, tempore Induciarum, casu ad nos perveniant, reddendæ erunt, etiamsi antea nostræ fuissent, quia quod ad jus Gentium externum attinet, ipsorum sunt factæ: & hoc est quod dici solet, tempore Induciarum non esse Postliminium. Et hæc vera sunt præsertim, si sint Induciæ illimitatæ, inprimis Longiores: in Restrictis, ob specialem Conventionem, nihil erit mutandum, ut si sint tantum, sepeliendorum Hominum causa, datæ Induciæ, alii Actus non sunt permitti; si in Induciis cum obsessis convenerit tantum, ut Oppugnatio suspenderetur eo tempore, Auxilia vel com-
 meatus admittere obsessis non licebit; Nam tales Induciæ alteri Parti utiles, Damnosæ esse non debent alteri Parti concedenti. Interdum convenit, ne commeari liceat Induciarum tempore: interdum Personis cavetur, non verò Rebus; quo in casu, si ad Res defendendas, lædantur Personæ, nihil contra Inducias fiet.

Grot. h.c.
 21. §. 6.
 §. 10.
 Text. c.
 19. §. 10.
 Berlic. de
 re mil.
 part. 5.
 tit. 3.
 Puff. l. 8.
 c. 7. §. 10.
 in med.

VIII. An ire ☞ redire ultro citroque licet?

Grot. h. c. R. Affirmatur; dummodo id fiat eo Apparatu, qui periculum
 21. §. 7. nullum ostendet.
 Alber.

Gent. l. 2. IX. An, durantibus Induciis, interius recedere cum Exercitu licet?
 c. 13. p.

314.
 Text. c. R. Interius recedere licet, item reficere Mœnia, Milites conf-
 19. §. II. cribere, &c. omnes enim hi Actus præparatorii tantum sunt fu-
 §. seqq. turæ vel Defensionis, aut Oppugnationis; nisi vel expresse con-
 Schutz. venerit, ut omnia in Statu suo persistant, vel quidam Actus
 vol. 2. Ex. expresse excipiantur.
 13. tb. 16.
 lit. c.

X. An corruptis Hostium Præfidiis loca invadere licet?

Grot. h.c. R. Minime: talis enim Acquisitio justa esse non potest, nisi ex
 21. §. 8. n. jure Belli. Idem habendum est, si qui Subditi ad hostem de-
 1. Schutz. ficere velint, tempore Induciarum.
 vol. 2. d.

Ex. tb 17.

Grot. h.c.

21. §. 8 n.

3. Alb.

Gent. l. 2.

c. 13. p.

314.

XI. Quid si Loca fuerint derelicta?

R. Occupare licet derelicta, dum vere derelicta sunt, i. e. eo animo, ne amplius sint, quorum fuerant: non verò incustodita, sive Custodia ante Inducias, seu factis Induciis ommissa sit. Dominium enim manens injustam facit alterius Possessionem.

XII. Emitis.

XII. Finitis Induciis, si quis vi majore impeditus recedere non poterit, & deprehendatur intra Fines Hosticos, an adhuc habet jus redeundi?

R. Si jus Externum Gentium respiciamus, pari est conditione cum eo, qui cum in Pace venisset, Bello repente exorto, inter Hostes fato suo deprehenditur. Internum verò si consideremus, seu temperatum ex æquitate; quia non fecit contra Inducias, dum casu, puta per adversam Valetudinem, vel per Maris tempestatem &c. fuit impeditus, & per eum non stetit, quo minus secundum Conventionem abiret, redeundi facultas ipsi concedenda est, multo minus occidi potest.

XIII. Quot modis finiuntur Induciæ?

R. Quatuor modis, 1. contraria Pactione 2. cum tempus vel Dies, in Induciis præfinitus, exiit. 3. absoluto Actu, ad quem concessæ fuerunt. 4. Violatione.

XIV. Quomodo Violatione?

R. Qui durantibus Induciis hostem laceffit, i. e. violentas Belli functiones, quæque his æquiparantur, dolosas exercet, vel contra Personas aut Res hostium, Inducias violat; & quin Læso liberum sit sine nova Belli denuntiatione ad Arma venire, frustra dubitatur, etiam in Induciis horariis. Nam capita Conventionis ei insunt per modum Conditionis: etsi quoque si Læsus velit usque ad Induciarum terminum quiescere possit.

XV. Quid si pœna in Induciis fuerit addita, eaque petita & expressa sit?

R. Si pœna conventa poscatur, & persolvatur ab eo qui contra Inducias fecit, tunc Bellandi jus non est: ideo enim pœna expenditur, ut cætera in Induciis conventa salva maneant. Contra si Læsus Bellum moveat, à pœna recessisse intelligitur, id quod in primis accidit, ubi Læso optio relinquitur vel pœnam exigere, aut Inducias dirimere; quod tamen regulariter non solet fieri, ut neglecta pœna, Læsus statim ad Arma recurrat.

Y y 2

XVI. An

XVI. *An rumpuntur Inducia, si privati contra faciant?*

Grot. b.c. 21. §. 13. *Et* c. 20. §. 30. *R.* Non; nisi Publicus Actus accedat, puta imperii aut ratihabitionis, quæ etiam intelligitur, si qui deliquerunt, nec puniantur, nec dedantur, vel si non reddantur res inter Inducias captæ.

XVII. *Quid est Salvus - conductus?*

Grot. b.c. 21. §. 14. *Alber.* *Genl.* l. 2. c. 14. p. 316. *R.* Privilegium est quoddam, extra Inducias concessum. Quare in ejus Interpretatione sequenda sunt, quæ de Privilegiis in genere traduntur. Est autem hoc Privilegium neque tertio noxium, neque danti admodum grave: ideoque intra Verborum proprietatem stando, laxa magis quam stricta admittenda est Interpretatio.

XVIII. *In quo consistit hoc Privilegium?*

Becht. de secur. Et salvo cond. c. 1. §. 16. *R.* In jure comœandi, sive justo aut perfecto immunitatis; ab offensione, damno vel inquietatione, Præsidio.

XIX. *Quotuplex est Salvus - conductus?*

de salvo cond. in pr. aliter. *R.* Vel Universalis, aut Particularis, qui certis Personis vel Rebus tantum conceditur.

Becht. d. tr. c. 3. §. 32. *XX.* *Si militibus concedatur Comœatus, quinam intelliguntur nomine Militum?*

Grot. b.c. 21. §. 15. Alber. *Genl. p. 320 in fin. aliter.* *R.* Intelliguntur non tantum gregarii Milites, verum etiam Medii & Summi Duces; quia Verbi proprietates admittit eam significationem, quanquam sit etiam alia strictior.

XXI. *Quid in Salvo - conductu comprehenditur sub itu?*

Grot. b.c. §. 16. Et 22 Alber. Genl. p. 318. Becht. de secur. Et salvo cond. c. 4. ib. 87. *R.* In itu cautum etiam fuisse de Reditu censetur, ut absurdum vitetur; nam nisi tutus esset Recessus cui concessus fuit salvus - conductus, videretur periisse itum, ut veniret in potestatem Hostium, quod est ridiculum. Imo sicut ante Salvum conductum poterat offendi ubique, sic eo dato nullibi, neque in proprio suo, neque in alieno Territorio, ubi transit, offendi potest.

potest. Et abitus tutus intelligendus est, usquedum eo pervernerit, ubi tutus sit.

XXII. *An cui abire datum est, redire potest?*

℞. Non; neque cui venire concessum est mittere potest, nec contra. Sunt enim hæc diversa, & extra Verba exspatiari nulla ratio cogit: ita tamen ut error excuset à pœna. Item cui venire permissum est, semel veniet non verò bis, nisi Temporis adjectio, intra quod sæpius abire & redire potest, aliam suppeditet Conjecturam.

Grot. b.c.
§. 16. n. 2.
Alber.
Gent. p.
319. &
320.

XXIII. *An Patrem filius sequitur, & Virum uxor?*

℞. Non; aliter quam in jure commorandi. Nam morari solemus cum Familia, peregrinari sine ea. Famulus tamen unus aut alter etiamsi expressus non sit, comprehensus censebitur in Litteris commeatus, concessis ei cui sine tali Comitatu ire indecorum foret. Nam qui aliquid concedit, concedit simul quæ necessario sequuntur: Necessitas autem hic moraliter intelligenda est.

Grot. b.c.
§. 17.
Bæcl. con-
ductor.
Carol. p.
17. & 24.

XXIV. *Quid dicendum est de Bonis & Comitibus?*

℞. Non comprehenduntur quævis Bona, sed tantummodo quæ solita sunt, ad iter, assumi. Expresso, in Salvo-conductu Comitum vocabulo, non sunt intelligendi hi, quorum causa magis est odiosa, quam ipsius, cui prospicitur, tales sunt piratæ, latrones, transfugæ, desertores. Gentis expressum nomen in Comitibus, satis ostendit facultatem ad alterius Gentis comites non porrigi; sic concessio pro Germanis salvo-conductu, Galli duci non possunt.

Grot. b.c.
§. 18. 19.
Alb. Gent.
p. 325.

XXV. *An desinat Salvo-conductus morte ejus qui illum concessit?*

℞. Non; quia hæc Concessio venit ex vi Potestatis, quæ transit in successores regulariter: attamen si utilitas Publica aliud suadeat, vel sine probabili & justa causa fuerit concessus, desinere aut potius revocari potest; dummodo cui concessus fuit talis commeatus, nota fiat ejus revocatio, tempusque ipsi detur sufficiens ad divertendum in locum tutum.

Grot. b.c.
21. §. 20.
Osiand.
b. l.

XXVI. *Quid si Salvus - conductus ad bene - placitum Concedentis, & quamdiu voluerit fuerit concessus?*

Grot. d.c. R. Durat hoc beneficium: etiam si novus Actus volendi non
21. §. 21. intercedat, secus est, si is qui concessit desierit posse velle,
quod per Mortem contingit.

XXVII. *An Leges qua captivos redimi vetant, semper sunt iustæ?*

Grot. b.c. R. Non sunt iustæ, nisi appareat opus tali rigore, ut majora
21. §. 23. aut plura alioqui moraliter inevitabilia mala caveantur: tunc
enim suam sortem patienter ferant Captivi. Alias enim capti-
vorum redemptio multum habet favoris maxime apud Christia-
nos, quibus Lex Divina hoc misericordiae genus peculiariter
commendat.

XXVIII. *An jus exigendi pretium redemptionis potest in alium transcribi?*

Grot. b.c. R. Affirmatur; quia Jus Naturæ patitur ut incorporalia vel
§. 25. Jura alienari possint.

Text. c.
18. §. 53.
aliter.

XXIX. *Potestne pretium Redemptionis pluribus deberi?*

Grot. b.c. R. Ita; scilicet si ab uno dimissus, Pretio nondum soluto;
§. 26. Al- captus sit ab alio: sunt enim diversa hæc Debita ex diversis causis.

ber. Gent.
d. l.

XXX. *An conventio de Pretio facta rescindi potest, ex eo quod Captus intelligatur locupletior, quam credebatur?*

Grot. b.c. R. Non; quia jure Gentium externo nemo cogitur supplere,
§. 27. l. 2. quod in Contractu minus æquo Pretio promisit, si dolus non
c. 12. §. 8. intercessit.

XXXI. *Si Captus pecuniam aliquam celaverit, an ei prodesse potest ad Pretium redemptionis?*

Ziegl. b.c.
§. 8. Grot.
l. 3. c. 2. §.
28. aliter.
Alber.
Gent. p.
347. aliter

R. Non; quia simul cum Persona capta intelliguntur, quæ penes Personam deprehenduntur. Imo quæ etiam alibi habet apud eos, qui sunt Neutrarum Partium; & Victor statuit ut vult.

XXXII. *An*

XXXII. *An Pretium conventum & ante mortem non solutum ab Herede debetur?*

R. Si captivus in carcere mortuus sit non debetur, promissioni enim inerat conditio, si liberaretur, mortuus autem non liberatur: nisi convenerit, ut ab ipso Contractus momento pure debeatur Pretium, & Captivus tantum retineatur, non jam ut jure Belli captus, sed ut à se oppigneratus. Si mortuus sit, cum in libertate esset, Pretium conventum & non solutum, ab Heredibus captivi debetur: jam enim lucratus fuerat libertatem, pro qua captus tale pretium. promiserat

Grot. b. c. §. 29. *Alber. Gent. p. 336. Text. c. 18. §. 51. de capt. a. liter.*

XXXIII. *An in carcerem redire debet, qui dimissus est sub Pacto, ut faceret dimitti alterum, qui Factum morte prævenit?*

R. Non tenebitur quidem Dimissus reddere se custodiæ, neque enim id conventum fuit, neque tacite actum intelligi patitur favor Libertatis, neque debet lucrifacere Libertatem, sed ejus quod præstare non potest æstimationem solvet. Nam in promissis onerosis non sufficit facere quantum quis potest, sed obligatur ad id quod tantumdem valet.

Grot. b. c. §. 30. *Kulpis. b. c.*

C A P U T XV.

De Fide minorum Potestatum in Bello.

I. <i>Quam nomine minorum Potestatum in Bello veniant.</i> II. <i>Quot modis eorum Promissa considerari possint.</i> III. <i>Quando per Pactionem suam summam Potestatem obligent.</i> IV. <i>Quid si condiciones in Mandato expressas non observaverint.</i> V. <i>Quid si fines Mandati exceßerint.</i>	VI. <i>An tali in casu Pars altera obligetur.</i> VII. <i>An inferiores suos obligare possint.</i> VIII. <i>An de Belli causis transigere & Pacem facere.</i> IX. <i>An Inducias dare.</i> X. <i>An homines, agros, & Imperia Bello quæsitæ concedere & alienare.</i>

XL. *At*

XI. *An nondum quaesita condonare possint.*

XII. *Hac Ducum pacta an strictè sint interpretanda.*

XIII. *Quomodo interpretanda sit Deditio pure à Duce accepta.*

XIV. *Quid si sub cautione Ra-*

tificationis Deditio fuerit accepta.

XV. *An obsessi, si Oppidum simpliciter tradere promiserint, Praesidium ante deditorem dimittere possint.*

I. *Quanam sunt minores Potestates in Bello?*

Grot. l. 3. c. 22. §. 1.

¶ **M**inores potestates sunt omnes, quorum potestas pendet ab eo, cujus auspiciis Bellum geritur; siue sint Summis Potestatibus proximi, quales sunt Duces excellenter sic dicti, siue longius remoti.

II. *Quot modis possunt considerari harum Promissa?*

Grot. h.c. 22. §. 2.

¶ Duobus; nam hoc quaeritur, an Summam Potestatem obligent, an se ipsas.

III. *Quando obligant Summam Potestatem?*

d.c. 22 §. 2. §. 3.

¶ Obligant summam Potestatem (1°.) quando faciunt id; quod probabiliter in ipsarum officio contineri censetur. (2°.) Aut etiam extra illud, ex speciali Mandato publicè noto, vel tantum iis quibuscum res agitur. (3°.) Per Consensum subsequentem; cum Summa Potestas vel expresse ratum habet, quod gesserunt ejus Ministri; aut tacite, ubi scivit Summa Potestas, quod actum erat, & fieri passa est, quæ ad aliam causam quàm ad executionem Pactionum, ea Inscia, factarum, referri probabiliter non possunt. (4°.) Per rem in quantum, cum damno alterius, locupletari non debet Summa Potestas; *id est*, tenetur, vel Pacto, a suis Ministris eà Inscia, facto stare, quo ad suum quaestum abuti vult; vel renuntiare talis Pacti commodis. Hinc ab injustitia excusari non possunt, qui Pacta absque eorum jussu facta improbant, & tamen retinent, quod sine Pactis non haberent.

IV. *Quid*

IV. *Quid Juris est, si Paciscendi procurationem habens, Jussa arcana ei imposita exuerit?*

℞. Pactum erit validum, eoque stare tenebitur qui præposuit, dummodo præpositus Jussus manifesti limites non transgressus fuerit, ut alibi diximus. Præterea, si in hoc Jussu erat certa lex, vel interventus cujusdam personæ, æquissimum erit præpositionis conditionem servari, qua deficiente, non obligabitur qui præposuit. Unde sequitur quod, inter Reges aut Populos, alii magis, alii minus ex Ducum suorum Contractibus teneri possint, si, inter eos, satis notæ sint ipsorum Leges atque Instituta. De his si non constet, concessum intelligitur id, sine quo satis commode, quæ officii Ducum sunt, expediri non possunt.

b c. 22. §.
4. l. 2. c.
11. §. 12.
§ 13.
Puff. l. 3.
c. 9. §. 2.
Ruber. p.
197. in fin.

V. *Quid si fines Mandati excefferit minor Potestas?*

℞. Tenebitur ipsa, si quod promisit præstare non potest, ad æstimationem: nisi Lex aliqua satis cognita id quoque impediatur. Quod si dolus accesserit, id est, si præ se tulerit jus majus, quam habebat, tunc tenebitur de Damno culpa sua dato, imo etiam ex crimine, ad pœnam crimini respondentem.

Grot. b. c.
§. 4. n. 3. l.
2. c. 15. §.
16. §. ibi
not.

VI. *An semper obligatur is qui cum minoribus Potestatibus contrahit?*

℞. Quia semper vel Summa Potestas obligatur, aut minister ejus; certum est, & Partem alteram obligari, & Contractum claudicare non posse.

Grot. b. c.
§. 5. jung.
§. 3. b. c.
in fin. l. 5.
pr. D. de
auctor.
tit.

VII. *An minores Potestates obligare possunt ab ipsis pendentes?*

℞. Non dubitandum est, quin Dux milites, & Magistratus oppidanos obligent intra eos Actus, qui solent ab ipsis imperari; id enim in Potestate ipsorum comprehensum est.

VIII. *An Dux belli potest transgredere de Causis Belli & consequentibus, & Pacem facere?*

℞. Non; neque enim Belli gerendi potestas pars est Juris Bellum finiendi. Imo etsi Dux Belli cum maxima Potestate præpositus fuerit, ea de Ducis auctoritate & Belli ductu intelligenda erit. Et eorum tantum est Bellum finire, ut alibi diximus, quorum est Bellum.

Grot. b. c.
20. §. 6.
Grot. b. c.
§. 7.
Ziegl. de
jur. maj. l.
1. c. 40.
§. 2.

IX. *Potestne Inducias dare?*

Grot. b.c. **R.** Inducias dare Ducum est, nec Summorum tantum, sed
 §. 8. *Alb. Gent. l. 2. c. 12. p. 305. in med. Frid. Horn. l. 2. c. 5. §. 6. Baud. de ind. Belg. l. 1. §. 2. Ziegl. de*
 etiam Minorum, iis nempe, quos oppugnant vel obseffos tenent,
 & se suasque Copias quod attinet. Et sic particulares Inducias & bre-
 vioris temporis in horas aut dies aliquot dare possunt: nam Adminif-
 trationi Militari creditur inesse hæc quietis imago. Universales verò
 Inducias in aliquot Menses aut Annos porrectas, cum ad Pacem
 propius accedant (Pax enim non sunt, quia omnis Pax ex voto
 Pacifcentium debet esse perpetua) concedendi jus Majestati soli
 competere verius est; adeo ut si de facto longiores Inducias det
 Belli Dux, rescindendæ sint.

jur. maj. l. c. 39. §. 9. Rbet. de pace §. 12. §. 13. Grot. b. c. §. 9. §. 2. 6. §. 11. 15. §. seqq.
**X. An Homines, Agros, & Imperia Bello quæsitæ concedere possunt
 Belli Duces minores, vel Summi?**

R. Non; nam etiam hæc ad eum pertinent ad quem Jus
 Belli faciendi pertinet; & quamvis Ducibus concedatur aliquod
 jus in Præda, tamen hoc non competit ex vi Potestatis, sed
 ex cujusque Populi Moribus.

XI. *Quid de nondum quæsitis dicendum est?*

Grot. b. c. §. 9. n. 2. **R.** Nondum quæsitæ condonare, omnino in Ducum est po-
 testate; quia Oppida pleraque, & Homines sæpe in Bello se dedunt,
 sub conditionibus Vitæ salvæ, vel Libertatis, aut Bonorum,
 de quibus Summæ Potestatis arbitrium exquiri res plerumque
 non patitur. Pari ratione jus hoc etiam Ducibus non summis
 dandum est intra ea, quæ ipsis agenda commissa sunt.

XII. *Hæc Ducum Pacta quomodo sunt interpretanda?*

Grot. b. c. §. 10. **R.** Quia de re agunt aliena, quatenus Contractus natura pa-
 titur, adstringenda est Interpretatio; nempe ne, vel ex ipsorum
 Facto, summa Potestas plus quam vellet obligetur, aut ipsi De-
 trimentum accipiant Officium suum faciendo.

XIII. *Quid si in deditionem puram quis à Duce fuerit acceptus?*

Grot. b. c. §. 11. **R.** Ita hoc est interpretandum, ut censeatur eo jure acceptus
 talis Deditus, ut de eo Victoris Populi vel Regis arbitrium sit.

XIV. *Quid*

XIV. *Quid si adjecta Clausula ita ratum sit, si Majestas censuisset?*

R. Hæc clausula efficiet, ut, Ratihabitione non secuta, Dux Belli in nihil ipse teneatur, nisi quantum locupletior factus fuerit, ut si aliquid accepisset, quod aliter non accepisset.

Grot. h. c. §. 12. l. 2. c. 15. §. 3.

XV. *Si obsessi Oppidum tradere promiserunt, quomodo interpretandum est?*

R. Possunt Præsidium dimittere & Oppidum tradere.

Grot. h. c. §. 13.

C A P U T X V I.

De Fide privata in Bello.

I. *An privati Fide hosti data obstringantur.*

II. *Quousque privatorum in Paciscendo cum Hoste potestas se extendat.*

III. *An talia Pacta in summa Necessitate & ut evitetur majus Malum permessa censeantur.*

IV. *An Lex ea semper prohibere possit.*

V. *An privatorum Actus, ubi justa est prohibitio, irriti sint.*

VI. *An valeat Promissio Captivi de redeundo in carcerem, vel contra Victorem nunquam militando.*

VII. *An fugere possit ubi contrarium promisit.*

VIII. *An alteri se dedere.*

IX. *An privati à suo Magistratu cogi possint ut hostibus facta Promissa impleant.*

X. *Quomodo hac Pacta sint interpretanda.*

I. *An privati Fide hosti data obligantur?*

R. **A**firmatur: nec admittenda est opinio eorum, qui statuunt Pacta publica facta cum hostibus Fidem adstringere, non vero ea quæ à Privatis fiunt: nam cum Privati jura privata habeant, quæ obligare possunt, & Hostes capaces sint acquirendi juris, nihil est quod Obligationem impediatur. Huc accedit, quod nisi id statuatur, detur cædibus occasio, &

Grot. l. 3. c. 23. § 1. & 2. jung. supra l. 2. c. 11. quæst. 17.

Libertati impedimentum. Sic etiam latroni & piratæ data privatim Fides obligat.

II. *Quousque Privatorum in paciscendo cum Hoste potestas se extendit?*

Grot. d. c. 23. §. 5. *Et* c. 3. *Et* 9. l. 1. c. 1. §. 9. *R.* Difficilis inspectio est. Quod publicum est, a privato alienari non posse satis constat: nam si ne Ducibus quidem Belli id permiffum fit, ut modo diximus, multo minus privatis. Pacta etiam de ipsorum Actionibus & Rebus videntur illicita Civibus, propter denuntiationem Belli & Civitatis supereminens Dominium in rebus ipsorum, & Militibus conscriptis qb fidem Sacramento datam.

III. *Quid si summa Necessitas fit & ut evitetur majus Malum?*

Grot. l. 3. c. 23. §. 5. *Et* 2. l. 1. c. 4. §. 7. *Et* ibi not. *R.* Ea pacta, quæ majus Malum vel certius evitant, e. g. Tributa hostibus promissa ad redimenda Incendia & Vastationes, magis utilia quam damnosa non tantum privatis, sed etiam Publico cenferi debent, ideoque permiffa esse videntur.

IV. *Annon Lex hanc potestatem Subditis adimere potest?*

Grot. b. c. 23. §. 5. *Et* 11. 5. *R.* Lex quidem potest adimere Subditis vel perpetuis aut temporariis hanc potestatem, sed nec Lex hoc semper facit, parcit enim Civibus, neque semper facere potest. Nam Leges humanæ vim obligandi tum demum habent, si latæ sint ad humanum modum, non si onus injungant, quod à Ratione & Natura plane abhorreat, *verbi gratia*, si prohibeatur, ne Hostibus Tributa solvantur, ubi Dominus territorii nullo modo Subditos à vi hostili tueri potest.

V. *Quid si actus, qui Lege vel Edicto, interdictus erat, & valere vetitus, interdici a quo jure potuit, e. g. Commercia, atque ne Arma, Equi, Frumentum &c. hostibus vendantur?*

Grot. b. c. 23. §. 5. n. 4. l. 1. c. 3. §. 16. n. 2. l. 2. c. 5. §. 10. *R.* Jam irritus erit actus Privati, & puniri poterit; quia promissit id, quod, sui juris non erat, maxime si contra præsitum Juramentum hoc fecerit.

VI. *Promissio captivi de redeundo in carcerem an toleratur?*

Grot. b. c. §. 6. *Et* 7. *R.* Affirmatur; quia nec Civitatis nec captivi reddit conditionem

nem deteriorem. Item valet Pactum, ne quis in certum locum redeat, ne adversus eum qui ipsum in potestate habuit & dimisit, militet. Nam conditio Patriæ non fit deterior, cui is, qui captus est, ni liberetur, jam periisse censendus est. Nisi tamen Salus Publica omnino postulet non servari tale Pactum, & Civitas in manifesto versetur Periculo, ni liberatus quoque Arma capiat pro Defensione Patriæ, ut alibi diximus.

Alb. Gent.
p. 295. § 2.
299. *Puff.*
l. 8. c. 2.
§. 2.

VII. *Si promiserit captus quod non velit fugere?*

R. Tenet hoc eum, etiamsi vinctus promiserit, quia hæc vis est licita, & sic solet vel Vita servari, aut mitior obtineri custodia.

Grot. b. c.
8. *Alb.*
Gent. p.
595. §
599.

VIII. *An qui captus est alteri se dedere potest?*

R. Non; nemo enim sua Pactione jus alteri quaesitum auferre potest.

Grot.
b. c. §. 9.

IX. *An privati à suo Magistratu cogi possunt, ut Pacta ab eis cum Hostibus facta servant?*

R. Affirmatur; sed tantummodo. cum tales Pactiones, in Bello Solemni factæ fuerunt; idque ex Jure Gentium, quo Bellum gerentes obstringuntur alter alteri jus reddere, etiam de factis Privatorum; ut puta si à privatis violati essent Hostium Legati.

Grot. d. c.
§. 10. §
c. 6 § 2. n.
1. *Horn.*
l. 2. c. 9. §.
3. § 4.

X. *Quomodo hæc Pacta sunt interpretanda?*

R. De horum interpretatione, tenendæ sunt Regulæ jam aliquoties memoratæ, ut à proprietate Verborum non recedatur, nisi absurdi vitandi causa. Sic Vitam pactus, non habet jus ad Libertatem, sunt enim diversa; Vestium nomine Arma non intelliguntur. Venisse Auxilium dicitur, si in conspectu sit, etiamsi nihil agere possit; rediisse ad Hostem non dicitur, qui clam rediit ut statim exiret, sed rediisse intelligi debet, ut in potestate Hostium sit. Justa Auxilia, in Pactis deditionis non faciendæ, si ea advenerint, intelligi debent talia, quæ Periculum cessare faciant &c.

Grot. b. c.
§. 11. 12.
13. § 14.

C A P U T X V I I

De Fide tacita.

I. <i>Quid sit Fides tacita, & quomodo interponatur.</i> II. <i>An non nimium sit extendenda.</i>	III. <i>An Signa, quæ ex consuetudine significant, tacite obligent.</i> IV. <i>An pœna remissio ex dissimulatione colligatur.</i>

I. *Quid est Fides tacita?*

Grot. l. 3. §. 1. 2. & 3. c. 24. §. 1. **R.** Fides tacita est Fides, quæ præsumitur vel ex silentio aut Negotii natura. Sic qui aut ab Hostibus vel ab exteris venit, & in alterius Populi aut Regis fidem se committit, tacite se obligat, ne quid faciat adversus Imperium, in quo præsidium petit. Sic qui colloquium vel postulat, aut admittit, tacite pollicetur Collocutoribus id innoxium fore.

II. *Annon ultra id quod modo dictum est, tacita illa Voluntas trahenda est?*

d. c. 24. §. 4. c. 1. §. 6. Puff. l. 4. c. 1. §. 19. **R.** Non; nam dum Collocutores nihil patiuntur, specie Colloquii avertere hostem à Belli consiliis, sua interim promovere, perfidia vacat, & dolis bonis annumeratur.

III. *An etiam Signa, quæ ex Consuetudine significant, tacite obligant?*

Grot. b. c. 24. §. 5. **R.** Affirmatur; sic hodie Vela candida tacitum habent Signum petiti Colloquii, obligabunt ergo, non minus quam si voce petitum esset.

IV. *An pœna remissio colligitur ex dissimulatione?*

Grot. b. c. §. 7. **R.** Non; sed opus est ut accedat Actus talis, qui, vel Amicitiam per se ostendat, ut Fœdus amicitiae causa initum; aut opinionem præ se ferat de tali virtute, cui merito ante facta condonari debent, sive ea Opinio Verbis indicata fuerit, seu rebus, quæ ex More institutæ sunt ad talem significationem.

C A P U T

C A P U T XVIII.

Conclusio cum monitis ad Fidem & Pacem.

I. <i>An summa Potestates Fidem omnino servare debeant.</i> II. <i>An in Bello semper Pacem spectare debeamus.</i> III. <i>Quid sit Pax.</i> IV. <i>Quotuplex.</i> V. <i>Quando tuta censeatur.</i> VI. <i>Quid sit Amnestia.</i>	VII. <i>An semper presumatur, licet de ea expresse cautum non fuerit.</i> VIII. <i>Quando Pacem facere maxime conveniat.</i> IX. <i>An Pax, qualibuscunque legibus facta, summa Religione servanda sit.</i>

I. *An omnino necesse & utile est, ut Summa Potestates fidem servant?*

✠. **S**ervanda prorsus est hæc Fides, multis de causis, quarum præcipua est, ne spes Pacis adimatur. Fide enim non tantum Respublica quælibet continetur, sed etiam maxima illa Gentium Societas: Fide enim sublata, tollitur quod inter Homines est Commercium. Et hæc tanto magis præstare Summi hominum Rectores debent, quanto cæteris impunius peccant. Præterea magis est Regum Religiose hæc colere, primum ut Conscientiæ, deinde Famæ, qua stat Regni auctoritas, consulant. Et sciant isti, qui Regibus fallendi artem instillant, diu non prodesse doctrinam, quæ hominem hominibus infociabilem facit & Deo invisum.

Grot. l. 3. c. 25. §. 1.
Grot. in proam. §. 18. & 22.
Puff. l. 2. c. 3. §. 10.

II. *An in Bello semper Pacem prospectare debemus?*

✠. Affirmatur; nam Sapientes Pacis causâ ad quam nati sunt, Bellum gerunt & Pacem non quærunt, ut Bellum excitent, sed Bellum gerunt, ut Pax acquiratur. Huc accedit Utilitas Publica, quæ homines ad Pacem colendam invitat, tam eos qui minus valent, quia periculosum est longum cum validiorē Certamen, quàm Validiores, cum quia Pax certa melior tutiorque est quam sperata Victoria, tum etiam propter Martem Belli communem, & præsertim ne Hostes ad desperationem adigantur, quorum audacia tunc maxime est metuenda.

Grot. bc. §. 2. 4. & 5.

III. *Quid*

III. *Quid est Pax?*

Alber. Gent. p. 472. alter. Schutz. vol. 2. Ex. 13. th. Rbet. de pac. c. 1. §. 2. l. 3. D. de J. & L.
 R. Pax in genere est status, quo in Societate, Amicitia & Securitate vivimus. In specie est Pactum Publicum vel potius status, quo ii, qui Summum Imperium habent, ex Pacto in Societate & concordia perpetuo vivunt.

IV. *Quotuplex est?*

Rbet. de pac. c. 1. §. 2. l. 3. D. de J. & L.
 R. Est vel Publica aut privata; vel communis omnium Hominum in Statu Naturali; vel certorum Populorum,

V. *Quando Pax est tuta?*

Grot. b. c. §. 3.
 R. Pax tuta est, quæ stabilitur & malefactorum & Damnorum & Sumptuum condonatione, sive ubi est Amnestia quædam Generalis.

VI. *Quid est Amnestia?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 19. Rbet. de pac. c. 5. §. 5. & 6.
 R. Amnestia est omnium in Bello ejusque intuitu, commissorum perpetratorumque perpetua sancita oblivio.

VII. *Si expresse cauta non est, an tacite præsumitur?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 15. & 17. Boecl. de amnest. c. 2. n. 14.
 Affirmatur; quia Pacem tutam firmam & securam cupimus; qualis esse non potest, nisi sit universalis Oblivio injuriarum, qua ab omni pœna in hostes capienda, & vindicta suscipienda abstinetur.

VIII. *Quando convenit Pacem facere?*

Grot. b. c. §. 6.
 R. Optimum tempus de Pace agendi est, si uterque sibi confidat, & pares Ambo sibi videantur.

IX. *An Pax servanda est, qualibuscumque legibus facta fuerit?*

Grot. d. c. §. 7. & 8.
 R. Omnino, ob Fidei Sanctimoniam; & hinc sollicite cavenda sunt non tantum perfidia, sed etiam quicquid Animos exasperat. Inscribebat hæc Deus, qui solus hoc potest, Cordibus eorum, quorum res Christiana in manu est, & iisdem Mentem, Divini humanique Juris intelligentem det, quæque semper cogitet, lectam Ministram ad Regendos homines, Deo carissima animalia!

GROTII Operis, de Jure Belli & Pacis, Epitomes

FINIS.

JOHAN.

JOHAN. FRANCISCI
B U D D E I,

*S. S. Theol. Lic. & Philosophia Moralis
ac Civilis in Academia Fridericiana
Profess. Publ. Ordinarius.*

HISTORIA JURIS
NATURALIS.

A a a

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

1951

Q. D. B. V.

U I eam Philosophiæ partem, quæ mores Hominum fingit formatque, quam plerique Recentiorum, Jus Naturæ appellitant, cum ipsis Hominibus natam esse, asserunt, ita ut par est, utque Doctrinæ hujus & majestas & antiquitas exigit, sentiunt. Quod enim

Nonnulli, interque eos C. Cornelius Tacitus (a) rerum suarum longe consultissimus Scriptor, tradidere; vetustissimos Mortalium, nulla adhuc mala libidine, sine probro sine scelere, eoque sine pœna & cœrcitionibus egisse, & sponte, sine Lege, fidem rectumque coluisse; id ejusmodi est, ut à Principum jussis, Tabulisque Legum, scriptisque eos saltem caruisse Monumentis; evincat condoccatque. Parentes verò suos erudivisse Liberos, rectique & honesti non minus imbuisse Elementis, quam vero de Numine sensu, id si quis in dubium vocaverit, næ! is simplicium proborumque & sanctiorum, quibus præditi erant Cordatissimi Mortalium, Morum, haud sane æquus est æxistimator. Ast, cum aut alienæ Potentiæ metus, vel alia quævis ratio jungeret Homines, & in majores Cœtus, quos Civitates deinceps appellarunt, coire juberet, pristinis Moribus eousque vixerunt, ut à Parentibus, quid Jus fasque & nefas esset, acciperent Liberi; Rectores autem Civitatum, rerumque Domini, saltem, quæ è re Civitatis essent, necesse erat ut sancirent statuerentque. Erupit in posteris Ævis omne nefas, Hominumque pravitas magis ac magis se prodidit, ita ut fraudibus & dolis, se invicem circumvenirent, nec sceleribus injuriisque, modum nec finem statuerent. Qui itaque rerum Summam tenebant, ruere præcipiti casu & collapsescere Civitates, intelligebant, ni vitia hominum suis circumscriberentur limitibus, pœnisque coercerentur. Nimirum & spreto Rationis imperio, & domestica Disciplina neglecta, rebusque deperditis ac pro-

a) *Annal.*
lib. III.
add Ovid.
lib. I. Metamorph.
& Lucretius
lib. V.

fligatis, non aliud quid Remedio fuit, quam Publica Auctoritate Sanctionibusque severissimis, ad observanda ea, quæ honesta sunt, & turpia fugienda, homines Rationis rectæ contemptores compellere. Sed vero & tunc, ut credo, patuit, quod nunquam fere non experientia est comprobatum, clarissimum illud fulgentissimumque Lumen, infusum à Sapientissimo Numine insitumque mortalium pectoribus, velut Nubibus quibusdam obductis abscondi, nec cuivis quid pulchrum honestumque sit, quid turpe fœdumve, semper perspici. Quæ ergo, præeunte ac prælucente Ratione, quilibet facere debebat, ad ea Civilibus Sanctionibus adigi cœpit. Cum primis quæ ut homo homini exhibere debebat, & fas erat, sedulo erant inculcanda, cum & proclives valde pronique sint Mortales, ad se invicem lædendos, unde, lites contentionesque, & infinita quibus cum Civitatibus conflictandum est, & mala enascuntur. Sic itaque arbitror, quod Gentium vel omnium aut plerarumque Leges, quæ Civiles vocantur, præstantiora simul Juris Naturalis capita, complectantur, id non aliunde magis esse arcessendum. Faciet pretium operæ, qui Gentium tum Veterum, tum Recentiorum, & inter illas earum quam-maxime, quæ nostram incolere Germaniam, Leges, quæ ceu servatæ ex naufragio Tabulæ, magnorum Virorum ope ad nos pervenere, excusserit, & hujus, quod Ratio omnes docet, Juris, Vestigia luculentissima, subinde deprehendet. Romanas enim Leges lubens prætereo, quippe in quibus Naturales illæ, tanto manifestius quandoque se conspicendas præbent, quanto ceterarum Gentium institutis & Sanctionibus, cruditissimorum Virorum confessione atque judicio, præstant. Attici quoque Juris, quod secundum à Romano, suo merito occupat locum, non minor est præstantia, nec obscuriora hujus sententiæ nostræ suppeditat Documenta, id quod ne quemquam fugeret, JOHANNIS MEURSII, atque SAMUELIS PETITII, è tenebris illud strenue eruentium, opera, æternis laudibus digna, effecit. Hunc proinde in modum Naturæ Leges, positivarum, ut vocari solent, involucris vestitæ & circumseptæ, quandoque & per Legumlatorum inscientiam obscuratæ aut eversæ, longe quidem lateque, per Civitatum omnium Jura dispersæ sunt atque diffusæ; simul tamen Civiles & Natura-

les

les inter se confusæ ita atque commixtæ, ut has ab illis fecer-
 nere, res summi & desperati fere laboris, doctissimis quoque
 Viris visa fuerit. (b) Intellexit hoc probe, si quis alius Johan- (b) *vid.*
 nes SELDENUS, Britannicæ illud immortale decus. Namque *Samuel*
 perplexa rite extricare, confusa invicem distinguere, veri ac falsi *Rachelius*
 Confinia horumque sinuosos Anfractus, satis habere exploratos; *in Proleg.*
 & demum ex eis, quæ superstruuntur, de Fundamenti seu *ad Off. Ci.*
 Principiis recte conjicere, cui illis utique subeundus est labor, *cer. §.*
 & qui Naturales Civilesque Leges inter se permixtas fecernere rite *XXIV.*
 ac sejungere volunt, rem perquam arduam, pene inaccessam,
 & Mortalium paucissimorum esse, diserte profitentur. (c) Jam (c) *de I.*
 ergo mirari desino, tot effluxisse Secula, seracia quidem, doc- *N. & G.*
 tissimorum Virorum, Legumque Civilium, Interpretum sapien- *secundum*
 tissimorum, quibus ingenium æque ac industria adeo non de- *disciplin.*
 fuit, ut Commentationum quas seduli assidue Homines in lucem *Hebr. lib.*
 protulere, mole, jam pridem Orbis eruditus labore; sed recen- *I. c. III.*
 tiori demum Ætate extitisse, qui præclarum istud pulcherrimum-
 que Opus, ex involucris suis tegumentisque, evolvendi Naturæ
 Effata, ingenti animo, & labore incredibili, sed successu felicissimo,
 aggrederebantur. Ceterum ut Civilibus Legibus, id, quod com-
 monstratum hætenus, comprobatumque est, ita & Sanctiori isti
 reconditæque Disciplinæ, quam Theologiam nuncupant, non
 minus interspersa fuerunt & intermixta Rationis dictata; tanto
 majori inde industria eruenda & colligenda, quanto acrius sacri
 Antistites, in campo, in quo illis nec meti nec feri videbatur,
 ingenii exercuerunt vires. Utique ita est, ut non ultimam in
 hac arte Sedem occupant, Officia, quibus Sanctissimum & Im-
 mortale Numen, ex luminis naturalis præscripto colunt Mortales.
 Dum igitur nondum in Civitates coaluissent Homines, unum-
 quemque Patrem-familias Sacra rite faciendo, & exemplum præ-
 visse suis, & quid de Numine sentire, quo pacto istud venerari
 fas esset, eos edocuisse arbitror. Conditis autem Rebuspublicis,
 ut Viris morum integritate, puritate, & sanctitate præditis, illud
 Munus demandaretur Publica Auctoritate, bonorum omnium
 Principum maxime, & ipsarum Civitatum intererat. Si enim for-
 te, quosdam Parentes negligentius suo munere fungi contingere-
 ret, contingere autem facile poterat, feroces homines, Legumque

contemptores, inde prodire necesse erat, qui exemplo alios, ut ad quævis scelera, ita ad impietatem invitant, Civitatesque non raro in maxima Salutis discrimina adducunt. Venenum istud, si semel quorundam mentes afflavit, longe lateque serpit, virefque eundo sumit, & incrementa inopinata. Sanctioris itaque Disciplinæ Antistites, præter ea, quæ de ratione Deum sacrificiis placandi, aut crimina expiandi, & quæ de Numine quemque sentire oporteret, exponebant solerter, & cum probe scirent, mente pura scelerumque experti, Deum coli quam-rectissime, subinde & de Morum sanctitate pariter ac Justitia, multa præcepere. Laudo hoc proboque, idque eo magis quod Juris Naturalis scientiam, quam ita sibi vendicaverunt Sacrorum Præfectedi, istorum cura & vigilantia immuni ab omni labe ac errore, ad Posterios & ultima Secula transferri & propagari potuisset, nisi infernalis genii fraude abrepti quidam, non Rationis rectæ Dictamina, vel Doctrinam à Majoribus suis acceptam, sed inepta ingenii sui commenta, hominibus propinare maluissent. Ex quo enim Cœlestem Divinamque Veritatem erroribus polluere & commaculare cœperunt Gentiles, in ipso quoque Naturæ Jure nihil sanum, nihilque integrum fuit, & cuncta corrupta, depravata, tenebrisque plus quam Cimmeriis involuta fuere. Hoc nomine verò doctas istas eruditafque veterum Theologorum ac Poëtarum fabulas, non redarguo. Fuerunt quippe & tum, qui rectius saperent, involucris quibusdam imaginibusque occultarunt Veritatem, aut certe in ipsiis figmentis Vestigia ejus quæfiverunt. Nec vero Naturalis tantum Scientiæ mysteria, sed moralis civilisque Philosophiæ cumprimis, Jurisque adeo Naturalis capita longe præstantissima, hisce sub tegumentis latitabant, quod cum ab aliis Doctissimis in hoc literarum genere Viris, Gerhardo Johann. Vossio; (d) Fabio Planciade Fulgentio, (e) Johanne Bocatío, (f) Natali Comite, (g) Piëtorio Vill, (h) tum maxime à Francisco Bacono de Verulamio, (i) quam luculentissime evictum est & commonstratum. Dispulsa autem, quæ Orbi Universo incumberebat, caligine, ortaque denuo post natum Christum Servatorem Cœlesti Veritate, redditus est etiam Naturali Juri pristinus splendor, & restituta Puritas; superstîtio denique, æque ac impietas, subinde

(d) de Idololat. Gentil. (e) in libris III. Myth. (f) in libris XV. de Genealog. Deorum. (g) libro X. cumprimis (h) Myth. in Theologia Mythologica. (i) de Sa-

inde proscriptæ & profligatæ fuerunt. Sublimiora, fateor, longe-
 que sanctiora sunt quæ à Viris Divino Afflatu percussis proficif-
 cebantur; quæ tamen & recta quoque Ratio honesta esse d. cti-
 tabat, tantum abest ut, ab illis rejecta sint, ut potius egregie
 stabilita & confirmata fuerint; Servatore ipso subinde ad Ratio-
 nis dictamen provocante. Ea utique Christianæ Doctrinæ est
 indoles, ut præter Fidem, vitam quoque ad omnem honesta-
 tem compositam ab hominibus exigat, modo quidem & ratione
 longe excellentiori, quam ut ad mores Christianos formandos so-
 la sufficiat Ratio, interim tali profecto, ut quæ ex Rationis
 præscripto honesta sunt, neutiquam habeat pro turpibus, quin
 ut ceteras virtutes proprias Christianis, ita etiam illas, quæ
 omnibus communes sunt, commendet. Sæpius igitur antiquissi-
 mis etiam Ecclesiæ Doctoribus, de Juris Naturalis capitibus,
 haud perfunctorie sermo instituitur. Basilium Magnum, Gre-
 gorium Nazianzenum, ipsumque Chrysostrum, non tantum
 Græcæ, sed universæ quacunque patet, Ecclesiæ summum decus
 evolvat, legat, scrutetur, cui dubium forte ambiguumque id,
 quod à me asseritur, videtur. Hos, ingenio acri, & judicio singulari,
 Juris hujus Quæstiones, quoties eas attingerent, attigerunt au-
 tem sæpius, expedivisse, constat; ut ipse Hugo Grotius, Res-
 taurator Philosophiæ hujus felicissimus, tum demum & pondus,
 & robur & lucem insignem, se Assertis suis conciliare posse, si
 Præsulorum horum auctoritate, Sententiam suam muniret, fuerit
 opinatus. Ambrosius, qui plane ad Tullii exemplum, tres de
 Officiis libros composuit, quanta solertia, in hac Doctrinæ parte
 fuerit versatus, nemo, puto, ignorat; vel, si quis ignorat,
 Johannem Henricum Bœclerum adeat velim, qui in Præfatio-
 ne ad hosce Ambrosii libros, quanti Sanctissimi Viri labor,
 sit faciendus, omnes edocuit. Hi ipsi autem Ecclesiæ Doctores,
 Officia hominis & Christiani, id quod non est dissimulandum,
 multo minus Principia diversa utique & admodum inter se diffe-
 rentia, non ita ut par est secernendo, quæ tamen secernenda
 esse, ipsi sine dubio quidem perspectum habuere & exploratum,
 aliis ut in eundem errorem inciderent, &, quod etiam hodie non
 adeo infrequens est, (k) Theologiam Moralem cum Jure Na- (k) v.
 turæ, confunderent, suppeditavere occasionem. Quod ut excuse- Lamber-
 mus tus Dis-

*neus,
Cvellius,
aliquo.*

mus quam lubentissime, admiremur autem, si imitari non licet, quæ recte sapienterque ab optimis Viris dicta factaque sunt, nostrarum quidem erit partium. Et utinam non duriora fata, & Theologiam & Jus insimul Naturæ, excepissent. Ecquis ignorat, fuisse tempus, cum foeda & tristis ignorantia Orbi Universo incumberet, fuisse tempus, cum Superstitionis regnum magnis undique viribus stabiliretur. Deplorent alii cladem puriori Doctrinæ Cœlesti illatam. Id ego nunc non ago. Philosophiam moralem quoque, cum ceteris artibus incultam, squalore & rubigine obsitam jacuisse, ut proscriptam velut profugamque avolasse, & Mortalium deseruisse Sedes, censere ejus Ætatis homines potuissent, neminem fugit. Non quidem defuerunt Scholastici, ut vocant, qui, barbaris vocibus Litterarum Sedes & Sapientiæ Sacra personarent, ex ipsis etiam Theologi, qui hanc Doctrinæ partem sub incudem revocarent, at adeo infeliciter, ut nullus dubitem, multos in eam ituros Sententiam, fatius hosce homines & sibi, & Optimæ Arti consulturos fuisse, si hæc Sacra non contrectassent. Qui vero in horum successerunt locum, ejusdem disciplinæ alumni aliquanto recentiores, industriam profecto & ingenium, ad scientiam hanc excolendam, quod non diffiteor, attulere, tamen subtili ac spinoso dicendi genere, quæ fere propria illorum hominum laus est, multa Juris Naturalis excusserunt Capita, sine ordine quoque cuncta tradunt, infirmo aut lubrico fundamento, quæ docent superstruunt, Divina humanaque Jura miscent, rationum momenta aut plane non, aut jejuna, quandoque ridicula afferunt, sæpissime contra ad Patrum auctoritatem, ad Conciliorum Canones, ad Romanorum Præfulum Decreta intempestive provocant. Sunt tamen, quæ indefesso horum hominum studio, id quod æquus rerum existimator non abnuet, atque labori incredibili debentur. Nec tamen ab erroribus variis, iisque gravissimis, fuerunt immunes, quos Ecclesiæ Theologi, qui horum, ceu Majorum suorum se premere vestigia, gloriantur, emendaverint correxerintque, ut auxerint etiam, hereditatem novis Commentis locupletatam, ad Posteris transmissuri. Certe Veteres illos minus desipuisse, contendere ausim, adeo vel ignorantia, aut quod credere malim, malitia eos in transversum agit. Fidem faciunt illepidam istam de proba-

probabilis opinionis usu; unde iudice Ludovico Montaltio, vel potius Blasio Paschali, hunc enim Montaltii nomine tegi accepimus, ceu ex vitiatō fonte, cetera doctrinæ flagitia fluxerunt, ut & de peccato, ut vocant Philosophico, commenta. Hujusmodi figmentorum, ut jam in antiquioribus illis, Thoma, Bonaventura, Vasquezio, Sanchezio, Carena, Navarro, Corduba, Azorio, Ramirezio, Bastannegio, Escobaria, Ledesma, Valentio, Castro Palao, Medina Sanctio, Arragonio, Lopezio, Martinezio, Zarando, Villalobosio, aliisque, cum primis vero Diana, vestigia quædam deprehendantur: Recentiorum tamen Honoratii Fabri, (l) Antonii Terilli, (m) Amadei Guimentii, (n) & plurium, audacia & impudentia eousque provexit, ut non tantum affererent, sed etiam Scriptis publicis contenderent, fas esse, eligere Sententiam, vel unius Viri, doctrina inclyti, auctoritate munitam, utut ceteroquin legi plane repugnantem. Cui quidem furori an addi aliquid possit, vehementer dubito: idque intellexerunt Cordatiores sanioresque ex ipsis Romanensis propugnatoribus, Vincentius Baronius, (o) Gonetus (p) Esclapezius, (q) Antonius Merenda, (r) Stephanus Gradus, (s) Johannes Sinnichius, (t) Antonius Calladeus aliique. Quin etiam Jesuitici Ordinis Viri ægerrime jam ferre incipiunt, tam lepidi foetus parentes inter suos quæri. Certe Thyrsus Gonzalez in Salmanticensi quondam Academia Theologiæ Professor, deinde Præpositus Generalis Societatis Jesu, commenti hujus primum excogitati gloriam adeo non suo Ordini vendicat, ut ceu crimen ab illo amoliri, quin hanc ipsam Sententiam à Societati huic addictis, Ferdinando Rebello videlicet & Paulo Comitolo, primum impugnatam fuisse, contendere non ita pridem ausus fuerit. (x) Ipse vero etsi probabilium opinionum non plane rejiciat usum, ita tamen eundem temperat, ut longe honestiorem sententia ista induisse faciem videatur. Quæ tamen assert, sint ne veritati consentanea, ab aliis discussum iri, nullus fere dubito. Mea quidem parum refert, sintne Jesuitæ, an alii figmenti hujus auctores: nunquam tamen à me quisquam impetrabit, ut non cladem, quam aliis erroribus suis & Theologiæ & Philosophiæ Morali hi ipsi Societatis Jesu Sacerdotes intulerunt, tantam esse censeam, ut nullis, quantumvis præclaris istorum in Li-

(l) in *Apol. Doctrina Moral. Jesuit.*
 (m) in *Reg. Morum contra Elicaldum.* (n) in *Sing. Theolog. Moral.*
 (o) in *Esclapezius Theolog. Mor. adv. Probabil.*
 (p) in *Dis. de Probabilissimo.*
 (q) *Contra Probabil.*
 (r) in *Dis. de Consil.* (s) *de Opin. Probabil.*
 (t) in *Traçt. de Probabil.*
 (u) *cont. Probabil.*
 (x) *Jesuit. in Fundam. Theol. Moral. h. c. traçt. Theol. de recto usu opin. Probabil.*
 (y) in *Theol. Mor. a corrup-telis*

Jesuit. ex.
purgata.
 (2) *Kern.*
nitius, Bo-
quinus,
Gotuifius
in doctri.
na Jesuit.
capitibus.
retextis.
 (a) *in Mo-*
rali Pra-
ctica Je-
suitarum.
ad Auc-
tor. libri,
Reli-
gion des
Jesuites.
 (b) *in Sum-*
mecc.
 (c) *in*
Thef. A.
1688. d.
23. Jul.
prop.
 (d) *in*
Theof.
A. 1670.
edit.
 (e) *in*
Synopf.
Theol.
 (f) *in Re-*
gula Mo-
rum.
 (g) *in No-*
va Hares.
Episc.
Prim. ip.
denuntia-
ta. add. ej.
Arnaldi
Denuntia-
tio. 2. 63.
 (*) *v.*
Fleury

teras bonasque Artes meritis, possit pensari. Sed acceperint hunc errorem ab aliis; fortissimos tamen pertinacissimosque ejus Defensores hæc ipsa Societas subministravit. Ab ea vero periculosissimas opiniones, subinde in Moralem Doctrinam invectas fuisse, evictum, ut alios taceam, jam pridem est à Cassiano à S. Elia (y) ex Theologis Nemausensibus, (z) atque ab Arnaldo. (a) Et, nonne profanum istud de peccato philosophico commentum, annitentibus Societatis hujus Doctoribus in scenam prodiit? Aut, si antiquus error est, quod non plane abnuo, à Stephano Baunio (b) tamen, eundem maxime ab orco revocatum, exceptum ab Estrixio, defensum, (c) & propugnatum ab Antonio Burgundo, (d) Jacobo Platello, (e) Terillo, (f) præsertim Divionensibus Jesuitis fuisse, palam est: si quis vero inficiari ausit, eum rectiora doctissimus Vir Antonius Arnaldus (g) docebit. Ita moralis Doctrina, optima nobilissimaque Philosophiæ pars, profuga velut & extorris, modo Jureconsultorum, modo Theologorum castra oberrans, mitius profecto ab illis, quam his habita est, quippe quibus parum fuit, non ita ut decebat illi litare, sed corrumpere insuper & depravare, pulchrum visum fuit. Nec alia eam temere excipere fata potuerunt, ex quo à Philosophis neglecta, quin etiam ejecta in exilium, penitus proscripta fuit. Rem omnem à primis, quod ajunt arcessere Fontibus juvat. Fuerunt, res nota est, olim Homines, qui rerum omnium scrutabantur & investigabant Causas. Hos Sapientes initio, deinceps post Pythagoram, Philosophos appellabant. Cum vero in Naturalium maxime rerum contemplatione Ætatem agerent, Socrates tandem, eam veram Sapientiam esse intellexit, quæ Homines non tantum doctiores, sed etiam meliores redderet, adeoque de formandis ad omnem Honestatem hominum Moribus, fuit sollicitus. Permulti ejus fuerunt Discipuli, qui varias iterum condiderunt Sectas, quarum illæ demum quam proxime ad sapientissimi Viri Disciplinam accedere videbantur, quæ in Moribus emendandis, in Vitæ integritate & puritate tuenda, plurimum studii atque operæ collocabant. Platonicorum cum primis & Aristotelicorum celebre olim fuit nomen. Et Plato quidem (*) ipse de morali Philosophia, sive Jure Naturæ subinde præcepit, præsertim vero in Apologia

logia Socratis, in Critone, Philebo, Menone, Alcibiade primo & secundo, Charmide, hi enim sunt Dialogorum tituli, sed fundamento certo neutiquam inniti, quæ differit, Peritissimis harum rerum Viris est observatum. Multa etiam diffimulasse creditur, unde multæ ejus de gravissimis Quæstionibus Sententiæ, nemini sunt perspectæ. Platonici vero, quorum ad nos pervenere Scripta, Xenocrates Chalcedonius, Plotinus, Philo Judæus, Apulejus, Maximus Tyrius, Chalcidius, Jamblichus, Mufonius, Proclus, & Alcinous, non solum de Moribus pauca tradunt, verum etiam quæ tradunt tanti non sunt ut non aliunde meliora possint hauriri. Aristoteles quidem majori longe solertia in hac quoque Philosophiæ parte, quam Plato, versatus est: nec contemnenda Peripateticorum, Theophrasti Eresii, Andronici Rhodii, Alexandri Aphrodisæi, ceterorumque Opera: ego tamen ita arbitror, Stoicos, genuinos Socraticæ disciplinæ alumnos, in hoc literarum genere ita excelluisse, ut Peripateticis, æque ac Platonici, Epicureisque, dubiam reddiderint palmam. Extat Epistola Gregorii Nazianzeni ad Eudoxium Rhetorem, (b) in qua cum ceteris Philosophis ita contendit Stoicos, ut his primum tribuat inter omnes locum, cujus judicio plane subscribo. Non spernenda, fateor, sunt Pithagoræorum effata, quæ præter Schallerum, vel potius Marcum Mappum (i) aliosque e tenebris produxit Vir Doctissimus Magnus Daniel Omeisius, (k) cum Stoicis tamen vix illa quisquam, ut puto, contendere audebit. Utinam vero multæ præstantissimorum Virorum, qui strenue in Porticu militarunt, pulcherrimæque de Officiis Humanum, quæ periëre, Commentationes, ad nos pervenissent! Sane tum demum posset intelligi, quantum Jus Naturæ deberet Stoicis. Præclara quidem sunt, quæ Seneca, Stoicis utique, non Epicureis, ut Scaliger censet, aut Cynicis annumerandus, (l) Epictetus, & qui judice Dacerio (m) utrumque superat, M. Aurelius Antoninus Imperator & Philosophus, præcepere, iis tamen, quæ æternis tenebris obruta sunt, Stoicorum operibus, hæc cedere, puto. Non leviter autem Stoicos Jus Naturæ attigisse, nec intra παραίψεις, id est, Admonitiones substituisse, sed exhaustisse penitus, Ciceronis de officiis Libri testantur. Utut enim Academicorum subinde illa probentur Placita, Moralis tamen Philo-

Dissert. de Platone, tract. ejus Gallico de Selectu & metodo studiorum annexa.

(b) ap. Basilium M. n.

CXVIII.

(i) in Diss. de Ethica

Pythagor.

(k) in Ethica Pythagor.

(l) v.

Josephus de Script.

Hist. Philos. lib.

III. c. XX.

(m) in Pref. ad

M. Aur. Anton. de

se ipso ad se ipsum.

(n) v.

Heir. Ju. Scheur-

lius in Bibliograph.

Morali. §. CXXIX

phia ex Stoicorum fontibus, sua plurimum irrigavit arva. (n) Hæc vero quoties mecum reputo, mirari subiit, qui factum est, ut non Christiani veteres manibus pedibusque in Stoicorum Philosophiam iverint. Errores enim illorum, haud difficulter potuissent refecari. Hieronymus quidem Christianorum moribus, placitis quam proxime abesse Stoicos profitetur diserte (o) Nihil fecius plerique Veterum, Platoniorum abrepti sunt mysteriis, sæpius etiam in gravissimos errores præcipitati. Si conjicendo hæc proficeretur ad rei Summam, quæ tamen ceteroquin lubrica admodum via est, haud adeo displiceret mihi illorum Sententia, qui multitudine sua Christianis quam maxime nocuisse Stoicos, præsertim cum moribus integris vitæque honestissime acta, magnam sibi parassent auctoritatem, indeque adeo odio illis fuisse, opinantur. Sane Stoicos, seu ætate omnes ceterarum hæresium Philosophos numero superasse, Sextus Empiricus (p) locuples mihi testis est. Quicquid hujus sit, neglexerunt Stoicam Philosophiam, & Platoniam initio, deinceps vero Aristotelicam, inito quasi certamine amplexi sunt, eo quidem eventu, ut parum abfuerit, quin Moralis Doctrinæ penitus jacturam fecerint. Enimvero ut illorum, qui se Peripateticos aut Aristotelicos esse gloriantur, de undecim virtutibus commentationes, quandoque satis jejunas, dignas esse, quæ hoc titulo superbiant, credam, vix à me impetrare queo. Non is sum, qui de gloria & existimatione summi Philosophi, aliquid detractum cupiam: scio, multos vanissimæ ambitionis cæstro percitos, eò usque dementia processisse, ut tum demum elegantissime Sapientiæ se litare crederent, si in Stagiritam calumniarum plaustra exonerarent, inter quos Franciscus ille Patritius (q) primum obtinet locum; sed nec illud me fugit, hominem fuisse Aristotelem, & præsertim quæ in Philosophia Morali scripsit, saltem quæ hodie extant, multis modis & augeri & emendari posse. (r) Et nihilo fecius per aliquot Secula ex quo Scholas occupavit Stagirita, intra hosce terminos morum doctrina substitit. (s) Quin majus adhuc malum, Græci Sermonis imperitia accedebat, unde hi ipsi, qui Peripateticæ disciplinæ præclari audiebant interpretes, ne mentem quidem Stagiritæ satis assequebantur, ludicraque adeo Commenta suis propinavere discipulis. Sed huic

(o) in cap.
VIII.
Eja.

(p) Lib. I.
de Philo-
soph.

(q) in
Disc. Pe-
ripatet.
add. Gas-
sendus in
Exercitat.
Paradox.
cont. A-
ristoteles.
(r) vid.
frater a-
lio: Ome-
sui I bea-
re. Virtut.

huic quidem malo præter alios Petrus Victorius, eruditissimus Vir, obviam ivit. Atque de Aristotele quidem multi præclare meriti sunt, Moralis tamen Doctrina non alia inde incrementa Sumpsit, quam ut tunc demum quid Aristoteles senserit, neminem facile latere posset. Fata tandem dedere Hugonem Grotium, illum Juris Naturalis Restauratorem felicissimum, qui restitutæ suo nitore Philosophiæ Moralis, gloriam, apud Literatum, quacunque patet, Orbem jampridem retulit. Reprehenduntur, fateor, in ejus de Belli & Pacis Jure Libris, singulares quædam Sententiæ, quas tamen facile declinabit peritus Lector, neque propter aliquem nævum, totius corporis pulchritudinem despiciet. Hic signum aliquod ad bene de Philosophia Morali sperandum sustulit, viamque primum ingressus est, quam clarissimi deinceps solertissimique Viri, suis signarunt vestigiis. Alterum à Grotio locum sibi vendicat Johannes Seldenus, cujus cura atque industria factum est, ut quæ Hebræorum de gravissimis Juris Naturalis capitibus, Sententia sit, neminem fugere possit. Exstitisse in hac Gente, qui & ingenio & doctrinâ cum quibusvis certare queunt, Mosis Maimonidis doctissimi utique Viri & Juris peritissimi, exemplo constat. Accedit, quod quæ à Majoribus suis acceperunt, diligentia, qua possunt maxima, referant Hebræi Doctores, atque vel hoc nomine de Morali Doctrina non male meriti videri possint. Nec omnino nihil Thomæ Hobbesio debemus. Quin si tantam attulisset probitatem ad Literarum studia, quantum attulit ingenium, ingens ab eo emolumentum cum omnes Literæ, tum maxime Doctrina Moralis capere potuisset. Jam vero profanis ridiculisque commentis, ea, quæ bene excogitata scriptaque sunt, polluendo, & se & alios industriæ atque laboris sui fructibus privavit: audaciæ autem suæ & insanix poenas, Cumberlandio, Cockio, Scharrockio, aliisque doctissimis Viris dedit. Nimirum certatim inde Juri Naturali suas consecrarunt operas, præstantissimi Viri interque alios laude sua non privandi sunt, qui Aureum istud Hugonis Grotii de Belli & Pacis Jure, Opus, aut suis illustrarunt Commentationibus cum Theologi, tum Jureconsulti celeberrimi, Osiander, Zieglerus, Feldenus, Boeclerus, ceterique, aut Summam ejus brevi quadam facillique Methodo exhibuerunt,

ab Aristot. omiff. (s) vid. Verulam. lib. I. de Augment. Scient. p. 31 & 34

quos inter, Vir illustris, Philippus Reinhardus Vitriarius, & Dethlevus Marcus Frisius, vel potius Schefferus, hunc enim Grotii Enucleati autorem esse ipse fatetur Frisius, primum Jure suo sibi vendicant locum. Et Vitriarius quidem quæ accurate & erudite à Grotio scripta sunt, unico complexus est fasce, summaque facilitate exposuit, in iis vero, quæ perperam ab eo sunt prolata, aliter sentire, aliorum quoque non neglectis Placitis, neutiquam sibi religioni duxit. Sunt præterea, & alii doctissimi Viri, quorum pars in hisce Castris strenue militavit, & pars altera adhuc fortissime militat, quorumque per omnia Ora circumvolitat Fama: horum vero hic decantare Laudes, plane supervacaneum foret, cum nihil de iis tam præclare dici possit, quod non multis superent modis. Ego vero quoties hæc Moralis Doctrinæ incrementa mecum expendi, expendi autem sæpius, toties insigni perfusus sum voluptate, felicitatemque nostri Seculi satis mirari non potui. Jamque certa me spes tenet, fore, ut, quæ deesse Doctrinæ hujus perfectioni videntur, addantur propediem, sed etiam ut illi rectius sapere discant, qui Jus Naturæ, à Doctrina Morali, quam Ethicam vulgo dicunt, secernentes, hodie demum aut nudius tertius illud enatum esse docerique cœpisse, adeoque è recentiorum saltem scriptis peti ac hauriri posse, perperam opinantur. Tradiderunt quippe jam antiquissimi Philosophi, Aristoteles & Plato, ceterique, Jus Naturæ; adeoque recentiores ita sectandi sunt, ne tamen penitus negligantur veteres. Grotium omnes imitari velim, iisque Magistris, quibus ille profecit, proficere. Omnes Philosophos ille consuluit omnium sectorum, consuluit etiam Historicos, Oratores atque Poetas, qui haud raro cum Philosophis paria faciunt. Certe ex hujusmodi Scriptoribus, quantum roboris, aut præsidii, vel subsidii auxiliique, aut cultus & ornamenti accedat Morali Doctrinæ, ex uno incomparabili Grotii de Jure Belli & Pacis Opere intelligi posse, Johannes Andreas Bosius vere non minus ac prudenter judicat. (t) Boeclerus (u) vero neminem, Grotium, vel amare aut æstimare posse dicit, nisi qui inde profectus sui rationes expedit, & easdem Artes eisdemque artium fontes unde ipse Grotius hausit, & quibus assuevit, imbibit.

(t) de
Compar.
Prud. Ci-
vil. §.
CVI.
(u) in
Præfat.
Comment.
ad Grot.

TANTUM!

JOHAN.

JOHAN. FRANCISCI
B U D D E I,

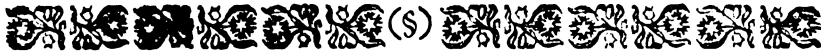
*S. S. Theol. Lic. & Philosophiæ Moralis
ac Civilis in Academia Fridericiana
Profess. Publ. Ordinar.*

S Y N O P S I S
J U R I S N A T U R Æ
E T G E N T I U M,

Secundùm Disciplinam Hebræorum.

Q. D. B. V.

Ebraorum de morali Doctrina Sententiam, accurate quidem & erudite exposuit Joannes Seldenus, omniaque, qua huc faciebant, summo studio acquisivit atque congescit: sed digressionibus subinde eruditissimis, ad Historiam aliasque Artes spectantibus Opus suum multo pulcherrimum ornavit, aliisque attulit, qua legentibus, Linguarum potissimum Orientalium notitia non imbutis, tedium creare possunt. Quare opera pretium me facturum arbitratus sum, si qua prolixius a Viro summo scripta sunt, in Compendium mitterem, & citra ambages, sine cultu, sine ornatu, moralem Hebraorum Doctrinam Eruditorum oculis subjicerem, &, ipsius ut plurimum Seldeni verbis, exponerem. Aliorum etiam Scriptorum, praesertim accuratius Jus Natura interpretantium, subinde indicavi loca, usui futura illis, qui revocare ad examen Hebraica Gentis placita cupiunt.

Seldenus lib. I. per integ.
 (a) v. Puff. de I. N. & G. lib. II. c. 3. §. 2.
 (b) v. Grot. lib. I. de I. B. & P. c. I. §. 12. & Comm. ad b. l. (c) v. Scheiter. in Mand. Pbil. Mor. ad Jurisp. cap. 3. §. 6. p. 81.
 (d) v. Marsbanus in Can. Chro. nico Sec. 9. p. m. 160.
 Seldenum (e) vid. lib. VII. cap. 2.
 (f) Licentem af-

Juris Naturalis seu Noachidici, quod non ex brutorum actibus, (a) nec Gentium, sive omnium sive plurium opinionibus, moribus, vel constitutionibus, (b) nec ex Rationis humanæ usu, (c) sed Numinis Sanctissimi Imperio sive indicatione, derivat, quodque Intellectus agentis ope, Hominibus innotescit, Capita alia illustriora sunt, alia minus illustria. Illustriora septem sunt, de Cultu videlicet extraneo, de maledictione Numinis Sanctissimi, de Effusione Sanguinis, de revelatione turpitudinum, de furto ac rapina, de Judiciis, de membro animalis viventis (d). Minus illustria subinde attingentur (e).

C c c

C A P U T

*fundent**Auctores,
qui de I-
dololatria
Hebræo-
rum**ex institu-
to scripse-
runt, vid.**Dion. Vo-
ssi Not.**ad Maim.
Tr. de I-
dololat.**Gentil. A-
thanasius
Kircherus**in Pan-
theo Hebr.
Oedip. T.
l. Synt.**IV. Hot-
tinger. Pri-
mir. Heid.
p. 382.**Leusden.
Pbitol.**Hebræo-
mixt. Dif.**42. Abar-
banel ad
H. Dig.**XVII.
a. i. que**(g) v. in-
sua caput
de Judi-
cior.**Seld. lib.
II. cap. II.**(b) add.
bic Pauli
Slevoegtii**Diss. de
Profelytis
Part. II.*

Cultus extranei (*f*) nomine Noachidis interdicitur non modo Saxorum, Stipitum, Statuarum, & Imaginum; sed etiam qualiscunque Angelorum, Corporum Cœlestium, Elementorum, aliisque cujuscunque creaturæ cultus, sive quo pro Numine Supremo ipso habeatur, sive quo velut intermedia, ad Supremum à colente placandum invocetur. Si igitur Noachides interdictum hoc violaret, ille tum quidem in Ditione Israelitica supplicio afficiebatur capitali, si eodem quoque Israelita afficiendus fuisset. Israelitæ autem tum demum capitale erat crimen, alienum quàm verum colere Numen, sive palam & disertis verbis Deum sibi novum invocaret, (*g*) seu adoratione, seu immolatione, sive suffimento, sive libamine, seu cultu, qui peculiaris erat Numini commentitio, sive Numini Vero proprio.

Præceptum istud de Idololatria fugienda ceterorum Præceptorum omnium erat fundamentum, idque late adeo patebat, ut Magos quoque idololatris annumerarent.

Ex jure Gentium imperativo, diruenda quoque ab Israelitis fœdere Gentium delubra, atque id-genus cetera, cum universis horum appendicibus. Id quod de Terra promissa tantum ex ipsa Legis indicatione est capiendum, ne idololatriæ contagione facilius forte contaminaretur Israelis progenies.

Hanc igitur Legis Sacræ rationem Noachidæ imitati, jus superinduxerunt interveniens, de omnimodis templis, aris, lucis, ceterisque idolorum cultui sacratis rebus, diruendis abolendisque, etiam in Territorio quocunque alio, Bello sibi subactio.

Bina autem Noachidarum fuerunt genera, (*b*) quibus sedes concessæ in Imperio Israelitico: alterum eorum, qui in ritus Hebræorum profusus transferant; alterum eorum, quibus sedes ibi, citra aliquam Judaismi professionem, permixtæ fuerant. Prioris Generis alii conditionis seu status erant liberi, quos Profelytos justitiæ nuncupant, alii servi, alii denique libertini.

Omnes autem utriusque generis Profelyti certis Ritibus initiabantur, per Circumcisionem, Ablutionem, & Oblationem: fœminæ Oblatione & Baptismo: Mares post Templi excidium, Circumcisione & Baptismo tantum, idque semper præsentibus Triumviris.

Ser-

Servi, qui Profelyti justitiæ fiebant, eadem ratione qua ingenui initiabantur, Domino Patris vicem sustinente. Et nisi quis libertate in ipso actu Baptismi donandus esset, disertis verbis Baptizabatur, *nomine servitutis retenta*. Libertini erant, qui sive in ipso Baptismi actu, seu postmodum, libertate à Dominis donabantur.

Disput. Academ. Disput. XIV. Job Leusden. in Philol.

De infante è Gentibus capto aut reperto, statuere ex arbitrio Dominus poterat, velletne servituti per Baptismum illum addici, an Libertati restitui.

Hebræo. mixt. diff. XXI. de Profelytis. Lightfoot in

Major autem servus, qui spreta admonitione sæpius iterata, abnebat Sacris Hebræorum imbui, retrò erat vendendus Gentilibus: quod si ea lege emptus esset, ut ea ratione, qua Profelyti domicilii consecrabantur, initiaretur, permissum illi erat ita apud Israelitas fervire. Sin omnem initiationem respueret, morte dignus erat.

Hor. Hebr. Talm. p. 41. Esseq. Christianus in Cartwrightibus Elect. ad Exod. p. 131. Seld. lib. II. c. III.

Et Profelyti domicilii quidem, cum suas sibi Res adhuc haberent Hebræi, ad Præceptorum, quæ Noachidis data sunt, observationem poterant cogi. Quin etiam eis, hospitio excipere, vel transitum concedere illis, quibus Noachidarum Præcepta non erant sancta, nefas erat atque piaculum.

Cum vero Hebræi non amplius sui juris essent, invitare quidem Profelytos domicilii, & hortari ad Præceptorum Noachidis datorum observationem, at minime cogere licebat.

Effectus initiationis, duplicis sunt generis. Alii in Jure secundum quod initiatis ac admittis vivendum erat, cernuntur: alii in Personis, tum ipsorum tum Posterorum inhærente Qualitate, secundum quam censebantur.

Seld. lib. II. c. IV.

In priori genere illud cum primis hinc non est prætermittendum, pristinae vitæ conditionem, sive statum idololatricum, cum Profelyti ipsius, tum Parentum ejus, neutiquam probro illi fuisse objiciendum. Idque ad Profelytum justitiæ æque ac domicilii spectabat.

Quoad secundum genus autem, quinque potissimum erant initiationis Effectus. Regenerabantur quippe Profelyti justitiæ, juris Judaici participes fiebant, Judæorum etiam veniebant nomine, originis tamen & peregrinitatis velut perpetuum quemdam Characterem retinebant, singularisque Posterorum erat conditio.

Et per Regenerationem quidem novos quasi sortiebantur Nates,

tales, ita ut nulla eis dein restaret Cognatio sive sanguinis Relatio, nec Fratrem, Sororem, Patrem, Matrem, Liberos ante genitos omnino in suis haberent. Quin etiam novam coelitus illi infundi Animam nonnulli credidere.

Juris autem Hebræi participatio ad ea saltem sese extendebat Officia, quæ secundum præscripta Mosaica tum erga Deum, tum erga alios erant præstanda; neutiquam vero ad Magistratus & Præfecturas capeffendas gerendasque, & Connubia quædam ineunda. Et hæc etiam peregrinitatis erat nota, quod licet Judæi vocarentur, non tamen ad omnes promiscue Honores illis pateret aditus. Proles mascula autem ejusmodi Profelyti circumcidebatur, aliisque fruebatur Juribus, de quibus alibi dictum fuit.

*Seld. lib.
II. c. V.*

Libertinus in Judaismum cooptatus, undiquaque ejusdem erat conditionis & qualitatis cum Profelyto justitiæ, qui tempore cooptationis erat ingenuus seu liber. Qui primo Manumissus, postmodum Circumcissus & Baptizatus erat, Profelytus justitiæ, non libertinus dicebatur. A quibus tamen differunt Judæi Libertini generis, à Tacito aliisque memorati fuere.

Servi licet solemnibus Ritu initiati, Libertate tamen carebant; nec sui omnino erant juris. Cognationis autem servilis ratio illis erat nulla. Posteriores eorum Parentum sequebantur conditionem.

Profelytos domiciliis, quos, ut dictum fuit recentiori ætate cogere non poterant, quique Præcepta Noachidarum observare abnuebant, pro impuris & inquinatis habebant, ad commercia cum gentilibus evitanda, idque ex jure superveniente.

*Seld. lib.
II. c. VI.*

Hebræis itaque ac Profelytis utriusque generis, nefas erat statuas erigere, lucum plantare, aliaque id genus facere: & Noachidis quidem ex jure superveniente, ceteris ex jure imperativo.

*(i) vid.
Henric.
Kippin-
gium in
Antiquit.
Rom. lib.
I. c. 7.*

Nimirum statuarum (*i*) nomine venit opus qualecunque, etiam altare, ideo constitutum erectumque, ut Conventus Publicus, ad sacra illic peragenda, etiam Vero Deo fieret. Eodem modo sese habebat facultas saxa figurandi, lucumque plantandi.

(*) vid.

*Job. Spenc-
cerum de
Legib. He-*

*bræor. Ri-
tual.*

Quemadmodum enim Israehitæ ita & Noachidæ neutiquam permissum erat, sive juxta Tabernaculum, sive Templum Hierosolymitanum, sive in locis, ubi adoraret ipse, Lucum plantare (***) seu Arborum ordines conferere.

Denique quod ad Imagines (*k*) attinet, nefas quidem erat Noachidæ

chidæ imagines facere in Territorio Israelitico, ne ornatus quidem causa, aut in Majorum memoriam; sed eas quas Israelitis, ex jure imperativo, formare piaculum erat, Noachidis, exjure superveniente, nefas erat.

lib II. cap. 16. p. 364. & seq. (k) Ratio-

Israelitis autem neutiquam permiffum erat formare imagines in solido, seu protuberantes, humanas, (l) nec sive protuberantes, sive in plano Cœlestes ornatus gratia, sed tantum docendi discendique causa.

nes quarum Deus per imagines non fit adorandus. vid. apud

Non tamen dubitandum est, quin pro varia, eorum qui rebus ac Disciplinæ præerant, opinione, Seculorumque discrimine aliter atque aliter permiffio seu interdictum se habuerit.

Petrum Chauvinnum de

Hebræus & Profelytus justitiæ, qui hæc juris Capita violaverat, verberibus ex sententia forensi puniebatur: Noachides diversimode, pro rerum temporumque conditione.

Relig Natur. P. II. c. 10. p. 312. seqq. (l) de Cbe-

Sed & actibus per se licitis, ideo abstinendum erat, quia cultus extranei erant & imitamenta & invitamenta, idque ex jure superveniente. Ejusmodi actus erant habitum Sexus ementiri, (m) Vestimentum ex diversis generibus gestare, (n) diversi generis animalia, ad coitum, sive ad aratrum simul admittere, (o) Fructus ante annum quartum comedere, in rotundum attondere Comam, aut Barbam radere, (p) vel cutem incidere. (q) Ideo enim hosce Actus Israelitis esse prohibitos aiunt, quia solemniores antea erant Idololatris, præcipue Zabiis (r) à Maimonide aliisque memoratis.

rubinis quibus excipiuntur, vid. Job. Spencerum de Legib. Hebræor. Ritualibus lib. III.

Quin etiam ad usum & possessionem Imaginum hoc Interdictum extendebatur. Tria vero hic erant Imaginum genera. Aut enim factæ erant cultus gratia nedum cultæ, vel etiam factæ tantummodo in Ornatum seu rusticum, sive urbanum, sive in ejusmodi alium usum, citra omnimodam cultus extranei rationem.

Dissertat. V. s. de Origine Arce & Cherubimorum. Seld. lib. II. c. VII.

Si facta esset imago cultus gratia à gentili, nedum culta, nefas erat ea uti: sin ab Israelita, modo non culta fuisset, ab omni usu non erat arcenda. Ast quæ non cultus gratia, sive à gentili, seu ab Israelita factæ, nec cultæ erant, plane licitæ habebantur ut pars Supellectilis.

(m) a. d. Spenserū lib. II. cap. 17. p. 273.

Instrumentorum verò, Vasorum, rerumque omnium, quæ cultui idololatrico inserviebant, usus, tum Israelitis, tum Profelytis erat interdictus.

& seqq. (n) Spence rus l. c. lib. II. c. 21.

Spencerus l. c. lib. II. cap. 19. p. 385. & cap. 20. p. 391. & seqq. Ast vasa & instrumenta, ut & idolum ipsum poterant refecari, sive [religione solvi, & quidem tantum à Gentili, qui ipse hæctenus esset idololatra, sive dominus rei, sive non esset. Id quod tamen rursus sine variis restrictionibus non admittunt.

Quemadmodum verò ceterarum rerum, ita etiã Luci, sive arboris eo nomine ut coleretur ipsa, sive ut idolum obumbraret, idolumve ornaret, plantatæ usus illicitus erat. Quod eo-usque extendebant, ut ne transire quidem, si alia pateret via, per ejusmodi Lucum fas esset & quæ erant reliqua. Erat tamen, ubi ejusmodi Arbores non plane destituerentur usu, quemadmodum & Res mere naturales, extra rerum prohibitarum numerum fuere.

C A P U T I I

(r) de quibus præter Spencerus l. c. cap. 1. lib. II. conf. Salmastium de annis Climaeter in præfat. Porokius in Not. ad Specim. Hist. Arab. p. 138. Sam. Bochartus in Geograph. S. lib. II. c. 16. & Huetius in D. E. Prop. IV. c. 4. §. 2. & alii. Seld. lib. II. c. X. Sequitur alterum juris Noachidici Interdictum, de maledictione Nominis Sanctissimi; maledictionis autem vox in latiori significatus sui ambitu, prout ei opponitur Sanctificatio, duo sub se complectitur, profanationem Nominis Divini & ejusdem execrationem.

Profanari autem tripliciter Nomen Divinum aiunt. Primo modo, ubi Hebræus, ut mortem imminentem evitaret, quid adversus Sacræ Legis præscripta patrabat, quoties scilicet à Majorum instituto seu Disciplina discederet, quâ mors præ tanto peccato, ut minus malum fuisset eligenda. (r) Neque enim semper volunt mortem anteferendam: & nulla hæc levioris periculi ratio habebatur.

Mors autem alicui imminebat, vel ex morbo, aut ex alicujus hominis minis. Si illud, fas erat ægroto tum vetita comedere, tum alia in Lege Sacra prohibita qualiacunque facere, quæ salutis, ut medicina, conducerent; saltem idololatria, homicidium, & revelatio turpitudinum, excipiebantur.

Quoties verò mortis minis Hebræus ad violationem Legis impellebatur, idque extra statum publicæ vexationis, permissus illi erat qualiscunque in eum à quo sic impellebatur, actus, modo trium Interdictorum, ante memoratorum, violaretur nullum. Et quidem si actus in emolumentum impellentis cedebat, satius erat obtemperare, quam mortem subire, sin vero directe in Legis violationem tenderet, tum si Hebræi decem pluresve adessent,

essent, mors præponenda, sin pauciores, Vita obedientia redimenda erat. Ast tempore publicæ vexationis, nefas erat, vel levissima Legis violatione, Vitam redemisse.

Secundus profanandi modus est, ubi quis in Præceptum quodcumque, cum contemptu aut ardore animi etiam ad tentandum, seu irritandum Numen, procacius seu morosius quid patrat.

Tertius denique modus Nomen Divinum profanandi erat, si, *verbi gratiâ*, Vir in magna Auctoritate constitutus, moribus se parum decentibus, alios offenderet; quemadmodum contra Morum Sanctorum, sive justæ tum gravitatis, tum comitatis, similiumque Virtutum, diligentior in ejusmodi Viro observatio, sanctificatio Nominis Divini dicebatur.

Si igitur nomine maledictionis intelligatur profanatio illa, hactenus explicata, utique solos Judæos, non autem Profelytos domiciliis hac Lege teneri, arbitrantur.

Quod vero ad alteram maledictionis speciem, seu execrationem Nominis Divini attinet, illam Noachidis interdictam esse, extra dubium positum est.

Vocare eam quoque blasphemiam solent; committiturque, quando Sanctitas, Potestas, Veritas, & Unitas Numinis, vel convitio ultro proscinditur, aut ex professione active aliquo palam ac procaciter negari, consequenter deprehenditur. Velut, ubi quis citra idololatriæ actum aliquem, eam blasphemiam amplectendam sive aliis suadet, seu ipse profitetur, idque ex protervia, non ex ignorantia, seu disciplinæ errore; aut ubi Israelita Jus Mosaicum, vel Noachides Jus Naturale, simili modo violat.

Quocumque igitur modo capiatur execratio, ad Judæos æque ac utriusque generis Profelytos, Lex istam prohibens, spectat; an verò pœna excidii Legi Lib. Num. c. XV. v. 30. addita, æque ad omnes pertineat, non liquet.

Quod autem ad pœnam hujus criminis forensam attinet, tum Judæus, tum utriusque generis Profelytus, morte plectendus erat. Profelyto domiciliis, cognomini Divino maledixisse, etiam capitale erat, idque ex jure superveniente. Non defuerunt, ex ipsis Doctoribus Talmudicis, qui censerent, Israelitæ æque ac Noachidæ capitale fuisse, cognomini Divino maledixisse, illi ex civili, huic ex imperativo Jure. Et hinc intelligitur, quo jure Christum blasphemix reum peregerit Caiaphas.

(c) *Consultantur hic que de jure & favore necessitatis subinde disputantur. vid. præ ceteris Puffendorffium lib. II. de I. N. & G. cap. 6. per integr. Seld. lib. II. cap. XI.*

Seld. lib. II. c. XIII. (1) Vid. Schilkerum in Mandat. Philos. Mor.

Quod

*ad Juvis-
pud. cap.*

*II. §. 9.
(t) vid.*

Grotium

lib. II. de

I. B. ac P.

6. 12. §. 10.

§. Ziegl.

ad b. l.

add.

*Puffen-
dorff. l.*

IV. de I.

N. §. G.

cap. 2. §.

3. §. 4.

*(u) Gro-
tius l. c. §.*

*12. Ofian-
der ad b.*

l. add. Du.

*Vitria-
vius in in-
stitut.*

J. N. §.

G. lib. II.

6. 13. qu.

21. Seld.

L. III. c. I.

(x) vid.

*Puffen-
dorffium*

de ffico

H. §. C.

lib. I. cap.

*4. cum pri-
mis §. 6.*

add.

*Chauvi-
nus de Re-
lig. Nat.*

part. 2. c.

1. §. 2.

Seld. lib.

III. c. II.

Quod vero Fl. Josephus & Philo tradunt, etiam Diis gentilium maledicere, in Gente Hebræa nefas esse, id secus se habet: rectiusque de Magistratibus Lex Divina capitur.

Sed & quando mentionem Deorum facere prohibentur, non tam de simplici nominandi Deos actu, quam de votis (s) ac juramentis eorum nomine concipiendis, & præstandis, (t) & societate cum Idololatriis ineunda, est capiendum.

Enimvero ex Magistrorum sententia, non tantum peccabat, qui juramentum per Deum alienum concipiebat, sed etiam ille qui causa erat ut alter per idolum juraret. (u) Poena tamen forensis non infligebatur ex hac lege, nisi ei, à quo vel votum conceptum, aut juramentum præstitum fuerat idoli nomine.

Officia hominis erga Deum duo ista Juris Noachidici capita equidem nobis sistunt, ut videtur, negative: dubium tamen non est, quin simul hoc innuant Hebræi, Deum, cultu tali, quali vult coli, esse colendum. Neque enim sufficit, non adorare idola, non maledicere Nomini Divino, sed insuper ut ipsum Deum colamus, amando ipsum, venerando, &c. (x) requiritur.

Ut vero eo rectius intelligatur, qualis Numinis cultus Lege Naturali secundum Hebræos exigatur, Cultum Divinum, tum ante, tum post Mosaica tempora, sigillatim considerare juvat; & tandem qualis cultus Profelytis domicilii Gentibusque aliis, tum ex imperativo, tum interveniente jure, vel interdictus aut permissus, vel quare interdictus permissusque addere prodest.

Quod itaque ad Cultum Divinum, ante constitutam à Mose Hebræorum Rempublicam, attinet; constat, vetustissimos mortalium Deo exhibuisse Oblationes. Preces item, Benedictiones, Adorationes, & Vota in usu erant. (y) Animalia quoque omnis generis, offerebantur, præter ea, quæ Noachidis immunda (z) fuisse accepimus. Quin etiam varii generis Sacrificia, (a) propitiatoria, expiatoria, eucharistica, & id-genus alia, tum apud ceteras Gentes, tum ipsos quoque Græcos atque Romanos, frequentata fuisse, compertum habemus.

Est cultus Divini Hebræis præscripti, post constitutam à Mose Rempubl. varia fuerunt genera. Partim enim Precibus, Adorationibus, Benedictionibus & gratiarum Actionibus; partim

Victi-

Victimis, Sacrificiis, Oblationibus, præstationibusque in corpore Mosaico memoratis, præter solemnem cessationem à laboribus & Obedientiam insuper, qua etiam Præceptorum corpus reliquum observandum erat, absolvebatur.

Sed omnes hi Actus, duplici possunt considerari ratione: vel qua ex humani Generis usu Solemniores erant, spontanæ ac simpliciores; aut qua singulares ritus, iussa atque ceremonias Hebræis peculiare secum conjunctas habuere. Prioris generis erant Holocausta plane spontanea, tum quæ Sacris usibus reliqua, sive ex Voto seu ex Donatione, ultrò ac simpliciter addicta sunt. Posterioris generis exempla habentur in Libaminibus, pacificis, & expiatoriis, quorum etiam Ritus varii Hebræis præscripti sunt, & Finis præter simplicem cultum, diversimode peculiaris fuit, quemadmodum insuper in annuis dimidiorum siclorum Pensitationibus, Decimationibus, agni Paschalis comestionibus, Primogenitorum consecrationibus, & idgenus ceteris.

Quod ad tempora (b) autem spectat hujusmodi Cultus, dies Festi, præter jejunia, fuere ipsis non pauci, veluti Sabbathum, dies Paschales, *Νεομηνίαι, Σκηνοπηγίαι*, aliique nemini ignoti. Sacrificia itidem matutina & vespertina, Preces pariter cum gratiarum Actionibus effundendæ, & horæ precum, ut apud *Christianos Canonica*, ipsis peculiare: sed Precibus, non quidem ex Lege Sacra, verum ex Majorum sancitis, certum tempus erat constitutum.

Victimarum & Libationum locus, Tabernaculum & Templum Hebræis erat. (c) Qua de re variæ extant Leges. Preces ubique fundere licebat. (d)

Quod ad Gentiles itaque attinet, Legis suæ capita, illis, siquidem sibi subditi non essent, nunquam ita inviderunt Judæi, ut ejusdem, (e) usum, eis pro lubitu, non usquequaque licitum esse arbitrarentur.

Id quod tamen de Profelytis domicilii multo aliter sese habuit. Præterquam enim quod ex jure imperativo, quædam in specie ad eos, æque ac Judæos, pertinebant, etiam ex jure interveniente, multa Profelytis domicilii vetita sunt, quæ Hebræis utcumque sunt imperata, & vicissim alia, illis æque ac hisce permissa.

Nimirum actus Sacri, vel simplices sunt, ab omnibus hominibus

D d d

præstan-

(g) *Consultatur hic Heideggeri Historia Patr.*

(z) *vid.*

Spenceri lib. I. c. 5.

(a) *add.*

Spencerum lib.

III. Dissert. II. de

ratione &

Origine

Sacrificiorum.

(b) *vid.*

Spenceri

l. c. lib. I. c.

6. Sect. 3.

(c) *vid.*

Spenceri

Part. III.

Dissert. I.

cap. III.

de Origine

Tabernaculi.

Dissert.

VI. de Origine

&

Ratione

templi.

(d) *vid.*

Lightfooti Hor.

Hebr.

Talm. in

IV. Ev. p.

m. 292.

& segg.

(e) *vid.*

Grotium

Ab. I. c. 1. §. 17. & Comm. ad b. l. Seld. L. III. c. 4. §. 5. Seld. L. III. c. VI. Seld. L. III. c. VII. Seld. L. III. c. VIII. (f) vid. Du. D. Pfeiffer. in Dubiis Vexatis p. 425. & seqq. & ceteros Scriptores de templo Hierosol. ibicitatos. Seld. lib. III. C. IX. & seqq. (g) vid. Spencer. de Legibus Hebræorum Ritualibus lib. I. c. IV. Sect. 7. usque ad 13. addantur, Questitiuum D. Schmidius, & Frischmuthius,

præstandi, aut cum Ritibus, Hebræis tantum injunctis, commixtis Hi nec Profelytis domicili, nec aliis gentilibus Sacris Hierosolymitanis misceri cupientibus, permittebantur, ut Sacrificia expiatoria, pacifica, quatenus ab Holocaustis differunt, item Primitiæ, Decimæ &c. Simples contra omnes erant permitti, ut preces, adorationes, gratiarum Actiones, Holocausta, & omnes spontaneæ oblationes.

Tempora item hisce præstandis promiscue permitti erant; ita tamen ut nec Festum aliquod Hebraicum Profelytis domicili celebrare fas esset, nec sibi festum aliquod statuere, aut alibi statutum, in Ditione Israelitica observare.

Locorum vero ita habebatur ratio, ut non tantum quæ de lucis non plantandis, de statuis sive altaribus non erigendis, supra dicta sunt, à Profelytis domicili ex jure superveniente, observarentur: sed etiam permittum illis quoque erat, preces effundere, hostiasque offerre, in Templo Hierosolymitano, laxius accepto Vocabulo, prout Montem Templi, seu montem Moriah (a) denotat, qui hoc nomine itidem non raro insigniebatur.

Arcebantur quippe non solum à Sacerdotum atrio uti & alii Israelitæ Laici, ab eoque Istorum & Profelytorum justitiæ, qui Israelitarum Laicorum jure pariter ferme in ceteris fruebantur, atque ab Atrio quod mulieribus proprium erat; verum etiam ab ipso antemurali. Sed post Templi excidium Gentilibus, ubicunque locorum voluerint, Holocausta offerre fas est.

Unde etiam simul in magno errore illos versari patet, qui non res ipsas sed pretia rerum tantum Hierosolymitis à Gentilibus oblata fuisse, contendunt.

Hæc omnia eo pertinent, ut inde evincatur, Noachidas, omnesque adeo homines, ad cultum tum internum, tum externum ex mente Hebræorum, fuisse obligatos. Cultum externum vero, tum aliis quibusdam præstationibus, tum præcipue Oblationibus spontaneis absolvi.

Spontaneæ autem vocantur hæ Oblationes, non perinde ac si nulla ratione aliquis ad eas obligetur, sed quia genus, tempus, & æstimatio, offerentis arbitrarij ita relicta erant, ut Legibus ad Hebræos tantum spectantibus, non teneretur.

Nec illud prætermittendum est, Holocausta Gentilium, secundum Leges generales fuisse offerenda, & præterea vices tam expiatorii,

torii, quam Eucharistici Sacrificii, simplices ac spontaneas illas Oblationes, suppleſſe, modò confefſio & poenitentia accederent.

Non minima quoque Cultus Judaici pars erat, ſanctificatio & celebratio Sabbathi. De cujus origine & institutione (g) antiquiores Hebræi ita ſentiunt, ut à Moſe juſſu Numinis institutum fuerit, ut tum Creationem tum Rêdemptionem ex Ægyptiaca ſervitute, in memoriam ſibi revocaret Iſraelis progenies, magno conſenſu tradant.

Sic etiam Judæos originarios tantum, & Profelytos juſtitix, Libertinos itidem, alioſque Baptiſmo & Circumciſione, in Eccleſiam Hebraicam rite cooptatos, neutiquam vero Profelytos domicili (h) ſeu eos, qui Judaismo nondum ſub nomine venerant, in qualecunque vitæ commercium intra Ditionem Iſraeliticam admiſſi fuiſſent, hac Lege obligari cenſebant. Quin etiam poenis graviffimis obnoxii erant Profelyti domicili, ſi hoc Mandatum obſervarent.

C A P U T I I I

Officia hominis erga Deum includunt officia hominis erga alios. Hic primum locum tenet illud de homicidio interdicitum.

Nimirum nefas eſt hominem interficere, (i) niſi per modum poenæ legitimæ, (k) aut quaſi-poenæ hoc fiat. Idque ad omnes æque homines ſpectat.

Diverſimode tamen homicidium punitur, utcunque ex animo & data opera patratum, idque ſive genera cædis, ſeu perſonas quæ interemerunt, ſive interemptos ſpectes.

Quod ad cædis genera attinet; cædes ex animo tum ab Iſraelita tum à Gentili patrata, ſive gladio, ſeu fuſte, ſive ſaxo, aliterve, per ipſum reum, cæſim, punctim, jactu, ultimo ſupplicio, i. e. gladio ex Sententia forenſi erat punienda.

Aſt vero ſi Iſraelita per alium (l) cædem perpetrâſſet, is quidem ordinarie ſupplicio capitali non afficiebatur, niſi pacis & tranquillitatis publicæ gratia, præter morem hoc fieret. Id quod tamen in Gentilium poenis ſecus ſeſe habebat.

Perſonarum quoque interemptarum nullum erat diſcrimen.

D d d 2

*in Differ-
tationibus
peculiari-
bus.
[b] Pra-
luſerunt
ergo illis,
qui hoc
præcep-
tum mo-
rale eſſe
negant, ut
Alphon-
ſus Toſta-
tus in Ge-
neſ.c.II.
q.4. Pere-
rius lib.I.
in Geneſ.
Azerius
Inſtitut.
Moral.
T.II. lib.
cap. I.
[i] v. Puf-
ſendorff.
lib. III.
de J. N.
& G. c.
I. §. 6.
[k] v.
Grot.lib.I.
de I. B. &
P. c. 2. §. 5.
[l] vid.
Grot. lib. I.
II. c. 17.
de J. B. &
P. §. 5. &
ſeqq. ad-
dantur.
qua de ac-
tionum
imputati-
one apud
Puffen-
dorff.*

aliosque
disputantur.

(m) à
qua sen-

tentianon
videntur
procul ab
esse Hen-
riquez.

Sanctius,
Et alii

Sed vid.

Lessius
lib. II. de

1. Et l. c. 9.
Dub. X.

n. 61. Co.
varzo.

Clement.
si Furio-

sius, part.
II. §. 3.

(n) vid.

Puffen-
dorff. de

J. N. Et
G. Lib. II.

c. 2. §. 6.
add.

Lipsius
Cent. I. ad

Belgas. E-
pist.

LXXXV.
Thomas

Bartholi-
nus de

puerperio
p. 46. seq.

Deside-
rius He-

raldus lib.
I. in Ter-

tull. Apo-
loget. Di-

gress. 8.

Cujuscunque sexus aut ætatis hominem quis interemisset, perinde erat. Itemque sive Hebræum, liberum vel servum, seu Profelytum justitiæ, sive denique servum à Gentilibus alienum.

Quod si quis suum è Gentilibus servum ita percusserat, ut intra 24. horas stare nequiret, sed ex vulnere statim decumberet, & moreretur, mortis reus erat: secus vero se res habebat, si ex vulnere non statim decumberet, licet intra 24. horas moreretur.

Quæ de muliere gravida percussa in Lege dicuntur, ita intelligunt, ut si ex abortione mortua non esset foemina, nec sequeretur pœna ibi præstituta, compensationem autem damni marito hinc illati æstimabant ex detrimento, quod uxoris corpori inde eveniret, seu secundum id, quod uxoris pretio, si ancilla esset, inde decederet.

Unde quidem patet, ex mente quorundam veterum Hebræorum, homicidii reum non fuisse, (m) nec capitale subiisse supplicium, qui mortem intulisset foetui in utero matris existenti; id quod tamen jure meritoque displicuit Sanioribus, qui hosce non minus homicidii reos pronuntiant, ac eos, qui in lucem infantes emissos interficiunt; quorum tamen ob cædem, intra triginta dies, quoties novimestres non essent, ultimum supplicium à Foro non irrogabatur, licet plane impune non committeretur.

Præterea exponere infantes ex mente Hebræorum nefas erat. (n) Et vero nec illud prætermittendum est, capitale fuisse homicidii crimen, si ab Israelita, Profelyto justitiæ, vel alio rite Sacris Judæorum initiato, aliquis horum interficeretur: at vero ob Profelyti domicilii, vel Gentilis cædem, pœna capitalis non irrogabatur. Unde constat Hebræos censuisse, pœnam homicidii, non necessario esse capitalem. (o)

Si plures concurrissent (p) congenerumque plagis seu jactibus peremissent, ita ut eorum nullus seorsim hoc fecisset, quod mortem inferre potuisset, cuncti liberi erant à capitali supplicio. Nec etiam homicidium, ceteroquin capitale, si unus tantum adesset testis (q) ultimo supplicio plectebatur. Id quod tamen

[o] vid. hic omnino Puffendorff. lib. VIII. de I. N. Et G. c. 3. §. 26. add. Grof. lib. I. c. 2. §. 5. [p] vid. Puffendorff. lib. III. c. 1. de J. N. Et G. Et Grotius lib. II. c. 17. [q] vid. infra cap. de Judiciis. [r] vid. Grotium lib. II.

in Profelyto domicili, secus sese habebat. Qui & in eo deterioris erat conditionis, quod semper, si alium *ἐκ προαιρέσεως*, id est, consultò, interemisset, capitale debebat subire supplicium, idque ex jure interveniente, à quo tamen aliquando immunes erant ceteri.

De Vindice sanguinis (r) autem ita statuunt, ut ei fas fuisset asserant, homicidam ejusmodi sine Fori Sententia, obvium præoccupando, morte plectere, quin etiam eos plectere, qui ex Forensi Sententia morte non erant afficiendi, v. g. si Israelita, unico tantum teste convictus, homicidii reus esset. Atque hoc jus ex more Gentium Orientalium ad eum spectabat, qui occiso sanguine ita erat conjunctus, ut proximus esset heres.

Hactenus de homicidio voluntario dictum est. Involuntarii tres ex mente Hebræorum sunt species. Prima est, quando quis ex errore & ignorantia simplici atque infortunio, nec tamen sine culpa levi, contracta, hominem occiderat. (s) Huic speciei accedebat homicidium, per se quidem alias voluntarium, ast ex ignorantia seu errore cujusdam facti, velut ex jure commissum fuerat.

Secunda, quando etiam ex errore quis hominem occiderat, seu casu, sed qui injuriam vel violentiam imitaretur, interim casus esset, qui nequaquam in rebus humanis ut plurimum eveniret. Unde nec culpa, ne levis quidem homicidæ tribuenda erat.

Tertia homicidii involuntarii species est, ubi quis alium occidit ex errore quidem aut ignorantia, quæ tamen prope accedit ad id, quod spontaneum est seu voluntarium, adeoque intervenit culpa latissima.

Ex hisce homicidii involuntarii speciebus nulla est, quæ morte ex Sententia Forensi ordinaria, sive in Hebræo aliove circumciso, seu in Profelyto domicili, aut gentili alio, puniretur.

Urbes Asyli autem (t) nec ad secundam nec ad tertiam, sed ad primam duntaxat pertinebant speciem, & tum quidem quoties percussus statim mortuus esset, non autem ex vulnere langueret. In talem enim Vindici sanguinis nulla erat potestas, quemadmodum etiam plane non in Magistrum & Patrem, discipulum filiumque ita verberibus corrigentes, ut inde morerentur.

Secundæ speciei homicida opus habebat Asylo: ast tertio Urbes Asyli non erant præsidio,

de. I. B. §

P. c. 20. §.

8. sed add.

nostra

Dissert. de

Juve Ze-

lotar.

[s] vid.

Puffen-

dorffium

lib. III.

cap. I. de

J. N. §

G. add.

que de ac-

tionibus

per igno-

rantiam

commissis,

ut § de

triplici

culpa, pas-

sim tra-

duntur.

[t] add.

Joannes

Adamus

Osfander

de A-

syliis, Rit-

teribusius

de Jure

Asylo-

rum, Mæ-

bii Asylo-

logia Sa-

cra, Coc-

cejus ad

Sanbed-

rinp. 110.

§ seqq.

[u] vid.

Grotius

lib. I. de l.

B. § p.

c. 2.

Seld. L.
IV. c. III.

§ IV.
(x) add.

Grotius
lib. I. de

I. B. §
P. c. 1.

Puffen-
dorff. lib.

II. cap 5.
Textor.

Synops.
Jur. Gent.

c. 5. Obre-
chtus, alii-

que, qui
ex institu-

to de sui
defensione

scripse-
runt, lau-

dati à
Kuipifio

in Colleg.
Grot. ad

Grot. cit.
loc.

(y) add.
Grotius

lib. II. c.
25.

(z) vid.
Zieglerus

in Grot.
lib. I. c. 2.

p. 91.
(a) add.

Baldui-
nus in Ca-

sib. Conf.
lib. IV. c.

2. Vetus
de Duellis

c. 24. Kul-
pifius 1.

c. §. 4.

Urbes Asyli duplicis erant generis, tum sex illæ in Divinis Literis memoratæ, tum omnes etiam Urbes Leviticæ. Ast hoc intercedebat discrimen, quod priores homicidæ suprâ memorato semper, posteriores tum demum præsidio essent, si incolæ vellent.

Si quis limites Asyli sponte esset egressus, impune occidebatur, tum à Vindice sanguinis, tum ab alio quocunque; sin ex errore, occifori fas erat in Urbem Asyli confugere. Quod si intra limites Asyli homicida interficeretur, & Vindici sanguinis, & ceteris hoc capitale erat.

Sunt etiam qui putant, Altare fuisse locum confugii, id quod tamen tum demum admitti potest, si quæ de partibus Altaris, de personarum & facinorum qualitate, etiam de mora, addunt, rite attendantur.

Ceterum si Profelytum domicilii seu liberum sive servum, casu occiderat Hebræus, migrandum ei erat in Urbem Refugii. Ad Gentilem autem, qui nondum Profelytus domicilii factus, sive Hebræum seu Gentilem ex errore seu casu qualicunque occiderat, Urbium refugii Privilegia non attinere. Nec tamen ex Sententia Forensi morte plectendus is erat, sed Vindici sanguinis arbitrio ita suberat, ut ab eo impune posset occidi. Profelyto domicilii quoque, si Hebræum vel circumcisum occiderat, Urbs Refugii non proderat, secus autem se res habebat, si Profelytum sui generis, sive liberum, seu servum, occidisset. Capitale quippe illi erat Hebræum interfecisse.

Patet itaque, non posse hominem interfici, nisi per modum poenæ, vel quasi-poenæ, quorsum etiam Bellica cædes (u) pertinet. Poena autem capitalis tum à personis Publica Auctoritate pollentibus, tum à privatis, ut Vindice sanguinis, potest irrogari.

Erant vero & alia poenarum genera privatis concessa. Defensio videlicet, & jus Zelotarum.

Nimirum poterat quis non tantum se ipsum, (x) sed etiam proximum suum, (y) hoc est congenerum (z) cum cæde & repulsione violenta invaloris defendere. Sed etiam adulterii aut incestus omnimodi causa, ut & pæderastiæ, illatam vim, (a) vi propulsare, fas erat. Sed etiam illius (Israelitæ) qui concivem suum, vel bona ejus in potestatem gentilium tradere volebat, cædem licitam esse pronuntiabant. Quemadmodum etiam ejus

ejus, qui palam atque ad irritandum Numen, ejusve contemptu, Præceptum aliquod Divinum violasset. Gentilem tamen hac de causa, vel aperta vi occidere, aut circumvenire, nefas erat: licet eos præsentî periculo eripere itidem nefas esset. Existimabant quippe se non tantum, non obligatos esse officia humanitatis gentilibus præstare, sed hoc insuper nefas esse (b) perperam autumabant.

Huc etiam pertinebat ex eorundem mente, infantis cædes (c) licita cum, sine ea, mater servari non poterat, id quod tamen tum demum admittebatur, si Fœtus caput nondum in lucem emisisset.

Supplicium capitale homini *ἐπαυτοφόρω* deprehensò à Zelotis (d) id est privatis zelo ductis, infligi mittebant, quoties Sanctitatem, seu Numinis, sive Templi, sive gentis, Hebræus aut circumcisus alius, seu in Judaïsmum cooptatus ita violaret, ut palam ac in publico eam sive denegare, seu spernere, speciebus aliquot facti atrocioribus videretur.

Nimirum præsentibus coram decem minimum Israelitis quempiam facinorum aliquod jam dictorum commissurum, ipso eodem momento, fas erat incurrendo seu aggrediendo eum vel verbere, aut vulnere præpedire ac cohibere, vel etiam cæde perseverantem è medio tollere.

Sunt etiam qui putant, Anathemate percussos licite à privatis in Gente Hebræa interfici potuisse. Id quod tamen simpliciter admitti nequit.

Nimirum Anathematis quatuor sunt species. (e) Aut enim vox illa denotat sacrum donarium, quod Numini seu in sacros usus devovebatur; vel id quod expressim jure Belli ac militari, seu ob inimicitias capitales devovebatur perditioni, internecioni, aut odio intestino; vel quod in commissum cadit; aut demum, quod diris, jure tantum pacis onustum.

Atque sic ex secundi Anathematis, non vero ceterorum lege, fas fuisse interficere hominem palam est.

C A P U T IV.

Quartum Juris Noachidici caput, ex præcipuis illis, de revelatione turpitudinum præcipit. Id quod Hebræorum Magistri ita capiunt, ut ante Legem Mosaicam, illicitum fuis-

(b) *vid. Zieglerum ad Grot. l. c. p. 97. & Pufendorf. lib. III. c. 3. Seld. L. IV. c. V. [c] vid. Antonius Matthæus de Crim. ad l. 47. D. L. V. §. 5. Meisnerus in Philos. Sobr. Sect. I. c. 6. p. m. 230. [d] cons. Ziegler. ad Grot. lib. II. c. 20. §. 9. p. 40. add. nostra de jure Zelo-tarum Dissertatio. Seld. L. IV. c. VI. VII. & seqq. (e) add. Aloysius Novari-nus in Sche-diasm. Sacroprof. lib. VII. cap. 10. se*

Vorstius
ad Pirke
Elicf. p.
226. Dil-
berus E-
lestor. lib.
II. c. 19.
aliique.
Seld. L. V.
c. I. § II.
Seld. L.
V. c. III.
(f) vid.
Puffen-
dorff. lib.
VI. cap.
1. §. 3.
Seld. L.
V. c. VI.
(g) conf.
Puffen-
dorff. lib.
VI. c. 1. §. 4
(b) vid.
Lamber-
tum Vel-
tusius in
Tract.
Morali de
Naturali
Pudore &
Dignitate
hominis
part. II. o-
perum.
Seld. L.
V. c. VI.
(i) vid.
tum pro-
pugnato-
res Poly-
gamia
Ochin.
Lyservum
persona-
tus illos

se concubitus pronuntiant, cum matre, noverca, uxore aliena, sorore uterina, masculo, & bestia.

Post Legis Mosaicæ promulgationem autem, nefas erat concubare cum matre, noverca, nuru, masculo, & bestia; idque ad masculos æque ac foeminas spectabat, cum socru, socrus matre, soceri matre, filia, nepte ex filia, nepte ex filio, privigna, cum uxore aliena, sorore sua uterina, sorore germana, amita, matertera, sorore uxoris suæ, uxore fratris sui, uxore patru, foemina mensibus laborante, Foeminis quoque, cum Patre, Patruo, &c. nefas erat concubare.

Ceterum obligatos esse masculos omnes, ad Matrimonium in eundum (f) existimabant, ita quidem, ut quicumque expleto vigesimo ætatis anno, uxorem non duxerit, hoc præceptum violasse censeatur, nisi vel assiduo Legis studio incumbat, acriori libidinis stimulo immunis, aut partium, quibus viri sumus, defectu, generationi impar sit. Idque Præceptum ad omnes æque homines spectare opinabantur.

Nec vero Præcepto huic quis satisfecerat, si uxori superstes, prolem utriusque sexus, ejusque integri, non haberet. Cujus autem filius & filia mortui, relinquerent liberos utriusque sexus, ita ut nec eorum alterutri proles deesset, præcepto liber erat. Supplebant videlicet filiorum filiarumque locum nepotes & neptes.

Profelytus, qui etiam hoc jure tenebatur, tum demum huic Præcepto satisfecerat, si postquam Judaïsmum amplexus erat, utriusque sexus liberos suscepisset. Id quod tamen non obtinebat, ubi servus post susceptam ejusmodi prolem, manumissus erat.

Ad Matrimonium vero non sufficiebat consensus, sive ipsius conjugis, seu parentis propinqui, nomine ejus promittentis, sed concubitus etiam requirebatur, (g) idque ex Jure Noachidarum. Namque ex jure Sacro seu civili consensus solus apud Hebræos citra omnem controversiam sufficiebat.

Sed & in nuptiarum concubitus Jure Naturali licitum esse putabant, (h) qui tamen Lege Mosaicæ Hebræis deinceps fuit interdictus.

Plures uxores simul habere omnibus hominibus, (i) tum ante, tum post Legis Mosaicæ promulgationem, fas est, modo præ-

præter alimenta & vestimenta, *ἔννοιαν γαμικὴν*, id est, benevolentiam nuptialem omnibus exhibere maritus possit.

Dimittere etiam conjugem tum maritis, tum uxoribus, ex Jure Naturali Noachidico fas erat, idque pro lubitu. (k) Nimirum pactum Matrimoniale, illis nihil aliud erat quam sociorum Contractus, qui eousque stabilis manet, cum in eodem consensu utrinque perseveratur, & renuntiante Societati alterutro, solvitur.

Ex Jure Civili autem deinceps solis maritis dimittere conjugem, licebat, idque ratione tum in Lege Mosaica præscripta, tum per mores Majorum introducta. (l) Noachidæ autem sive Gentiles, ad hunc dimittendi modum non erant obstricti. Hinc etiam apud Gentiles uxoribus fas fuisse dimittere maritos deprehendimus.

Quæ de uxoribus dicta sunt, etiam de concubinis, hoc est, minoris dignitatis uxoribus (m) sunt intelligenda, quippe quæ eadem ratione poterant dimitti.

Quod ad cognationem Personarum, quarum hic habenda est ratio, attinet; ante Legis Mosaicæ promulgationem, Parentum & liberorum (n) nec non fratrum atque sororum, (o) Matrimonia illicita fuisse pronuntiant, ita tamen ut in ipsis rerum initiis, cum præter primos parentes, eorumque liberos, nondum quis alias exstaret, dispensante ita Numine, sorores quidem, tum uterinas tum germanas, aut non si uno cum fratre partu in lucem editæ fuissent, ducere fas fuisse perhibeant.

Postquam vero Genus Humanum satius multiplicatum est, Cognationumque varietas evenit, cum germana quidem sorore, aut non uterina, inire Matrimonium nefas esse coepit.

Et ita se res habuit ante promulgatam Mosaicam Legem. Certos consanguinitatis gradus in vitio positos fuisse, non liquet; sane exempla docent, neutiquam fas fuisse ea ætate, Matrimoniali vinculo eas inter se jungi personas, quas jungi Lex Mosai- ca diserte vetat.

Ast post Legem à Mose latam, omnes personas supra memoratas, non sine crimine matrimonia inter se contrahere, docebant.

Adultero autem vel stupratori nullam stupratæ aut adulteræ superstitis consanguineam, dictis cognationis gradibus conjunctam,

Sincerus
Warenbergius &
Daphnaus Arcuar-
ius: item
que Athana-
stus Vincen-
tius,
tum oppu-
gnatores
Beza,
Musæus,
Brun-
marmus,
Diecman-
nus, Men-
zerus Ge-
senius, a-
liique.
(k) vid.
Buxtorf-
fium in
Dissert.
peculiari.
add. Vel-
thusius l. c.
& Puffen-
dorff. lib.
VI. c. 1. §.
20. ubi
&
Milton-
um re-
ellit.
(l) add.
Buxtorf-
fius. l. c.
Seld. L. V.
c. VIII.
(m) de
concupi-
scitatu lega-
tis Gro-
tius lib. II.
c. 5. & Zb-
eglerus c.

Boetlerius

ad b. l.

add. Pa-

goninus

Gauden-

sius de

moribus

Sec. Ju-

stin. lib.

XXI.

(n) vid.

Puffen-

dorff. lib.

VI. c. 1. §.

28. § in

Spec. Con-

trovers. c.

4. §. 21.

Velibus

l. cit. add.

Kulpius

in Colleg.

Grot. ad

lib. II. c. 5.

§. 7.

(o) conf.

B. Job.

Musæi

Dissert. de

Conjugio.

§. 101.

Seld. L.

V. c. IX.

Seld. L.

V. c. X.

(p) qua-

rum ali-

quot repe-

tit Gro-

tius l. II.

de I. B. §.

R. c. 5. §.

23. n. 3.

Sed adda-

tur Vel-

thusius

l. c.

Seld. L.

in uxorem ducere, non tantum, ex Lege, sed etiam ex Majorum decretis, nefas erat; ita quidem ut verberum poenam subiret, qui contra faceret, non ut inde matrimonium ceu irritum dirimeretur.

Rationes quoque Interdictorum de conjunctionibus incestis, afferunt; (p) alteram, ne si libera forent erga foeminas interdictas, uti erga ceteras, vota conjugalia, ex futuri matrimonii spe, facilius explendæ libidinis ansa prehenderetur, cum personæ interdictæ cum viro cui interdicuntur, sive ob consanguinitatem, seu ob affinitatem, in eisdem simul ædibus, plerumque soleant commorari, quorsum etiam accedit, ne frequenti tam propin quarum, ut fieri amat, æmulatione Lares inquietarentur: alteram à radice & ramo deductam. Nefas enim esse ajunt, ut radix ramum ducat, aut ramus radicem.

An autem Leges istæ Mosaicæ omnes de gradibus consanguinitatis latæ, ad Gentiles æque ac Israelitas spectent, non plane inter se conveniunt. Plerique tamen autumant, Gentilibus, ex Lege Mosaica, eos saltem (q) prohiberi concubitus, quos etiam ante Legem istam latam omnibus hominibus, illicitos fuisse diximus. Idque de Gentilibus Ditionis Israeliticæ, hoc est, Profelytis domicili, præcipue asserbant.

Quod ad servos ancillasque attinet, Judæis cum illis inire matrimonia, nefas erat.

Sed duplex erat servorum ancillarumque conditio. Alii enim servitutis nomine, seu servitute retenta, in Judaismum adsciti erant, & horum quidem matrimonia Judæis erant interdicta, si Mamzerum, Ancillam partiarum, & servum Hebræum, excipias. Hisce enim licitum erat, cum hujusmodi generis servis matrimonia contrahere.

Ast cum illis Gentilibus, qui in Judaismum non erant recepti, sive liberæ seu servilis essent conditionis, eunctis Hebræis, nefas erat (r) inire matrimonia.

Sunt etiam qui putant statim à tempore circumcisionis institutæ, id in Gente Hebræa obtinuisse, quod à Mose denuo sibi injunctum credunt. Et Mosis quidem Leges, matrimonia cum septem populis, Hebræis saltem interdicere, nonnulli autumant, quas tamen ad omnes profus Gentes, extendunt alii.

Ita

Ita vero à matrimonii Gentilium abstinabant, ut etiam Contractus Sponsalitii cum eis initi, plane irriti essent. Coitum autem meretricium cum Gentili non tam ex Lege Sacra, quam more Majorum illicitum pronuntiabant: certe ejusmodi facinus publice perpetrantem Zelotes impune poterat interficere, clam vero patratum verberibus luebatur. Sunt tamen qui secus hinc sentiunt. Sunt etiam qui asserunt, foeminam gentilem supplicium subiisse capitale, Hebræum cum ea concubantem, vapulasse. Prolem vero ex Ethnica susceptam, in liberorum numero non habebant.

Plane vero singulare est, quod plerique tradunt, captivæ gentilis unicæ, quam, Hebræus quis in sua præda, forte, in Bello ultroneo, feliciter gesto, acceptam statim deperiret, domumque duceret concubitus unicum fuisse permissum, (s) ita tamen, ut sine nuptiis eundem non omnino iteraret, neque aliter postea ac in Lege præscriptum est, scilicet, ut eam, tametsi jure belli ancilla fuisset, non haberet: idque tum de nuptis, tum de in-nuptis, capiebant.

Ast jus hoc uxoris alienæ ita in Bello capiendæ, volunt Israe-litis singulare fuisse, nec omnino Gentilibus, sive inter se, seu adversus Hebræos belligerantibus permitti, sed eis furti nomine hoc, velut alieni contrectationem, interdici, cum tamen, ip-sis fatentibus, captiva ejusmodi gentilis, pro victoris cujuscun-que arbitrio, aliena esse uxor designat.

Non autem licebat Hebræo ejusmodi captivam ducere, nisi Pro-felyta justitiæ fieret: sin vero & Profelyta domicilii fieri detrecta-ret, morte insuper erat afficienda. Si Profelyta domicilii fieret, ex unico hoc concubitu illud nasciscabatur, ut non amplius captivæ aut ancillæ instar haberetur. Proles autem ex primo ejusmodi captivæ concubitu nata, antequam mater Baptismo ini-tiaretur, ex Sententia forensi Baptismo & circumcissione ini-tianda erat.

De Profelytis justitiæ ita statuebant, ut cum nonnullarum Gentium, ut septem populorum, Profelytis utriusque sexus, vetita essent perpetuo Originariis conjugia, item cum nonnullarum Gentium, ut Ammonitarum & Moabitarum, sexu masculino tantum, item cum aliarum Gentium, ut Ægyptiorum,

L. V.
c. XI.
(q) vid.
præter in-
numeros
alios
Martin.
Chemmi-
tium in
Loc. de
Conjugio.
p.m. 223.
add. Zie-
glerus ad
Grot. lib.
II.c. V.§.
13.p. 277.
Seld. L.
V.c. XII.
(r) add.
Buxtorf.
sius de
Spon-
sali-
lib. §
Divortii.
§. 31. §
seq.
Seld. L.
V. c.
XIII.
(s) con-
sulatur.
§ bis
Buxtorf.
de Spon-
sali. § Di-
vortii. §.
32. Seld.
L. V. c.
XIV.
Seld. L.
V.c. XV.
Seld. L.
V.c.
XVI.

que ejus-
modi con-
jugia ad-
miserunt:
sed perpe-
ram. vid.
B. Scher-
zerum in
System.
Theol.

Loc.

XXVII.
§. 7. alii.
que.

usque ad Generationes aliquot; Ast cum reliquarum Gentium originariis, conjugia permessa esse Profelytis, non tamen sine temperamenti aliquot, contenderent asserentque. Id quod tamen post Assyriacæ & Babylonicæ captivitatis tempora, in desuetudinem abiit. De liberis illud adhuc observandum est, scilicet eos, qui ab Hebræo ex Pagana erant suscepti, plane fuisse Paganos, quemadmodum contrà Israeliticæ uxoris proles, sive à Pagano seu à servo suscepta, generis erat Israelitici.

Mamzeris, sic vocatis, utriusque sexus Conjugia Israelitica vetita erant. Profelytorum justitiæ tamen, & Libertinorum à nuptiis non arcebantur. Atque istud quidem de Mamzero manifesto, ex decreto legis, de dubio etiam ex instituto Majorum, erat intelligendum. Manifesti autem inter se invicem matrimonia rite contrahebant, sed non cum dubiis, nec hi inter se invicem. Dubiis quippe non aliunde, quam è Profelytis aut Libertinis conjuges petere fas fuit.

Ex Eunuchis, illis demum nefas erat ducere Israelitidem, qui ab hominibus erant castrati, qui per naturam tales erant, non item. Profelytas justitiæ verò uxores, & Libertinas, & Nethineas, & Mamzeras dubias, non autem manifestas, indistinctè Eunuchi, (†) rite ducebant.

Labes *Mamzero* adpersa, tum demum eluebatur, si Prolem ex ancilla susciperent, quæ ritu solemnè deinceps in Judaïsmum vel Libertinitatem, cooptabatur.

Seld.
lib. V. c.
XVIII.

Servorum atque ancillarum cum nulla essent Cognationis jura, hinc omnia illorum Matrimonia, quæ inter se contrahebant, & commixtiones licitæ erant, præter concubitum cum masculo, bestia, & adulterium.

Seld. L. V.
c. XVIII.

Profelyti cujuscunque generis & Libertini, cujuscunque etiam gentis essent, rite intra se conjugia Contraxere. Iisdem tamen interdicta erant Conjugia cum exteris non Profelytis, sicut cum servis atque ancillis æque ac Originariis ipsis. Sed & ratione Mamzerorum, Profelytorum in servitute addictorum, & Ancillarum partiariarum, eodem cum Originariis fruebantur jure.

Cognatio autem Profelytorum pristina, antequam Profelyti fierent, per regenerationem plane evanescebat, unde nec matris, nec sororis uterinæ matrimonium Profelyto ejusmodi seu

Li

Libertino recens facto, Lege Sacra interdictum esse, perperam existimabant.

Nimirum etiam pater & filius, & frater & soror, licet unico temporis momento in Judaismum cooptati fuissent, cenfebantur tamen ut alieni: quin etiam inter fratres & sorores, quorum antequam mater Profelyta facta esset alii, alii postea, nati essent, vel si saltem concepti essent, antequam facta fuisset mater Profelyta, nulla tamen sanguinis erat relatio. Ceterum istud discrimen ex tempore Sanctitatis, ut vocant, ita petatum, locum tantum habuit in liberis qui se invicem respiciebant, non verò qui respiciebant parentes.

Quemadmodum itaque ex legis dictamine, nulla cognationis ratione inter ejusmodi homines existente, consanguineorum prohibita non erant Matrimonia: ita ex constitutionibus Majorum, non sane omnes pro lubitu commixtiones illis licitæ erant; ita tamen ut alia esset ratio Interdictorum incesti, quibus, ex Noachidarum jure, omnes homines obstringuntur, alia eorum quæ in Lege Mosaica acceperunt, alia item concubitus ex Matrimonio; alia sine matrimonio, alia matrimonii ante regenerationem, alia ejus quod post inibatur, atque alia cognationis paternæ, & maternæ tandem alia.

C A P U T V.

Quintum Juris Naturalis Noachidici caput est de furto ac rapina. Quo nomine hic designatur contractatio, surreptio, & detentio rei alienæ, sicuti damni qualiscunque, citra cædem, alteri illatio, contra quam Jura, pro varietate Seculorum locorumque introducta decernunt, sinuntve.

Seld. L. VI. c. I.

Palam itaque est, præsupponi hic jura Domini, tum rerum, tum personarum, quæ vel ab ipso Numine præscripta instauratione fuerunt, aut ab hominibus inventa & constituta.

Et Deus (u) quidem initio Adamo, (x) deinceps & Noacho rerum omnium dominium universale indulxit: (y) simul tamen hominibus permiffum est, singulares insuper acquisitionum & translationum Domini inter se formulas, & ejusmodi alia, insuper introducere, id quod cum, citra consensum & fidem

(u) *vid. Strauch. de Imp. Mar. cap. I. §. 12. O. brecht. in Dissert. cui titu*

E e e 3

lus: Sacri
termini §.
27.

(x) add.
Zieglerius,
Ofiander,
Boeclerius
in Grot.

lib. II. c. 2.
de J. B.

§ 3. P.

(y) Præ-
ter Theo-
logos §

Jurecon-
sultos, qui

subinde

de Origine

Dominii

disputant,

vid. Puf-
feudorff.

de J. N. §

G. lib. IV.

c. 4. sed

addatur

Strau-
sbiius. l. c.

§ Kul-
pis in

colleg. Gro-
tiano, E.

exercitat.

III. f. ad
Grot. lib.

II. c. 2 §. 1.
(2) Quod
contra
Conna-
mum Ju-
reconsul-
tion vin-
dicat H.
Grotius
de I. B. §

interpositam, fieri non potuerit, quodnam hei ex hominum dis-
positione præcepti hujus fundamentum sit, palam est. Consen-
sus videlicet prærequiritur, idque tum in pacis rebus, ut Con-
tractibus, omnibusque Sanctionibus civilibus; tum in eis quæ
Bellum comitantur, ut jure Victoriæ, servitutis, captivitatis,
ceterisque, ut etiam Legationum jure.

Ast vero ut consensus, fundamentum translationum Domi-
nii & Obligationum, esse possit, id ex Numinis illo Præcepto,
de fide servanda, pendet. (2) Id quod de omnibus modis
ac temperamentis, quæ hisce Obligationibus subinde adjici solent, pa-
riter est intelligendum.

Interim supremum rerum omnium Dominium manet penes
Deum; (a) ita ut etiam Dominium humano consensu quali-
cunque rite acquisitum, invitis Dominis interdum aliò, jussu suo
transferat: quin etiam Hebræis, ut hujus Gentis Doctores tra-
dunt, permiserit alienas subinde invadere Regiones. Huc etiam
Decimarum (b) aliarumque rerum, Sacerdotibus Levitis, & Pau-
peribus assignatio Divina, aliaque Legis Mosaicæ capita, spectant.

De furto itaque tria initio sunt observanda. Primum, quæ-
nam in furtivam causam cadant; secundum quam late furti no-
men in naturali hoc interdicto se extendat; & tertium, quod-
nam & unde inter Hebræos & Gentiles seu Noachidas discrimen.

Cadunt in causam furtivam tum personæ, tum res: & ad illas
quod attinet, tum liberi homines, tum servi.

Furti nomen & quod clam, & quod palam nec inscio domino
fit, denotat. Damnum cuique illatum, si ab hominibus sive à brutis,
licet alia voce apud Hebræos denotetur, huc tamen etiam re-
fertur. Nimirum damnum quacunque ratione à persona illatum
hoc interdicto comprehenditur, jureque adeo naturali vetatur.
De damno autem à bestiis illato, secus opinantur. (c) & quod
à Numine ea de re sancitum est ad Leges civiles referunt. Unde
porro si Israelitæ brutum Gentili intulerit damnum, neutiquam
ad ejus compensationem teneri Israelitam existimabant: Genti-
lem vero teneri, si ab ejus bruto acceperit damnum Israelita,
idque ex jure superinducto.

Discrimen vero quod hic inter Hebræos & Gentiles intercedit,
ex eo oritur, quod Juri Naturali varia addiderunt, ratione Do-
minii

minii, temperamenta. Unde quidem aliquando id fieri permittebatur, quod ex Jure simpliciter Naturali seu Noachidarum furtum esset; furtum quoque Hebræis non erat, quod itidem ex jure simpliciter Naturali tale fuisset. Huc spectat quod asserunt, operarium extra operæ tempus, uvas comedentem committere furtum: Hebræum contra surripientem id quod minoris est pretii minimo nummo, quem *PROTAH* vocant, à furti crimine esse alienum. Huc quoque decem ista Josuæ & Synedrii ejus Decreta spectant.

Non licebat bona alterius, hoc nomine, vel invadere, aut surripere, vel quocunque modo ad se trahere, quod à Religione Judaica (*d*) esset alienus. Quin etiam si quis ob apostasiam capitali afficiebatur supplicio, bona tamen ejus ad herejes spectabant, nisi universitas Urbis apostasix rea facta fuisset.

Furtum itaque etiam Hebræus committebat, si Gentilis bona contrectaret, vel dolo malo ad se traheret, sive injusto pondere & mensura, seu alia ratione hoc fieret. Adeoque in alterius sive Hebræi seu Gentilis damnum mentiri, illis nefas habebatur: unde quoque omnis fraus in Contractibus, procul amoveri debebat. Ceteroquin tamen fallere Gentiles, & mendaciis erga eos uti, non pro crimine reputabant.

Hoc vero de Pacis jure est capiendum, namque in Bello publica auctoritate indicto, in bona Gentilium quævis sibi permixta, statuebant; (*e*) sed etiam alienas quascunque Terras invadere, adeoque res & personas alieni juris in suum redigere, Hebræis fas fuisse perhibent.

Furti nomine etiam contineri volunt, si quis vicini agri terminum seu metas intra confinii lineam vel angulum summoveret. Legem Sacram tamen, quæ hac de re extat, ad Terram Sanctam signanter in Lege memoratam, attinere ajunt. Unde si quis secus in Terra sancta fecisset, eum & interdictum generale de furto, & legem hanc specialem de terminis, violasse asserunt.

Inter modos acquirendi rerum Domina, referre occupationem, (*f*) Occupari autem res omnes possunt, quæ sunt nullius: quod si res ejusmodi custodia serventur, unde intelligi possit, eas esse alterius domini, non poterant occupatione acquiri, sicuti nec res deperditæ aut derelictæ, quæ in custodiæ aliquem locum stabilem ac occlusum devenerant. Illæ quippe ejus, cujus

P. lib II. c. XI. §. 1. (a) add. Dn. Vi-triarius in Inst. J. N. & G. lib. 1. c. 1. qu. 19. (b) add. Nicolaus le Mai- stre de bonis Eccle- siasticis part. II. lib. I. c. 2. Henr. Canisius de Decimis. c. III. Ri- vetus in Genes. Ex-ercit. LXXX. Job. Bu- saeus ad Petri Ble- sensis E- pist. 82. Seld. L. VI. cap. 18. (c) Con- sul. Inter- pretes Ju- ris Roma- ni, ad tit. si quadru- pes paup. add. Puf- sendorff. lib. III. de J. N. & G. c. 1. §. 6. Seld. L. VI c. III. (d) vid.

Vasquius erat locus, factæ censebantur. Fundus (g) tum demum occupatus credebatur, si Dominus occupans eum opere quodam coluisset.

Controv. illustr cap XXIV. add. H. Grotius in Mari Libero.

c. 4.

(e) *vid. que infra de Jure Belli traduntur.*

cap. XII.

§ seqq.

Seld. L.

VI. c. IV.

(f) *de*

modis ac-

quirendi

in genere

§ *in spe-*

cie de oc-

cupatione.

Vid. Grotium lib.

H. de I. B.

§ P. c. 3.

add. Puffendorff.

lib. IV. c.

6. per in-

teg.

(g) *add.*

Puffendorff. l. c.

§. 8. § 9.

(h) *vid.*

Grot. l. c.

§. 19. *Puffendorff.*

l. c. §. 12.

(i) *conf.*

Puffend.

Rerum deperditarum seu casu amissarum (b) eadem erat conditio, quæ nondum occupatarum, quin etiam si Hebræus reu gentilem repererat, dominusque prior illi innotesceret, eam restituere non tenebatur, deliisse enim per amissionem dominium prioris, credebant: at si res deperdita fuisset Hebræi, eam ex Lege Civili, restituere, Hebræi obligati erant, nisi dominus rem deperditam palam pro derelicta haberet. Excipiunt itidem Prævaricatores seu Minim. namque hisce ut res restituerent, non fuisse obligatos Hebræos autumant.

Sed occupari quoque poterant bona Profelyti justitiæ, sine heredibus obeuntis, itemque ager à Gentili emptus, priusquam Syngrapha contractus firmaretur. Reliquiæ vero frugum in agris, egenorum occupationi expositæ erant. Omnem vero occupationem niti consensu primorum divisorum, (i) de admitendo occupante, quoties res vel nondum fuerint possessæ, aut nullius in bonis esse cœperint, existimabant.

Ad Contractuum & Alienationum (k) formulas singulares hoc pertinet, quod olim nullus contractus, nisi calceo tradito, ratus esset. Seculis autem sequentibus, Prædia emtoris ita demum fiebant, si aut Nummis datis, vel Syngraphæ testimonio, aut corporali possessione ea acquisivisset.

Res mobiles alienabantur fere aut venditione vel permutatione, aut donatione. Constituto, etiam soluto Pretio, in emptoris Dominium res non transibat, nisi *prehensione, tractu* aut *ductu* & *traditione*. Sed etiam à permutatione, nec non donatione, priusquam possessio corporalis accederet, æque ac à priori contractu, poterat recedi: idque ex Majorum constitutionibus.

Si quis Judæus Judæo bona mobilia, utrinque bona fide, vendiderat, pretio, vero rei valore, sexta parte majori, seu tanto minori, (l) pars illa sexta, ei, cui inde damnum fuerat illatum, erat minuenda, seu refundenda; sed etiam Contractum rescindere emptori, nondum finita negotiatione, venditori semper, fas erat: quæ omnia se habebant, si sexta parte minus discrimen esset. Et ita quoque in permutatione rerum fungibilium, exceptis instrumentis, vasis, & pecoribus, sese res habebat.

Profely-

Profelytorum, ut fere nunquam non, ita & hic deterior erat conditio; nec enim Hebræus damnum illi hac ratione illatum, restituere debebat. Sed nec moribundus Profelytus justitiæ poterat per testamentam bona sua distribuere aut dare proli, natæ aut conceptæ, antequam Profelytus fieret: idque ex moribus superinductis.

lib. IV.
de J. N.
§ G. c. 4.
§. 4. Seld.
L. VI. c.
V.

Non prætermittendum est, Egenorum in Gente Hebræa jus fuisse singulare. Hujus quinque erant Capita, Angulus, Spicilegium, Racematio Acinorum deciduorum, quæ per oblivionem relinquuntur, Decima pauperis, & Eleemosyna.

(k) vid.
qua hic
Grotius
lib. II. c.
12. §
Puffen-
dorff. lib.
V. de J.
N. § G. c.
2. § Seq.
altique de

Et ad Eleemosynas, (m) quod attinet, non tantum simpliciter necessaria, sed etiam ea insuper, quæ ad pristinæ unde deciderant vitæ fortisque splendorem spectarent, (n) & id-genus alia, erant subministranda.

Contracti-
bus præci-
piunt.
(l) Grof.
l. c. §. 8.
seqq. Puf-
fend. l. c.

Publica auctoritate, quæ colligebantur Eleemosynæ, eæ Sententia Forensi etiam exigi poterant: (o) pauperum nomine autem qui venerint, accurate definiunt: sane inter alia hoc addiderunt, ut pauperis jure is demum frueretur, qui artificio honesto sedulo incumbendo, non tamen quæ vitæ sustentandæ necessaria erant, sibi comparare poterat.

cap. 3.
per int.
Seld. L.
VI. c. VI.

Ceterum quinque priorum Capitem ea erat conditio, ut quæ sic pauperibus erant præstanda, etiam invitis Dominis potuerint auferri. Id quod tamen non fas erat, si partem saltem *donorum* ejusmodi, auferrent, vel si ea negligerent plane, aut justo non peterent tempore.

(m) Hæc esse Ju-
ris Nasu-
ralis a-
gnoscunt
Villalobos
I. P.
Tract.

Eodem cum Hebræis hic fruebantur jure Profelyti justitiæ. Profelyti domicilii eleemosynarum saltem fiebant participes: nec arcebantur uti nec ceteri Gentiles, si pauperum Judæorum turbæ se commiserent, idque ex jure superinducto. Hebræum tamen à Gentili petere Eleemosynam nefas erat, aut oblatam palam, nisi urgente extrema necessitate, accipere. Eousque tamen jus & favorem necessitatis, ut invito Domino aliquid surripi posset, (p) se extendere abnuebant.

XXII. Dif.
1. 2. Sati-
chez. Con-
si. P. I. L.
I. c. V.

Nunc quomodo personarum dominium, Jure Hebræorum acquiratur, est dispiciendum. Triplici ratione oriebatur servitus: aut, si quis se alteri in servitutem mancipabat, vel ex Fori, aut denique ex Patris additione.

Dub. V.
Trullen-
cb. Expo-
sit Decal.
lib. I. c. 5.

F f f

Seip-

Dub. 8. Seipsum poterat quis vendere urgente extrema necessitate. (n) à qua *sententia nimium quantum discedunt, recentiores, ut vocantur Moralista, Durandus, Paulinus, Cajetanus, Vasquez.* (q) Ex fori Sententia, si quis, furti reus, solvendo non erat, Actori in servitutem addicebatur, non fœmina, quæ, ne se ipsam in servitutem venderet, aut servos emeret, in Monitis erat. Addicebatur præterea Hebræo non Profelyto cujuscunque generis, multo minus Gentili. Si quis seipsum Gentili vendidisset, quod tamen nefas habebatur, Gentilis quidem acquirebat dominium, erat tamen bis redimendus: liberi verò ejus & posterius non fiebant servi.

vid. Lud. Montalt. in Literis Provincialibus. Epist. 12. c. primis p. 347. Servus ex Fori sententia Hebræo addictus, mitius ceteris habebatur, uxoriq; ejus, & liberis ex ea susceptis, victum, vestitum, & domicilium, præstabat Dominus, cui tamen neque hi, neque illa, serviebant. Servitus talis sexennio perimebatur, ceteroquin Jubilæum vel ultroneæ manumissionis Syngrapha finiebat servitutem. (r) Quod ad mortem Domini attinet, si is Gentilis esset, etiam plane servitutem tollebat, si Hebræus tum demum, nisi filium, qui succederet, relinqueret.

conf. Zieglerus ad Grot. de J.B. & P. lib II. c. 20. §. 20. p. 450. Addicto ex sententia Fori, poterat Dominus ancillam thoro conjungere, ut ita servos ex ea susciperet: sed tum demum, si Præcepto de multiplicando humano genere, satis fecisset: non tamen poterat Dominus à tali servo uxorem legitimam se jungere, aut binis servis unam jungere ancillam. Hæc vero de servo, qui seipsum vendiderat, non intelligunt, ad quem nec Legem de aure perforanda pertinere volunt: ut cetera horum servorum discrimina taceam.

(o) Ex patris additione in servitutem temporariam tradebatur filia, seu ea quæ adhuc minor, ex consuetudine Gentis erat. Idque urgente extrema paupertate, (s) sed ne tum quidem, nisi spes esset, aut emptorem vel filium ejus, eam ducturum in matrimonium, licebat. Si sponsalia detrectaret Emptor, minor ejusmodi pro ancilla per sexennium habebatur, nisi vel redemptione aut alia de causa, servitus expiraret. Cum libertate etiam munera illi, ex Lege Sacra, danda erant: prorogari autem servitus in ancillis, aure perforata, non poterat.

Lectus lib. II. c. 12. n. 12. Antonius Escobar. Servorum Cananæorum aliorumve Gentilium dominium in Pace acquirebatur, Venditione, Permutatione, Syngrapha, eodem fere modo ac prædiorum. (*) Ut vero alienatio ista ra-
ta

ta esset, debebat servus opus servile præstare, nimirum solvere, aut induere debebat Domino calceamenta. Et ex hisce, non Hebræis, opera mere servilia erant exigenda.

Hi servi duplicis erant generis: alii circumcisi & baptisati, alii tantum Profelyti domicili. Priores manumittebantur, pretio Domino dato, aut Syngrapha ultro eis data à Domino, vel si membrum aliquod præcipuum à Domino esset mutilatum. Posterioris generis, ex prioribus duabus aliisque quibusdam, neutquam ex tertia causa, manumittebantur.

Servus gentilis, ab Hebræo Gentili venditus, debebat redimi: nec fas erat ulla ratione servum in terras alienas transferre, hinc ne quidem licuit Domino, servum invitum in alienas terras comitem sibi adhibere.

Ancilla libidini se palam prostituens, nisi castigaret eam satis Dominus, erat manumittenda.

Proles & posterii hujusmodi servorum & ancillarum etiam servi erant. Et licet ancillæ proles matris sequeretur conditionem (z) servi nihilominus proles libera erat, nisi ex ancilla suscepta fuisset. Ex Israelitide susceptus filius, æque ac ex Gentili libera, filius liber erat.

Quod vero nonnulli dicunt, apud Gentiles prolem sequi conditionem Patris, id de iis Gentilibus, qui Matrimonio rite conjungi possunt, non de servis Peritiores intelligunt.

Et si fœminarum Monitum erat, ne emerent servos, si tamen hoc facerent, dominium sibi acquirebant. Nec servos facile manumittendos, præterquam in casibus alibi memoratis, docebant. Nonnulli tamen pro lubitu Dominum hoc facere potuisse, contendunt. Sed nec fœvire in ejusmodi servos quacunque ratione fas erat. Servi autem minorum natu, ut cetera bona, erant in Fori tutela. Regulariter etiam servus nihil possidebat, sed quæ habebat erant Domini, nisi ex Domini permissione. (u)

De usuris (x) ita sentiunt, ut non tantum Mutuum fœnori dare, Hebræus Hebræo sine crimine non potuerit, sed ne accipere quidem; sed & qui ulla ratione ad ejusmodi actum adhibebantur, ut Scribæ, Testes, Legem violaverant.

Bina autem fœnoris genera faciunt. Alterum est usura determinata, alterum, quod vocatur, pulvis usurae, i. e. fœnus simulatum

tr. III.
 Ex. IX.
 n. 20.
 Grot. lib.
 II. c. 2. §.
 6. &
 Zieglerus
 ad b.
 itemque
 Kulpisius
 in Colleg.
 Grot. Ex.
 3. §. 5.
 aliique.
 (q)
 conf.
 Zieglerus
 ad Grot.
 lib. II.
 cap. 5. §.
 27. pag.
 490.
 (r)
 add.
 Puffen-
 dorff. lib.
 VI de I.
 N & G.
 c. 3. §. II.
 (s)
 conf.
 Grotius
 lib. II.
 de J.B. &
 P.c. 5. §.
 5. & Zie-
 glerus ad b.
 l. p. 170.
 Seld. L.
 VI. c.
 VIII.
 (*) conf.
 Ziegler.
 ad Grot.
 lib. II. c.

17. §. 13. *latum seu quasi-fœnus*. Et prius quidem genus diferte Lege Sacra prohibitum censent: quam si quis violaverat, ad *restitutio-*
 (1) *vid.* *nem* tenebatur, ex Sententia Forensi: nisi usura nullius plane
Grotium pretii, vel fœnerator jam mortuus esset. Heredes quippe, vasa,
lib. II. cap. vestes, & alia, quæ restabant, non autem pecuniam aut res
 5. §. 29. *st. Ziegler.* fungibiles, debebant restituere.

atque
Boecler. Fœnoris nomine etiam veniebant munuscula mutuo danti o-
ad l. l. blata, nisi quod munuscula, quæ *Sapientes* sibi invicem mit-
add. Puf- tebant, hinc eximerentur. Non enim præsumitur eos Interdic-
sendorff. tum violare.

lib. VI. c. *Quasi-fœnus* autem ex Scitis Scribarum vetitum erat, sive ef-
 3. §. 9. set usura antecedens, vel antevertens sive subsequens. Hoc
 (u) *Sed* nomine videlicet, commodum nullum aut beneficium, ne qui-
toti huic dem humanitatis Officia, ceteroquin usurpari solita, licebat Cre-
argumen- ditori exhibere. Huc referebant omnes illos actus, (y) qui in
to lu- fraudem Legis à fœneratoribus solent committi.

cem af- *Pulvis usuræ*, ut vocant, non debebat restitui, adeoque nec
fundent repeti poterat à debitore: contractus interea erat illicitus, ex
qui de decretis Majorum & reus criminis, plagis aliterve puniebatur.
Servis ex

instituto Excipiuntur tamen bona Orphanorum, ut etiam quæ ad
scripse- pauperum sustentationem, aut Synagogarum usum, vel ad dis-
ruunt, quo- ciplinam Legis addiscendam, seponebantur. Hæc enim mutua
rum ali- dare, usurasque pro iis accipere, fas erat.
quos Tu-

hor edi- Ut vero Hebræos & Profelytos justitiæ, usuris vexare nefas
dit, quibus erat, ita contra à Gentilibus usuram exigere non tantum per-
addi po- missum, sed etiam præceptum esse Lege Sacra, nonnulli sta-
test. Laur- tuant, (z) à quibus tamen dissentiant alii.
Pignoriis

Seld. L. Ex jure tamen superinducto, non licebat Judæo mutuuum quid
VI. c. IX. dare Gentili, fœnori proprie dicto, nisi id fieret, ut Gentilis fa-
 (x) *vid.* luti suæ, inter Gentiles degens, consuleret. Idque ad evitan-
hic præ ce- dam nimiam cum Gentilibus familiaritatem. Excipiunt tamen
teris Puf- *usuram pulveris*. Mutuum tamen accipere quidem à Gentilibus
sendorff. licitum erat: Sapienti etiam sive Jurisconsulto mutuuum dare.
lib. V. c. Judæi Apostatæ eamdem nonnulli volunt, esse rationem, id
 7. §. 8. quod tamen negant alii.

add. Gro- Si accepisset à Gentili pecunias fœnori Judæus, & novatione
tius lib. Contractus tam Fœnus quam Sortem in corpus mutuuum unicum
II. c. 12. §. 20. & O-
siander. conjec-
ad b. l.

conjecisset, id quod fieri non debebat, & postea Gentilis fieret Profelytus iustitiæ, actio Judæo competebat tam pro Fœnore, quam pro Sorte, sic conjunctis. Si verò contractus illa Novatio post Judaismi susceptionem facta fuisset, actione pro Sorte, non pro Fœnore, uti poterat.

Qui aleâ, Talis, & idgenus aliis, lucri quid sibi fecissent, furti rei erant, (z) ex jure à Majoribus superinducto.

Hebræis ergo tantum, non item Gentilibus ludicra ejusmodi certamina erant interdicta (a). Si Judæus cum Gentili certans pignus lucrifaceret, non quidem furti reus erat, violaverat tamen interdictum de non incumbendo rebus inanibus.

Qui columbas vel alias bestias volucres; sic instituunt, ut comitatiores, domum redeant, furti rei, ex decreto Majorum, sunt: sine enim hoc Decreto, non fuisset crimen, sed titulo occupationis columbas alias potuissent sibi vindicare. Huc spectant, quæ retia laqueosve, aliis columbis capiendis tendere, ventant, & cetera, quæ de columbis & columbariis præcipiunt.

Acquirebatur autem Dominium rerum & personarum etiam jure Belli. Bellum duplex erat, aliud, quod vocabatur *Terra Israelis*, ex Præcepto Numinis certis gentibus: aliud Bellum ultroneum ex Decreto Synedrii cuilibet Genti, inferendum. Utriusque generis Bella, aut ad ulciscendas injurias illatas, vel ad firmandum augendumque Imperium, suscipiebantur.

De illius Belli, quod certis Populis ex Præcepto Numinis inferebatur, justitia, non est quod dubitemus. Ad Belli ultronei verò justitiam sufficere male arbitrabantur, (b) si per illud Fines Imperii dilatarentur, in quo alias Orientis Gentes secum consentientes habuerunt.

Interim Bellum hostibus, i. e. quibus Arma inferre decreverant, indicare fas erat. Indicebant autem Bellum, cum deditionem ac fœdus solum ab hostibus deposcebant. Moabitis verò & Ammonitis, ex Lege Sacra, ut putant, non erat offerenda Pax, petentibus tamen non deneganda.

An autem Bellum, quod ex Præcepto Numinis certis populis inferebatur, denunciandum fuerit, nondum inter se conveniunt. Sunt qui ajunt, sunt qui abnuunt.

Fœderis autem, ad quod invitabantur Hostes, tria erant

F f f 3

Ca-

item Balduinus in Cas. Conscient. lib. IV. c. 3. Meisnerus in Philos. Sobria Sect. I. cap. 6. q. 1 Dominicus à Soto lib. VI. de Agu. 1. Lessius de Virt. Card. c. XX. d. 4. aliique. (y) Talis etiam est contractus Mohatra & Baratra Moralistarum, Escobarii. Sandii, Lessii Suardii, Huetadi, aliorumque. vid. Ludovicum Montaltii in Litteris Provincialibus. Ep. VIII. p. 207. 208. Seld. L. VI. c. X. (z) auld.

Mullerus in Julaijmo part. II. cap. 6. Hoornbeckius de Capita (1°.) ut septem præceptorum, quibus obstricti sunt Noachidæ, professione se obligarent (2°.) ut ad Tributum præstandum se obstringerent (3°.) ut servilem in se susciperent erga Imperium Israeliticum cultum.

Convers. Iud. lib. 7. c. 7. Seld. L. VI. c. XI. (2) add. Puffend. lib. V. c. 9. §. 5. (a) add. Traité des jeux & des Divertissements par M. Jean Baptiste Thiers. Seld. L. VI. c. XII. (b) vid. Grot. de J. B. & P. lib. II. c. 1. & 22. add. Puffendorff. lib. VIII. de J. N. & G. cap. 6. §. 5. it. Franc. Victoria Relect. V. & Kulpisius in Colleg. Grotiano Exercitat. Servilis cultus eo præcipue absolvebatur, ut se plane dederent, & sub Populi Israelitici Ditione se degere agnoscerent. Tributi autem nomine, non solum Pecuniarum Summa quotannis pendenda, sed etiam obligatio tum ad pecunias, tum ad operas, in publicum modum, Principis jussu, præstandas continebatur. Ceteroquin nec Israelitas ab omni Tributo plane immunes fuisse, constat.

Si fœdus & deditionem renueret Hostis, & spes Victoriæ affulgeret, inferebatur Bellum. In ejus disciplina cum primis observandum erat, quod arbores fructiferas sæccidere aliterve disperdere nefas esset, (d) itemque quod in Urbium obsidione, Hostibus locus fugæ esset concedendus.

Arborem contra, quæ omnino erat sterilis, aut fructum nocivum vel inutilem ferebat, aut culturæ non pensabat labores, vel arboribus vicinis agrove erat detrimento, aut cujus materies pretio eximio venundari poterat, in quoscunque usus bellicos poterat excindi, vel radicitus evelli.

Parta Victoria, Populi isti septem, quibus ex Præcepto Numinis bellum inferebatur, penitus fuere delendi. Fueritne hoc permissum saltem, an præceptum, non consentiunt. Amalekitis, ex peculiari Lege, nulla quoque ratione erat parcendum.

Quod ad ceteras Gentes attinet, mulieribus & parvulis erat parcendum. (e) Majoribus natu voluerintne parcere, nec-ne, penes illos stabat. Personæ, quibus parcitum fuerat, in servitutem redigebantur, (f) erantque pars prædæ.

Præda ita dividebatur (g) ut Thesauri Regum devictorum Regi Victori cederent: reliqua præda bipartitò rursus dividebatur, alteram partem Rege itidem sibi eligente, altera verò, æquali partitione, inter singulos milites distribuenda erat, ne illis quidem exclusis, qui impedimenta & sarcinas curaverant.

Agri, Urbes, & Regiones ita dividebantur, ut tertiam decimam partem Rex sibi vendicaret. Si tamen Bellum ultroneum à Rege tantum sine decreto Synedrii magni, susceptum fuisset, Urbes Provinciæque omnes Regi cedebant. In Bello vero ultroneo,

neo, ex decreto Syn. M. suscepto, sed à Rege gesto, Terras eodem omnino titulo eademque ratione, possideri Maimonides ait, qua ipsa Terra promissa, quam subjugavit, atque Israelitis distribuit Josua.

De aliarum Gentium jure bellico ita sentiebant, ut illarum commilitio se non subtraherent: ad Tributorum etiam ex jure Victoriz, deditiois, & Fœderis, præstationem, se obligatos esse professi sunt: licet nunquam defuerint, qui secus sentirent.

De servitute personali autem, quam ex jure Belli, capti quandoque subire tenentur, ita sentiebant, apud Gentes non fuisse talem servitutem, quæ personæ inhæreret, sed tantum apud Judæos. Si itaque Gentilis acquirebat servum, sive Gentilem, seu Hebræum, non in personam servi, sed in operam & ministeria ejus, jus sibi acquirebat: adeoque & sine libello manumissionis, actu quodam, vel alia ratione, libertatem rite adipisceretur. Apud Hebræos contra, servitus tum in Bello captorum, tum servorum à Gentilibus emptorum mere erat personalis, hoc est, personæ ipsi, ut character libertatis omnimodæ amissæ naturalis, inhærens. Pauci, apud Gentiles extrinsecam, apud Hebræos verò ex prærogativa Gentis, intrinsecam, servitutem fuisse, autumabant. Adeoque & totam Gentem Hebræam, aliam, quàm extrinsecam servitutem, unquam subiisse, aut subire potuisse, negant.

De captivis ita statuebant, eos pretio majori quam valerent (b) non esse redimendos, ne Hostes frequentius capturæ assuescerent; nec in fugam pelliciendos, ne alicujus fuga irritati custodes, in ceteros nimium sævirent. Ceteroquin redemptio captivorum inter officia charitatis & munificentiz, primum tenebat locum. Ordinem tamen certum in redimendis captivis observabant. Si omnes redimi nequeant, foeminam potius, quam Virum, Magistrum quam Patrem, Matrem potius quam utrumque, & sic in ceteris, esse redimendos docent.

C A P U T V I.

Sextum caput Juris Noachidici, de membro animalis viventis, esuque sanguinis, præcipit. (i) Et quidem ad sanguinis

X. §. 2.
Seld. L.
VI. c.
XIII.
Seld. L.
VI. c.
XIV.
(c) vid.
Grotium
de I. B. & P.
P. lib. III.
cap. 3.
Zouchaus
de Jur.
F. ecial. p.
II. §. 10.
n. 1. Albe-
icr. Gent.
de I.
B. & P.
lib. II.
cap. 1.
Textor in
Synopsis I.
Gent. c.
XVII.
aliquæ.
Seld. L.
VI. c.
XV.
(d) add.
Grotius
lib. III.
de I. B. & P.
& P. c.
12. §. 2.
Textor in
Synopsis
Juris
Gent. c.
XVIII.
Zouchaus
de Jur.
Fec. p. II.
Seld. 10.
Kulpif. in
Colleg.

Grot. Exercit. 12. §. 3. Seld. L. VI. c. XVI. (e) vid. Grotius lib. III. c. 4. §. 9. 10. add. Alber. Gentilis lib. II. c. 12. Textor. l. c. cap. 18. Kulpifsius Exercit. XI. §. 6. (f) add. Grotius lib. III. c. 7. it. §. 1. Kulpifsius ad. b. l. Exercit. scil. XIII. (g) vid. Grotius lib. III. c. 6. Hugo de Roi de eo quod iustum est. lib. I. tit. 6. Textor. in Synopsi Juris Gent. c. XVIII. Kulpif. ad Grot. loc. cit. 12. Seld. L.

nis esum quod attinet, pecorum, ferarum, & volucrum, mundorum æque ac immundorum sanguinem edere, Hebræis non licebat. Si quis sanguinem ejusmodi comederet vel deglutiret, dum effundebatur aut fusus exiliebat, eum excisionis poena manebat. Piscium vero mundorum, locustarum, & idgenus aliorum sanguinem, Sapientes, jure superinducto prohibuerunt. Carnis morticinæ, cum carne, unde sanguis nondum erat emissus, eadem erat ratio.

De Gentilibus autem dissentiebant. Nonnulli interdicto Mosai-
co vetitum tantummodo illis fuisse membrum, sive carnem ab animal
viventem discerptam exsectamve, contendebant. Alii vero & sanguinis,
qualis videlicet Israelitis ex Lege Sacra illicitus erat, esum cunctis
hominibus interdictum, asserunt. Prior sententia tamen meliori
fundamento niti videtur. Originem vero hujus Interdicti ab Adamo
repetunt, sicuti & ante Diluvium omnium carniū esum illicitum
fuisse putant. Addunt & casus, in quibus Hebræos ab hoc Interdicto
exemptos putant. Multa quoque sunt variaque Juris Noachidici Capita
secundaria, prius paucis attingenda, quàm septimum Caput, de
Judiciis, subjungatur. Inter ea præcipuum est de honorandis
Parentibus. (k) Hebræis illud non tantum ex communi Jure, sed
Civili, etiam Lege præcipue observandum fuisse, docent. Debebant
autem liberi Parentibus exhibere non tantum honorem, sed etiam
timorem seu Reverentiam. Ad honorem inter alia & hoc spectabat,
quod filii esset, Parentes inopes alere, poteratque ad hoc cogi.

Nihilofecius vim hujus Legis mirum in modum imminuerunt,
partim quod Magistrum seu Præceptorem, à quo Legem ejusque
deutéρωιν quis didicisset, præferre Parentibus ex illorum
sententia, debebat; partim quod docebant, votis quibusdam
omnes liberorum opes ad usus Sacros ita transferri posse, ut in
Parentes, quantumvis pauperes, nullum inde redundaret
emolumentum, (l) id quod jure ipse Servator redarguit,
Obscurioribus Noachidarum legibus, & aliæ sunt annumerandæ,
ut illa de Heterogeneorum usu. (m) Hebræis quadruplex
Heterogeneorum commixtio erat vetita; lanæ, & lini in vestibus,
seminum diversi generis in eadem agri parte, animalium generis
diversi ad coitum, & demum arborum generis diversi
infectio,

institio. Priores binas commixtiones Noachidis licitas esse, posteriores verò interdictas, nonnulli asserabant. Videtur tamen alicubi innuere Maimonides ad Profelytos domicili, non item ad ceteros Gentiles hoc interdictum spectare.

Sunt etiam qui Legem de uxore fratris sine prole defuncti (n) ducenda huc trahunt: quemadmodum quoque illud interdictum de hominibus æque ac animalibus cujuscunque generis non castrandis. De Magia vero, quam alii addunt, utpote ad idolatriam pertinente, supra dictum fuit. Tandem quæ Ula in Gemara Babylonica ad Tit. Cholin, memorat, plane ad Noachidarum præcepta non pertinent.

VI. c.
XVIII.
§. seqq.
L. VI.
c. XIX.
(b) de Æstimatione
hujus pretii vid.
Grotium
lib. III. c.
7. §. 9. Alber.
Gent.
lib. II.
c. 15.

CAPUT VII

SEquitur ultimum Juris Noachidici caput de Judiciis: humanis scilicet, quæ & institui vi legis hujus in rebus Publicis ad justitiæ custodiam debebant, quorum etiam decretis & sanctionibus stare tenebantur subjecti.

Quemadmodum vero Juris, ut putabant, Naturalis erat, Judicem instituere, (o) ita formulæ, & tempora agendi, & idgenus alia, ad indolem cujusque Populi poterant attemperari.

Judicia non poterant esse sine facultate puniendi. Et delicta quidem punienda esse, rursus Juris Naturalis est. (p) Nihilofecius tamen pœnas vel graviore, aut leviores pro personarum, temporis, loci, & idgenus aliorum, quæ observari solent, ratione, infligi posse, non abnuebant. (q) Saltem quædam delicta, quæ ab Hebræis, ut deinceps dicitur, gladio regulariter erant punienda, excipiunt. Dispicendum hinc imprimis est de judiciis, quatenus in Profelytorum domicili Regimine locum habebant. Versabantur autem judicia hæc, vel circa jura simpliciter naturalia, aut circa Gentium Jura intervenientia.

Quod ad priora attinet, Hebræis quidem, & eis, qui in eorum ritum transferant, Tribunalia fuere ordinaria Triumvirorum, & XXIII. Virorum, per Urbes, Oppida, pagos, ut etiam Magnam illud Synedrium LXXI. Virorum, (r) in quibus secundum Leges Mosaicæ, & decreta Majorum, tum Hebræis, tum Profelytis justitiæ & Libertinis jus dicebatur,

Textor. c.
18. Stammium de
Servitute
lib. I. c. 3.
ali osque.
Seld. L.
VII. c. I.
(i) add.
Job.
Spencer.
in Dissert.
peculiari
Victor. o.
20. lib.
II. de
Legibus
Hebr.
Rit. p.
435. seqq.
Seld. L.
VII. c. II.
(k) vid.
Grotium
lib. II. de
J. B. & P.
c. 5. §. 1.
seqq. it.
Puff. n.
dorp.

G g g non

lib. VI. c. 2. non sine præmonitione, & binis minimum Testibus: pœnarum item genera præter verbera, quatuor erant, (s) Combustio, Lapidatio, Strangulatio & gladius.

[1] *add. Stolbergii Dissertationis peculiaris de Korburn. Seld. L. VII. c. III.* Profelytis domiciliis autem erant peculiaris Jura Forensia, & Tribunalia singularia. Judices autem, tum ex Hebræis tum ex Profelytis domiciliis, illisque, qui Fœdere recepti erant, præficiantur ab iis, qui Tribunalibus Israeliticis cum Imperio præerant. Sed Fœdere receptis integrum quandoque erat, Judices sibi ipsis præficere.

(m) *conf. Spencerus de Legibus Hebræorum. Ritual. II c. 17 18. seqq.* Peccabant contra hoc præceptum etiam illi, qui flagitia perpetrata reticebant vel celabant. Non poterat rite in judicem præfici fœmina. Causarum pecuniariarum ex Jure Hebræorum Civili, tres capitales, ad minimum XXIII. Judices cognoscebant, hic vero ex sententia Præficientium aliquando sufficiebat unicus. Quod etiam de Testibus dicendum est: inter quos tamen fœminæ non erat locus. (t)

(n) *add. Buxtorf. de Spois. & Diwort. §. 21. Seld. L. VII. c. IV. & V.* Ratione pœnarum hoc intercedebat discrimen: omnia Noachidarum crimina, quibus Jus Noachidicum violabatur, gladio puniebantur: sed Hebræis etiam alia supplicia, ut dictum est, capitalia erant. Præterea non omnia Hebræorum delicta, quibus Jus Naturæ violabatur, erant capitalia, sed quædam restitutione damni, dupli, vel quadrupli, puniebantur.

(o) *vid. Grotium. lib. II. de J. B. & P. c. 20. §. 8. n. 4. add. Puffendorff. lib. VIII. cap. 3. §. 7. Ziegler. de J. Majest. ab. I. c. 8. §. 11.* Quod si aliquod Juris intervenientis caput violasset Profelytus domiciliis, pro lubitu eorum, qui rebus præerant, sive in Tribunal Profelytorum domiciliis regimini seorsim præpositum, seu in Israeliticum aliquod ordinarium evocandus, ibique vel absolvendus, aut damnandus erat, pœna Israelitica seu civili inflicta, sic tamen ut Judex unicus, & unicus testis sufficeret, nec præmonitio accederet.

Inter alia exempla, illustre illud est de adulterio. Nimirum cum fœmina desponsata quidem, antequam cum ea Maritus coivisset, non ex Jure Naturali, sed Civili Hebræorum, committebatur adulterium. Si itaque Profelytus domiciliis adulterium ejusmodi cum sponsa commisisset, ex jure simpliciter suo, in jus vocari nequibat, interim secundum tenorem Legum Civilium, puniebatur non gladio, (qua pœna ceteroquin omnia delicta, quibus Jus Naturæ violatur, puniuntur) sed lapidatione & strangulatione. Hæc enim pœna

ex

ex jure Israelitarum Civili ipsis quoque Israelitis erat infligenda.

De Profelytis autem domicilii reis cujusdam criminis, & postmodum in ritus Judaicos transeuntibus, ita statuunt, ut ob cædem Israelitæ, & adulterium cum Israelitide, non verò ob blasphemiam vel idololatriam morte fuerit afficiendus.

Memoranda hic etiam sunt Judicia quædam extraordinaria: quorum alia erant, ubi ex Gentilium litigantium Compromisso, Hebræus arbiter seu judex fiebat: alia verò cum, de aliarum cum Hebræis Gentium litibus, Judex cui in utrosque potestas erat, sententias pronuntiabat.

Ubi, ex Compromisso, Hebræus arbiter (u) fiebat, tam actore, quam reo Gentilibus, ex jure Noachidarum controversia erat dirimenda. Et si pars altera esset Hebræus, ita ab Arbitro ferenda sententia erat, ut secundum illud jus sive Israeliticum, seu Noachidicum, quod in causa Hebræi utilius esset, pronuntiaret.

Lites vero aliarum Gentium cum Hebræis, à Judice, cui in utrosque potestas erat, aliquando ita diremptas fuisse, ut secundum Leges & Historiam Sacram pronuntiaret, Historiola sive fabula de Judæis cum Cananæis, Ismaelitis, & Ægyptiis coram Alexandro Magno litigantibus comprobatur.

Licet Lex illa Noachidarum pro Judicio Divino non sit capienda, non abs re tamen erit, de eo aliquid addere, cum ad illud agnoscendum & Noachidas certa ratione obligatos esse existiment.

Ex Sententia itaque Tribunalis superioris, id est Divini, in universum aiunt esse Bonum justis repositum, nempe Vitam beatam in futuro Seculo. Justum autem eum nuncupant, cujus iniquitati præponderant justitiæ Merita. Malus verò est, cujus peccata justitiæ Meritis præponderant. Qui utrorumque æqualiter est particeps, medium tenet locum. Ut Justos itaque æterna Vita felix, ita malos & intermedios aut excisionis pœna, vel Gehenna manet. (x)

Ceterum peccata, quæ tamen delentur confessione & pœnitentia, vel graviora illa sunt, vel leviora: graviora, ex Instituto Divino tam excisione, quam morte ex Sententia Forenfi punienda erant; quæ secus se habebant, pro levioribus

Tit. qui bus modi crimens - extingui. c. V. n. 3. Ziegler.

de J. Ma. jesi. lib. d. c. 8. n. 10. 11. Seld. L. VII. c. VI.

(q)
Grotius & Puffendorf. II. cit. ubi ex Instituto bac de re agunt.

(r)
vid. Seldeni libr. peculiar. de Synedr. add. Vorstius de Synedr. Ca-

ninius ad L. N. T. p. 62. Schickardus de J. R. p. 9. cum notis doctissimis Carpzo-

vii, aliique (s) Cru-

cis supplicium addit. Galatinus de A. C. V. lib. VI. c. 8. Baro-

nus ad
A. C. 34.
Greifus
lib. I. de
Cruce c.
19. Lip-
fius lib. I.
de Cruce
c. 11. sed
perperam,
secun-
dum Sca-
lig. ani-
madv. in
Euseb. p.
109.
Mornau
de V. C.
R. c. 30.
Casaub.
Exerc.
xvi. Ca-
lixus
Conc. Eu.
lib. VI.
cap. 11.
Kippin-
gius Ant.
Rom. lib.
II. c. 8.

reputabantur. Atque graviorum quidem XXXVI. enumerantur ex Lege Sacra, quibus singulis excisionis poena imminet: leviorum tamen insignis & justitiæ præponderans multitudo, eandem potest promereri poenam.

Excisionis autem non una eademque est ratio: (γ) alia solum corpus, alia sola anima, alia corpus & anima simul, excinduntur. Atque XXXVI. istorum criminum hoc discrimen etiam faciunt, ut aliis primi, quibusdam secundi, nonnullis tertii generis excisio immineat. Nec mirum est quod animas excindi docent: quorundam enim hominum animæ ex illorum mente sunt mortales. In expiationum autem Festo, cuncta hæc crimina tum graviora tum leviora, expiari docent.

Ad Noachidas itaque excisionis poenam etiam in certis casibus spectare volebant. Nimirum ob cultum extraneum & blasphemiam, animam æque ac corpus excindi, credebant: adeoque cum hæc crimina naturali jure quoque illicita essent, non aliam hinc Gentiles manere poenam.

Concubitibus incestis omnibus animæ imminet excisio: ab eaque nec immunes Noachidæ erant, in commixtionibus, Jure Naturali illis prohibitis, atque ita in ceteris. Nimirum quosdam Gentiles Juris Naturæ, scilicet, violatores, æternis cruciatibus addictum iri, alios vero Juris Noachidici observatores, ad Beatorum Sedes perventuros, licet Legis Mosaicæ ignaros, diserte affirmabant.

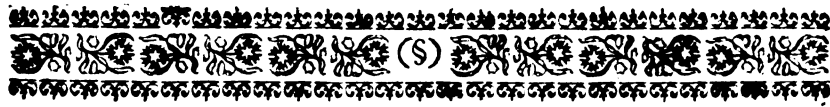
(1) de Testibus vid. *Et* Lightfoot in Hor. E. T. in Evang. p. 484. Hottinger. in Jur. Hebræor. p. 106. Seld. L. VII. c. VII. Seld. L. VII. c. VIII. (u) conf. qua de officio arbitri tradunt Grotius lib. II. c. 20. §. 46. *Et* seqq. *Et* Puffendorff. lib. V. de J. N. *Et* G. c. 13. §. 3. *Et* seqq. Seld. l. VII. c. IV. *Et* IX. (x) Sunt qui *Et* purgatorium addunt, vid. Josephum Voisim. de Jubileo secundum Hebræorum *Et* Christianorum doctrinam lib. I c. 13. pag. 163. (γ) add. R. Isaaci Abarhanelis Dissertatio de Excisioe ad Num. XV. addita Buxtorffii Dissertat. de Sponsalibus *Et* Divortiiis, it. Pocockius ad portam Mosis n. 158. add. Josephus Voisim. l. c. Seld. l. VII. c. X.

Synop. Jur. Nat. *Et* Gent. secundum Discipl. Hebræor.

I N I S.

I N D E X

I N D E X

R E R U M P R Æ C I P U A R U M .

Numerus prior Quæstionem, & posterior
Paginam notat.

A.

Abdicari regnum an possit. vide
Regnum.

Abjecta quando habeantur pro dere-
lictis, Quæst. IV. pag. 73

Abitus tutus an comprehendatur sub
itu concessio, & quando tutus
intelligatur, XXI. 356 &
357

Absentium jus an presentibus ac-
crescat, XXXI. 89

Absolvere a Juramento an possit
Princeps, XXIX. & XXX.
182 & 183

Absolvere an in dubio satius sit
quam condemnare, VI. 266

Abstinentia Militum in Solo pa-
cato & neutrali quomodo ob-
tineatur, VII. 326

Absurda nemo credendus est velle
XXVII. 208 & 209

Abuti re aliena quando liceat, &
ad quid utens obligetur, XXIII.
& seqq. 57 & 58

non Acceptata conditio an Offe-
rentem obliget, XXXVII. 213

Acceptatio an necessario in Pro-
missio requiratur, IV. 96
XXVIII. 151

— an illud precedere possit, ibid.
an requiratur ut imotescat
Promissori, XXX. ibid.

Accessio modus acquirendi, XII. 125

Accipiens rem, ex causa turpi, vel
etiam ex causa honesta, ad quam
vi officii quis obligatur, an eam
restituere debeat, XX. 140

Accusator injustus an ad damnum,
per eam accusationem datum
resarciendum teneatur, XII.
218 & 219

Accusatio falsa quonam remedio
delenda est, Not. (b) ad Quæst.
XIII. 43

Acquisita in Bello, Dominium pro-
priè non sunt, Nota (b) ad
Quæst. VII. & VIII. 67

Acquisitio quomodo fiat derivativè,
95

- *quomodo facto hominis*, II. *ibid.*
- *quomodo Lege*, I. 103
- *quomodo expletione Juris*, III. *ibid.*
- *quomodo successione*, VI. & VII. 104 & 105
- *quomodo Inventione*, IX. 125
- *quomodo captura in Bello*, XI. *ibid.*
- *quomodo specificatione*, XVII. 127
- *quomodo Traditione*, XIX. *ibid.*
- *in Bello an justa sit*, I. 305
- *originaria qualis sit*, II. & *seqq.* 66 & 67
- Acquiratur quid, per Accessionem*, XII. 125
- *an in Bello Res apud Hostes inventa, licet eorum non sint*, III. 306
- *an Incorporalia*, V. 311
- Acquisitiones Jure Gentium*, I. 122
- Acquisitis de nondum, an Lex disponere possit*, IX. 307
- Actiones sua cuique naturaliter propriae sunt*, III. 215
- *Et in eas quisque par jus habet ac in Res suas*, I. 142
- *an a Superioribus dependeant*, XXIX. 182
- Actu in benefico non presumitur quis, se ad magnum suum incommodum obligasse*, XXXI. 210
- *de eo qui tenetur, an etiam de consequentibus*, VII. 216
- XII. 218 & 219
- *an a dubio, ut illicite abstinendum sit*, III. & IV. 265
- Actus, mera facultatis an praescribi possint*, XXIII. 78
- *Interni an sint congruentes natura societatis humanae*, III. 95
- *an iis efficacia juris sit tribuenda*, II. 72
- *an in estimationem poenae veniant*, XX. 243
- Actus externi an possint esse signa sufficientia voluntatis nostrae*, II. 72
- *Externi, non verò interni diriguntur a Societate Civili. nota (c) ad Quaest. XI. pag. 239*
- Actus, contra Juramentum factus, an injustus tantum, an etiam irritus sit*, XXVIII. 182
- *dividui, quomodo distinguuntur ab individuis in resarciendo Damno*, XI. 218
- *An omnes vitiosi Et quales puniri possint*, XX. 243
- *quomodo considerandi sint in Penarum impositione* XXVII. 246 & 247
- *Publici Et privati in Bello*, VII. & *seqq.* 307. & 308.
- Adjuvans an teneatur de Damno*, VIII. 217
- Admiralitatis natura Et utilitas*, XLI. 172

Adm.

- Administratores Regni an summum Imperium habeant*, XXXVIII. 23
- Adoptivi an in Regnis succedant*, XLV. 114
- Adulter ad quid teneatur*, XII. 218 & 219
- Adulteria cum feminis Hostium illicita sunt*, XIII. 299
- Æqualis voluntas contrahentium inter se, an requiratur*, XIV. 162
- Æqualitas, in contractibus servanda est*, VIII. 159 & 160
- *quomodo ex Actibus precedentibus inter Contrahentes æstimetur*, XI. 160
- *quomodo determinetur & inveniat*, X. XI. XV. & XVI. 160 & 162
- *an ubique observetur*, XLII. 173
- *exacta, an in societate universorum Bonorum observetur*, XXXIX. 172
- *quomodo invenitur & æstimatur ex iis, que interveniunt in ipso Contractu principali*, XV. 162
- *quomodo ex eo de quo agitur*, XVI. ibid.
- Æstimatio rei quomodo fiat*, XXII. 165
- Agri limitati & illimitati*, XIII. 126
- *Hostium non semper vastandi sunt*, VII. & seqq. 303 & 304
- *cui acquirantur*, IX. 307
- Agricolis in Bello parcendum est*, XVII. 300 & 301
- IX. 303
- Alapa, cur secum trahat aliquid contemnendi sive injuriosi*, Nota (o) ad Quæst XX. 46
- *qui eam inflixit, an juste ab altero occidi possit*, XIX. 45 & 46
- Alea vide Sors.*
- Alienandi jus Dominis naturaliter competit*, II. 95
- Alienatio an possit fieri per Testamentum*, XIX. 101
- *quomodo fiat Successione*, VI. & VII. 104 & 105
- *quotupliciter fiat Jure Naturæ*, II. 103
- *quid requirat in dante*, III. 95
- *quid in accipiente*, IV. 96
- *Regni vide Rex*,
- Alii prodesse licitum & honestum est*, II. 38
- Alimenta debentur liberis*, VIII. IX. X. & XI. 105 & 106
- *quamdiu*, XVIII. 107
- *debentur quoque Parentibus*, XII. 106
- *non tamen sicut liberis*, XIII. ibid.
- *debentur etiam servis pro operis*, XIII. 314
- *an ob ea præstita jus habeat Dominus in prolem servilem*, XLVII. 93
- Alium*

- Alium per, quid faciens, an ipse fecisse censeatur*, VI. 306 & 307
 — *an licite exequi possimus quod nobis illicitum est*, XXIII. & XXIV. 287
Alluvio, ad quem pertineat, XII. 125
 — *an cum Feudo concessa censeatur*, XIV. 126
Alvei mutatio, an Imperii terminos mutet, XX. 70. & 71
Amentes an ex promisso suo teneantur, VI. 143
Amici, quinam intelligantur in Jure Postliminii, II. 319
 — *an juste suscipiatur Bellum pro eis* VII. 272
Amnestia quid sit, VI. 358
 — *an expresse non cauta tacite presumatur*, VII. *ibid.*
Androlepsia quid sit, IV. 289
Animalibus agricultura inservientibus in Bello parcendum est, IX. 303
Aptitudo juris species quid sit, XVII. 6
 — *jus perfectum non tribuit*, IV. 216
 — *sed jus petendi juxta alios*, V. *ibid.*
Aquas corrumpere an in Bello liceat X. 298
Arbitri ad Bellum finiendum quotuplices sint, LI. 347
 — *quales censeantur electi*, *ibid.*
 — *an a tali arbitrio provocare liceat*, LII. *ibid.*
 — *eorum officium*, LIII. 347 & 348
Arbitrium aliquando pro deditioe accipitur, LIV. *ibid.*
Aristocratia quid sit, XXVII. 19
Armis hostium an ad eos decipiendos uti liceat, IX. 282
Arrogatio quid sit, XLIII. 92
Artium Vocabula quomodo sint intelligenda, VI. 201
Arx, a vicino structa, qua damnum aliquando dare posset, an justam prebeat Belli causam, III. 261
 — *ad nocendum, rumpit Pacis compositionem, amicitia mutua inter Contrabentes exigentem officia*, XLIV. 345 & 346
Affecuratio, ut subsistat quid requiratur, XXXV. 171
 — *quomodo in ea estimetur pretium*, XXXIV. *ibid.*
Affertio quid sit, II. 142
 — *quid ad eam requiratur*, III. *ibid.*
Azyla quid sint, X. 255
 — *quibus profint*, IX. 254
Auctores Belli injusti ad quid teneantur, XV. 299 & 300
Auctoritas suadendi a Potestate differt, XXXV. 22
Aves an per Universtatem occupatae fuerint, XX. 56 & 57
Avus & Avia an teneantur alere nepotes, XIV. 106 & 107
Auxilia; promissa mittere quando quis excusetur, XXXI. 210
 — *promissa ab altera tantum Parte, impendiis alterius debentur*, XII. 204
Auxi-

Auxilium, quamvis non promissum, an amicis debeat, VII. 272
 — *Hosti prestitum an iustum sit Belli causa, III. V. 279--281. X. 295*
 — *obsessis venisse, in Pacto deditiois non faciendae, si advenerit auxilium, quando dicatur, X. 365*
 — *iustum quale dicatur, ibid.*

B

B *Arbarorum non subditorum peccata punire an aliis Regibus incumbat, XXXV. 250*
Bellum, quid sit, I. 4
 — *an status naturalis, an subsidarius, ibid.*
 — *quotuplex, II. ibid.*
 — *privatum prius est, ibid.*
 — *juris consequendi causa geri debet, III. ibid.*
 — *an jure naturae aliquando iustum esse possit, I. 12*
 — *aliud Publicum, II. 15*
 — *aliud privatum, III. ibid.*
 — *aliud mixtum, IV. ibid.*
 — *quomodo publicum & privatum inter se differant, XXX. 49*
 — *privatum an licitum sit post constituta Judicia, V. & VI. 15*
 — *Publicum solemne vel minus solemne, VIII. 16*
 — *quid sit solemne, IX. ibid.*
 — *quid minus solemne, X. ibid.*
 — *an & quando a minore Magistratu geri possit, XI. & XIV. 16 & 17*

— *an ad injuriam Regi illatam vindicandam, XII. ibid.*
 — *an ex sola conjectura voluntatis ipsius Regis, vel spe eam feliciter vendicandi, XIII. ibid.*
 — *quid si in specie ea potestas ipsi fuerit concessa, XIV. ibid.*
 — *an ad tuendam plebem, & exercendam Jurisdictionem, XV. ibid.*
Bellum sine causa iustifica susceptum iniustum est, V. 41
Penale an detur, VI. ibid.
 XXXIV. 249
 — *Penale in statu Naturali locum habere potest, Nota (c) ad Quaest. VI. 41. & Nota (i) ad Quaest. XXXIV. 249*
 — *iuste ad defensionem vitae suscipitur, VIII. 42*
 — *quamvis invasor peccato careat, IX. ibid.*
 — *modò sit periculum praesens, XI. ibid.*
 — *nec qualiscunque metus sufficit, XII. & XIII. 43*
 — *ad imminuendam Potentiam crescentem an licite inferatur, XXXI. 49*
 — *quid si de animo nocendi constet, XXXII. ibid.*
 — *an oblata satisfactione componi debeat, XXXIV. 50*
 — *an ob Legatos non admissos iuste inferatur, X. 225*
 — *an ob eos violatos, XXI. 230*
 — *an ob sepulturam denegatam, XIII. 234*

H h h

— an

- *an ad vindicanda delicta adversus Deum commissa*, XXXVI. 250
- *an ad Religionem propagandam*, XXXVII. 250 & 251
- *an adversus Christianos quæ tales, vel eos qui Legem Christi diverse interpretantur*, XXXVIII. ibid.
- *an a Populo subdito ad Libertatem pristinam vindicandam justè suscipiatur*, V. 261 & 262
- *an ad imperium in Homines quasi naturaliter servos acquirendum*, VI. ibid.
- *an ex spe ex Divinorum Vaticiniorum explicatione concepta*, X. ibid.
- *quot modis vitari possit*, VIII. & seqq. 266 & 267
- *an utrinque justum esse possit*, XVI. 268
- Bellum promeriti, an justè defendantur*, XXXIII. 49
- *quamvis justa adsit causa non temere suscipiendum est*, 269 & 270
- *ex quibus causis pro aliis justè suscipiatur*, I. & II. 271
- *an pro subditis defendendis*, II. & seqq. 271 & 272
- *an pro hominibus infirmis*, VIII. 272 & 273
- Bellum pro sola mercede an geri possit*, X. 273 & 274
- *an per homines improbos*, V. 276. XXIV. 287
- *justum aliquando pro solemnè sumitur*, I. 293
- *vel quoad effectus externos*. XVI. 268
- *ad solenne quæ requirantur*, III. & IV. 293 & 294
- *Cur Gentes in eo denuntiacionem requirant*, XI. 295
- *an utrinque indici debeat*, VIII. 294 & 295
- *an simul atque indictum fuit geri possit*. IX. ibid.
- *quibus indictum censeatur*, X. ibid.
- *an etiam Hostis nostri subditis & Sociis*, ibid.
- *ob missa Hosti auxilia gerendum, an novam indictionem Belli requirat*, X. 295
- *Privatum aliquando nascitur occasione Publici*, VI. 329
- *in piratas an per Pacem licitum sit*, XXXVIII. 344
- Bellum ante debita an eo superveniente tollantur*, XVII. 340
- Bellum finire qui possint*, VIII. 361
- Bellum pro Sociis, vide Socii, pro Amicis, vide Amici.*
- Belli, gerendi potestas Regi concessa, de quo Bello intelligenda sit*, XVIII. 35
- *efficientes causa principales quæ sint*, I. 38
- *adjuvantes*, II. & III. ibid.
- *Instrumentales*, IV. ibid.
- *causa quid sit* I. 40
- *quotuplex*, II. ibid.
- *in omni Bello requiritur justifica*, III. ibid.
- *quid ad eam requiratur*, IV. 41
- *an*

- *an suavoria sufficiat*, II. 260
- *quæ sit prima justa causa*, VII. 42
- *justa causa est Rerum defensio*, I. 51
- *causæ justificæ an rectè publicentur*, IV. 275 & 276
- *gerendi quis sit modus*, VII. 282
- Bellum ad subditi an adigi possint*, ubi ipsi constat id esse injustum, II. 275
- Belli indictio quid sit*, VI. 294
- *conditionata & pura*, VII. *ibid.*
- *cur ad Bellum solemne requiratur*, IX. 295
- *an requiratur ubi jus Legationis violatum fuit*, XII. *ibid.*
- *effectus qui sint*, IV. 296
- *solemnis sed injusti effectus, an justitia intrinseca justii esse possint*, XIV. 299
- *vitandi causa, cujus est querere compositionem*, XIV. 267
- *jus an ex solo ejus principio spectetur*, III. 279 & 280
- *exitus quando sortis aleæ subjici possit*, XLVI. 346
- Belli jure quinam occidi possint*, III. & XVI. 297 & 300
- Belli dux*, vide *Dux belli*.
- Bello in, jus an observetur*, III. 4
- *quæ sit an Regis, an Populi propria sint*, XLI. 24
- *an quis ad liberalitatem, gratiam, & similes virtutes præstare cogi possit*, XI. 261
- *justo, an vitium ex animo gerentis accedere possit*, XII. 263
- *injusto, an justa possit esse subditorum defensio*, & *Bellum in tali casu, utrinque justum fieri possit*, VIII. & IX. 277
- *justo, an omnes juste occidi possint*, XVI. 300
- *an innocentes, infantes, feminae & senes*, XVII. 300 & 301
- *an captivi, obsides, &c.* *ibid.*
- *non solemni, an Res acquirantur*, XVI. 309
- *justo quantum quis consequatur*, XI. 339
- Bello in omni, an requiratur demunitio*, V. 294
- *quare*, XI. 295
- *semper Pax prospectanda est*, II. 367
- *dolus bonus, qui in actu positivo consistit, quomodo vocari solet*, VIII. 282
- *an hic inter verba & res intercedat aliqua differentia*, IX. *ibid.*
- Bello in, licita Jure Gentium, ad quodnam bellum pertinent*, I. 288
- *Quid hic est violenta executio*, II. *ibid.*
- *Quotuplex est*, III. *ibid.*
- Bello capta*, vide *Capta*.
- Bello in, quid liceat*, vide *quid Liceat*.
- Bella pro aliis an geri possint*, XI. 38
- *ad injusta an quis ex Federe obligetur*, XII. 195
- *V.* 272

Bellare quando liceat, Prolegom.

Quæst. V.

Bellandum ad, Subditi an cogi possint, ubi de Belli iusta causa dubitari non potest, VI. 276

Bellantium quodnam sit officium erga Neutrales, VII. 326

— *an in eorum Territorio castrum occupare possint*, VIII. *ibid.*

Bellantes quomodo in Pacis interpretatione maxime aquantur, XI. & *seqq.* 339

Beneficentia cedit gratitudinis debito, XXXIII. 212

Beneficium uni concessum, an alteri sine causa negari possit, XLVIII. 64 & 65

— *nemini debet esse damnosum*, IX. 160

Beneficia a Principibus concessa an revocari possint, XX. 191

Bona, quibus naturaliter relicta censentur, VIII—XI. XV. XVIII. & *seqq.* 105 -- 108

— *subditorum an ex facto Civitatis obligentur*, IX. 290

— *transeunt simul cum oneribus*, *ibid.*

— *innocentum an in Bello iuste capiuntur*, XIX. 309 & 310

— *sive Dominium Regni, an a Rege alienari possit*, VII. 337 & 338

Bona vera & imaginaria qua, XXVI. 246

Bruta an sint capacia Juris Natura, XXXVI. 10

C

C *Apitatio an Exteris pariter ac Civibus recte imponatur*, XXXVI. 61

Capta in Bello cui cedant, I. 305

— *an singulis acquirantur, an ei cujus auspicii Bellum geritur*, VI. VII. & *seqq.* 305 -- 308

— *ultra debitum modum an iuste retineantur*, XVII. 309

— *extra Territorium utriusque Partis Bellum gerentis, an fiant capientium*, XV. *ibid.*

— *in Bello non solemniter an fiant quoque capientium* XVI. *ibid.*

Capta in Bello injusto, an sint restituenda & a quibus, XX. 323 XIV. & XV. 299 & 300

Capta post Pacem factam reddenda, XXI. 341

Captus an alteri se dedere possit, VIII. 365

Capti, in Bello, an Populi aut singulorum capientium fiant, VI. 311

— *in Bello injusto an aufugere possint, & res suas Victori, citra furtum auferre*, VII. & VIII. 312

Captis in Bello parcendum est, XVII. 300 & 301

Captivus, dimissus ut alterum liberaret, eo mortuo, an in carcerem redire debeat, XXXIII. 359

— *Promisso de non fugiendo tenetur*, VII. 365

— *di-*

- dimissus, sub promisso se deinceps contra Hostem Arma non gesturum, an in summa necessitate, ubi agitur de defensione Civitatis sua, ab ea cogi possit ut contra tale promissum agat, VII. 276
- Captivi promissio de redeundo in carcerem an valeat, VI. 364 & 365
- Captivi aut supplices, an jure Talionis interfici possint, VII. 298
- Captivi, cur in servitutem redigantur, I. & X. 310 & 313
- an omnes indistincte, II. 311
- an deprehensi fato suo apud Hostes, ibid.
- eorum res etiam non apprehensa, an Victori acquirantur, XXXI. 358
- ipsorum Posteris, quo jure servi fiant, III. 311
- Captivorum redemptio an juste prohiberi possit, XXVII. 358
- Captivos circa, quid obtineat, ubi servitus non est recepta, X. & XV. 313 --- 315
- Captivitas modus acquirendi, XI. 125
- ejus Effecta, IV. 311
- Carne humana an vesci liceat in casu extremae necessitatis, Nota (m) ad quæst. XXIII. 57 & 58
- Cartel quid sit, X. 313
- Castigatio verbis & Correctiones, pœna nomen merentur, Not. (d & e) ad quæst. XIII. 240
- Casus, in emtione & locatione ad quem pertineant, XXX. 169
- Casus quando a Lege vel Pacto universaliter concepto censeatur exceptus, XXXIII. 211
- Causa qua a delicto abstrahere debuit quod duplex sit, XXVII. 246
- Causæ impellentes, quomodo in delicto examinentur, XXVI. ibid.
- Causæ liberandi a pœna Legis qua sint, XXIII. & XXIV. 245
- Causæ Belli injuste, I. 260
- quoduplices sint, II. ibid.
- ad eas qua referantur, III. 261
- Causæ Belli dubie, I. 264
- qua sit ejus incertitudinis causa, II. 264 & 265
- Causæ subnascentes in Bello, III. 279
- XVIII. 309
- Cautio innocua, adversus metus incertos, qualis adhibenda sit, XXXI. 49
- Celari qua possint in contractibus, XII. & seq. 161 & 162
- Certamen singulare, vide, Duellum.
- Certamina determinato numero an licita sint, vide Prælia.
- Christiani an armis, vel alio modo insectari possint, XXXVIII. 251
- Cicatrices an aestimari possint, XII. 218 & 219
- Civis innocens qui ab Hoste depositus, an deserendus sit, III. 271
- an Hosti tradendus, IV. ibid.
- Cives an a civitate recedere possint, XXXVI. 90 & 91
- an ipsis hoc prohiberi possit, XXXVII. XXXVIII. ibid.
- an gregatim discedere possint, XXXIX. ibid.
- an quolibet tempore civitati renuntiare

- nuntiare possint*, XL. *ibid.*
Civitas quid sit, XX. 18
 — *est subjectum Majestatis*, *ibid.*
 — *an jus habeat in exsules*, XXI. 92
Civitas, an invita alienari possit, VI.
 96 & 97
 — *an ad totum Corpus conservan-*
dum, VII. *ibid.*
 — *an propter necessitatem & utilita-*
tem publicam, XI. 98
 — *an a toto corpore pro lubitu re-*
cedere possit, XIII. 97
 — *a corpore separata an primavum*
jus consequatur, X. 98
 — *an liberis auferre possit ob delictum*
paternum, quæ habituri essent a Ci-
vitare, XXII. 258
Civitas quot modis intereat, XXI. 18
 III. & IV. 129
 — *quomodo interitu corporis*, V.
 129 & 130
 — *quomodo interitu speciei*, VI. *ibid.*
 — *an per imminutionem Civium*,
 VII. *ibid.*
 — *an per migrationem*, VIII. 130
 & 131
 — *an mutata Regiminis forma*,
 IX. *ibid.*
 — *an per hanc mutationem ejus de-*
bita exstinguantur, X. & XI. 131
 & 132
 — *an alteri unita intereat*, XII.
 132 & 133
 — *an Bello subacta*, I. 315
Civitas quomodo dividatur, XIII. 133
 — *aliquando in partes scinditur*, VI.
 224
Civitas ex indigni magistratus electio-
ne, an adversus mandatarium age-
re possit, VI. 216
 — *etiam injusta, an sit civitas, &*
quamdiu talis maneat, III. 293
 — *an & quando ex facto privato-*
rum teneatur, XXXII. & XXXIII.
 343
Civitatis, jus ad se tuendam majus est
quam Corporis in civitatem, IX.
 98
 — *Jura an mediante Imperio Vic-*
tori acquirantur, III. & IV. 316
 — *pro Debito, an nondum vati te-*
neantur, XIV. 314
Civitati, an ex rebus a privato in
Bello captis, aliquid reddi debeat,
 IV. 328
Civitates, plures Fœderata singula Ma-
jestatem retinent, XXV. 19
 — *quo sensu dicantur Immortales*,
 III. 129
 — *quomodo puniantur*, XIII. &
 seqq. 255 & 256
Clementia Victori utilis est, IX. 317. 318
Cogendi jus an superiori tantum com-
petat, XLVIII. 26
 XI. 188
Cogitatio an puniri possit, XX. 243
Colloquium per, quomodo evitetur
Bellum, IX. 266
 — *an Partes per se potius quam per*
Legatos conveniant, X. 267
Colloquium petens vel concedens ad
quid teneatur, I. 366
Coloniæ, an ab origine sua semper de-
pendeant, XIII. 133
 Comi-

<i>Comitatus, an concedi possit a Rege, jure hereditario, sine Populi consensu, XV.</i>	99	<i>Confiscatio bonorum ob delicta paterna, an respectu liberorum pena sit, XVIII</i>	256 & 257
<i>Comitia ordinum an ubique idem jus habeant, XXXV.</i>	22	<i>Conjugium quid sit, XV.</i>	84
<i>Commeandi jus vide, jus commeandi, Commercia an impedire liceat, XXXV.</i>	61	<i>— est sociatio maxime naturalis, XIII.</i>	83
<i>— an Pactis & Federibus stabilien- da sint, VII.</i>	194	<i>Vide Matrimonium.</i>	
<i>Compensationem ad, quid requiratur, XIII.</i>	333	<i>Conjugia fratrum cum sororibus, Jure natura permittuntur, Nota (c) ad quæst. XXI.</i>	88
<i>Compensari an possit, id quod Bello causam dedit, vel quod belli jure factum est, XIV.</i>	ibid.	<i>Conscientia erronea an obliget, III.</i>	265
<i>Compromissum per, quomodo vitetur Bellum, XI.</i>	267	<i>Consensus per tertium an interponi possit, XXXV.</i>	153
<i>— an Arbitri sententia, eo in casu, Partes stare cogantur, XII.</i>	ibid.	<i>Consensus summa Potestatis unde colligatur, IV. & V.</i>	253
<i>Concubinatus an sit verum Matrimonium, XXII.</i>	87	<i>III.</i>	260
<i>Conditio, si res eodem maneant loco, an omni Promisso adjuncta censeatur, XXIX.</i>	209	<i>Conservatio sui à Natura commendata, I. & II.</i>	12
<i>Conditionis defectus an fidem liberet, XII.</i>	332 & 333	<i>Consociatio, publica quotuplex sit, XXVII.</i>	88
<i>Conditione nondum acceptata, non obligatur eam offerens, XXXVII.</i>	213	<i>— quomodo à subjectione differat, XII.</i>	83
<i>Conditiones pacti dubia contra quem sint interpretanda, XXVIII.</i>	342	<i>Vide Societas.</i>	
<i>Conducens operam suam pluribus, a singulis Pretium exigere potest, Nota (t) ad quæst. XXXI.</i>	169	<i>Constituens non semper est superior constituto, XXXII.</i>	21
<i>Conductus - salvus, vide Jus commeandi.</i>		<i>Consuetudo & facilitas, præcipua sunt ad delinquendum invitamenta, XXXII.</i>	249
		<i>Contractus, quid sit, I.</i>	156
		<i>— quomodo differat à Pacto, II.</i>	157
		<i>— est vel verus aut quasicontractus, III.</i>	ibid.
		<i>— nominatus & innominatus, IV.</i>	157. & 158
		<i>— realis, verbalis, literalis & consensualis, V.</i>	158. & 159
		<i>— innominati quotuplices, VI. ibid.</i>	
		<i>— bila-</i>	

- *bilaterales, unilaterales, onerosi, benefici, bonæ fidei & stricti juris*, VII. ibid.
- Contractus, juramento confirmatus, an ob enormem læsionem rescindi possit*, XXIV. 180
- *Regis cum subditis an iis actionem pariat*, II. 188
- *ad publicam perniciem vergens, an obligationem producat*, XVIII. 190. & 191
- *rescissio, ubi adest læsio ultra dimidium veri pretii, est ex Jure civili*, XVI. 163
- Contractus ad perfectionem, an necessario requiratur scriptura*, XXXIV 213
- Contractu in principali, quomodo equalitas invenitur, & æstimatur ex iis quæ in illo interveniunt*, XV. 162
- Contractus, quomodo confirmari soleant*, I. 174
- *Regum an Leges sint*, XIV. 189
- *an iis teneantur successores*, XV. 188 & 190
- *an interpretandi sunt ex Jure Romano*, XXXV. 213
- *Regum, an populum obligent*, XVI. 190
- — *ad alienationem Regni, vel ejus partis pertinentes an valeant*, XIX. 191.
- — *interpretandi sunt ex Jure Naturæ & Gentium. Nota (b) ad quæst. XXXV.* 213
- *Consensuales, non secus ac Reales, perficiuntur Rei traditione, Nota (e) ad quæst. V.* 158
- Contractuum essentia, in reciproco consensu quaerenda est. Nota (d) ad quæst. II.* 157
- Contractus inter & Pacta distinctio nulla est, Not. (a & b) ad Quæst. I. & II.* 156 & 157
- Contrahentium inter se voluntas an debeat esse equalis*, XIV. 162
- Contrahendum ad an quis cogi possit*, XIV. ibid.
- Contractibus in, servanda est equalitas*, VIII. 159
- *an etiam in beneficiis*, IX. ibid.
- *an semper observetur, vide Equalitas*, —
- *indicanda sunt rei vitia*, XI. 160
- — *an omnia*, XIII. 161
- — *an & alia extra Rei substantiam posita*, XII. ibid.
- Contractibus invasorum an Populi teneantur*, XXI. 191
- Controversia de re in Bello capta, apud Populum pacatum orta, quomodo sit componenda*, XIV. 308 & 309
- Conventiones publicæ quid sint*, I. 193
- *quotuplices*, II. ibid.
- Corpus quomodo interit*, V. 129 & 130
- Corpora mortuorum sepelienda sunt*, I. & seqq. 231
- *non sunt male tractanda*, V. 302
- *maleficorum a Magistratu ad* 171.

anatomiam tradi possint, XII. 234
Creditor an, propria auctoritate, invito debitori auferre possit debitum, IV. 104
 — *quid si per Judicem obtineri non possit*, V. ibid.
Culpa ex, an $\S$ ad quid aliquis obligetur, I & II. 215
Curatores Regni an summum Imperium habeant, XXXVIII. 23

D

Dammum, injuria datum quid sit, I. 215
 — *ex eo qualis oriatur obligatio*, II. ibid.
 — *datum ad reparandum, an teneatur qui dolose alium ad contrahendum adegit*, XIII. 219 & 220
 — *datum a militibus, quando Superiores obliget*, XVI. ibid.
 — *datum a mancipio vel bestia, an Dominum obliget*, XVII. 220 & 221
 — *adversus honorem $\S$ famam, quomodo detur $\S$ reparetur*, XVIII. ibid.
 — *datum in Bello injusto, à quibus resarciri debeat*, XIV. & XV. 299 & 300
 — *datum Civi jure eminentis Dominii, an a civitate reparari debeat*, IX & X. 338 & 339
 — *an obsidi datum*, LIX. 349
Damni dati in estimatione quid con-

sideretur, VII. 216
Damni reparatio, non debetur ab eis qui sententiam injustam tulerunt, inadvertentia, vel ex infirmitatibus Naturæ humane adjunctis, Nota (g) ad quæst. XII. 219
 — *nec debetur ab eo qui jure suo utitur, ut exigat sibi stricto jure debitum per contractum*, XIV. 220
 — *debetur a Regibus, si negligent remedia requisita, ad impediendum quominus a subditis suis latrocinia ac piratica exercentur*, XV. ibid.
 — *debetur ab Animalis instigatore*, Nota (b) ad quæst. XVII. ibid.
Damno de dato qui teneantur, VIII. & IX. 217
 — *quo ordine conveniantur*, X. ibid.
 — *quid si plures Damnum dederint*, XI. 218
 — *an etiam teneantur de consequentibus, $\S$ qua sint consequentia*, XII. 218 & 219
Damno de quoque in justo Bello dato, an $\S$ quando teneatur miles, VII. 329
Damna bello data, an in Pace remissa censeantur, XVI. 340
Damnatos inter se committere, ut de vita pugnent, an justum sit, XXVIII. 48
Debita, Civitatis, an mutata regiminis forma, exstinguantur, X. 131
 — *an propter ea teneantur subditi*, XIV. 314

- ante Bellum orta, & belli tempore, an Pace remissa censeantur, XVII. & XVIII. 340
- Regis an ad successorem pertineant, XV. 189
- Debitis pro defuncti, an bona sua obligata censeantur, ibid.
- cur de iis teneatur heres, non verò de pœna, XXVII. 259
- Debitori, an a Creditore propria auctoritate debitum auferri possit, vide Creditor.
- Decalogus, juris Naturæ præcipua Præcepta complectitur, unde cetera fluunt velut ex fonte suo, Nota (a) ad quæst. IV. 135
- Decimatio reorum cur adhibeatur in Bello. Not. (x) ad quæst. XXVIII. 48
- Dedere delinquentem, an cogatur Civitas, vel Princeps ad quem confugit, VI. & VII. 253 & 254
- Dediti & non recepti ab aliis an cives maneat, VIII. ibid.
- Dediti sine conditione. an justè occidi possint, XVII. 300 & 301
- sponte an postliminio gaudeant, XI. 331
- Deditio pura, quale jus Victori tribuat, & quomodo uti eo debeat, LIV. & LV. 348
- Conditionata quale jus tribuat, LV. ibid.
- Deditis de, pure a Duce acceptis, Populi vel Regis Victoris arbitrium est, XIII. 362
- Defectio subditorum ad Hostem Induciarum tempore, an valida sit, X. 354
- Defensio licita est, XVI. 241
- an contra Regem, V. & seqq. 31 & 32
- an cum interfectione aggressoris, VIII. 42
- an contra amentem vel furiosum IX. ibid.
- an cum periculo innocentis, X. ibid.
- Defensio vita periculo exposita quousque se extendat in statu naturali, Nota (g) ad quæst. XI. & XII. 4
- quid agendum sit in statu Civili, ibid.
- Defensio rerum, raptorem occidendo, an justa sit, XXIV. 47
- Defensio eorum qui Bellum sunt promeriti, an justa sit, XXXIII 49
- per Pacem, an sit permessa, nec eam rumpat, XXXVI. 343
- Defunctis quomodo gratia reddatur in eorum liberis, XXVIII. 110
- Delictum ob alterius quomodo quis damnnum sentire possit, XVIII. 256 & 257
- quomodo ejus occasione obligari possit, XIX. 257
- an occidi vel puniri possit, XX. & XXIII. 257 & 258
- Delicto ex, quomodo jus oriatur, L. 94
- subditorum, an & quando teneantur Superiores, II. & seqq. 253 & 254
- Delicto in examinanda causa qua impulit, XXVI. 246
- causa qua retrahere debuit, XXVII & XXVIII. 246 & 247
- & persona aptitudo, XXIX. 247. & 248
- Delic-

- Delicta omnia an sint punienda*, XX. & seqq. 243 -- 245
- Delicta majora an recte remittantur*, XXII. 244
- *an ea quæ per ignorantiam, vel per infirmitatem difficulter superabilem commissa sint*, XXIV. 245
- Delicta ob majoritatem an puniendi posterius*, XVII. 256
- Delicta ob Regis, an populus vere subditus puniri possit*, XXV. & seqq. 258 & 259
- Delinquendi consuetudo, quomodo spectetur in penarum impositione*, XXXII. 249
- Delinquentes, an à Populo apud quem reperiuntur, eos deposcentibus reddi debeant*, VII. 253 & 254
- *si non dedantur, secundum quæ jura puniendi*, XI. 255
- *an in dubio absolvantur*, VI. 266
- Delinquentibus an Azyla profint*, IX. 254
- Democratia quid sit*, XXVII. 19
- Deo, ex juramento an acquiratur obligatio*. XII. 177. *ab eo cur puniantur perjuri*, XIII. *ibid.*
- Deus quomodo parentum peccata in liberis puniat*, XVI. 256
- Æ Regum peccata in populo*, XXVI. 259
- Deponens in rei deposita repetitione, an præferatur Domino*, VI. 136
- Derelictum, vide Res derelicta.*
- Desertores recipere an contra jus Belli sit*, XXIV. 287
- Desertoribus promissum an servandum sit*, V. 331
- Dimicatio singularis quando licita sit*, XXVII. 48
- *an recte à magistratu duobus mortem meritis permittatur*, XXVIII. *ibid.*
- *non concedenda est ad vindicandas privatas injurias*, XXIX. *ibid.* vide *Duella.*
- Dimicandum ad impulsus, ad quid teneatur, ubi impulsori occasionem culpa sua dederit ad certamen eum impellendi*, Nota (u) ad quæst. XXVII. *ibid.*
- Dispensatio a pœna an justa esse possit*, XXI. 243
- *an Æ ante Æ post legem pœnalem latam*, XXII. 244
- *differt ab aqua legis interpretatione*, XXIII. 245
- Dispensationis quæ sint justæ causæ*, XXII --- XXIV. & XXXIII. 244 245 & 249
- Dissimulatio, an licita sit in Bello*, VII. 282
- *an pœna remissa sit signum sufficiens*, IV. 366
- Divisio an sit modus originarius acquirendi Dominium*, III. 66
- Divortia an sint licita*, XVII. 84 & 85
- Dogmata nova, an ut metuenda semper prohiberi debeant*, XXXVIII. 257
- Dolus an permissus sit in Bello*, VII. 282
- VI. 303
- Dolo contrahens ad quid teneatur*, XIII 219 & 220
- Dominialia bona an Rex sine consensu*

- populi alienare possit, XVI. 100
 — an fructus ex illis perceptos, XVII. ibid.
- Dominium, quid sit, IX. 53
 — vulgare, & eminent, X. ibid.
 — unde hoc Majestati competere probetur, XI. 54
 — ei non est facultas grassandi in Bona privatorum, nec eorum Dominium subalternum tollitur, XII. 54 & 55
 — an se exerat in Exterorum bona, XIII. 189
- Dominium, stricte sic dictum, an homo statim acceperit, an vero jus Res vacuas occupandi, V. 52
 — ante multiplicatum Genus Humanum ammon fuit, VI. ibid.
 — quomodo fuerit introductum, VII. 52 & 53
 — an ex sola aptitudine, IV. 216
 — Lege civili anteverti potest, XX. 56 & 57
- IX. 307
 — quot modis acquiratur Jure Gentium, I. 122
 — ad quem pertineat, si Dominus moriatur ab intestato, & nullo herede relicto, II. 129
 — in alium transferre Juris est Naturalis, II. 95
 — ad illud transferendum quid requiratur in dante III. ibid.
 — quid in accipiente, IV. 96
 — an transferatur in eum, qui rem alienam loco sua sibi debita cepit, III. 103 & 104
- rerum fungibilium, an sine consensu Domini in alium transferri possit, XXI. 140
 — externum quale sit, I. 305
 XX. 323
 — an per alium acquiri possit, VI. 306 & 307
 — in emptione & venditione quando transferatur, XXVI. 167
- Dominium ad acquirendum requiritur usus Rationis, XI. 68
 — an infantes, furiosi, & similes, illud acquirere possint, XII. ibid.
 — an illo per se uti, XIII. ibid.
- Dominium & imperium quomodo differant, VI. & seqq. 67
- Dominii, origo, IV. 52
 — actus primus & secundus, XIII. 69
- Dominii acquisitionem subjectio personarum imperio, necesse non subsequitur, Nota (b) ad quæst. VII. & VIII. 67
- Dominio in, quid esse possit, XVI. 55
- Dominia & imperia quot modis desinant, I. & seqq. 128
- Dominus, unde habeat jus in prolem servilem, XLVII. 93
 — in rei sue repetitione, an preferatur deponenti, VI. 136
 — an obligetur ad damnum dationem ab ejus servo vel animali resarciendum, XVII. 220 & 221
- Domini jus in servum, quousque se extendat, XLVI. 93
 — an ad jus vita & necis, ibid.

- Domino deficiente ad quem ejus res pertineant*, XXII. 71
- Donationes & alia beneficia à Principibus concessa, an semper revocari possint*, XX. 191
- Dubitans subditus de causa justitia an juste pro suo Principe militet*, IV. 265
- Dubitans de jure quid facere debeat*, IV. & V. 265 & 266
- *quid si ab utraque parte probabilia allegentur argumenta*, VII. *ibid.*
- Ducatus an possit à Rege concedi jure hereditario sine populi consensu*, XV. 99
- Duella, data sive facta ad reparationem injurie seu vere, sive ficte, illicita sunt & ad quid teneatur ad Duellum vocatus*, Nota (y) ad quæst. XXIX. 48
- Dux belli, quis sit*, I. 360
- *an teneatur de damno, in bello injusto, dato*, XV. 299. & 300
- *an de belli causis transigere*, & *Pacem facere possit*, VIII. 361
- vide Potestates minores.*
- *an eam venditori restituere possit, ut pretium servet*, XVIII. *ibid.*
- Emerere res ad vitam necessarias nemo prohibendum est*, XLII. 63
- *nisi ipsi ejus rei indigeamus*, XLIII. *ibid.*
- Emtio qualis contractus sit*, IV. 157 & 158
- *an a Rege sine pretio facta subsistat*, X. 187 & 188
- Emtione in, quomodo transferatur Dominium*, XXVI. 167 & 168
- Emtor rei in bello injusto capta, an ad ejus restitutionem teneatur*, XXI. 323 & 324
- Emtor rei alienæ Dominus fieri potest, tamen si tempore contractus, tradita ei non fuerit*, Nota (q) ad quæst. XXVI. 167
- Errantes circa Religionem an licite puniantur*, XXXVIII. 251
- Error, an promissum vitiet*, XII. & seqq. 145
- *circa pretium, an in contractibus corrigi debeat*, XVI. 162 & 163
- Exercitores navium, an ex contractu Magistri, singuli pro portione, an in solidum obligentur*, XXVII. 150
- Exercitus quid sit*, VI. 201
- Execratio vide, Juramentum.*
- Exheredationis quæ sint justæ causæ*, XVII. 107
- Exheredatus filius an tacite aliquando censeatur*, LVII. 118 & 119
- Exheredato filio an debeantur alimenta*, XVII. 107
- Exploratores an mittere liceat*, XII. 299

E

- E** *Brii an ex promisso teneantur*, VII. 144
- *an ex delicto*, VIII. *ibid.*
- Ecclesia an jus habeat in Populos hærenus ignotos*, IX. 262
- Emendatio peccantis, primus est pœna finis*, XII. 239 & 240
- Emens rem alienam bona fide an eam Domino, sine pretii repetitione restituere debeat*, XVI. & XVII. 139

Exsilium ad, an fidejussorio nomine quis se obligare possit, XX. 257 & 258
Exsules in, an Civitas aliquod jus retineat, XLI. 92
Exteri an teneantur legibus loci in quo deprehenduntur, XXII. 57
 — *an ad sua apud nos vendenda jus habeant, XLIV.* 63
Exteri apud hostes deprehensi, an pro hostibus habeantur, V. 297
Exteris sedibus suis pulsus an perpetua habitatio concedenda sit, XXXIX. 62 XL. 63

vide *Peregrini.*

F

Facto ex alieno, an naturaliter quis teneatur, IX. 290
Facto ex singulorum, an teneatur Civitas, II. & seqq. 253
Facta quomodo aliter quam reparabilia considerentur, I. 236
Factis sub, an comprehendantur non facta V. 73
Facultas, juris species quid sit, XI. 5
 — *quid sub se comprehendat, XII.* 6
 — *quotuplex sit, XIII.* *ibid.*
 — *vulgaris, XIV.* *ibid.*
 — *eminens, XV.* *ibid.*
 — *que superior est vulgari, XVI.* *ibid.*
 — *omnibus hominibus competens, ad actus aliquos exercendos, quotuplex sit, XLI.* 63
 — *absoluta sive simplex, XLII.* *ibid.*

— *ex suppositione, XLVII.* 64
Fallere hostem an liceat, VII. 282
Falsiloquium vide Mendacium,
Favorabilia, quomodo interpretanda sint, XII. 203
 — *in dubio censentur realia, XIX.* 206
Fera bestia per Universitatem occupata, XX. 56 & 57
 — *ut tamen Dominium earum ad ejus territorium sit restrictum, nec in alieno vendicari possint, XXI.* *ibid.*
Fera occupata quamdiu censeantur nostra, V. 123 & 124
 — *quid si additis signis dignosci possint, VI.* *ibid.*
 — *quid ad earum occupationem requiratur, VII.* *ibid.*
 — *an in sylva circumsepta versantes possideantur, VIII.* *ibid.*
Feudi Dominus, an vassallum irritum obsidem dare possit, LVIII. 349
Feudo sub concessio, an contineantur incrementa fluvialia, XIV. 126
Fidejussor, an occidi possit, ob delictum alterius, XX. 257
 — *an ejus membra mutilari possint,* *ibid.*
 — *an se ad exilium possit obligare, XXI.* 257 & 258
Fides, quid sit, I. 330
 — *quotuplex, II.* *ibid.*
 — *hosti data an sit servanda, III.* *ibid.*
 — *an piratis vel latronibus data, ibid.*
 — *an desertoribus & rebellibus, V.* *ibid.*

— *an*

- *an perfidis*, X. 332
- Fides publica*, quid sit, I. 336
- *quotuplex*, II. *ibid.*
- Fides tacita*, quæ sit, I. 366
- *quousque extendenda sit*, II. & *seqq.* *ibid.*
- Fides privatim hosti data an obliget*, I. 363 & 364
- *an latroni & piratæ data*, *ibid.*
- Fides a summis Potestatibus data necessario servanda est*, I. 367
- *quæ habeat vim juramenti*, XXXII. 183 & 184
- *quando absque perfidia liberetur*, XI. 332
- *quomodo per compensationem*, XIII. 333
- Fidei bonæ possessor*, vide *Possessor*,
- Filia non tenetur obsequi Patri suo*, si velit sponsum dare, cum quo periculo exponitur filia, vitam tristem miseramque degendi, Nota (c) ad quæst. XV. 146 & 147
- Filius an a Patre exheredari possit*, ne in regnum succedat, LVII. & LVIII. 118 119
- Filius*, ante regni adeptionem, natus, in regno individuo, an præferendus sit ei qui in regia fortuna est natus, LXII. 121
- Filio exheredato an debeantur alimenta*, XVII. 107
- vide *Liberi*.
- Finem ad*, quæ ducunt in morali materia, estimationem accipiunt ab ipso fine, II. 279
- Fines publici quinam intelligantur*, II. 319
- Flumen*, ad quem pertineat, XXX. 59
- *an in illud jam occupatum*, alii homines jus habeant, XXXI. *ibid.*
- *alveo mutato an idem maneat*, XX. 70 & 71
- *an totum unius Populi esse possit*, XXI. *ibid.*
- Fluminis cursu mutato*, an Imperii fines mutantur, XIX. 70
- *an alveo mutato*, XX. *ibid.*
- Flumina an occupari possint*, XIV. 69
- Fœdus*, quid sit, III. 193
- *quinam illud facere possint*, IV. *ibid.*
- *an tyrannus*, V. 194
- *an Rex regno pulsus*, VI. *ibid.*
- Fœdus antiquius quando præferendum sit*, XII. 196
- Fœdus*, an iuste cum iis ineatur, qui a vera Religione alieni sunt, X. 196
- *an cum Atheis*, XI. *ibid.*
- *an finito tempore tacite renovatum censeatur*, XIII. 197
- *ne injussu alterius*, Bellum geratur, quomodo intelligendum sit, XVI. 205
- *reale quomodo distinguatur a personali*, XVIII. *ibid.*
- *an personale sit*, ob Regis personam fœderi insertam, XIX. 206

— in

- *in dubio quale præsumatur*, *ibid.*
- *cum Rege initum, an ad Regem regno pulsus extendatur*, XXI. *ibid.*
- *an ad invasorem*, XXII. *ibid.*
- Federe inito, ut utriusque populi socii, ab utroque populo tuti sint, an tantum socii qui fuerunt tempore fœderis, an etiam futuri intelligantur*, XIV. 204
- Fœdera quotuplicia sint*, VII. & VIII. 194 & 195
- *inequalia quotuplicia, & inter quos contrahi possint*, IX. *ibid.*
- *an morte Regis extinguatur*, XV. 206
- *cum Populo inita an maneant mutata regiminis forma*, XVIII. 205
- *favorabilia, & odiosa*, XIX. 206
- Fœderibus in, ad Bellum gerendum in primis initis, præsumitur ratio habita prudentia ac pietatis ejus cum quo agitur*, XIX. *ibid.*
- Fœderatus, an contra fœderatum defendi possit*, XII. 196
- *a fœdere quod alter violavit, an licite discedat*, XIV. 197
- Fœderati inæqualiter, an summum Imperium habeant*, LII. 27
- *facile superioris potentia subiguntur*, LIII. *ibid.*
- Fœminæ, an ad Regnorum successionem admittantur*, LII. 116 & 117
- *an teneantur ex promissis*, VI. 143
- *an impune occidantur in Bello* V. 297
- *an iuste*, XVII. 300 & 301
- Fœtus animalium an ad Dominum patris, an verò matris pertineat*, XV. 126
- *quid si de patre constet*, XVI. 126 & 127
- Fratribus an debeat successio fratrum*, XXVIII. & seqq. 110
- Fructus an sub rei restitutione contineantur*, XXIII. 341
- Fuga, hominis internecioni, an præferenda sit*, XXI. 46
- *an ignominiosa sit*, XXII. *ibid.*
- Furem occidere quando liceat*, XXIV. XXV. 47
- Furem contra, quid liceat Jure natura, Not. (r & s)* *ibid.*
- *quid liceat Jure civili*, *ibid.*
- Furiosi an promittere possint, & ea promisso obligari*, VI. 143
- *an Dominium acquirere possint*, XII. 68
- *an illo per se uti*, XIII. *ibid.*
- Furtum an semper committatur, rem alienam capiendo*, XXIII. & seqq. 57 & 58

G

- G** *enerationem propter, quomodo acquiratur jus in personam*, I. II. 80
- Gradus cognationis quinam Matrimonium impediunt*, XX. & seqq. 86
- Gratitudinis, debitum majus est beneficentia*

nescientia debito, XXXIII. 211
 & 212
 — *ad eam an quis armis cogi possit*,
 XI. 263

II

H *Abitatio perpetua an exteris se-*
dibus suis pulsus concedi debeat,
 XXXIX. 62
Heres representat personam defuncti,
 XV. 133
 — *an ex juramento defuncti oblige-*
tur, XXV. 181
 — *an ex defuncti facto*, IX. 290
 — *an ad pœnam delinquentis tenea-*
tur, XXVII. 259
 — *an ad defuncti debita*, *ibid.*
Historia Juris Naturalis, 370--382
Homicida quo in casu, ficto sermone
vitare possit condemnationem, Nota
 (a) *ad quæst.* XIX. 286
Homicida injustus, ad quid teneatur
occisi parentibus, uxori, vel liberis,
 XII. 218 & 219
Homo, ad pacem non ad Bellum na-
tus, Proleg. quæst. I.
 — *unde hoc probetur*, II.
 — *cur tamen tam pronus sit in Bel-*
lum, IV.
 — *an se ipsum interficere possit*,
 IX. 232 & 233
Homo liber, quando Postliminio
redeat, vide, Postliminium.
Homines liberi, an sint in commer-
cio, XXXIX. & XL. 23 & 24
Homines ad mutuam sibi invicem opens

prestandam tenentur, III. 38. &
 VIII. 272
Hominum prebentio quid sit, IV. 289
Honestum, quid sit, XXVIII. 7
 — *cur determinetur ex natura so-*
cietatis humanae, XXX. 8
Honor quomodo ladi possit, XVIII.
 221
 — *quomodo reparetur*, *ibid.*
Honorarium an solidum exigi possit a
singulis, pro opera pluribus utili,
 XXXI. 169
Honores an transeant ad posteros, XVII.
 256
Hospis, quis sit, II. 293
 — *an ejus interfectio omnimodo li-*
cita sit, XXIV. 287
 — *an ob strenuam defensionem, &*
pertinax studium in partes, recte
occidatur, VIII. 298. & XVII.
 300 & 301
Hosti, privatim nocere licet, I. 328
 — *cur*, II. *ibid.*
Hostem, quomodo ladere liceat, III.
 297
 — *an indistincte non considerata*
causa justitia, *ibid.*
 — *cur hoc Gentibus ita placuerit*,
 IV. *ibid.*
 — *ladendi sub hac licentia, qui-*
nam comprehendantur, V. *ibid.*
 — *eum an veneno tollere liceat*,
 IX. 298
 — — *an immisso percussore*, XI.
 298 & 299
 — — *an in loco pacato occidere*,
 IX. 326
 K k k Hof-

- Hofsem ad, rediisse quis dicatur, X.* 365
Hofes an sepeliendi sint, IV. & V. 231
Hofium, res an vastari possint, I. 301
 — *subditi an ubique occidi possint, VI.* 297
 — *an in solo pacato, ibid.*
Hofibus subministrans res, an pro hoste habendus sit, & an res intercepti possint, V. 281
 quid si non ad hostem, sed amicum vicinum mittantur, VI. 281 & 282
Hofes apud, deprehensi, an servi fiant, II. 311
 — *an in pace jus postliminii habeant, IV.* 319
- I
- I** *Dola hostium an violare liceat, IV.* 302
 — *quid si victores eadem religione non teneantur, ibid.*
Impediens aliquem a petendo Munere ad quid teneatur, V. 216
Imperator Romanus an universale imperium habeat, VII. 262
 — *an ad id vendicandum justum Bellum suscipiat, ibid.*
Imperium paternum quomodo a potestate patria differat, V. 81
 — *patri & matri est commune, ibid.*
 — — *ita tamen ut patris imperium preferatur, III.* ibid.
Imperium omne; an ejus qui regitur causa comparatum sit, XXXIII. 21 & 22
Imperium summum an diverso modo haberi possit, XXXVII. 23
Imperium in populum devictum, jure victoriae acquisitum, an Regi vel populo acquiratur, XLI. 24
Imperium summum, an & quomodo dividi possit, XLVII. 26
 — *an divisum intelligatur, si populus liber futuro Regi aliquid imperet, vel facultatem eum cogendi retineat, XLVIII.* ibid.
 — *an si Rex alia acta rata nolit quam a Senatu approbata, LI.* 27
 — *an retineant qui tributa solvunt, LIV.* 28
 — *an illi qui nexu feudali teneantur, LV.* ibid.
Imperium loci occupatum sequitur dominium rerum mobilium ibi existentium, IX. 68
 — *cur prohibitione eas apprehendendi opus est, X.* ibid.
Imperium in Maris partem, quot modis acquiri possit, XVII. 70
Imperium quod in Rege est ut in capite, manet in populo ut in toto, IX. 131
Imperium summum, in quibus insit, & an retineatur ab injuste agentibus, III. 293
 — *an in caeteris latronum, ibid.*
 — *an in eis qui illud pro parte habent, ibid.*
 vide *Majestas.*

- Imperium summum an comprehendat jus & in bona & in actiones subditorum*, LVI. 348 & 349
- Imperium quando habeatur pro derelicto* XI. 33
- *quid si dubium sit ad quem jus imperandi pertineat*, XXV. 37
- Imperium, in occupationis nomen non venit. Nota (a) ad quæst.* VI. 67
- *ad quem pertineat, si Rex moriatur ab intestato, & nullo herede relicto*, II. 129
- *in victos quale & quot modis acquiri possit*, I. & II. 315
- Imperium & Dominium differunt*, VI. 67
- *hinc retineri imperium potest, assignato aliis dominio*, VIII. *ibid.*
- Imperii invasor, immerito vocatur Rex legitimus, a Deo constitutus, Nota (d) ad quæst.* XXII. 192
- Imperii pars non habitata vel deserta, an alienari possit, & a quo*, XII. 99
- Imperii, summitus an distingui possit ab habendi plenitudine*, XLIII. 24
- *forma unde dignoscatur*, LVI. & LVII. 28
- *subiecta, persona & territorium*, VII. 67
- Imperio injusto non est obsequendum*, II. 275
- Imperio in Romano-Germanico, Status imperii sunt a se invicem independentes, adeoque singuli summa Potestate fruuntur, Nota (a) ad quæst.* IV. 193
- Imperia, quomodo possint esse in partrimonio*, XXXIX. 23
- Imperia & Dominia quot modis desinant*, I. 128
- *an amittantur delinquendo*, XVII. 45
- Imperia, sunt magna onera*, XI. 74
- *derelicta, ut res alia, aliquando presumuntur*, *ibid.*
- *an alienari possint*, V. 96
- — *an pro parte, & an partis alienanda consensus requiratur*, VI & XII. 96 & 99
- — *an ad conservandum totum Corpus*, VII. 97
- *an in feudum offerri possint*, XIII. 99
- *an oppignerari*, XIV. *ibid.*
- Incorporalia an belli jure acquirantur*, V. 311
- Indictio belli, vide, Belli indictio.*
- Inducia, quid sint*, I. 352
- *quotuplices*, II. *ibid.*
- *an recte dividantur in expressas & tacitas*, *ibid.*
- *an differant a pace*, *ibid.* & IV. 353
- *a quo tempore obligent*, VI. *ibid.*
- *an ad certa tantum loca restringi possint*, *ibid.*
- *quot modis finiantur*, XIII. 355
- *quomodo violentur*, XIV. *ibid.*
- *an per privatorum factum rumpantur*, XVI. 356
- *an a belli Ducibus concedi possint*, 362
- *non dirimuntur pena addita &*

- expensa*, XV. 355
Induciarum tempore an detur postliminium, VII. 354
Inducias per, quantum liceat, VII. ibid.
 — *an ire & redire*, VIII. ibid.
 — *an mania rescere & similia*, IX. ibid.
 — *an hostium corruptis praesidiis loca invadere*, X. ibid.
 — *an loca derelicta occupare*, XI. ibid.
 — *an incustodita*, . ibid.
Inducis in, amo, vel mense, aut die determinata, usque ad quam duratura sint, an exclusa vel comprehensa intelligatur, V. 353
 — *dies a qua incipiunt, an comprehendatur*, ibid.
Inducis finitis, an nova requiratur indictio belli, III. 352
 — *an intra fines hosticos deprehensus jus redeundi habeat*, XII. 355
Infantes an dominium acquirere possint, XII. 68
 — *an illo per se uti*, XIII. ibid.
 — *an ex promisso obligentur*, VI. 143
 — *an belli jure occidi possint*, V. 297 & XVII. 300 & 301
Inferiores, quomodo circa causas belli agere debeant, I. 274
 — *an inviti ubi de injustitia cause constat, ad bellum adigi possint*, II. 275
 — *quid si dubitent*, III. & V. 275 276
Injuria subito a Principe illata, an toleranda, aut vi repellenda sit, I. & II. 30
Injuria vindicta a Principe neglecta, an a minoribus magistratibus permessa sit, XII. 16
Injurias quasvis ferre, an sit virtus, XX. 46
Injustitia quomodo aestimetur, XXVII. 246
 — *eo major est quo majus damnum alteri infertur*, ibid.
Injustum quid sit, V. 5
Innocentem insultans Rex, an ipso facto rex esse desinat, XVII. 45
Innocentes an aliquando non injuste occidantur, X. 42
Insidiae, ubi alia via, in tuto Vita poni nequit, occisione insidiatorum, in statu naturali, preveniende sunt, Nota (b) ad quaest. XIII. 43
 — *quid juris in statu civili*, ibid.
Insignia regia an semper denotent potestatem regiam, XXXV. 22
Insignator animalis tenetur ad reparationem damni dati, Nota (b) ad quaest. XVII. 220
Insula in flumine nata ad quem pertinet, XII. 125
Interfectio sui ipsius an licita sit, vide Occisio.
Interficere aliquem permittens Lex civilis merito impunitatem concedere potest, quamvis jus non adsit Nota (t) ad quaest. XXVI. 47
Interpretatio recta, ad obligationem pro-

producendam adhibenda est, I. 200
 — quid sit, II. ibid.
 — quotuplex, III. ibid.
 — quæ sit ejus mensura, IV. ibid.
 — ex quibus signis desumatur, V. 201
 Interpretatio contractuum Regum, an
 fieri debeat ex jure Romano,
 XXXV. 213
 Interpretatio verborum, quomodo fiat,
 VI. 201
 — an in ea conjectura locum ha-
 beant, VII. ibid.
 — unde hæ conjectura desumantur,
 VIII. & IX. 201 & 202
 — extensiva & restrictiva, XXIII.
 207
 — an utraque æque facile admitten-
 da sit, XXIV. ibid.
 — extensiva quando locum habeat,
 XXV. 207 & 208
 — restrictiva unde petatur, & quan-
 do locum habeat, XXVII. XXVIII.
 XXX. XXXI. & XXXIII.
 208 -- 213
 Interpretatio conditionum pacis, quo-
 modo fieri debeat, XI. 339
 — quenam bellantes maxime æquet
 quoad belli justitiam, ibid.
 Interpretationis regula, in non odio-
 sis, XI. 203
 — in favorabilibus, XII. 203
 & 204
 — in odiosis, XIII. ibid.
 Interpretatione in, Pacis composi-
 tionis, Regionis restituenda, quo-
 modo nomen accipi debeat, XXIV.
 341

Invasio an justus sit ad regnum per-
 veniendi modus, XXI. 191 &
 192
 Invasorem in regni quid liceat, XIX.
 35
 — an deserta auctoritate veri Re-
 gis, occidi possit invasor, XX. 36
 — — an vi Legis ante invasio-
 nem in invasorem lata, XXI. ibid.
 Invasores imperii an fœdera inire
 possint, V. 194
 Inventio, modus acquirendi, IX.
 125
 — an fiat solo visu, X. ibid.
 Inventionis titulo, an occupari possint
 ea quæ ab aliis tenentur, IV. 261
 — quid si possessores sunt barbari,
 ibid.
 Invitamenta ad peccandum precipua,
 XXXII. 249
 Ira an delictum excuset, XXIX. 247
 & 248
 Irritum quid sit Jure natura, XVIII.
 85
 Judicium contra iniquum, quod-
 nam sit remedium, Nota (b) ad
 quæst. XIII. 43
 Judicium quot modis cesset, VII. 15
 & 16
 Judicia publica post instituta, an bel-
 lum privatum licite geri possit, V.
 15
 Juramentum, cur exigatur, II 174
 — quid sit, III. ibid.
 — quotuplex, IV. ibid.
 — ejus requisita, V. ibid.
 — an sit, si quis non putans se jurare,
 K k k 3 verba

- verba jurantia proferat*, VII. 175
 & 176
 — — *quid si ea consultò profe-*
rat, licet animo non jurandi, VIII.
 & IX. 176
 — *dolo elicited an obliget*, X.
 176 & 177
 — *an metu injusto extortum*, XI.
 ibid.
 — *an illud quod est de re illicita*,
 XIV. ibid.
 — *vel impedit majus bonum*
morale, XV. 177 & 178
 — *vel de re impossibili*, XVI. ibid.
 — — *quid si pro tempore sit tan-*
tum res impossibilis, ibid.
 — *ab execrationibus & obtesta-*
tionibus quomodo differat, XVIII.
 179
 — *per falsos deos an obliget*, XIX.
 ibid.
 — — *an Christianis tale a Gen-*
tilibus exigere liceat, XX. ibid.
 — *prestium latroni an sit servan-*
dum, XXII. 180
 — *an hosti publico prestium*, ibid.
 — *an perjuro*, XXIII. ibid.
 — *an ab herede prestari debent*, XXV.
 181
 — *remissum ab altero an obliget*,
 XXVII. 181
 — *an etiam si qualitas sub qua ju-*
ratum est cesset, ibid.
Juramentum Regum an & a quibus
rescindi possit, VIII. 178
Juramenti forma, XVII. 178
 — *effectus*, XXI. 179
Juramentis qua sint affinia, XXXII.
 183 & 184
Juramentum contra, factum non tan-
tum injustum, sed etiam irritum
est, Not. (b & i) ad quæst.
 XXVIII. 182
Juramentum si Populus non prestite-
rit, qui jurarunt sicut tantum per-
juri, XXV. 181
 — *reliqui verò & successores per-*
fidii, ibid.
Juramento ex, an Deo acquiratur obli-
gatio, XII. 177
 — *an perjuros propterea puniat*,
 XIII. ibid.
Juramento confirmatus contractus, in
quo enormiter quis fuit læsus, an
possit rescindi, XXIV. 180
Juramenta in inferiorum, quale jus
habeant superiores, XXIX. 182
 & 183
 — *an ab illis eos absolvere possint*,
 XXX. ibid.
Jurans an, si in mente sua obligari
nolit, tamen obligetur, VIII. 176
Jurare per creaturas an liceat, XVIII.
 178 & 179
 — *an per alium jurare, vel per li-*
teras, XXVI. 181
Jurare quinam non possint, VI. 175
Jus quot modis sumatur, IV. 4
 — *aliquando pro eo quod justum est*,
 ibid.
Jus pro qualitate morali sumtum quid
sit, VIII. 5
 — *quotplex*, X. ibid.
Jus pro Lege, XX. 7
 Jus

- Jus Divinum*, XXII. ibid.
 — *quotuplex sit*, XXIII. ibid.
 — *morale*, XXV. ibid.
 — *positivum*, XXVI. ibid.
Jus nature, quid sit, XXVII. ibid.
 — *an detur*, XXXI. 8
 — *quomodo probetur*, XXXII. ibid.
 — *absolutum*, XXXIII. 9
 — *hypotheticum*, ibid.
 — *est immutabile*, XXXIV. ibid.
 — *videtur tamen mutari propter
 objecti mutationem*, XXXV. ibid.
 — *quomodo probetur aliquid esse
 juris naturalis*, XXXVII. 10
 — *quadam ejus juris esse dicuntur
 reductive*, XXXVIII. ibid.
 — *et abusive pro eo quod est hone-
 stum*, ibid.
Jus Gentium, quid sit, XXXIX. 10
 — *an a Deo et cur constitutum fuit*,
 XXXIX. et XL. ibid.
 — *ejus fundamentum est communis
 utilitas et necessitas inter omnes
 Gentes*, XLI. ibid.
 — *quomodo probetur*, XLIII. 11
*Jus Hebraeum quem usum habeat in
 questionibus de jure belli et simili-
 bus*, XLIV. ibid.
Jus humanum, quid sit, XLV. ibid.
 — *quos obliget, et an in deciden-
 diis de jure belli questionibus adhi-
 beri possit*, XLVI. ibid.
*Jus an naturaliter oriatur ex promif-
 sis*, I. 142
*Jus nature et Gentium omnes homi-
 nes obligat et semper*, III. 4
 — *quomodo hæc duo jura differant*,
 XLII. 11
Jus quale in bello observetur, III. 4
Jus stipula quid sit, XXXV. 61
*Jus uni populo concessum, an etiam
 alteri concedi debeat*, XLVII. 64
*Jus quomodo originarie acquiratur in
 personas*, I. 80
 — *in liberos propter generationem*,
 II. ibid.
 — *quomodo propter consensum*,
 XI. 83
 — *quomodo ex delicto*, L. 94
*Jus quasitum subditis an Princeps au-
 ferre possit*, XII. 188
*Jus non tantum ex belli principio spec-
 tatur, sed etiam ex causis subnas-
 centibus*, III. 279 & 280
*Jus commeandi, sive salvus conduc-
 tus, quid sit*, XVII. & XVIII. 356
 — *quotuplex*, XIX. ibid.
 — *militibus concessum ad quos ex-
 tendatur*, XX. ibid.
 — *eo concessio quid comprehendatur
 sub itu*, XXI. 356 & 357
 — *an abitu concessio redditus com-
 prehendatur*, XXII. ibid.
 — *patri vel marito concessum,
 an ad filium et uxorem pertineat*,
 XXIII. ibid.
 — *an ad famulum*, ibid.
 — *an ad bona et comites*, XXIV.
 ibid.
 — *eo qui concessit mortuo an re-
 vocetur*, XXV. ibid.

— quid

- *quid si ad beneplacitum fuerit concessum*, XXVI. 357 & 358
- Jura, quædam realia quo sensu dicantur*, IX. 5
- *an bello acquiri possint*, III. 316
- *inter privatos ante bellum, & ejus tempore orta, an Pace remissa censeantur*, XVIII. & XX. 340 & 341
- Jusjurandum actus est proprie civilis, sed qui cum Religione conjunctus est*, Nota (a) ad quæst. III. 175
- *adhibetur ut veritas, circa rem momentosam, in lucem edatur, quæ alia via detegi non potuisset*, Not. (d) ad quæst. XIII. 177
- *adhiberi non debet in casibus ubi indiciis admodum verissimilibus nota est facti cujusdam veritas*, *ibid.*
- Jurisjurandi de cessatione*, Not. (k) ad quæst. XXX. 183
- *quid juris si actus superioris sit directus in personam ejus cui juratur*, XXXI. *ibid.*
- Justitia expletrix, quid sit*, XVIII. 6
- *attributrix*, XIX. 7
- Justitia quando dicatur denegata, & quando malitiose protracta*, VII. 289
- Justum æquatorium & rectorium quid sit*, VI. 5
- L**
- L**æsonem ob., ultra dimidium veri pretii, rescinditur contractus ex Jure civili, XVI. 163
- Landgraviatus an a Rege concedi possit, jure hereditario, sine populi consensu*, XV. 99
- Latrocinii ex non inibitis, an magistratus teneatur*, XV. 220
- Latrones an jus legationis habeant*, vide, *Pirata*,
- Latronibus cum pactum an servari debeat*, IV. 331
- Legatus quis sit*, I. 222
- *quotuplex*, II. *ibid.*
- *an mittentem obliget*, XXV. 150
- — *an etiam contra arcana m.m. data*, XXVI. *ibid.*
- *an ab eo ad quem missus est puniri possit*, XI. 226
- *quid si hostilia moliatur*, XII & XIII. 227
- *an jure talionis occidi vel male tractari possit*, XV. 228
- Legatum ob violatum an jure suscipiatur bellum*, XXI. 230
- Legati admittendi & non violandi sunt*, VIII. 225
- *an omnes admittendi*, IX. *ibid.*
- *quæ sint justa eos rejiciendi causa*, X. 225 & 226
- *cur sint inviolabiles*; XI. *ibid.*
- *an jure civili populi ad quem mittuntur teneantur*, *ibid.*
- *de illis non violandis Lex, an etiam obliget eum per cujus territorium transit*, XIV. 227. & 228
- *eorum comites an sint sancti*, XVI. *ibid.*

- an punire possint suos comites delinquentes, XVII. 228 & 229
- in adibus suis an habeant jus azyli, XVIII. ibid.
- eorum bona an ad solutionem debiti capi possint, XIX. 229 & 230
- — an jure repressaliarum, XIII. 291
- tenentur se submittere legibus Regionis in quam transeunt, Not. (e) ad quæst. XI. 226
- non confundi debent cum Principibus suis Not. (f) ad quæst. XIV. 227
- eis non debentur Legationis honores a Principibus, sive Regibus, per quorum territorium transituri sunt, ibid.
- Legati perpetui, Residentes dicti rejici possunt, Not. (d) ad quæst. X. 226
- Legatos in debitores quale jus creditoribus competat, XIX. & XX. 229 & 230
- Legationis jus ex quo jure sit, III. 223
- quibus competat, IV. ibid.
- — an istis qui impari federe junguntur, V. 224
- — an civitati si in partes scindatur, VI. ibid.
- — an rebellibus, VII. ibid.
- Lex, quid sit, XX. 7
- commissoria in delatione Regni adjecta quid operetur, XLVI. 26
- civilis, an peregrinos obliget? XXII. 57
- de usucapione a Principe lata, an ad ipsum jus imperii & ejus partes pertineat, XVIII. 77
- — an ad alia, XXI. 78
- de non resistendo superiori, an obliget in summo discrimine, V. 31 & 32
- permissiva cedit præceptivæ, affirmativa negativæ, generalis specialii, lex inferioris, legi superiori, XXXIII. 211 --- 213
- Legem quis tollere possit, XXII. 244
- Lege quot modis fiat acquisitio, I. 103
- Leges Mosaicae, distinguuntur in naturales, Politicas, atque ad cultum Religiosum pertinentes, Not. (u) ad quæst. XXXII. 170
- naturales immutabiles sunt, ibid.
- alia verò mutabiles, ibid.
- Leges civiles aliquando injustæ sunt, I. 103. & XXIV. 258
- Leges de successione privatorum latae, an etiam obtineant in successionebus Principum, XXXIV. 111
- Leges quantum sint observandæ in contractu in Mari vel Insulis vacuis factò, XI. 145
- Leges humane interfectionem quorundam permittentes, an interfectionibus jus verum, an tantum impunitatem concedant, XXVI. 47 & XIX. 242
- Leges quæ liberos vel propinquos, ob crimen patris aut cognati, capitale plectunt injustæ sunt, XXIV. 258

Legislator an lege sua obligetur, XXII. 244
 — *an eam abrogare possit*, ibid.
Legitima, liberis & parentibus debetur, XXXII. 111
 — *an lege civili tolli possit*, X. 105 & 106
Liberi quale damnum occasione delicti paterni sentire possint, XXII. 258
 — *an propterea puniri*, XXIII. & XXIV. ibid.
Liberi an ad pietatis observantia debitum erga Parentes cogi possint, VI & VII. 81 & 82
Liberi captivorum an servi fieri possint, III. 311
 — *quo jure servi nascantur*, XIV. 314
Liberorum distinctio in naturales & legitimos, an sit ex Jure civili & an ad Regum liberos pertineat, XLIV. 114
Liberis debentur alimenta, IX. 105
 — *& quidem omnibus*, X. 105 & 106
 — *an semper*, XI. & XVIII. 106 & 107
 — *an ab Avo & Avia*, XIV. 106
 — *sic debetur ipsis successio*, VIII. & XV. 105 --- 107
 — *nisi juxta exheredentur*, XVI. ibid.
 — *vel sint adulterini*, XIX. 108
 — *quomodo de eo constare possit*, XX. ibid.
 — *quid si sint naturales*, XXII. ibid.

Liberi ex variis matrimoniis natis, jure perfecto, pari quantitate prabere debet Pater bona ad alimenta necessaria, Not. (d) ad quæst. XXII. 108
Libertatis desiderium in populo subdito, an justa sit belli causa, V. 261
Licet quod in bello, ad quale bellum pertineat, I. 288
Liceat quid in bello, vel nude spectatur, aut ex promisso antecedente, I. 279
Liceat quid natura, II. ibid.
Licere verbum, quales significationes habeat, II. 296
Licitane sint quedam consequenter, qua non licerent ex proposito, IV. 280
Litteratis in bello parcendum est, XVII. 300 & 301
Locus, in solo pacato situs an occupari possit, XXVII. 58
 — *in eo nihil præter nudam custodiam sumi debet*, XXVIII. 59

M

M *Agistratus, non tenetur ad Damni reparationem, propter sententias injuste a se latas inadvertentia, vel ex infirmitatibus nature humana adjunctis*, Not. (g) ad quæst. XII. 219
 — *minor an & quando bellum gerere possit*, XI. 16
 — *an contra superiorem*, IV. 31
 — *an*

- *an injuriam Regi illatam, sed neglectam persequi & vindicare possit, XII.* 16
- Magistratus atrocinita non inhibentes ad quid teneantur, XV.* 220
- Majestas quid sit, XVI.* 17
- *cur dicatur summa Potestas, XVII.* 18
- *an & a quo ejus actus possint reddi irriti, XVIII.* ibid.
- *an recte dividatur in realem & personalem, XXIV. & XXIX.* 19 & 20
- *an semper sit penes populum, XXIX.* ibid.
- *an a Deo concedatur, XXX.* ibid.
- *an ex nomine & externa administrationis specie recte cognoscatur, XXXV.* 22
- *an ex delatione Imperii per successionem vel electionem, XXXVI.* ibid.
- *diverso modo haberi potest, XXXVII.* 23
- *an possit esse in patrimonio, XXXIX.* ibid.
- *aliquando Optimatibus competit, XXXI.* 20
- *aliquando Populo in alium populum, vide, Imperium, ibid.*
- Majestatis subjectum, quotuplex sit, XIX.* 18
- *commune, XX.* ibid.
- *proprium, XXVI.* 19
- *cur hoc ita dicatur, XXVII.* ibid.
- Majestatis quot sint jura, XXVIII.* 19 & 20
- Majoratus quid sit, LIV.* 118
- Malum ad declinandum, quæ sunt maxime excusabilia videntur, XXVI.* 246
- Mandatario, qui in itinere in morbum incidit, an omnes impensa ad eum dissipandum ab illo facta, refundi debeant necne a mandante, Not. (b) ad quæst. IX.* 160
- Mandatum speciale habentes, de hoste persequendo, quomodo peccent contra temperamentum in rebus capiendis observandum, V.* 328 & 329
- *quotuplex sit, III.* 328
- Mandatum an per æquivalens impleri possit, XXVI.* 208
- Mandatum excedens ad quid teneatur, V.* 361
- Mandatum arcanum contra, agens mandatarius, an mandantem obliget, IV.* ibid.
- *XXVI.* 150
- Marchionatus an a Rege possit concedi, jure hereditario, sine populi consensu, XV.* 99
- Mare an possit esse in Dominio, XIV. & XVII.* 55 & 56
- *an occupari, XIV.* 69
- *in quibus partibus occupari possit, XV. & XVI.* ibid.
- *an omne, an internum tantum & quousque, XV.* ibid.
- *an solo animi actu, XVI.* ibid.

- *an per contractum ne ab alio na-
vigeatur*, XVIII. 70
- *quot modis pro parte acquiri pos-
sit*, XVII. ibid.
- Mares in Regnorum successione, an
preferendi sint feminis*, XLVI.
114 & 115
- Maritus habet imperium in uxorem*,
XIV. 84
- *an uxorem in adulterio depre-
hensam impune occidat*, XIX. 242
- Mater est certa*, XX. 108
- Materia ex aliena, mala fide novam
speciem conficiens labore suo frus-
tratur*, Nota (e) ad quæst.
XVIII. 127
- Matrimonium, quid sit*, XV. 84
- *est consociatio maxime naturalis*,
XIII. 83
- *an irritum sit deficiente paren-
tum consensu*, XVIII. 85
- *contrahi nequit cum alterius
viventis conjuge*, XIX. 85 & 86
- Matrimonium ad morgenicam, quid
sit; & an sit verum conjugium*,
XXV. 87. & XXIII. 109
- *an licitum sit*, XXIV. ibid.
- *quæ rationes civiles illud sua-
deant*, XXVI. 87 & 88
& XXV. 109
- *an constante tali matrimonio,
Pactum a contrahentibus factum,
de successione bonorum mariti, ab
eis mutari possit*, XXVI. ibid.
- Matrimonii contrahendi libertas, an
vicinis denegari possit*, XLVI. 64
- *Leges civiles quæ exteris eam li-
bertatem negant, quomodo sint
intelligenda*, ibid.
- *an propterea juste suscipiatur bel-
lum*, III. 261
- Matrimonia, parentum cum liberis
illicita*, XX. 86
- *an cum cognatis & affinibus*,
XXI. ibid.
- *an inter civem & peregrinam,
senatorem & libertam, servum
& liberam, licita sint*, XXIII.
87
- *non omnia sunt irrita quæ Le-
ge humana prohibentur*, XXIV.
ibid.
- Medici egrotis falsa dicentes, an
mentiantur*, XX. 286
- Medii in bello qui dicantur, vide,
Neutrales*,
- Mendacium, quid sit*, VIII. & XIV.
282 & 284
- *quomodo a falsiloquio differat*,
XV. ibid.
- Mendacii natura in quo consistat*,
XIX. ibid.
- Mentiri & mendacium dicere quomo-
do differant*, XV. ibid.
- *quibus non mentiamur*, XIX.
& XX. 285 & 286
- *an hostibus*, XXI. & XXII.
287
- Mensura pretii quæ sit*, XX. 164
- Mercatoribus in bello parcendum est*,
XVII. 300 & 301
- Merces solida an exigi possit a singu-
lis, pro opera pluribus utili*,
XXXI. 169
- Merces*

Merces ad Hostem missæ, an intercepti possint, vide, Hostibus,
Meritum ob, an quis a pœna liberari possit, XXIV. 245
Metus an promissum vitiet, XV. & seqq. 146 & 147
— an contractum, XIV. 162
Metus ex vicina potentia, an justam præbeat belli causam, III. 261
Metus quis, in bello solemnî habeatur pro justo, IX. 332
Metu ex, commissum delictum an excusari possit, XXIX. 247 & 248
Metus incertos adversus, quale præsidium petendum sit, XXXI. 49
Milites, de damnis ab eis injuste illatis, in Bello solemnî, tenentur, Nota (a) ad quæst. VII. 329
— an singuli ex bello captis nihil sibi acquirant, VII. 307
— an aliquid extra ministerium publicum facere possint, VIII. & IX. ibid.
— quas res sibi acquirant, ibid.
Militare ob solum stipendium an liceat, X. 273 & 274
Ministris regiis inionum mandatum exequentibus an resistere liceat, VIII. 32 & 33
Minores an ex promisso teneantur, VI. 143
Minorum in restitutione in integrum, quales leges observari debeant, X, 145
Minorennitas Regis, an jus ei det Pacta a suis Tutoribus facta revocare, VI. 186

Moderatio in bello ad quid proficit, X. 304
Monarchia quid sit, XXVII. 19
— an universalis detur, VIII. 262
Monopolia an sint licita, XLVIII. 65 & XXIX. 169
Mora intra breve tempus, an in obligatione faciendi purgari possit, XXVII. 342
Mors mandantis an mandatum tollat, XXXIV. 152
Mortis vitanda causa, quæ injuste fiunt, excusari possunt, XXVI. 246
Mortuorum corpora male tractari non debent, V. 302
Mutilationis membri intentans periculum, occidi potest, Nota (i) ad quæst. XIV. 44

N

N *Atu-maximus Regnum per successionem possidet, non a Patre suo sed a primæva Populi voluntate, Not. (i) ad quæst. L. 115*
Naturæ prima quæ sint, II. 12
— an per se sufficiant ad probandum jus naturæ, III. ibid.
Navis hostilis, etiamsi in ea innocentes sint, an tormentis peti possit, IV. 280
Naves quando censeantur captæ, II. 305
Navigandi libertas an pactis imminui possit, XVIII. 70
— an hoc doceat Maris occupationem, ibid.
Naufragorum bona an juste fiant primi occupantis, I. 103

- Necessitas gravissima jus dat in res jam occupatas*, XXIII. 57
 — *non tamen semper*, XXIV. 58
 — *nec furtum ita committitur*, XXV. *ibid.*
 — *ut tamen cessante necessitate restitutio fiat*, XXVI. *ibid.*
 — *an eodem jure locus in solo pacato situs occupari poterit*, XXVII. *ibid.*
 vide, *Locus*.
Necessitatis gravissima in casu, an carne humana vesci liceat, Not. (m) *ad quæst.* XXIII. 57 & 58
 — *tempore, vi supereminens Dominii, an Exterorum bona apud nos deprehensa detineri possint*, XII. 189
Neglectus in puniendis subditis, quando in superiore præsumatur, XXXIII. 343
Negotiatoria in societate, quomodo Partes, in Damno & lucro, dicantur æquales & inæquales, XXXVI. 171
 — *an socius, particeps lucri, & immunis Damni, esse possit*, XXXVII. *ibid.*
 — *an damnium sine lucro sentire possit*, XXXVIII. *ibid.*
Neutrales, qui dicantur, III. 225
 — *qui tales esse possint*, V. 325
 — *quo in casu, alterutri Partium bellum gerentium, Arma aliave similia vendere possint*, Not. (a) *ad quæst.* XI. 327
Neutralium quid sit officium erga bel- lantes, & an alterutri transitum concedere possint, X. 326 & 327
 — *an eos ad pacem inducere*, XII. *ibid.*
Neutrali in loco, an alteruter belli- gerantium ex. gr. Castrum occupare possit, VIII. 326
 — *an hostem occidere, vel res ejus capere*, IX. *ibid.*
Neutralitas in bello an utilis sit, I. 325
 — *quid sit*, II. *ibid.*
 — *an ad eam quis cogi possit*, VI. 325 & 326
Nostrum quibus ex causis & quot mo- dis aliquid dicatur, II. 51 & 52 & III. 215
 — *quale sit natura*, *ibid.*
 — *ex Lege*, *ibid.*
 — *an ex sola aptitudine*, IV. 216
Nostrum quot modis aliquid fiat jure singulari, I. 66
 — *quomodo acquisitione derivativa*, I. 95
 — *quomodo facto hominis*, II. *ibid.*
Nummus, qualis esse debeat, XXIII. 166
 — *an ex stanno, plumbo, papyro, vel simili materia fieri possit*, XXIV. 166 & 167
 — *an ejus valor, pro libitu sion- num Imperium habentis, mutari possit*, XXV. *ibid.*
Nutus an interdum sit signum suffi- ciens voluntatis declarata, XXV. 149 & 150

O

- O**bligatio nascitur adversus nos ex rebus exstantibus & non exstantibus, I. 135
- quomodo ex rebus exstantibus, II. ibid.
- quomodo ex non exstantibus, IX. 137
- Obligatio perfecta praefertur imperfectae, XXXIII. 211 --- 213
- Obligatio qualis oriatur ex Damno dato, II. 215
- Obligationem contra faciendo, nemo se ea eximit, XLIII. 345
- Obligari per alium an possimus, XXV. 149 & 150
- an invito, XXVI. ibid.
- Obses, quis sit, LVII. 349
- an vassallus etiam invitus dari possit, LVIII. ibid.
- an damnium ipsi datum, a civitate resarciri debeat, LIX. ibid.
- an interfici possit, LX. ibid.
- an servus fiat, ibid.
- an aufugere possit, LXI. ibid.
- an in unam causam datus, an propter aliam retineri, LXII. 349 & 350
- an eo, pro quo redimendo datus est, mortuo, liberetur, LXIII. ibid.
- an Rege mortuo a quo datus est, LXIV. ibid.
- Obsessi qui Oppidi traditionem promiserunt, an praesidium dimittere possint, XV. 363

- Obstetrices Israeliticae, remuneratae a Deo, propter earum inobedientiam Regi Aegyptiae, qui illas jusserat matres Hebraeos interficere, Not. (a) ad quaest. 30
- Obtestatio vide, Juramentum,
- Occisio hominis an per fugam vitanda sit, XXI. 46
- nec ea ignominiosa est, XXII. ibid.
- Occisio sui ipsius, quibus in casibus licita sit, Not. (c, d, & e) ad quaest. XI. 234
- quid si quis videat se deinceps in probrum Dei victurum, X. 233
- an ad pudicitiam conservandam licita sit, XI. ibid.
- Occidere alium ob membrum mutilatum an liceat, XIV. 44
- an ad vitandam aliam vel malum simile, XIX. 45
- an ad exstimationem tuendam, XXIII. 46
- an ad res servandas, XXIV. & XXV. 47
- Occidi innocentes ad servandam vitam an possint, X. 42
- Occidi aliquando an quis debeat, potiusquam occidere, XVI. 45
- Occidi an quis possit ex fideiussione, ob delictum alterius, XX. 257
- Occupatio, qualis sit modus acquirendi, II. 123
- quot modis fiat, III. ibid.
- quomodo venatione, IV. ibid.
- Occupatio alia fit per universitatem, alia per singulos, XIX. 256
- que.

- *quam per universitatem fiat*,
XX. ibid.
- Occupationis in uomen Imperium non
venit*, Nota (a) ad quæst. VI.
67
- Occupari quæ possint*, ibid.
- Onus an promissioni perfecta, adjici
possit*, XXXVI. 153
- Opera, injuncta quando sint penæ*,
III. 237
- *quomodo a seruo exigenda*, XIII.
314
- Opificibus in bello parcendum est*,
XVII. 300 & 301
- Opiniones novæ, vide Dognata*,
- Ordo naturalis inter socios quis sit*,
XXXII. 89
- P**
- P** *Acatorum officium erga bellantes
vide Neutrales.*
- Pactio, in Mari vel insula vacua facta
quo jure regatur*, XI. 145
- *de restituenda re, an etiam con-
tineat fructuum restitutionem*,
XXIII. 341
- Pactiones, bellum finientes, quinam
facere possint*, IV. 336 & 337
- *de reddendis in bello captis,
quomodo interpretanda sint*, XXII.
341 & 342
- Pactionum quæ sint accessiones*, LVI.
348 & 349
- Pactum, de faciendo quomodo inter-
pretandum sit*, XXVI. 342
- *dubium contra quem interpretan-
dum*, XXVIII. ibid.
- *cum latrone factum an sit ser-
vandum*, IV. 331
- Pactum & contractus quomodo dif-
ferant*, II. 157
- Pactum reale, vide, Fœdus.*
- Pacta Ducum belli, quomodo inter-
pretanda sint*, XII. 362
- Pacta non differunt a contractibus, &
nisi in præsens tempus fiat consensus
reciprocus, nulla oritur obligatio*,
Not. (a & b) ad quæst. I. & II.
156 & 157
- Pacta privatorum cum hoste an va-
leant, vide Privati.*
- Parentibus debetur reverentia*, II.
VI. XVIII. 80 --- 82 & 85
- *alimenta*, XII. & XIII. 106
- *successio in bona liberorum*,
XXVII. 109
- Parere non debent subditi, ubi injus-
tum est mandatum*, II. 275
- *quid si dubium sit*, III. & IV.
ibid.
- Pars major universitatis an omnes obli-
get*, XXVIII. 88
- Passionis malum quid sit*, III. 237
- Pater, quis sit*, XXI. 108
- *liberos carcerare potest*, VII. 82
- *an vendere, oppignerare,
& aliis in adoptionem dare*, VIII.
ibid.
- *an occidere*, IX. & X. 83
vide *Potestas patria.*
- Patrie proditoribus an debeatur sa-
pultura*, XII. 234
- Patris*

- Patris imperium præfertur matris imperio*, III. 81
- Pax*, quid sit, III. 368
- *quotuplex*, IV. ibid.
- *quando censeatur tuta*, V. ibid.
- *in dubio præferenda bello*, VII. 266
- *in Bello semper spectanda*, II. 367
- *qualibuscunque legibus facta servanda*, IX. 368
- *quot modis rumpatur*, XXX. 243
- — *quomodo faciendo contra id quod in Pace dictum est*, XL. 344
- — *an violando minora ejus capita*, ibid.
- — *quomodo faciendo quod specialis Pacis natura repudiat*, XLIV. 345
- *an censeatur rupta, si alter promissum implere non possit*, XLII. 344 & 345
- *post lesam fidem ab altera parte, an adhuc servari possit*, XLIII. ibid.
- *quando dicatur rupta, faciendo contra id quod paci in genere inest*, XXXI. 342
- *an dicetur rupta, si in alteram Partium que bellum composuerunt, vis armata inferatur a socio alterius*, XXXII. 343
- *an censebitur rupta, si subditi alterius, militent pro bellantibus cum altera Parte*, XXXIV. ibid.
- *rupta dicetur, si ab altera Parte vis armata inferatur in subditos alterius*, XXXV. ibid.
- — *etiam si in alterius socios, in Pacis compositione comprehensus vis inferatur ab altera Parte*, XXXIX. 344
- *amicitia mutue officia exigent, ex quibus actibus rupta censeatur*, XLX. 345 & 346
- Pacis, conditiones, quomodo sint interpretanda*, XI. & seqq. 339
- Pacis compositio se referens ad pactianem præcedentem, quomodo interpretanda sit*, XXV. 341
- Pacis compositioni, quæ sunt res subiectæ*, V. 337
- *quid requiratur ut totum Imperium vel pars alienetur*, VI. ibid.
- *pæna addita, an impediatur quominus rumpatur pax, si quid adversus eam fiat*, XLVI. 344
- Pacis in compositione quid de rebus singulorum subditorum statuere possint Reges*, IX. & X. 338 & 339
- *an bona sive Dominium regni alienari possit*, VII. 338
- *quid si de damnis nihil convenierit*, XVI. 340
- *an debita inter privatos remissa censeantur*, XVII. ibid.
- *an pæna remissa censeantur*, XVIII. & XIX. ibid.
- Pacis ruptura quid sit*, XXIX. 342
- Pacem facere cujus sit*, IV. 336
- *quando conveniat*, VIII. 368
- Pacem per, an se suaque defendere liceat*, XXXVI. 343
- *an ultionem sumere, vel ablata*

- recuperare, XXXVII. & XXXVIII. 343 & 344
- Pacem post factam, capta reddi debent, XXI. 341
- Pacem rumpere, & novam bello præbere causam quomodo differant, XXX. 342
- Pacificendi procurationem habens, an semper obliget eum qui præposuit, IV. 361
- Paupertatis summa vitanda causa, que injuste sunt, an excusari debeant, XXVI. 246
- Peccato ex alterius, quomodo quis obligari possit, XIX. 257
- Pecunia an sit res sterilis, & quo sensu ita dicatur, XXXIII. 170
- Percussore immisso an hostem interficere liceat, XI. 298 & 299
- cur deprehensi percussores exquiritis suppliciis afficiantur, XII. ibid.
- Perduellium liberi an juste honoribus excludantur, XXII. 258
- Peregrini sedibus suis pulsati an in civitatem recipiendi sint, XXXIX. 62
- an postulantibus iis certa loca concedenda, XL. 63
- in civitatem semel admissi, an ejici possint, XLIII. ibid.
- vide Exteri.
- Perfidis an fides sit servanda, X. 332
- Perfidia à, quomodo vacare possit, qui promissum suum non servat, XI. ibid.
- Periculum, quomodo aestimetur in assecuratione, vide Assecuratio,
- rei vendita ad quem pertineat, vide Emptio.
- rerum que collatae sunt in societate ad quem pertineat, vide Societas.
- Perjurus quis fiat, XXV. 181
- an is cui juramentum remissum fuit, XXVII. ibid.
- Perjuros cur Deus puniat, XIII. 177
- Permittere se hostis arbitrio, quid significet, LIV. 348
- Permissa cedunt præceptis, XXXIII. 211 & 212
- Personæ aptitudo, an in aestimatione delicti considerari debeat, XXIX. 247
- Pignus an ex alio superveniente debito retineri possit, LXV. 350
- an perpetuo sui, LXVI. ibid.
- Pignoris constitutione originarie non acquiritur, IV. 66
- Pignora pactionum sunt accessiones, LVI. 348 & 349
- in quibus cum obsidibus conveniant & differant, LXV. 350
- Pignorationes quomodo a repressaliis differant, XIV. 291 & 292
- Pirata civitatem non faciunt, III. 293
- que capiunt non sua faciunt, XVI. 322
- jus legationis non habent, VII. 224
- ipsis juratum promissum an servari debeat, XXII. 180
- Piratas in omnis homo miles est, XVIII. 242
- Piraticam non inhibentes Magistratus

- Fals an teneantur ex neglectu*, XV. 220
Pœna, quid sit, II. & III. 236 & 237
 — *contra maleficos non tantum licita est sed etiam precepta*, V. ibid.
 — *an ad assignatricem, aut explettricem justitiam pertineat*, VI. 237 & 238
 — *voluptatis tantum causa sumi non debet*, X. 239
 — *sed utilitatis causa, & quænam utilitates in ejus impositione consideranda sint*, XI. ibid.
 — *an juste tolli possit*, XXI. 243
 — *universitatis & singulorum quomodo differat*, XIV. 255
 — *quamdiu ob universitatis delictum exigi possit*, XV. 256
 — *in pacis violatorem imposita, an necessario ab altera Parte acceptari debeat*, XLI. 344
 — *an soluta jus bellandi tollat*, XV. 355
Pœna nomine an veniant incommoda ex morbo contagioso vel corpore mutilo, IV. 237
Pœna ob causam bellum suscipi potest, Nota (i) ad quæst. XXXIV. 249
Pœna finis internus & externus, XI. 239
 — *externus respicit (1°) utilitatem ledentis*, XII. 239: & 240
 — *a quibus imponatur*, XIII. ibid. XV. XVI. & XVIII. 241. & 242
 — (2°) *utilitatem læsi*, XIV. 240. & 241
 — *quot modis obtineatur*, ibid.
 — (3°) *utilitatem quorumlibet*, XVII. ibid.
Pœne ad rectam estimationem, consideranda sunt delictum & utilitas ex pœna, XXV. 245
Pœna magnitudo quomodo spectetur, XXXI. 249
Pœna à liberandi aliquem causa, sunt vel intrinseca, XXIII. 245
 — *vel extrinseca*, XXIV. ibid.
Pœna in, an exacte sit passio par delicto, XXX. 248
Pœna dici possunt, castigatio verbi- & correctiones. Not. (d & e) ad quæst. XIII. 240
Pœna, an a Regibus infligi possint quibusvis personis, jus nature & gentium inmutabiliter violantibus, XXXV. 250
 — *an transeant ad heredes delinquentis*, XXVII. 259
Penarum, distinctio ejusque origo. Nota (a) ad quæst. III. 237
 — *communicatio quid sit*, I. 252
 — *quotuplex*, II. 253
Pœnitentia vera requirit, ut is qui damnatus dedit id resarciat. XIV. 299
Polllicitatio quid sit, IV. 143
 — *an promittentem obliget*, ibid.
Polllicitatione in Civitate facta, an requiratur acceptatio, XXIX. 151

- Pollicitationes quomodo confirmari soleant*, I. 174
Polygamia. an sit licita, XVI. 84
Populatio quando iusta sit, VIII. & IX. 303. & 304
Populus, an durante domo regnatrice, majestatem habeat, XXIV. 19
 — *an semper sit supra Regem*, XXIX. XXX. & XXXII. 20. & 21
 — *quousque teneatur contractibus Regis*, XVI. 190
 — — *invasoris*, XXI. & XXII. 191. & 192
 — *qui se sponte alteri subjecit, an per pacem restituendus sit*, XV. 339
Populus Romanus an hodie sit idem qui olim, XIV. 133
Populus, quot modis intereat, III. & IV. 129
 — *quomodo interitu corporis*, V. 129. & 130
 — *quomodo interitu speciei*, VI. ibid.
 — *an per inminutionem civium*, VII. ibid.
 — *in alium locum migrans, an idem maneat*, VIII. 130. & 131
 — — *an mutata regiminis forma, & an eo casu debita populi extinguantur*, X. & XI. 131. & 132
 — *an alteri unitus intereat*, XII. 132. & 133
 — *an possit interdum dividi*, XII. ibid.
Populi qui in alterius ditionem transferunt, an majestatem habeant, XXI. 18
Populi plures liberi, licet idem Caput habeant, an singuli majestatem retineant, XXII. ibid.
 — *unde hoc constet*. XXIII. ibid.
Populi interdum ob Regum peccata puniti, XXXIII. 21. & 22
Populi integri an postliminio restitui possint, XII. 321
Populi, & partes populorum, an laudabiliter a victore restituantur, XXII. 324
Possessor, rei alienae, an eam suis impensis domino restituere debeat, V. 135
 — *rei cuius dominus ignoratur, non tenetur naturaliter eam pauperibus dare*, XIX. 140
 — — *sed curare debet ut res in locis publicis proclametur*, ibid.
Possessor bonae fidei, rem possessam restituere tenetur, II. 135
 — *etiamsi eam dominus non repetat*, III. ibid.
 — *non vero si res perierit*, X. 137
 — *an fructus exstantes restituere debeat*, XI. 138
 — — *an consumptos & percipientes*, XII. ibid.
 — *quid si talem rem donaveris*, XIII. ibid.
 — — *an ex tali re donata, semper*

- per censeatur locupletior factus*, XIV. 319
- ibid.* 321
- quid si rem vendiderit*, XV. 321. & 322
- ibid.* 320
- an eam bona fide emtam, sine repetitione pretii restituere debeat*, XVI. 320
- etiamsi hoc modo damnum incurrat*, XVII. 320
- an ad illud vitandum, & pretium servandum, rem venditori restituere possit*, XVIII. 320
- ibid.* 320
- non tenetur publice significare talem rem a se possideri*, VIII. 320
- 137* 320
- Possessor male fidei, non tantum ad restitutionem rei alienæ cum fructibus tenetur, sed etiam in eodem statu quo antea fuerat. Nota (b) ad quæst. V.* 320
- 136* 320
- Possessoris causa potior haberi debet in pari causa*, XIV. 320
- 267. & 268* 320
- Possessione in, restituenda in priorem statum, quale tempus inspiciendum sit*, XIV. 320
- 339* 320
- Postliminium quid sit*, I. 320
- 319* 320
- quotuplex*, III. 320
- ibid.* 320
- an in pace obtineat*, IV. & V. 320
- ibid.* 320
- an induciarum tempore*, XI. 320
- 321* 320
- an extra bellum locum habeat*, XVIII. 320
- 323* 320
- an hodie obtineat*, XIX. 320
- ibid.* 320
- in quo consistat ejus temperamentum*, XX--XXII. 320
- 323. & 324* 320
- Postliminio, qui redeant, & quinam recipiantur*, III. 320
- 319* 320
- qui recipiantur*, XIII. 320
- 321* 320
- — quid ad id requiratur*, X. 320
- 321. & 322* 320
- Postliminio, quando redeat liber homo*, VI. 320
- 320* 320
- an etiam commercio ad suos redux pristinum statum recuperet*, VII. 320
- ibid.* 320
- — quid cum statu recuperet*, VIII. 320
- ibid.* 320
- — an jura in ipsum restituantur*, X. 320
- ibid.* 320
- an gaudeant dediti*, XI. 320
- 321* 320
- an integri populi*, XII. 320
- ibid.* 320
- Postliminio in, quæ res sint*, XV. 320
- 322* 320
- an mobiles aut immobiles*, *ibid.* 320
- an res quæ intra præsidia hostilia nondum fuerunt perductæ*, XVI. 320
- ibid.* 320
- quæ omnia jure civili, variè determinari possunt*, XVII. 320
- ibid.* 320
- Potestas patria; quid sit*, IV. 320
- 81* 320
- quomodo differat ab imperio paterno*, V. 320
- ibid.* 320
- soli patri competit*, *ibid.* 320
- rectè distinguitur per certa temporis intervalla*, VI. 320
- ibid.* 320
- an per captivitatem extinguatur*, V. 320
- 311* 320
- Potestas minor an a se ipsa pendent obliget*, VII. 320
- 361* 320
- an pacem facere possit*, VIII. 320
- ibid.* 320
- an inducias dare*, IX. 320
- 362* 320

- *an bello quaesita alienare*, X. *Præscriptio, quid sit*, XII. & XIII. 75
 ibid. — *obtinet in Regnis*, XIV. *ibid.*
 — *an nondum quaesita condonare*, XI. *ibid.* — *Regi non tantum contra regem,*
Potestate minore cum, an contrahens *populo libero adversus populum li-*
semper obligetur, VI. 361 *berum, sed etiani populo contra*
Potestates minores in bello qua sunt, *Regem jus tribuit*, *ibid.*
 I. 360 — *ex quo jure sit*, XV. *ibid.*
 — *quot modis earum promissa con-* — *cur ad Reges quoque pertineat*,
siderari possint, II. *ibid.* XVI. *ibid.*
 — *quando summam potestatem obli-* — *an nondum natis præjudicare*
gent, III. *ibid.* *possit*, XVII. *ibid.*
 — *quid si fines mandati excedant*, — *de ea lex a Principe lata, ad*
 V. 361 *imperium summum an extendenda*
 — *quomodo earum pacta sint in-* *fit*, XVIII. 77
terpretanda, XII --- XIV. 362
 & 363 *Pretium, quid sit*, XVII. 163
 — *Præceptum affirmativum cedit nega-* — *vulgare & eminent*, XVIII.
tivo, XXXIII. 211 & 212 *ibid.*
 — *Præda, quot modis tribuatur*, X. — *quot modis determinetur*, XIX.
 307 163. & 164
 — *an semper ex mera liberalitate con-* — *ejus mensura*, XX. *ibid.*
cedatur, XI. 308 — *an omnibus rebus imponi possit*,
 — *cur Sociis tribui soleat*, XII. *XXI.* *ibid.*
ibid. — *cur mox augeatur, mox mi-*
 — *cur subditis*, XIII. *ibid.* *nuatur*, XXII. 165. & 166
Pralia definito numero condicla, belli fi- *Pretium redemptionis. Vide Redemp-*
niendi causa, permissane sint, XLVII. *tio,*
 346 *Pretii eminentis materia qualis esse*
 — *quid hic requiratur*, XLVIII. *debeat*, XXIII. *ibid.*
ibid. *Principalia bellum finientia*, III.
 — *quid si victoria certò probari* *336*
nequeat, L. 347 *Privati, an fide hosti data tenean-*
Premium cui debentur, si duo simul *tur*, I. 363. & 364
ad metam pervenerint, XVII. 205 — *eorum in paciscendo cum hoste*
Premia an transeant ad posteros, *potestas quousque se extendat*, II.
 XVII. 256 & III. *ibid.*

- *is an hac facultas publice admi-
ni possit*, IV. & V. 364
  - *an ad pacta privatim cum hoste
facta servanda, a Magistratu cogi
possint*, IX. 365
  - Promissio perfecta que sit*, V. 143
  - *requirit usum rationis in pro-
mittente*, VI. & VII. 143. & 144
  - *Et ut res promissa sit, vel
esse possit, in potestate promitten-
tis*, XVIII. & XIX. 147. & 148
  - Promissio, requirit signum sufficiens
voluntatis declarata*, XXV. 149.
& 150
  - *feri potest per ministrum*, *ibid.*
  - *an is mandantem contra
voluntatem suam obligare possit*,
XXVI. *ibid.*
  - *ut valeat acceptanda est*, XXVIII.
151
  - *an per tertium acceptari possit*,
XXXV. 153
  - *an revocari possit ante accepta-
tionem factam*, XXXI. 151. &
152
  - *an mortuo ante acceptatio-
nem promissario*, *ibid.*
  - *an mortuo internuntio*,
XXXII. *ibid.*
  - *an tabellario mortuo*, *ibid.*
  - *in errore fundata an sit obliga-
toria*, XII. & XIII. 145
  - *quid si alterius dolus errori
causam dederit*, XIV. 146
  - *quid si dolus a tertio pro-
cedat, Et ad quid teneatur*, *ibid.*
  - *latroni facta an Et quando sit
servanda*, XVI. & XVII. 147
  - *rei illicita an valeat*, XVIII.
& XXII. 147. & 149
  - *an facti alieni*, XL. 154
  - *an de re impossibili facta*, XX.
148
  - *quid si post promissum suc-
umfiat impossibilis*, XXI. *ibid.*
  - *facta ob causam naturaliter vi-
tiosam an obliget*, XXII. 149
  - *an ob causam ante debitam*,
XXIII. *ibid.*
  - *an sine causa facta*, XXIV.
ibid.
  - *an semper requirat causam ex-
pressam*, XXXIX. 154
  - *captivi de redeundo in carcerem an
valeat*, VI. 364. & 365
  - *item de non militando ad-
versus hostem*, *ibid.*
  - *item de non aufugiendo*,
VII. *ibid.*
  - Promissioni perfecta an onus adjici
possit*, XXXVI. 153
  - *an etiam in commodum tertii*,
XXXVII. 153. & 154
  - Promissum, in bello solemniter factum,
an pretextu metus rescindi possit*,
VIII. 332
  - *an conditionale, deficiente con-
ditione, servandum sit*, XII. 332
& 333
  - *quomodo per compensationem rescin-
datur*, XIII. *ibid.*
  - *Et quid ad eam requiratur*,
ibid.
- Promissa,

- Promissa quotuplicia sint*, X. 203
 — *non odiosa quomodo interpretanda*, XI. *ibid.*
 — *quomodo favorabilia & odiosa*, XII. & XIII. 203 & 204
 — *an omnia presumantur conditionalia*, XXIX. 209
 — *an que promissariis sunt inutilia, vel promittentibus nimis noxia, servari debeant*, XXXII. 211
 — *quomodo confirmari soleant*, I. 174
 — *sine causa a Rege facta an servanda sint*, IX. 187
Promissorum fundamenta Nota (a) ad quaest. I. 142
Promittens, metu aliquid, an obligetur, XV. 146
 — *si moriatur antequam sciverit promissum suum acceptum fuisse, an ad promissi praestationem teneantur heredes, necne, Not. (h) ad quaest. XXXIV.* 152
Proprietas, vide Dominium.
Provincia invita an alienari possit, VI. 96 & 97
Pudicitiam ad servandam aggressor interfici potest, Nota (k) ad quaest. XV. 44
Pueri quando ratione uti incipient, IX. 144
Punienda an sint cogitationes, XX. 243
 — *an culpae minores*, *ibid.*
 — *an peccata quae difficulter à civitate tolluntur*, *ibid.*
 — *an illa que ex communi nature humanæ corruptione resultant, ibid.*
Puniendi jus cui competat, VII. 238
 — *an superiori aequo nocenti*, IX. *ibid.*
 X.
 R
Raptor ad quid teneatur, XII. 218 & 219
Rebellibus fides data an servanda sit, V. 331
Receptum prestans an de damno dato teneatur, VIII. 217
Rectores aliorum in crimen quot, modis veniant, III. 273
 — *quomodo patientia*, IV. *ibid.*
 — *unde presumatur eorum scientia*, V. *ibid.*
 — *quomodo ob receptum teneantur*, VI. *ibid.*
 — *an teneantur dedere delinquentes*, VII. 253 & 254
vide delinquentes.
Rectores delinquendo an subditos suos obligent, XII. 255
vide subditi.
Redemptionis pretium an in alium transferri possit, XXVIII. 358
 — *an pluribus deberi*, XXIX. *ibid.*
 — *an conventio de eo ob lesionem rescindi*, XXX. *ibid.*
 — *an in id imputari pecunia a captivo celata*, XXXI. *ibid.*
 — *an conventum, sed non solum ab herede praestandum sit*, XXXII. 359
 Redi-

- Rediisse ad hostem ex pacto quis dicatur*, X. 365
Regula in deliberationibus publicis quanam sint adhibenda, III. & seq. 269. 270
Religio an bello propaganda sit, XVII. 250. & 251
 — *antis relinquenda*, VII. & VIII. 317
Religione a vera cum alienis, an fœdus inire liceat, X. 196
Religiosa, vide Res religiosa.
Remedium extraordinarium non datur, quandiu competit ordinarium, VIII. 289. & 290
Repressalia, quid sint, V. 289
 — *qua ad ea concedenda requirantur*, VI. *ibid.*
 — *an dentur ubi aliud remedium superest*, VIII. 289. & 290
 — *quomodo a pignoratione differant*, XIV. 291 & 292
 — *ad quid teneantur, qui iis causam dederunt*, XVI. *ibid.*
 — *earum effectus*, XV. *ibid.*
 — *personæ vel res eo jure captæ quod in loco sint habenda*, *ibid.*
 — *ita captus contra quem recursum habeat*, XVI. *ibid.*
 — *quo jure quis ita ex factio alieno teneatur*, IX. 290
Repressalias quis concedat, XIV. 291 & 292
Repressaliis in, quæ capi soleant, X. 290
 — *an etiam vita subditorum ex tali causa obligetur*, XI. 291
 — *quales subditi capi possint*, XII. *ibid.*
 — *an etiam Legati*, XIII. *ibid.*
Res aliena, an contra furtum invito Domino capi possit, XXIV. & XXV. 58
 — *Domino restituenda est*, II. 135
 — *etiamsi eam non repetat*, III. *ibid.*
 — *cum aliter furtum committatur*, IV. *ibid.*
 — *tamen impensis Domini restituenda*, V. 135. & 136
 — *non interest, an ex gentium aut civili jure, Dominium ejus fuerit acquisitum*, VII. *ibid.*
 — *an premium inventionis a Domino peti possit*, *ibid.*
 — *si interierit, bona fidei possessor ad ejus valorem restituendum non tenetur*, X. 137
 — *bona fide emta, an restituenda sine repetitione pretii erogati*, XVI. 139
 — *cujus dominus ignoratur, an pauperibus danda*, XIX. 140
Rei, controversa divisio fieri debet, inter duos quorum est jus ambiguum, XV. 268
 — *his vendita quis erit dominus*, XXVIII. 168
 — *si posterior eam recepit, non tenebitur eam restituere priori Domino, Nota (s)* *ibid.*
Res, communes quæ sint, XIII. 55
 — *derelictæ quæ sint*, I. 72
 — *presumuntur ex signis exterius*, II. *ibid.*
 — *ex verbis*, III. 73
 — *ex factis*, IV. *ibid.*
 — *sub quibus comprehenduntur non facta ut silentium aliquando*, V. *ibid.*
 — *quæ requirantur in silentio*, VI—VIII. 73 & 74
Res derelictæ an originarie acquirantur, XXII. 71
 Res, N n n. Res,

- Res hostiles, an capere & vastare liceat,*
 I. 301
 — *an tantum vi an etiam dolo,* VI. 303
 — *an citra modum,* VII. ibid.
 — *an tantum ad consecutionem debiti primarii retinenda sint, an etiam subnascentis,* XVIII. 309
 — *an innocentibus restituenda,* XIX. ibid.
 — *apud hostes inventa, licet eorum non sint, an victoria jure acquirantur,* III. 306
 — *in navi hostili inventa, an censeantur esse hostium,* IV. ibid.
 — *hostibus erepta an a prioribus Dominis vendicari possint,* V. ibid.
 — *a vastatione eximenda,* IX. 303 & 304
Res quando censeantur captae, II. 305 & 306
 — *an jus eas acquirendi tantum in solenni, an etiam in aliis bellis competat,* XVI. 309
Res hostiles in bello solenni ac publico captae cuinam acquirantur, VI. 306
 — *quenam acquirantur victori mediante imperio,* III. 316
Res religiosa an victori cedant, V. 302
 — *an juste violentur,* IX. 303 & 304
Res sacrae cujus sint, & an victori cedant, II. 302
 — *an sint in Christi patrimonio,* III. ibid.
 — *iis in bello parcendum,* IX. 303 & 304
Rerum fungibilium Dominium, an in alium transferri possit sine Domini consensu, XXI. 140
- Rerum a privatis captarum an pars civitatis reddi debeat, vide civitati.*
Res ad conservandas an raptor juste occidatur, XXIV. 47
Rebus in hostium capiendis quale temperamentum observari debeat, V. 328 & 329
Reservationes mentales illicitae sunt, XVIII. 285
Resistere superiori an liceat in summa necessitate, V. 31 & 32
Respublica habet jus verum contra mandatarium suum ad collationem magistratus, VI. 215
 — *mixta quanam sit,* XXVII. 19 & XLIX. 26
 — *qualiscunque fingatur sua semper habet incommoda,* L. 27
Restitutio an fieri debeat rerum captarum, in bello cujus ambiguntur jus, XXIV. 324
Restitutio in integrum an in Rege locum habeat, III. 185 & 186
 — *a quo fieri debeat,* V. ibid.
 — *an sit ex jure civili,* IV. ibid.
Restitutio damni injusto bello illati, a quibus fieri debeat, XV. 299 & 300
Restitutionibus in minorum, quae leges sint observanda, X. 145
Restituendi obligatio an nullo tempore extinguatur, XXIII. 324
Reverentia debetur parentibus, V. & VI. 81. & 82. & XVIII. 85
Rex, nomen sancti non meretur accurate loquendo, nec jus habet vitam curiae privato, pro mero arbitrio auferendi, Nota (l) ad quaest. XVI. 45
 — *a populo constitutus an ei ut constituenti subiciatur,* XXXII. 21

an se ipsum in integrum restituere possit, III. 185

temporarius quis sit, XXXVIII. 23

an talis sit curator Regi impuberi datus, & Dictator olim apud Romanos, ibid.

Regis, jus in subditos, ex voluntate populi oritur, Nota (e) ad quæst. XI. 54

persona inviolabilis, VI. 32

an idem dicendum sit de Ministris quos adhibet, VIII. 32. & 33

Regem contra hostem patriæ an juste suscipiatur bellum, XIV. 34

Reges male imperantes an populo subjiciantur, XXXIV. 22

Regimen an semper constituatur eorum causa qui reguntur, XXXIII. 21. & 22

Regium est in pacem potius quam in bellum inclinare, V. 270

Regnum, an possit esse pars hereditatis, L. 115

an abdicari possit, LIX. 119 & 120

an in præjudicium liberorum, LX. ibid.

natu-maximus per successionem possidet, non a Patre suo, sed a primæva Populi voluntate, Nota (i) ad quæst. L. 115

Regna an præscribi possint, XIV. 75

quot modis deferantur per successionem, XXXVI. & seq. 112

Regnis in feudalibus, qualis obtineat successio, LI. 116

Ruptura pacis. Vide Pax.

S

Sacerdotibus in bello parcendum est, XVII. 300. & 301

Salvusconductus, vide Jus commendi.

Satisfactio an ab eo qui bellum promeritus est offerenda, XXXIII. 49

Scriptura an ad validitatem contractus requiratur, XXXIV. 213

Senibus in bello parcendum est, XVII. 300. & 301

Sententia, inter se dissentientium in concilio, an numeranda aut ponderanda sint, XXVIII. 88

si pares sint quid agitur, XXIX. ibid.

interdum conjunguntur, licet diversæ appareant, XXX. 89

quomodo sint conjungenda, ibid.

Sententiæ ex, alternantibus circa bellum & pacem, quanam sit præferenda, VII. 266

Sepultura hominum demortuorum quid sit, I. 231

honestæ vel ignominiosæ, II. ibid.

ex quo jure oriatur, III. ibid.

omnibus hominibus debetur, IV. ibid.

an hostibus, V. 232

an insigniter facinorosis, VI.-VIII. ibid.

an proditoribus patriæ, XII. 234

ob eam denegatam an justè suscipiatur bellum, XIII. ibid.

Sepulturam ad, concedere cadavera, an sit signum victoriæ, XLIX. 347

Sermo ambiguus an sit licitus, XVI. & XVII. 285

Servus an domino jus suum externum exequenti resistere possit, IX. 313

Servi natura an dentur, VI. 262

Servorum filii an & quatenus naturaliter sint servi, XLVII. 93. & III. 311

Servis an aufugere liceat, XLVIII. 93. & XIV. 314

Servos in, quid juris competat ex tempore

- peramento juris natura, XII. & XIII. 92
 ibid.
- Servitus, perfecta quae sit, XLIV. 92
 — an sit contra naturam, XLV. 92. & 93
- quale jus domino in servum tribuat, XLVI. ibid.
- civilis quae sit, I. 315
- — quomodo constituitur, ibid. & XIV. 255
- Servitutis quae sint effecta, IV. 311
- Servitutis fundo imposta concessione an originariè acquiratur, IV. 66
- Signa ex consuetudine significantia an tace obligeat, III. 366
- an iis ad decipiendos hostes uti liceat, IX. 282. & 283
- Silentio ex, ut presumatur derelictio, quanam requirentur, VI. 73
- an consensus probetur, XVIII. 198
- Simulacro in, numen aliquod inesse existimanti nefas est id violare vel corrumpere, IV. 302
- Simulatio quid sit, VIII. & IX. 282. & 283
- an contra hostem licita sit, IX. ibid.
- Societas civilis dirigit tantum actus externos, non verò internos. Nota (c) ad quaest. XI. 239
- Societas alia aequalis, alia inaequalis, VII. 5
- Societas maxime naturalis est conjugium, XIII. 83
- cui in ea imperium competat, XIV. 84
- Societas publica, quotuplex sit, XXVII. 88
- pars minor in ea majorem sequitur, XXVIII. ibid.
- plurium patrum-familiarum in populum quale jus consequatur, XXXIV. 90
- — an par jus Regibus, XXXV. ib. 90
- Societas contrahi an possit ut alter damni sit immunis, XXXVII. 171
- vel ut alter nullum lucrum percipiat, XXXVIII. ibid.
- Societas navalis, vide, Admiralitas.
- Societate soluta ad quem pertineat periculum rerum collatarum, XL. 172
- Societate in quando dicantur Partes aequales, XXXVI. 171
- Societate in universorum bonorum an exacta aequalitas observetur, XXXIX. 172
- Societates morte extinguuntur, XX. 206
- Sociorum nomine an futuri intelligantur, XIV. 204
- Socios inter, quis sit ordo maxime naturalis, XXXII. 89
- Socius pro an justum sit bellum, V. 272
- an semper suscipiendum, VI. ibid.
- Sollicitare alios ad factum illicitum non licet, XXIII. & XXIV. 287
- Solutio hujus questionis a Cicerone proposita; an mercator qui prior solverat Alexandria, cum magna copia frumenti, & profectus erat Insulam Rhodum, ut frumentum suum venderet Rhodiis inopia pressis, teneretur prius eos monere de aliis navibus ipsam subsequens, nec-ne, Not. (i) ad quaest. XII. 161
- Sors, an in bello licite adhibeatur, XLVI. 346
- Specificatio, modus acquirendi, XVII. 127
- an originarius sit, XV. 67
- Sponsio quid sit, XV. 107
- quo-

- *quotuplex*, XVI. 198
 — *quid si a summa potestate improbetur*, XVII. ibid.
 — — *an obligetur ex notitia & silentio*, XVIII. ibid.
Statu in innocentia an fuisset laborandum, VIII. 53
Stupra & adulteria in bello illicita, XIII. 299
Stuprator virginis ad quid teneatur, XII. 218 & 219
Suasores delicti ad quid teneantur, IX. 217
Subditi, an contra superiores bellare possint, I. & II. 30
 — *quando adversus eos licite bellent*, IX. & XXIV. 33 -- 37
 — *an omnes bello adhiberi possint*, V. 38
 — *an ad bellum justum cogi*, VI. 276
 — *an ob crimen superiorum teneantur*, XII. 255
 — — *an omnes*, XIII. ibid.
 — *an ob crimen Regis puniri possint*, XXV. 258 & 259
Subditi alieni contra Imperantes an juste defendantur, IX. 273
Subditis an semper liceat, si possint sibi libertatem vindicare, XXII. 78
Subditis pro, justissime suscipitur bellum, II. & III. 271
 — *an pro singulis*, ibid.
Subditis, an rationes consiliorum edi debeant, IV. 275
 — *an ipsis, sine periculo, causa belli aperiantur*, ibid.
 — *vis illata an pacem rumpat*, XXXV. 343
Subjectio quomodo a consociatione differat, XII. 83
 — *consensualis quotuplex sit*, XLII. 92
 — *privata quotuplex*, XLIII. ibid.
 — *publica*, XLIX. 94
Subjectionis species ignobilissima, est servitus perfecta, XLIV. 92
Succedens in Regno patrimoniali individuo, quid aliis heredibus debeat, XL. 113
Successores an ex promisso Regis antecessoris obligentur, VIII. 338
Succedendi in Regnum jus, an abdicari possit, LIX. 119
 — *an & pro liberis*, LX. 120
Successio, non est titulus Imperii, sed modus ad id perveniendi, XXXVI. 22
Successio, defertur ex præsumpta voluntate, VII. 105
 — *primò, liberis*, VIII. & XV. ibid.
 — — *an omnibus aequaliter debeat*, XXII. 106
 — *parentibus debetur*, XXVII. 109
 — — *fratribus & sororibus germanis, eorumque liberis*, XXVIII. 110
 — — *consanguineis & uterinis*, XXIX. ibid.
 — — *cognatis*, XXX. ibid.
 — — *an carissimis*; XXXI. ibid.
Successio naturali conjectura determinata, an necessario observanda sit, XXXII. 111
 — *quid si a defuncto expresse non fuerit determinata*, XXXIII. ibid.
Successio, in Regnis patrimonialibus, liberrime defertur a Rege, XXXVII. 112
 — *quales in iis heredes institui possint*, XXXVIII. ibid.
 — *an in illa ratio habeatur atatis & sexus*, XXXIX. & XL. 112 & 113
Successio, in Regnis populi consensu delatis
 N n n 3 tis

- tis, quomodo determinetur*, XLI. *ibid.*
 — *quot modis deferatur*, XXXVI. 112
 — *ut sit individua maxime expedire videtur*, XLII. *ibid.*
 — *stat in eadem familia*, XLIII. 113 & 114
 — — *an admittantur naturales*, *ibid.*
 — — *an adoptivi*, XLV. *ibid.*
 — — *an mares praeferantur feminis*, XLVI. 114 & 115
 — — *an ratio habeatur aetatis*, XLVII. *ibid.*
 — — *cur*, XLVIII. *ibid.*
 — — *quid si major natu esset incapax*, XLIX. *ibid.*
Succesio tantum defert quantum prima electio, XLVIII. *ibid.*
Succesio feudalis sequenda est, in Regno quod primitus fuit feudale, LI. 116
Succesio linealis quamnam sit, LII. 116 & 117
 — *cognatica*, *ibid.*
 — *agnatica* LV. 118
 — *an aliunde quam a Lege fundamentali desumi possit*, LIII. 117
Succesione a Regni patrimonialis, an filius per exheredationem paternam removeri possit, LVII. 118. & 119
 — *an a succesione Regni non patrimonialis*, LVIII. *ibid.*
Succesione de Regni controversa, quis iudicare debeat, an Rex aut populus, LXI. 120 & 121
Succesione in Regni, an praeferatur filius ante adaptionem regni natus, ei qui in Regia fortuna natus est, LXII. *ibid.*
 — *an nepos ex filio priore filio posteriori*, LXIII. 121 & 122
Succesiones Regum an eodem modo deferantur quo privatorum, XXXIV. & XXXV. 111 & 112
Succesionum plures modi introduci possunt, LVI. 118
Superiores quale jus in iuramenta inferiorum habeant, XXIX. & XXXI. 182 & 183
 — *an eos a iuramento absolvere possint*, XXX. *ibid.*
Synopsis Juris Natura & Gentium, secundum disciplinam Hebraeorum, 383 — 420
- T
- T** *Alio an semper locum habere possit*, XXX. 248
Talionis jure an interfici aut male tractari possit legatus Principis qui tale quid patravit, XV. 228
Templis hostium parcendum est, IX. 303 & 304
Tempus memoriam excedens quid sit, IX. 74
Temporis lapsus, quandoque signum derelictionis, VII. & X. 73 & *ibid.*
 — *major inter absentes quam inter praesentes observatur*, VIII. *ibid.*
Testamentum est modus alienandi, XIX. 101
Testimonium falsum contra, quodnam sit remedium Not. (b) ad quæst. XIII. 43
Thesaurus an sit inventoris, IX. 125
Transseuntes an aliquantisper in territorio morari possint, XXXVIII. 62
Transitus populo, suum repetenti iusto bello, necessario non est concedendus, XXXII. 60
 — *quare*, XXXIII. *ibid.*
 — *an quibusdam cautionibus tutus reddi possit*, XXXIV. *ibid.*
 — *an semper debeat mercibus & mercia exercentibus*, XXXV. *ibid.*
 Tributa

Tributa solvere an amissum Imperium denotet, LIV. 28
Traditio, modus acquirendi, XIX. 127 & 128
 — *an absolutè ad transferendum dominium requiratur*, ibid.
Turpe, quid sit, XXIX. 8
 — *cur determinetur, ex natura Societatis humanae*, XXX. ibid.
Tutores à quibus constituantur in Regnis patrimonialibus & non patrimonialibus, XLIV. 25
Tyrannus, quis sit, XXII. & XXIII. 36 & 37
 — *an fœdus facere possit*, V. 194
 — *an rectè deponatur*, XXIV. 37

V

V *Assultus an invito a Domino obses dari possit*, LVIII. 349
Vaticiniorum explicatio an iusta sit bellandi causa, X. 263
Vestigialia an transcuntibus mercibus imponi possint, XXXVI. 61
 — *quis modus in illis exigendis observari debeat*, XXXVII. ibid.
Vendendi libertas in territorio nostro, an aliis absolute debeat, XLIV. 63. & 64
Venditio ejusdem rei duobus, valebit in gratiam posterioris, si eam recepit. Nota (s) ad quæst. XXVIII. 168
Veneno an liceat hostem tollere, IX. 298
Verba, ex iure hominum arbitrio atque instituto significant, X. 283
 — *quomodo iis significatio fuerit imposta*, XI. & XII. 283. & 284
Veritas in quo consistat, XIII. ibid.
Victi, clementer habendi sent, IX. 317
 — *quamvis iis sint relinquenda*, VI. ibid.
 — *an Imperium*, ibid.
 — *an religio avita*, VII. & VIII. ibid.
Victor jure victoriae, an imperium acquirat

in universos, I. 315
 — *quot modis*, II. ibid.
 — *quomodo jure suo uti debeat*, V. 316. & 317
Victoriæ medianse imperio quæ res acquirantur, III. 316
Vindicta privatis interdicta, XVI. 241
Virgo, ad pudicitiam conservandam, aggressorem interficere potest. Nota (k) ad quæst. XV. 44
Vita subditorum an ex repressaliis obligari possit, XI. 291
Vita in casu periculo exposita, quid liceat contra aggressorem in statu naturali, Not. (g) ad quæst. XI. & XII. 43
 — *quid liceat in statu civili*, ibid.
Vitam ad servandam an aggressorem occidere liceat, VIII. 42
 — *quid si aggressor peccato careat*, IX. ibid.
Vita in insidiis & periculo exposita, quid liceat in statu naturali, Nota (b) ad quæst. XIII. ibid.
 — *Nota (n) ad quæst. XIX.* 48
Vitia rei in contractibus indicanda sunt, XI. 160
 — *an omnia*, XIII. 161
Universitatis pena, & singulorum pena quomodo differant, XIV. 256
Voces, vide Verba,
Usucapio, quid sit, XIII. 75
 — *necessaria est in bello manifeste injusto, Not. (b) ad quæst. XVI.* 76
 — *non verò in bello justo*, ibid.
 — *privilegii sive muneris haberi potest, si donatus peccet contra scopum talis muneris, Not. (d) ad quæst. XXIII.* 78
Usucapionis tempus Jure Natura definiri nequit, Not. (a) ad quæst. XV. 75
 vide *Præscriptio.*
Usura an licita sit, XXXII. & XXXIII. 170
Usuram contra, objectio ex Veteri Testamento ducta solvitur distinctione Legum Mosaicarum, in Naturales, Politicas, atque ad cultum Religiosum pertinentes. Not. (u) ad quæst. XXXII. ibid.
Utilitas innoxia Jus concedit in res ab aliis jam occupatas, XXIX. 59

E R R A T A.

Pag.	6.	<i>Quaest. XVII.</i>	lin.	3.	juxta a . ,	leg. juxtâ aliis.
	47.	<i>Nota (e)</i>		4.	excediffi ;	leg. excessiffet.
	58.	<i>Nota (n)</i>		3.	repellere ;	leg. repellendo.
	66.	<i>Quaest. I V.</i>		1.	Servitutis ,	leg. Servitutis fundo impositæ.
	70.	<i>Quaest. XVII.</i>		3.	qui ,	leg. quæ.
	74.			4.	fines ,	leg. finibus.
	81.	<i>Quaest. V I.</i>		8. & 9.	perfonam ,	leg. personas.
	93.	<i>Quaest. XLVII.</i>		5.	respondent ,	leg. respondebunt.
	118.	<i>Quaest. LVI.</i>		6.	quo ,	leg. ad quæ.
	122.	<i>Summar. Cap.VIII. Art.XI.</i>			captivitate ,	leg. captura.
	125.	<i>Quaest. XI.</i>		1.	captivitate ,	leg. captura.
	129.			<i>ult.</i>	fiunt ,	leg. fierent.
	147.	<i>Nota (c)</i>		2.	degere ,	leg. degendi.
	159.	<i>Quaest. VII.</i>		7. & <i>ult.</i>	indebiti ,	leg. debiti.
	171.	<i>Quaest. XXXVII.</i>		1. & 2.	ut immunis sit ,	leg. & immunis.
	176.	<i>Nota (c)</i>			cum præcedente ,	leg. ac præcedens.
	189.	<i>Quaest. XV.</i>		9.	quia ,	leg. quâ.
	208.	<i>Quaest. XXVI.</i>		7. & 8.	Mandatum non erat præscriptum ,	leg. Mandatum erat præscriptum.
	209.			4.	efficeret ,	leg. impediret.
	235.	<i>Summ. Cap.XX. Art. XIII.</i>			Superiori ,	leg. superior.
	236.	<i>Art. XXXVIII.</i>		2.	quia ,	leg. quâ.
	240.	<i>Nota (e)</i>		1.	nomen ,	leg. nomine.
	244.	<i>Quaest. XXII.</i>		7.	quia ,	leg. quâ
	263.	<i>Quaest. XII.</i>		3.	accidat ,	leg. accedat.
	276.	<i>Quaest. V I.</i>		3.	alias ,	leg. aliter.
	281.			12.	& hæ ,	leg. & hæc.
	291.	<i>Quaest. XII.</i>		6. & 7.	Pignorationes ,	leg. Repressalæ.
	312.	<i>Quaest. VII.</i>		18.	Mercedem ,	leg. Merces.
	326.			1.	nam ,	leg. Item.
	341.	<i>Quaest. XXII.</i>		4.	pars ,	leg. par.
	344.	<i>Quaest. XLI.</i>		<i>ult.</i>	malit aut ,	leg. malit exigere , aut.

116
55

Handwritten signature or scribble, possibly reading "L. P. M." or similar.

